

*BEŞERİYETİN RUH MİMARLARI
PEYGAMBERLER*

SİYER-İ ENBİYA

Salih ÖZBEK

Evrenin en büyük sanatçısı Allah'tır

Yüce Allah'ın en büyük sanat eseri insandır

İnsanın en büyük sanatı ruhtur

Ruhların en büyük mimarları aziz Peygamberlerdir.

İÇİNDEKİLER

İçindekiler.....	X
Siyer-i Enbiya Dersi Programı	5
1.BÖLÜM	11
Kur'an'da Peygamberler ve Peygamberimiz.....	13
1-Her Kavme Peygamber Gönderilmesi.....	19
2-Her Kavme Kendi Dilinde Peygamber Gönderilmesi.....	20
3-Peygamberlerin Sayısının Allah'ın Tespit Etmesi..	20
4-Peygamberlerin İnsanlardan Olması.....	21
5-Allah'ın Melek Peygamber Gönderebileceği.....	22
6-Peygamberlerin Gönderiliş Amacı.....	23
7-Peygamberlere Tabi Olmanın Sonucu.....	23
8-Peygamberlere İtaatsizliğin Sonucu.....	24
9-Kur'anda Adı Geçen Peygamberler.....	25
-İhtilaflı Olan Peygamberler.....	31
-Okuma Parçası-.....	33
2.BÖLÜM	41
Yaratılış Gayesi	43
1-Cehennemin Yaratılışı ve Mahiyeti.....	44
-Cehennemle ilgili Hadisler.....	53
2-Cennetin Mahiyeti.....	60
-Cennetle İlgili Hadisleri.....	76
3-Meleklerin Mahiyeti.....	84
-Melekût Âlemi.....	98
4-Cinlerin Mahiyeti.....	100
5-Şeytanın Mahiyeti.....	108
-Batıl ve Muharref Dinlerde Şeytan.....	108
-İslam'a Göre Şeytan.....	109
-Şeytan'ın İnsanlar Üzerindeki Tesirleri.....	119
6-İnsanın Yaratılış Mahiyeti.....	120
7-Hz.Adem (as)'ın Yaratılışı.....	124
-Hz. Âdem'e Ruh Verilmesi.....	127
-Hz. Âdem'e İsimlerin Öğretilmesi.....	128
-Hz.Havva'nın Yaratılışı.....	130
-Hz. Âdem'in ve Eşinin Cennete Yerleştirilmesi.....	132
-Hz.Havva'ya Verilen Ceza.....	139
-Hz.Adem (a.s)'ın Çocukları Kabil İle Habil...	139
8-Peygamberlik.....	143
-Peygamberlere İman ve Önemi.....	145
-Peygamberlerin Sıfatları.....	149
9-Peygamberlerin Gönderiliş Amacı.....	156
10-Gönderilen Peygamberlerin Sayısı.....	157
11-Kur'an'da Peygamberlerin Sayısının Azlığı.....	159
12-Kendilerine Kitap İndirilen Peygamberler.....	160
-Büyük Kitaplar dört tanedir.....	160
13-Resul ve Nebi.....	161
14-Kur'an'da En Çok Anlatılan Peygamberler.....	162
15-Peygamberlerin Mucizeleri İle Bilim ve Teknoloji.....	164
16-Bilim, Teknoloji.....	166
-Peygamberlerin Mucizeleri.....	167

-Kur'an ve Bilim Hakkında.....	168
-Big Bang (Büyük Patlama).....	171
-Evrenin Genişlemesi.....	174
-Evrendeki Kusursuzluk.....	175
-Yörüngeler ve Dönen Evren.....	176
-Güneş.....	177
-Güneşin Yolculuğu.....	178
-Yedi Kat Yer - Yedi Kat Gök.....	178
-Dünyanın Hareketi.....	180
-Dünyanın Yuvarlaklığı.....	180
-Dağların Depremleri Engellemesi.....	181
-Yaratılıştaki Çiftler.....	181
-Denizlerin Birbirine Karışmaması.....	182
-Demirdeki İki Şifre.....	182
-Zamanın Farklılaşması.....	183
-Karanlığın Yaratılması.....	183
-Karadelikler.....	184
-Ayın Yörüngesi.....	184
-Atmosfer ve Van Allen Kuşakları.....	185
-Yağmurun Oluşumu.....	188
-Yağmurun Tatlı Kılınması.....	189
-Bal Mucizesi.....	190
-İnsanın Yaratılışı.....	192
-Testis ve Spermiler.....	193
-Yumurta.....	194
-Sperm ve Yumurta Buluşması.....	195
-Zigotun Rahime Yapışması.....	196
-Üç karanlık Bölge.....	197
-Okuma Parçası-.....	201
3.BÖLÜM	215
Peygamberlerin Kıssaları.....	217
1-Hz. Adem (a.s)'ın Peygamberliği.....	222
-Adem (a.s)'ın Mucizesi.....	225
-Kur'an'da Geçmeyen Kitap Verilen Peygamber	
Hz.Şit (a.s).....	228
-Şit (a.s)'ın Mucizevi Mesajı.....	230
2-Hz.İDRİS (a.s) ve Mucizesi.....	231
-Hz.İdris (a.s)'ın Mucizesi.....	232
3-Hz.NUH (a.s).....	234
-Nuh Tufanı.....	251
-Tufan Yerel Bir Afet miydi?.....	254
-Gemiye Bütün Hayvanlar Alındı mı?.....	256
-Sular Ne Kadar Yükseldi?.....	257
-Nuh Tufanı'nın Yeri.....	258
-Tufan'ın Arkeolojik Delilleri.....	259
-Önce Ur Şehrinde Yapılan Kazılar.....	260
-Ayrıca Max Mallowan kazıyı yürüten Leonard Woolley'in düşüncelerini şöyle	
aktarıyordu.....	261
-Tufan'dan Söz Eden Din ve Kültürler.....	264
-Tevrat'ta Nuh Tufanı.....	264

-Tevrat'ta Yer Alan Nuh Tufanı İle İlgili Bazı Bölümler	
Şöyledir.....	265
-İncil'de Nuh Tufanı.....	266
-Tufan'la İlgili Diğer Kültürlerdeki Bilgiler..	267
4-Hz.HUD (a.s) ve Kavmi.....	270
5-Hz.SALİH (as) Kıssası.....	289
-Hz.Salih (as)'ın Mucizesi.....	294
6-Hz.İBRAHİM (a.s)'ın Doğumu.....	299
-Numrud Olan Münazarası.....	302
-Şam, Mısır ve Mekke Hicreti.....	306
-Mekke'ye Hicret.....	308
-Hz.İbrahim'in Oğlunu Kurban Etmesi.....	314
7-Hz. LUT (a.s) ve Kıssası.....	317
-Hz. Lut (a.s) Mûcizeleri.....	337
8-Hz. İSMAİL (a.s).....	338
- Hz. İsmail (a.s) Mûcizeleri.....	343
9-Hz. İSHÂK (a.s).....	343
- Hz. İshak (a.s) Mûcizeleri.....	345
-Hz. İsmail ile İshak (as)'ın Nesilleri.....	346
10-Hz. YA'KUB (a.s).....	349
- Hz.Ya'kûb (a.s)'ın Mucizeleri.....	356
11-YÛSUF (a.s).....	357
- Yusuf'un (as) Mûcizeleri.....	432
12-Hz. EYYÛP (as) ve Mucizesi.....	433
- Eyyüb (as) Mucizeleri.....	437
13-Hz. ŞUAYB (a.s).....	437
- Şuayb (a.s) Mûcizeleri.....	443
14-Hz. MUSA (a.s)'ın Doğumu.....	444
-Hz. Musa (a.s) ve Kavmi.....	460
-Hz.Musa (a.s) ve Hz.Hızır (a.s).....	462
-Hz. Musa (a.s) ile Karun.....	469
- Hz. Musa (a.s) Mûcizeleri.....	472
15-Hz. HARÛN (a.s).....	474
-Beni İsrailin Bugünkü Durumu.....	480
16-Hz. DAVUD (a.s.).....	485
-Hz. Davud (a.s) ve Mucizesi.....	492
17-Hz. SÜLEYMAN (a.s).....	495
-Harut ile Marut.....	527
- Hz. Süleyman ve Sebe Melikesi.....	530
- Hz. Süleyman (a.s) Mûcizeleri.....	564
18-Hz.İLYAS (a.s).....	565
- Hz. İlyas (a.s)'ın Mûcizesi.....	567
19-Hz. ELYESA' (a.s.).....	568
- Hz. Elyesa' (a.s.)'ın Mûcizesi.....	569
20-Hz. ZÜLKİFL (a.s).....	570
- Hz.Zülkifl (a.s)'ın Mûcizeleri.....	571
21-Hz. YÛNUS (a.s).....	572
- Hz.Yûnus (a.s) Mûcizeleri.....	578
22-Hz. ZEKERİYYA (a.s).....	579
- Hz. Zekeriya(as) Mûcizeleri.....	583
23-Hz. YAHYA (a.s).....	584

- Hz. Yahya (a.s) Mûcizeleri.....	588
24-Hz.MERYEM ve Oğlu Hz.İSA (a.s).....	588
- Hz. İsa'nın Havarileri.....	597
-Hz.İsa (a.s)'ın Mûcizeleri.....	599
25-Hz.MUHAMMED (a.s).....	615
- Peygamberimizin Üstün Özellikleri.....	615
-Okuma Parçası-.....	629
4.BÖLÜM	637
İhtilaflı Olan Peygamberler.....	639
1-Hz.Lokman.....	642
2-Hz.Üzeyr.....	653
3-Hz.Zülkarneyn.....	657
-Okuma Parçası-.....	665
5.BÖLÜM	695
-Helak Olan Kavimler.....	697
1-Ashab-ı Ress.....	701
2-Ashab-ı Yasin.....	703
3-Ashab-ı Kehf.....	707
4-Ashâbu'l-Medyen.....	711
5-Ashâbu'l-Uhdûd.....	711
6-Ashâbu's-Sebt.....	714
7-Ashâbu'l-Karye.....	716
8-Ashâbu'l-Hicr.....	717
9-Ashâbu'l-Fil.....	720
10-Ashâbu'l-Eyke.....	722
-Okuma Parçası-.....	725
- Peygamberler Tarihi Testi.....	731

SIYER-İ ENBİYA DERSİ PROGRAMI

GİRİŞ

Peygamberler tarihi dersi programı, eğiticinin Siyer-i Enbiya dersi planını yaparken yararlanacağı bir rehberdir.

Bu programın amacı eğiticiye bakış-açısı kazandırmakla birlikte, onu dersin işlenişi ve yöntemleri hakkında bilgilendirmektir.

Eğitici, dersin süresini ve öğrencilerin seviyelerini göz-önünde bulundurarak konularını bu programdan seçer, sonra öncelik sırasına göre planını yapar.

Bu program açıklamaları, amaçları, konuları, yöntemleri ve kaynakçayı içerir.

A-AÇIKLAMALAR

Siyer sözlükte: Adet, yol, gidiş ve davranış anlamlarına gelen "**es-siret**" kelimesinin çoğuludur. Terim anlamı ise; Peygamberler ve Peygamber efendimiz (a.s)'ın doğumundan vefatına kadar olan bütün hayatına konu alan bir bilim dalıdır.

Îmân edilmesi, inanılması lâzım olan altı şeyden dördüncüsü, Allah'ı Teâlâ'nın Peygamberlerine inanmaktır. Peygamberler, insanları, Allah'ı Teâlâ'nın beğendiği yola kavuşturmak, doğru yolu göstermek için gönderilmişlerdir.

Yeni bir şerî'at getiren Peygambere (Resûl) denir. Yeni din getirmeyip, insanları, önceki dine davet eden Peygambere (Nebî) denir. Emirleri tebliğ etmekte ve insanları, Allah'ı Teâlâ'nın dînine çağırmakta, Resûl ile Nebi arasında bir ayrılık yoktur. Peygamberlere îmân etmek, aralarında hiçbir fark görmeyerek, hepsinin sâdık, doğru sözlü olduğuna inanmak demektir. Onlardan birine inanmayan kimse, hiçbirine inanmamış olur.

Peygamberlik; çalışmakla, açlık, sıkıntı çekmekle ve çok ibâdet yapmakla ele geçmez. Yalnız Allah'ı Teâlâ'nın ihsânı, seçmesi ile olur. İnsanların dünyâdaki ve âhiretteki işlerinin düzgün ve fâideli olması için ve zararlı işlerden koruyup, selâmete, hidâyete, râhata kavuşturmak için, Peygamberler vâsıtası ile dinler gönderilmiştir. Düşmanları çok olduğu ve alay ettikleri, üzdükleri hâlde, Allah'ı Teâlâ'nın, inanmak için ve yapmak için olan emirlerini insanlara tebliğ etmekte, bildirmekte, düşmanlardan korkmamış, göz kırpmamışlardır. Allah'ı Teâlâ, Peygamberlerin sâdık sâhibi olduklarını, doğru söylediklerini göstermek için, Onları mucizelerle kuvvetlendirdi. Hiç kimse bu mucizelere karşı gelememiştir.

B-ÖZEL AMAÇLAR

Eğer peygamberler gönderilmeseydi, Allah'ın yığın yığın nimetlerine mazhar olan insan, kendi kafasına göre kulluk yapacaktı. Kimileri bunca nimet verene kendini tamamen verecekti; gece sabahlara kadar ibadet edecek, günlerce belki oruç tutacaktı. Kimileride Cennetin cazibesine kapılacak bu dünyayı yaşanmaz bulup toplu intiharla cennete gitmeyi arzulayacaklardı. Bir başka gurupta ondan başka hayat olmadığını zannedip dünyaya dalacak, daha da sapıtanlar öküze, kadına, şeytana hatta hatta ağaçlara tapacaklardı ve bugün bazıları tapıyorlar da. İşte bütün bu ve bunlar gibi sapıklıklara meydan vermemek için, yığın yığın nimetlerin gerçek sahibi olan Allah (cc) insanların tapınma (kulluk) ihtiyacını doğru noktaya yöneltmek için, Peygamberler göndermiştir. Peygamberler

gönderildiği halde, yeryüzündeki inanç karışıklıkları herkesin bildiği bir durum. Eğer peygamberler gelmeseydi, yeryüzü bugünkünden bin beter olacaktı.

İşte “**Siyer-i Enbiya**” dediğimiz, Peygamberlerin hayatları ile ilgili bilgiler onların güzel hallerini bildirir. Onların ümmetlerini ne şekilde dine çağırdıklarını gösterir, kavimleri ile olan bazı olaylar ve savaşları kaydeder. Bunlar bizim için ibret alınacak ve yararlanacak birer büyük öğüt olur.

C-KONULAR

1.BÖLÜM

Kur'an'da Peygamberler ve Peygamberimiz

- 1-Her Kavme Peygamber Gönderilmesi
- 2-Her Kavme Kendi Dilinde Peygamber Gönderilmesi
- 3-Peygamberlerin Sayısının Allah'ın Tespit Etmesi
- 4-Peygamberlerin İnsanlardan Olması
- 5-Allah'ın Melek Peygamber Gönderebileceği
- 6-Peygamberlerin Gönderiliş Amacı
- 7-Peygamberlere Tabi Olmanın Sonucu
- 8-Peygamberlere İtaatsizliğin Sonucu
- 9-Kur'anda Adı Geçen Peygamberler

2.BÖLÜM

Yaratılış Gayesi

- 1-Cehennemin Yaratılışı ve Mahiyeti
- 2-Cennetin Mahiyeti
- 3-Meleklerin Mahiyeti
- 4-Cinlerin Mahiyeti
- 5-Şeytanın Mahiyeti
- 6-İnsanın Yaratılış Mahiyeti
- 7-Hz.Adem (a.s)'ın Yaratılışı
- 8-Peygamberlik
- 9-Peygamberlerin Gönderiliş Amacı
- 10-Gönderilen Peygamberlerin Sayısı
- 11-Kur'an'da Peygamberlerin Sayısının Azlığı
- 12-Kendilerine Kitap İndirilen Peygamberler
- 13-Resul ve Nebi
- 14-Kur'an'da En Çok Anlatılan Peygamberler
- 15-Peygamberlerin Mucizeleri İle Bilim ve Teknoloji
- 16-Bilim, Teknoloji ve Peygamberlerin Mucizeleri

3.BÖLÜM

Peygamberlerin Kıssaları

- 1-Hz. Adem (a.s)'ın Peygamberliği
- 2-Hz.İDRİS (a.s) ve Mucizeleri
- 3-Hz.NUH (a.s) Kavmi ve Mucizeleri
- 4-Hz.HUD (a.s) Kavmi ve Mucizeleri
- 5-Hz.SALİH (a.s) Kavmi ve Mucizeleri
- 6-Hz.İBRAHİM (a.s) Kavmi ve Mucizeleri
- 7-Hz. LUT (a.s) Kavmi ve Mucizeleri
- 8-Hz. İSMAİL (a.s) Mucizeleri
- 9-Hz. İSHÂK (a.s) ve Mucizeleri
- 10-Hz. YA'KUB (a.s) ve Mucizeleri
- 11-YÛSUF (a.s) ve Mucizeleri

- 12-Hz. EYYÜP (a.s) ve Mucizeleri
- 13-Hz. ŞUAYB (a.s) ve Mucizeleri
- 14-Hz. MUSA (a.s) ve Mucizeleri
- 15-Hz. HARÛN (a.s) ve Mucizeleri
- 16-Hz. DAVUD (a.s.) ve Mucizeleri
- 17-Hz. SÜLEYMAN (a.s) ve Mucizeleri
- 18-Hz.İLYAS (a.s) ve Mucizeleri
- 19-Hz. ELYESA' (a.s.) ve Mucizeleri
- 20-Hz. ZÜLKİFL (a.s) ve Mucizeleri
- 21-Hz. YÛNUS (a.s) ve Mucizeleri
- 22-Hz. ZEKERİYYA (a.s) ve Mucizeleri
- 23-Hz. YAHYA (a.s) ve Mucizeleri
- 24-Hz.MERYEM ve Oğlu Hz.İSA (a.s)
- 25-Hz.MUHAMMED (a.s)

4.BÖLÜM

İhtilaflı Olan Peygamberler

- 1-Hz.Lokman
- 2-Hz.Üzeyr
- 3-Hz.Zülkarneyn

5.BÖLÜM

-Helak Olan Kavimler

- 1-Ashab-ı Ress
- 2-Ashab-ı Yasin
- 3-Ashab-ı Kehf
- 4-Ashâbu'l-Medyen
- 5-Ashâbu'l-Uhdûd
- 6-Ashâbu's-Sebt
- 7-Ashâbu'l-Karye
- 8-Ashâbu'l-Hicr
- 9-Ashâbu'l-Fil
- 10-Ashâbu'l-Eyke

D-YÖNTEMLER

Allah Peygamberleri göndermeseydi. İnsanlık bunu isteyecekti zira inanma insanda fitri bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyaç Allah tarafından formüle edilmeseydi, insanlar arasında bir sürü farklı kulluk anlayışları olacaktı.

Peygamberleri tanımak ve onların çağrılarından haberdar olmak için mutlaka Kur'anda adı geçen Peygamberlerin kısalarını bilmemiz gerekiyor.

Her Peygamber, hem zamanın hem de günümüzde kıssalarıyla yaşayan birer abidedirler. Peygamberlerin yaşantıları, yüce Allah'ın gözetiminde ve meleklerin kontrolünde gerçekleşmiştir. Peygamberlerin yolu hem dünya hem de ahireti kapsamaktadır. Çünkü Onlar sadece insan bedenine dönük yapıcı çağrı yapmamışlar. Onlar insanların ruh hallerine de çare bulmaya çalışmışlardır. Onun içindir ki; Aziz Peygamberler birer ruh mimarıdır, ahlak mihengidirler, talim terbiye muallimidirler, sevgi ve şefkat timsalidirler, haya ve edep kılavuzudurlar, akıl ve fikir öncüleridirler, hayat ve mematın, mahşer ve mizanın, cennet ve cehennem ve rızayı lillahın davetçileri, habercileridirler.

Her Peygamberin yaşam koşulları ve mücadele stratejisi farklı farklıdır. Çünkü yüce Allah (cc) her bir Peygambere farklı imtihan alanı vermiştir. Onun için her mümin Kur'an-ı Kerim'de ismi geçen

Peygamberlerin mücadelesiyle kendi hayatı arasında bağ kurmaya çalışmalıdır. Mesela: Ya Adem (a.s) gibi Şeytanla, Nuh (a.s) gibi kavmiyle, İbrahim (a.s) gibi Nemrutla, Yakup (a.s) gibi oğluyla, Yusuf (a.s) gibi kadınla, iftirayla ve zindanla, Eyyüp (a.s) gibi fakirlik ve hastalıkla, Süleyman (a.s) gibi zenginlikle v.b...

Hız.Peygamber (a.s) hadsi şerif de:

“Şüphesiz ki, Allah (cc) kıyamette dört kişiyi dört sınıfa karşı delil gösterir:

1-Zenginlere karşı Hz.Süleyman (a.s)’ı

2-Hastalara karşı Hz.Eyyüp (a.s)’ı

3-Kölelere karşı Hz.Yusuf (a.s)’ı

4-Fakirlere karşı Hz.İsa (a.s)’ı^{1[1]}

Sonuç olarak “**Siyer-i Enbiya**” dersi programında dikkat edilecek üç husus vardır:

1-Dersin işlenişinde, Peygamberlerin geçmişteki medeniyetlerinin günümüzle kıyas edilmesi,

2-Dersin işlenişinde, Peygamberlerin insanların ruhlarındaki cevheri nasıl keşfettiklerini öğrenip günümüzde uygulanabilir şartlarını oluşturmak,

3-Dersin işlenişinde, Peygamberlerin nasıl insanları yaramaz iken ıslah edip yararlı hale getirdiklerini öğrenip tatbik etmek.

4-Dersin işlenişinde, Peygamberlerin mucizelerini günümüz şartlarına uyarlamak.

E-KAYNAKÇA *

Eser Adı	Yazarın Adı	Yazar Adı
1-Melikler ve Hükümdarlar Tarihi (Cerir et-Taberi)		M.E.B.
2-Büyük İslam Tarihi/El Bidaye ven-Nihaye (İbn Kesir)		Çağrı
3-İslam Tarihi/El Kamil fit-Tarih (İbn-ul Esir)		Bahar
4-Peygamberler Tarihi (M.Asım Köksal)		Diyanet
5-Tarih Boyu Tevhid Mücadelesi (Mevdudi)		Pınar
6-Tenbih-ul Ğafilin (Ebu Leys-Semerkindi)		Demir
7-Kur'an'da Peygamberler ve Peygamberimiz (A.Tabbara)		Gonca
8-Peygamberler ve Halifeler Tarihi (A.Cevdet Paşa)		Merve
9-İlk Dönem İslam Tarihi (Prof. Dr. Abdulaziz Duri)		İklim
10-Büyük Dini Hikayeler (İbrahim Sıddık)		Osmanlı
11-Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi (Heyet)		Hakikat
12-Büyük İslâm tarihi (Abdurrahim Zapsu)		Sebil
13-Büyük dini hikayeler (İbrahim S.İmamoğlu)		Osmanlı
14-Kur'an-i Kerim'den dini hikayeler (Seyyid Kutub)		Hisar
15-Yüce Allah'ın gazapları (Azmi Nihat Erman)		Demir
16-İslami Kaynaklar G. Peygamberler Tarihi (A.Aydemir)		Diyanet
17-Hz.Adem (as) -İlk İnsan- (M.Erdem)		Diyanet
18-Dr.Yaşar Kandemir Kitap Serisi (20 Kitap)		Ensar
19-Asa-yı Musa (Said Nursi)		Envar
20-Hz.İbrahim (a.s) (R.Mahmud Sami)		Erkam
21-Peygamberler ve Tevhid Mücadelesi (İ.L. Çakan)		Erkam
22-Uzay Ayetleri Tefsiri (Celal Yeniçeri)		Erkam
23-Peygamberler Tarihi (A.Mehmet Efe)		Hisar

^{1[1]} İbn Hâce, Münebbihat, (Dimeşk, 2003) Tenbih No.9,s35.

24-Kur’anda Hikayeler (Sacide Zaid)	İlke	
25-İnsan ve Teknoloji (Edison)		İnsan
26-Kur’anda Ehli Kitap (Veli Ulutürk)		İnsan
27-Hz.Adem’den Bugüne İslam Tarihi (Mahmut Şakir)		Kahraman
28-Hz.Adem ile Havva –Seri- (A.Cuda es-Sahhar)		Kahraman
29-Cinlerin Esrarı (İmamı Şibli)		Metin
30-Yaratılış Mucizesi (Bahri Dayıoğlu)		Nesil
31-Peygamberler Tarihi (A.Lütfi Kazancı)		Nil
32-Peygamberler (Safvet Semih)		Nil
33-Peygamberler Tarihi (Mehmet Dikmen)		Cihan

1.BÖLÜM

Kur'an'da Peygamberler ve Peygamberimiz

Giriş

Nebî, peygamber demektir. Farsça bir kelime olan 'peygamber'in kelime anlamı; **"haber getiren"** dir. **"Resul"** kelimesi de peygamber demektir. Ancak nebî ile rasûl arasında şu fark vardır: Resul yeni dinî hükümler (şeriat) getiren peygamberdir. Nebî ise kendinden önce gönderilen peygamberin getirdiği hükümlerle amel ederek insanları Allah'ın birliğe ve yalnız O'na kulluğa çağıran peygamberdir. Kur'an'ın yirmi birinci sûresinin adı **"Enbiya sûresi"** dir. Sûrede peygamberlerin kıssalarından söz edildiği için bu adı almıştır.

Yüce Allah insanları ve cinleri kendisine kulluk yapmaları için yaratmıştır.^{2[2]} Kulluk geniş anlamıyla Allah ve Rasûlünün emirlerini yapmak, yasaklarından kaçınmaktır. Allah'ın emir ve yasakları bilinmeyince kulluk yapmak da mümkün olmaz. İşte peygamberlerin görevi insanlara Allah'ın emir ve yasaklarını bildirip onları kulluğa çağırmaktır.

Allah Teâlâ insanlara peygamberleri aracılığıyla doğruyu yanlış bildirmiştir. Tatbik edildikleri zaman bu dünyada ve ahirette mutluluğa kavuşturacak hükümlerini onlar vasıtasıyla göndermiştir. Etkili olması için de **"kendi içlerinden,"**^{3[3]} yani onlar gibi insan olan kimseleri peygamber seçmiştir. Çünkü insanların eğilimlerini, psikolojik durumlarını bilmek tebliğ, yani İslâm'ı anlatmak için şarttır.

Allah ilk insan ve ilk peygamber olarak Hz. Âdem'i yaratmış, ona gerekli bilgileri öğretmiş ve kendi adına yeryüzünde hükmetmesini emretmiştir.^{4[4]} Hz. Adem'den itibaren Allah'ın insanlara gönderdiği din İslâm dinidir. Bu din Allah'ın bir olduğu, eşi ve ortağı olmadığı inancına dayanır. Buna **"tevhîd"** (birleme) inancı denir. Her peygamber kendisine verilen **"tevhîd inancını anlatma ve yayma"** görevini eksiksiz olarak yerine getirmiştir. Fakat insanların çoğu yine inkâr ve sapıklık yolunda devam etmiştir. Kazançlı çıkanlar, bu dünyada bazı sıkıntılara uğrasalar da, inananlar olmuştur. Çünkü ebedî saadet ve mutluluk onlar için hazırlanmıştır .

Kur'an-ı Kerîm'de tevhid inancı şöyle anlatılır:

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ

"De ki: 'Ey kitap ehli, bizim ve sizin aranızda eşit olan bir kelimeye gelin: Yalnız Allah'a tapalım; O'na hiçbir şeyi ortak koşmayalım; birimiz diğerini Allah'tan başka tanrı edinmesin. 'Eğer yüz çevirirlerse, 'Şâhit olun, biz müslümanlarız' deyin.'"^{5[5]}

Allah, her millete bir peygamber göndermiştir. Peygamberler insanlara hak ve hakikatı kendi dilleriyle açık bir şekilde anlatmışlardır:

فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَخَافَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

2[2] Zâriyât 51/56

3[3] Tevbe 9/128

4[4] Bakara 2/30

5[5] Âli- İmrân, 3/64

"Biz her millet içinde, 'Allah'a kulluk edin, tâğuttan kaçının' diye bir elçi gönderdik. Onlardan kimine Allah hidâyet etti, kimine de sapıklık hak oldu. İşte yeryüzünde gezin de bakın, yalanlayanların sonu nasıl olmuş."^{6[6]}

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

"Biz her peygamberi yalnız kendi kavminin diliyle gönderdik ki onlara (emredildikleri şeyleri) açıklasın. (Peygamberin açıklamasından) sonra Allah dilediğini saptırır, dilediğini doğru yola iletir. O azîzdür, hikmet sahibidir."^{7[7]}

Her millete bir peygamber gönderilmesi, onları bilmedikleri şeyden hesaba çekmemek ve azâb etmemek içindir:

مَنْ اهْتَدَى فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا

"Biz elçi göndermedikçe (hiçbir kavme) azâb edecek değiliz."^{8[8]}

İnsanlar hesap gününde:

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَبُئْسَ الْمَصِيرُ () إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ () تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَا أَلْقَىٰ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلُوهَا خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ () قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ () وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ () فَاعْتَرَفُوا بِذَنبِهِمْ فَسُحْقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ () إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ

"Yâ Rabbi, biz bilmiyorduk; bize bu günü haber veren. senin azâbını bize hatırlatan kimse gelmedi..." diye özür beyan edemeyeceklerdir: "Rablerini inkâr edenler için cehennem azâbı vardır. Ne kötü gidilecek yerdir o! Oraya atıldıkları zaman onun öfkeli homurtusunu işitirler; kaynıyor; az daha öfkeden çatlayacak. Her topluluk onun içine atıldıkça onun bekçileri, onlara sordu: 'Size bir uyarıcı gelmedi mi?' Dediler: 'Evet, bize uyarıcı gel di ama biz yalanladık ve; 'Allah hiçbir şey indirmede, siz ancak büyük bir sapıklık içindesiniz dedik. ' Ve dediler ki: "Eğer biz (onların sözlerini) dinleseydik, yahut düşünüp aklımızı kullansaydık, su çılgın ateşin içine atılanlardan olmazdık."^{9[9]}

Peygamberler İslâm'ı tebliğ ederken metod olarak **"müjdeleme"** ve **"uyarma"** yolunu benimsemişlerdir. Bunu onlara Allah (cc) öğretmiştir:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا () وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِأَذْنِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا () وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ بِأَنَّ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ فَضْلًا كَبِيرًا () وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ وَدَعْ أَذْيَهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلًا

"Ey Peygamber, biz seni şâhit, müjdecî ve uyarıcı olarak gönderdik. Ve izniyle Allah'a davetçi ve aydınlatıcı bir lamba olarak (gönderdik). Müminlere, Allah'tan büyük bir lûtfâ ereceklerini müjdele!"^{10[10]}

6[6] Nahl, 16/36

7[7] İbrahim, 14/4

8[8] İsrâ, 17/15

9[9] Mülk, 67/6-11

10[10] Ahzâb, 33/45-47

Peygamberler de insandır; yerler, içerler, evlenirler, çarşı-pazarlarda dolaşırlar,^{11[11]} fakat üstün ahlâk sahibi, her türlü bedenî ve ruhî hastalıklardan sâlim, ince anlayışlı şahsiyetlerdir. Ayrıca her zaman Allah'ın vahyine muhâtap olup O'nun gözetimi altındadırlar. Herhangi bir yanlış iş yaptıkları zaman Allah tarafından uyarılırlar.

Peygamberlerin bazı sıfatları vardır ki bunları bilmek her müslümana vacibdir. Bu sıfatlar şunlardır:

1. Emânet: Peygamberler emânete ihânet etmezler. Allah'tan aldıklarını eksiksiz olarak insanlara iletirler.

2. Sıdk: İşlerinde ve sözlerinde doğrudurlar. Verdikleri sözde dururlar. Asla yalan söylemezler.

3. Tebliğ: Allah'ın bildirdiği emir ve yasakları olduğu gibi insanlara açıklarlar.

4. Fetânet: Çok anlayışlı ve zekîdirler.

5. İsmet: Peygamberlikten önce ve sonra, büyük-küçük hiçbir günah işlemezler.

Peygamberler Allah'ın seçtiği faziletli kişilerdir. Adaletle hükmederler, zulüm ve haksızlık yapmazlar.

Peygamberler arasında, sahip oldukları özellikler bakımından bir fark yoktur:

أَمِنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَكِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ

"Resul, Rabbinden kendisine indirilene inandı; müminler de. Hepsi Allah'ın meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine inandı. 'Onun elçilerinden hiçbirini diğerinden "ayırmayız" (dediler). Ve dediler ki: 'İşittik, itâat ettik. Rabbimiz, (bizi) bağışlamayı dileriz. Dönüş(ümüz) sanadır." ^{12[12]}

Peygamberler arasında derece ve fazilet farkı vardır:

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنْ اخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ

"İşte biz o elçilerden kimini kiminden üstün kıldık. Allah onlardan kimiyle konuştu, kimini de derecelerle yükseltti. Meryem oğlu İsa'ya da açık deliller verdik ve onu Rûhu'l-Kudûs (Cebrâil) ile destekledik. Allah dileseydi, onların arkasından gelen milletler, kendilerine açık belgeler gelmiş olduktan sonra birbirlerini öldürmezlerdi. Fakat anlaşmazlığa düştüler. Onlardan kimi inandı, kimi de inkâr etti. Allah dileseydi, birbirlerini öldürmezlerdi. Ama Allah dilediğini yapar." ^{13[13]}

Peygamberlerin üstünlük sırasına göre dereceleri şöyledir:

^{11[11]} Kehf, 18/1 10; el-Furkan,25/7

^{12[12]} Bakara, 2/285

^{13[13]} Bakara, 2/253

1. Nebîler
2. Resuller
3. Ulü'l-Azm (azim ve irade sahibi) Peygamberler: Hz. Adem, Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa, Hz. Muhammed (aleyhimüsselâm).
4. Hâtemü'l-Enbiyâ: Peygamberlerin en üstünü ve sonuncusu peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafâ (a.s).

Peygamberimiz (a.s) "**âlemlere rahmet olarak**"^{14[14]} gönderilmiştir. O, "**büyük ahlâk üzerindedir.**"^{15[15]} Örnek hayatıyla müminlerin önderidir.^{16[16]} Kurtulmak isteyen O'nun yüce sünnetine sarılır. Onun sözleri, işleri, tavır ve davranışları yolumuzu aydınlatan ışıklardır. O, Allah'ın habîbi (Habîbullah)dır. Her zaman O'na salât-ü selâm getirmek, yani Allâhümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed demek lâzımdır. Çünkü Allah ve melekler de O'na salât-ü selâm okurlar^{17[17]} O, insanların ve cinlerin peygamberidir Büyük şefâat (şefâat-i uzmâ) hakkı ona verilmiştir. En büyük mûcize Kur'an-ı Kerîm, ona gönderilmiştir. Kıyamete kadar bütün insanlığın peygamberidir. Salât ona, selâm ona, onun âline, ashâbına ve etbâma olsun!

. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لِكُلِّ نَبِيٍّ دَعْوَةٌ مُسْتَجَابَةٌ، فَتَعَجَّلَ كُلُّ نَبِيٍّ دَعْوَتَهُ، وَإِنِّي اخْتَبَأْتُ دَعْوَتِي شَفَاعَةً لِّمَنْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَهِيَ نَائِلَةٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى: مَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِي يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا.

Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:

"Her peygamberin müstecab (Allah'ın kabul edeceği) bir duası vardır. Her peygamber o duayı yapmada acele etti. Ben ise bu duamı kıyamet gününde, ümmetime şefa'at olarak kullanmak üzere sakladım (kullanmayı ahirete bıraktım). Ona inşaallah, ümmetimin şirk koşmadan ölenleri nail olacaktır."^{18[18]}

Peygamberlere iman, imanın altı şartından birisidir. Bunun için peygamberlerin varlığını kabul etmeyen, onlara söven veya hakaret eden, onlarla alay eden, onlara kötü fiiller isnad eden kimse dinden çıkmış olur. Peygamberlerin hepsi de insanları doğru yola çağıran, karşılığında hiçbir ücret almayan mübarek kişilerdir. Hayatları boyunca türlü sıkıntı ve eziyetlere uğramışlar fakat sabırla Allah'ın kendilerine verdiği tebliğ görevini ölünceye kadar yerine getirmişlerdir.

1-Her Kavme Peygamber Gönderilmesi

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ

"Andolsun ki biz, "Allah'a kulluk edin ve Tâğut'tan sakının" diye (emretmeleri için) her ümmete bir peygamber gönderdik. Allah, onlardan bir kısmını doğru yola iletti. Onlardan bir kısmı da sapıklığı hak ettiler. Yeryüzünde gezin de görün, inkâr edenlerin sonu nasıl olmuştur!"^{19[19]}

^{14[14]} Enbiyâ, 21/107

^{15[15]} Kalem, 88/4

^{16[16]} Ahzab, 33/21

^{17[17]} Ahzâb, 33/56

^{18[18]} Buhârî, Da'avat 1, Tevhid 31; Müslim, İman 334; Muvatta, Kur'an 26, (1, 212); Tirmizî, Daavat 141.

^{19[19]} Nahl,16/36

وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا لَهَا مُنْذِرُونَ -b-

“Bununla birlikte hangi memleketi, helak ettikse muhakkak onu uyarıcı (peygamberleri) olmuştur.”^{20[20]}

2-Her Kavme Kendi Dili İle Peygamber Gönderilmesi

a-

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

“(Allah’ın emirlerini) onlara iyice açıklasın diye her peygamberi yalnız kendi kavminin diliyle gönderdik. Artık Allah dilediğini saptırır, dilediğini de doğru yola iletir. Çünkü O, güç ve hikmet sahibidir.”^{21[21]}

b- إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

“Anlayasınız diye biz onu Arapça bir Kur'an olarak indirdik.”^{22[22]}

3-Peygamberlerin Sayısının Tespitinin Allah Katında Olması

a- يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا

“Bir kısım peygamberleri sana daha önce anlattık, bir kısmını ise sana anlatmadık. Ve Allah Musa ile gerçekten konuştu.”^{23[23]}

b- وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَنْ قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ فَإِذَا جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ فُضِيَ بِالْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ

“Andolsun, senden önce de peygamberler gönderdik. Onlardan sana kıssalarını anlattığımız kimseler de var, durumlarını sana bildirmediğimiz kimseler de var. Hiçbir peygamber Allah’ın izni olmaksızın herhangi bir âyeti kendiliğinden getiremez. Allah’ın emri gelince de hak uygulanır ve o zaman bâtılı seçenler hüsrana uğrayacaklardır.”^{24[24]}

4-Peygamberlerin İnsanlardan Olması

a-

أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوحِيَ إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى أَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا أَفَلَا تَعْقِلُونَ

20[20] Şuara,26/208

21[21] İbrahim,14/4

22[22] Yusuf,12/2

23[23] Nisa,4/164

24[24] Mümin,40/78

“Senden önce de, şehirler halkından kendilerine vahyettiğimiz erkeklerden başkasını peygamber göndermedik. (Kâfirler) yeryüzünde hiç gezmediler mi ki, kendilerinden öncekilerin sonunun nasıl olduğunu görsünler! Sakınanlar için ahiret yurdu elbette daha iyidir. Hâla aklınızı kullanmıyor musunuz?”^{25[25]}

b-

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ

“Andolsun senden önce de peygamberler gönderdik ve onlara da eşler ve çocuklar verdik. Allah'ın izni olmadan hiçbir peygamber için mucize getirme imkânı yoktur. Her müddetin (yazıldığı) bir kitap vardır.”^{26[26]}

c-

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَمْشُونَ فِي الْأَسْوَاقِ وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا

“(Resûlüm!) Senden önce gönderdiğimiz bütün peygamberler de hiç şüphesiz yemek yerler, çarşılarda dolaşırlardı. (Ey insanlar!) Sizin bir kısmınızı diğer bir kısmınıza imtihan (vesilesi) kıldık; (bakalım) sabredek misiniz? Rabbin her şeyi hakkıyla görmektedir.”^{27[27]}

5-Allah'ın Melek Peygamber Gönderebileceği

a-

قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا

“Şunu söyle: Eğer yeryüzünde yerleşmiş gezip dolaşan melekler olsaydı, elbette onlara gökten, peygamber olarak bir melek gönderirdik.”^{28[28]}

b-

اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

“Allah meleklerden de elçiler seçer, insanlardan da. Şüphesiz Allah işitendir, görendir.”^{29[29]}

6-Peygamberlerin Gönderiliş Amacı

a-

رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

“(Yerine göre) müjdeleyici ve sakındırıcı olarak peygamberler gönderdik ki insanların peygamberlerden sonra Allah'a karşı bir bahaneleri olmasın! Allah izzet ve hikmet sahibidir.”^{30[30]}

25[25] Yusuf,12/109

26[26] Rad,13/38

27[27] Furkan,25/20

28[28] İsra,17/95

29[29] Hacc,22/75

30[30] Nisa,4/165

b-

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ فَمَنْ آمَنَ وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

“Biz, peygamberleri ancak müjdeleyiciler ve uyarıcılar olarak göndeririz. Kim iman eder ve kendini düzeltirse onlara korku yoktur. Onlar üzüntü de çekmeyecekler.”^{31[31]}

c-

وَلَوْلَا أَنْ تُصِيبَهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَيَقُولُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

“Bizzat kendi yaptıklarından dolayı başlarına bir musibet geldiğinde: Rabbimiz! Ne olurdu bize bir peygamber gönderseydin de, âyetlerine uysak ve müminlerden olsaydık! diyecek olmasalardı (seni göndermezdik.)”^{32[32]}

7-Peygamberlere Tabi Olmanın Sonucu

a-

فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ

“Elbette kendilerine peygamber gönderilen kimseleri de, gönderilen peygamberleri de mutlaka sorguya çekeceğiz!”^{33[33]}

b-

الَّذِي أَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِنْ فَضْلِهِ لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ

“Ey Adem oğulları! Size kendi içinizden âyetlerimi anlatacak peygamberler gelir de kim (onlara karşı gelmekten) sakınır ve kendini ıslah ederse, onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.”^{34[34]}

8-Peygamberlere İtaatsizliğin Sonucu

a-

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ

سَبِيلًا

“Allah’ı ve peygamberlerini inkâr edenler ve (inanma hususunda) Allah ile peygamberlerini birbirinden ayırmak isteyip "Bir kısmına iman ederiz ama bir kısmına inanmayız" diyenler ve bunlar (iman ile küfür) arasında bir yol tutmak isteyenler yok mu.”^{35[35]}

31[31] Enam,6/48

32[32] Kasas,28/47

33[33] Araf,7/6

34[34] Araf,7/35

35[35] Nisa,4/150

b-

إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا

“Allah ve Resûlünü incitenlere Allah, dünyada ve ahirette lânet etmiş ve onlar için horlayıcı bir azap hazırlamıştır.”^{36[36]}

9-Kur'an'da Adı Geçen Peygamberler

1-Hz. Adem (a.s):

إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

“Allah nezdinde İsa'nın durumu, Adem'in durumu gibidir. Allah onu topraktan yarattı. Sonra ona "Ol!" dedi ve oluverdi.”^{37[37]}

2-Hz. İdris (a.s):

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا

“Nihayet onların peşinden öyle bir nesil geldi ki, bunlar namazı bıraktılar; nefislerinin arzularına uydular. Bu yüzden ileride sapıklıklarının cezasını çekecekler.”^{38[38]}

3-Hz Nuh (a.s):

لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

“Andolsun ki Nuh'u elçi olarak kavmine gönderdik. Dedi ki: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin, sizin ondan başka tanrınız yoktur. Doğrusu ben, üstünüze gelecek büyük bir günün azabından korkuyorum.”^{39[39]}

4-Hz.Hud (a.s):

وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَدُودَ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ

“Âd kavmine de kardeşleri Hûd'u (gönderdik). Dedi ki: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka tanrınız yoktur. Siz yalan uyduranlardan başkası değilsiniz”^{40[40]}

5-Hz.Salih (a.s):

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ فَإِذَا هُمْ فَرِيقَانِ يَخْتَصِمُونَ

“Andolsun ki, "Allah'a kulluk edin!" (demesi için) Semûd kavmine kardeşleri Sâlih'i gönderdik. Hemen birbiriyle çekişen iki zümre oluverdiler.”^{41[41]}

36[36] Ahzab,33/57

37[37] Ali-İmran,3/59

38[38] Meryem,19/59

39[39] Araf,7/59

40[40] Hud,11/50

41[41] Neml,,27/45

6-Hz.İbrahim (a.s):

وَإِذِ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ

“Bir zamanlar Rabbi İbrahim'i bir takım kelimelerle sınamış, onları tam olarak yerine getirince: Ben seni insanlara önder yapacağım, demişti. "Soyumdan da (önderler yap, yâ Rabbi!)" dedi. Allah: Ahdim zalimlere ermez (onlar için söz vermem) buyurdu.”^{42[42]}

7-Hz.Lut (a.s):

فَأَمَّنَ لَهُ لُوطٌ وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَىٰ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

“Bunun üzerine Lût ona iman etti ve (İbrahim): Doğrusu ben Rabbim'e(emrettiği yere) hicret ediyorum. Şüphesiz O, mutlak güç ve hikmet sahibidir, dedi.”^{43[43]}

8-Hz.İsmail (a.s):

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا

“(Resûlüm!) Kitapta İsmail'i de an. Gerçekten o, sözüne sâdıktı, resûl ve nebî idi.”^{44[44]}

9-Hz.İshak (a.s):

فَلَمَّا اعْتَزَلَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَكُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا

“Nihayet İbrahim onlardan ve Allah'tan başka taptıkları şeylerden uzaklaşıp bir tarafa çekildiği zaman biz ona İshak ve Yâ'kub'u bağışladık ve her birini peygamber yaptık.”^{45[45]}

10-Hz.Yakup (a.s):

فَلَمَّا اعْتَزَلَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَكُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا

“Nihayet İbrahim onlardan ve Allah'tan başka taptıkları şeylerden uzaklaşıp bir tarafa çekildiği zaman biz ona İshak ve Yâ'kub'u bağışladık ve her birini peygamber yaptık.”^{46[46]}

11-Hz.Yusuf (a.s):

وَكَذَلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ آلِ يَعْقُوبَ كَمَا أَتَمَّهَا عَلَىٰ أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ
وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

“İşte böylece Rabbin seni seçecek, sana (rüyada görülen) olayların yorumunu öğretecek ve daha önce iki atan İbrahim ve İshak'a nimetini tamamladığı gibi sana ve Ya'kub soyuna da nimetini tamamlayacaktır. Çünkü Rabbin çok iyi bilendir, hikmet sahibidir.”^{47[47]}

42[42] Bakara,2/124

43[43] Ankebut,29/26

44[44] Meryem,19/54

45[45] Meryem,19/49

46[46] Meryem,19/49

47[47] Yusuf,12/6

12-Hz.Eyyüb (a.s):

وَأَذْكُرْ عَبْدَنَا أَيُّوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الشَّيْطَانُ بِنُصْبٍ وَعَذَابٍ

“(Resûlüm!) Kulumuz Eyyub'u da an. O, Rabbine: Doğrusu şeytan bana bir yorgunluk ve eziyet verdi, diye seslenmişti.”^{48[48]}

13-Hz.Zülkifli (a.s):

وَأَسْمِعِلْ وَأَدْرِيسَ وَذَا الْكُفْلِ كُلِّ مِنَ الصَّابِرِينَ

“İsmail'i, İdris'i ve Zülkifi de (yâdet). Hepsi de sabreden kimselerdendi.”^{49[49]}

14-Hz.Şuayb (a.s):

وَالْيَ مَدِينِ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَاقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَ تَكْثُفُ بَيْنَكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

“Medyen'e de kardeşleri Şuayb'ı (gönderdik). Dedi ki: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin, sizin ondan başka tanrınız yoktur. Size Rabbinizden açık bir delil gelmiştir; artık ölçüyü, tartıyı tam yapın, insanların eşyalarını eksik vermeyin. Düzeltilmesinden sonra yeryüzünde bozgunculuk yapmayın. Eğer inananlar iseniz bunlar sizin için daha hayırlıdır.”^{50[50]}

15-Hz.Musa (a.s):

قَالَ يَامُوسَى إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَاتِي وَبِكَلَامِي فَخُذْ مَا آتَيْتُكَ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ

“(Allah) Ey Musa! dedi, ben risaletlerimle (sana verdiğim görevlerle) ve sözlerimle seni insanların başına seçtim. Sana verdiğimi al ve şükredenlerden ol.”^{51[51]}

16-Hz.Harun (a.s):

وَإِخِي هَارُونَ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا فَأَرْسَلْهُ مَعِيَ رِذَاءً يُصَدِّقُنِي إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ

“Kardeşim Harun'un dili benimkinden daha düzgündür. Onu da beni doğrulayan bir yardımcı olarak benimle birlikte gönder. Zira bana yalancılık ithamında bulunmalarından endişe ediyorum.”^{52[52]}

17-Hz.Davud (a.s):

وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا

“Rabbin, göklerde ve yerde olan herkesi en iyi bilendir. Gerçekten biz, peygamberlerin kimini kiminden üstün kıldık; Davud'a da Zebur'u verdik.”^{53[53]}

48[48] Sad,38/41
49[49] Enbiya,21/85
50[50] Araf,7/85
51[51] Araf,7/144
52[52] Kasas,28/34
53[53] İsra, 17/55

18-Hz.Süleyman (a.s):

وَوَرِثَ سُلَيْمَنُ دَاوُدَ وَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ عُلِّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ وَأُوتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ

“Süleyman Davud'a vâris oldu ve dedi ki: Ey insanlar! Bize kuş dili öğretildi ve bize her şeyden (nasip) verildi. Doğrusu bu apaçık bir lütuftur.”^{54[54]}

19-Hz.İlyas (a.s):

وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَى وَعِيسَى وَإِلْيَاسَ كُلٌّ مِنَ الصَّالِحِينَ

“Zekeriyya, Yahya, İsa ve İlyas'ı da (doğru yola iletmiştik). Hepsi de iyilerden idi.”^{55[55]}

20-Hz.Elyas'a (a.s):

وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ

“İsmail, Elyesa', Yunus ve Lût'u da (hidayete erdirdik). Hepsini âlemlere üstün kıldık.”^{56[56]}

21-Hz.Yunus (a.s):

وَإِنَّ يُونُسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ

“Doğrusu Yunus da gönderilen peygamberlerdendi.”^{57[57]}

22-Hz.Zekeriyya (a.s):

ذَٰلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يُلْقُونَ أَقْلَامَهُمْ أَيُّهُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يَخْتَصِمُونَ

“(Resûlüm!) Bunlar, bizim sana vahiy yoluyla bildirmekte olduğumuz gayb haberlerindendir. İçlerinden hangisi Meryem'i himayesine alacak diye kur'a çekmek üzere kalemlerini atarlarken sen onların yanında değildin; onlar (bu yüzden) çekişirken de yanlarında değildin.”^{58[58]}

23-Hz.Yahya (a.s):

فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيَى مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ

“Zekeriyya mâbedde durmuş namaz kılarken melekler ona şöyle nida ettiler: Allah sana, kendisi tarafından gelen bir Kelime'yi tasdik edici, efendi, iffetli ve sâlihlerden bir peygamber olarak Yahya'yı müjdeler.”^{59[59]}

54[54] Neml,27/16.

55[55] Enam,6/85

56[56] Enam,6/86

57[57] Saffat,37/139

58[58] Ali-İmran,3/44

59[59] Ali-İmran,3/39

24-Hz.İsa (a.s):

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَآئِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ

“Hatırla ki, Meryem oğlu İsa: Ey İsrailoğulları! Ben size Allah'ın elçisiyim, benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek Ahmed adında bir peygamberi de müjdeleyici olarak geldim, demişti. Fakat o, kendilerine açık deliller getirince: Bu apaçık bir büyüdür, dediler.”^{60[60]}

25-Hz.Muhammed (a.s):

قَالَ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَقَدْ بَلَغَنِيَ الْكِبَرُ وَامْرَأَتِي عَاقِرٌ قَالَ كَذَلِكِ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ

“Muhammed, sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allah'ın Resûlü ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilendir.”^{61[61]}

İhtilaflı olan Peygamberler

26 - Lokman (a.s):

وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ * وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ () وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي

“Zât-ı uluhiyetime andolsun ki, Lokman'a Allah'a şükret diye hikmet verdik ve her kim şükrederse ancak kendi nefsi için şükretmiş olur ve her kim de nankörlük ederse şüphe yok ki, Allah ganîdir, hamîddir.

“Ve yâd et o vakti ki, Lokman, oğluna nasihat ederek ona demişti ki: "Allah'a şerik koşma, şüphe yok ki, şirk elbette pek büyük bir zulümdür.”^{62[62]}

27 - Zülkarneyn (a.s):

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْقَرْنَيْنِ قُلْ سَأَتْلُوا عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا

“Ve sana Zülkarneyn'den sual ediyorlar. De ki: "O'na dair size kâfi bir haber hikâye edeceğim.”^{63[63]}

28 - Üzeyir (a.s)'dır.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ يُضَاهَوْنَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ

60[60] Saf,61/6

61[61] Ali-İmran,3/40

62[62] Lokman, 31/12,13

63[63] Kehf,18/83-98

“Yahudiler: "Üzeyir Allah'ın oğludur" dediler; hristiyanlar da: "Mesih Allah'ın oğludur" dediler. Bu, onların ağızlarıyla söylemeleridir; onlar, bundan önceki inkâr edenlerin sözlerini taklid ediyorlar. Allah onları kahretsin; nasıl da çevriliyorlar?”^{64[64]}

-Okuma Parçası-

Peygamberlere İman

Tevhid inancının temellerinden biri. Peygamber Farsça bir kelime olup; sözlükte, **"haberci"** demektir. Arapça'daki **"Nebî"** ve **"Resul"** kelimelerinin karşılığı olarak kullanılır. Bir terim olarak peygamber; Allah Teâlâ'nın, kullarına isteklerini bildirmek ve onlara hakkı, doğruyu ve yanlışları açıklamak üzere seçtiği ve görevlendirdiği insanı ifade eder. Yeni bir kitap ve şariat getirmiş olan peygambere hem Nebî, hem de Resul denir. Yeni bir kitap getirmeyip kendinden önceki peygamberin şariatını devam ettiren, onunla amel eden peygambere de sadece Nebî denir. Resulün çoğulu **"rusûl"**; Nebî'nin çoğulu ise **"enbiyâ"**dır. Ayet ve hadislerde Resul karşılığında **"mürsel"** ve çoğulu **"mürselûn"** de kullanılır.

Peygamberlere inanmak, iman esaslarındandır. Yüce Allah, insanlardan bazılarını, diğer insanlara müjdeleyici ve azabı haber verici elçiler olarak göndermiştir. Bu elçiler insanların ihtiyaç duyacakları her şeyi onlara açıklamışlardır. İlk peygamber, Hz. Âdem; son peygamber ise, Muhammed (a.s)'dır. Bu ikisi arasında sayısını ancak Allah'ın bildiği kadar peygamberler, gelip geçmiştir. Kur'an-ı Kerim'de yalnız yirmi beş peygamberin adı zikredilir. Âdem, İdris, Nuh, Hud, Salih, İbrahim, Lût, İsmail, İshak, Yakub, Yusuf, Eyyub, Şuayb, Musa, Harun, Davud, Süleyman, İlyas, El-Yesa', Zül-Kifl, Yunus, Zekeriyâ, Yahya, İsa ve Muhammed (hepsine selâm olsun). Bir de Uzeyr, Lokman ve Zül-Karneyn'in isimleri geçer ki, bu üçünün peygamber mi yoksa velî mi oldukları ihtilaflıdır.

Bazı hadislerde peygamberlerin sayıları zikredilmişse de, bu konudaki hadisler âhâd yoluyla geldiğinden, kesin delil sayılmamıştır. Çünkü peygamberleri bir sayı ile sınırlandırmak, bu sayının dışında kalanları peygamber kabul etmemek sonucuna götürür ki, bunun için kesin delil gerekir. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur:

وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا

“Bir kısım peygamberleri sana daha önce anlattık, bir kısmını ise sana anlatmadık. Ve Allah Musa ile gerçekten konuştu.”^{65[65]}

Peygamberlerden beş tanesi getirdikleri tevhîd dininin yerleşmesi için büyük sıkıntı ve cefalara katlanmaları, üstün irade ve fazîletleri sebebiyle Ulûl-azm peygamber sayılmışlardır. Bunlar; Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa ve Hz. Muhammed'tir.^{66[66]}

Allahu Teâlâ her millete bir peygamber göndermiştir.

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ

64[64] Tevbe, 9/30,31

65[65] Nisa,4/164

66[66] bk. Ahzâb, 33/7

“Andolsun ki biz, "Allah'a kulluk edin ve Tâğut'tan sakının" diye (emretmeleri için) her ümmete bir peygamber gönderdik. Allah, onlardan bir kısmını doğru yola iletti. Onlardan bir kısmı da sapıklığı hak ettiler. Yeryüzünde gezin de görün, inkâr edenlerin sonu nasıl olmuştur!” 67[67]

Buna göre, hak ve batıl her ümmetin önüne, bir elçi aracılığı ile serilmiş, Allah emir ve yasaklarını onlara duyurmuştur. Ayetlerde şöyle buyrulur:

إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يَكْفُرُونَ بَشِرْكُمْ وَلَا يُنَبِّتْكُمْ مِثْلُ خَبِيرٍ

“Biz seni müjdeleyici ve uyarıcı olarak hak ile gönderdik. Her millet için mutlaka bir uyarıcı (peygamber) bulunmuştur.” 68[68]

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

“Her ümmetin bir peygamberi vardır. Peygamberleri geldiği zaman, aralarında adaletle hükmedilir ve onlara asla zulmedilmez.” 69[69]

Bu elçi bazen bir peygamber, bazen da peygamberin o kavmi irşad için görevlendirip gönderdiği bir elçidir. Yasin Suresinde İsa (a.s) tarafından, gönderilen elçiler, Hz. Muhammed'i dinledikten sonra kavimlerine giderek İslâm dinini tebliğ eden cinler bunlar arasında sayılabilir.

Peygamberlere imanın bütün peygamberleri kapsaması gerekir. Bir tanesine bile inanmamak kişiyi dinin dışına çıkarır. Buna göre, iman yönüyle hiç bir peygamberi diğerinden ayırdetmemek gerekir.^{70[70]} Ancak peygamberler arasında resul veya nebî olma, daha faziletli bulunma gibi sebeplerle farklılık olabilir. Her resul nebîdir, fakat her nebî resul değildir. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Muhammed'le İsmail aleyhisselâmın hem resul ve hem de nebî oldukları belirtilir:

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

“Muhammed, sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allah'ın Resûlü ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilendir.” 71[71]

وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا

“(Resûlüm!) Kitap'ta İsmail'i de an. Gerçekten o, sözüne sâdıktı, resûl ve nebî idi.” 72[72]

Peygamberlerin en üstünü Hz. Muhammed, sonra ûlûl-azm diğer dört peygamber, daha sonra resuller ve nebiler gelir. Bu duruma göre, Allah nezdinde bir peygamber, peygamber olmayan bütün insan, melek ve cinlerden daha üstündür:

وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ

“İsmail, Elyesa', Yunus ve Lût'u da (hidayete erdirdik). Hepsini âlemlere üstün kıldık.” 73[73]

67[67] Nahl,16/36

68[68] Fâtır,35/24

69[69] Yunus,10/47

70[70] Bakara, 2/285

71[71] Ahzab,33/40

72[72] Meryem,19/54

73[73] Enam,6/86

Peygamberlere, sahip oldukları sıfatlarla birlikte inanmak gerekir. Onlar da bizim gibi birer insan olmakla birlikte, Allah tarafından seçilmiş kimseler oldukları için, diğer insanlardan ayrı bazı vasıfları vardır.

Son peygamber Hz. Muhammed'tir. Kur'an-ı Kerim'de:

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

“Muhammed, sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allah'ın Resûlü ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilendir”^{74[74]} buyrulur.

Bunun bir sonucu olarak Hz. Peygamber'i diğerlerinden ayıran bazı özellikleri vardır:

a. Önceki peygamberler yalnız bir şehre, bir kavme gönderilirken,^{75[75]} Hz. Muhammed gerek kendi devrinde yaşayan ve gerekse kıyamete kadar gelecek olan bütün insanlığa peygamber olarak gönderilmiştir:

“Biz seni başka bir maksatla değil, âlemlere rahmet olmak üzere gönderdik.”^{76[76]}

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

“Biz seni bütün insanlara bir rahmet müjdecisi ve azap habercisi olarak gönderdik.”^{77[77]}

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَاْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

“De ki: Ey insanlar! Gerçekten ben sizin hepinize, göklerin ve yerin sahibi olan Allah'ın elçisiyim. Ondan başka tanrı yoktur, O diriltir ve öldürür. Öyle ise Allah'a ve ümmî Peygamber olan Resûlüne -ki o, Allah'a ve onun sözlerine inanır iman edin ve O'na uyun ki doğru yolu bulasınız.”^{78[78]}

b. Diğer peygamberlere verilen sahîfeler bugün elde mevcut olmadığı gibi; Tevrat, İncil ve Zebur'un da orijinal nüshaları yok olmuş, eldeki nüshalar ise tahrife uğramıştır. Halbuki Hz. Muhammed'e indirilen Kur'an-ı Kerim hiç bir değişikliğe uğramadan orijinal nüshalarıyla ve bu nüshalardan çoğaltılan şekilleriyle günümüze intikal etmiştir. Çünkü Kur'an ilâhi koruma altındadır:

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

“Kur'an'ı kesinlikle biz indirdik; elbette onu yine biz koruyacağız.”^{79[79]}

c. Hz. Muhammed son peygamber olunca, Kur'an da, toplumların kıyamete kadar ortaya çıkacak ana problemlerine çözümler sunmak üzere en mükemmel şekilde gelmiştir. Ayette:

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ

74[74] Ahzab,33/40
75[75] Sâffât, 37/147
76[76] Enbiya,21/107
77[77] Sebe,34/28
78[78] Araf,7/158
79[79] Hicr,15/9

“Bugün size dininizi mükemmel hale getirdim”^{80[80]} buyurulur.

Peygamberlik çalışılarak elde edilecek bir makam değildir. Ancak Allah Teâlâ tarafından dilediği kimseye verilen bir rütbedir. Ayette şöyle buyurulur:

وَإِذَا جَاءَتْهُمْ آيَةٌ قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ حَتَّى نُؤْتَى مِثْلَ مَا أُوتِيَ رُسُلُ اللَّهِ اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ أَجْرَمُوا صَغَارٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ

“Onlara bir âyet geldiğinde, Allah'ın elçilerine verilenin benzeri bize de verilmedikçe kesinlikle inanmayız, dediler. Allah, peygamberliğini kime vereceğini daha iyi bilir. Suç işleyenlere, yapmakta oldukları hilelere karşılık Allah tarafından aşağılık ve çetin bir azap erişecektir.”^{81[81]}

Buna göre, peygamberlik kesbî değil vebîdir. Ancak kadından, köleden ve yalancıdan peygamber çıkmamıştır. Bu sonuncular şehid, sâlih ve velî (evliya) olabilirler. Bugün ahlâksız, hatta inkârcı olan bir kimsenin yarın tevbe ederek, yapacağı güzel ameller sonucu takvâ sahibi, salih bir insan, hatta Allah'ın çok sevdiği bir velî olması mümkündür. Ashâb-ı Kiramdan bunun pek çok örnekleri vardır.

Cenab-ı Hak, peygamberlerini tabiat kanunlarını yırtan birtakım mucizelerle desteklemiştir. Asânın ejderha olması, ölüyü diriltmek, parmaklardan suyun fışkırması bunlar arasında sayılabilir. Peygamberin ümmetinden bir ferden elinde meydana gelen böyle olağan üstü bir olaya da kerâmet denir.^{82[82]}

Hz. Muhammed'in peygamber olduğunu gösteren çeşitli mucizeler vardır. İlki Kur'an-ı Kerim'dir. Hz. Peygamber onunla, Arap olan ve olmayan bütün ediblere -bir benzerini yapmalarını isteyerek- meydan okumuştur. Ancak buna hiç bir edibin gücü yetmemiştir. Yüce Allah şöyle buyurur:

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

“Eğer kulumuza indirdiklerimizden herhangi bir şüpheye düşüyorsanız, haydi onun benzeri bir sûre getirin, eğer iddianızda doğru iseniz Allah'tan gayri şahitlerinizi (yardımcılarınızı) da çağırın.”^{83[83]}

قُلْ لِّئِنْ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنَّ عَلَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا

“De ki: Andolsun, bu Kur'an'ın bir benzerini ortaya koymak üzere insü cin bir araya gelseler, birbirlerine destek de olsalar, onun benzerini ortaya getiremezler.”^{84[84]}

Bunu deneyen bazı edibler olmuşsa da, sözleri Kur'an'ın fesâhat ve belâğatı yanında sönük ve saçma kalmıştır. Yalancı peygamberlik iddia eden Müseyfime el-Kezzâb bunlardandır.

Kur'an geçmiş ve gelecek olaylara ait haber verir. Âd, Semud, Lût, Nuh ve İbrahim peygamberlerle kavimlerine ait Kur'an'da yer alan haberleri gerçekte okuma-yazma bilmeyen Hz.

80[80] Maide,5/3

81[81] Enam,6/124

82[82] Kerâmet örnekleri için bkz. Âl-i İmran, 3/37; el-Kehf, 18/9-10; en-Neml, 27/38-40

83[83] Bakara,2/23

84[84] İsra,17/88

Muhammed'in bilmesi mümkün değildir.^{85[85]} Kur'an'ın geleceğe ait haber verdiği şeyler aynen meydana çıkmıştır. Bizanslıları önce yendiği halde İranlıların sonra mağlup olacağını Kur'an-ı Kerim bildirmiş ve zaman da onu tasdik etmiştir.^{86[86]} Hz. Muhammed'in peygamberlikten önceki yüksek ahlâkı ve yüce kişiliği de peygamberlik belirtilerindendir. Toplum ona, yalan söylememesi ve güvenilir kişi olması nedeniyle

"Muhammed el-Emîn" lakabını vermiştir.

85[85] Bkz. Nahl, 16/103; el-Ankebût, 29/48

86[86] Rûm, 30/ 1-5

2.BÖLÜM

Yaratılış Gayesi

Allah, kâinattaki bütün eşyayı bir hikmet ve nizam ile yaratmıştır. Bu nizam bir gayeyi hedeflemekte olup yaratıcının bilinmesinin en önemli delilidir. Kâinattaki nizam ve gaye, düşünce tarihi ile birlikte düşünen insanların dikkatini çekmiştir. Sokrat ve Çiçeron kâinattaki nizam ve gayenin yaratıcının delili olduğunu belirtmişlerdir. Varlıkların hikmeti ve nizamlı yaratılışı İslâm düşünürlerinin de dikkatini çekmiş ve Allah'ın birliğine delil olarak kullanılmıştır. Bu delili "**hikmet ve inâyet**" diye isimlendirmişlerdir.

Filozof el-Kindî, tabiatta müşahade edilen ve yaratıcı hikmetin enginliğini, lütuf ve merhametinin sonsuzluğunu gösteren ahenk ve nizâmın, eşya arasında mevcut türlü tesir ve tepkilerin yüksek gayelerinin bulunduğunu söyler. Âlemin nizâm ve tertibe konulmasında, eşya ve hâdiselerin birbirine tesir icra etmesinde bir kısım varlıkların bir kısmının emri altına girmesinde, âlemin en uygun ve en yararışlı tarzda yaratılmasında en sağlam tedbirin ve en yüce hikmetin yani Allah'ın delilleri vardır.

Bütün varlıkların yaratılış gayesi Allah'a kulluktur.^{1[87]} İnsanın, küçük canlıların, nebatların, dağların, yeryüzünün ve semânın yaratılışı bir gayeye yöneliktir:

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

“Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.”^{2[88]}

Yaratılışın en yüce gayesi, Allah'a iman ve onu tanımaktır. Bütün noksan sıfatlardan yüce ve en üstün sıfatlarla muttasıf olan Allah'ı, tanımak ve ona kulluk borcunu yerine getirmek, gönül huzurunun kaynağıdır:

الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ

"Onlar inanmışlardır. Allah'ı zikretmeleri sebebiyle kalbleri huzura kavuşmuştur. Uyanık olun, kalbler ancak Allah'ı zikretmekle huzura kavuşur."^{3[89]}

1-Cehennem'in Yaratılışı ve Mahiyeti

Cehennem: Arapça isim olan “**cehennem**” günah işleyenlerin ve kafirlerin öldükten sonra gidecekleri yer, tamu. Çok sıkıntılı yer. Çok uzak yer. Def olup gitmek, uzaklaşmak manasına gelir.

Kur'an-ı Kerim'de; cehennem yetmiş yedi (77) yerde geçmektedir.

Cehennem, bütünüyle kâfirler için yaratılmış, muvakkaten günahkâr mü'minlerin de içine gireceği, 7 tabakaya ayrılmış sonsuz azap yeridir.

Yüce Allah (cc) buyurdu ki:

وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ فَحَسْبُهَا جَهَنَّمُ وَلَيْسَ الْمِهَادُ

1[87] Sâf, 61/1

2[88] Zâriyât, 51/56

3[89] Ra'd, 13/28

“Böylesine "Allah'tan kork!" denilince benlik ve gurur kendisini günaha sevkeder. (Ceza ve azap olarak) ona cehennem yeter. O ne kötü yerdir!”^{4[90]}

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ

“Bilinmelidir ki inkâr edenlerin ne malları ne de evlâtları Allah huzurunda kendilerine bir fayda sağlayacaktır. İşte onlar cehennemin yakıtıdır.”^{5[91]}

إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا

“Ancak orada ebedî kalmak üzere cehennem onları yoluna (iletecektir). Bu da Allah'a çok kolaydır.”^{6[92]}

لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ

“Onlar için cehennem ateşinden döşekler, üstlerine de örtüler vardır. İşte zalimleri böyle cezalandırırız!”^{7[93]}

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ أُذُنٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ

“Andolsun, biz cinler ve insanlardan birçoğunu cehennem için yaratmışızdır. Onların kalpleri vardır, onlarla kavramazlar; gözleri vardır, onlarla görmezler; kulakları vardır, onlarla işitmezler. İşte onlar hayvanlar gibidir; hatta daha da şaşkındırlar. İşte asıl gafiller onlardır.”^{8[94]}

لِيُمِيزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ بَعْضُهُ عَلَى بَعْضٍ فَيَرْكُمَهُ جَمِيعًا فَيَجْعَلُهُ فِي جَهَنَّمَ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

“(Bu toplama) Allah'ın murdarı temizden ayıklaması (mümini kâfirden ayırması) ve bütün murdarların bir kısmını diğer bir kısmının üstüne koyup hepsini yığarak cehenneme atması içindir. İşte onlar ziyana uğrayanların kendileridir.”^{9[95]}

يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كُنْتُمْ لَا تُفْسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

“(Bu paralar) cehennem ateşinde kızdırılıp bunlarla onların alınları, yanları ve sırtları dağlanacağı gün (onlara denilir ki): "İşte bu kendiniz için biriktirdiğiniz servettir. Artık yığmakta olduğunuz şeylerin (azabını) tadın!”^{10[96]}

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ مَنْ يُحَادِدِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَأَنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا ذَلِكَ الْخِزْيُ الْعَظِيمُ

4[90] Bakara,2/206

5[91] Bakara,3/10

6[92] Nisa,4/169

7[93] Araf,7/41

8[94] Araf,7/179

9[95] Enfal,8/37

10[96] Tevbe,9/35

“(Hâla) bilmediler mi ki, kim Allah ve Resûlüne karşı koyarsa elbette onun için, içinde ebedî kalacağı cehennem ateşi vardır. İşte bu büyük rüsvaylıktır.”^{11[97]}

وَعَدَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا هِيَ حَسْبُهُمْ وَلَعْنَهُمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ

“Allah erkek münafıklara da kadın münafıklara da kâfirlere de içinde ebedî kalacakları cehennem ateşini vâdetti. O, onlara yeter. Allah onlara lânet etmiştir! Onlar için devamlı bir azap vardır.”^{12[98]}

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَأْوِيَهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

“Ey Peygamber! Kâfirlere ve münafıklara karşı cihad et, onlara karşı sert davran. Onların varacakları yer cehennemdir. O ne kötü bir varış yeridir!”^{13[99]}

أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَى تَقْوَى مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٍ أَمْ مَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَى شَفَا جُرُفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

“Binasını Allah korkusu ve rızası üzerine kuran kimse mi daha hayırlıdır, yoksa yapısını yıkılacak bir yarın kenarına kurup, onunla beraber kendisi de çöküp cehennem ateşine giden kimse mi? Allah zalimler topluluğunu doğru yola iletmez.”^{14[100]}

إِلَّا مَنْ رَحِمَ رَبُّكَ وَلِذَلِكَ خَلَقَهُمْ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

“Ancak Rabbinin merhamet ettikleri müstesnadır. Zaten Rabbin onları bunun için yarattı. Rabbinin, "Andolsun ki cehennemi tümüyle insanlar ve cinlerle dolduracağım" sözü yerini buldu.”^{15[101]}

لِلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمُ الْحُسْنَى وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهِ أُولَئِكَ لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ وَمَأْوِيَهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ

“İşte Rablerinin emrine uyanlar için en güzel (mükâfat) vardır. Ona uymayanlara gelince, eğer yeryüzünde olanların tümü ile bunun yanında bir misli daha kendilerinin olsa, (kurtulmak için) onu mutlaka feda ederler. İşte onlar var ya, hesabın en kötüsü onlardır. Varacakları yer de cehennemdir. ^{16[102]}O ne kötü yataktır!”

وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ وَلَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَقْسُومٌ

“Muhakkak cehennem, onların hepsine vâdolunan yerdir. Cehennemin yedi kapısı vardır. Onlardan her kapı için birer gurup ayrılmıştır.”^{17[103]}

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلِيهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا

11[97] Tevbe,9/63

12[98] Tevbe,9/68

13[99] Tevbe,9/73

14[100] Tevbe,9/109

15[101] Hud,11/119

16[102] Rad,13/18

17[103] Hicr,15/43,44

“Belki Rabbiniz size merhamet eder; fakat siz eğer yine (fesatçılığa) dönerseniz, biz de sizi yine cezalandırırız. Biz cehennemî kâfirler için bir hapishane yaptık. Her kim bu çarçabuk geçen dünyayı dilerse ona, yani dilediğimiz kimseye dilediğimiz kadarını dünyada hemen verir, sonra da onu, kınanmış ve kovulmuş olarak gireceği cehenneme sokarız.”^{18[104]}

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِّ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِهِ وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَلَىٰ وَجُوهِهِمْ عُمِيًّا ۖ وَإِثْمًا وَصُمًّا مَأْوِيَهُمْ جَهَنَّمُ كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا

“Allah kime hidayet verirse, işte doğru yolu bulan odur; kimi de hidayetten uzak tutarsa, artık onlara, Allah'tan başka dostlar bulamazsın. Kıyamet gününde onları kör, dilsiz ve sağır bir halde yüzükoyun haşrederiz. Onların varacağı ve kalacağı yer cehennemdir ki, ateşi yavaşladıkça onun alevini artırırız.”^{19[105]}

وَعَرَّضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرَضًا

“Ve, gözleri beni görmeye kapalı bulunan, kulak vermeye de tahammül edemez olan kâfirleri o gün cehennemle yüz yüze getirmiştir.”^{20[106]}

وَنَسُوقُ الْمُجْرِمِينَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ وَرِثًا

“Günahkârları da susuz olarak cehenneme süreceyiz.”^{21[107]}

إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنْتُمْ لَهَا وَارِدُونَ

“Siz ve Allah'ın dışında taptığınız şeyler cehennem yakıtıdır. Siz oraya gireceksiniz.”^{22[108]}

الَّذِينَ يُحْشَرُونَ عَلَىٰ وَجُوهِهِمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضَلُّ سَبِيلًا

“Yüzükoyun cehenneme (sürülüp) toplanacak olanlar; işte onlar, yerleri en kötü, yolları en sapık olanlardır.”^{23[109]}

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا

“Ve şöyle derler: Rabbimiz! Cehennem azabını üzerimizden sav. Doğrusu onun azabı gelip geçici değil, devamlıdır.”^{24[110]}

يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ ۖ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ

“(Evet) senden azabı çarçabuk (getirmeni) istiyorlar. Hiç şüpheleri olmasın, cehennem kâfirleri çepeçevre kuşatacaktır.”^{25[111]}

18[104] İsra,17/8-18

19[105] İsra,17/97

20[106] Kehf,18/100

21[107] Meryem,19/86

22[108] Enbiya,21/98

23[109] Furkan,25/34

24[110] Furkan, 25/65

25[111] Ankebut,29/54

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ

“Allah'a karşı yalan uyduran yahut kendisine hak gelmişken onu yalan sayandan daha zalimi kimdir? Cehennemde kâfirlere yer mi yok!”^{26[112]}

وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدًى وَلَكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

“Biz dilesek, elbette herkese hidayetini verirdik. Fakat, "Cehennemi hem cinlerden hem insanlardan bir kısmıyla dolduracağım" diye benden kesin söz çıkmıştır.”^{27[113]}

فَذُوقُوا بِمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا إِنَّا نَسِينَاكُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

“(O gün onlara şöyle diyeceğiz:) Bu güne kavuşmayı unutmanızın cezasını şimdi tadın bakalım! Doğrusu biz de sizi unuttuk; yaptıklarınızdan ötürü ebedî azabı tadın!”^{28[114]}

وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوِيَهُمُ النَّارُ كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ

“Yoldan çıkanlar ise, onların varacakları yer ateştir. Oradan her çıkmak istediklerinde geri çevrilirler ve kendilerine: Yalandır deyip durduğunuz cehennem azabını tadın! denir.”^{29[115]}

وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا كَذَٰلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَافِرٍ

“İnkâr edenlere de cehennem ateşi vardır. Öldürülmezler ki ölsünler, cehennem azabı da onlara biraz olsun hafifletilmez. İşte biz, küfürde ileri giden her nankörü böyle cezalandırırız.”^{30[116]}

قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فِئْسَ مَثْوًى الْمُتَكَبِّرِينَ

“Onlara: İçinde ebedî kalacağınız cehennemin kapılarından girin; kibirlenenlerin yeri ne kötü! denilir.”^{31[117]}

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ

“Rabbiniz şöyle buyurdu: Bana dua edin, kabul edeyim. Çünkü bana ibadeti bırakıp büyüklük taslayanlar aşağılanarak cehenneme gireceklerdir.”^{32[118]}

ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فِئْسَ مَثْوًى الْمُتَكَبِّرِينَ

“İçinde ebedî kalmak üzere cehennemin kapılarından girin! Kibirlenenlerin dönüp gidecekleri yer ne çirkindir!”^{33[119]}

26[112] Ankebut,29/68

27[113] Secde,32/13

28[114] Secde,32/14

29[115] Secde,32/20

30[116] Fatır,35/36

31[117] Zümer,39/72

32[118] Mümin,40/60

33[119] Mümin,40/76

إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي عَذَابٍ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ

“Şüphesiz suçlular cehennem azabında devamlı kalacaklar.”^{34[120]}

يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأَتْ وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ

“O gün cehenneme "Doldun mu?" deriz. O da "Daha var mı?" der.”^{35[121]}

يَوْمَ يُدْعَوْنَ إِلَى نَارِ جَهَنَّمَ دَعَا, هَذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ

“O gün cehennem ateşine itilip atılırlar : İşte yalanlayıp durduğunuz ateş budur!”^{36[122]}

وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَى, وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتَ وَأَحْيَا

“İşte bu, suçluların yalanladıkları cehennemdir. Onlar, cehennemle kaynar su arasında dolaşır dururlar.”^{37[123]}

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوَى ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَاجَوْنَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَإِذَا جَاؤُكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصْلَوْنَهَا فَيَنْسِفُ الْمَصِيرُ

“Gizli konuşmaktan menedildikten sonra yine o yasaklanana yapmaya kalkışarak günah, düşmanlık ve Peygamber'e karşı gelmek hususunda gizlice konuşanları görmedin mi? Onlar sana geldikleri zaman seni, Allah'ın selamlamadığı bir şekilde selamlıyorlar. Kendi içlerinden de: Bu söylediklerimiz yüzünden Allah'ın bize azap etmesi gerekmez miydi? derler. Cehennem onlara yeter. Oraya gireceklerdir. Ne kötü dönüş yeridir orası!”^{38[124]}

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَيَنْسِفُ الْمَصِيرُ

“Rablerini inkâr edenler için cehennem azabı vardır. O, ne kötü dönüşüdür!”^{39[125]}

إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا

“Şüphesiz, cehennem pusuda beklemektedir.”^{40[126]}

وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ

“Cehennem tutuşturulduğunda.”^{41[127]}

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ

34[120] Zuhruf, 43/74

35[121] Kaf, 50/30

36[122] Tur, 52/13,14

37[123] Rahman, 55/43,44

38[124] Mücadele, 58/8

39[125] Mülk, 67/6

40[126] Nebe, 78/21

41[127] Tekvir, 81/12

“Ehl-i kitap ve müşriklerden olan inkârcılar, içinde ebedî olarak kalacakları cehennem ateşindedirler. İşte halkın en şerlileri onlardır.”^{42[128]}

Efendimiz (a.s)’ın Cehennemle ilgili Hadisler:

. عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ نَارُكُمْ الَّتِي تُقَدُّونَ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ. قَالُوا: وَاللَّهِ إِنْ كَانَتْ لَكَافِيَةً. قَالَ: فَإِنَّهَا فَضَّلَتْ عَلَيْهَا بِتِسْعَةِ وَسْتَيْنَ جُزْءًا كُلُّهَا مِثْلُ حَرِّهَا.

Hız. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm): "Yaktığınız ateş var ya, bu cehennem ateşinin yetmiş cüzünden bir cüzdür!" buyurmuştu. (Yanındakiler):"Zaten bu ateş, vallahi (asileri cezalandırmaya ahirette) yeterliydi" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm:"Cehennem ateşi öbürüne altmış dokuz kat üstün kılındı. Her bir kat'ın harareti, bunun mislindedir." ^{43[129]}

. وعن أبي هريرة رضي الله عنه قال: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَوْقَدَ عَلَى النَّارِ أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى احْمَرَّتْ. ثُمَّ أَوْقَدَ عَلَيْهَا أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى ابْيَضَّتْ. ثُمَّ أَوْقَدَ عَلَيْهَا أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى اسْوَدَّتْ. فَهِيَ سَوْدَاءٌ مُظْلِمَةٌ.

Yine Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Cehennem ateşi bin yıl yakıldı. Öyle ki kıpkırmızı oldu. Sonra bin yıl daha yakıldı, öyle ki beyazlaştı. Sonra bin yıl daha yakıldı. Şimdi o siyah ve karanlıktır." ^{44[130]}

. وعن الخدري رضي الله عنه قال: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لِسُرَادِقِ النَّارِ أَرْبَعُ جُدُرٍ كُنُفٌ كُلُّ جِدَارٍ مَسِيرَةُ أَرْبَعِينَ سَنَةً.

Ebu Saidi'l-Hudrî (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Cehennemi kuşatan surun dört (ayrı) duvarı vardır. Her duvarın kalınlığı kırk yıllık yürüme mesafesi kadardır." ^{45[131]}

. وعن الحسن البصري قال: قَالَ عُتْبَةُ بْنُ غَزْوَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى مِنْبَرِ الْبَصْرَةِ: إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: [إِنَّ الصَّخْرَةَ الْعَظِيمَةَ لَتَلْقَى مِنْ شَفِيرِ جَهَنَّمَ فَتَهْوَى سَبْعِينَ عَامًا مَا تُفْضِي إِلَى قَرَارِهَا، وَكَانَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: أَكْثَرُوا ذِكْرَ النَّارِ فَإِنَّ حَرَّهَا شَدِيدٌ، وَقَعْرُهَا بَعِيدٌ، وَمَقَامُهَا حَدِيدٌ.

Hasan Basri (rahimehullah) anlatıyor: "Utbe İbnu Gazvan (radıyallahu anh), Basra'da minberde (hutbe esnasında) dedi ki:"Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) bize şöyle buyurmuşlardı: "Cehennemden kıyısından büyük bir taş bırakıldı. Bu taş yetmiş yıl aşağı doğru düştü de henüz dibe ulaşmadı."(Utbe İbnu Gazvan, devamla) der ki: "Hz. Ömer (radıyallahu anh): "Ateşi çok zikredip hatırlayın. Zira onun harareti pek şiddetlidir; derinliği çok fazladır, çengelleri demirdendir" buyurdu." ^{46[132]}

. وعن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه قال: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَيْلٌ وَادٍ فِي جَهَنَّمَ يَهْوَى فِيهِ الْكَافِرُ أَرْبَعِينَ خَرِيفًا قَبْلَ أَنْ يَبْلُغَ قَعْرَهُ.

^{42[128]} Beyine,98/6

^{43[129]} Buhârî, Bed'ül-Halk 10; Müslim, Cennet 29, (2843); Muvatta, Cehennem 1, (2, 994); Tirmizî, Cehennem 7.

^{44[130]} Tirmizî, Cehennem 8, (2594); Muvatta, Cehennem 2, (2, 994). Metin Tirmizî'ye aittir.

^{45[131]} Tirmizî, Cehennem 4, (2587)

^{46[132]} Tirmizî, Cehennem 2, (2578).

Ebu Said el-Hudrî (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:"Veyl, cehennemde bir vadidir. Kâfir orada, kırk yıl batır da dibine ulaşamaz."47[133]

. وعن ابن عباسٍ رضي الله عنهما قال: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَوْ أَنَّ قَطْرَةً مِنَ الرِّقْمِ قُطِرَتْ فِي الدُّنْيَا، فَسَدَتْ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا مَعَاشَهُمْ. فَكَيْفَ يَمَنْ يَكُونُ طَعَامُهُمْ وَشَرَابُهُمْ.

İbnu Abbas (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:"Eğer zakkumdan, dünyaya tek damla damlatılacak olsa, bu dünya ehlinin yiyeceklerini ifsad ederdi. Öyleyse, yiyecek ve içeceği zakkumdan cehennemliğin hali ne olur (anlayın)!"48[134]

. وعن أبي هريرة رضي الله عنه قال: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اشْتَكَيْتِ النَّارَ إِلَى رَبِّهَا. فَقَالَتْ: يَا رَبِّ أَكَلْتُ بَعْضِي بَعْضًا، فَأَذِنَ لَهَا بِنَفْسَيْنِ. نَفْسٍ فِي الشِّتَاءِ وَنَفْسٍ فِي الصَّيْفِ، فَهِيَ أَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الْحَرِّ، وَأَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الزَّمْهِرِيرِ.

Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Cehennem, Rabbine şikayet ederek: "Ey Rabbim! Bir parçam diğer bir parçamı yemektedir" dedi. Bunun üzerine, Allah Teala hazretleri ona, iki nefes almaya izin verdi; Bir nefes kışta, bir nefes de yazda. (Yazdaki nefesi) sizin rastladığınız en şiddetli sıcaktır. (Kıştaki nefesi de) sizin rastladığınız en şiddetli (soğuk olan) zemherirdir."49[135]

. وعنه رضي الله عنه قال: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَخْرُجُ عُنُقُ مِنَ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَهُ عَيْنَانِ تُبْصِرَانِ وَأُذُنَانِ تَسْمَعَانِ وَلِسَانٌ يَنْطِقُ، يَقُولُ: إِنِّي وَكَلْتُ بِشَيْءٍ: بِمَنْ دَعَا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ، وَبِكُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ، وَبِالْمُصَوِّرِينَ.

Yine Ebu Hureyre anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:"Kıyamet günü, ateşten bir parça, boyun şeklinde uzanır .Bunun, gören iki gözü, işiten iki kulağı, konuşan iki dili vardır. Der ki: "Ben üç takım (insanı cezalandırmak) için vazifelendirildim: Allah'la birlikte bir başka ilaha dua eden kimse, bile bile zulmeden cebbar, tasvirciler."50[136]

. وعن ابن مسعود رضي الله عنه قال: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يُؤْتَى بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لَهَا سَبْعُونَ أَلْفَ زِمَامٍ، مَعَ كُلِّ زِمَامٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ يَجْرُونَهَا.

İbnu Mes'ud (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:"Kıyamet günü cehennem, yetmiş bin yuları olduğu halde getirilir. Her yularında, onu çeken yetmiş bin melek vardır."51[137]

. وعن مُجَاهِدٍ قَالَ: [قَالَ لِي ابْنُ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما: أَتَدْرِي مَا سَعَةُ جَهَنَّمَ؟ قُلْتُ: . قَالَ: أَجَلٌ، وَاللَّهِ مَا تَدْرِي. حَدَّثَنِي عَائِشَةُ رضي الله عنها قَالَتْ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ قَوْلِهِ تَعَالَى: وَأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ. قَالَتْ: قُلْتُ: أَيْنَ يَكُونُ النَّاسُ؟ قَالَ: عَلَى جِسْرِ جَهَنَّمَ.

Mücahid anlatıyor: "İbnu Abbas (radıyallahu anhümâ) bana: "Cehennemnin genişliği ne kadardır, biliyor musun?" diye sordu. Ben: "Hayır!" deyince: "Doğru, Allah'a yemin olsun,

47[133] Tirmizî, Tefsir, Enbiya, (3164).

48[134] Tirmizî, Cehennem 4, (2588).

49[135] Buhârî, Bed'ülhalk 10; Müslim, Mesacid 185; Tirmizî, Cehennem 9,

50[136] Tirmizî, Cehennem 1, (2577).

51[137] Müslim, Cennet 29, (2842); Tirmizî, Cehennem 1,

bilemezsin!" dedi ve ilave etti: "Bana Hz. Aişe (radiyallahu anhâ) dedi ki: Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a: وارضُ جميعاً قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ

"Kıyamet günü arz toptan O'nun bir kabzasıdır (tam tasarrufundadır). Gökler de O'nun sağ eliyle dürülmüşlerdir"^{52[138]} ayetinden sormuş ve:"Bu sırada insanlar nerede olurlar [Ey Allah'ın Resulü]" demiştim. Aleyhissalâtu vesselâm: "Cehennem köprüsünde!" cevabını verdi."^{53[139]}

. عن أبي هريرة رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى الْجَنَّةَ قَالَ لِجِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: اذْهَبْ فَانْظُرْ إِلَيْهَا. فَذَهَبَ، فَانْظَرَ إِلَيْهَا. فَقَالَ: وَعِزَّتِكَ يَسْمَعُ بِهَا أَحَدٌ إِذْ دَخَلَهَا. فَحَفَفَهَا بِالْمَكَارِهِ. ثُمَّ قَالَ اذْهَبْ فَانْظُرْ إِلَيْهَا، فَذَهَبَ، فَانْظَرَ إِلَيْهَا. فَقَالَ: وَعِزَّتِكَ لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ يَدْخُلَهَا أَحَدٌ وَلَمَّا خَلَقَ النَّارَ قَالَ لِجِبْرِيلَ: اذْهَبْ فَانْظُرْ إِلَيْهَا. فَذَهَبَ، فَانْظَرَ إِلَيْهَا. فَقَالَ: وَعِزَّتِكَ يَسْمَعُ بِهَا أَحَدٌ فَيَدْخُلُهَا. فَحَفَفَهَا بِالشَّهَوَاتِ. ثُمَّ قَالَ: اذْهَبْ، فَانْظُرْ إِلَيْهَا. فَذَهَبَ، فَانْظَرَ إِلَيْهَا. فَلَمَّا رَجَعَ. قَالَ: وَعِزَّتِكَ لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ يَبْقَى أَحَدٌ إِذْ دَخَلَهَا.

Ebu Hureyre (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:"Allah Teala hazretleri cenneti yarattığı zaman Cibril aleyhisselam'a: "Git ona bir bak!" buyurdular. O da gidip cennete baktı ve: "[Ey Rabbim!] Senin izzetine yemin olsun, onu işitip de ona girmeyen kalmayacak, herkes ona girecek!" dedi. (Allah Teala hazretleri) cennetin etrafını mekruhlarla çevirdi. Sonra: "Hele git ona bir daha bak!" buyurdu. Cebrail gidip ona bir daha baktı. Sonra da:"Korkarım, ona hiç kimse girmeyecek!" dedi. Cehennemi yaratınca, Cebrail'e:"Git, bir de, şuna bak!" buyurdu. O da gidip ona baktı ve:"İzzetine yemin olsun, işitenlerden kimse ona girmeyecektir!" dedi. Allah Teala hazretleri de onun etrafını şehvetlerle kuşattı. Sonra da:"Git ona bir kere daha bak!" dedi. O da gidip ona baktı. Döndüğü zaman:"İzzetine yemin olsun, tek bir kişi kalmayıp herkesin ona gireceğinden korkuyorm!" dedi."^{54[140]}

. وَعَنْهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: تَزَالُ جَهَنَّمُ يُلْقَى فِيهَا وَتَقُولُ: هَلْ مِنْ مَزِيدٍ؟ حَتَّى يَضَعَ رَبُّ الْعِزَّةِ فِيهَا قَدَمَهُ فَيَرْوِي بَعْضُهَا إِلَى بَعْضٍ. فَتَقُولُ: قَطِ قَطِ بِعِزَّتِكَ وَكَرَمِكَ. وَتَزَالُ فِي الْجَنَّةِ فَضْلٌ حَتَّى يَنْشِئَ اللَّهُ لَهَا خَلْقًا فَيُسْكِنُهُمْ فَضْلَ الْجَنَّةِ.

Yine Hz. Enes (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:"Cehennem, içerisine asiler atıldıkça: "Daha var mı?" demekten geri durmaz. Bu hal, Rabbu'l-İzz'e'nin cehennemin üzerine ayağını koyup, iki yakasını dürüp birleştirmesine kadar devam eder. İşte o zaman cehennem:"Yeter, yeter. İzzet ve keremine yemin olsun yeter!" der. Cennette fazlalık devam eder. Allah, ona mahsus yeni bir halk yaratır ve bunları cennetin fazla kısmına yerleştirir."^{[141]55}

Her dinde mükâfat ve mücâzat fikri vardır. Cennet ve Cehennem hakikatı, bu fikrin müşahhas şekilde ifadesidir. Zira din, insanlar içindir. Mükâfat ve mücâzat ise, insanın hamurunda var olan birer histir. İnsan gönlünden, bu hisleri kazıyıp atmak mümkün değildir. Kudret eli insanı, hazzı sever ve elemden kaçır tıynetle yaratmıştır. Mükâfat insandaki hazzı arama meylinin, mücâzat da elemden kaçma yaratılışının cevabıdır.

Kaldı ki dindarların yüksek tabakaları, dinî vazifelerini yerine getirirken asla mükâfat ve mücâzat kaygısı içinde değildirler. Yüksek seviyeli bir dindar için, iyilik ve adalet, Allah'ın emridir. Bunu yerine getirmek ise, sırf kulun Hâlikına kulluk vazifesidir. Zulüm ve kötülük de, Allah'ın yasak

52[138] Zümer,39\ 67

53[139] Tirmizî, Tefsir, Zümer, (3242).

54[140] Ebu Davud, Sünnet 25, (4744); Tirmizî, Cennet 21, (2563); Nesâî, Eyman 3, (7, 3).

55[141] Buhârî, Tefsir, Kaf 1, Eyman 12, Tevhid 7; Müslim, Cennet 37, (2848); Tirmizî, Tefsir, Kâf (3268).

ettiği hareketlerdir. Bunlardan kaçınmak da yine kulluk vazifesidir. Yüksek seviyeli dindar; zâhid ve müttekîdir, ibâdetlerini sırf livechillâh yapar. Kıldığı namazın, tuttuğu orucun, verdiği sadakanın mükâfatını beklemez ve bunu aklına bile getirmez.

Fakat bu zühhd ve takvâ derecesi herkesten beklenemez. Dindarların kalabalık kitlesini teşkil eden halk tabakaları için, mükâfat ve mücâzat fikri zarurîdir. Çünkü bu fikir, yaratılıştaki mevcut derin bir his hâlinde insanın hamurunda vardır. İnsan, tabiatı itibarıyla mükâfata meyleder ve mücâzattan kaçır. Dindeki Cennet ve Cehennem akîdesi insanoğlunun bu fitrî yapısına cevap verir.

Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de:

وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا

“Ve de ki: Hak, Rabbinizdendir. Öyle ise dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin. Biz, zalimlere öyle bir cehennem hazırladık ki, onun duvarları kendilerini çepe çevre kuşatmıştır. (Susuzluktan) imdat dileyecek olsalar imdatlarına, erimiş maden gibi yüzleri haşlayan bir su ile cevap verilir. Ne fena bir içecek ve ne kötü bir kalma yeri!”^{56[142]}

. وعن أبي هريرة رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: [قال رسولُ اللَّهِ ﷺ: اشْتَكَيْتِ النَّارَ إِلَى رَبِّهَا، فَقَالَتْ: رَبِّ أَكَلُ بَعْضِي بَعْضًا، فَأَذِنَ لَهَا بِنَفْسَيْنِ: نَفْسٍ فِي الشَّتَاءِ، وَنَفْسٍ فِي الصَّيْفِ، فَهُوَ أَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الْحَرِّ، وَأَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الزَّمْهِرِ.

Hiz. Ebu Hüreyre (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Cehennem, Rabbine şikâyet ederek dedi ki: "Ey Rabbim, bir kısmım diğer kısmımı yiyor." Bunun üzerine ona iki nefese izin verdi: Bir nefes, kışta, bir nefes de yazda. İşte bu (yaz nefesi), en şiddetli şekilde hissettiğiniz hararettir. Öbürü de (kışta) en şiddetli bulduğunuz soğuktur."^{57[143]}

İşte yüce Rabbimiz, biz insanları şu fani alemde imtihana tabii kıldı. Eğer bizler nefsimize uyar, haramları işler, Rabbimizden korkmaz, onu inkar edersek, her türlü emrine karşı gidersek, boş ve beyhude şekilde, cehennemi yok sayarak yaşarsak sonumuz ebedi hayatta cehennem olacaktır.

Mademki kurtuluşumuz iman ile Allah'u Tealya ibadet ve itaatedir. bizlerde birer Müslüman olarak hakkı ile dinimizin gereklerini yerine getirerek, Rabbimize hakkı ile kulluk edip Resulüne layık ümmet olma şerefine ererek, dünyada zelil ahirette rezil olmaktan beri oluruz.

Rabbim bizleri ahirette cehennem yakıtı olan insanlar olmaktan cümle ümmeti ve inanan kulları muhafaza eylesin...

2-Cennetin Mahiyeti

Yüce Allah (cc) Kur'an-ı Kerim'de cennet ile ilgili ayerler:

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأَنُوتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا أَنْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

^{56[142]} Kehf,18/29

^{57[143]} Buhârî, Bed'ül-Halk 10; Müslim, Mesâcid 185, (617); Tirmizî, Sıfatu Cehennem 9, (2595); İbnu Mâce, Zühhd 38, (4319); Muvatta, Vükûtu's-Salât 27,

“İman edip iyi davranışlarda bulunanlara, içinden ırmaklar akan cennetler olduğunu müjdele! O cennetlerdeki bir meyveden kendilerine rızık olarak yedirildikçe: Bundan önce dünyada bize verilenlerdendir bu, derler. Bu rızıklar onlara (bazı yönlerden dünyadakine) benzer olarak verilmiştir. Onlar için cennette tertemiz eşler de vardır. Ve onlar orada ebedî kalıcılardır.”^{58[144]}

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

“İman edip yararlı iş yapanlara gelince onlar da cennetliktirler. Onlar orada devamlı kalırlar.”^{59[145]}

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخِلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسَّتْهُمُ الْبَأْسَاءُ وَالضَّرَاءُ وَزُلُّوا حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَتَى نَصُرُ اللَّهَ أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ

“(Ey müminler!) Yoksa siz, sizden önce gelip geçenlerin başına gelenler size de gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? Yoksulluk ve sıkıntı onlara öylesine dokunmuş ve öyle sarsılmışlardı ki, nihayet Peygamber ve beraberindeki müminler: Allah'ın yardımı ne zaman! dediler. Bilesiniz ki Allah'ın yardımı yakındır.”^{60[146]}

وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتَّى يُؤْمَنَّ وَلَأَمَةٌ مُؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ وَلَوْ أَنْتُمْ كُنْتُمْ الْمُشْرِكِينَ حَتَّى يُؤْمِنُوا وَلَعَبْدٌ مُؤْمِنٌ خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ أُولَٰئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهُ يَدْعُوا إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِآذِنِهِ وَيُبَيِّنُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

“İman etmedikçe putperest kadınlarla evlenmeyin. Beğenseniz bile, putperest bir kadından, imanlı bir cârîye kesinlikle daha iyidir. İman etmedikçe putperest erkekleri de (kızlarınızla) evlendirmeyin. Beğenseniz bile, putperest bir kişiden inanmış bir köle kesinlikle daha iyidir. Onlar (müşrikler) cehenneme çağırır. Allah ise, izni (ve yardımı) ile cennete ve mağfirete çağırır. Allah, düşünüp anlasınlar diye âyetlerini insanlara açıklar.”^{61[147]}

قُلْ أُوْنِبْتُكُمْ بِخَيْرٍ مِنْ ذَلِكُمْ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَأَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ

“(Resûlüm!) De ki: Size bunlardan daha iyisini bildireyim mi? Takvâ sahipleri için Rableri yanında, içinden ırmaklar akan, ebediyyen kalacakları cennetler, tertemiz eşler ve (hepsinin üstünde) Allah'ın hoşnutluğu vardır. Allah kullarını çok iyi görür.”^{62[148]}

وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ

“Rabbinizin bağışına ve takvâ sahipleri için hazırlanmış olup genişliği gökler ve yer kadar olan cennete koşun!”^{63[149]}

أُولَٰئِكَ جَزَاءُهُمْ مَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَجَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَنَعَمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ

58[144] Bakara,2/25

59[145] Bakara,2/82

60[146] Bakara,2/214

61[147] Bakara,2/221

62[148] Ali-İmran,3/15

63[149] Ali-İmran,3/133

“İşte onların mükâfâtı, Rableri tarafından bağışlanma ve altlarından ırmaklar akan, içinde ebedî kalacakları cennetlerdir. Böyle amel edenlerin mükâfâtı ne güzeldir!”^{64[150]}

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّقُونَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَمَنْ زُحِرَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

“Her canlı ölümü tadacaktır. Ve ancak kıyamet gününü yaptıklarınızın karşılığı size tastamam verilecektir. Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete konursa o, gerçekten kurtuluşa ermiştir. Bu dünya hayatı ise aldatma metâından başka bir şey değildir.”^{65[151]}

لَتَبْلُغُنَّ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذًى كَثِيرًا وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

“Fakat Rablerine karşı gelmekten sakınanlar için, Allah tarafından bir ikram olarak, altlarından ırmaklar akan, ebedî olarak kalacakları cennetler vardır. İyi kişiler için Allah katındaki (nimetler) daha hayırlıdır.”^{66[152]}

تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

“Bunlar, Allah'ın (koyduğu) sınırlardır. Kim Allah'a ve Peygamberine itaat ederse Allah onu, zemininden ırmaklar akan cennetlere koyacaktır; orada devamlı kalıcıdır; işte büyük kurtuluş budur.”^{67[153]}

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا شَرَابٌ طَلِيلًا

“İnanıp; iyi işler yapanları da, içinde ebediyen kalmak üzere girecekleri, zemininden ırmaklar akan cennetlere sokacağız. Orada onlar için tertemiz eşler vardır ve onları koyu (tatlı) bir gölgeye koyarız.”^{68[154]}

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَعْدَ اللَّهِ حَقًّا وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا

“İman eden ve iyi işler yapanları, içinde ebedî kalmak üzere, zemininden ırmaklar akan cennetlere koyacağız. Allah, (bu söylenenleri) hak bir söz olarak vâdetti. Söz verme ve onu tutma bakımından kim Allah'tan daha doğru olabilir?”^{69[155]}

وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا

“Erkek olsun, kadın olsun, her kim de mümin olarak iyi işler yaparsa, işte onlar cennete girerler ve zerre kadar haksızlığa uğratılmazlar.”^{70[156]}

وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَلَأُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ

64[150] Ali-İmran,3/136

65[151] Ali-İmran,3/185

66[152] Ali-İmran,3/193

67[153] Nisa,4/13

68[154] Nisa,4/57

69[155] Nisa,4/122

70[156] Nisa,4/124

“Andolsun ki Allah, İsrailoğullarından söz almıştı. (Kefil olarak) içlerinden on iki de başkan göndermiştik. Allah onlara şöyle demişti: Ben sizinle beraberim. Eğer namazı dosdoğru kılar, zekâtı verir, peygamberlerime inanır, onları desteklerseniz ve Allah'a güzel borç verirsiniz (ihtiyacı olanlara Allah rızası için faizsiz borç verirsiniz) andolsun ki sizin günahlarınızı örterim ve sizi, zemininden ırmaklar akan cennetlere sokarım. Bundan sonra sizden kim inkâr yolunu tutarsa doğru yoldan sapmış olur.”^{71[157]}

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ

“Andolsun ki "Allah, kesinlikle Meryem oğlu Mesîh'tir" diyenler kâfir olmuşlardır. Halbuki Mesîh "Ey İsrailoğulları! Rabbim ve Rabbiniz olan Allah'a kulluk ediniz. Biliniz ki kim Allah'a ortak koşarsa muhakkak Allah ona cenneti haram kılar; artık onun yeri ateştir ve zalimler için yardımcılar yoktur" demişti.”^{72[158]}

قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَوَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

“(Bu konuşmadan sonra) Allah şöyle buyuracaktır: Bu, doğrulara, doğruluklarının fayda vereceği gündür. Onlara, içinde ebedî kalacakları, zemininden ırmaklar akan cennetler vardır. Allah onlardan razı olmuştur, onlar da O'ndan razı olmuşlardır. İşte büyük kurtuluş ve kazanç budur.”^{73[159]}

إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ

“Bizim âyetlerimizi yalanlayıp da onlara karşı kibirlenmek isteyenler var ya, işte onlara gök kapıları açılmayacak ve onlar, deve iğne deliğine girinceye kadar cennete giremeyeceklerdir! Suçluları işte böyle cezalandırırız!”^{74[160]}

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

“İnanıp da iyi işler yapanlara gelince -ki hiç kimseye gücünün üstünde bir vazife yüklemeyiz- işte onlar, cennet ehlidir. Orada onlar ebedî kalacaklar.”^{75[161]}

وَنَادَى أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابَ النَّارِ أَنْ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوا نَعَمْ فَاذَنْ مَوْذَنْ بَيْنَهُمْ أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ

“Cennet ehli cehennem ehline: Biz Rabbimizin bize vadettiğini gerçek bulduk, siz de Rabbinizin size vadettiğini gerçek buldunuz mu? diye seslenir. "Evet!" derler. Ve aralarından bir çağrıcı, Allah'ın lâneti zalimlerin üzerine olsun! diye bağırır.”^{76[162]}

71[157] Maide,5/12

72[158] Maide,5/72

73[159] Maide,5/119

74[160] Araf,7/40

75[161] Araf,7/42

76[162] Araf,7/44

وَيَبْنِيهِمَا حِجَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَاهُمَا وَنَادَوْا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ

“İki taraf (cennetlikler ve cehennemlikler) arasında bir perde ve A'râf üzerinde de herkesi simalarından tanıyan adamlar vardır ki, bunlar henüz cennete giremedikleri halde (girmeyi) umarak cennet ehline: "Selâm size!" diye seslenirler.”^{77[163]}

يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُقِيمٌ

“Rableri onlara, tarafından bir rahmet ve hoşnutluk ile, kendileri için, içinde tükenmez nimetler bulunan cennetler müjdeler.”^{78[164]}

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

“Onlar orada ebedî kalacaklardır. Şüphesiz ki Allah katında büyük mükâfat vardır.”^{79[165]}

وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسَاكِينَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

“Allah, mümin erkeklere ve mümin kadınlara, içinde ebedî kalmak üzere altından ırmaklar akan cennetler ve Adn cennetlerinde güzel meskenler vâdetti. Allah'ın rızası ise hepsinden büyüktür. İşte büyük kurtuluş da budur.”^{80[166]}

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

“Allah, onlara içinde ebedî kalacakları ve zemininden ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. İşte büyük kazanç budur.”^{81[167]}

وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

“(İslâm dinine girme hususunda) öne geçen ilk muhacirler ve ensar ile onlara güzellikle tabi olanlar var ya, işte Allah onlardan razı olmuştur, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. Allah onlara, içinde ebedî kalacakları, zemininden ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. İşte bu büyük kurtuluştur.”^{82[168]}

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ

“İman edip güzel işler yapanlara gelince, imanları sebebiyle Rableri onları nimet dolu cennetlerde, alt tarafından ırmaklar akan (saraylara) erdirir.”^{83[169]}

77[163] Araf, 7/46

78[164] Tevbe, 9/21

79[165] Tevbe, 9/22

80[166] Tevbe, 9/72

81[167] Tevbe, 9/89

82[168] Tevbe, 9/100

83[169] Yunus, 10/9

دَعُوهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَأَخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

“Onların oradaki duası: "Allah'ım! Seni noksan sıfatlardan tenzih ederiz!" (sözleridir). Orada birbirleriyle karşılaştıkça söyledikleri ise "selâm" dır. Onların dualarının sonu da şudur: Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.”^{84[170]}

لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَلَا ذِلَّةٌ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

“Güzel davrananlara daha güzel karşılık, bir de fazlası vardır. Onların yüzlerine ne bir toz (kara leke) bulaşır ne de bir horluk (gelir). İşte onlar cennet ehlidirler. Ve onlar orada ebedî kalacaklardır.”^{85[171]}

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَخْبَتُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

“İnanıp da güzel işler yapan ve Rablerine gönülden boyun eğenlere gelince, işte onlar cennet ehlidir. Onlar orada ebedî kalırlar.”^{86[172]}

وَأَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا فَفِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاءٌ غَيْرَ مَجْدُودٍ

“Mutlu olanlara gelince, onlar da cennettedirler. Rabbinin dilediği hariç, gökler ve yer durdukça onlar da orada ebedî kalacaklardır. Bu (nimetler) bitmez, tükenmez bir lütuftur.”^{87[173]}

جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ (١) سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ

“(O yurt) Adn cennetleridir; oraya babalarından, eşlerinden ve çocuklarından sâlih olanlarla beraber girecekler, melekler de her kapıdan onların yanına varacaklardır. (Melekler:) Sabrettiğinize karşılık size selam olsun! Dünya yurdunun sonu (cennet) ne güzeldir! (derler.)”^{88[174]}

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ أُكُلُهَا دَائِمٌ وَظِلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ

“Takvâ sahiplerine vâdolunan cennetin özelliği (şudur): Onun zemininden ırmaklar akar. Yemişleri ve gölgesi sürekli. İşte bu, (kötülüklerden) sakınanların (mutlu) sonudur. Kâfirlerin sonu ise ateştir.”^{89[175]}

وَأَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا فَفِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاءٌ غَيْرَ مَجْدُودٍ

“İman edip de iyi işler yapanlar, Rablerinin izniyle içinde ebedî kalacakları ve zemininden ırmaklar akan cennetlere sokulacaklardır. Orada (birbirleriyle) karşılaştıkça söyledikleri "selam" dır.”^{90[176]}

84[170] Yunus,10/10

85[171] Yunus,10/26

86[172] Hud,11/23

87[173] Hud,11/108

88[174] Rad,13/23,24

89[175] Rad,13/35

90[176] İbrahim,14/23

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

“(Allah’ın azabından korkup rahmetine sığınan) takvâ sahipleri, mutlaka cennetlerde ve pınar başlarında olacaklar.”^{91[177]}

جَنَّاتٍ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ كَذَلِكَ يَجْزِي اللَّهُ الْمُتَّقِينَ

“(O yurt,) girecekleri, zemininden ırmaklar akan Adn cennetleridir. Onlar için orada kendilerine diledikleri her şey vardır. İşte Allah, takvâ sahiplerini böyle mükâfatlandırır.”^{92[178]}

الَّذِينَ تَتَوَفَّيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

“(Onlar,) meleklerin, "Size selâm olsun. Yapmış olduğunuz (iyi) işlere karşılık cennete girin" diyerek tertemiz olarak canlarını aldıkları kimselerdir.”^{93[179]}

أُولَئِكَ لَهُمْ جَنَّاتٌ عَدْنٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِنْ سُندُسٍ وَاسْتَبْرَقٍ مُتَكِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ نَعَمَ الثَّوَابُ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا

“İşte onlara, alt taraflarından ırmaklar akan Adn cennetleri vardır. Onlar Adn cennetlerinde tahtlar üzerine kurularak orada altın bileziklerle bezenecekler; ince ve kalın dîbâdan yeşil elbiseler giyecekler. Ne güzel karşılık ve ne güzel kalma yeri!”^{94[180]}

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا، خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا

“İman edip iyi davranışlarda bulunanlara gelince, onlar için makam olarak Firdevs cennetleri vardır. Orada ebedî kalacaklardır. Oradan hiç ayrılmak istemezler.”^{95[181]}

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا

“Ancak tevbe edip, iman eden ve iyi davranışta bulunan kimseler hariçtir. Bunlar, cennete, girecekler. Ve hiç bir haksızlığa uğratılmayacaklardır.”^{96[182]}

تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا

“Kullarımızdan, takvâ sahibi kimselere verdiğimiz cennet işte budur.”^{97[183]}

جَنَّاتٌ عَدْنٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاؤُا مَنْ تَزَكَّى

“İçinde ebedî kalacakları, zemininden ırmaklar akan Adn cennetleri! İşte arınanların mükâfatı budur.”^{98[184]}

91[177] Hicr,15/45

92[178] Nahl,16/31

93[179] Nahl,16/32

94[180] Kehf,18/31

95[181] Kehf,18/107,108

96[182] Meryem,19/60

97[183] Meryem,19/63

98[184] Taha,20/76

لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا وَهُمْ فِي مَا اشْتَهَتْ أَنْفُسُهُمْ خَالِدُونَ, لَا يَحْزَنُهُمُ الْفَرَقُ الْأَكْبَرُ وَتَتَلَقَّيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ هَذَا يَوْمُكُمْ الَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ

“Bunlar onun uğultusunu duymazlar; gönüllerinin dilediği nimetler içinde ebedî kalırlar. En büyük dehşet dahi onları tasalandırmaz. Melekler kendilerini şöyle karşılar: İşte bu size vâdedilmiş olan (mutlu) gününüzdür.”^{99[185]}

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ

“Muhakkak ki Allah, iman edip iyi davranışlarda bulunan kimseleri, zemininden ırmaklar akan cennetlere kabul eder. Şüphesiz Allah dilediği şeyi yapar.”^{100[186]}

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ

“Muhakkak ki Allah, iman edip iyi davranışlarda bulunanları, zemininden ırmaklar akan cennetlere kabul eder. Bunlar orada altın bileziklerle ve incilerle bezenirler. Orada giyecekleri ise ipektir.”^{101[187]}

وَأُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ

“(O gün) cennet, takvâ sahiplerine yaklaştırılır.”^{102[188]}

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نِعَمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ

“İman edip güzel işler yapanları, (evet) muhakkak ki onları, içinde ebedî kalmak üzere altlarından ırmaklar akan cennet köşklerine yerleştireceğiz. (Böyle iyi) işler yapanların mükâfatı ne güzeldir!”^{103[189]}

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتُ النَّعِيمِ, خَالِدِينَ فِيهَا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

“Şüphesiz, iman edip de güzel davranışlarda bulunanlar için, nimetleri bol cennetler vardır. Orada ebedi kalacaklardır. Bu, Allah'ın verdiği gerçek sözdür. O, mutlak güç ve hikmet sahibidir.”^{104[190]}

أَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَأْوَى نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

“İman edip de, iyi işler yapanlara gelince, onlar için yaptıklarına karşılık olarak varıp kalacakları cennet konakları vardır.”^{105[191]}

الَّذِي أَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِنْ فَضْلِهِ لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ

99[185] Enbiya,21/102,103

100[186] Hacc,22/14

101[187] Hacc,22/23).

102[188] Şuara,26/90

103[189] Ankebut,29/58

104[190] Lokman,31/8,9

105[191] Secde,32/19

“(Onların mükâfatı), içine girecekleri Adn cennetleridir. Orada altın bilezikler ve incilerle süslenirler. Orada giyecekleri elbiseleri de ipektir.”^{106[192]}

إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغْلٍ فَاكِهُونَ

“O gün cennetlikler, gerçekten nimetler içinde safa sürerler.”^{107[193]}

جَنَّاتٍ عَدْنٍ مُمْتَحَنَةٌ لَهُمُ الْأَبْوَابُ

“Kapıları yalnızca kendilerine açılmış Adn cennetleri vardır.”^{108[194]}

مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ

“Kim bir kötülük işlerse, onun kadar ceza görür. Kim de kadın veya erkek, mümin olarak faydalı bir iş yaparsa işte onlar, cennete girecekler, orada onlara hesapsız rızık verilecektir.”^{109[195]}

إِنَّ اللَّهَ يَدْخُلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ

“Muhakkak ki Allah, inanıp iyi işler yapanları, altlarından ırmaklar akan cennetlere koyar; inkâr edenler ise (dünyadan) faydalanırlar, hayvanların yediği gibi yerler. Onların yeri ateştir.”^{110[196]}

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِنْ حَمِيمٍ لَذَّةٌ لِلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ فِي النَّارِ وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءُهُمْ

“Müttakîlere vâdolunan cennetin durumu şöyledir: İçinde bozulmayan sudan ırmaklar, tadı değişmeyen süttan ırmaklar, içenlere lezzet veren şaraptan ırmaklar ve süzme baldan ırmaklar vardır. Orada meyvelerin her çeşidi onlarındır. Rablerinden de bağışlama vardır. Hiç bu, ateşte ebedî kalan ve bağırsaklarını parça parça edecek kaynar su içirilen kimselerin durumu gibi olur mu?”^{111[197]}

لِيَدْخُلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَيُكَفَّرُ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَكَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ فَوْزًا عَظِيمًا

“(Bütün bu lütuflar) mümin erkeklerle mümin kadınları, içinde ebedî kalacakları, zemininden ırmaklar akan cennetlere koyması, onların günahlarını örtmesi içindir. İşte bu, Allah katında büyük bir kurtuluştur.”^{112[198]}

106[192] Fatır,35/33

107[193] Yasin,36/55

108[194] Sad,38/50

109[195] Mümin,40/40

110[196] Muhammed,47/12

111[197] Muhammed,47/15

112[198] Fetih,48/5

وَلَمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ () فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ () ذَوَاتَا أَفْنَانٍ () فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ () فِيهِمَا عَيْنَانِ تَجْرِيَانِ () فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ () فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ زَوْجَانِ () فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ () مُتَكِنِينَ عَلَى فُرْشٍ بَطَائِنُهَا مِنْ إِسْتَبْرَقٍ وَجَنَّا الْجَنَّتَيْنِ دَانٍ () فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ () فِيهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ

“Rabbinin huzurunda durmaktan korkan kimselere iki cennet vardır.” Hepsi de örtüleri atlastan minderlere yaslanırlar. İki cennetin de meyvesinin devşirilmesi yakındır.”Bu ikisinden başka iki cennet daha vardır. Bu cennetler koyu yeşildirler. İkisinde de durmadan fışkıran iki kaynak vardır.İkisinde de her türlü meyveler, hurma ve nar vardır. İçlerinde huyu güzel yüzü güzel kadınlar vardır. Otağlar içinde sahiplerine tahsis edilmiş hûriler vardır. Bunlara onlardan önce ne bir insan ne bir cin dokunmuştur”^{113[199]}

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ بُشْرِيكُمُ الْيَوْمَ جَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

“Mümin erkeklerle mümin kadınları, önlerinden ve sağlarından, (amellerinin) nurları aydınlatıp giderken gördüğün günde, (onlara): Bugün müjdeniz, zemininden ırmaklar akan ve içlerinde ebedî kalacağınız cennetlerdir, denilir. İşte büyük kurtuluş budur.”^{114[200]}

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَوَرَّضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

“Allah'a ve ahiret gününe inanan bir toplumun -babaları, oğulları, kardeşleri, yahut akrabaları da olsa- Allah'a ve Resûlüne düşman olanlarla dostluk ettiğini göremezsin. İşte onların kalbine Allah, iman yazmış ve katından bir ruh ile onları desteklemiştir. Onları içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokacak, orada ebedî kalacaklardır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan hoşnut olmuşlardır. İşte onlar, Allah'ın tarafında olanlardır. İyi bilin ki, kurtuluşa erecekler de sadece Allah'ın tarafında olanlardır.”^{115[201]}

يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذَلِكَ يَوْمُ التَّعَابِنِ وَمَنْ يُؤْمِن بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

“Mahşer vaktinde sizi toplayacağı gün, işte o zarar günüdür. (Ancak) kim Allah'a inanır ve yararlı iş yaparsa, Allah onun kötülüklerini örter, onu (ve benzerlerini), içinde ebedî kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetlere sokar. İşte büyük kurtuluş budur.”^{116[202]}

رَسُولًا يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ مُبَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَمَنْ يُؤْمِن بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لَهُ رِزْقًا

“İman edip sâlih amel işleyenleri, karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için size Allah'ın apaçık âyetlerini okuyan bir Peygamber göndermiştir. Kim Allah'a inanır ve faydalı iş yaparsa Allah

113[199] Rahman,55/46-56

114[200] Hadid,57/12

115[201] Mücadele,58/22

116[202] Teğabun,64/9

onu, altlarından ırmaklar akan, içinde ebedî kalacakları cennetlere sokar. Allah o kimse için gerçekten güzel bir rızık vermiştir.”^{117[203]}

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُم سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُم جَنَّاتٍ تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزَىٰ اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتِمِّمْ لَنَا نُورَنَا وَاعْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

“Ey iman edenler! Samimi bir tevbe ile Allah'a dönün. Umulur ki Rabbiniz sizin kötülüklerinizi örter. Peygamberi ve Onunla birlikte iman edenleri utandırmayacağı günde Allah sizi, içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokar. Onların önlerinden ve sağlarından (amellerinin) nûrları aydınlatıp gider de, "Ey Rabbimiz! Nûrumuzu bizim için tamamla, bizi bağışla; çünkü sen her şeye kadirsin" derler.”^{118[204]}

Efendimiz (a.s)’ın Cennetle İlgili Hadisleri

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: أَعَدَدْتُ لِعِبَادِي الصَّالِحِينَ، مَا عَيْنٌ رَأَتْ، وَ أَدُنُّ سَمِعَتْ، وَ خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ. قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ إِفْرَءُوا إِن شِئْتُمْ: (فَ تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ).

Hz. Ebu Hureyre (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Allah Teala hazretleri ferman etti ki: "Ben Azimu's-Şan, salih kullarım için gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve insanın hayal ve hatırından hiç geçmeyen nimetler hazırladım." Ebu Hureyre ilaveten dedi ki: "Dilerseniz şu ayet-i kerimeyi okuyun: "Yaptıklarına karşılık Allah katında onlar için göz aydınlığı olacak ne mükâfaatların saklandığını kimse bilemez.”^{119[205]}

وعنه رضي الله عنه قال: [قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مِمَّ خُلِقَ الْخَلْقُ؟ قَالَ: مِنَ الْمَاءِ. قُلْتُ: أَلَجَنَّةُ مَا بِنَاؤُهَا؟ قَالَ: لَبَنَةٌ فِضَّةٌ وَلَبَنَةٌ ذَهَبٌ. وَمَطْهَأُ الْمِسْكِ أَذْفَرُ، وَحَصْبَاؤُهَا أَلْوَلُّوْهُ وَالْيَافُوتُ، وَتُرَابُهَا الرِّعْفَرَانُ، مَنْ يَدْخُلُهَا يَنْعَمُ وَ يَبْسُ، وَيَخْلُدُ وَ يَمُوتُ، وَ تَبْلَى ثِيَابُهُمْ، وَ يَفْنَى شَبَابُهُمْ: ثُمَّ قَالَ: ثَنَّةٌ تُرَدُّ دَعْوَتُهُمْ: "مَامُ الْعَادِلُ، وَالصَّائِمُ حِينَ يُفْطَرُ وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ يَرْفَعُهَا اللَّهُ فَوْقَ الْغَمَامِ، وَتُفْتَحُ لَهَا أَبْوَابُ السَّمَاءِ. وَيَقُولُ اللَّهُ: وَعِزِّي، نَصْرَتِكَ وَلَوْ بَعْدَ حِينٍ.

Yine Sehl İbnu Sa'd (radiyallahu anh) anlatıyor: "Ey Allah'ın Resülü! dedim, insanlar neden yaratıldı?" "Sudan!" buyurdular. "Ya cennet? dedim, o neden inşa edildi?" "Gümüş tuğladan ve altın tuğladan! Harcı da kokulu misk. Cennetin çakılları inci ve yakuttan, toprağı da za'ferandır. Ona giren nimete mazhar olur, eziyet görmez, ebediyet kazanır, ölümle karşılaşmaz. Elbisesi eskimez, gençliği kaybolmaz." Aleyhissalâtu vesselâm sözlerine şöyle devam buyurdular: "Üç kişi vardır duaları reddedilmez (mutlaka kabul edilir): * Adil imam (devlet başkanı). * İftarını yaptığı zaman oruçlu. * Zulme uğrayanın duası. Allah, (mazlumun) duasını bulutların fevkine çıkarır ve onlara sema kapıları açılır ve Allah Teala hazretleri: "İzzetime yemin olsun! Vakti uzasa da, duanı mutlaka kabul edeceğim!" buyurur.”^{120[206]}

. وعن أبي موسى رضي الله عنه قال: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: جَنَّاتٍ مِنْ فِضَّةٍ، آيَتْهُمَا وَمَا فِيهَا؛ وَجَنَّاتٍ مِنْ ذَهَبٍ، آيَتْهُمَا وَمَا فِيهَا؛ وَمَا بَيْنَ الْقَوْمِ وَبَيْنَ أَنْ يَنْظُرُوا إِلَى رَبِّهِمْ إِ رِءَاءَ الْكِبْرِيَاءِ عَلَى وَجْهِهِ فِي جَنَّةٍ عَدْنٍ.

Hz. Ebu Musa (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Gümüşten iki cennet vardır. Kapları ve içinde bulunan diğer şeyleri de

117[203] Talak,65/11

118[204] Tahrim,66/8

119[205] Secde,32/17; Buhârî, Bed'ül-Halk 8, Tefsir Secde 1, Tevhid 35; Müslim, Cennet 2, (2824); Tirmizî, Tefsir, (3195).

120[206] Tirmizî Cennet 2, (2528).

gümüştendir. Altından iki cennet vardır, kapları ve içlerinde bulunan diğer eşyaları da hep altındandır. Adn cennetinde, cennetliklerle Rablerini görmeleri arasında Allah'ın veçhindeki ridau'lkibriyadan (büyüklik perdesinden) başka bir şey yoktur."^{121[207]}

. وفي رواية لَهُمْ: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: فِي الْجَنَّةِ خَيْمَةٌ مِنْ لَوْلُؤَةٍ مُجَوَّفَةٍ. وَفِي رِوَايَةٍ: عَرَضُهَا سِتُونٌ مِائَةً فِي كُلِّ زَاوِيَةٍ مِنْهَا أَهْلٌ يَرَوْنَ آخَرِينَ، يَطُوفُ عَلَيْهِمُ الْمُؤْمِنُونَ.

Yine aynı kaynaklarda şu rivayet gelmiştir: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Cennette, mü'min için, içi boş tek bir inciden bir çadır vardır. -Bir rivayette- genişliği altmış mildir. Her köşesinde bir refİKası bulunur, hiçbirisi diğerini görmez, mü'min bunların herbirini dolaşır."^{122[208]}

. وعن أبي هريرة رضي الله عنه قال: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: فِي الْجَنَّةِ مِائَةٌ دَرَجَةٍ، مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ مِائَةٌ عَامٌ.

Hız. Ebu Hureyre (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Cennette yüz derece vardır. Her iki derece arasında yüz yıl (lık yürüme mesafesi) vardır."^{123[209]}

. وعن عبادة بن الصَّامِتِ رضي الله عنه قال: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: فِي الْجَنَّةِ مِائَةٌ دَرَجَةٍ، مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَةٍ وَدَرَجَةٍ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ. وَالْفَرْدُوسُ أَعْلَاهَا. وَمِنْهَا تُفَجَّرُ أَنْهَارُ الْجَنَّةِ أَرْبَعَةٌ، وَمِنْ فَوْقِهَا يَكُونُ الْعَرْشُ. فَإِذَا سَأَلْتُمُ اللَّهَ فَاسْأَلُوهُ الْفَرْدُوسَ.

Ubade İbnu's-Samit (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Cennette yüz derece vardır. Her bir derecenin diğer derece ile arası, sema ile arz arası kadar geniştir. Firdevs bunların en yukarıda olanıdır. Cennetin dört nehri buradan çıkar. Bunun üstünde Arş vardır. Allah'tan cennet istediğiniz vakit Firdevs'i isteyin."^{124[210]}

. وعن أبي سعيد رضي الله عنه قال: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ لَوْ أَنَّ الْعَالَمِينَ اجْتَمَعُوا فِي إِحْدَاهُنَّ لَوَسَّعَتْهُمْ.

Ebu Said (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Cennette yüz derece vardır. Bütün âlemler bunlardan birinin içinde toplansalar, hepsini de kuşatır, istiab eder."^{125[211]}

. وعن أنس رضي الله عنه قال: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ شَجَرَةً يَسِيرُ الرَّكَّابُ فِي ظِلِّهَا مِائَةَ عَامٍ يَقْطَعُهَا؛ وَأَفْرُؤُوا إِنَّ شَيْئًا: وَظِلٌّ مَمْدُودٌ.

Hız. Enes (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Cennette bir ağaç vardır ki, binekli bir kimse yüz yıl gölgesinde yürüse onu katedemez. İsterseniz şu ayeti okuyun: وَظِلٌّ مَمْدُودٌ وَمَاءٌ مَسْكُوبٌ

"Daimî gölgededirler, çağlayıp duran su başlarındadırlar."^{126[212]}

. وعن أبي هريرة رضي الله عنه قال: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا فِي الْجَنَّةِ شَجَرَةٍ إِوْسَاقُهَا مِنْ دَهَبٍ.

121[207] Buhârî, Tefsir, Rahman 1, 2, Bedu'l-Halk 8, Tevhid 24; Müslim, İman 180, (296); Tirmizî, Cennet 3, (2530).

122[208] Buhârî, Bed'u'l-Halk 8, Tefsir, Rahman 1, 2, Tevhid 24; Müslim, Cennet 23, (2838); Tirmizî, Cennet 3, (2530).

123[209] Tirmizî, Cennet 4, (2531).

124[210] Tirmizî, Cennet 4, (2533).

125[211] Tirmizî Cennet 4, (2534).

126[212] Vakıa,56, 30-31; Tirmizî, Tefsir, Vakıa, (3289, Cennet 1, (2525).

Hız. Ebu Hureyre (radıyallahu anı) anlatıyor: "Cennette hiçbir ağaç yoktur ki gövdesi, altından olmasın."^{127[213]}

. وعنہ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْہُ قَالَ: [قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ: لَقَابُ قَوْسٍ فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِّمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ أَوْ تَغْرُبُ]. أخرجه الشيخان. وزاد الترمذی عن أنس، في أخرى: [وَلَقَابُ قَوْسٍ أَحَدِكُمْ، أَوْ مَوْضِعٌ قَدَّه فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا، وَلَوْ أَنَّ امْرَأَةً مِنَ أَهْلِ الْجَنَّةِ اطَّلَعَتْ إِلَى أَهْلِ الْأَرْضِ ضَاءَتِ قَوْسِ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا، وَلَمْ تَمَّا بَيْنَهُمَا رِيحًا، وَلَنْصِيفُهَا يَعْنِي الْخِمَارَ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا. «

Yine Ebu Hureyre (radıyallahu anı) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Cennette, yay kadar bir yer, güneşin üzerine doğduğu veya battığı şeyden (dünyadan) daha hayırlıdır." Tirmizî, Hız. Enes'ten şu ziyadede bulunmuştur: "Sizden birinizin yayı kadar veya kamçıyı kadar cennetteki bir yer, dünya ve içindekilerden daha hayırlıdır. Cennet ehlinden bir kadın, arz ehline görünecek olsa, dünya ve içindekileri aydınlatır, arzla sema arasını güzel koku ile doldururdu, onun başörtüsü dünya ve içindekilerden daha hayırlıdır."^{128[214]}

. وعن سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْہُ قَالَ: [قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ: لَوْ أَنَّ مَا يَقْلُ طُفْرٌ مِّمَّا فِي الْجَنَّةِ بَدَأَ لَتَزَحْرَفَتْ لَهُ خَوَافِقُ السَّمَوَاتِ وَأَرْضُ، وَلَوْ أَنَّ رَجُلًا مِنَ أَهْلِ الْجَنَّةِ اطَّلَعَ فَبَدَأَ سِوَارَهُ لَطَمَسَ ضَوْءُ الشَّمْسِ كَمَا تَطْمِسُ الشَّمْسُ ضَوْءَ النُّجُومِ.

Sa'd İbnu Ebi Vakkas (radıyallahu anı) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Cennette olan şeyden bir tırnağın azalttığı miktar, semavat ve dünya arasında dört ciheti de tezyin etmiş olarak görünürdü. Eğer cennet ehlinden bir adam dünya ehline zuhur etse ve bilezikleri görünse o(nun şavkı) güneşin ziyasını bastırırdı, tıpkı güneşin, yıldızların ziyasını bastırması gibi."^{129[215]}

. وعن أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْہُ قَالَ: [قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ: رُفِعَتْ إِلَى سِدْرَةِ الْمُنتَهَى إِذَا أَرْبَعَةُ أَنْهَارٍ: نَهْرَانِ ظَاهِرَانِ وَنَهْرَانِ بَاطِنَانِ: فَأَمَّا الظَّاهِرَانِ فَالنَّيْلُ وَالْفُرَاتُ، وَأَمَّا الْبَاطِنَانِ فَالنَّهْرَانِ فِي الْجَنَّةِ.

Hız. Enes (radıyallahu anı) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Sidretü'l-Münteha'ya çıkarıldım. Orada dört nehir gördüm: İki nehir zâhirdi, iki nehir de bâtın. Zâhir olan iki nehir Nil ve Fırat nehirleriydi. Bâtın olanlar da cennetin iki nehri idi."^{130[216]}

. وعن بريدة رَضِيَ اللّٰهُ عَنْہُ قَالَ: [سَأَلَ رَجُلٌ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ فَقَالَ: هَلْ فِي الْجَنَّةِ خَيْلٌ؟ قَالَ: إِنْ اللّٰهُ أَدْخَلَكَ الْجَنَّةَ فَتَشَاءُ أَنْ تُحْمَلَ فِيهَا عَلَى فَرَسٍ مِنْ يَافُوتَةَ حَمْرَاءَ تَطِيرُ بِكَ فِي الْجَنَّةِ حَيْثُ شِئْتَ إِنْ كَانَ. فَقَالَ آخَرُ: هَلْ فِي الْجَنَّةِ مِنْ إِبِلٍ؟ قَالَ: فَلَمْ يَقُلْ لَهُ مَا قَالَ لِصَاحِبِهِ. فَقَالَ: إِنْ يُدْخِلَكَ اللّٰهُ الْجَنَّةَ يَكُنْ لَكَ فِيهَا مَا أَشْتَهَتْ نَفْسُكَ وَلَدَتْ عَيْنُكَ.

Hız. Büreyde (radıyallahu anı) anlatıyor: "Bir adam Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a: "Cennette at var mı?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm da: "Allah Teala hazretleri seni cennete koyduğu takdirde, kızıl yakuttan bir at üzerinde orada dolaşmak isteyecek olsan, o seni istediğin her yere uçuracaktır" buyurdular. Bunun üzerine diğer biri de: "Cennette deve var mı?" diye sordu. Ama buna Aleyhissalâtu vesselâm öncekine söylediği gibi söylemedi. Şöyle buyurdular: "Eğer Allah seni cennete koyarsa, orada canının her çektiği, gözünün her hoşlandığı şey bulunacaktır."^{131[217]}

^{127[213]} Tirmizî, Cennet 1, (2527).

^{128[214]} Buhârî, Bed'ül-Halk 8, Tefsir, Vakı'a 1; Müslim Cennet 6, (2826); Tirmizî, Cennet 1, (2525).

^{129[215]} Tirmizî, Cennet 7, (2541).

^{130[216]} Buhârî, Eşribe 12; Müslim, İman 264, (164).

^{131[217]} Tirmizî, Cennet 11, (2546).

. وعن علي رضي الله عنه قال: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَمُجْتَمَعًا لِلْحُورِ الْعِينِ بِأَصْوَاتٍ لَمْ يَسْمَعْ الْخَلْقُ بِمِثْلِهَا، يَقْلُنَ: نَحْنُ الْخَالِدَاتُ فَـ نَبِيدُ. وَنَحْنُ النَّاعِمَاتُ فَـ نَبَاسُ، وَنَحْنُ الرَّاغِيَاتُ فَـ نَسْخَطُ طُوبَى لِمَنْ كَانَ لَنَا وَكُنَّا لَهُ.

Hız. Ali (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:"Cennette siyah gözlülerin (hurilerin) toplanma yerleri vardır. Orada, benzerini mahlukatın hiç işitmediği güzel bir sesle şarkı okurlar ve şöyle söylerler:"Bizler ebedîleriz, hiç ölmeyiz! Bizler nimetlere mazharız, fakr bilmeyiz! Rabbimizden razıyız, mükedder olmayız! Kendisinin olduğumuz beylerimize ne mutlu!"^{132[218]}

. وعن أنس رضي الله عنه قال: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَسُوقًا يَأْتُونَهَا كُلُّ جُمُعَةٍ فَتَهْبُ رِيحُ الشَّمَالِ فَتَحْتُو فِي ثِيَابِهِمْ وَوُجُوهِهِمْ فَيَزْدَادُونَ حُسْنًا وَجَمًّا فَيَرْجِعُونَ إِلَى أَهْلِيهِمْ وَقَدْ إِزْدَادُوا حُسْنًا وَجَمًّا. فَيَقُولُ أَهْلُوهُمْ: وَاللَّهِ لَقَدْ أَزْدَدْتُمْ بَعْدَنَا حُسْنًا وَجَمًّا. فَيَقُولُونَ: وَأَنْتُمْ وَاللَّهِ لَقَدْ أَزْدَدْتُمْ بَعْدَنَا حُسْنًا وَجَمًّا.

Hız. Enes (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:"Cennet ehlinin bir çarşısı vardır. Her cuma oraya gelirler. Derken kuzey rüzgârı eser, elbiselerini ve yüzlerini okşar. Bunun tesiriyle hüsün ve cemalleri artar. Böylece ailelerine, daha da güzelleşmiş olarak dönerler. Hanımları:"Vallahi, bizden ayrıldıktan sonra sizin cemel ve güzelliğiniz artmış!" derler. Erkekler de:"Sizler de, Allah'a kasem olsun, bizden sonra çok daha güzelleşmişsiniz!" derler."^{133[219]}

. وعن علي رضي الله عنه قال: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَسُوقًا مَا فِيهَا شِرَاءٌ وَبَيْعٌ الصُّورِ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ. فَإِذَا اشْتَهَى الرَّجُلُ صُورَةً دَخَلَ فِيهَا.

Hız. Ali (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:"Cennette bir çarşı vardır. Ancak orada ne alış, ne de satış vardır. Sadece erkek ve kadın suretleri vardır. Erkek bunlardan bir suret arzu ederse o surete girer."^{134[220]}

Cennet: Arapça isim olan “cennet” Allah’ın insanlara müjdelediği, ölümden sonraki alemde bulunan, Allah’a inanan, günah işlememiş veya günahlarından temizlenmiş olanların gireceği fevkalade güzel yer; uçmak, behişt, firdevs. Bahçe; çok ferah, iç açıcı yer manasına gelir.

Cennet, Kur’an-ı Kerim’de; takriben yetmiş iki (72) yerde geçmektedir. Yüce Allah (cc) buyurdu ki:

وَيَشْرِي الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأَنُوتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

“(Ey Peygamber) iman edip Salih amellerde bulunanları müjdele. Gerçekten onlar için altlarından ırmaklar akan cennetler vardır. Kendilerine rızık olarak bu ürünlerden her yedirildiğinde: “Bu daha önce de rızıklandığımızdır.” Derler. Bu, onlara, benzer olarak sunulmuştur. Orada, onlar için tertemiz eşler vardır ve onlar orada süresiz kalacaklardır.”^{135[221]}

132[218] Tirmizî, Cennet 24, (2567).

133[219] Müslim, Cennet 13, (2833).

134[220] Tirmizî, Cenet 15, (2553).

135[221] Bakara,2/25

Cennet, dünyada iman eden, iyi amel ve hareketlerde bulunan ve günahlardan kaçınan kimselere yüce Allah'ın söz verdiği zevk ve sefa yerinin adıdır.

Cenab-ı Hakk, yapılan iyiliklere bazen on, bazen yüz, bazen milyon, bazen da sayısını ancak kendisinin bileceği mükafat verir. Hiç bir kul, kendisine amellerinin karşılığı böyle tasavvurlar üstü sürpriz önüne çıkınca şaşırır kalır ki, böylece onun hayalinden geçmeyen şeyler, birer hakikat olur.

Cennet, sürprizler diyarıdır. Başınızı döndürecek, bakışınızı bulandıracak, sizi mest ve sermest edip kendinizden geçirecek ve adeta ne yaptığınızı bilmez hale getirecek içinde her çeşit nimetin dizildiği bir ukba panayırıdır.

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ وَأَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

“Onlara altın tepsiler ve kadehler dolaştırılır. Orada canlarının istediği, gözlerinin hoşlandığı her şey vardır. Ve siz, orada ebedî kalacaksınız.”^{136[222]}

Esasen; hem cennet, hem cehennem bizler için bir nimettir. Zira istikameti bulmada, birisinin teşvik edici, diğerinde ürkütücü rolü vardır. İnsan cennetin teşvik edici yüzüne bakınca hep oraya gidebilmek için çalışır; Cehennemin korkunç çehresini görünce de ona düşmeme gayretiyle cennete doğru şahlanır. Böylece her ikisi de bizim için rahmet olur.

3-Meleklerin Mahiyeti

Melek; erkeklik ve dişilik özelliği olmayan, yemeyen, içmeyen, evlenmeyen, doğmayan, doğurmayan, normal gözle görülmeyen, Allah'ın emirlerine itaat eden yaratıklardır.

Arap dili uzmanlarına ve bazı İslâm âlimlerine göre "Melek", arapça bir kelime olup, "Elûk" veya "Elûke" kökünden gelir. Elûk, "götüren", elûke ise "haber götüren" manâsınadır. Çoğulu "melâike" gelir. Ancak "melek" kelimesinin, Arapça'da bazan, hem tekil, hem çoğul manasında cins ismi olarak kullanıldığı da görülür. Bu kelimenin kökü sayılan "elk", aslında, "risalet" yani "elçilik"; melekde, "elçi" demektir. Kelime önce, mef'al vezninde "melek" idi. Sonra hemze "lâm" harfinden sonraya alınarak "melek" olmuş; daha sonra hemze de kaldırılarak "melek" haline getirilmiştir. Bu gibi değişikliklere Arapçada çokça rastlanır.

Müfessir İbn Hayyâm ve dilcilerden Rağib el-İsfahânî, melek kelimesinin, "kuvvet ve iktidar sahibi" anlamına gelen "melk" veya "mülk" kökünden türetildiği görüşündedirler. Dolayısıyla melek kelimesi lûgat bakımından; haberci, elçi, kuvvet ve iktidar sahibi, tedbir ve tasarruf manalarına gelmektedir. İslâm dininde ise; melek denince, akla önce, peygamberlere gönderilen ilâhî elçiler; sonra, insanlar ve kâinat üzerinde Allah (c.c.) namına tasarrufta bulunan ve O'nun emirlerini ve verdiği vazifeleri aynen yerine getiren kudret sahibi manevî varlıklar gelmektedir.

İngiliz müsteşriklerinden D. B. Macdonald, melek kelimesinin İbranîceden Arapçaya geçmiş olabileceği düşüncesine kapılmış ise de, daha sonraki araştırmalarında İbranîcenin çok eski kitabelerinde böyle "bir fiilin hiç bir izine rastlanmadığını itiraf etmiştir."^{137[223]}

Meleklerin hakikatı, cinsleri, sıfat ve özellikleri hakkında bazı farklı görüşler varsa da; Ehl-i Sünnet âlimlerinin Kitap ve Sünnete dayanan ortak görüşleri icmalî olarak şöyledir: Melekler; Allah

¹³⁶[222] Zuhurf,43/71

¹³⁷[223] Macdonald Melek mad. İA., Fazla bilgi için bk. "İbni-Manzur Lisânül-Arap, XII, 386-387; Râğib el-Müfredât s. 49; M. Hamdi Yazır Hak Dini Kur'an Dili, I, 301-303

Teâlâ'ya ibadet ve taatle meşgul olan ruhanî, nuranî, lâtif varlıklardır. Allah'ın kendilerine verdiği her emri derhal ve aynen yerine getirirler ve asla itaatsizlik etmezler.^{138[224]} Melekler, "emanet" sıfatıyla muttasıfdırlar. Kur'ân-ı Kerim'in birçok ayetlerinde meleklerin, kâinattaki bütün varlıklar gibi bağımsız olarak yaratılan, fakat insanlara ve diğer canlı ve maddî yaratıklara mahsus olan yeme, içme, uyuma ve evlenme gibi sıfatlardan; erkeklik ve dişilik gibi cinsiyetten ve her çeşit günah işlemekten uzak, daima Allah'ı tenzih ve tesbih eden nuranî lâtif varlıklar olduğu bildirilmiştir. Bu özellikleri sebebiyle, Cenab-ı Hak tarafından kendilerine verilen her türlü işleri yapmaya, en kısa zamanda en uzak yerlere süratle gitmeye, diledikleri şekil ve surette görülmeye muktedir olan, Hak Teâlâ'nın mükerrem kulları, şerefli ve kutsal yaratıklarıdır. Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyrulur:

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ () لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهٖ يَعْمَلُونَ

"Belki onlar, Allah'ın şerefli kullarıdır. Onlar Allah'ın sözünden önce söz söylemezler ve O'nun emrettiklerini (hemen) yaparlar." ^{139[225]}

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

"Onlar, Allah'ın emirlerine (isyan edip) karşı gelmezler ve emrolundukları şeyleri (aynen) yaparlar." ^{140[226]}

وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ () يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ

"Göklerde ve yerde ne varsa hepsi O'nundur. O'nun katındakiler O'na ibadet etmekte (asla) kibir göstermezler ve (asla) yorulmazlar. Gece ve gündüz durmadan (yorulmadan) O'nu tesbih (ve takdis) ederler." ^{141[227]}

Şu ayet-i kerîmelerde ise Allah (c.c.):

الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا أُولَىٰ أَجْنَحَةٍ مَّتَنَّى وَثَلَّثَ وَرُبَاعَ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Gökleri ve yeri yoktan var eden, melekleri ikişer, üçer ve dörder kanatlı elçiler yapan Allah'a hamdolsun. O, yaratmada dilediğine (dilediğini) artırır. Muhakkak ki Allah her şeye kadirdir." ^{142[228]}

فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا

"Onlarla kendi arasına bir perde çekmişti. Biz de Ruhumuzu (Cebrail a.s) ona gönderdik. (O) ona düzgün bir insan şeklinde göründü" ^{143[229]} buyurmaktadır. Ayrıca Peygamber (a.s), Cibril (a.s)'i insanlardan biri (Ashab'dan Dihyetü'l-Kelbî) suretinde gördüğünü meşhur Cibril hadisinde beyan etmiştir.^{144[230]}

^{138[224]} Tahrîm, 66/6

^{139[225]} Enbiya, 21/26-27

^{140[226]} Tahrîm 66/6

^{141[227]} Enbiyâ, 21/19-20

^{142[228]} Fâtır 35/1

^{143[229]} Meryem, 19/17

^{144[230]} Buhârî, İman, 1; Müslim, İman, 1

Bu ayetlerden ve onları açıklayıp manaca destekleyen pek çok sahih hadislerden, her müslümanın melekler hakkında, aşağıda sıralanan özelliklerine inanması gerekmektedir:

1. Melekler, Allahu Teâlâ'nın yarattığı kullarıdır. Öyle ise onlar, Hak Teâlâ'nın haşa kızları, çocukları olmadıkları gibi, asla düşmanları da değildir (Putperest Arap müşriklerin ve eski din mensuplarının melekler hakkındaki sapık inançları hayalî olup batıldır).

2. Melekler, Allah'ın emirlerine harfiyen bağlıdırlar. O'na asla karşı gelmez ve isyan etmezler, herhangi bir yasağını çiğnemezler, günah işlemezler. Çünkü "İsmet" ve "Emanet" sıfatlarıyla muttasıfdırlar. Bütün meleklerin ortak özelliği; daima Allah'a hamd ve senada bulunmak, O'nu itaat ve ibadetle, tesbih etmektir.^{145[231]}

3. Meleklerin, nuranî mahiyetlerine uygun (yaptıkları iş ve vazifelerine göre) ikişer, üçer, dörder kanatları vardır. Bu husus, Allah kelâmı Kur'an ayetleriyle sabittir. Ancak; gâib (görülmeyen) âlemden olan, maddî kesafetten soyutlanmış, mahiyeti bilinmeyen melekleri kuşlar gibi kanatlı, maddî varlıklar olarak tasavvur etmek, yanlış bir anlayıştır. Çünkü onlar Allahu Teâlâ'nın irade ve takdiri ile bizim gözlerimizle görülecek şekilde yaratılmış, Kuran'ı Kerimde bir konuda açık bilgi verilmemiştir.

Sözü edilen kanat, meleğin yaratılış gayesi ve nuranî mahiyeti ile bağdaşan, vazifelerini en süratli bir şekilde yerine getirmelerine delâlet eden manevî bir kanat, bir kuvvet ve iktidar sembolüdür. Bu söz, temsilî ve mecazî bir ifade tarzıdır. Nitekim, din ve dünya ilimlerine sahip olan bir kimseye, mecazen "**zül-cenaheyn**" iki kanat sahibi dendiği gibi; anaların çocukları için "şefkat ve merhamet kanatları"ndan bahsedilir. Hristiyanlar ise melekleri, bir kuş gibi kanatlı olarak düşünür ve tasvir ederler. Onların İslâm itikadından ayrıldıkları bir husus da budur.

4. Kur'an'a ve Sünnete göre melekler, gözle görülmeyen, nurdan (ışıkta) yaratılmış olmalarına rağmen, Cenab-ı Hak onlara, gerektiğinde diledikleri kesif cisimler ve insan şekline girerek görünme gücünü bağışlamıştır.^{146[232]}

Melekler, nurdan yaratılan, ruhanî ve lâtif varlıklar oldukları için, kendilerine mahsus olan bu mahiyet ve hakikatları onların insan gözüne görünmesine engel teşkil eder. Çünkü, maddî olan insan gözü, melekler gibi nuranî, lâtif ve soyut varlıkları görebilecek şekil ve vasıfda yaratılmamıştır. Ancak Cenabı Hak, hidayet rehberi olarak gönderdiği üstün vasıflı insanlar olan peygamberlerine bu kuvveti verdiğinden, yalnız onlar melekleri hakikî hüviyetleri veya Allah'ın dilediği surette görebilirler.

Kur'an-ı Kerim'de insanların topraktan; cinlerin ve şeytanın yalın ateşten yaratıldıkları;

وَوَلَقَ الْجَانَّ مِنْ مَّارِجٍ مِنْ نَارٍ

"Cin'i de, yalın ateşten yarattık" ^{147[233]} âyetiyle beyan olunmakta ise de; (İblis) Ben ondan (Âdem'den) daha üstünüm. Beni ateşten yarattın, onu çamurdan yarattın' dedi"^{148[234]} ayetinde görüleceği gibi; meleklerin hangi maddeden yaratıldığı bildirilmemiştir. Ancak Sahih-i Müslim'de Hz. Aişe (R.anha) dan nakledilen sahih bir hadiste Peygamber Efendimiz (a.s), **"Melekler nurdan, cinler yalın bir ateşten yaratıldı"** ^{149[235]} buyurmuştur. Bu hadis, meleklerin maddî olmayan nuranî, lâtif

^{145[231]} Enbiyâ, 21/26-27; el-Mümin, 40/7

^{146[232]} M. Said Ramazan el-Butî, Kübrâl-Yakîniyyât el-Kevniyye, s. 271-278; A. A. Aydın İslâm İnançları, I, 402-403

^{147[233]} Rahman, 55/15

^{148[234]} Sâd 38/76

^{149[235]} Sahih-i Müslim 7/226 (1333 H.

varlıklar olduğuna, meleklerle cinlerin iki aynı asıldan gelen iki ayrı varlıklar olduğuna delâlet etmektedir.

Meleklerin mana ve hakikatı, cinsleri, sıfat ve özellikleri hakkında Ehli Sünnet alimlerinin Kur'ân-ı Kerim ve Peygamberimiz (a.s)'ın sahih hadislerine dayanan (ve yukarda açıklanan) ortak görüşleri, her müslümanın inanması gereken melek anlayışını ortaya koymaktadır. Vasıfları ve görevleri Kur'ân-ı Kerim'in pek çok âyetlerinde tafsilî olarak anlatılan meleklerle iman etmek, İslâm'da iman esaslarından biridir. Bu inanç, İslâm dininin inanç sistemi arasında çok önemli bir yer işgal eder. Çünkü melekler; Rab Teâlâ'nın insanlara bir lütfu ve keremi sayılan **"peygamberlik müessesesi"**nin temeli olan Allah'ın "ilâhî vahyini", görülmeyen gayb âleminde, insanlara, onlar arasından seçilen peygamberlere indiren "Allah'ın ilâhî elçileri"dir. Melekler, yaratılan bu âlemin, göklerde ve yeryüzünde nizam ve intizamını sağlayan Allah'ın ruhanî yaratıkları, insanları koruyan, onlara hayrı ve iyiliği ilham eden, yaptıkları işleri yazan şerefli kâtipler, nuranî yüce varlıklardır.

Bu esasa göre, vahye ve peygamberliğe, hatta ahirete ve gaybiyyât denilen "ahiret ahvali"ne, Cennet ve Cehenneme inanmak ancak meleklerle iman etmekle mümkün olur. O halde peygamberlere ve onlara indirilen semavî kitaplara inanmadan önce, onlara peygamberliği getiren, vahyi ve kitapları indiren "meleklerin varlığına" kesin olarak inanmak lâzımdır. Bu bakımdan, "meleklerle iman", "peygamberlere iman" demektir. Melekleri inkâr ise, peygamberliği de inkâr sayılır. İşte bu sebeptir ki, meleklerle iman; "iman esasları" arasında "Allah (c.c)'a iman"dan sonra yer almıştır.

Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de; Allah'a imandan sonra meleklerine, daha sonra kitaplarına ve peygamberlerine iman etmek emredilmiştir: Bakara sûresinde,

أَمَّا الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَكَاتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ

Peygamber, Rabbinden kendisine indirilene (Kur'an'a) inandı, mü'minler de inandılar. Her biri Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine inandı...^{150[236]} buyrulur. Esasen diğer iman esaslarına (ahirete, kaza ve kadere) iman etmek de, herşeyden önce Allah Teâlâ'ya, sonra O'nun meleklerine inanmakla mümkün olur. Bu bakımdan meleklerle iman, Kur'an da, Allah'a imandan hemen sonra zikrolunmuştur. Bu konuda Resulullah (a.s)'den Hz. Ömer (r.a)'ın rivayet ettiği meşhur hadiste, peygamberimiz (a.s), vahiy meleği Cibril (a.s) ile konuşmuş, kendisine "iman nedir" diye sorduğunda Resulullah (a.s), şöyle cevap vermiştir: ***"İman; Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, hayriyle şerriyle kadere inanmaktır."***^{151[237]}

Bu ve benzeri kesin nasslarla sabit olan meleklerin varlığını inkâr eden; Kur'an, Sünnet ve İcma-ı Ümmet ile, kâfir olur. Çünkü Hak Teâlâ, ***"Kim Allahı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve ahiret gününü inkâr ederse; o uzak bir sapıklığa düşmüştür"***^{152[238]} buyurmuştur. Dolayısıyla, melekleri inkâr etmek, hem Kur'an'ı, hem de peygamberliği inkâr sayılır.

O halde gerçek şudur ki; meleklerin varlığı naklen sabit, aklen caizdir. Çünkü, bütün peygamberler meleklerin var olduklarını bildirmişler. Hz. Peygamber (a.s)'de onları bizzat görmüş ve var olduklarını haber vermiştir. Kur'ân-ı Kerim de meleklerden, onların vasıflarından yaptıkları çeşitli vazifelerden, Allah katındaki yüksek derecelerinden söz eden pekçok âyet vardır. Allah kelâmı olan Kur'an'ın her verdiği haber hakır ve gerçeğin kesin ifadesidir. Peygamberler ise, masumdurlar. İsmet, sıdk, tebliğ ve emanet sıfatları ile muttasıf olduklarından, asla yalan söylemezler.

150[236] Bakara,2/285

151[237] Müslim, İman 1; ayrıca Buhârî, Ebu Davud, Tirmizî ve Nesaî de benzerlerini rivayet etmişlerdir

152[238] Nahl 16/2

O halde müslümanlar, Kur'ân ayetleri ve sahih hadislerle kesin olarak sâbit olan, bütün geçmiş peygamberlerin ve semavî dinlerin varlıklarında ittifak ettikleri meleklerle iman etmekle mükelleftirler. Bu sebeble, şer'an (Kitap ve Sünnet ile) sabit olan melekleri inkâr etmek, küfrü gerektirir. İnkâr edeni iman ve İslâm dairesinden çıkarır. Bu konuda varid olan muhkem ayetleri ve şer'î delilleri te'vile kalkışmak asla caiz değildir. , Melekler, "gaybiyyât" denilen görülmeyen âlemde mevcut nuranî lâtif varlıklar olduklarından; biz onları göremezsek de, var oldukları, dinî naklî delillerle sabit olduğundan, insan aklı da onların varlığını inkâr edemez.

Gerçi akıl, melâikenin ne varlığını, ne de yokluğunu kesin delillerle isbat edemez. Fakat, aklı selîm, gözle görülmeyen bu gibi lâtif varlıkların varlığının imkansız olmadığına, aksine onların da, "vücudu caiz" olan şeylerden olduğuna delâlet eder. Çünkü; meleklerin varlığını inkâr edebilmek için, aklî, felsefî veya ilmî verilere dayanan hiç bir delil ortaya konulamaz. Aksi halde; gözümüzle göremediğimiz ve bu gün ilmin ve felsefenin mahiyet ve hakikatini tesbit edemediği "hayat cevheri"nin, "insan ruhu"nun ve aklımızın da varlığını inkâr etmemiz gerekir. Fakat göremiyoruz veya mahiyetini bilemiyoruz diye; ne ruhu, ne aklı, ne hayat gerçeğini ve ne de görünmeyen, fakat varlığı ilmen bilinen kuvvet ve enerji gibi gerçekleri inkâr edemeyiz.

O halde, ruh ve akıl gibi maddî olmayan ve "mücerredât" denilen maddeden soyutlanmış manevî, gaybî varlıklara da inanmaya mecburuz. Bu gibi soyut varlıklar, müşahade (gözlem) ve tecrübeye dayanan müsbet ilmin sınırları dışında kalan fizik ötesi, gaybî, manevî yaratıklardır. Nitekim, özellikle Sokrat ve Eflatun gibi İlâhîyat Felsefesiyle uğraşan ve bir çok eski filozoflar, fizik ötesi ruhanî varlıkların var olduğuna inanmak zorunda kalmışlar ve onlara "misaller âlemi", "ervâhı ulviyye" ve "nüfûz-ı mücerrede" gibi felsefî isimler vermişlerdir.

Bu günkü müsbet ilimlerle uğraşan meşhur bilginlerin büyük çoğunluğu, fizik ötesi bir takım kuvvet ve varlıkların bu maddî-kevnî âlemde görülen bazı olayların meydana gelmesine sebep olduğunu kabul ve itiraf etmektedirler. Bütün bu gerçekler ve ilmî veriler, meleklerin varlığının aklın caiz ve mümkün görüldüğüne kesin olarak delâlet etmektedir. Özet olarak diyebiliriz ki, melekler de, aklımız ve ruhumuz gibi vardır.

Gerçi biz onları göremiyoruz ama, peygamberler görmüşler ve büyük bir melek olan Cebrail (a.s) elçiliği ile Allahu Teâlâ'nın vahyine mazhar olmuşlardır. Onlar, vahiy meleği aracılığı ile Allah'ın emir ve yasaklarını alıp, öğrenmişler ve insanlığı hidayete ve saadete yöneltmişlerdir. Nitekim Kur'ân-ı Kerimde, Peygamberimiz (a.s)'e aynı şekilde indirilmiş ve bize meleklerin varlığını haber vermiştir. Onun içindir ki bütün müslümanlar, Kur'ân-ı Kerim'in ve Peygamber (a.s) Efendimizin haber verdiği ve aklın da varlığını inkâr etmediği meleklerle inanırlar. Çünkü melekleri inkâr, mukaddes kitapları ve peygamberleri de inkâr etmeyi gerektirir.

Kur'ân-ı Kerim'de geçen pek çok ayetlerde meleklerin çeşitli görevleri belirtilmiş, yaptıkları işlerin önemine ve özelliğine göre aldıkları özel isimler beyan olunmuştur. Yerlerde ve göklerde, Kürsî'de ve Arş etrafında, Beytu'l Ma'mur ve Sidre-i Münteha'da, Cennet ve Cehennem'de sayısız melekler vardır. Bütün meleklerin çok çeşitli olan görevlerine ve yaptıkları işlerin mahiyetine göre tanzim edip bunları yöneten dört büyük melek, meleklerin başları ve amirleridir. Bu görevlerin en başta geleni ve en önemlisi; peygamberlere Allah (cc)'ın ilâhî vahyini ulaştırmak, yani Allah'ın emirlerini tebliğ etmektir. Bu bakımdan, melek denilince akla her şeyden önce, "Cebrail" adıyla tanınan vahiy meleği gelir. Sonra diğer görev gruplarının başları olan Azrâil, Mikâil ve İsrâfil gelir. Bu dört melek meleklerin "Resulleri"dir.

Kur'ân-ı Kerim'in beyanına göre melekleri, şu üç büyük grupta toplamak mümkündür:

A) "İlliyyûn, Mukarrebûn" diye anılan melekler. Bunlar, daima Allahu Teâlâ'yı tenzih ve tehlil ile, O'na ibadet ve taatla meşguldürler. Muhabbetullah (Allah sevgisi) ile istiğrak halindedirler.

B) "Müdebbirât" diye bilinen melekler olup, bu kâinatın nizam ve intizamını temin etmekle görevlidirler. Allah'u Teâlâ'nın yerlerde ve göklerde irade ve kudretinin tecellisine aracılık ederler.

C) Her şeyden önce, Peygamberlere vahyi ilâhîyi ulaştırmakla görevli olan ilahî elçilerdir. Bunlar genellikle bütün insanların ruhî halleri ve tekâmülleri ile meşguldürler. İnsanlarla ilgili çeşitli görevleri vardır.

Gerçek şudur ki; bütün meleklerin ne gibi görevleri olduğunu tafsilâtıyla bilmemize imkân yoktur. Ancak Kur'ân-ı Kerim, meleklerin bazı görevlerini ve her göreve göre onlara verilen melek ismini haber vermiştir. Onlara, bildirildiği isim ve vasıflarıyla inanmak gereklidir. Çünkü bu görev ve isimler kesinlik ifade eden dinî nasslarla sabit olmuştur. Genellikle insanların ruhî tekâmülleri, dünya ve ahiret hayatları ile ilgili olan meleklerin, Kur'an ayetleri ve Peygamberimizin sahih hadisleri ile beyan olunan görevleri ve her birinin isimleri ana hatlarıyla şöylece özetlenebilir:

1- Melekler, Allah'tan vahiy getiren ilâhî, elçilerdir. Meleklerin insanlarla ilgili en büyük ve en önemli görevleri; onları hidayete sevkeden, iki cihanda saadet ve selâmete ulaştıran ilâhî vahyi peygamberlere tebliğ etmek, Allah'ın kelâmını, emir ve hükümlerini, mümtaz kulları olan peygamberlerine ulaştırmaktır. Meleklerin başta gelen bu görevleri, bir çok Kur'an ayetleri ile sabittir. Allah (cc) şöyle buyuruyor:

الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَكَةِ رُسُلًا أُولَىٰ أَجْنَحَةٍ مِّثْلَىٰ وَثُلُثَ وَرُبَاعٍ يَرِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Gökleri ve yeri yaratan, melekleri ikişer, üçer, dörder kanatlı "elçiler" yapan Allah'a hamdolsun. Allah dilediğine dilediğini (peygamberlikle) arttırır. Şüphesiz Allah herşeye kadirdir." ^{153[239]}

Bu ayette Allah (cc), yüce zatı ile peygamberleri arasında risaletini ve ilâhî vahyi onlara tebliğ eden "melekler" yarattığını bildiriyor. Kanat tabiri; ruhlar âleminde, meleklerin kudretini ve Allah'ın ilâhî emirlerini süratle yerine getirdiklerini beyan eden mecazî bir ifadedir.

Başka bir ayette de şöyle buyurur.

يُنَزِّلُ الْمَلَكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ

"Allah, kullarından dilediğine kendi emrinden bir ruh (vahiy) ile "melekleri" indirerek şöyle der: (insanları) uyarın ki; benden başka (tapılacak) ilâh yoktur. Benden korkun." ^{154[240]}

Ayetten anlaşıldığına göre Allahu Teâlâ, ilâhî vahyini vahiy melekleri vasıtasıyla, dilediği seçkin kulları olan peygamberlerine indirir. Onlar insanlara, Allah'ın birliğini, ibadete ve korkulmaya lâyık tek mabud olduğunu bildirirler. Ayette vahiy, ruha benzetilmiştir. Çünkü ruh, nasıl cesedin dirilmesine sebep olursa; vahiy de insanları ve milletleri diriltten bir ruh gibidir. Bu iki ayette vahiy meleklerinden bahsedilmekte ise de, Kur'ân-ı Kerime göre Hz. Muhammed (a.s)'e vahyi getiren

meleğin ismi Cebrail'dir. Bu kelime bazı âlimlerin görüşlerine göre, "**Allah'a hizmet eden**", manasına olup, Arapçası "Cibril"dir. Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ

"Deki: Kim Cibrile düşmansa, bilsin ki, o, Kur'anı Allah'ın izniyle-kendinden öncekileri tasdik edici ve müminlere yol gösterici ve müjdeci olarak-senin kalbine indirmiştir."^{155[241]}

Cibril Kur'an'da "Ruhu'l-Emin" ve "Ruhul-Kudüs" olarak da geçer:

وَإِنَّهُ لَنَزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ (نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ

"Şüphesiz ki Kur'an, âlemlerin Rabbinin indirdiği (bir kitap) tır. Onu "Ruhu'l-Emin" (Cebrail) senin kalbine, uyanarlardan olman için indirmiştir."^{156[242]}

قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ آمَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ

"De ki onu "Ruhu'l Kudüs" (mukaddes, temiz ruh) Rabbinden hak olarak indirdi."^{157[243]}

Hiz. Muhammed (a.s)'den önceki peygamberlere de vahyin aynı yolla indirildiği bildirilmiştir.^{158[244]} Cebrail (a.s)'a "**Vahiy meleği**" ve "**Namusu Ekber**" de denir. Dört büyük melekten biri olarak, "**Rasul**" diye de anılır. O, Vahiy meleklerinin başı ve resuludur. En büyük ve en şerefli melektir.

2- Meleklerin önemli vazifelerinden biri de; Allah'ın sevgili kulları olan peygamberlerini destekleyerek onlara kuvvet vermek, karşılaştıkları güçlükleri kolaylaştırmak ve üzüntülü anlarında onları teselli etmektir. Bu yardım ve manevî destek, hemen her peygamber için daima görülmüştür. Bunun örnekleri çok olup, pekçok Kur'an ayetleriyle sabittir. Bu konuda, diğer peygamberler arasında Hiz. İsa (a.s)'nın ismi çok geçer. Çünkü İsa peygamber ve annesi Hiz. Meryem, Yahudilerin ciddi hücumlarına ve çirkin iftiralarına maruz kalmıştır. Kur'ân-ı Kerim'de üç yerde,^{159[245]} Hiz. İsa'ya; Ruhu'l-Kudüs, yani Cebrail (a.s) tarafından kuvvet verildiği bildirilmiştir. Bir ayette şöyle buyrulur: "..Meryem oğlu İsa'ya apaçık deliller verdik, onu Ruhu'l-Kudüs ile destekledik."^{160[246]} Melekler, Peygamber (a.s) Efendimiz için, daima salâvat getirirler.^{161[247]}

3- Melekler, peygamberlerle beraber olan, onların yolunda yürüyen imanları kuvvetli gerçek müminlere ve salih kullara da kuvvet vererek destek olurlar. Müminlere darlık zamanlarında (özellikle, Allah yolunda savaşırken saf tutarak) yardım ederler ve müjdelere verirler.

Kur'ân-ı Kerim'de:

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ (نَحْنُ أَوْلِيَائُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهُى أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ

^{155[241]} Bakara, 2/97

^{156[242]} Şuarâ, 26/192-193

^{157[243]} Nahl 16/102

^{158[244]} Nisâ, 4/163

^{159[245]} Bakara, 2/87, 253 ve en-Nisâ 4/110

^{160[246]} Bakara 2/87 ve 253

^{161[247]} Ahzab, 33/56

"Rabbimiz Allah'tır deyip dosdoğru yolda yürüyenlerin üzerlerine (müjdecî) melekler iner. Onlara: Korkmayın, mahzun da olmayın, size vadedilen Cennetle sevinin. Sizin dünya hayatında da, ahirette de dostlarınız Biziz"^{162[248]} buyrulur. Meleklerin, müminlere inişi, onların dünyada hayrı ve doğru olanı kalplerine ilham etmeleri şeklinde olabileceği gibi; onları huzurlu kılmak, Allah'ın kendilerine vadettiği Cennetle müjdelemek şeklinde de olabilir. Bu gruptaki yardımcı melekler, müminlere dünya ve ahirette dost ve arkadaş olduklarını söyleyerek, sıkıntılı hallerinde onları teselli ederler. Nitekim Hak Teâlâ, Peygamber (a.s)'e ve beraberindeki Ashâb-ı Kirama, kâfirlerle Allah yolunda savaşırken onlara yardım eden ve müminleri düşmanlarına muzaffer kılan melekler gönderdiğini bildirir.

Bu konuda Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor:

إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُمْ بِالْفِ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُرْدِفِينَ () وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَى وَلِتَطْمَئِنَّ بِهِ قُلُوبُكُمْ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِّنْ عِندِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

"Hani siz Rabbinizden imdat (yardım) istemiştiniz. O da; "Ben size birbiri ardından gelen bin meleklerle imdat ediyorum" diye duanızı kabul etmişti."^{163[249]}

Diğer bir ayette:

وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرِ وَانْتُمْ أَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

"Rabbinizin, indirdiği üçbin meleklerle yardım etmesi yetmez mi?"^{164[250]}

Başka bir ayette beşbin melek indirildiği;^{165[251]} bir diğerinde, "kuvvetli rüzgâr ve göremediğiniz askerler gönderdik"^{166[252]} buyrulur. Nitekim müslümanların, kâfirlerle yaptıkları üç savaşı da Allah'ın izni ve meleklerin yardımı ile kazandıkları tarihen sabittir.

4- Meleklerin bir vazifesi de; insanların ruhen yükselmelerine yardım etmek ve onları, iyi, güzel ve hayırlı işlere yöneltmektir. İnsanlar ancak meleklerin indirdiği ilâhî vahiy ve telkin ettikleri ilâhî ilham ile ruhî hayatın ne olduğunu arılayabilir ve ruhî melekelerini geliştirerek ruhen yükselebilirler. Melekler, müminlere manevî kuvvet vererek ruhen yükselme düşüncesinin dünyada yerleşmesini sağlarlar. Meleklerin müminler, hatta kâfirler için dua etmeleri, bütün insanları ruhen yükselme yoluna sokmak içindir. Müminleri Allah'ın izniyle hidayete sevk ederek onları aydınlığa çıkarmaları, hep bu ruhî yükselmeyi sağlamak içindir. Meleklerin insanlarla ilgili olan bu görevleri; onların ruhen yükselmelerine yardım etmek, böylece onları ruhî olgunluğa eriştirmek gayesi taşır. Genel olarak her türlü iyi, güzel ve hayırlı işler, bu ilham meleklerinin iyi telkinleri ve bizi o işlere yönlendirmelerinin sonucudur.

5- Bu gruptaki meleklerin diğer bir görevi de; bütün insanların hidayetleri ve doğru yolu bulmaları için duada ve şefaatta bulunmalarıdır. Şefaât, hüküm gününde günahkârlar hesabına Allah'a yalvarmaktır. Bu dua ve şefat; "Rahmeti her şeyi kuşatan Allahu Teâlâ'nın iradesiyle bütün insanlar için ise de; meleklerin yalnız müminlere mahsus olan duaları daha kuvvetlidir. Nitekim Hak Teâlâ; "Arşı yüklenen ve çevresinde bulunanlar, Rablerini överek O'nu tesbih ederler, O'na inanmışlar.

162[248] Fussilet, 41/30-31

163[249] Enfâl, 8/9-10

164[250] Âl-i İmran, 3/123

165[251] Âl-i İmran, 3/124

166[252] Ahzâb 33/9

Meleklerin şefaatinde şöyle söz edilir:

وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمَوَاتِ لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضَى

"Göklerde nice melekler vardır ki, şefaatlari hiç bir fayda vermez. Ancak, Allah'ın dilediği ve razı (hoşnut) olduğu kimseler hakkında O'nun izniyle (meleklerin şefaati) fayda verir."^{167[253]}

Melekût Âlemi

Ruhların ve nefislerin makamı olan âlem. Aynı anlama gelmek üzere gayb âlemi, bâtın âlemi, emir âlemi, lâhutî âlem tabirleri de kullanılır. Melekût; mülkiyet, kudret, hükümdarlık, büyüklük anlamlarında gerçek tasarruf gücünü ifade eden, mübalağa sığasında bir kelimedir. Kelimede bulunan "vav" ve "te" harfleri zait olup, mübalağayı vurgulamak üzere kullanılmışlardır. Melekût kelimesi Kur'an-ı Kerim'in çeşitli ayetlerinde geçmektedir:

قُلْ مَنْ مَلَكَوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

"De ki: Her şeyin melekûtu elinde olan kimdir?"^{168[254]}

أَوْ لَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكَوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

"Yerin ve göklerin melekûtuna bakmıyorlar mı?"^{169[255]}

Melekût tabiri, yakın anlamlara gelmek üzere hem mutasavvıflar hem de İslâm filozofları tarafından kullanılmıştır. Fakat daha çok bir tasavvuf terimi olarak geçmektedir.

"Gerçek tasarruf" anlamında melekût, bir tasâvvuf ıstılahı olarak sıfatlar, özellikle ilahî sıfatlar için kullanılır. Allah'ta, sıfatları vasıtasıyla tasarrufta bulunmak üzere bir melekût vardır. Allah, kâinat üzerindeki tasarrufunu sıfatları aracılığıyla gerçekleştirir. Bu nedenle, tasarrufun gerçekleşmesinde vasıta durumunda bulunan sıfatlara, bu anlamda, melekût demek mümkündür. Allah'ın ezeli sıfatları için sözkonusu olan melekûta, en yüce melekût (el-melekutü'l a'la), bunların dışında kalanlarda sözkonusu olan melekûta ise el-melekûtü'l-ednâ denmiştir.^{170[256]}

Melekût âlemine gelince; temelini Platoncu âlem tasavvurunda bulunan bu kavram, bünyesine Yeni-Platoncu bir yorumu da katarak, İslâm ve Hristiyan düşünürleri tarafından geliştirilen âlem şemalarında da yerini almıştır. Platoncu âlem tasavvuru; gelip geçici olan, zaman ve mekanla kayıtlı, gerçek varlığın gölgesi durumunda bulunan duyular âlemi (âlem-i şehadet) ile; duyular üstü, zaman ve mekânla sınırlı olmayan, gerçek varlıkların bulunduğu ideler âlemi (âlem-i misal, âlem-i gayb) olmak üzere iki çeşit âlem varsaymaktadır.

İlahî dinlerin âlem tasavvurlarına da uyan bu görüş, Yahudî, Hristiyan ve İslâm âlimlerince de, kendi âlem görüşlerine bir çerçeve olarak, kabul edilmiştir. Kur'an-ı Kerim de, gayb âlemi ve şehadet âlemi olmak üzere, genel olarak, iki âlem kabul etmektedir. Bu durumda, insanın duyularına ve bir noktaya kadar tasarrufuna verilmiş şehadet âlemi (görünürler âlemi)ne karşı; tamamen Allah'ın tasarrufu ve bilgisi altında bulunan bir de gayb âlemi vardır.

^{167[253]} Necm, 53/26

^{168[254]} Müminun, 23/88

^{169[255]} Araf, 7/185; ayrıca bk. el-En'âm, 6/75; Yasin, 36/83

^{170[256]} Tehânevî, Keşşâfu Istilâhât'l-Fünûn, İstanbul 1984, II/1339

Mutasavvıflar var olan her şeyi zahir, bâtın ve ceberut olmak üzere üçe ayırmaktadırlar. Bu üç kısım da, üç çeşit âlemdir. Âlem-i şehadet, âlem-i melekût, âlem-i ceberut.

Âlem-i şehâdet, kevn ve fesata tabi olup, duyularımız tarafından idrak olunan, içinde yaşamakta olduğumuz şu âlemdir. Bir dereceye kadar insan tasarrufuna verilmiş bulunan bu âlem, zaman ve mekânla sınırlı olup, kevn ve fesata tabidir. Bu âlem için, halk âlemi, his âlemi ve mülk âlemi tabirleri de kullanılmıştır. İslâm filozofları bu âlem için daha çok, "ayaltı âlemi" tâbirini kullanmışlardır.

Âlem-i ceberût, şehadet âlemiyle taban tabana zıt vasıflara sahip olan bir varlık mertebesini ifade etmektedir. Âlem-i şehadet ve âlem-i melekûtta tamamen münezze olan bu âlem, Allah'ın ezeli varlığına delâlet eder.^{171[257]}

Melekût âlemi, duyular âlemi ile ceberût âlemi arasında orta bir varlık mertebesini ifade etmektedir. Allah'ın cisimlerle ilgili sıfatları bu âlem ile ilgilidir. Şehadet âleminin aksine, bu âlemde zaman ve mekânla sınırlı olma, gelip geçicilik olma ve bozulma gibi menfi özellikler yoktur. Beşerî ve semavî nefislerin makamı olan bu âlem, şehadet âlemi ile ceberût âlemi arasında irtibatı sağlamaktadır.^{172[258]}

Filozof el-Fârâbî, Kitabu'l-Fusûs adlı eserinde "ehadiyet âlemi", "emir âlemi" ve "halk âlemi" olmak üzere üç çeşit âlemden söz etmektedir. Ona göre, meleklerin yeraldığı emir âlemi, Allah Teâlâ ile halk âlemi, yani yaratıkların bulunduğu âlem arasında orta bir noktada bulunmaktadır. Emir âleminde bulunan melekler, Allah'tan almış oldukları vahyi peygamberlere bildirirler. Fârâbî, diğer eserlerinde emir âlemi yerine, akıllar âlemini, özellikle de bu akılların sonuncusu olan Faal akli koymakta ve onun melekût derecesinde bulunduğunu ifade etmektedir. Öyle görünüyor ki, Fârâbî'ye göre, melekût mertebesi, meleklerin, başka bir ifade ile akılların bulunduğu bir mertebedir.^{173[259]}

4-Cinlerin Mahiyeti

Yüce Allah (cc) buyurdu ki:

وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُوا لَهُ بَنِينَ وَبَنَاتٍ بِغَيْرِ عِلْمٍ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُصِفُونَ

“Cinleri Allah'a ortak koştular. Oysa ki onları da Allah yaratmıştı. Bilgisizce O'na oğullar ve kızlar yakıştırdılar. Hâşâ! O, onların ileri sürdüğü vasıflardan uzak ve yücedir.”^{174[260]}

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

“Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.”^{175[261]}

Cin: Gizlenmek, gizli kalmak, gözle görülmeyen gizli kuvvetler.

Cinlerin bir tek ferdine "cinnî" denir. "cânn" kelimesi cin ile eşanlamdır. Gûl ve ifrit cinlerin değişik türleridir.

İslâm'dan önce Arabistan'da cinler, çölün "satyre" ve "nymph"leri idi. Tabiat hayatının, insanların hükmü altına girmemiş ve düşman kalmış tarafını temsil ediyorlardı. Fakat Hz. Peygamber

^{171[257]} Tehânevî, a.g.e., II/1339, 1054; Seyyid Şerif Curcânî, et-Tarifât, s. 155

^{172[258]} Tehânevî, a.g.e., II, 1339, 1054

^{173[259]} Fârâbî, Kitabu'l-Fusûs, Haydarabad 1345, s. 6, es-Siyâsetü'l-Medeniyye, Haydarabad 1346, s. 3

^{174[260]} Enam,6/100

^{175[261]} Zariyat,51/56,57

(a.s.)'ın bey'ati esnasında cinler önemli ve bilinmeyen ilâhlar arasına girmekte idiler. Mekke Arapları cinler ile Allah arasında bir nesep yakınlığı bulunduğunu söylerler,^{176[262]} onları Allah'ın ortakları mertebesine çıkarırlar^{177[263]} ve onlardan yardım dilerlerdi. ^{178[264]}

Cinin varlığı Kur'an ve sünnet ile sabittir. Hayat sahibi yaratıklar yalnız şu madde dünyasındaki insanlarla, çeşitlerini bilemediğimiz hayvanlardan ibaret değildir. Bir de ancak peygamberlerin ve asfiyâ (dinde yüksek mertebe sahibi kimseler)'nın gördüğü varlıklar vardır ki, bunlar melekler ile cinlerdir. Bunlar çeşitli şekillere girecek vaziyette yaratılmışlardır. Melekler Allah'a itaattan asla ayrılmazlar. Göklerde bulunurlar, ancak Allahu Teâlâ'nın emriyle yeryüzüne iner, tekrar göklere yükselirler. Cinler ise, insanlar gibi yeryüzünde bulunurlar. Müminleri ve kâfirleri vardır. Meleklerin ve cinlerin varlığı, Kur'an ve sünnetle sabit olduğundan, bunları inkâr etmek, İslâm akîdesini zedeler.

Cinler de insanlar gibi mükellef olup onlara da peygamberler gönderilmiştir:

يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمُ آيَاتِي وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا قَالُوا شَٰهَدْنَا عَلَىٰ أَنْفُسِنَا وَعَرَّيْنَاهُمُ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا وَشَٰهَدُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ

"Ey cin ve insan topluluğu; size, içinizden, ayetlerimi anlatan ve şu (korkunç haşr) gününüzün geleceğini haber verip sizi korkutan peygamberler gelmedi mi?"^{179[265]}

وَأَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدٰى أَمَّا بِهِ فَمَنْ يُؤْمِنُ بِهِ فَلَا يَخَافُ بُخْسًا وَلَا رَهَقًا

"Doğrusu biz (cinler) o hidayet rehberi (olan Allah'ın Peygamberini) dinlediğimizde hemen O'na inandık. Her kim bu suretle Rabbi'ne iman ederse o, ne hakkı eksilmekten, ne de zulme uğramaktan korkmaz."^{180[266]}

وَإِذْ صَرَّفْنَا إِلَيْكَ نَافِرًا مِّنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنْصِتُوا فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ مُنْذِرِينَ () قَالُوا يَا قَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنْزِلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَىٰ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَى طَرِيقٍ مُّسْتَقِيمٍ () يَا قَوْمَنَا أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ يَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُجِرْكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ () وَمَنْ لَا يُجِبْ دَاعِيَ اللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ وَلَيْسَ لَهُ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءُ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

"Şu vakti de hatırla ki, cinlerden bir kısmını Kur'an dinlesinler diye sana sevketmiştik. Onlar (Peygamber'in huzurunda) Kur'an dinlemeye hazır olunca (birbirlerine): "Susunuz (dinleyiniz)"dediler. Kur'an okunması bitirilince de döndüler ve inzâr etmek üzere kavimlerine gittiler. Ey kavmimiz, dediler: Biz bir kitap dinledik. Musa'dan sonra indirilmiş. O, kendisinden öncekini tasdik ile hakka ve doğru bir yola hidâyet ediyor. Ey kavmimiz, Allah'ın davetçisine icabet ve ona iman edin ki, Allah günahlarınızdan bir kısmını mağfîret etsin ve sizi elem verici bir azaptan korusun; ve her kim Allah'ın davetçisi (Peygamberi)'ne icabet eylemezse arzda aciz bırakacak değildir. Ve ona ondan başka sahip olacak veliler de yoktur. Öyleleri açık bir dalâlet içindedirler."^{181[267]}

Hadis râvileri Rasûlullah (a.s.)'ın, cin'i görüp görmediği konusunda farklı görüştedirler. Müslim'de, Abdullah İbn Mes'ud (r.a.)'dan rivayete göre, Peygamber Efendimiz cinni'lerin davetine icabet buyurmuş, onları görmüş ve irşad etmiştir. Buhârî ve Müslim'in, İbn Abbas'tan rivayetlerine

176[262] Saffât, 37/158
177[263] En'âm, 6/128
178[264] Cumua, 62/6
179[265] En'âm, 6/130
180[266] Cinn, 72/13
181[267] Ahkâf, 46/29-32

göre ise, Hz. Peygamber ashabıyla "Ukaz" panayırına giderken "Nahle"de sabah namazını kıldırmış, bir grup cin gelip Kur'an dinlemiş ve müslüman olmuştur. Bu durumu Cenâb-ı Hakk, Hz. Peygamber Efendimize Cin sûresinin ilk ayetlerinde haber vermiştir. 182[268]

Müfessir İmam Kurtubî, bu iki rivayeti şu şekilde yorumlar: İbn Abbas'ın rivayetine göre, Hz. Peygamber o olayda, cinni görmemiştir; onların Kur'an dinleyip müslüman olduklarını, Cenâb-ı Hakk daha sonra haber vermiştir. Fakat bu olayla İbn Mes'ud'un rivayet ettiği olay farklıdır. Nitekim İbn Mes'ud (r.a.) şöyle demiştir: "Bir gece Hz. Peygamber (a.s.) ile beraberdik. Derken aramızdan kayboldu. Vadilerde, dağlarda aradık bulamadık. O geceyi hep endişe içinde geçirdik. Nihayet sabah olunca bir baktık ki Hîra tarafından geliyor. "Ya Rasûlallah dedik, sizi kaybettik. Aradık bulamadık. Bu yüzden bütün gecemiz endişe içinde geçti." şöyle buyurdu: "Bana cin(ler)den bir davetçi geldi. Onunla beraber gittim. Onlara Kur'an okudum." 183[269]

Cinler gaybı bilemezler. 184[270] Allah'ın peygamberlerine bildirdiği şeyleri öğrenemezler:

إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمَعْزُولُونَ

"Şüphesiz ki onlar (meleklerin sözünü) işitmekten kat'i surette azledilmişlerdir." 185[271]

Cinler insanlardan önce yaratılmışlardır, Kur'an-ı Kerîm'de çok zehirli bir ateşten yaratıldıkları haber verilir:

وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ السَّمُومِ

"Cânnı da, daha önce çok zehirli ateşten yarattık." 186[272]

Cinlerin erkek ve dişi olanları vardır. Evlenirler, çoğalırlar, yerler, içerler. İhtiyarı, genci vardır. Cinler de mükellef olup insanlar gibi Allah'ın emir ve yasaklarına uymak zorundadırlar:

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

"Ben cinleri ve insanları ancak ibadet etsinler diye yarattım." 187[273]

Cinlerin yaratılışları türlü şekillere girmeye, ağır işler görmeye elverişlidir. Nitekim Kur'an'da ifade olunduğuna göre, 188[274] Hz. Süleyman Belkıs'ın tahtını Yemen'den getirmek isteyince, bir cin, daha sen makamından kalkmadan ben sana onu getiririm, benim herhalde buna yetecek gücüm var demiştir. Süleyman (a.s.) Kudüs'te, getirilecek taht Yemen'deydi. Onu bir saniyede getirmek büyük bir hız ve güce sahip olmak demektir. Süleyman peygamber, cinleri ağır ve güç işlerde çalıştırmıştır.

وَلَسَلِّمْنَ الرِّيحَ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ وَمِنَ الْجِنَّ مَنْ يَعمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَمَنْ يَرِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ

182[268] Cin, 72/1-3

183[269] Kurtubî, el-Camî'li-Ahkâmî'l-Kur'an, Beyrut 1967, XIX, 2 vd.

184[270] Sebe, 34/14

185[271] Şuarâ, 26/212

186[272] Hicr, 15/27

187[273] Zariyat, 51/56

188[274] Neml, 27/39

"Süleyman (a.s.)'ın önünde, Rabbi'nin izniyle iş gören bazı cinler de vardı. İçlerinden kim bizim emrimizden ayrılıp saparsa ona çılgın azabdan tattırdık."^{189[275]}

Şeytan da cinlerdendir. Allahu Teâlâ kendisini Hz. Adem (a.s.)'e secde etmekle mükellef tutmuş; şeytan ise, kendisinin ateşten, Adem'in topraktan yaratıldığını ileri sürerek secde etmemiştir. Bunun üzerine Allahu Teâlâ onu rahmetinden kovmuş o da kâfir olmuştur.^{190[276]} Şeytanların amiri durumundaki şeytana İblis denir. Şeytan, insanları azdırmak için çeşitli yollara başvurur. Ondan sakınmak gerekir:

أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ

"Ey Ademoğulları, Şeytana tapmayın. Çünkü o sizi Rabbiniz'dan ayıran bir düşmandır, diye size emretmedim mi?"^{191[277]}

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُوا حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ

"Şeytan sizin için yaman bir düşmandır. Bu sebeple siz de onu düşman edinin."^{192[278]}

Hz. Peygamber (a.s.) de şöyle buyurmuşlardır:

"Allah sizden her biri için, bir cinni arkadaş kılmıştır. " Ashab: "Size de mi yâ Rasûlallah?" diye sorduklarında, Rasûlullah: "Bana da ancak Allah ona karşı bana yardım etti de, o (cin) müslüman oldu, artık o, bana ancak hayır emrediyor " buyurdu.^{193[279]}

Bu hadisten anlaşılıyor ki, şeytan insanı saptırır. Ehl-i Sünnet inancına göre, şeytan, insanın vücuduna da, aklına da zarar verir.

Felsefecilerin çoğu, özellikle İbn Sina ve Farabî cinlerin varlığını kabul etmezken; bazıları bunu kabul etmişlerdir. Bunlar cinlere süflî ruhlar adını vermektedirler. Bunların ervâh-ı felekiyyeden daha süratli cevap verdiklerini fakat onlardan daha zayıf olduklarını iddia etmişlerdir.

Buna karşılık peygamberlere inanan ve belli şerîatlara sahip olan milletler, cinlerin varlığını tereddütsüz kabul etmişler; ancak mahiyetleri hususunda farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Kimileri; cinler, havâî, yani rüzgârdan yaratılmış, çeşitli şekillere girebilen canlılardır, demişlerdir. Bazıları ise bunların, cevher olduklarını; â'râz ve ecsâm olmadıklarını söylemişlerdir. Bu cevherleri de mahiyetleri muhtelif bazı kısımlara ayırmışlardır: Bazıları iyi, salih ve hayırseverdirler. Bazıları ise kötü, aşağılık ve kötülükseverdirler. Sayılarını ancak Allah bilir.

Bazı fırkalar da cinlerin cisim olmakla beraber, mahiyetlerinin farklı, sıfatlarının bir olduğunu söylemişlerdir. Sıfatları ise uzayda yer kaplamaları; uzunluk, genişlik ve derinlik gibi üç boyutlu olmalarıdır. Cinler; latif, kesif, ulvî ve süflî kısımlara ayrılırlar. Hevâî cism-i latîflerin, mahiyet itibariyle, diğer cisim türlerine benzemesi imkânsız bir olay değildir. Binaenaleyh bunların, kendilerine özgü ilimleri vardır, insanların yapamayacakları acaip ve zor işleri yapabilir, çeşitli şekillere girebilirler. Bu da Cenâbı Allah'ın onlara bu gücü vermesi sayesinde olur. Bazı fırkalar da, cisimlerin mahiyet itibariyle birbirine eşit olduğunu, hayat için bünyenin şart olmadığını söylemişlerdir. İmam Ebu'l-Hasan el-Eş'arî ile izleyicileri bu görüştedirler.

^{189[275]} Sebe, 34/12

^{190[276]} Bakara, 2/24

^{191[277]} Yasin, 36/60

^{192[278]} Fatır, 35/6

^{193[279]} Tâc, V, 233

Mu'tezile ise bu görüşü ve buna paralel olarak cinlerin varlığını kabul etmemiştir. Bunlar, hayat için bünyenin şart olduğunu, zor işler yapabilmek için bünyenin katı olmasını bir şart olarak ileri sürmüşlerdir. Bu görüş, çoğunluk tarafından reddedilmiştir. Çünkü bu görüşte olanlar, harikulâde olayları inkâr, varlığı kitap ve sünnet ile sabit olan şeyleri reddetmiş oluyorlar.

Cinler de, İslâm dini açısından iki kısımda incelenirler: Mümin olanlar, kâfir olanlar. İnsanlar gibi cinler de, Peygamberimize iman ile mükelleftirler. Çünkü Peygamberimiz onlara da gönderilmiştir. Binaenaleyh ona iman eden, müminler grubuna dahil olur; müminlerle birlikte Cennet'e girer. Ona iman etmeyenler ise şeytanlarla beraber olur; Cehennem'i boylar.

Cinler islâm dini ile mükellef oldukları için, onların da bundan haberleri olması ve İslâm dininin onlara da tebliğ edilmesi lâzımdır. İşte burada cinlerle peygamberimizin temas şekli ortaya çıkıyor.

Cinler henüz peygamberimizin bi'setinden haberdar değillerken göğ'e çıkar, mele-i âlâ'da konuşulan şeyleri kulak hırsızlığı ederek çalarlardı. Buna bir çok şey ilâve eder, insanlara aktarırlardı. Peygamberimizin bi'setinden cinlerin haberi yoktu. Her zamanki gibi gökten bir şeyler öğrenmeye kalkıştılar; fakat yakıcı ateşlerle, şiddetli bekçilerle karşılaştılar. Bundan irkilerek sebebini araştırmaya başladılar. Yeryüzüne akın ettiler. İçlerinden bir grup, Peygamberimiz'i ashâbı ile birlikte Nahle'de namaz kılarken buldu. Okuduğu Kur'an'ı dinlediler; güzelliği ve mükemmelliği karşısında hayret ettiler. Bunların üç ilâ on veya dokuz nefer oldukları ifade edilmektedir.

Peygamberimiz (a.s.) onlara İslâm'ı öğretti.^{194[280]} Şurasını hemen hatırlatmak gerekir ki cinler, bize tamamen aykırı yaratıklardır. Onların İslâm ile mükellef olmalarının şekli nedir; bunu ancak Allah ve Rasûlü bilirler. Bize sadece buna inanıp iman etmek gerekir.

5-Şeytanın Mahiyeti

Şeytan asla melek değildir, meleklerle hocalık da yapmış değildir. Şeytan cin taifesinden olup asıl adı İblis, bir adı da Azazil'dir.

Cenâb-ı Hak (c.c) Kur'ân-ı Mübîn'de:

وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ السَّمُومِ

“Adem'den önce cinlerin babası olan Cân'ı ateşten yarattık”^{195[281]} buyurmaktadır.

Cân'ın evlatları olan cinler yeryüzüne gönderilince fitne fesat çıkarttılar. İsyanları sebebiyle Cenâb-ı Hak (c.c) tarafından zaman zaman helâk edildiler. İsyan ve taşkınlık yapmamaları için Allahü Teâlâ onlara dinler gönderdi. Aralarında en iyileri vâli seçip görevlendirildi. Bu valiler tarafından yer yüzünde fesat çıkartmamaları, ibadet ve taatle meşgul olmaları için nasihatler edildi. Cinlere nasihat etmek üzere vazifelendirilenlerden biri de Azazil yani İblis idi. İşte Şeytan dediğimiz mel'un, bu İblis'tir.

Batıl ve Muharref Dinlerde Şeytan

^{194[280]} Müslim, 1, 332; Kitabu's-Salat, hadis no: 150-153; Ebû Davûd, 1,10, hadis no: 39

^{195[281]} Hicr,15/27

Şeytan insanların gözleriyle görmedikleri varlıklardandır. İnsanlık tarihi boyunca, hemen hemen bütün insan topluluklarının inançlarında, "Şeytan" isimli bir varlık muhakkak yaratılmıştır. Günümüzde de tahrife uğramış, bozulmuş ilâhî dinlere mensup olanlar ve temeli felsefeye dayalı bazı inanışlarla Amerika, Afrika ve Asya'daki küçük kabileler arasında yaygın totem inançlarının çoğunda, Şeytan muhtevalı varlıklara yer verilmiştir.

İlk insan ve ilk peygamber Adem Aleyhisselam'dan bu yana insanlığa peygamberler vasıtasıyla tebliğ edilen bütün ilâhî dinlerde Şeytan'ın varlığı insanlara bildirilmiş ve maksadının insanları Allahü Teâlâyâ asi ederek Cehennem'e sürüklemek olduğu tekrar tekrar haber verilmiştir. İnsanlar zamanla çoğalıp dünyanın çeşitli yerlerine yayılmışlar ve bu arada hak olan dinlerini unutmaya, değiştirmeye ve kendi akıllarından yaptıkları ilâve ve çıkarmalarla bozmaya başlamışlardır. Tarih boyunca gönderilen peygamberler, insanların dinlerini yeniden tazelemişler, imanlarını düzeltmişlerse de, bir müddet sonra insanlar yeniden doğru yoldan ayrılmışlardır. Peygamberlerin tebliğ ettiği ve insanların çeşitli reformlar, konsül veya kral kararları, filozof müdahaleleri, kötü din adamı entrikaları ve şahsi düşüncelerle bozdukları ilâhî dinlerin en son örnekleri Yahudilik ve Hıristiyanlıktır.

Günümüzde Hıristiyanlık, Yahudilik dinleriyle diğer inançların hepsinde bildirilen iman esasları insan eli ve düşüncesiyle tahrif edilmiş değiştirilmiş olduğu gibi "Şeytan" hakkında bildirdikleri de insanların hayal ve vehimlerinden uydurdukları şeylerle doludur. Bu sebeple Müslümanların dışındaki insanlar arasında yaygın olan "Şeytan" inançları, "Şeytan" tasvirleri ve hikâyelerinin gerçekte ilgisi ya hiç yoktur veya çok azdır. Son yıllarda roman, film, hikaye, karikatür, resim vs. gibi sanat dallarında karakterize edilmeye çalışılan "şeytan" temaları ve tipleri de tamamen uydurmadır. Dînî ve ilmî kıymetleri yoktur. Bunlar, Şeytanı anlaşılamaz, başa çıkılamaz, varlığı şüpheli, insanoğlunun şeytan karşısında aciz ve adeta onun esiri olduğunu benimseyen anlayışların ürünüdür. Bundan başka tarih boyunca ve günümüzde şeytana tapanlar da bulunmaktadır. Böyle inananlarca şeytan, tapınılacak kutsal bir varlık olarak takdim edilmektedir.

İslam'a Göre Şeytan

Şeytan hakkında, Allahü Teâlânın insanlara bildirdiği en son ve doğru bilgi, İslâm dininde mevcuttur. Kur'ân-ı Kerim'in pek çok âyetiyle bir kısım Hadis-i Şerifler, insanlara Şeytan'ın varlığının yanı sıra, Şeytan'ın insanları aldatma ve kötü yola sürükleme usulleriyle ondan korunma çarelerini anlatmaktadır. İslam âlimlerinin kitaplarında uzun uzun yer alan bu bilgiler kısaca şöyle özetlenebilir:

Şeytan da Cin taifesindendir. Asıl adı İblis olan Şeytanın bir adı da Azazil'dir. Cinlerin yaratılması, insanların yaratılmasından çok öncedir. Aralarında uzun devirler geçmiştir. İslam âlimlerinden Muhyiddin-i Arabi'nin bildirdiğine göre, bu zaman dört bin yıldan az değildir.

Melekler yaratıldıkları zamandan itibaren ibadete başladılar. Hiç isyan, itaatsizlik yapmadılar. Can'ın evlatları olan cinler, yeryüzüne gönderilince, fitne fesat çıkardılar. İsyancıları sebebiyle zaman zaman Allahü Teâlâ tarafından helâk edildiler. İsyan ve taşkınlık yapmamaları için, Allahü Teâlâ onlara dinler gönderdi. Aralarından en iyileri vali seçilip görevlendirildi. Bu valiler tarafından yeryüzünde fesat çıkarmamaları, ibadet ve taatle meşgul olmaları için nasihatler edildi. Cinlere nasihat etmek üzere vazife verilenlerden biri de Azazil yani İblis'ti.

Allahü Teâlâ:

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً

"Ben, yeryüzünde bir halife yaratacağım"^{196[282]} buyurdu.

Bunun üzerine melekler:

قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ

"Ya Rabbi! Yeryüzünde fesat çıkarıp kan dökenleri mi yaratacaksın?"^{197[283]} dediler.

Allahü Teâlâ bunlara:

قَالَ إِنِّي أَغْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ

"Sizin bilmediğinizi ben bilirim"^{198[284]} buyurdu.

Melekler bu cevabı alınca pişman oldular. Çünkü bu sözleri, Allahü Teâlâ'nın işine karışmaktan ve O'na isyan etmekten değil, hikmetini anlayamadıklarındandı.

Hz.Adem (aleyhisselâm)'ın şekil verilmiş hali Mekke ile Taif arasında kırk yıl yattığı sırada, melekler ve İblis (Şeytan) onu görmüşlerdi ve ondan korkmuşlardı. Ondandır en çok korkan da İblis (Şeytan) idi. İblis, Adem (aleyhisselâm)'ın henüz ruh verilmemiş salsal halindeki bedenine dokununca, çınlayarak ses çıkardı. İblis, bedenine girip çıkar ve meleklerle; "Korkmayınız bunun içi boştur. Eğer ben ona musallat olursam helâk ederim" derdi.

Ahmed bin Hanbel'in bildirdiği Hadis-i Şerifte buyruldu ki **"Allahü Teâlâ Adem'in bedenine şekil verip bıraktıktan sonra (henüz ruh verilmeden) İblis, etrafında dolaşıp ona bakmaya başladı. Onun içini boş görünce; "Bu kendine sahip olamaz. Benim için kolay ele geçirilebilir."** dedi.^{199[285]}

Hz.Adem (aleyhisselâm)'ın bedenine ruh verilmeden önce, melekler Hz.Adem (aleyhisselâm)'ın bedenini görüp ondaki uygunluğa, âhenge ve ilâhî sanata hayran kaldılar Allahü Teâlâ bundan güzel bir şey halk etti mi acaba dediler

İblis, Hz.Adem (aleyhisselâm)'ın ruh verilmemiş halindeki bedenini görünce meleklerle, "Eğer o sizden üstün, faziletli kılınırsa ne yaparsınız?" dedi. Melekler; "Biz Rabbimizin emrine uyarız" dediler İblis ise kendi kendine; "Eğer ona hürmet etmem emrolunursa, isyan ederim" dedi.

Ebu Ya'la'nın ve Buhari'nin Ebu Hureyre'den rivayet ettikleri bir Hadis-i Şerifte şöyle buyruldu; **"Şüphesiz ki Allahü Teâlâ Adem'i topraktan yarattı." Adem Aleyhisselâmı yaratacağı toprağı tîn (çamur) haline sokup, hame-i mesnun (balçık çamuru) oluncaya kadar bekletti. Sonra onu şekil verip, salsâlün kelfehhar (pişmiş kerpiç gibi) oluncaya kadar bekletti. Şeytan, Adem Aleyhisselâm'ın bedeninin ruh verilmemiş bu halini görüp, yanına vardıkça; "Şüphesiz sen, büyük bir iş için yaratıldın" derdi. Sonra, Allahü Teâlâ Adem Aleyhisselâm'ın bedenine ruh verdi. Ruh, önce gözüne ve genizlerine sirayet etti. Genzine sirayet edince aksırdı. Allahü Teâlâ onu rahmetiyle karşılayıp: "Rabbin sana merhamet etsin." buyurdu.." Allahü Teâlâ Adem Aleyhisselâm'ın bedenine ruh verdikten sonra melekleri ve cinleri haberdar edip: اسْجُدُوا لِآدَمَ "Adem'e secde ediniz!"^{200[286]} emrini verdi.^{201[287]}**

196[282] Bakara,2/30

197[283] Bakara,2/30

198[284] Bakara,2/ 30

199[285] Taberi Tefsiri,1,195

200[286] Bakara,2/34

201[287] İbnu'l Esir, el-Kamil, 1,27

Önce Cebrail (aleyhisselâm) secde etti. Sonra sırayla; Mikail, İsrafil, Azrail ve diğer bütün melekler secde ettiler. Secde eden meleklerin her biri. Allahü Teâlâ tarafından çeşitli hizmetleri görmekle şereflendirildi. İblis, kibir ve gururundan secde etmedi Allahü Teâlâ İblis'e:

وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

"Ey mel'un! Adem'e niçin secde etmedin?" buyurunca, İblis dedi ki "Ben ondan daha hayırlıyım. Beni ateşten onu ise topraktan yarattın."^{202[288]}

Yani ateş; latif, saf ve ışıktır. Elbette topraktan üstündür diyerek bu bozuk kıyasını ileri sürdü. Böylece Allahü Teâlâ'nın emrine isyan etti. Ebedi olarak Cehennemlik oldu

İblis, Hz.Adem (aleyhisseâm)'a secde ediniz emrine uymayınca, Allahü Teâlâ:

قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ

"Hemen in oradan (Cennet'ten). Artık senin Cennet'te kibirlenmen (kendini büyük görmen) gerekmez. Haydi Cennet'ten çık. Çünkü hor, alçak ve bayağı kimselerdensin"^{203[289]} buyurdu. İblis Cennetten koğulunca ölüm acısını tatmamak veya sonsuz bir hayat yaşamak istediğinden dolayı Allahü Teâlâ'ya:

قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ

"Bana halkın dirilip kaldırılacakları ba's gününe kadar mühlet (ömür) ver"^{204[290]} diyerek dünyada da ve ahirette ölümsüz olmayı istedi.

Allah-ü Teâla da ona ölümden ve Cehennem azabından kurtuluş olmadığını bildirip, birinci sûr üflenip bütün canlıların öleceği vakte kadar mühlet verdi. Böylece Kıyamet gününe kadar mühlet verilip serbest bırakıldı. İblis bunun üzerine:

قَالَ فِيمَا آغُوتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ (۝) ثُمَّ لَا يَتَذَكَّرُونَ (۝) لَئِيْلَهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ

"Öyle ise beni azdırmana yemin ederim ki, insanoğullarını saptırmak için muhakkak senin doğru yoluna oturacağım! Vesvese verip, pusu kuracağım. Sonra da onlara; önlerinden, arkalarından, sağlarından ve sollarından sokulacağım (musallat olacağım). Sen de onların çoğunu şükredici (kimse) bulamayacaksın." dedi.^{205[291]}

Allahü Teâlâ buyurdu ki:

قَالَ اخْرُجْ مِنْهَا مَذْذُومًا مَدْحُورًا لَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ

"Ayıplanmış ve rahmetimden koğulmuş olarak oradan (Cenn

202[288] Araf,7/18

203[289] Araf,7/13

204[290] Araf,7/14

205[291] Araf,7/16-17

et'ten) çık. Yemin ederim ki onlardan kim sana uyarsa, Cehennem'i hep sizden dolduracağım."^{206[292]}

İblis kendisine kıyamete kadar ömür verilip, serbest bırakıldı. Hz.Adem (aleyhisselam)'ın evlatları olan insanlara dünyada imtihan edilmek, denenmek için üç din düşmanı yaratıldı. Bunlar: İblis yani Şeytan, insanın kendisi, yani nefsi ve kötü arkadaştır. Allahü Teâlânın razı olduğu hak yoldan insanları saptırmak için uğraşacağına söz alan ve kıyamete kadar da kendisine mühlet verilen şeytan, herkese zarar yapmaya çalışır. İnsanın, besmelesiz ve haramdan yediği yiyeceklerle ve içeceklerle damarlarında dolaşmakta, midesine yerleşmekte ve kalbine vesvese vermektedir. Bu haliyle insanlarda çeşitli maddî ve mânevî hastalıklara sebep olmaktadır. İnsanları aldatmak için en çok yalan, gıybet, koğuculuk, namazı terk ve tehir ettirmek, faiz, kumar vs. gibi günahları alıştırılmaktadır. İçki, fuhuş, zina ve kumar onun büyük yardımcısıdır. Bunları yaptırmak için kendisine, çocukları, insanlardan ve cinlerden kötü yolda olanlar yardımcı olur.

Şeytanın, insana bütün kötülükleri yaptırmak için bir gücü, kuvveti yoktur. O sadece kalbe vesvese verir, bir şeyi güzel gösterir. Nefsine ve kötü arkadaşlarına aldanıp mağlup olan insan, onun vesvesesine kanıp kötü işleri yapmaya başlar. Allahü Teâlâ'yı unutmayanlara, daima O'nun zikriyle meşgul olanlara, her işinde İslâmiyet'in emir ve yasaklarına uygun davrananlara, haram ve şüphelilerden sakınanlara, zararı dokunamaz. Allahü Teâlâ'nın halis, seçilmiş kulları, şeytanın şerrinden muhafaza altına alınmıştır. Şeytan insanoğlu son nefesini teslim edinceye kadar onunla uğraşır ve son nefeste imansız gitmesi için elinden geleni yapmaya çalışır. Son nefeste imansız ölmek için Şeytan'ın sevdiği kötü işlerden uzak durmak gerekir. Şeytan, insanlara düşman olduğu ve onları kıyamete kadar doğru yoldan ayırmağa uğraşacağını bildirilen ayet-i kerimede buyruldu ki:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُمُ بِاللَّهِ الْغُرُورُ (۱) إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُوا حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ

“Ey insanlar! Allah'ın vaadi (öldükten sonra dirilmek ve hesaba çekilmek) vuku bulacaktır. O halde sakın dünya hayatı sizi aldatmasın. Şeytan da sakın sizi Allah'ın dininden aldatıp kaydırmassın. Zira Şeytan (ötedenberi) size düşmandır, siz de onu düşman edinin. Çünkü o, etrafına toplanan avanesini ancak Cehennemlik olsunlar diye çağırır.”^{207[293]}

Kafirler ve münafıklar Cehenneme sürüklenirken:

أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ (۱) وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ (۲) وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا أَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ (۳) هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ

“Ey Ademoğulları! Ben size, Şeytan'a ibadet etmeyin! (ondan sakının) Zira o, sizin apaçık düşmanınızdır. Bana ibadet edin! İşte doğru yol budur” diye emretmedim mi? denilir. “Yemin ederim ki, o, içinizden çoğunuzu dalalete, sapıklığa düşürdü. Aklınız yok muydu!(ki tuzağına düştünüz) İşte bu, size vad olunan Cehennemdir!”^{208[294]}

وَأَنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَخَسِبُونَ أَنََّّهُمْ مُهْتَدُونَ

“Şüphesiz şeytanlar, onları doğru yoldan çıkarırlar. Halbuki onlar, kendilerini hidayettedirler (doğru yoldayız) sanırlar.”^{209[295]}

Şeytan'ın, insanlara düşmanlığını haber veren Hadis-i Şeriflerde buyruldu ki:

. ولمالك بن زيد بن أسلم فقال: [إِنَّ اللَّهَ قَبِضَ أَرْوَاحَنَا، وَلَوْ شَاءَ لَرَدَّهَا عَلَيْنَا فِي حِينٍ غَيْرِ هَذَا، ثُمَّ التَفَتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ: إِنَّ الشَّيْطَانَ أَتَى بَ َّ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فَأَضْجَعَهُ فَلَمْ يَزَلْ يَهْدِهْدُهُ كَمَا يَهْدِهْدُ الصَّبِيَّ حَتَّى نَامَ ثُمَّ دَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَأَخْبَرَ بَ َّ لَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِثْلَ الَّذِي أَخْبَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أبا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ.

İmam Mâlik, Zeyd İbnu Eslem'den naklen anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdu ki: "Muhakkak ki, Allah, ruhlarımızı kabzetmektedir. Dilerse onu, bize bundan başka bir vakitte iade eder." Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) böyle söyledikten sonra Hz. Ebû Bekri's-Siddîk (radiyallâhu anh)'a yönelerek: "Şeytan (bu gece) namaz kılmakta iken Bilâl'e geldi ve onu yatırdı. Uyuması için bir çocuk nasıl sallanarak avutulursa öylece onu da sallayarak uyuttu" dedi. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) sonra Bilâl'i çağırdı. Gelince Bilâl, Resûlullah'a onun Hz. Ebû Bekr'e anlattığının tıpkısını haber verdi. Hz. Ebû Bekr bu işittikleri karşısında: "Şehadet ederim ki, sen Allah'ın Resûlüsün!" demekten kendini alamadı."^{210[296]}

. وعن أنسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي مِنَ ابْنِ آدَمَ مَجْرَى الدَّمِ.

Hz. Enes (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Şeytan insanoğlunda, kanın cereyanı gibi cereyan eder."^{211[297]}

. وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: [أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: خَرَجَ مِنْ عِنْدِنَا لَيْ َّ. قَالَتْ: فَعَرِضْتُ عَلَيْهِ أَنْ يَكُونَ أَتَى بَعْضَ نِسَائِهِ، فَجَاءَ فَرَأَى مَا أَصْنَعُ. فَقَالَ: أَعْرِضْ. فَقُلْتُ: وَمَا لِمِثْلِي يَغَارُ عَلَى مِثْلِكَ؟ فَقَالَ ﷺ: لَقَدْ جَاءَكَ شَيْطَانُكَ. قُلْتُ: أَوْمَعَى شَيْطَانٌ؟ قَالَ: لَيْسَ أَحَدٌ إِ مَعَهُ شَيْطَانٌ. قُلْتُ: وَمَعَكَ؟ قَالَ: نَعَمْ. وَلَكِنْ أَعَانِي اللَّهُ عَلَيْهِ فَأَسْلَمَ.

- **Hz. Âişe (radiyallahu anhâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) bir gece yanımdan çıkıp gitmişti. (Benim nöbetimde) hanımlarından birinin yanına gitmiş olabilir diye içime kıskançlık düştü. Geri gelince halimi anladı ve: "Kıskandım mı yoksa?" dedi. Ben de: "Evet! Benim gibi biri senin gibi birini kıskanmaz da ne yapar?" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm: "Sana yine şeytanın gelmiş olmalı" dedi. Ben: "Benimle şeytan mı var?" dedim. "Şeytanı olmayan kimse yoktur" dedi. "Seninle de var mı?" dedim. "Evet, ancak ona karşı Allah bana yardımcı oldu da müslüman oldu!" buyurdu."**^{212[298]}

. وعن عبد الله الصنابحي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: [أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنَّ الشَّمْسَ تَطْلُعُ وَمَعَهَا قَرْنُ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا ارْتَفَعَتْ فَارْقَهَا، ثُمَّ إِذَا اسْتَوَتْ فَارْتَهَا، فَإِذَا زَالَتْ فَارْقَهَا، فَإِذَا دَنَتْ لِلْغُرُوبِ فَارْتَهَا، فَإِذَا غَرَبَتْ فَارْقَهَا، وَنَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنِ الصَّةِ فِي تِلْكَ السَّاعَاتِ.

Abdullah es-Sunâbihî (radiyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Güneş, beraberinde şeytanın boynuzu olduğu halde doğar, yükselince ondan

209[295] Zuhurf,43/37

210[296] Muvatta, Vukûtu's-Salât 26, (1. 14-15).

211[297] Ebu Davud, Sünnet 18, (47819).

212[298] Müslim, Münafikun 70, (2815); Nesâî, İşretü'n-Nisâ 4,(7, 72).

ayrılır. Bilahare istiva edince (tepe noktasına gelince) ona tekrar mukarenet (yakınlık) peydah eder. Zevâlden sonra (tepe noktasından ayrılıp batıya meyletimi) ondan yine ayrılır. Batmaya yakın tekrar ona yakınlık peydah eder, batınca ondan ayrılır." Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) işte bu vakitlerde namaz kılmaktan men etti."^{213[299]}

. وعن أمية بن مخشى رضي الله عنه قال: [كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَالِسًا وَرَجُلٌ يَأْكُلُ فَلَمْ يُسَمِّ حَتَّى لَمْ يَبْقَ مِنْ طَعَامِهِ إِلَّا لُقْمَةٌ، فَلَمَّا رَفَعَهَا إِلَى فِيهِ. قَالَ: بِسْمِ اللَّهِ أَوَّلُهُ وَآخِرُهُ. فَضَحِكَ ﷺ. ثُمَّ قَالَ: مَا زَالَ الشَّيْطَانُ يَأْكُلُ مَعَهُ فَلَمَّا ذَكَرَ اسْمَ اللَّهِ اسْتَقَاءَ مَا فِي بَطْنِهِ.

-Ümeyye İbnu Mahşiyî radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) otururken bir adam besmele çekmeden yemek yiyordu. Yemeğini yemiş, geriye tek lokması kalmıştı. Onun ağzına kaldırırken: "Bismillâhi evvelehû ve âhirahû" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) güldü ve: "Şeytan onunla birlikte yemeye devam etti. Ne zaman ki Allah'ın ismini zikretti, karnındakileri hep kustu!" buyurdu."^{214[300]}

. وعن جابر رضي الله عنه قال: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا دَخَلَ الرَّجُلُ مَنْزِلَهُ فَذَكَرَ اللَّهَ عِنْدَ دُخُولِهِ وَعِنْدَ طَعَامِهِ. قَالَ الشَّيْطَانُ: مَبِيتَ لَكُمْ وَعَشَاءٌ، وَإِنْ ذَكَرَ اللَّهُ عِنْدَ دُخُولِهِ وَلَمْ يَذْكُرْهُ عِنْدَ عَشَائِهِ يَقُولُ: أَذْرَكْتُمُ الْعَشَاءَ وَمَبِيتَ لَكُمْ، وَإِنْ لَمْ يَذْكُرِ اللَّهَ عِنْدَ دُخُولِهِ وَعِنْدَ عَشَائِهِ. قَالَ: أَذْرَكْتُمُ الْمَبِيتَ وَالْعَشَاءَ.

Hız. Câbir radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kişi evine döndüğü zaman içeri girerken ve yemek yerken Allah'ın adını zikrederse, şeytan (avenelerine): "Size burada geceleme de yok akşam yemeği de yok!" der. Ama kişi, eve girerken Allah'ı zikreder fakat akşam yemeğini yerken zikretmezse, şeytan (avenelerine): "Akşam yemeğine kavuştunuz ama burada gecellemeniz mümkün değil!" der. Adam eve girerken ve yemeğe başlarken "Bismillah!" diyerek Allah'ı zikretmezse, şeytan (avenelerine): "Yemeğe de yetiştiniz, yatmaya da!" der."^{215[301]}

. وعن أبي هريرة رضي الله عنه قال: [إِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِذَا قَضَى اللَّهُ تَعَالَى أَمْرًا فِي السَّمَاءِ ضَرَبَ الْمَلَائِكَةُ عَلَيْهِمُ السَّيْمَ بِأَجْنِحَتِهَا خُضْعَانًا لِقَوْلِهِ كَأَنَّهُ سِلْسِلَةٌ عَلَى صَفْوَانٍ فَإِذَا فُزِعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ؟ قَالُوا لِلَّذِي قَالَ الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ فَيَسْمَعُهَا مُسْتَرِقُ السَّمْعِ، وَمُسْتَرِقُوا السَّمْعِ هَكَذَا بَعْضُهُ فَوْقَ بَعْضٍ، وَوَصَفَ سُفْيَانٌ بِكَفِّهِ فَخَرَقَهَا وَبَدَّدَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ فَيَسْمَعُ الْكَلِمَةَ فَيُلْقِيهَا إِلَى مَنْ تَحْتَهُ حَتَّى يُلْقِيَهَا عَلَى لِسَانِ السَّاحِرِ أَوْ الْكَاهِنِ فَرُبَّمَا أَذْرَكَ الشَّهَابُ قَبْلَ أَنْ يُلْقِيَهَا، وَرُبَّمَا أَلْقَاهَا قَبْلَ أَنْ يَذْرُكُ. فَيَكْذِبُ مَعَهَا مِائَةَ كَذِبَةٍ. فَيُقَالُ أَلَيْسَ قَدْ قَالَ لَنَا يَوْمَ كَذَا وَكَذَا وَكَذَا؟ فَيُصَدَّقُ بِتِلْكَ الْكَلِمَةِ الَّتِي سَمِعْتَ مِنَ السَّمَاءِ.

Hız. Ebû Hüreyre (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdu ki: "Allahu Teâla Hazretleri semâda bir işin yapılmasına hükmetti mi, Rabb-i Teâla'nın sözüne ihtiramla, melâike (aleyhimüsselam) korku ile kanatlarını birbirine vururlar. Rabb Teâla'nın işitilen sözü düz bir kaya üzerinde (hareket eden) zincirin sesi gibidir. Meleklerin kalplerinden korku açılınca (Cebrail ve Mikail gibi mukarreb meleklerle):"- Rabbimiz ne buyurdu?" diye sorarlar. Onlar da: "- Allah Teâlâ hazretleri hakkı söylemiştir. Zaten O, yüce ve uludur" derler. O'nun sözünü, kulak kabartan (şeytanlar gizlice) işitir. Kulak hırsız şeytanlar (yerden göğe kadar) birbirlerinin üstünde (zincirleme) dizilmiş ve kulak hırsızlığına hazırlanmış bulunur. - Süfyan (İbnu Uyeyne) eliyle tarif etti: Parmaklarını önce (üst üste) dizdi, sonra açtı- (En üstteki, ilâhî kelâmı işitir ve alttakine verir, o da kendi altındakine verir. Böylece gele gele

213[299] Muvatta, Kur'ân 44, (1, 219); Nesâî, Mevâkîf 31,

214[300] Ebu Dâvud, Et'ime 16, (3768).

215[301] Müslim, Eşribe 103, (2018); Ebu Dâvud, Et'ime 16,

sihirbaz ve kahinlerin diline kadar ulaşır. Bazan kelimeyi aşağıdakine vermeden önce bir şahap, şeytana ulaşır. Bazan şahap kendisine isabet etmezden önce kelimeyi aşağısındakine vermiş olur. (Sihirbaz ve kâhinler kendilerine bu şekilde ulaşan hırsızlama habere) yüz kadar da kendileri ilâve ederek yalanlar düzerler. Emr-i İlâhî yeryüzünde tahakkuk edince halk kendi arasında: "Bu işin olacağı bize daha önce falan falan günlerde haber verilmemiş miydi?" derler. Böylece, semada (kulak hırsızlığı yoluyla) işitilmiş olan haber böylece tasdik edilir."^{216[302]}

Şeytan'ın İnsanlar Üzerindeki Tesirleri

Şeytan'ın insanlar üzerinde tesirli olduğu şeylerden birisi, vesvese vermesidir. İnsanın kalbine her fırsatta vesveseler, kötü düşünceler getirerek insanı aldatıp, dünya ve ahiret zararlarına sürüklemek ister. İnsan Şeytan'ın bir vesvesesine uymazsa Şeytan başka bir vesvese vermeye başlar ve çok çeşitli hilelere başvurur. Kötülüğü, belli bir şeyi yaptıramazsa ve insan hep iyiliğe gidiyorsa, iyiliği daha az olanları yaptırmaya çalışır. Bir kötülüğe sürükleyebilmek için küçük iyilikler yapmaya teşvik eder. Şeytan'ın vesvesesi aslında zayıftır.

Din bilgisi tam ve doğru olan ve bu bilgilerine uygun hareket eden insanları aldatması çok güçtür. Şeytan vesvese vererek, kötülüğe düşürmek için insanların bazı zaaflarından faydalanır. Bunlardan biri aceleci olmaktır. Diğerleriyse, şehvet ve gadabdır. İnsan gadablanınca, kızınca akıl örtülür. Akıl gidince şeytanın hücumuna uğrar. Onun elinde oyuncak olur. Ayrıca hased ve hırs, çok yemek, süslenme sevgisi, tama', yani dünya lezzetlerini haram yollardan aramak; ihtiyaçtan fazla toplanıp, Allah için sarfedilmeyen dünya malı, cimrilik ve fakir olma korkusu, kendi görüş ve düşüncelerini beğenmek suretiyle hasımlarına karşı kin tutmak, su-i zan, bir kimse hakkında kötü düşünmek, günâhkar sanmak da böyledir.

Şeytan'ın şerrinden ve zararından korunmak için doğru itikada, yani Ehl-i Sünnet itikadına sahip olmak ve lâzım olan din bilgilerini öğrenip, bunlara uymak gerekir. İnsan İslâmiyet'e uyduğu müddetçe Şeytan'ın, nefsinin ve kötü arkadaşının şerrinden korunabilir.

Şeytan, cinlerden olup şerrin, fesadın, dalaletin, kötülüğün temsilcisidir. Allah'a ilk isyan eden yaratıktır. İblis şeytanların babası olup Hz. Adem (a.s) yaratıldığından Allah ona secde etmesini İblise emrettiğinde Allah'a karşı gelmişti. Görevi insanlara vesvese ile kötü işler yaptırmak olan şeytanlar gözle görülmeyen varlıklardır. Şeytanın yaratılması bir takım hikmetlere bağlıdır. Allah bu alemin zıtlarıyla birlikte yaratmıştır. İblis; şerrin, fesadın, inkarın temsilcidir.

6-İnsanın Yaratılış Mahiyeti

Yüce Allah (cc) Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruyor:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا

“Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan ve ikisinden birçok erkekler ve kadınlar üretilen Rabbinizden sakının. Adını kullanarak birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık haklarına riayetsizlikten de sakının. Şüphesiz Allah sizin üzerinizde gözetleyicidir.”^{217[303]}

^{216[302]} Buharî, Tefsir, Sebe 1, Hicr 1; Tirmizî, Tefsir, Sebe, (3221).

^{217[303]} Araf, 7/1

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِّن نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِّن عَلَقَةٍ ثُمَّ مِّن مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُّخَلَّقَةٍ لَّيْسَ لَكُمْ وَثِقِرٌ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ وَمِنْكُمْ مَّن يَتُوفَىٰ وَمِنْكُمْ مَّن يَرُدُّ إِلَىٰ أَرْدَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مَن بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنْبَتَتْ مِن كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ

“Ey insanlar! Eğer yeniden dirilmekten şüphede iseniz, şunu bilin ki, biz sizi topraktan, sonra nutfeden, sonra alakadan (aşılanmış yumurtadan), sonra uzuvları (önce) belirsiz, (sonra) belirlenmiş canlı et parçasından (uzuvları zamanla oluşan ceninden) yarattık ki size (kudretimizi) gösterelim. Ve dilediğimizi, belirlenmiş bir süreye kadar rahimlerde bekletiriz; sonra sizi bir bebek olarak dışarı çıkarırız. Sonra güçlü çağınıza ulaşmanız için (sizi büyütürüz). İçinizden kimi vefat eder; yine içinizden kimi de ömrün en verimsiz çağına kadar götürülür; ta ki bilen bir kimse olduktan sonra bir şey bilmez hale gelsin. Sen, yeryüzünü de kupkuru ve ölü bir halde görürsün; fakat biz, üzerine yağmur indirdiğimizde o, kıpırdanır, kabarır ve her çeşitten (veya çiftten) iç açıcı bitkiler verir.”^{218[304]}

“Andolsun biz insanı, çamurdan (süzülüp çıkarılmış) bir özden yarattık.”^{219[305]}

“Sonra onu sağlam bir karargâhta nutfe haline getirdik.”^{220[306]}

“O (Allah) ki, yarattığı her şeyi güzel yapmış ve ilk başta insanı çamurdan yaratmıştır.”^{221[307]}

“İnsan görmez mi ki, biz onu meniden yarattık. Bir de bakıyorsun ki, apaçık düşman kesilmiş.”^{222[308]}

“Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin kendisine fısıldadıklarını biliriz ve biz ona şah damarından daha yakınız.”^{223[309]}

“İnsanı yarattı.”^{224[310]}

“İnsanın üzerinden, henüz kendisinin anılan bir şey olmadığı uzun bir süre geçmedi mi?”^{225[311]}

“Gerçek şu ki, biz insanı katışık bir nutfeden (erkek ve kadının dölünden) yarattık; onu imtihan edelim diye, kendisini iştir ve görür kıldık.”^{226[312]}

“İnsan neden yaratıldığına bir baksın! Atılan bir sudan yaratıldı. (O su) sırt ile göğüs kafesi arasından çıkar.”^{227[313]}

“İncire, zeytine. Sina dağına. Ve şu emîn beldeye yemin ederim ki: Biz insanı en güzel biçimde yarattık.”^{228[314]}

218[304] Hacc,22/5

219[305] Müminun,23/12

220[306] Müminun,23/13

221[307] Secde,32/7

222[308] Yasin,36/77

223[309] Kaf,50/16

224[310] Rahman,55/3

225[311] İnsan,76/1

226[312] İnsan,76/2

227[313] Tarık,86/5,6,7

228[314] Tin,95/1-4

“O, insanı bir aşılanmış yumurtadan yarattı.”^{229[315]}

Allahu Teala ve tekaddes Hazretleri Ehadiyet mertebesinde gizli hazine iken tanınmayı isteyip severek ruhlar alemini ve cisimler alemini yarattı. Rahmetinin güzelliğini kudretinin mükemmelliğini azamet ve celalini, bağış ve nimetini sırlarını meydana çıkarmak istediğinde kademe kademe bütün alemleri ve mahlukatı yarattı.

Allah bu sonsuz alemleri onda mevcut olan insan için yaratmıştır. Şayet insanı yaratmış olsaydı bu alemleri hiçbir manası olmayacaktı. Kainatın değeri, kıymeti, onu şereflendiren insandan gelmektedir. Alemlerde mevcut olan değerler, kıymetler, rütbelere ve mevkiler sadece insan içindir.

Kur'an-ı Kerim'de Yüce Allah (cc): **“O, yerde ne varsa hepsini sizin için yarattı.”**^{230[316]}

İnsan, hayvanlar seviyesinde yalnız yiyen içen ve şehvetlerini gideren bir yaratık değildir. İnsan boş yere yaratılmamış ve başı boş değildir.

Yine başka bir ayette: **“Sizi sadece boş yere yarattığımızı ve sizin hakikaten huzurumuza geri getirilmeyeceğinizi mi sandınız?”**^{231[317]}

Ayeti celile'den anlaşılacağı üzere, dünyadaki bütün canlılar içinde vazife ve sorumluluk taşıyan yegane varlık insandır. Esasen insan hayatını anlamlı kılan, ona değer katan temel özellik, insanın bir vazife ve sorumluluk varlığı oluşudur.

Bu sebeple, vazifelerini ihmal eden ve sorumsuz bir hayat insanlar, gerçek anlamda insanlık değerini yitirmiş olurlar. Bu dünyada bir kısım insanlar, insanlığının gereği olan vazifelerini ihmal etmiş ve bunların sorumluluğundan da kurtulmuş olabilirler. Ancak yukarıdaki ayet açıkça gösteriyor ki, İlâhi sorumluluktan kurtulmak ve Allah'ın huzurunda hesap vermekten kaçmak hiç kimse için mümkün değildir. Bunun aksini düşünmek, ahlak nizamını ve bu nizamın temeli olan mutlak adaleti inkar etmek sonucuna götürür.

Kur'an-ı Kerim'de yüce Allah (c.c): **“Şüphesiz rızık veren, güç ve kuvvet sahibi olan ancak Allah'tır. Ben onlardan rızık istemiyorum. Beni doyurmalarını da istemiyorum. Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.”**^{232[318]}

Evet insanların ve cinlerin yaratılış sebepleri ve hikmeti Allah'a hiç bir şeyi ve hiç kimseyi ibadette, hükümde, ve tasarrufta ortak koşmama, onu zatında, fiillerinde ve sıfatlarında eşsiz ve benzersiz tanımak ve ona ibadette bulunmaktır. O Allah ki amalce hanginiz daha güzeldir diye sizi imtihan, etmek için ölümü ve hayatı yaratmıştır. O Rabbimiz ki Gahhar sıfatıyla kahredip, Gafur sıfatıyla da af ve merhamet edendir.

7-Hz.Adem (a.s)’ın Yaratılışı

Adem: Arapça da; yokluk, hiçlik, bulunmama manasına gelir. İbrani’ce de; yüce Allah’ın yarattığı ilk insan, insan soyunun atası ve ilk peygamber manasına gelir.

İlk insan, ilk Peygamber, insanlığın babası. Allah'u Teâlâ Hz. Âdem'i topraktan (turâbtan) yarattı. Yüce Allah yeryüzünde bir halife yaratacağını meleklerine bildirdiği zaman; ilim, irade ve

^{229[315]} Alak,96/2

^{230[316]} Bakara,2/29

^{231[317]} Müminun,23/115

^{232[318]} Zariyat,51/56-58

kudret sıfatlarıyla donatacağı bu varlığın yeryüzüne uyum sağlaması için maddesinin de yeryüzü elementlerinden olmasını dilemiştir:

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ

"Sizi (aslıınız Âdem'i) topraktan yaratmış olması onun ayetlerindendir. Sonra siz (her tarafa) yayılır bir beşer oldunuz."^{233[319]}

Allah'u Teâlâ Hz. Âdem'i yaratırken maddesi olan toprağı çeşitli hâl ve safhalardan geçirmiştir:

1- Tûrâb safhasından sonra "Tîn" safhası:

Tîn: Toprağın su ile karışımıdır ki, buna çamur ve balçık denilir. Bu safha insan ferdinin ilk teşekkül ettirilmeğe başlandığı merhalelerdir: **"O (Allah) her şeyi güzel yaratan ve insanı başlangıçta çamurdan yaratandır."**^{234[320]}

Hayat kaidesinin candan sonra iki temel unsuru su ve topraktır.

وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَاءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى أَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Allah her canlıyı sudan yarattı. İşte bunlardan kimi karnı üzerinde yürüyor, kimi iki ayağı üstünde yürüyor, kimi de dört ayağı üzerinde yürüyor. Allah ne dilerse yaratır. Çünkü Allah her şeye hakkıyla kadirdir."^{235[321]}

"O (Allah) sudan bir beşer (insan) yaratıp da onu soy-sop yapandır. Rabbin her şeye kadirdir."^{236[322]}

Yeryüzünün 3/4'ü su ile kaplıdır. İnsan vücudunun da %75'i sudur. Demek ki dünyadaki bu düzen aynen insana da intikâl ettirilmiştir.

Yine Cenâb-ı Allah Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurur: **"Andolsun biz insanı (Âdem'i) çamurdan süzölmüş bir hülâsadan yarattık."**^{237[323]}

İşte ilk insan, yaratılışının mertebelerinde, önce böyle bir çamurdan sıyrılıp çıkarılmış, sonra hülâsadan (bir soydan) yaratılmıştır.

2- Tîn-i lâzib: Cıvık ve yapışkan çamur demektir. Toprağın su ile karıştırılıp çamur olmasından sonra, üzerinden geçen merhalelerden birisi de "Tîn-i lâzib" yani yapışkan ve cıvık çamur safhasıdır. Cenâb-ı Allah bu süzölmüş çamuru cıvık ve yapışkan bir hale getirdi:

فَاسْتَفْتِهِمْ أَهْمْ أَوْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمْ مِنْ خَلْقًا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِنْ طِينٍ لَازِبٍ

"Şimdi sor onlara! Yaratma bakımından onlar mı daha zor, yoksa bizim yarattığımız (insanlar) mı? Şüphesiz biz kendilerini yapışkan bir çamurdan yarattık."^{238[324]}

233[319] Rum,30/20

234[320] Secde,32/7

235[321] Nur,24/45

236[322] Furkan,25/54

237[323] Sad,23/12

238[324] Saffat,37/11

3- Hame-i Mesnûn: Sonra cıvık ve yapışkan çamur hame-i mesnûn haline getirildi. Hame-i mesnûn, suretlenmiş, şekil verilmiş, değişmiş ve kokmuş bir haldeki balçık demektir:

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ

"Andolsun, biz insanı kuru bir çamurdan, suretlenmiş ve değişmiş bir çamurdan yarattık."^{239[325]}

Böylece Allahü Teâlâ Hz.Âdem (a.s)'ı topraktan yaratmaya başlıyor. Bunu da su ile karıştırarak Tîn-i lâzib yapıyor. Sonra bunu da değişikliğe uğratarak kokmuş ve şekillenmiş hame (balçık) haline getiriyor.

4- Salsal: Kuru çamur demektir.

Cenâb-ı Allah kokmuş ve suretlenmiş çamuru da kurutarak **"fahhâr"** (kiremit, saksı, çömlek) gibi tamtakır kuru bir hale getirdi: *"O Allah insanı bardak gibi (pişmiş gibi) kuru çamurdan yaratmıştır."*^{240[326]}

Hz. Âdem'e Ruh Verilmesi

Cenâb-ı Allah Hz. Âdem'i yaratırken, yukarıda anlatıldığı gibi maddesi olan çamuru, çeşitli mertebelerde değişikliğe uğratarak, canın verilmesi ve ruhun nefhedilmesine müsaid bir hale getirdi. Nihayet şekil ve suretinin tesviyesini ve düzenlemesini tamamlayınca ona can vermiş ve ruhundan üflemiştir:

إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ طِينٍ () فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ () فَسَجَدَ الْمَلَكَةُ كُلُّهُمْ أَسْمَعُونَ ()
إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ () قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِإِيْدِي اسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِينَ () قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ

"Rabbin o zaman meleklere demişti ki: 'Ben muhakkak çamurdan bir insan yaratacağım. Artık onu düzenleyerek (hilkatını) tamamlayıp ona da rûhumdan üfürdüğüm zaman kendisi için derhal (bana) secdeye kapanın.' Bunun üzerine İblis' ten başka bütün melekler secde etmişlerdi. O (İblis) büyüklük taslamış ve kâfirlerden olmuştu. Allah: 'Ey İblis iki elimle (bizzat kudretimle) yarattığıma secde etmekten seni alıkoyan nedir? Kibirilenmek mi istedin? Yoksa yücelerden mi oldun?' buyurdu. İblis dedi: 'Ben ondan hayırlıyım. Beni ateşten, onu ise çamurdan yarattın.'" ^{241[327]}

Cenâb-ı Allah böylece Hz. Âdem'i en mükemmel bir şekilde yarattı. Boyunun uzunluğunun altmış "zirâ" olduğu bazı kaynaklarda kaydedilir.^{242[328]} Yaratılışı tamamlandıktan sonra Allahü Teâlâ ona, haydi şu meleklere git, selâm ver ve onların selâmını nasıl karşıladıklarını dinle! Çünkü bu, hem senin, hem de zürriyyetinin selâmlaşma örneğidir. Bunun üzerine Hz. Âdem meleklere: "Es-selâmu aleyküm" dedi. Onlar da: "Es-selâmu aleyke ve rahmetullah" diye karşılık verdiler, Âdem, insanların büyük atası olduğu için, Cennet'e giren her kişi, Âdem'in bu güzel suretinde girecektir. Hz. Âdem'in torunları, onun güzelliğinden birer parçasını kaybetmeye devam etti. Nihayet bu eksiliş şimdi (Hz. Muhammed zamanında) sona erdi^{243[329]}

239[325] Hicr,15/26

240[326] Rahman,55/14

241[327] Sad,38/71-76. Ayrıca bkz. 7/12;15/29;32/8-9

242[328] 39-Kurtubî, Tefsir, 20/45

243[329] Buhârî, Sahih, 4/102, Halk-ı Âdem, 2 Tecrid-i Sarîh Tercümesi,9/76, Hadis no: 1367

Hz. Âdem'e İsimlerin Öğretilmesi

Allah Hz. Âdem'i yarattıktan sonra, dünyaya yerleşip kendilerinden faydalananabilmeleri için ona eşyanın isimlerini ve özelliklerini öğretti. İsimlerin dalâlet ettiği varlıkları anlama kabiliyeti verdi:

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ () وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ () قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

"Hani Rabbin bir vakit meleklere: 'Muhakkak ben, yeryüzünde (emirlerimi tebliğ etmeye ve uygulamaya koyacak) bir halife (bir insan) yaratacağım' demişti. (Melekler de): 'Biz seni hamdinle tesbih ve seni ayıplardan, sana ortak koştıktan ve eksikliklerden tenzih edip dururken orada (yerde) bozgunculuk edecek, kanlar dökecek kimse(ler) mi yaratacaksın?' demişlerdi. Allah: 'Sizin bilmeyeceğinizi her halde ben bilirim.' demişti. Allah, Âdem'e bütün isimleri öğretmişti. Sonra onları (onların dalâlet ettikleri âlemleri ve eşyayı) meleklere gösterip 'doğrucular iseniz (her şeyin içyüzünü biliyorsanız) bunları isimleriyle beraber bana haber verin' demişti. (Melekler) de: "Seni tenzih ederiz, senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yok. Çünkü her şeyi hakkıyla bilen, hüküm ve hikmet sahibi olan şüphesiz ki sensin, sen demişlerdi."^{244[330]}

Bu ayetlerde geçen **"halife"** vekâlet gibi asaletin karşılığı olarak başkasına vekillik etmek, yani az veya çok aslın yerini tutarak, onu temsil etmek demek olan hilâfet masdarından türemiş bir sıfattır. İsim olarak kullanılır. Aslı "halif"tir. Sonundaki "tâ" harfi mübalâğa içindir. Birinin arkasından makamına ve yerine vekâlet eden demektir. Bu niyâbet (vekâlet) ya aslın geçici olarak makamından ayrılması dolayısıyla verilir veya aslın acizliğinden dolayı yardım etmesi için verilir. Yahut bunların hiçbirisi olmadığı halde asıl, vekiline sırf bir şeref bahşederek onu yüceltmek için vekâlet verir. İşte Cenâb-ı Allah'ın arzda evliyasını istihlâfı bu kâbildendir.^{245[331]}

Cenâb-ı Allah: **"Yeryüzünde bir halife yaratacağım ve tayin edeceğim"** demişti ki; kendi irade ve kudret sıfatından ona bazı salâhiyetler vereceğim, o bana izâfeten, bana niyâbeten yarattıklarım üzerinde birtakım tasarruflara sahip olacak, benim namıma ahkâmımı yeryüzünde yürürlüğe koyup uygulayacaktır. O, bu hususta asil olmayacak, kendi zatı ve şahsı namına asıl olarak hükümleri icra edemeyecek ancak benim bir nâibim, kalfam olacak, iradesiyle benim iradelerimi, emirlerimi, kanunlarımı tatbik etmemur bulunacak sonra onun arkasından gelenler ve ona halef olarak aynı vazifeyi icra edecek olanlar bulunacaktır:

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ خُلَافَئًا فِي الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَيْكُمْ إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

"Verdikleriyle sizi denemek için, yeryüzünün halifeleri kılan ve kiminki kiminizden derecelerle üstün yapan odur..."^{246[332]} ayetinin sırrı zâhir olacaktır. Bu mana, Ashâb-ı Kirâm ve Tâbiîn'den uzun uzadıya nakledilegelen tefsirlerin özetidir.^{247[333]}

Allahü Teâlâ, Âdem'i yeryüzünde halifesi yapacağını meleklerine istişâre eder gibi tebliğ etmiş, Âdem'i yarattıktan sonra ona eşyanın isimlerini öğretmiş, eşyanın bilgisini edinme ve beyan etme kabiliyetini vermiştir. Meleklerin devamlı olarak tespih ve takdis vazifesiyle meşgul olmaları ve

^{244[330]} Bakara,2/30-32

^{245[331]} Râgıb el-İsfahânî, el-Müfredât fi Garibi'l-Kur'an İstanbul 1986, s. 223; Hamdi Yazır, a.g.e., I, 300

^{246[332]} Enam,6/165

^{247[333]} Elmalılı, a.g.e.,1/300

nefislerinin olmaması sebebiyle yeryüzünde halifelik ve imtihan keyfiyetlerine Âdem ve evlatlarının lââyık olacaklarını Âdem ile meleklerini bir imtihandan geçirerek göstermiştir.

Hız.Havva'nın Yaratılışı

Yüce Allah Âdem'i yarattıktan sonra zevcesi Havva'yı onun ege veya başka bir görüşe göre kaburga kemiğinden yarattı.^{248[334]} İbn Mes'ûd ve İbn Abbâs, "Allah Havva'yı, Âdem'i Cennet'e yerleştirdikten sonra yaratmıştır" demişlerdir.^{249[335]}

Hız.Adem (a.s), Cennette konuşacak bir kimse ve kendisi ile sükunet olacağı bir zevce bulunmaksızın tek başına gezip dolaştığı sırada, Yüce Allah (c.c) ona bir uyku verdi, uyudu.

Hız.Adem (a.s) daha uykudan uyanmadan, Hız. Havva'yı ondan yarattı.

Hız.Adem (a.s) uyanınca baş ucunda bir kadının oturduğunu gördü. "Bir kadın ha!?" dedi ve ona: "Sen, nesin? Sen, kimsin?" diye sordu. Hız. Havva: "Bir kadın!" dedi.

Hız.Adem (a.s): "Sen, ne için yaratıldın?" diye sordu. Hız. Havva: "Sen, benimle sükunet bulasın diye yaratıldım!" dedi.

Melekler, Adem (a.s)'ın bilgisinin nelere kadar ulaşabileceğini anlamak, ilmini sınamak için, Hız. Havva hakkında ona: "Bu, nedir?" diye sordular.

Hız.Adem (a.s): "Bir kadın!" dedi.

Melekler: "Onun ismi nedir?" diye sordular.

Hız.Adem (a.s): "Havva'dır" dedi.

Melekler: "Doğru söyledin!" dediler.

"Ona ne için Havva ismini verdiler?" diye sordular.

Hız.Adem (a.s): "Kendisi, canlı bir şeyden yaratıldığı için!" dedi.

Hız.İbn Abbasa göre; Hız. Havva'ya her canlının anası olduğu için, Havva ismi verilmiştir. Melekler: "O ne için yaratıldı?" diye sordular:

Hız.Adem (a.s): "O, benimle sükunet bulsun, ben de onunla sükunet bulayım diye!" dedi.^{250[336]}

Nisa süresinin 4. ayetin de: Kadının (Havvanın) erkekten yaratıldığını ifade ediyor;

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا

“Ey insanlar! O Rabbinizden korkunuz ki, sizi bir nefisten yaratmıştır ve ondan da zevcesini yaratmıştır. Ve o ikisinden de birçok erkekler ve kadınlar türetmiştir. Ve Allah-ü Azîmüşşan'dan korkunuz

248[334] Kitabü Mecmuatün mine't-Tefâsir içinde Hâzin, 2/3

249[335] Nisâ, 4/1; Tecrid-i Sarîh Tercemesi, 11/304

250[336] Maturidi, et-Te'vilat, 1/11; İbni Kuteybe, Telvilu Muhtefili Hadis, s,137.

ki, O'nunla birbirinizden dilekte bulunursunuz, rahîmlerden de korkunuz ki, şüphe yok ki, Allah Teâlâ üzerinize nâzîr bulunmaktadır.”^{251[337]}

Allah'ü Teala Adem'in hem yalnızlıktan kurtulması, hem de insan soyunun yeryüzünde çoğalabilmesi için hayat arkadaşı ve eş olarak Hz.Havva'yı yarattı.

Müslimin sahihinde Peygamber efendimiz (a.s) bir Hadis-i şeriflerinde:

—عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: [قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: استوصوا بالنساء فإن المرأة خلقت من ضلع وإن أعوج ما في الضلع أعوج. فإن ذهبت تقيمته كسرته، وإن تركته لم يزل أعوج، فاستوصوا بالنساء خيراً.

- Hz. Ebu Hüreyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kadınlara hayırhah olun, zira kadın bir eyeği kemiğinden yaratılmıştır. Eyeği kemiğinin en eğri yeri yukarı kısmıdır. Onu doğrultmaya kalkarsan kırarsın. Kendi hâline bırakırsan eğri halde kalır. Öyleyse kadınlara hayırhah olun." ^{252[338]}

Hz. Âdem'in ve Eşinin Cennete Yerleştirilmesi

Yüce Allah Âdem ve eşine şöyle diyerek, Cennet'e yerleştirdi:

وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ

"Ve demiştik ki: "Ey Âdem, sen ve eşin Cennet'te yerleş, otur. Ondan (Cennet'in yiyeceklerinden) istediğiniz yerden ikiniz de bol bol yiyin. Fakat şu ağaca yaklaşmayın. Yoksa ikiniz de kendinize zulmedenlerden olursunuz." ^{253[339]}

فَقُلْنَا يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا يُخْرِجَنَّكَ مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى () إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَى () وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَصْحَى

"Muhakkak bu (İblis) sana ve zevcene düşmandır. Sakın sizi Cennet'ten çıkarmasın; sonra zahmet çekersin. Çünkü senin acıkmaman ve çıplak kalmaman ancak burada mümkündür ve sen burada susamazsın ve güneşte yanmazsın." ^{254[340]}

Hz. Âdem ve eşine yasaklanan bu ağacın ne olduğu kesin olarak bilinmiyor. Bu ağacın buğday veya üzüm veyahut da incir olduğu hakkında rivayetler vardır. Biz bu ağacın ne olduğunu bilemeyiz. Çünkü yüce Allah kitabından ve Hz.Peygamber (a.s) hadislerinde bu ağacın ismini bize bildirmemiştir. Buna rağmen tefsirler bu konuda şu bilgileri haber vermektedirler:

- 1) "İlim" yani hayrı ve şerri bilme ağacı idi.^{255[341]}
- 2) "Üzüm Asması"^{256[342]} bunun için Ümmet-i Muhamme!e şarap haram kılınmıştır.
- 3) "Ağaç" cinsi idi. ^{257[343]}
- 4) "Buğday" idi.^{258[344]}

^{251[337]} Nisa,4/4

^{252[338]} Buharî, Nikâh 79, Enbiya 1, Edeb 31, 85, Rikâk 23; Müslim, Radâ 65, (1468); Tirmizî, Talâk 12; Fethul Bari,x1,161. Mübarekfuri,Tuhfetu'l- Ahvezi,iv,367.,

^{253[339]} Bakara,2/35; 7/19

^{254[340]} Taha,20/117,119

^{255[341]} Maturidi, et-Te'vilat,1\11;İbni Kuteybe, Te'vilu Muhtefili Hadis,s,139.

^{256[342]} Zemahşeri, Tefsir, 1,127; İbni Kesir,Tefsir,1,137.

^{257[343]} İbni Adil, Tefsiri, 1,35

^{258[344]} Ebu Leys, Tefsiri, 1,13

5) “Zeytin ağacı” idi. 259[345]

6) “Hurma ağacı” idi. 260[346]

Cenâb-ı Hakk Cennet'te Âdem'e büyük bir hürriyet vermekle beraber yine de buna bir sınır koymuştur. Bu sınırı aştıkları takdirde, kendilerine zulüm edeceklerdir. Cennet'e bu yasak ağaç, yenilmek için değil, insanın hayatını disipline etmek ve bir sınırlama ve kulluk için konulmuştur. Bununla beraber biz "Dünyayı sevmek, her bir günahın başıdır" hadîsinde bu yasak ağacı tayin eden bir dalâlet buluyoruz. Demek Hz. Âdem o zaman dünya sınırlarına yaklaşmamak emri almış ve bundan bir müddet fitratının gereği olarak yememiştir.^{261[347]}

Daha önce İblis Hz. Âdem'in üstünlüğünü çekemeyerek Allah'ın emrine karşı gelmiş, Âdem'e secde etmeyip, saygı göstermemiş ve Cennet'ten kovulmuştu. O zaman Şeytan'ın Hz. Âdem ve evlâtlarına musallat olup azdırma imkânı kaldırılmamıştı. Hatta, İblis'e onları günah işlemeye teşvik etme gücü verilmişti.^{262[348]} Çünkü Âdem'in şeref ve üstünlüğü, nefesine ve şeytana uymamakla gerçekleşecekti. Kendilerine verilen akıl ve irade sebebiyle Hz.Âdem ve soyu, imtihandan geçecekler, sınanmaları için de peygamberler gönderilecekti.

Vesvese vererek insanları azdırma kabiliyetine sahip olan şeytan, ne yaptıysa yaptı, bir yolunu bularak Cennet'e girebildi:

فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوَاتِحِهِمَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَينِ أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ () وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ () فَدَلَّيَهُمَا بِغُرُورٍ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوَاتِحُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَنَادَيْهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ وَأَقُلْتُ لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُبِينٌ

"Derken şeytan, onlardan gizli bırakılmış o çirkin yerlerini (avret mahallerini) kendilerine açıklayıp göstermek için ikisine de vesvese verdi ve 'Rabbiniz size bu ağacı başka bir şey için değil, ancak iki melek olacağınız yahut ölümden kurtulup ebedi olarak kalıcılardan bulunacağınız için yasak etti' dedi. Bir de onlara, 'Ben sizin iyiliğinizi isteyenlerdenim' diye yemin etti. İşte bu şekilde ikisini de aldatarak o ağaçtan yemeye tevessül ettirdi. Ağacın meyvesini tattıkları anda ise, o çirkin yerleri kendilerine açılıverdi ve üzerlerine Cennet yaprağından üst üste yamayıp örtmeye başladılar. Rableri de "Ben size bu ağacı yasak etmedim mi? Şeytan size apaçık bir düşmandır, demedim mi? diye nida etti."^{263[349]}

قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ

"Bundan sonra Âdem, Rabbinden (vahiy yoluyla) kelimeler belleyip aldı ve şöyle diyerek Allah'a yalvardılar: Ey Rabbimiz kendimize yazık ettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bizi esirgemezsen herhalde en büyük zarara uğrayanlardan olacağız, dediler."^{264[350]}

ثُمَّ اجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَى () قَالَ اهْبِطَا مِنْهَا جَمِيعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى

259[345] İbni Kesir, Tefsiri, 1,138

260[346] İbnu'l Cevzi, Tefsiri, 1,166

261[347] Elmalılı Hamdi Yazır, a.g.e.,1/323-324

262[348] Bkz. 7/12-18;15/32-42

263[349] Araf,7/20-22

264[350] Araf,7/23

"Sonra Rabbi onu seçti (peygamber yaptı) da tevbesini kabul buyurdu ve ona doğru yolu gösterdi. Allah şöyle dedi: 'Dünyada birbirinize düşman olmak üzere her ikiniz de oradan (Cennet'ten) ininiz. Artık benden size bir hidayet (kitap) geldiği zaman, kim benim hidayetime uyarsa, işte o sapıklığa düşmez ve bedbaht olmaz (ahirette zahmet çekmez.)'"^{265[351]}

Böylece Hz. Âdem ve Havva ve nesillerinin yeryüzünde yerleşip kalmaları ve burada üreyip geçinmeleri, imtihan edilmeleri takdir edildi ve gerçekleştirildi.^{266[352]}

Buhârî, Müslim, Ebu Dâvûd, Neseî ve Tirmizî'nin rivayet ettikleri bir hadîsinde Hz. Peygamber (a.s.) şöyle buyurdu:

«عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: تَحَاجَّ آدَمُ وَمُوسَى عَلَيْهِمَا السَّلَامُ. فَقَالَ لَهُ مُوسَى: أَنْتَ الَّذِي أَخْرَجْتَ النَّاسَ مِنَ الْجَنَّةِ بِذَنْبِكَ وَأَشَقَيْتَهُمْ. فَقَالَ آدَمُ لِمُوسَى: أَنْتَ الَّذِي اصْطَفَاكَ اللَّهُ بِرِسَالَتِهِ وَبِكَ مَعِيَ، أَتُلُومُنِي عَلَى أَمْرِ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَنِي؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَحَاجَّ آدَمُ مُوسَى.

"Âdem (a.s) ile Musa (a.s)'ın ruhları Rableri nezdinde münakaşa ettiler ve Âdem (a.s), Musa (a.s)'ı delil getirerek mağlûp etti. Musa (a.s) dedi ki: "Sen Allah'ın eliyle (kudretiyle) yarattığı ve ruhundan üflediği ve melekleri senin için secde ettirdiği ve Cennet'ine yerleştirdiği Âdem'sin. Sonra da sen işlediğin suç sebebiyle insanları yeryüzüne indirdin. 'dedi. Bunun üzerine Âdem (a.s) 'Sen Allah'ın peygamberliğine ve konuşmasına seçtiği ve içinde her şeyin açıklaması bulunan (Tevrat) levhalarını verdiği ve münacât edici olarak kendisine yaklaştırdığı Musa'sın. Benim yaratılmamdan kaç sene önce Tevrat'ı yazdığını gördün?' dedi Musa (a.s), 'Kırk sene önce' diye cevap verdi. Âdem, 'şu halde içinde 've Âdem Rabbi'ne isyan etti de...' meâlindeki ayeti gördün mü?' dedi. Musa (a.s) 'Evet, gördüm' dedi. Âdem (a.s) 'Allah'ın beni yaratmasından kırk sene önce işleyeceğimi yazdığını işi işlemem üzerine beni nasıl azarlarsın' dedi. Resulullah (a.s) neticede "Âdem hüccet ile Musa'yı mağlûp etti" buyurdu.^{267[353]}

Bundan sonra gelecek hidayet rehberlerine (Peygamberlere), iman ederek uyup bağlanacaklar için, korkup üzülecekleri bir şeyin olmadığı ve bunların Cennet'e girecekleri bildirildi. İnkâr edip kötülük yapanların Cehennem'e girecekleri anlatıldı. ^{268[354]}

Âlimler, Hz. Âdem ve eşinin iskân edildiği (yerleştirildiği) Cennet hakkında görüş ayrılıklarına düşmüşlerdir. Cennet, lügat açısından bağ, bahçe, bahçelik ve bağlık yer manasına gelir. Acaba Hz. Âdem'in iskân edildiği bu Cennet, yeryüzünün bağlılık, bahçelik ve ağaçlık köşelerinden bir köşe midir? Yoksa dünyadan ayrı ahirette müminlere va'd edilen Cennet midir? Kur'an-ı Kerim'de buna dair açık ve kesin bir bilgi verilmemiştir. İslâm âlimlerinin çoğunluğuna göre Hz. Âdem'in eşiyle yerleştirildiği ve içinde yasak ağacın bulunduğu Cennet, ahirette müminlere ve iyilik yapanlara va'd edilen, darü's-sevab (mükâfat yurdu) olan Cennet'tir. Çünkü:

a) "Cenâb-ı Allah dedi ki:

قَالَ اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ () قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ

^{265[351]} Taha,20/122-123

^{266[352]} Bakn.2/3638; 7/24

^{267[353]} Buhârî, Kader 11, Enbiya 31, Tefsir, Taha 1, 3, Tevhid 37; Müslim, Kader 13, (2652); Muvatta, Kader 1, (2, 898); Ebu Davud, Sünnet 17, (4701); Tirmizî, Kader 2, (2135).]Tâc,1,Hadis no:40

^{268[354]} Bkz.2/38,39, 82

“Kiminiz kiminize (nesilleriniz birbirlerine yahut müminlerle şeytan birbirlerine) düşman olarak inin. Arz'da sizin için bir zamana kadar yerleşip kalmak ve geçinmek vardır. Orada (yeryüzünde) yaşayacaksınız, orada öleceksiniz, yine oradan diriltip çıkarılacaksınız.”^{269[355]}

Bu ayetlerde Hubût (inmek) tabiri ve inilecek yer de arz (yeryüzü) olarak zikredilmiştir. İlk yerleşme noktası yeryüzü dışında bir yer olmalıdır ki, buradan yeryüzüne iniş söz konusu edilebilsin. Eğer Hz. Âdem ve Havva'nın yerleştikleri yer arzdaki bir bahçe olsaydı "hubût"tan, inişten söz etmek mümkün olmazdı.

b) Tâhâ suresi 118-119'uncu âyetlerde Hz. Âdem'in yerleştiği Cennet'in anlatılan vasıfları, yani acıkmamak, susamamak, çıplak kalmamak, güneşte yanmamak, sevap ve mükâfat yurdu olarak mü'minlere va'd edilen cennet'e aid niteliklerdir. Bu vasıfta olan bir cennet (bahçe) dünyada yoktur. Öyle ise Hz. Âdem'in iskân edildiği Cennet, ahirette müminlere va'dedilen Cennet'tir.

c) Bu "Cennet" lâfzının başındaki elif lâm (lâm-ı ta'rîf) umûm (istiğrak) için değil, ahid içindir. Bu elif lâm, umûm ifâde ederse Cennetlerin hepsi manasına gelir. Hâlbuki Hz. Âdem'in bütün Cennetlere (bahçelere) yerleşmesi imkânsızdır. Öyle ise bu Cennet'in manasını müslümanlar arasında bilinen ve dârü's-sevâb (mükâfat yurdu) olan Cennet'e hamletmek gereklidir.^{270[356]}

d) Yine bazı haberlere göre: Allah meleklerinden birisine dünyanın her yerinden topraklar getirterek Hz. Âdem'i Cennet'te yaratmıştır.^{271[357]} Hz. Âdem ile Hz. Musa'nın ruhlarının çekiştiğini bildiren hadîs (bunun meâlini yukarıda verdik) de bu Cennet'in sevab yurdu olan Cennet olduğunu açıklar.

Ebu'l-Kasım el-Belhî ve Ebû Müslim el-İsfahânî de "Hz. Âdem'in yerleştiği Cennet, bahçe manasına olup bu dünyadadır" derler. Bu zatlar ayette geçen "**ihbitû**" kelimesine de "giriniz, gidiniz, konunuz" gibi manalar veriyorlar. " İhbitû mısran = Bir şehre ininiz, yerleşiniz,^{272[358]} gibi. Bu zatlar Hz. Âdem'in yerleştiği Cennet'in bu dünyada olduğuna dair şu şekilde delil getiriyorlar:

1) Eğer Hz. Âdem'in yerleştiği bu Cennet, sevap ve mükâfat yurdu olan Cennet olsaydı, elbette ebedî kalınacak Cennet olurdu. Hz. Âdem de ebedî kalınacak Cennet'te olduğunu bilir ve şeytan da onu:

فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوَاتِهِمَا وَقَالَ مَانِهِيكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَتَيْنِ أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ

“Derken şeytan, birbirine kapalı ayıp yerlerini kendilerine göstermek için onlara vesvese verdi ve: Rabbiniz size bu ağacı sırf melek olursunuz veya ebedî kalanlardan olursunuz diye yasakladı, dedi.”^{273[359]} diyerek aldatamazdı.

2) Yüce Allah'ın:

لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرِجِينَ

^{269[355]} Araf,7/24-25; Ayrıca bkn. 2/36

^{270[356]} Âlûsî, Rûhu'l-Meânî, 1/233; Razi, Mefâtihu'l-Gayb,1/455; Talat Koçyiğit, İsmail Cerrahoğlu, Kur'an-ı Kerim Meâl ve Tefsiri, s. 95 vd.

^{271[357]} İbn Kesîr, Tefsirü'l-Kur'an'i'l-Azîm,1/132.

^{272[358]} Bakara,2/61

^{273[359]} Araf,7/20

"Onlar (Cennet'te olanlar) oradan çıkarılacaklar da değildir"^{274[360]} sözünün dalâletiyle Cennet'e giren bir daha oradan çıkmaz.

3) İblis, Hz. Âdem için secde etmekten kaçınarak kibirlendiğinden Allah'ın gazâb ve lânetine uğramış ve kâfir olmuştur. Böyle olan bir kimse Cennet'e giremez.

4) Ahirette müminlere va'd edilen Cennet teklif ve imtihan yeri olmayıp müminlerin içinde serbestçe dolaşacakları ve bütün nimetlerinden diledikleri gibi faydalanacakları bir yerdir. Halbuki burada eşiyile beraber Hz. Âdem'e bir ağacın meyvesi yasaklanmıştır.

5) Allahü Teâlâ: **"Yeryüzünde bir halife yaratacağım..."**^{275[361]} diye belirttiği için Hz. Âdem'i Arz'da yarattı. Kur'an'da onu göğsü (Cennet'e) naklettiğini zikretmedi. Onu dünyadan semaya nakletmesi, nimetlerin en büyüğünden olduğu için zikredilmeye daha layık olurdu. Kur'an-ı Kerim'de böyle önemli bir olayı doğrulayacak kesin ve açık bir ifade yoktur. Öyle ise Hz. Âdem ve eşinin iskân edildiği bu Cennet, içinde ebedi kalınacak Cennet'ten başka bir Cennet'tir.^{276[362]}

Hz. Âdem'in oturduğu Cennet'in mükâfat yurdu olan Cennet olması veya bundan başkası olması mümkündür. Çünkü bu konudaki nakli deliller zayıf ve Kur'an'da buna dair kesin bir delil yoktur. Bunu Allah'tan başka kimse bilemediğine göre, şu Cennet'tir veya bu Cennet'tir diye kestirip atmamak veya bu konuda tevakkuf etmek lâzımdır. Nitekim selefi salihîn ve bunlara tâbi olan birçok müfessirler böyle yapmışlardır.^{277[363]}

Fakat biz burada hemen şunu kaydedelim: Hz. Âdem ve eşinin iskân edildiği Cennet'in mükâfat yurdu olan Cennet olduğuna dair deliller daha kuvvetlidir. Ayrıca Cennet'e girince çıkılamayacağı meselesi duruma göre değişir. Misafir olarak girmekle mükîm olarak girmek aynı değildir. Nitekim Hz. Muhammed (a.s) mi'rac gecesi Cennet'e girmiş ve çıkmıştır.

Havva'ya Verilen Ceza

Rivayete göre, Havva ağaçtan kopardığı zaman ağaç kanamıştı.

Yüce Allah:

“Bu ağacı kanattığın gibi, ben de onu her ay kana bulaştıracağım. Ben onu mükemmel ve akıllı olarak yaratmıştım. Şimdi hafif akıllı yapacağım. O öğrenerek ve istemeyerek yüklü olacak, yavrusunu zorlukla dünyaya getirecektir” dedi.

İbni Zeyd der ki: “Eğer Hz.Havva böyle bir hata yapmamış olsa idi dünya kadınları adet görmezler, hepsi deakıllı olur, hepsi de kolaylıkla hamile oldukları gibi kolaylıkla doğum yaparlardı.”^{278[364]}

Hz.Adem (a.s)'ın Çocukları Kabil İle Habil

Kabil ile Habil, Hz.Adem (a.s)'ın ilk çocuklarıdır. Hz.Adem (a.s) Hz. Havva'ya yaklaştı. İlk batında kabil ile kız kardeşi Lubut (Lübüz) ikiz olarak doğdu. İkinci batında Habil ile kız kardeşi İklîma doğdu.

Yüce Allah (cc): Birinci batında doğanı, ikinci batında doğanla ikinci batında doğanı, birinci batında doğanla- iki batın arasındaki evlenmede birbirine muhalefet korunmak suretiyle evlendirmesini Adem (a.s)'a emr etti.

^{274[360]} Hicr,15/48

^{275[361]} Bakara,2/30

^{276[362]} Râzî, Mefâtihu'l-Gayb,1/ 454

^{277[363]} Râzî, Mefâtihu'l-Gayb, 1, s. 455

^{278[364]} Salebi, Arais,s,21;İbni Esir, Kamil, 1,34

Hız. Adem (a.s)'ın; Hız. Havva'dan her batında biri erkek diğeri kız olarak 20 batında ikiz 40 çocuğı doğdu. Bu batınlardan, bir erkek çocuk-kendisiyle birlikte ikiz olarak doğmuş olup kendisine helal olmayan kız dışında-diğeri batımlarda doğmuş bulunan istediğı kızla evlenebilirdi.

Hız.Adem (a.s): Habilin kız kardeşı ile Kabil'in-Kabil'in kız kardeşı Habil bu evliliğı kabul etti. Fakat Kabil kabul etmedi.

Kabil; "Kız kardeşim benimle doğdu ve Habilin kız kardeşinden daha güzel onunla ben evlenmeye layık ve müstahakkım" dedi. Gerçekten kabilin kardeşı güzel, Habilin kardeşı çirkindi.

Hız.Adem (a.s), Yüce Allah tarafından kendisine emr olunan Hız. Havva'ya da haber verip; "Kabil'e emret; Habilde doğan kızla evlensin!" dedi. Hız. Havva, bunu oğullarına söyledi. Habil razı oldu, Kabil ise kızdı; "Hayır! vallahi, Allah bunu hiç bir zaman emr etmez" dedi.

Babasın; "Ey Adem! Bu, senin işlerindedir!" dedi.

Hız.Adem (a.s); "O, sana helal değildir!" dedi ve Kabile kızdı. "Gidiniz! ikiniz, Allah'a birer kurban takdim ediniz! Muhakeme olunuz! Hanginizin kurbanı kabul olursa dilediğıyle evlenmeğı, diğlerinden daha layık ve müstahaktır. Yüce Allah semadan bir ateş indirir, onun kurbanını yakar!" dedi. Bu teklifi ikisi de kabul etti.

Habil sürü sahibi çoban, Kabilde çiftçi idi. Kurbanlarını yaklaştırmaları, emr olununca, Habil en semiz ve güzelinden bir davar, Kabil ise en kötü ürününden bir avuç buğday takdim etmek üzere Nevz dağına çıktılar.

Hız.Adem (a.s)'da yanlarında idi. Kurbanlarını oraya koydular. O zamanlar Habil, yirmi, Kabil'de yirmi beş yaşında idi. Habil, Kabil'de Allah'ın taktirine rıza ve emrine boyun eğme duygusu taşıırken, Kabil ise kurbanım ister kabul olsun, ister olmasın Habil, kız kardeşimle evlenmeyecektir diye düşünüyordu.

O sırada gökten bir ateş inip Habilin kurbanını yaktı ve kurban kabul oldu. Kabil'in ise kurbanı kabul olmadı.

Kabil, kurbanının Allah tarafından reddedilişine kızdı. Kalbindeki kıskançlığı ve azgınlığı kabardı.

Habil davarının başında iken, Kabil, onun yanına varıp; "Ben seni, muhakkak öldüreceğim!" dedi.

Habil; "Beni ne için öldüreceksin?" diye sordu.

Kabil; "Çünkü Allah senden kurbanını kabul etti.

Benim kurbanımı bana geri çevirip kabul etmedi.

Şimdi ben senin çirkin kardeşinle, sen benim güzel Kardeşimle mi evleneceksin ha! Herkes senin benden hayırlı ve üstün olduğunu söyleyecekler. Senin çocukların benim çocuklarıma karşı övünecekler! Vallahi halk senin benden daha hayırlı olduğunu görmeyecektir!" dedi.

Habil, Kabil'in bu meşum niyetini anlayınca, ona:

وَإِنَّمَا عَلَيْهِمْ نَبَأُ ابْنَى آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ () لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسٍ بِإِيدَى إِلَيْكَ لِأَقْتُلَنَّكَ إِنَّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ () إِنِّي أُرِيدُ أَنْ تَبُوءَ بِإِثْمِي وَإِثْمِكَ فَتَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ

“Onlara, Adem'in iki oğlunun haberini gerçek olarak anlat: Hani birer kurban takdim etmişlerdi de birisinden kabul edilmiş, diğerinden ise kabul edilmemişti. (Kurbanı kabul edilmeyen kardeş, kıskançlık yüzünden), "Andolsun seni öldüreceğim" dedi. Diğeri de "Allah ancak takvâ sahiplerinden kabul eder" dedi (ve ekledi:)

"Andolsun ki sen, öldürmek için bana elini uzatsan (bile) ben sana, öldürmek için el uzatacak değilim. Ben, âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım."

"Ben istiyorum ki, sen, hem benim günahımı hem de kendi günahını yüklenip ateşe atılacaklardan olasın; zalimlerin cezası işte budur."^{279[365]}

Ne var ki, Kabil onu dinlemedi ve saldırdı. Habil ise dağlardan aşağı atlayıp kurtuldu. Kabil yine de onu öldürme fırsatı kollamağa devam etti. Habil; bir gün dağda davarlarını otlatırken, Kabil, onun yanına vardı. Yerden kaldırdığı bir kaya parçası ile Habil'in başına vurarak onu öldürdü. Kabil, Habil'i akşamleyin öldürmüştü.

“Nihayet nefsi onu, kardeşini öldürmeye itti ve onu öldürdü: bu yüzden de kaybedenlerden oldu.”^{280[366]}

Ertesi gün, sabahleyin "Ne yapıyor" diye ona bakmak için gitti. Habil; yeryüzünde Ademoğullarından ilk ölen kimse olduğu için, Kabil, onun ölüsüne, ne yapacağını bilemiyordu.

فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُؤَارِي سَوْأَةَ أَخِيهِ قَالَ يَا وَيْلَتَى أَعَجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَذَا الْغُرَابِ فَأُوَارِيَ سَوْأَةَ أَخِي فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ

“Derken Allah, kardeşinin cesedini nasıl gömeceğini ona göstermek için yeri eşeleyen bir karga gönderdi. (Katil kardeş) "Yazıklar olsun bana! Şu karga kadar da olamadım mı ki, kardeşimin cesedini gömeyim" dedi ve ettiğine yananlardan oldu.”^{281[367]}

Kabil de kardeşini, kargayı örnek alarak gömdü.

Böylece Kabil, yeryüzünün ilk zalim ve katili, Habil de ilk mazlum ve Şehidi oldu. ^{282[368]}

Yeryüzünde ilk Fitnede böylece kadın yüzünden patlak vermiş oldu. Daha önce: **"Yeryüzündeki fesat çıkarıp kan dökecek olanlarımı yaratacaksın"**^{283[369]} diye hayretle sual soran meleklerin bu sözlerinin ilk tahakkuku bu şekilde gerçekleşti. Cennet ve Cehennem lüzumsuz yaratılmamıştır.

İnsanların bir kısmının amelleri cenneti, diğer bir kısmının ki de Cehennemi netice verecekti. İnsanlar için imtihan yeri olarak yaratılan dünya hayatının tabii bir gerçeğidir.

^{279[365]} Maide,5/27,28,29

^{280[366]} Maide,5/30

^{281[367]} Maide,5/31

^{282[368]} Taberi Tefsiri, VI,186; Taberi, Tarihi,1,189İbnu'l Arabi, Tefsiri, 2,586; Reşit Rıza, Tefsiri, VI,340

^{283[369]} Bakara,2/20

8-Peygamberlik

Haber getiren kişi. Allahu Teâlâ'nın kullarına emir ve yasaklarını bildirmek ve onlara hakkı, doğruyu ve yanlışı açıklamak üzere seçip görevlendirdiği ilahî elçi. Kur'an-ı Kerim'de; "**nebi**" veya "**enbiya**", bazen da "**resul**" veya "**rusul**" diye geçer.

"**Nebi**", Arapça bir kelime olup, "**nebe**'" kökünden türetilmiştir. Muhbir, yani "haber verici" anlamına gelir. Ancak nebe', herhangi bir haber değil; bize bildirilen fevkâlade değerde, çok önemli bir haber, bir tebliğ demektir. Nebe', yalnız, doğruluğunda hiç şüphe olmayan bir haber için kullanılabilir. Nebi'nin manası, Allah'ın, seçtiği kullarına ilâhî haberinin, vahiy yoluyla ulaşması ve vahyine muhatab olmasıdır. Kelime, Allah ile peygamberi arasındaki alâkayı, yani vahyi ve haber vermeyi açıklıyor.^{284[370]}

Bazı dilciler, "**nebi**" kelimesinin "**yükseltilmiş**" manasında olan "**nübüvvet**" kelimesinden geldiğini ileri sürerler.

Diğer bir kısım dilciler ise, "**nebi**" kelimesine, Allah (c.c) ile akıl sahibi kulları arasında bir elçi veya, "**Biz insanlara, Allah Teâlâ'nın vahy-i ilâhisini bildiren kimse**" manası verirler. Nebi'nin çoğulu "**enbiya**"dır. Peygamberlere, ilâhî emir ve yasakları, hüküm ve haberleri insanlara bildirdikleri için "**enbiya**" denmiştir.^{285[371]}

Kur'an-ı Kerim'de "**nebi**" yerine "**resul**" de geçmektedir. Arapçada "**irsal**" kelimesinden alınan "**rasul**", gönderilen kimse, haberci, elçi anlamına gelmektedir. Allah (c.c) tarafından, insanları irşad edip onları doğru yola yöneltmek için gönderilmiş olduklarından, peygamberlere, "**rûsûl-i kirâm, mürselîn**" denmiştir.^{286[372]}

Bu esasa göre; nebi ve resul kelimeleri, aynı manaya gelen, Arapça'da iki (müterâdif) eş anlamlı isimdir. Peygamberlere, Allah'tan önemli haber (vahy) aldıkları için "**nebi**"; aldıkları haberleri gönderildikleri insanlara bildirdikleri için de "resul" denir. Onların en önemli görevi, kendilerine indirilen ilâhî vahyi tebliğ etmektir. O halde risaletin manası Allah Teâlâ'nın, seçtiği kullarından birini ilâhî hüküm veya şeriatini başkalarına tebliğ etmekle mükellef tutmasıdır. Bu kelime, peygamber ile diğer insanlar arasındaki alâkayı açıklamaktadır. O da, irsal (gönderilme) ve elçilik kavramıdır.

Bu esasa göre, peygamberlerin iki görevi vardır. Bunlardan Allah (cc) ile özel ilişkisine "**nübüvvet**"; insanlarla olan "**ilâhî görev**" ilişkisine de "**risâlet**" denmektedir. Nebî ve resul kelimeleri bu iki ilişkiyi ifade etmektedir.^{287[373]}

Çoğunluk Kalam âlimlerine göre ise "**resul**" kelimesi, lugat manası bakımından "**nebi**" kelimesinden daha geniş ve şümullüdür. Çünkü melekler de, ilâhî haberler taşıdıklarından, onlara da "**İlâhî haberciler**" anlamında "**resul**" denmektedir. Bu görüşte olanlara göre, kendisine ilâhî kitab ve müstakil şeriat verilen peygamberler "**resul**" diye anılırlar. Bu bakımdan, her resul aynı zamanda bir nebidir. Fakat her nebî, resul değildir. Bunlara göre; ikisi arasında, -mantık diliyle"umum-husus-mutlak" ilişkisi vardır. Çünkü nebî; tebliğle mükellef olsun olmasın, Allah Teâlâ'dan vahiy yoluyla herhangi bir emir alan kimsedir. Eğer o, belli bir şeriatı (hukuk sistemini) veya bir Kitabı tebliğ etmekle mükellef tutulursa, o peygambere aynı zamanda "**resul**" denir. Her iki grubun da Kitab ve Sünnet'ten delilleri vardır.

^{284[370]} Rağıb el-İsfahanî el-Müfredât, Nebi maddesi

^{285[371]} Saîd Ramazan el-Butî, Kübrâ el- Yakîniyyât el-Kevniyye, s. 172

^{286[372]} İbn Manzûr, Lisânul-Arab, Nebi mad.; et-Taftâzânî, Şerhu'l-Makâsîd, 2, 128

^{287[373]} Müfredat, Resul mad., Lisânul-Arap, Resul maddesi

Sonuç olarak, nebî ve resul şöyle tarif edilebilir: **"Allah Teâlâ'nın seçtiği ve onu Cibril (as) vasıtasıyla (uyanık iken) vahyettiği şeyleri insanların hepsine veya belli bir topluluğa Allah'ın emriyle tebliğ eden bir insandır."**^{288[374]}

Peygamberlere İman ve Önemi

Kur'an-ı Kerim'de zikredilen birçok ayetlere ve Peygamberimiz (as)'ın bazı sahih hadislerine göre Allah Teâlâ'nın razı olduğu yegâne hak din olan İslâm'da iman esaslarından biri de, Allah (c.c.) tarafından insanları irşad ederek onlara doğru yolu göstermek için gönderilen bütün peygamberlere iman etmektir. Bu ortak esas, İslâm'da iman esasları arasında yer alan çok önemli bir rükündür. Çünkü "meleklerle" iman edilmeden, "İlâhî kitaplara" inanmak mümkün olmadığı gibi, bu kitablara insanlara tebliğ etmekle görevli ve sorumlu olan **"Peygamberlere"** iman edilmeden de, mukaddes kitablara iman etmek mümkün değildir.

Gerçek şudur ki; peygamberlik müessesesine inanılmadan din, yani ilâhî emir ve yasaklar söz konusu olmaz. Çünkü peygamberler, Allah Teâlâ'nın insanları irşad için gönderdiği birer ilâhî elçi olarak kendilerine vahyolunan ilâhî hükümleri, emir ve yasakları yalnız tebliğ etmekle kalmazlar; aynı zamanda bu hükümleri kendi nefislerinde aynen tatbik eder ve günlük hayatımızda fert ve toplum olarak nasıl uygulayacağımızı gösterirler. Peygamberler, herkes tarafından takip edilebilecek üstün vasıflı, yüksek ahlâklı, kâmil ve örnek insanlardır. Onlar, her hususta çok güzel birer örnek oldukları için, insanları kolayca etkiler, onlara Allah sevgisi ve O'na imanı aşılar ve peşlerinden sürükleyerek hayatlarında esaslı değişiklikler yaparlar. Çünkü nefsi ve aklı ile başbaşa olan insanların ıslahı ve doğru yola yöneltilmeleri, ancak yine birer insan olan, günahlardan arınmış (masum) peygamberlerin önderliğinde başarılabılır. Onun içindir ki, melekler insanlara değil, yalnız peygamberlere elçi olarak gönderilmişlerdir:

قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا

"(Onlara) de ki: Eğer yeryüzünde yaşayıp huzur içinde dolaşanlar melekler olsaydı, muhakkak Biz, onlara gökten melek bir peygamber indirirdik."^{289[375]}

Kur'an-ı Kerim'in bildirdiğine göre, peygamberlik müessesesi ve ilâhî kitaplar Allah Teâlâ'nın insanlara lutfettiği manevî bir hediye (mevhibe-i ilâhiyye)dir. Âlemleri yaratan Allah (cc) insanlar ve milletler arasında bir fark gözetmeden, onların her birine maddî sayısız nimetler ve çeşitli rızıklar verdiği gibi, ruhî bir gıda, manevî bir nimet olarak peygamberlik nimetini de aynı ilâhî esasa göre insanlık âlemine ihsan etmiştir. Bu yönden peygamberlik, lutfu ve rahmeti sonsuz olan Rabbulâlemin'in bütün dünya milletlerine dağıttığı ilâhî bir hediyedir. Madem ki insanlar hidayet yolunu bulmak, hak ve adalet üzere kurulan ilâhî nizamı öğrenerek hayatlarında uygulayabilmek için Allah (cc) tarafından seçilerek gönderilen masum (günahsız) peygamberlere ve onlara indirilen ilâhî vahye muhtaçtırlar; o halde bütün insanların Rabbi, Hâlık ve Râzıkı olan Allah Teâlâ, elbette ki kulları arasında ayırım yapmadan, her millete kendi içinden seçtiği peygamberler gönderecektir. Nitekim bu husus Kur'an-ı Kerimde şu ayetlerle açık olarak beyan edilmiştir:

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ

"Hiç bir millet yoktur ki, kendi içinde (onları Allah azabıyla) korkutan biri (bir peygamber) gelip geçmiş olmasın."^{290[376]}

288[374] Bkz. el-Butî, a.g.e., s. 173

289[375] İsra,17/95

290[376] Fatır,35/24

Bütün Peygamberler bu yüce görevi eksiksiz olarak yapabilecek ve kendilerine vahyolunan ilâhî hükümleri insanlara tebliğ edebilecek kudret ve kabiliyette yaratılan mümtaz ve sadık kullar, Allah tarafından seçilen ilâhî elçilerdir.

Kur'an-ı Kerim, müslümanlara, yalnız İslâm Peygamberi Hz. Muhammed (a.s)'e değil, dünya milletlerine zaman zaman gönderilen bütün Peygamberlere de inanmayı emretmektedir. Bakara süresinde:

قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

“Deyiniz ki biz Allah'a, bizlere indirilen (Kitab)'a; İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a ve oğullarına indirilenlere; Rableri tarafından Mûsa ve İsâ ya verilenlere iman ettik. Onları biribirinden (peygamber olarak) ayırmayız”^{291[377]} buyrulmaktadır. Ayette geçen "nebiyyûn" kelimesi ile, daha önce gönderilen diğer peygamberlerin kastedildiği anlaşılmaktadır.

İşte İslâm dini, bütün peygamberlere inanmayı, **"iman esasları"**ndan ve İslâm'ın temel prensiplerinden saymakla,^{292[378]} hiç bir dinin erişemediği derecede şümüllü bir insanlık dini olmak vasfını kazanmaktadır. Bütün dünya milletlerine hitap etmek suretiyle de, insanları bütün beşeriyeti içerisine alan bir kardeşliğe, sulh ve sukûna, saadet ve selâmete davet etmektedir. Bu bakımdan, her müslüman icmâlî olarak (kısaca); başta Hz. Muhammed (a.s) olmak üzere, daha önce gönderilen bütün peygamberlere; tafsili olarak da, Kur'an-ı Kerim'de isimleri zikredilen peygamberlerin her birine ayrı ayrı iman etmeleri, ayrıca, Allah (c.c) tarafından önceki milletlere gönderilen ve adları bildirilmeyen bütün peygamberlere toplu olarak iman etmeleri gerekir.^{293[379]}

Kur'an-ı Kerim'de bildirildiğine göre, bütün insanlık âlemine ve bütün milletlere hitab etmek üzere gönderilen peygamber, yalnız Hz. Muhammed (a.s)'dır. Hz. Muhammed (a.s) ilk peygamber Hz. Adem'den itibaren zaman zaman çeşitli milletlere gönderilen peygamberlerin en büyüğü ve sonuncusudur. O, peygamberler zincirinin son altın halkasıdır, Hâtemül-Enbiyâ'dır. O'ndan sonra artık peygamber gönderilmeyecektir. Bu, İslâm'ın ve en son Mukaddes Kitab Kur'an'ın bildirdiği bir gerçektir:

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَاْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

“De ki: Ey insanlar! Gerçekten ben sizin hepinize, göklerin ve yerin sahibi olan Allah'ın elçisiyim. Ondan başka tanrı yoktur, O diriltir ve öldürür. Öyle ise Allah'a ve ümmî Peygamber olan Resûlüne -ki o, Allah'a ve onun sözlerine inanır iman edin ve O'na uyun ki doğru yolu bulasınız.”^{294[380]}

Hz. Muhammed (a.s)'den başka hiç bir Peygamberin bütün dünya milletlerinin hepsine birden gönderildiğine dair ne Kur'an'da, ne de başka bir kutsal kitapta açık bir ayet bulunmamaktadır.

291[377] Bakara,2/136

292[378] Nebî ve Resul kelimelerinin terim anlamı, aralarındaki fark ve deliller için bkz. et-Taflâzânî, Şerhul-Makâsîd, 2/128, el-Cürcanî, Şerhul-Mavâkıf,3, 173-174; İbnul-Hümmam, Şerhul-Müsâyere, 198; Kadı İyâd, eş-Şifâ, 1/210; ed-Devvânî, Celâl-Şerhul-Akâidi'l-Adudiyye, 3; Mustafa Sabri, Mevkiful-Akli vel-İlmi vel Âlem, Kahire 1950, 4/40; el-Bûtî, a.g.e., 173

293[379] bkz. el-Bakara, 2/177 ve 285, en-Nisâ, 4/ 136

294[380] Araf,7/158

Peygamberlerin Adedi ve İsimleri Kur'an-ı Kerim'de her millete mutlaka kendi içinden seçilen bir peygamber gönderildiği açıkça beyan edilmiş ise de,^{295[381]} Peygamberlerin adedi ve her birinin ismi bildirilmemiştir.

Nitekim en-Nisa süresinde:

وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا

"Peygamberlerin bir kısmını bundan önce sana haber verdik, bir kısmını ise haber vermedik"^{296[382]} buyurulmuştur. Gerçi peygamberimizin bir sahih hadisinde yüz yirmi dört bin gibi bir sayıdan bahsedilmiş ise de; bu adet kesin değildir. Kur'an'da yalnız 25 peygamberin isimleri zikredilmiştir. Bunlar, Âdem, İdris, Nûh, Hûd, Sâlih, Lût, İbrahim, İsmail, İshak, Yakub, Yusuf, Şuayb, Musa, Harun, Davud, Süleyman, Eyyüb, Zülkifl, Yunus, İlyas, İlyesa, Zekeriyya, Yahya, İsâ ve Muhammed (a.s) hazretleridir.

Ehl-i Sünnete göre; peygamberlerin sayılarını tahdid etmemek daha doğrudur. Çünkü sayının tespit edilmesi halinde, eğer rakam büyük olursa, gerçekte enbiyadan olmayanların peygamber sayılanlar içine katılması; eğer küçük olursa, enbiyadan olanların peygamberlerden sayılmaması gibi bir durumla karşı karşıya kalınabilir.^{297[383]}

Peygamberlerin Sıfatları

Bütün peygamberler Allah Teâlâ tarafından seçilip ilâhî elçiler olarak insanlara gönderildiklerine göre, hepsi birbiriyle kardeş gibidirler. Onlar bir âiledendir ve bir tek cemaattir: Bütün peygamberler doğru sözlü, sâdık, emîn, akıllı, sağlam karakterli, uyanık kalpli, yüksek ahlaklı, dünyada ve âhirette itibarlı ve Allah'a en yakın olan sevgili kullar, ilahi elçilerdir.

Onların diğer insanlardan ayn, kendilerine ait ortak bazı sıfât ve özellikleri vardır. Bu sıfatlar sayesinde yüce yaratıcı ile kulları arasında elçilik yapma liyakatını kazanmış olurlar.

Bütün peygamberlerde ortak olan sıfatları şu beş maddede toplamak mümkündür: Emânet, sadakat fetânet, ismet, tebliğ.

1- **Emânet:** Sözlükte, güvenmek, emin olmak, korkmamak ve güvenilir olmak anlamında bir mastardır.

Emânet, peygamberlerin kudsî görevlerini yerine getirmek hususunda ve her konuda emin ve güvenilir olmalarıdır. Bütün peygamberler son derece emin, güvenilen dürüst ve seçkin şahsiyetlerdir. Onlardan asla her hangi bir hiyânet meydana gelmez. Çünkü, Allah Teâlâ, ilâhî vahyini, peygamberlik şeref ve vazifesini hainlere değil, ancak her bakımdan emin olan sâdık kullarına verir. Peygamberlerini bu gibi emin, sâdık ve dürüst kulları arasından seçer. Şüphe yok ki Allah (c.c) peygamberlik derecesine kının daha lâayık olduğunu en iyi bilendir.

Kur'an-ı Kerim'de, geçmiş peygamberlerin emânet sıfatlarından söz eden ayetler vardır: Hûd peygamber, kavmine şöyle demişti: **"Size Rabbimin vahyettiklerini tebliğ ediyorum ve ben sizin için**

295[381] Bûtî, a.g.e.,186-191; Ali Arslan Aydın, en-Nübüvve Fil-Kur'an ve İnde Felasifetil-İslâm, Kahire 1958, s. 5-9 ve İslâm'da İman ve Esasları 6. Baskı, İstanbul 1990, s. 184-187

296[382] Nisa,4/164

297[383] Fâtır, 35/24; Yunus,10/47; el-İsrâ, 17/15

güvenilir bir nasihatçıyım"^{298[384]} eş-Şuarâ Suresi'nde Nuh, Hûd. Salih, Lut ve Şuayb peygamberlerin kavimlerine: **"Şüphesiz ben, size gönderilen emîn bir peygamberim" dedikleri zikredilir.**"^{299[385]}

Peygamber olmadan önce Hz. Musa için Şuayb aleyhisselâmın iki kızından biri şöyle demiştir: **"Babacığım, onu ücretle çalıştır. Çünkü o, ücretle tuttuklarının en hayırlısı, güçlü ve güvenilir bir adamdır"**^{300[386]} Hz. Musa, Medyen'den Mısır'a peygamber olarak dönünce Firavun'un kavmine şöyle demişti:

"Allah'ın kullarını bana bırakın. Çünkü ben size gönderilmiş emîn bir peygamberim."^{301[387]}

Hz. Muhammed de gerek peygamberlikten önce ve gerekse peygamberliği sırasında toplum içinde en güvenilir bir üstün kişiliğe sahipti. Bu yüzden Mekke'de Kureyş toplumu ona "el-Emîn" lakabını takmışlardı. Nitekim peygamber olmadan beş yıl önce yapılan Kâbe tamiri sırasında Hacerul-esved'in yerine konulması şerefini paylaşamayan, Kureyşliler arasında, çatışmaya varabilecek bir anlaşmazlık çıkmıştı. Bu arada Ebû Ümeyye Velid b. Muğîre'nin, "Şu kapıdan ilk mescide girecek olanı hakem yapınız" teklifi kabul edildi. Biraz sonra, belirtilen Benü Şeybe kapısından 35 yaşlarındaki Hz. Muhammed'in girdiği görüldü. Kureyşliler topluca "İşte el-Emîn, güvenilir kimse, onun hakemliğine razıyız" dediler.^{302[388]}

2- Sıdk Sıfatı: Sıdk, peygamberlerin, ilâhî hükümleri, emir ve yasakları insanlara tebliğde ve verdikleri her türlü haberde doğru sözlü, sadık olmalarıdır. Peygamberlerin yalan söylemeleri (kızb) asla caiz değildir. Aksi halde, insanları kendilerine inandırmaları ve onları irşad ederek doğru yola sevketmeleri mümkün olmaz. Çünkü yalan söylemek, büyük bir günah olduğundan, peygamberlerin "ismet" ve "emanet" sıfatlarıyla bağdaşmaz. Oysa Allah Teâlâ onların peygamberlik iddialarını tasdik etmek için her birine "Mucizeler" veriyor ve onunla adeta, "Kulum, peygamberlik iddiasında ve bendendir diye bildirdiklerinde sadıktır" diyor. Hak Teâlâ'nın yalancıları tasdik etmesi aklen mümkün olmadığına göre, peygamberlerin sıdk (doğruluk) sıfatı ile vasıflanmaları vacip; yalan söylemeleri ise imkânsızdır.

Kur'an-ı Kerim'de Allah, peygamberlerini doğruluk vasıflarıyla methetmiştir:

"Ey Muhammed! İnsanlara Kur'an'daki İbrahim kıssasını anlat. Şüphesiz ki o, özü sözü doğru, sıddık bir peygamberdi."^{303[389]}

Hiç bir peygambere kavmi; "biz seni daha önce yalancı tanıyorduk" diyememiştir.

Peygamberlerin emânet sıfatı, onların diğer insanlarla münasebetlerinde güvenilir olmaları yanında; asıl vahiy üzerinde emîn olmayı, Allah'ın emir ve yasaklarını insanlara değiştirmeden, arttırıp-eksiltmeden tebliğ etmesidir. Kur'an'da:

"O Peygamberler Allah'ın gönderdiklerini tebliğ ederler, O'ndan korkarlar ve O'ndan başka hiç bir kimseden korkmazlardı. Hesap görücü olarak Allah yeter"^{304[390]} buyrulur.

Bir peygamberin emânete hıyânet etmesi, O'nun kutsal görevi ile bağdaşmaz:

"Bir peygambere, emanete hıyanet yaraşmaz. Kim emanete (devlet malına) hıyanet ederse, kıyamet günü, hainlik ettiği şeyin günahı boynuna asılı olarak gelir. Sonra herkese -asla haksızlığa uğratılmaksızın-kazandığı tastamam verilir."^{305[391]}

298[384] Araf,7/68

299[385] bkz. 26/108, 125, 143, 162, 178

300[386] Kasas,28/26

301[387] Duhan,44/18

302[388] bkz. et-Taftazânî, Şerhul-Akâidi'n-Nesefiyye ve Havaşîhi, s. 460-465; Aliyyul-Korî, Şerhul-Fıkhul-Ekber, s. 102-104; Abdurrahman el-Cezirî Tavdihu'l-Akaid Fi İlmi't-Tevhid s. 136-138

303[389] Meryem,19/41

304[390] Ahzab,33/39

305[391] Ali-İmran,3/161

3- Fetânet: Fetânet, peygamberlerin üstün bir akıl ve zekâyâ, kuvvetli bir hâfıza ve yüksek bir ikna gücüne sahip olmalarıdır. Her peygamberin, şerefli ve yüce olduğu kadar da ağır ve çok mesuliyetli olan peygamberlik görevini eksiksiz ve mükemmel bir şekilde yerine getirebilmesi için, böyle üstün bir zekâyâ ve yüksek vasıf ve yeteneklere sahip olması gerekir. Aksi halde, gönderildikleri milletlere karşı kuvvetli hüccet (kesin delil) ikame edemez, onları ikna veya ilzam için gerekli güzel mücadeleleri yapamazlar; kendilerine inananları irşad ederek onları hak ve hidayete sevkedemezler.

O halde peygamberler, en akıllı, en zeki ve en kaabiliyetli mümtaz şahsiyetlerdir. Haklarında zayıf akıl ve zayıf hâfıza, delilik ve gaflet gibi noksan sıfatlar asla caiz değildir.

Kur'an'da peygamberlerin üstün zekâ ve kabiliyetlerine işaret eden ayetler vardır:

"Gerçek hükümdar olan Allah, yücedir. Sana O'nun vahyi tamamlanmazdan önce Kur'an'ı (okumakta) acele etme ve "Rabbim, benim ilmimi artır" de."^{306[392]}

"Ey Muhammed, Cebrâil sana Kur'an'ı okurken, acele ederek onunla birlikte dilini oynatma. Onu bir araya toplamak ve okutmak şüphesiz bizim işimizdir."^{307[393]}

Vahyin gelişi sırasında ezberlemek için dilini Kur'an'la hareket ettirmesi onun fetânet ve zekâsındandır. Yine vahiy tamamlanmadan önce, ayetleri yeniden okumak için acele etmesi, peygamberin zekâ olgunluğunu gösterir. Çünkü O, böylece, zaten Cenab-ı Hakkın yardımı sayesinde hâfızasına yerleşecek olan vahyi, kendi zekâ gücü ile ezberinde tutmaya çalışmaktadır.

4- İsmet: İsmet, peygamberlerin gizli ve aşikâr her türlü masiyetten, günahattan ve peygamberlik şerefiyle bağdaşmayacak hareketlerden uzak bulunmalarıdır. İsmet'in, yani nezâhet ve mâsumiyetin zıddı olan, her türlü günah ve âdi davranışlar, peygamberler hakkında muhaldir. Çünkü, eğer peygamberlerin günâh ve suç işlemeleri veya ismet ve nezahete yaraşmayan uygunsuz hareketler yapmaları onlar hakkında caiz olsaydı, biz insanların da onlara uyarak çirkin şeyler yapmamız normal karşılanır ve günah sayılmazdı. Zira peygamberler bizim uymamız gereken güzel örneklerimizdir. Bu bakımdan, peygamberlere uymak ve onlara itaatla emredildik. Halbuki Allah Teâlâ, kullarına günah işlemeyi ve günahkârlara itaatı emretmez ve bu gibileri peygamber olarak seçip göndermez. Bu sebeple, Ehl-i sünnete göre; peygamberler asla büyük günah işlemezler. Sehven (yanılarak) "zelle" cinsinden küçük günah işlemleri caizdir. Ancak, bunda ısrar etmezler, derhal ikaz edilirler ve bir daha aynı hataya düşmezler.

İsmet'in peygamberlerde bulunması gereken bir sıfat olduğunda, tüm İslâm bilginleri görüş birliği içindedir. Ancak niteliği ve kapsamı üzerinde görüş ayrılıkları mevcuttur.

Maturidilere göre, peygamberin günahattan korunmuş olması, onu tâate zorlamadığı gibi; günah işlemekten de aciz bırakmaz. Ancak ismet, Allah'ın bir lütfu olup, peygamberi hayır yapmaya sevkeder, kötülükten de alıkor. Fakat ilâhi imtihanın gerçekleşmesi için onda yine de irâde mevcuttur.^{308[394]}

İsmet, peygamberleriğin gerekli bir sıfattır. Çünkü peygamberlerin günah işlemleri, yalan söylemeleri caiz olsaydı; verdikleri haberlerin doğruluğuna güvenilmezdi. Bu durum, onların Allâh'ın hucceti olma özelliklerine gölge düşürürdü.

306[392] Taha,20/114

307[393] Kıyamet,75/16-17

308[394] İbn İshak, İbn Hişam, Sîre, Beyrut 1391, 1, 209; İbn Sa'd, Tabakât, 1, 146; Abdurrazzâk, el-Musannef,5/319; İbnül-Esir, el-Kâmil, Beyrut 1385/1965, 2/, 45; Taberî, Tarih, Mısır 1.326,2/201

Peygamberlerden günah (fisk) sâdır olsaydı, bu onların şâhitlik ehliyetini ortadan kaldırırdı. Kur'an'da:

“Ey iman edenler! Eğer bir fâsık size bir haber getirirse onun doğruluğunu araştırın. Yoksa bilmeden bir topluluğa kötülük edersiniz de sonra yaptığınıza pişman olursunuz”^{309[395]} buyrulur.

Yüce Allah fâsığın şehâdetini kabulde tedbirli olmayı ve duraksamaya emrediyor. Peygamberden fiskın sudûru halinde dünyadaki şahitliği düşünce; ahiretteki ümmetine olan şahitliği de düşer. Halbuki Kur'an da:

“Böylece sizi orta bir ümmet yaptık ki, insanlara şâhit olasınız. Peygamber de size şâhit olsun.”^{310[396]} Kıyamette şâhitliği bildirilen kimsenin, dünya şâhitliği de teyit edilmiş olmaktadır.^{311[397]}

Peygamberler iyiliği emir ve kötülükten sakındırmaya çalışırlar. Kendileri tâatı terkedip, masiyeti işleselerdi, şu ayetlerin muhatabı olurlardı:

“(Ey bilginler!) Sizler Kitab'ı (Tevrat'ı) okuduğunuz (gerçekleri bildiğiniz) halde, insanlara iyiliği emredip kendinizi unutuyor musunuz? Aklınızı kullanmıyor musunuz?”^{312[398]}

“Ey insanlar, niçin yapmayacağınız şeyi söylüyorsunuz! Yapamayacağınız şeyi söylemek Allah nezdinde en sevilmeyen bir şeydir.”^{313[399]}

Diğer yandan, uyanlarının onları kötülükten menetmeleri gerekirdi ki bu, peygambere karşı bir zorlama ve eziyet olurdu.

Ehl-i sünnete göre, peygamberlerin masum oluşu vahiyden sonra sabittir. Kur'an-ı Kerim'de bazı peygamber kıssaları anlatılırken, onların günah işlediklerini düşündüren örneklerle rastlanır. Hz. Adem'in cennette yasak meyveyi yemesi.^{314[400]} Nuh aleyhiselâmın iman etmeyen oğlunu gemiye almak için duâ etmesi,^{315[401]} Hz. İbrahim'in putları kendi kıldığı halde, kavmine kimin kıldığını büyük puttan sormalarını istemesi;^{316[402]} Hz. Lût'un eş cinsel erkeklere kendi toplumunun kızlarını teklif etmesi;^{317[403]} Hz. Musa'nın bir şahsın ölümüne sebep olması;^{318[404]} Hz. Yunus'un kavmini izinsiz terk etmesi;^{319[405]} Hz. Davud'un davacıyı dinleyip davalıyı dinlemeden davacı lehine hüküm vermesi;^{320[406]} Hz. Muhammed'in kâfirlerin reislerini İslâm'a davet ettiği sırada gelip, soru soran ve bir ama olan Abdullah b. Ümmü Mektûm'a yüzünü buruşturması ve sırtını dönmesi^{321[407]} örnek verilebilir.

Ancak bu ve benzeri peygamber kıssalarında görülen hallerin bazıları ya peygamberlikten önceye aittir veya bunlarla ilgili nakiller muteber değildir. Bazıları da peygamberlerin şanına yakışacak biçimde açıklanmıştır. Çünkü eğer peygamberlerin günah işlemesi mümkün olsaydı, onların sözüne güvenilmez ve böylece ilâhî huccet gerçekleşmiş olmazdı.

9-Peygamberlerin Gönderiliş Amacı

Resullerin gönderilmesinde hikmet vardır. Allahu Teala, beşer içinden bazılarını, beşeriyete müjdeleyici ve korkutucu ve resuller olarak göndermiştir. Bu resuller; insanlara din ve dünya işlerinden, muhtaç oldukları her şeyi açıklamışlardır.

309[395] Hucurat,49/6

310[396] Bakara,2/143

311[397] Sabunî, el-Bidâye, terc. Bekir Topaloğlu, Ankara 1979, s. 121-122

312[398] Bakara,2/44

313[399] Enam,61/2-3

314[400] Bakz: el-Bakara, 2/35-37; el-A 'râf. 7/20, 21, 23

315[401] Hud, 11/45-47

316[402] Enbiyâ, 21/57, 62, 63

317[403] Hud, 11/77-79

318[404] Kasas, 28/15

319[405] Enbiyâ, 21 /87-88

320[406] Sâd, 38/21-25

321[407] Abese, 80/1-12

Peygamberler, insanların ezelden ebede kadar ihtiyaç duyacakları her şeyi bildirmişlerdir. İnsanın kendisine, başkalarına, din vazifelerini ve takip edeceği hareket şeklini gösteren ebedi kanunlar getirmişlerdir. Bunlar imana, kültüre, hayat nizamına ve amellere dair olan ölümsüz kaidelerdir.

Dini kabul, onun muhtevası olan iman, kültürü, hayat nizamını ve amelleri de kabul etmektir.

Cenab-ı Hak, Peygamberleri tabiat kanunlarını yırtan mucizeler teyid etmiştir.

Peygamberler de bizim gibi birer insandırırlar. Fakat, Allah tarafından seçilmiş kimseler olduklarından, diğer insanlarda ayrı vasıfları vardır.

Peygamberler insanların insan olarak cemiyet ve cemaat halinde yaşayabilmeleri; huzur ve saadet içinde bulunabilmeleri, maddeten ve manen ileriye gidebilmeleri için lazım olan kuralları, prensipleri, kaideleri, programları, Allah'tan aldıkları şekilde tebliğ etmişlerdir.

“Andolsun ki biz, "Allah'a kulluk edin ve Tâğut'tan sakının" diye (emretmeleri için) her ümmete bir peygamber gönderdik.”^{322[408]}

İnsanlar yüce yaratıcının kendilerine bahsettiği en büyük nimet olan akıl sayesinde şu kainata bakıp onun bir yaratıcı tarafından yaratıldığı hükmüne vararak Allah (cc)’ın varlığını idrak edebilseler de, iyilikle- kötülüğü, hak ile batılı, yaratılış gayesini ve bu gayeyi gerçekleştirmek, neleri yapmak zorunda olduklarını bilmezlerdi. Allah'a kulluk görevlerinde ve birbirine karşı olan ilişkilerinde nasıl davranacaklarını dolayısıyla huzur ve saadet yolunu seçemezlerdi.

Peygamberler davetlerine ilk olarak; Allah'tan başka ibadet edilecek, kayıtsız ve şartsız hükmüne itaat edilecek, güvenilecek kimsenin bulunmadığını, Allah'ın dostu ile dost düşmanı ile düşmanlık gerekliliğini öğretmişlerdir.

“Biz seni müjdeleyici ve uyarıcı olarak hak ile gönderdik. Her millet için mutlaka bir uyarıcı (peygamber) bulunmuştur.”^{323[409]}

İnsanlık tarihi boyunca büyük hareketler, göçler, göçebe hayattan yerleşik hayata geçiş, insanların dört bucağa yayılışı. Asya'dan Amerika'ya geçiş, orada Az tek, inka medeniyetlerinin kuruluşu hep Peygamberlerin rehberliğinde vuku bulmuştur. Ama zaman içerisinde insanlık tevhid yolunda şirk ve inkar yoluna, kendi isteğiyle sapmıştır.

10-Gönderilen Peygamberlerin Sayısı

İnsanlara gönderilen Peygamberlerin ilki Hz.Adem (a.s) sonuncusu da Hz.Muhammed (a.s)'dır. Peygamberlerin sayılarının ne olduğu konusunda münakaşa etmemelidir. Zira Allahü Teala buyurmuştur ki:

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَنْ قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ فَإِذَا جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ فُضِّى بِالْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ

“Andolsun, senden önce de peygamberler gönderdik. Onlardan sana kıssalarını anlattığımız kimseler de var, durumlarını sana bildirmediğimiz kimseler de var. Hiçbir peygamber Allah'ın izni

olmaksızın herhangi bir âyeti kendiliğinden getiremez. Allah'ın emri gelince de hak uygulanır ve o zaman bâtilı seçenler hüsrana uğrayacaklardır.”^{324[410]}

Eğer adet zikredilirse; zikredilen adetten fazla peygamber gelmişse Peygamber olmayanlara Peygamberlik izafe edilmiş olur.

Ashab-ı Kiram dan Ebu Zerr-ul Gıfari der ki; "Nebi Aleyhisselama (Ya Resulallah! Nebilerin evveli hangisidir?) diye sordum. (Adem'dir!) buyurdu. (O,Nebi mi idi?) diye sordum.(Evet! Mükellemler bir Nebi idi). buyurdu. (Ya Resulallah! Nebilerin sayısı,kaçtır?) diye sordum. (Yüz yirmi dört bindir.) buyurdu. (Ya Resulallah! Onlardan kaç Resuldür?) diye sordum. (Üç yüz on beş kişilik bir cemaat!) buyurdu.

Peygamberlerin kesin sayılarını ve isimlerini bilmiyoruz. Yalnızca Kur'an-ı Kerim'de 25 peygamberin ismi zikr edilmektedir.

1- Hz. Adem	11- Hz. Şuayb	21- Hz. Zekeriya
2- Hz. İdris	12- Hz. Musa	22- Hz. Yahya
3- Hz. Nuh	13- Hz. Harun	23- Hz. İshak
4- Hz. Hud	14- Hz. Davud	24- Hz. İsa
5- Hz. Salih	15- Hz. Süleyman	25- Hz.Muhammed (a.s)
6- Hz. Lut	16- Hz. Eyüp	
7- Hz. İbrahim	17- Hz. Zülkifl	
8- Hz. İsmail	18- Hz. Yunus	
9- Hz. Yakub	19- Hz. İlyas	
10- Hz. Yusuf	20- Hz. El-Yesa	

Bunlardan başka, peygamber veya veli oldukları hususunda, İslam alimlerin ihtilaf ettikleri; Hz. Üzeyr, Hz. Lokman, Hz. Zülkarneyn'in isimleri de Kur'an-ı Kerim'de geçmektedir.

11-Kur'an'da Peygamberlerin Sayısının Azlığı

İlk Peygamber Hz. Adem (a.s) son peygamber Hz. Muhammed (a.s)'dır. Ve onların arasında bir çok peygamberler gelip geçmişlerdir:

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَنْ قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ فَإِذَا جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ فُضِيَ بِالْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ

“Andolsun, senden önce de peygamberler gönderdik. Onlardan sana kıssalarını anlattığımız kimseler de var, durumlarını sana bildirmediğimiz kimseler de var. Hiçbir peygamber Allah'ın izni olmaksızın herhangi bir âyeti kendiliğinden getiremez. Allah'ın emri gelince de hak uygulanır ve o zaman bâtilı seçenler hüsrana uğrayacaklardır.”^{325[411]}

Bazı eserlerde adetleri 124 bin, bazısında 224 bin diye beyan edilmişse de bunlar kesinlik ifade edecek derecede kati olmadığından, o suretle iman vacip değildir. Çünkü Allah'u Teala, Peygamberlerden bazılarını bize bildirmediğini Kur'an-ı Kerim'in-de haber vermiştir. Bundan dolayı adetlerini söylemeyerek ne kadar Peygamber gelmiş ise hepsinin hakk ve doğru olduklarına tafsilen iman etmek vaciptir.

Kur'an-ı Kerim'de ismi zikredilen Peygamberlerin sayısı 25'tir. üçü hakkında da ihtilaf vardır. Peygamberlerin, sayısı bu kadar çok olduğu halde, insanlar tarafından pek azının bilinmesinin sebebini İmam-ı Rabbani şöyle izah etmektedir. "Hindistan'da çok Peygamberler gelmiştir. Fakat bazılarının ya hiç ümmeti olmamış ve yahut daveti belli bir kaç kişiye münhasır kalıp fazla şöhret bulmamıştır. Yahut bunlara Nebi ismi verilmiştir.

İmam rabbani'nin bu izahı açısından bakıldığında bir çok Peygamberin tarih sahifelerin de unutulup gitme sebebi anlaşılır.

12-Kendilerine Kitap İndirilen Peygamberler

Bütün peygamberler, insanları Allah'a kul olmağa, bir Allah'a inanmaya (tevhit inancına) çağırmışlar. İlk insanlar-dan itibaren insanlar sapıttıkça, Allah'tan başka şeylere taptıkça, insanları Allah'a imana çağıran yeni bir Peygamber gönderilmiştir. Ve bu Peygamberlerin bazılarına suhuf (sahife) halinde, bazılarına da kitap göndermiştir.

Hız. Adem (a.s)'e 10 sahife

Hız. Şit (a.s)'e 50 sahife

Hız. İdris (a.s)'e 30 sahife

Hız. İbrahim (a.s)'e 10 sahife

Büyük Kitaplar ise dört tanedir

Kur'an-ı Kerim: Peygamberimiz Hz. Muhammed (a.s)'e gönderildi.

İncil: Hristiyanların peygamberi Hz. İsa'ya

Tevrat : Yahudilerin Peygamberi Hz. Musa'ya

Zebur: Hz. Davut'a gönderilmiştir.

(Bu gün elde; Luka, Matta, Yuhanna, Markos isimli şahısların yazdığı dört İncil vardır. Kur'an-ı Kerim'de bu hususta Yüce Allah:

كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيُحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِي مَا اِخْتَلَفُوا فِيهِ وَمَا اِخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا اِخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِهِ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

“İnsanlar bir tek ümmet idi. Sonra Allah, müjdeleyici ve uyarıcı olarak peygamberleri gönderdi. İnsanlar arasında, anlaşmazlığa düştükleri hususlarda hüküm vermeleri için, onlarla beraber hak yolu gösteren kitapları da gönderdi. Ancak kendilerine kitap verilenler, apaçık deliller geldikten sonra, aralarındaki kıskançlıktan ötürü dinde anlaşmazlığa düştüler. Bunun üzerine Allah iman edenlere, üzerinde ihtilafa düştükleri gerçeği izniyle gösterdi. Allah dilediğini doğru yola iletir.”^{326[412]}

13- Nebi ve Resul

Nebi: Kendisine, melek tarafından vahy veya kalbine ilham olunan yada salih rü'ya ile uyarılan zat demektir. Nebi kelimesi haber manasına gelen nebe kökünden gelmiştir.

Resul: Nübüvvet vahy'inin fevkinde özel bir vahy'le üstün kılınmış olan ve kendisine Cebrail (a.s)'ın Allah tarafından özel olarak indirdiği kitap ile vahy etmiş olduğu, Yüce Allah'ın hükümlerini,

halka, tebliğ etmek üzere gönderdiği Kamil insandır. Bunun için; **"Her Resul, Nebi'dir; fakat, her Nebi Resul değildir"** denilmiştir.

Nebilik ve Resullük Allah vergisi olup bunu, Yüce Allah'ın, kullarından, dilediğine ve layık olanına verdiğidir.

Hem Resülü, hem de Nebiyi içine alanı görevlerini müştereken izah bakımında genel olarak nübüvvet, peygamberlik kelimesi kullanılır. Nebi geneldir, Resul özeldir. Nebi tebliğ etme emri almamış olsa da aldığı tebliği ve vahyi hayatında tatbik etmesi gereken kimsedir. O Allah'tan aldığı veya vahyi, Allah emrederse insanlara ulaştırır.

Bununla birlikte Nebi olduğunu insanlara bildirir. Resul, insanlara bir kitap ve takip edecekleri bir dini kanun tebliğ etme vazifesi alır. Resulün Allah'tan aldığı vahiy risalet şahsi olmayıp aynı zamanda toplumu ilgilendirir.

Hız. Muhammed (a.s) hem Nebi, hem Resuldür. Çünkü onun risaleti hem kendini, hem toplumu hem de bütün insanları ilgilendirir.

14-Kur'an'da En Çok Anlatılan Peygamberler

Peygamberlerin hepsi aynı derecede ve meziyette olmayıp Yüce Allah:

"O Peygamberlerin bir kısmını diğerlerinden üstün kıldık. Allah onlardan bir kısmı ile konuşmuş, bazılarını da derece derece yükseltmiştir."^{327[413]}

Kur'an-ı Kerim özellikle ulul-azm denilen büyük peygamberlerden Peygamberlere ait özelliklerden biri de Cenab-ı Hakk'ın istisnasız hepsinden **"Misak"** almasıdır. Bazıların dan ise **"Misak-ı Galiz"** almıştır. **"Misak"** Lügatte: Anlaşma, sözleşme, yeminleşme manalarına gelir. İstilahta; Peygamberlerin bütün güçlüklerle, eza ve cefalara katlanacak, davalarında hiç bir şekilde dönmeyeceklerine dair Cenab'ı Hakk'a söz vermeleridir. ***"Bütün peygamberlerden bu misak alınmıştır."***^{328[414]}

"Misak-ı galiz" ise; bu söz vermenin yeminle tekit ve teyit edilmiş şeklidir. Kur'an-ı Kerim'de kıssası en çok anlatılan peygamberler kendilerden Misak-ı Galiz alınan peygamberlerdir.

Bu peygamberler:

- 1- Hız. Nuh
- 2- Hız. İbrahim
- 3- Hız. Musa
- 4- Hız. İsa
- 5-Peygamberimiz Hız. Muhammed (a.s)'dır.^{329[415]}

Yüce Allah, gerek Misak, gerekse Misak-ı Galiz'in arkasından bir çok güçlükler meşakkatler yaratmıştır. Ulul-azm Peygamberler yolları daha çetin karşılaştıklarını güçlükler sıradan insanlara tahammül gücünü aşacak derece de olduğu için bu Peygamberlerden Misak-ı Galiz almıştır.

1- Nuh (a.s) zamanında çoğalan insanlar Allah'ı tanımaz oldular. bunun üzerine Hız. Nuh'un duasıyla Allah onların başına tufan verdi.

327[413] Bakara,2/253

328[414] Ali-İmran.3/80

329[415] Bakn. 33/7

2- Hz.İbrahim (a.s) Hz. Nuh'tan sonra ulül-azm peygamberlerinin ikincisidir. Hz. Muhammed (a.s) 2500-2600 yıl kadar önce Nemrut zamanına Babillere gönderildi.

3- Hz. Musa (a.s) Hz. Muhammed (a.s) 1900-2000 yıl kadar önce İsrail oğullarına gönderildi. İmran'ın oğludur.

Firavun'la mücadelesi Kur'an da genişçe anlatılır. Ulul-azm Peygamberlerinin üçüncüsüdür.

4- İsa (a.s) Hz. Meryem'in oğludur. Hz. Muhammed (as)'den 600 yıl önce geldi. Peygamberliğini bu günkü Filistin'de ilan etti. Kur'an-ı Kerim'de özellikle Bakara, Al-i İmran, Nisa, Maide, En-am ve Meryem surelerin de bahsedilir.

5- Hz. Muhammed (a.s) risaleti, Kur'an-ı Kerim'de açıklandığı ve ümmetin kabullendiği şekilde diğer Peygamberlerinkinden ayrı olarak değerlendirilemez. Kur'an bir bütün dür. Hz. Adem'den Hz. İsa'ya kadar Allah'ın elçilerini ilgilendiren Kur'an kıssaları imanla ilgilidir.

15-Peygamberlerin Mucizeleri İle Bilim ve Teknoloji

Bizlere şöyle bir soru sorulsa; "Acaba Kur'an-ı Kerim, tren, uçak, atom, televizyon, elektrik gibi keşif ve buluşlardan bahsediyor mu?" Buna ne cevap verirsiniz? "Evet" deseniz açıklamak zorunda kalırsınız ki, bunu açıklamak pek kolay değildir. "Hayır" deseniz, Kur'an-ı Kerimin manasında uzaklaşmış, onu yanlış tanıtmış olursunuz. Soruyu cevapsız bıraksanız, Kur'an-ı Kerimin inkar için fırsat kollayanlara bu fırsatı verirsiniz.

Kur'an-ı Kerim Allah kelimidir. Dünya ve ahiret işlerinde bir yol gösterici (rehber) olarak bütün insanlara gönderilmiştir. Bu yüzden de kıyamete kadar yaşayacak ve çeşitli teknolojik devirleri görecekt bütün insanların her türlü ihtiyacına cevap vermektir. Bu konuya açıklık vermek için bir kaç örnek verelim:

Hz.Davut (a.s) Kur'an-ı Kerim'de adı geçen büyük Peygamberlerdendir. Allah, dağları, taşları ve bitkileri onun emrine vermişti. Ona indirilen kitap olan "Zebur"dan ayetler okudukça bütün mahlukat dile gelir, sözlerini aynen tekrarlarlardı. Mesela Davut Peygamber; **"Lailahe İllallah"** dese onlarda derlerdi.

Bu konuda yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de:

"Andolsun, Davud'a tarafımızdan bir üstünlük verdik. "Ey dağlar ve kuşlar! Onunla beraber tesbih edin" dedik. Ona demiri yumuşattık."^{330[416]}

Her şeyi bilen ve gören Allah, ilim adamlarına Davut peygamberin mucizesini örnek göstererek konuşan aletlerin yapılabileceğine işaret etmiştir.

Öyleyse konuşan aletler olan teyp, plak, fotoğraf, radyo, telefon ve benzeri aletler, ilk örneklerini peygamberlerde bulmuşlar.

Bu konuya başka bir örnekte; Hz. Yakup (a.s)'ın görmeyen gözü bir mucize ile açıldı. Demek ki, görmeyen gözlerin tekrar görmesi mümkündür. Kur'an da insanlığa bunun işareti verilmiş ve insanlar bu yolda çalışmaya teşvik edilmiştir. Bu mucize Kur'an-ı Kerim de şöyle anlatılır; Yakup oğullarından yüzünü çevirdi de:

"Ey Yusuf'un ayrılığı ile bana gelen hüznü dedi ve kederinden gözlerine ak düştü artık derdini gizleyip duruyordu." ^{331[417]}

Hastalığın tedavisi şöyle gerçekleşir; sonra babasının durumunu sorup fazla ağlamaktan gözlerinin görmez hale getirdiğini öğrenince şöyle dedi; "Şimdi siz, benim şu gömleğimi götürün de babamın yüzüne koyun, gözü görür hale gelir. Bütün ailenizle toplanıp bana gelin."

Hız. Yakup (a.s)'ın körlüğü tıp dilinde katarakt olarak geçmektedir. İnsanların gözlerine bazı zaman aksu da denilen indiği görülür. katarakt, göz billurunun veya bunun kapsül zarının tamamen veya kısmen donuklaşması sonucu meydana gelen bir hastalıktır. Bu hastalığa yakalanan kişinin görmesi yavaş yavaş azalır, göz bebeği beyaza döner, ya tam kör olur veya buna yakın duruma gelir.

Nitekim insanoğlu bu teşvik ışığında çalışmalar yapmış, hastalığın tedavisini asırlarca önce gerçekleştirmiştir. İlim tarihinin bildirdiğine göre, Müslüman doktorlar 10. yüzyılda katarakt ameliyatı yapabiliyorlardı. 11. yüzyılda yaşayan Ammar, kendine has bir metotla katarakt ameliyatı yapmakla şöhret bulmuştur. Şüphe yok ki, bu Müslüman doktorlar ilhamlarını Kur'an-ı Kerim'den alıyorlardı.

16-Bilim, Teknoloji ve Peygamberlerin Mucizeleri

Allahu Teala'nın Peygamberliğini ilan eden Peygamberlerine, onları davalarında doğru çıkarmak için göstermiş olduğu tabiat üstü hallerdir.

Bize uzayın yollarını ilk olarak kim açtı? Belki şaşıracaksınız,ama Peygamberimiz On dört yüzyıl önce meydana gelen miraç mucizesi bu yolun açılışıydı.

Peygamberimiz (a.s) Miraç hadisesinde bir gece de Mekke'deki Mescid-i Haram cami-inden Burak denilen bir binekle Kudüs'teki Mescid-i Aksa camiine oradan gök tabakalarına çıkarak yüce alemleri,cennet ve cehennemi görüp Allah'la görüşüp geri döndüğünde hala yatağı soğumamıştı. Olay; İsra ve Necm surelerinde anlatılmaktadır.

İnsanlar Miraç gibi bir mucizeyi hiçbir zaman gerçekleştiremezler. Fakat onun açtığı gösterdiği çığırdan ilerleyebilirler.

Peygamberimiz bu mucizeyle göklerin kapısını açmış; açıkça insanlığa gökyüzüne, gezegenlere, yıldızlara çıkabileceğini göstermiştir.

Nitekim insanoğlu bu yoldaki çalışmalarının ilk ürününü 1969'da uydumuz olan Aya ilk adımını atmakla aldı. Önceleri Aya çıkma fikri ancak hayal dünyasında yer alırken, bugün hakikat oldu. Yarın ise gezegenlere ve yıldızlara çıkma izleyecektir.

Uzayın derinliklerin de yolculuk yapanlar da, peygamberimiz nasıl miraç mucizesiyle gökyüzünde Allah'ın kudret harikalarını seyrettiyse uzaya gidenlerde Allah'ın eşsiz sanatlarını, mucizelerini görüp düşünmekten ve o büyük Yaratıcının huzurunda secdeye kapanmaktan kendilerini alamazlar.

Peygamberlerin Mucizeleri

Yüce Allah (cc) Kur'an-ı Kerim'de:

“Biz o kitapta hiçbir şeyi eksik bırakmadık. Nihayet (hepsi) toplanıp Rablerinin huzuruna getirilecekler”^{332[418]} buyuruyor.

Öyleyse Kur'an'da bütün teknik, keşif ve buluşlara da işaretler bulmak mümkündür.

Hepimizin bildiği gibi Kur'an-ı Kerim Allah kelmamıdır. Dünya ve ahiret işlerinde bir yol gösterici (rehber olarak bütün insanlığa gönderilmiştir). Bu yüzden de kıyamete kadar yaşayacak ve çeşitli teknolojik devirleri göreceb bütün insanların her türlü ihtiyacına cevap vermektedir.

Böyle bir ilahî kitabın keşif ve buluşlara ilgisiz kalması elbette düşünülemez. Her şeyden yeterince bahsetmesi lazımdır. İnsanlar aradıklarını bulabilmelidirler.

Ancak Kur'an-ı Kerim'i bir fen kitabı olarak düşünmek doğru olmaz. Bunun içinde konuların ayrıntısına girmez. Ayrıntıya girseydi bir cilt değil, en az otuz, kırk cilt olması lazımdı. O zamanda okunma ve taşınma güçlüğü doğardı.

Üstelik Kur'an nazil olduğu (indirildiği) devirde insanlar bugünkü teknolojiden habersizdi. Açık-seçik elektrikten, uçaktan, televizyondan bahsedilse, kafalarına sığmayacaktı. "Böyle şey olmaz" diyerek inkar edeceklerdi. Öte yandan atom devrini yaşayacak insanlara da rehber olmalıydı. Yani Kur'an-ı Kerim hem 1400 yıl önce yaşamış olanlara, hem de bugünü yaşayanlara hitap etmeliydi. İçinde öyle imalar, işaretler bulunmalıydı ki, ancak o devrin insanları çözebil sin, anlayabil sin, Kur'an-ı Kerim'in büyük mucizelerinden biri budur. Bu hakikati Müslümanlar çoktan görüp anlamışlardır.

Kur'an-ı Kerim'de ayetlerle dile getirilen hadisedeler, bir çok ilmi buluşlara ışık tutmuş, insanlığın yüksek seviyelere ulaşmasını sağlayan en büyük rehber olmuştur. Tabii ki Rabbimiz biz insanlara bu büyük rehber kitabı anlayıp onu yaşayabilmemiz aklı ve düşünme becerisini vermiştir. Gerçekten de öyle değil midir? Allah'ın verdiği akıl, imkan ve güçler olmasaydı, insanlar bir adım bile atamazlardı. Önemli olan Allah'ın insanlara verdiği kuvveti, zekayı, kabiliyeti kötü kullanmamak; kainata koyduğu kanunlardan faydalanıp, yine onun çizdiği doğrultuda hareket etmektir.

Mesela: Yüce Allah istese herkesi Müslüman olarak yaratır, şeytana fırsat vermez böylece bütün insanları Cennete koyardı. Ama o zaman dünya imtihan yeri olmaktan çıkardı. İyilerle kötüler ayrılmaz, herkes iyi olacağından insanlar melekleşirdi. Oysa Allah (cc) meleklerden sonra insanları yarattı ve kendisine bazı vazifeler verdi. Bu imtihan sırrıdır ki, insanları meleklerden üstün seviyeye çıkarır.

Bizlere doğru yolu gösteren, en ümitsiz anlarda sabrı tavsiye edip ümit veren, Allah'ın yanımızda olduğunu telkin ederek bize cesaret veren pusula ve harita ve hatta uzak limana er geç varacağımızı müjdeleyen sönmez ışık Kur'an-ı Kerim'dedir. Onu rehber edinen, ona sarılan, Allah sevgisi ile zorluğa aşacak, Allah korkusu ile doğru yoldan ayrılmayacaktır inşallah.

Kur'an'daki Peygamberlerin mucizelerini böyle anlamak lazım. Ve şimdi de Kur'an-ı Kerim'in bilim ve teknoloji konusundaki bakışına bir göz atalım.

Kur'an ve Bilim Hakkında...

İlerleyen sayfalarda Kur'an ayetlerinin evren hakkında verdiği bazı bilgilerin bilim ile olan olağanüstü paralelliğine değineceğiz. Ama öncelikle, Kur'an ve bilim konuları üzerinde uzun süredir devam eden bir karışıklığa da değinmek gerekiyor.

Bu karışıklık, bazı ateist "bilim adamları"nın Kur'an'a önyargılı biçimde yaklaşımlarından kaynaklanır. Allah'ın varlığına inanmayan, dolayısıyla da Kur'an'ın Hz. Muhammed tarafından "yazıldığını" öne süren bu kişiler, Kur'an'ın verdiği haberlerin mutlaka bilimle çelişeceği noktasından hareket etmişlerdir. "6. yüzyılın bilgisi ile yazılan bir kitap, elbette sürekli gelişen ve yeni doğrular bulan bilimle çelişecektir" gibi bir mantık öne sürmüşlerdir. Böylesine bir önyargı ile baktıkları Kur'an ayetlerinin anlamlarını çarpıtarak, sözkonusu iddialarına destek bulmayı denemişlerdir.

Buna karşılık bazı müslümanlar, bu karalamalara karşı savunma yapmaya çalışırken, bir hataya düşerek, Kur'an'ı bir "bilim kitabı"olarak tanıtmaya başlamışlardır. Kur'an'ın bilimle çelişmediğini ispatlamaya çalışırken, neredeyse tüm bilimin Kur'an'ın içinde olduğunu söylemişlerdir. Hatta, bilimsel gelişme için, formüllerle ya da deneylerle uğraşmak yerine, Kur'an'ın daha derin araştırılmasının daha faydalı olduğunu öne sürenler olmuştur.

Oysa, Kur'an ayetlerinden anladığımıza göre, Kur'an bir "bilim kitabı"değildir. Bilime öncülük etmek, kimya formülleri aktarmak ya da kuantum fiziği öğretmek için indirilmemiştir.

Kur'an'ın ne amaçla indirildiğini ayetler şöyle açıklıyor:

"Elif, Lam, Ra. Bu bir Kitap'tır ki, Rabbinin izniyle insanları karanlıklardan nura, O güçlü ve övgüye layık olanın yoluna çıkarman için sana indirdik."^{333[419]}

"(Kur'an) Temiz akıl sahipleri için bir hidayet rehberi ve bir zikirdir."^{334[420]}

Kısacası Kur'an, müminlere rehber olmak üzere indirilmiştir. Onları "karanlıklardan aydınlığa" yani inkardan imana çıkaracak ve onlara Allah'a nasıl kulluk edeceklerini, O'nun rızasını nasıl arayacaklarını açıklayacaktır.

"Rehber" olma özelliği, müminin karşılaşacağı olaylarla ilgili özlü bilgileri aktarmayı da içerir. Diğer deyişle Kur'an, müminin tüm ibadetlerini nasıl yapacağını açıklar.

Müminin ibadetleri ise iki türdür: Namaz, oruç gibi doğrudan Allah'a karşı yapılan ibadetler ve "iyiliği emredip-kötülüğü engellemek" olarak özetlenebilecek olan ve toplum içinde gerçekleştirilecek ibadetler.

Bu yüzden Kur'an, mümine, "iyiliği emredip, kötülükten sakındırırken" yani dini anlatırken ve dinin düşmanlarına karşı mücadele ederken ne gibi yöntemler izlemesi gerektiğini anlatır. Bunun yanında, ne tür insanlarla ve toplumlarla karşılaşacağını tarif eder. Sayısız ayette "De ki..." ve "Derler ki..." ifadeleriyle başlayan cümleler, müminlerin diğer insanlarla nasıl bir diyalog içine gireceğini anlatır.

Ama bunlardan yola çıkıp **"Kur'an bir sosyoloji kitabıdır"** ya da **"Kur'an bir psikoloji kitabıdır"** diyemeyiz. Çıkarılacak sonuç, Kur'an'ın, kendisini rehber edinen müminlere, Allah'a yakınlaşma ve Allah yolunda mücadele için girişecekleri çabada yardımcı olmak üzere psikolojik ve sosyolojik bilgiler verdiğidir. Bu bilgilerin, hiç bir sosyoloji ya da psikoloji kitabında verilemeyecek kadar özlü ve doğru olduğunu, müminler, yaşadıkları tecrübelerden bilirler.

Kur'an aynı şekilde, "dünyaya nizam verme" gibi bir misyon da yüklenmiş olan müminlere, politik bilgiler verir. Dünyada etkin "güç odakları"nı tarif eder. Müslümanlara kimin düşmanlık besleyeceğini bildirir. Dünyadaki bozgunculuğun ardında kimlerin var olduğunu açıklar. Ama bundan

da "Kur'an bir siyaset bilimi kitabıdır" sonucu çıkmaz. Kur'an bu bilgileri, müminlere "rehberlik" etmek için vermektedir. Aynı şey, Kuran'ın verdiği tarihsel bilgiler için de geçerlidir: İnsanlık tarihi elbette Kur'an'dan öğrenilmez ama Kur'an, tarihin en önemli anahtarlarını vermekte, müminlerle dine düşman olanlar arasındaki mücadelenin tarihteki yerinden bahsetmektedir.

Aynı kıstas, kuşkusuz bilim için de geçerlidir: Bilim, araştırma ve deney sonuçlarından elde edilir. Bu zaten, Allah'ın "yerde ve gökte"ki ayetlerinin incelenmesi için verilen Kur'an emrinin de bir gereğidir. Ama Kur'an'dan kimya formülleri çıkarmaya çalışmak kuşkusuz hata olacaktır. Kimya formülleri, müminin "**ibadetleri**" açısından doğrudan bir önem taşımamaktadır ki, Kur'an'da açıklansın. Bunu araştırmak kimyacıların işidir. Ve kuşkusuz gereklidir, ama laboratuarda yapılacaktır.

Bunun yanında, Kur'an ayetleri gerçekten de bazı bilimsel gerçeklere değinir. Çünkü mümin, nasıl bir "**siyaset bilimcisi**" olmasa da girişeceği çaba nedeniyle politik ortamı bilmesi gerekiyorsa; "**bilim adamı**" olmak zorunda olmasa da, Allah'ın yarattıklarını tanıma açısından bilime aşina olmalıdır. Bu nedenle Kur'an, evrenin yaratılışı, insanın doğumu, atmosferin yapısı gibi bazı konularda temel bilgiler verir. Bu konularda verilen bilgilerin, modern bilimin son bulgularıyla uyum içinde olması ise, Kur'an'ın "**insan yazması**" olmadığını bir kez daha ortaya koyması açısından önem taşımaktadır.

Big Bang (Büyük Patlama)

Bu yüzyılda elde edilen bazı veriler, evrenin "**yok**" iken "**var**" hale geldiğini göstermiştir. Buna göre, evrenin bir başlangıcı vardır ve bu başlangıç Big Bang adı verilen bir "**Büyük Patlama**" ile gerçekleşmiştir. Bugün Big Bang Teorisi, bilim çevrelerinin büyük bölümünde kabul görmektedir.

Bu teoriye göre, evrenin tüm materyali yaklaşık 15 milyar yıl önce tek bir noktada toplanmıştı. Bu tek nokta sonsuz bir yoğunluk ve sonsuz bir ısı anlamına geliyordu. Yoğunluk sonsuzdu ama bir hacmi yoktu. İşte Büyük Patlama'dan önceki bu dönem (ki buna dönem demek zordur; madde olmadığı için zaman da yoktur) evrenin olmadığı, herşeyin "yok"olduğu dönemdi. Teoriye göre, büyük bir patlama ile sonsuz yoğunluktaki birikim büyük bir hızla dağılmaya başlamıştır. Bir başka deyişle Büyük Patlama ile, evren "**yok**" iken, "**varolmaya**" doğru yola çıkmıştır.

Bugün, evrenin sürekli olarak genişlemekte olduğunu ispatlanması Büyük Patlama'nın en büyük delili olarak kabul edilir.

"Bugün artık galaksilerin her yöne doğru bizden uzaklaştığını biliyoruz. Kozmolojistler evreni şişen bir balonun yüzeyi gibi düşünürler. Şüphesiz gerçek uzay, balonun yüzeyi gibi 2 değil 3 boyutludur ve her yöne doğru genişler."^{335[421]}

Gök cisimlerinin kaçma hızı uzaklık arttıkça artmaktadır. Örneğin, bizden bir milyar ışık yılı uzaklıktaki Ursa-Major Takım Yıldızı, her saniye dünyadan 1.500 kilometre uzaklaşırken, çok daha uzak olan Hidra Takım Yıldızı'nın uzaklaşma hızı saniyede 6.000 kilometredir.

Evren genişlediğine göre bu genişlemenin başladığı bir an olması gerekir. "Bu genişlemeyi tersine doğru düşünür ve evrenin gelişmesini zaman içinde geriye doğru çekersek o zaman her şey, 15 milyar yıl kadar önce sonsuz yoğunlukta tek bir matematiksel noktada, tekillikte toplanacaktır."^{336[422]}

Big Bang teorisinin en büyük önemi, evrenin bir başlangıcı olduğunu ispatlamasıdır. Bunun yanı sıra, pek çok kimsenin düştüğü bir yanılgıya da değinmek gerekir: Çoğu kişi, Allah'ın evreni Big-

335[421] New Scientist, 26 Eylül 1987

336[422] New Scientist, 12 Mayıs 1988, sf. 52

Bang ile -veya başka bir şekilde- yarattığını fakat bundan sonraki olayların "**kendi kendine**" işlediğini zanneder. Bu mantığa göre, Allah yalnızca "**ilk hareket**"i yaratmıştır ve evren birbiri ardına dizili domino taşları gibi kendiliğinden oluşmuştur. Oysa bu düşünce kökten yanlıştır.

Big-Bang, evrende bildiğimiz, hesaplayabildiğimiz ilk harekettir. Evrenin bu patlama sebebiyle oluşması ve yaşadığımız büyük dengenin kendi kendini oluşturmuş olması düşünülemez. Hiç bir kuralı olmayan bir patlama sonucu dağılan parçacıkların, galaksileri, yıldız sistemlerini ve içinde dünyamızın yer aldığı Güneş sistemini kendi kendine oluşturduğu gibi bir sonuca varılamaz. Tek bir atomun bile, içerdiği olağanüstü sistemlerle kendi kendine şekillenmesi düşünülemezken koca bir evrenin bir patlamanın "**kudretiyle**" oluştuğunu söylemek akıldışı bir yaklaşımdır. Bunların hepsi de yine Allah'ın ilmiyle gerçekleşmiştir. Nitekim Kur'an'da Allah'ın önce "gökleri" yarattığını, daha sonra yeryüzünü düzenlediği, onda dağları vrettiği ardından atmosferi düzenlediği, en sonra da canlıları var ettiği bildirilmektedir. Aynı şekilde, Kur'an ayetleri Allah'ın evrendeki tüm varlıkları sürekli yönettiğini bildirmektedir:

إِنَّ اللَّهَ يُمَسِّكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا وَلَئِنْ زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ إِنَّهُ كَانَ خَلِيمًا غَفُورًا

"Şüphesiz Allah, gökleri ve yeri zeval bulurlar diye (her an kudreti altında) tutuyor. Andolsun, eğer zeval bulacak olurlarsa, kendisinden sonra artık kimse onları tutamaz. Doğrusu O, Halim'dir, bağışlayandır."^{337[423]}

"Sizi diri tutan, sonra öldürecek, sonra da diriltecek olan O'dur. Gerçekten insan pek nankördür."^{338[424]}

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا

"Allah, yedi göğü ve yerden de onların benzerini yarattı. Emir, bunların arasında durmadan iner; sizin gerçekten Allah'ın her şeye güç yetirdiğini ve gerçekten Allah'ın ilmiyle her şeyi kuşattığını bilmeniz, öğrenmeniz için."^{339[425]}

Big Bang, evrenin başlangıcıyla ilgili bugün için en tutarlı teori olarak bilinmektedir. Çeşitli itirazlar gelmesine rağmen bunlar Big Bang sonrası evrenin oluşumuyla ilgilidir ki bu konu zaten oldukça karmaşıktır. Atomların, yıldızların, galaksilerin hangi sebep-sonuç ilişkileri içinde yaratıldıkları bugün tam olarak bilinmemektedir. Ama kuşkusuz Allah'ın, insanı bir su damlasını sebep kılarak yarattığı gibi, evreni de sebepler zinciri içinde yaratmış olduğu düşünülebilir. Ve bu sebebin çıkış noktası bir patlama veya başka birşey olabilir. Ama hiçbir aşama Allah'tan bağımsız kendi kendine oluşmamıştır. Ve sonuçta oluşan mükemmellik onun üstün ilmi ve kudretini gözler önüne sermektedir.

Tüm evren, bu evrenin ucunda bir yerde yaşayan insanoğluna yararlı kılınmıştır.

"O, geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı sizin hizmetinize verdi. Yıldızlar da Allah'ın emri ile hareket ederler. Şüphesiz ki bunlarda aklını kullananlar için pek çok deliller vardır"^{340[426]} ayetiyle buna dikkat çeker.

337[423] Fatır,35/41

338[424] Hacc,22/66

339[425] Talak,65/12

340[426] Nahl,16/12

Ve önceden de söylediğimiz gibi, Kur'an'da evrenin ve dünyanın yaratılışı ile ilgili tüm Kur'an haberleri, bilim aracılığıyla bulunan gerçeklere uygundur. Aşağıda bu konuyla ilgili bazı örnekler yer alıyor.

Evrenin Genişlemesi

20. yüzyıla gelene kadar tek bir bilim adamı dahi evrenin genişlemekte olduğu yönünde bir teori ortaya atmamış, hatta, belki de böyle bir olayı aklından geçiren dahi olmamıştı. Stephan Hawking, evrenin genişlemesinin farkedilmesini 20. yüzyılın en büyük olaylarından biri olarak niteledikten sonra, bu olayın bugüne gizli kalmasından duyduğu şaşkınlığı şöyle dile getirir: 'Evrenin genişlemekte olduğunun ortaya çıkarılışı 20. yüzyılın en büyük düşünsel devrimlerinden biridir. Bu günden geçmişe bakıldığında kimsenin bunu neden daha önce akıl etmediğine şaşmamak elde değil.'

Oysa Allah'ın, 600'lü yıllarda vahyettiği kitabında, Allah'ın evreni yarattığını ve de onu "genişlettiği" bildirilmektedir. Konuyla ilgili ayet şöyle demektedir:

"Biz göğü 'büyük bir kudretle' bina ettik ve şüphesiz. Biz, (onu) genişleticiyiz."^{341[427]}

Evrendeki Kusursuzluk

الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَوَاتٍ طِبَاقًا مَا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفَافُوتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ () ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْتَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ

“O ki, birbiri ile âhenktar yedi göğü yaratmıştır. Rahmân olan Allah'ın yaratışında hiçbir uygunsuzluk göremezsin. Gözünü çevir de bir bak, bir bozukluk görebiliyor musun?”

Sonra gözünü, tekrar tekrar çevir bak; göz (aradığı bozukluğu bulmaktan) âciz ve bitkin halde sana dönecektir.”^{342[428]}

Evrendeki milyarlarca yıldız ve galaksi mükemmel bir uyum içinde kendileri için tesbit edilmiş yörüngelerinde hareket eder. Yıldızlar, gezegenler ve uydular hem kendi etraflarında, hem de bağlı oldukları sistemlerle birlikte dönerler. Hatta bazen içinde 200 -300 milyar yıldız bulunan galaksiler birbirinin içinden geçip giderler. Bu geçişte, evrendeki büyük düzeni bozacak herhangi bir çarpışma olmaz.

Evrende hız kavramı dünya ölçüleriyle karşılaştırıldığında akıl durduracak boyutlardadır. Milyarlarca, trilyonlarca ton ağırlığındaki yıldızlar, gezegenler ve sayısal değerleri ancak matematikçilerin anlayabileceği büyüklükteki galaksiler ve galaksi kümeleri uzay içinde korkunç bir süratle hareket ederler.

Örneğin, dünya saatte 1670 km. hızla kendi eksenini çevresinde döner. Bugün en hızlı merminin saatte ortalama 1.800 km.lik bir sürate sahip olduğu düşünülürse dünyanın dev boyutlarına rağmen süratinin ne denli büyük olduğu anlaşılır.

Dünyanın güneş etrafındaki hızı ise merminin yaklaşık 60 katıdır: saatte 108.000 km. (Böylesine büyük bir süratle yol alabilen bir araç yapılabileseydi dünyanın çevresini 22 dakikada dolaşacaktı.)

Verdiğimiz bu sayılar sadece dünya içindir. Güneş sistemi ise daha da ilginçtir. Bu sistemin sürati mantık sınırlarını zorlayacak derecededir. Evrende sistemler büyüdükçe sürat artar. İşte güneş

^{341[427]} Zariyat,51/47

^{342[428]} Mülk,67/3-4

sisteminin galaksi merkezi etrafındaki dönüş sürati: -Saatte tam 720.000 km., 200 milyar yıldızı bünyesinde bulunduran "Samanyolu Galaksisi"nin uzay içindeki hızı ise saatte 950.000 km. dir

Bu baş döndürücü hız, aslında dünya üzerindeki yaşamımızın pamuk ipliğine bağlı olduğunu gösterir. Böylesine karmaşık ve hızlı bir sistem içinde dev kazaların oluşması normalde oldukça mümkündür. Ancak, ayette dendiği gibi, tüm bu sistem içinde hiç bir 'çelişki ve uygunsuzluk' yoktur. Çünkü evren de, her şey gibi, "başıboş" değildir ve Allah'ın koyduğu dengeye göre işlemektedir.

Yörüngeler ve Dönen Evren

Evrendeki büyük dengenin en önemli nedenlerinden biri, kuşkusuz gök cisimlerinin belirli bir yörünge izliyor olmasıdır. Bu yörüngelere, yakın zamana kadar bilinmediği halde, Kur'an'da da dikkat çekilmiştir:

"Geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı yaratan O'dur; her biri bir yörüngede yüzüp gitmektedirler." ^{343[429]}

Gerçekten de yıldızlar, gezegenler ve uydular hem kendi etraflarında, hem de bağlı bulundukları sistemle birlikte dönmekte, evren bir fabrikanın dişlileri gibi düzenli çalışmaktadır.

Evrendeki yörüngeler sadece bazı gök cisimlerinin hareketi değildir. Güneş sistemimiz hatta diğer galaksiler, başka merkezler etrafında büyük bir hareketlilik gösterirler. Dünya ve onunla birlikte Güneş Sistemi her yıl, bir önceki yerinden 500 milyon kilometre uzakta bulunur.

Gök cisimlerinin yörüngelerinden en ufak bir sapmanın bile sistemi altüst edecek kadar önemli sonuçlar doğurabileceği hesaplanmıştır. Örneğin dünya yörüngesinde, normalden fazla veya eksik 3 milimetrelilik bir sapma bakın nelere yol açabilirdi:

"Dünya güneş çevresinde dönerken öyle bir yörünge çizer ki her 18 milde doğru bir çizgiden ancak 2.8 mm ayrılır. Dünyanın çizdiği bu yörünge kıl payı şaşmaz, çünkü; yörüngeden 3mm'lik bir sapma bile büyük felaketler doğururdu: sapma 2.8 yerine 2.5 mm olsaydı yörünge çok geniş olurdu ve hepimiz donardık, sapma 3.1 mm olsaydı hepimiz kavrularak ölürdük." ^{344[430]}

Gök cisimlerinin bir başka özelliği de, yörüngelerinin dışında bir de kendi etraflarında dönmeleridir.

Güneş

Dünyadan 150 milyon km. uzakta olmasına rağmen, güneş bizim için gerekli olan enerjiyi kesintisiz olarak ulaştırır.

Bu dev enerjili gök cisminde hidrojen atomları devamlı olarak helyuma çevrilmektedir. Her saniye 616 milyar ton hidrojen, 612 milyon ton helyuma çevrilmektedir. Bu esnada dışarı salınan enerji 500 milyon hidrojen bombasının patlamasına denktir.

Dünyada hayat güneşten gelen enerjiyle sağlanır. Yeryüzündeki dengenin devamı ve canlılık için gereken enerjinin % 99 'u güneşten sağlanır. Söz konusu enerjinin yarısı gözle görünür ve ışık olarak alınır. Geriye kalan enerjinin büyük bir kısmı gözle görülmeyen, ama sıcaklık biçiminde ortaya çıkan kızılötesi ışınlardır.

Güneşin bir özelliği de çan gibi genişip salınmasıdır. Bu olay her beş dakikada bir tekrarlanmakta güneşin yüzeyi bu sırada saatte 1080 km hızla, 3 km. kadar bize doğru ilerleyip sonra geri dönmektedir.

Güneş, Samanyolu'nu oluşturan 200 milyar yıldızdan biridir. Dünyadan 325.500 defa büyük olmasına rağmen, evrendeki küçük yıldızlardan sayılmaktadır. Çapı 125 bin ışık yılı olan Samanyolu'nun merkezine 30 bin ışık yılı uzaklıktadır. (1 ışık yılı= 9.460.800.000.000 km.)

Güneşin Yolculuğu

"Güneş de, kendisi için (tesbit edilmiş) olan bir müstakarra (karar yerine) doğru akıp gitmektedir. Bu üstün ve güçlü olan, bilen takdiridir."^{345[431]}

Astronomların hesaplarına göre güneş, içinde bulunduğu galaksinin hareketi nedeniyle, Solar Apex adı verilen bir yörünge boyunca Vega Yıldızı'na doğru saatte 720.000 km.'lik bir hızla yolculuk etmektedir. (Bu, kaba bir hesapla güneşin günde 720.000x24=17.280.000 km. yol katettiğini gösterir. Tabi ona bağlı olan dünyamızın da...)

Yedi Kat Yer - Yedi Kat Gök

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا

"Allah, yedi kat göğü ve yerden bir o kadarını yaratandır. Ferman bunlar arasından inip durmaktadır ki, böylece Allah'ın her şeye kadir olduğunu ve her şeyi ilmiyle kuşattığını bilesiniz."^{346[432]}

Dünya atmosferinin yapısı, Kur'an'ın işaret ettiği gibi, başlıca yedi bölümden meydana gelir. Atmosferde katları birbirinde ayıran yüzeyler bulunmaktadır. Encyclopedia Americana'nın verdiği bilgiye göre, sıcaklığa bağlı olarak yerden itibaren şu katlar sıralanır.

1.Kat - Troposfer: Kalınlığı kutuplarda 8 km. ekvatorunda 17 km'ye kadar ulaşır. Bu kat bulutların büyük bir bölümünü kapsar. Sıcaklık yükseltiyeye bağlı olarak kilometrede 6.5°C azalır.Bu katmanın tropopoz diye adlandırılan ve hızlı hava akımlarının olduğu kısımda sıcaklık -57°C'de sabit kalır.

2.Kat - Stratosfer: 50 km yüksekliğe ulaşır. Burada mor ötesi ışınlar soğurulduğu için ısı açığa çıkar ve sıcaklık 0°C'ye kadar yükselir. Bu soğurma sırasında ısının yanında dünya için hayati önem taşıyan ozon tabakası da ortaya çıkar.

3.Kat - Mezosfer: Yüksekliği 85. km'ye kadar çıkar. Burada sıcaklık -100 C'ye iner.

4.Kat - Termosfer: Sıcaklık giderek yavaşlayan bir tempoda artar.

5.Kat -İyonosfer:Bu bölgedeki gazlar iyon halinde bulunur. Radyo dalgalarının iyonosfer tarafından tekrar dünyaya gönderilmesi sayesinde yeryüzündeki iletişim sağlanır.

6.Kat - Ekzosfer:500 ila 1000. km'nin ötesinde, özellikleri tamamen güneşin etkinliklerine göre değişen tabakadır.

^{345[431]} Yasin,36/38

^{346[432]} Talak,65/12

7.Kat - Manyetosfer: Burası dünyanın manyetik alanın kapladığı büyük bir boşluğu andıran alandır. Enerji yüklü atom altı parçacıklar Van Allen Kuşakları olarak adlandırılan bölgelerde tutulur.

Aynı kaynakta sayıldığı üzere yer kabuğunun katmanları da 7 bölümden oluşur:

1.Kat Litosfer(su)

2.Kat Litosfer(kara)

3.Kat Astenosfer

4.Kat Üst manto

5.Kat Alt manto

6.Kat Dış çekirdek

7.Kat İç çekirdek

Dünyanın Hareketi

"Dağları görürsün de, onları donmuş sanırsın; oysa onlar bulutların sürüklenmesi gibi sürüklenirler. Her şeyi sapasağlam ve yerli yerinde yapan Allah'ın sanatıdır (bu.)"^{347[433]}

Kur'an, dünya merkezli bir evren modelinin benimsendiği bir çağda, dünyanın aslında bulutlar gibi hareket eden bir cisim olduğunu belirtmektedir. Ayette dünya kelimesi yerine dağ kelimesinin yer alması da ilgi çekicidir. Çünkü dağlar dünyadaki sabitliğin simgesidir. Sabit gibi gözükken dağların hareket etmesi demek dünyanın hareket halinde olması demektir.

Dünyanın Yuvarlaklığı

خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ يُكَوِّرُ اللَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ عَلَى اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ أَلَا هُوَ الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ

"Allah, gökleri ve yeri hak ile yarattı. Geceyi gündüzün üzerine örtüyor, gündüzü de gecenin üzerine sarıyor. Güneşi ve ayı emri altına almıştır. Her biri belli bir süreye kadar akıp gider. Dikkat et! O, azîzdır, ve çok bağışlayandır."^{348[434]}

Kur'an'ın evreni tanıtan ayetlerinde kullanılan ifadeler oldukça dikkat çekicidir. Üstteki ayette **"sarıp örtmek"** olarak tercüme edilen arapça kelime **"tekvir"**dir. Bu kelimenin arapça karşılığı yuvarlak birşeyin üzerine bir cisim sarmaktır. (Örneğin Arapça sözlüklerde başa sarık sarma gibi yuvarlak cisimleri içeren fiiller için bu kelime kullanılır). Dolayısıyla gecenin gündüzü tekvir etmesi ancak yeryüzünün yuvarlak olmasıyla mümkündür.

347[433] Neml,27/88

348[434] Zümer,39/5

Dağların Depremleri Engellemesi

خَلَقَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَأَلْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ

“O, gökleri görebildiğiniz bir direk olmaksızın yarattı, sizi sarsmasın diye yere de ulu dağlar koydu ve orada her çeşit canlıyı yaydı. Biz gökyüzünden su indirip, orada her faydalı nebattan çift çift bitirdik.”^{349[435]}

"Biz, yeryüzünü bir döşek kılmadık mı? Dağları da birer kazık?"^{350[436]}

Jeolojinin dağlar hakkında söyledikleri yukarıda verdiğimiz ayetlerle tam bir paralellik içindedir. Dağların özelliklerinden biri yeryüzündeki büyük yer tabakalarının uçlarında yükselmesi ve bu tabakaları birbirine bağlamasıdır. Bu özellikleriyle dağlar tahtaları birarada tutan çivilere benzetilmektedir. Bunun yanında dağların yer kabuğunda yaptığı basınç, dünyanın merkezindeki magma hareketlerinin etkisinin yeryüzüne ulaşarak yer kabuğunu parçalamasına engel olurlar.

Yaratılıştaki Çiftler

"Yerin bitirmekte olduklarından, kendi nefislerinden ve daha bilmedikleri nice şeylerden bütün çiftleri yaratan (Allah çok) yücedir.”^{351[437]}

Erkeklik dişilik, "çift" kavramının bir karşılığı olmakla birlikte, ayette bahsedilen "bilmedikleri nice şeylerden" ifadesi daha geniş bir anlam içeriyor. Nitekim maddenin çiftler halinde yaratıldığını ortaya koyan İngiliz bilimadamı Paul Dirac, 1933 yılında Nobel Fizik Ödülü'nü kazandı. "Parité" adı verilen bu buluş, maddenin anti madde denilen bir çifti olduğunu ortaya koymuştur. Anti-madde, maddenin tersi özellikler taşır. Örneğin maddenin tersine anti-maddenin elektronları artı, protonları da eksi yüklüdür.

Denizlerin Birbirine Karışmaması

"Birbirleriyle kavuşup karşılaşmak üzere iki denizi salıverdi. İkisi arasında bir engel (berzah) vardır; birbirlerinin sınırı geçmezler.”^{352[438]}

Yukarıdaki ayette, bilinen iki su kütesinin birbirleriyle karşılaşp birleştiği fakat bir engel sebebiyle karışmadıkları vurgulanmaktadır. Bu nasıl olabilir? Normalde beklenen iki denizin birbirleriyle karşılaştığında sularının karışarak hem tuzluluk oranlarının hem de ısılarının eşitlenmeye doğru gitmesidir. Oysa olay böyle olmamaktadır. Örneğin Akdeniz ve Atlas Okyanusu, Kızıldeniz ve Hint Okyanusu birbirleriyle görsel olarak birleşseler de suları birbirine karışmamaktadır. Bunun sebebi aralarındaki bir engeldir. Bu engel ise "yüzey gerilimi kanunu" olarak bilinen olaydır.

Demirdeki İki Şifre

Demir dünyamızda en çok bulunan dört elementten biridir ve çağlar boyunca insan için en hayati madenler arasında yer almıştır. Demirden bahseden Hadid (demir) Suresi'nin 25. ayeti şöyledir:

"Demiri de indirdik. Onda büyük bir kuvvet ve insanlar için fayda vardır.”^{353[439]}

^{349[435]} Lokman,31/10

^{350[436]} Nebe,78/6-7).

^{351[437]} Yasin,36/36

^{352[438]} Rahman,55/19-20

^{353[439]} Hadid,57/25

Bu ayet ise oldukça ilginç olan iki matematiksel şifre taşımaktadır.

El-Hadid (belirli demir), Kur'an'ın 57'nci suresidir. "**El-Hadid**" kelimesinin harflerinin sayısal değerleri toplandığında (ebced hesabı) karşımıza çıkan rakam da aynıdır: 57. Sadece "**Hadid**" (demir) kelimesinin ebced değeri ise 26'dır. 26 sayısı demirin atom numarasıdır.

Zamanın Farklılaşması

Einstein'ın "rölativite kuramı"na göre zaman sabit bir ölçü değildir. Hıza bağlı olarak uzayıp kısalır. Kur'an, "**bir günü elli bin yıl**" olan ve yine "**bir günü bin yıl**" olan farklı zaman birimlerinden bahsederek, zamanın rölatif (göreceli) bir kavram olduğunu, Einstein'dan yüzyıllar önce açıklamaktadır.

"Melekler ve ruh ona süresi elli bin yıl olan bir günde çıkabilmektedir."^{354[440]}

"Allah, gökten yere kadar her işi düzenleyip yönetir. Sonra (bütün bu işler) sizin sayageldiklerinize göre bin yıl tutan bir günde O'nun nezdine çıkar."^{355[441]}

Karanlığın Yaratılması

"Görmediler mi, biz geceyi onda sükun bulmaları için, gündüzü de aydınlık(la görsünler) diye yarattık. Şüphesiz, iman eden bir kavim için bunda ayetler vardır."^{356[442]}

Dikkat edilirse ayet gecenin özel olarak yaratıldığını bildirmektedir. Bundan birkaç sene öncesine kadar bilimadamları evrendeki yıldız sayısını ve ürettikleri ışığı hesapladıklarında evrenin aslında sürekli aydınlık olması gerektiği sonucuna varmışlar ve karanlığın sebebini anlayamamışlardı. Bu konu ancak karadeliklerin keşfiyle açıklığa kavuştu. Çünkü evrenin her yerine dağılmış olan karadelikler, sahip oldukları korkunç çekim alanlarıyla yıldızların ürettiği ışınları büyük ölçüde yutmakta ve karanlığa sebep olmaktadır. Bir başka deyişle, karanlık özel olarak üretilmekte, ya da "yaratılmaktadır".

Karadelikler

Yakıtı tükenen yıldızın içine doğru büzülmesi ve en sonunda, yıldız yerine sınırsız bir yoğunlukta ve sıfır hacimde korkunç bir çekim alanının ortaya çıkmasıyla oluşan karadeliklere Kuran şöyle işaret etmektedir:

"Hayır, yıldızların yerlerine yemin ederim. Şüphesiz bu, eğer bilerseniz gerçekten büyük bir yemindir."^{357[443]}

Ayette yıldızların yerlerinin büyük bir gücü temsil ettiği özellikle vurgulanmıştır. Karadeliklerin yıldızların yerlerinde belirmeleri ve sahip bulundukları büyük çekim gücü düşünülürse ayetin anlamı anlaşılabacaktır

Ayın Yörüngesi

وَالْقَمَرَ قَدَرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ () لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

354[440] Mearic,70/4

355[441] Secde,32/5

356[442] Neml,27/86

357[443] Vakıa,56/75-76

"Ay'a gelince, biz onun için de birtakım uğrak yerleri takdir ettik; sonunda o, eski bir hurma dalı gibi döndü (döner). Ne güneşin aya erişip-yetişmesi gerekir, ne de gecenin gündüzün önüne geçmesi. Her biri bir yörüngede yüzüp gitmektedir."^{358[444]}

Ay yörüngesinde seyrederken dünyanın bazen önüne bazen arkasına geçer. Aynı zamanda dünyayla birlikte güneşin etrafında da döndüğünden uzayda sürekli "S" harfi benzeri bir yörünge çizer. Ayın uzaydaki bu yörüngesinin şekli, kurumuş hurma ağacı dalına oldukça benzemektedir

Ay dünyanın etrafında saatte 3659 km gibi büyük bir hızla hareket eder. Ay, ancak bu yüksek hızı nedeniyle dünyanın kuvvetli çekim gücünden korunabilmektedir. Ay, hızının daha yavaş olması halinde dünyaya çarpabilecek, daha hızlı olması durumunda ise uzaya savrulacaktı.

Ayın büyüklüğü ve dönüş hızı dünyayı etkilemekte ve gel-git dediğimiz olaya sebep olmaktadır. Ayın çekim kuvvetinin biraz daha fazla olması halinde dünyanın büyük bölümü bir anda sular altında kalabilirdi.

Atmosfer ve Van Allen Kuşakları

Biz çoğunlukla pek farkında olmayız, ama her gezegene olduğu gibi dünyaya da çok sayıda göktaşı düşmektedir. Diğer gezegenlere düştüklerinde dev kraterler açan bu göktaşlarının dünyaya zarar vermemelerinin nedeni, gezegenimizi saran atmosferin düşmekte olan göktaşlarına karşı büyük bir direnç göstermesidir. Göktaşı bu dirence fazla dayanamaz ve sürtünmeden dolayı yanarak büyük bir kütle kaybına uğrar. Böylece, büyük felaketlere yol açabilecek bu tehlike, atmosfer sayesinde savuşturulmuş olur.

Kur'an, atmosferin yaratılışındaki bu özelliği şöyle ifade ediyor:

"Gökyüzünü korunmuş bir tavan kıldık, onlar ise bunun ayetlerinden yüz çevirmektedirler."^{359[445]}

Gökyüzünün **"korunmuş bir tavan"** oluşunun en önemli örneklerinden biri dünyayı saran manyetik alandır. Atmosferin en üst tabakası **"Van Allen"** adı verilen bir manyetik kuşaktan oluşur. Bu kuşak dünyanın çekirdeğinin sahip olduğu özellikler nedeniyle ortaya çıkmıştır.

Çekirdek, demir ve nikel gibi manyetik özelliği olan ağır elementleri içerir. Ancak bunlardan daha önemlisi çekirdeğin iki farklı yapıdan oluşmuş olmasıdır: İç çekirdek katı, dış çekirdek ise sıvı haldedir. Çekirdeğin bu iki katmanı birbiri etrafında hareket eder. Bu hareket ağır metaller üzerinde bir çeşit mıknatıslanma etkisi yaparak bir manyetik alan oluşturur. İşte Van Allen Kuşakları bu manyetik alanın, atmosferin en dışına kadar ulaşan bir uzantısıdır. Bu manyetik alan sayesinde dünya, uzaydan gelebilecek olan tehlikelere karşı korunmuş olur.

Bu tehlikelerin en önemlilerinden biri, **"Güneş rüzgarları"**dır. Güneş, dünyaya ısı ve ışıktan başka, radyasyon ile beraber saatteki hızı 1.5 milyar kilometreyi bulan, proton ve elektronlardan oluşan bir rüzgar da gönderir.

Güneş rüzgarları, dünyanın 40.000 mil uzağında manyetik halkalar çizen Van Allen Kuşakları'ndan geçemezler. Parçacık yağmuru şeklindeki Güneş rüzgarı, bu manyetik alanla karşılaşır ve ayrılarak bu alanın çevresinden akar.

358[444] Yasin,36/39-40

359[445] Enbiya,21/32

Güneşten gelen X ve ultraviyole ışınlarının büyük bölümü ise atmosfer tarafından emilmektedir. Bu emilme olmadan, yeryüzünde hayat olması ise mümkün değildir.

Etrafımızı saran atmosferik kuşaklar, sadece zararsız orandaki ışınlar, radyo dalgaları ve görünür ışığın dünyamıza ulaşmasına imkan verecek bir geçirgenliğe sahiptirler. Eğer atmosferimiz bu geçirgenlik özelliğinden yoksun olsaydı, ne haberleşme dalgalarını kullanabilir, ne de canlılığın temeli olan gün ışığını bulabilirdik.

Dünyayı saran ozon tabakası da Güneş'ten gelen ve canlılar için zararlı olan morötesi ışınların yere kadar ulaşmasını önlemektedir. Güneş'ten gelen ultraviyole ışınları yeryüzündeki tüm canlıları öldürecek kadar fazla enerji yüklüdürler. Bu nedenle, dünyada yaşamın var olabilmesi için, gökyüzünün "korunmuş tavan"ına bir de ozon tabakası eklenmiştir.

Ozon, oksijenden üretilir. Oksijen gazının (O₂) moleküllerinde 2 oksijen atomu bulunurken, ozon gazının (O₃) moleküllerinde 3 oksijen atomu bulunur. Güneş'ten gelen ultraviyole ışınları, oksijen gazına bir atom daha ekleyerek ozonu oluştururlar. Ve ultraviyole sayesinde oluşan ozon tabakası, öldürücü ultraviyole ışınları tutarak yeryüzünde yaşamın en temel şartlarından birini oluşturur.

Kısacası; eğer dünya çekirdeğinin manyetik alan oluşturacak bir özelliği olmasaydı, atmosfer zararlı ışınları süzecek yapı ve yoğunlukta olmasaydı, kuşkusuz dünya üzerinde yaşam söz konusu olamazdı. Ve kuşkusuz hiçbir insanın ya da başka bir canlının bunları düzenlemesi de mümkün değildir. Açıktır ki, insanın yaşamı için "**olmazsa olmaz**" şartlar olan bu koruyucu özellikler, Allah tarafından var edilmiş ve gök, "korunmuş bir tavan" olarak yaratılmıştır.

Başka gezegenlerin bu tür "korunmuş tavan"lardan yoksun olması, dünyanın insan yaşamı için özel olarak yaratıldığının bir başka göstergesidir. Örneğin, Mars gezegeninin çekirdeği katıdır ve bu nedenle etrafında da manyetik bir koruma söz konusu değildir. Mars'ın büyüklüğü dünyanınki kadar olmadığı için çekirdekte sıvı kısmı oluşturacak kadar bir basınç doğuramamıştır. Ayrıca gezegenin uygun büyüklükte olması da manyetik alan için yeterli değildir. Örneğin, Venüs'ün çapı yaklaşık dünyanınki kadardır. Kütlesi dünyanınkinden ancak % 2 daha azdır ve ağırlığı da hemen hemen dünyanınkine eşittir. Dolayısıyla hem basınç açısından, hem de diğer nedenlerle Venüs'te de metalik bir sıvı çekirdek kısmının oluşması kaçınılmazdır. Buna rağmen Venüs'te de manyetik alan yoktur. Bunun sebebi Venüs'ün Dünyaya göre oldukça yavaş dönmesidir. Dünya kendi etrafındaki turunu 1 günde tamamlarken Venüs bir turu 243 günde tamamlıyor.

Dünyanın "**korunmuş tavan**"ını oluşturan manyetik alanın var olması için, Ay'ın ve komşu gezegenlerin büyüklükleri ve dünyaya uzaklıkları da önemlidir. Komşu gezegenlerden birinin şimdikinden büyük olması, o gezegene büyük bir çekim kuvveti kazandıracaktı. Komşu gezegenin sahip olacağı bu büyük çekim kuvveti, dünyanın çekirdeğindeki katı ve sıvı kısımlardaki hareket hızını değiştirecek, bugünkü şekilde bir manyetik alanın oluşmasına engel olacaktı.

Kısacası dünya göğünün "**korunmuş tavan**" özelliğine sahip olması, dünyanın çekirdeğinin yapısı, dönüş hızı, gezegenler arası uzaklık ve gezegenlerin kütleleri gibi pek çok değişkenin en uygun noktada birleşmesini gerektirmektedir.

Yağmurun Oluşumu

Yağmurların oluşması için gerekli evrelerin neler olduğu ancak 1935'te hava radarlarının keşfiyle ortaya çıkarıldı. Buna göre yağmur 3 evreden geçerek oluşuyordu: Birincisi rüzgarın oluşması, ikincisi bulutların meydana gelmesi, üçüncüsü yağmur damlacıklarının ortaya çıkışı.

Kur'an'da yağmurun oluşması ile ilgili olarak aktarılanlar da, sözkonusu bilimsel bulgularla büyük bir paralellik gösteriyor:

اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُ فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ وَيَجْعَلُهُ كِسْفًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ فَإِذَا أَصَابَ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ

"Allah rüzgarları gönderir (1. evre), böylece bir bulut kaldırır da onu nasıl dilerse gökte yayıp dağıtır ve onu parça parça kılar (2. evre); nihayet onun arasından yağmurun akıp çıktığını görürsün (3. evre). Sonunda kendi kullarından dilediğine verince hemen sevince kapılıverirler."^{360[446]}

Birinci Evre: "Allah rüzgarları gönderir..."

Okyanuslardaki köpüklenme ile oluşan sayısız hava kabarcığı sürekli patlamakta ve su damlacıkları sürekli gökyüzüne fırlamaktadır. Bu tuzca zengin damlacıklar daha sonra rüzgarlarla taşınır ve atmosferde yukarı doğru yol alırlar. Aerosol adı verilen bu küçük parçacıklar, su tuzağı işlevi görür ve yine denizlerden yükselen su buharını kendi çevrelerinde minik damlalar halinde toplayarak bulut damlalarını oluştururlar.

İkinci Evre: "...böylece bir bulut kaldırır da onu nasıl dilerse gökte yayıp dağıtır ve onu parça parça kılar..."

Tuz kristallerinin ya da havadaki toz zerreciklerinin etrafında yoğunlaşan su buharı sayesinde bulutlar oluşur. Bu bulutlar içerisindeki su damlacıkları çok küçük olduklarından (0.01 ila 0.02 mm çapında) havada asılı kalırlar ve göğe yayılırlar. Böylece gök bulutlarla kaplanır.

Üçüncü Evre: "...nihayet onun arasından yağmurun akıp çıktığını görürsün."

Tuz kristallerinin veya toz zerreciklerinin etrafında bir araya gelen su parçacıkları iyice yoğunlaşır yağmur damlalarını oluştururlar. Böylece havadan daha ağır bir konuma gelen damlalar buluttan ayrılır ve yağmur şeklinde düşmeye başlarlar.

Yağmurun Tatlı Kılınması

Kur'an, yağmurun "tatlı" oluşuna da dikkatimizi çekmektedir:

أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ () ءَأَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُونَ () لَوْ نَشَاءُ جَعَلْنَاهُ أُجَاجًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ

"Şimdi siz, içmekte olduğunuz suyu gördünüz mü? Onu sizler mi buluttan indiriyorsunuz, yoksa indiren Biz miyiz? Eğer dilemiş olsaydık onu tuzlu kılardık; şükretmeniz gerekmez mi?"^{361[447]}

"Sizin için gökten su indiren O'dur; içecek ondan, ağaç ondandır (ki) hayvanlarınızı onda otlatmaktasınız."^{362[448]}

Bilindiği gibi, yağmur suyunun kaynağı buharlaşmadır ve buharlaşmanın %97'si "tuzlu" okyanuslardan olmaktadır. Oysa yağmur tuzsuzdur. Yağmurun tatlı olmasının sebebi Allah'ın koyduğu

360[446] Rum,30/48

361[447] Vakıa,56/68-70

362[448] Nahl,16/10

başka bir kanundur. Bu kanuna göre, su, ister tuzlu denizlerden, ister mineralli göllerden, ya da çamurların içinden buharlaşsın yanında başka hiçbir yabancı madde taşımaz.

وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا

“(Ve O, o) Zât-ı Kerîm'dir ki, rüzgarları rahmetinin önünde bir müjdeci olarak gönderdi. Ve gökten tertemiz bir su indirdik”^{363[449]} hükmü gereği, duru ve tertemiz bir biçimde yere iner.

Bal Mucizesi

Allah'ın küçücük bir hayvan aracılığıyla insanlara sunduğu balın ne denli büyük bir besin kaynağı olduğunu biliyor musunuz?

Bal, fruktoz ve glukoz gibi şekerlerin yanısıra magnezyum, potasyum, kalsiyum, sodyum klorür, kükürt, demir ve fosfor gibi minerallere sahiptir. Nektar ve polen kaynaklarının niteliklerine göre değişmekle birlikte, balda B1, B2, C, B6, B5 ve B3 vitaminleri bulunmaktadır. Ayrıca bakır, iyot, demir ve çinko da az miktarlarda bulunur. Balın içeriğinde bunların dışında bazı hormonlar da vardır.

Bal, Kur'an ayetinde vurgulandığı gibi, "insanlara şifa" olma özelliği taşımaktadır. 20-26 Eylül'den Çin'de yapılan Dünya Arıcılık Kongresi'nde bilim adamlarının bal hakkındaki yorumları da bunu doğruluyor: "Kongre'de, arı ürünleri ile tedavi konusu ağırlık kazandı. Özellikle ABD'li bilimadamları bal, arı sütü, polen ve arı reçinasının (propolis) birçok hastalığı tedavi ettiğini bildirdiler. Romanyalı bir doktor balı katarakt hastaları üzerinde denediğini ve 2094 hastadan 2002'sinin (% 95) bal sayesinde tam olarak iyileştiğini açıkladı. Polonyalı doktorlar ise arı reçinasının hemoroid, deri hastalıkları, kadın hastalıkları gibi birçok hastalığa iyi geldiğini tespit ettiklerini bildirdiler."^{364[450]}

Bilimde en ön sıraları alan ülkelerde arıcılık ve arı ürünleri artık başlı başına bir araştırma dalı durumunda. Balın diğer yararları ise şöyle sıralanabilir:

Kolayca sindirilir: İçindeki şekerlerin bir başka cins şekere (fruktozun glikoza) dönüşebilme özelliği sayesinde bal, yüksek miktarda asit içermesine rağmen en hassas mideler tarafından bile kolaylıkla sindirilir. Aynı zamanda bağırsakların ve böbreklerin daha iyi çalışmasına yardımcı olur.

Düşük kalorilidir: Balın bir diğer özelliği de, aynı oranda şekerle karşılaştırıldığında oldukça tatlı olmasına rağmen, vücuda yaklaşık % 40 oranında daha az kalori sağlamasıdır. Vücuda yoğun enerji vermesine rağmen, kilo yapmaması balı üstün nitelikli bir besin kaynağı yapmaya yeter.

Süratle kana karışır: Bal ılık suyla karıştırıldığında 7 dakika içinde kana karışır. İçerdiği serbest şekerlerden dolayı beynin çalışması kolaylaşır...

Kan yapımına destek olur: Bal, kan yapımı için vücudun gereksinim duyduğu enerjinin önemli bir bölümünü karşılar. Ayrıca kanın temizlenmesine de yardımcı olur. Kan dolaşımını hem düzenleyici, hem de kolaylaştırıcı yönde etkisi vardır. Damar sertliğine karşı önemli bir koruyucudur.

İçinde bakteri barınmaz: Balın bakteri barınmasına olanak tanımayan özelliği "inhibine etki" olarak adlandırılır. Yapılan deneyler sulandırılmış balın bakteri öldürücü özelliğinin saf bala göre iki kat arttığını göstermiştir. İşin ilginç, arı kolonisine yeni dahil olacak kurtçukların, kendilerine

363[449] Furkan,25/48

364[450] Hürriyet, 19 Ekim 1993

bakmakla görevli arılarca—sulandırılmış balın bu özelliğini bilirmişçesine—sulandırılmış balla beslenmesidir.

Arı Sütü: Arı sütü, kovadaki işçi arıların ürettiği bir maddedir. Çok besleyici olan arı sütünde şeker, protein, yağ ve birçok vitamin bulunur. Vücudun kuvvetsiz düştüğü durumlarda ve doku yaşlanmalarından ileri gelen bozukluklarda kullanılır.

Arıların ihtiyaçlarından çok fazla ürettikleri balı, insanlar için ve insanlara uygun olarak yaptıkları açıktır. Bu inanılmaz görevi "kendi başlarına" yapamayacakları da...

İnsanın Yaratılışı

Eğer insan, aklını kullanıp "ben nasıl var oldum?" sorusuna samimi bir cevap bulmaya çalışmazsa, genellikle "nasıl oldumsa oldum!..." gibi bir mantığa kapılacaktır. Bu mantığa kapılınca da zaten, ona bu tür konular üzerinde bir daha düşünmeye pek zaman bırakmayacak bir hayat tarzını benimseyecektir.

Oysa akıl sahibi insana düşen, nasıl var olduğu üzerinde düşünmek ve hayatın anlamını buna göre belirlemektir. Bunu yaparken de, kimilerinin yaptığı gibi, varacağı sonucun "meğer ben yaratılmışım" şeklinde çıkmasından korkmamalıdır. Çünkü sözünü ettiğimiz kimileri, kendilerini bir Yaratıcı'ya karşı sorumlu hissetmek istemezler. Yaratılmış olduklarını kabul ettiklerinde, hayat tarzlarını veya bağlı oldukları ideolojilerini terketmek zorunda kalmaktan çekinirler. Ya da kendilerini yaratana boyun eğecek olmaktan kaçarlar. Bu psikolojiyi taşıyanlar, Kur'an'ın deyişiyle:

"Kendileri de bunlara yakînen inandıkları halde, zulüm ve kibirlerinden ötürü onları inkâr ettiler. Bozguncuların sonunun nice olduğuna bir bak!"^{365[451]}

Varlığını "**zulüm ve büyükleme**"ye kapılmadan akıl ve vicdan ölçüsünde değerlendiren insan ise, kendinde Allah'ın yaratışından başka birşey görmeyecektir. Varlığının, kendisinin yaratmadığı ve kontrol edemediği binlerce karmaşık sistemin uyumuna bağlanmış olduğunu farkedecektir. "**Yapılmış**" olduğunu kavrayacak ve Yaratıcı'sını tanıyıp O'nun kendisini hangi amaca yönelik olarak "yaptığını" anlamaya yönelecektir.

İnsan "**yapılmış**" olduğunu izlerken, ona rehberlik eden bir kaynak vardır: Kur'an. Bu kitap, onu yaratan tarafından ona ve diğer insanlara indirilmiş bir "**yol göstericidir.**"

Yaratılış olayının aynen Kur'an'da tarif edildiği gibi gerçekleşmiş olması da, akıl sahibi insana önemli mesajlar vermektedir.

İlerki sayfalarda, akıl ve vicdan sahiplerine nasıl "**yaratıldıklarını**" ve bu yaratılışın içindeki muhteşemliği gösteren bilgilere yerverilmiştir.

İnsanın yaratılışının öyküsü, birbirinden çok uzak iki ayrı yerde başlar. İnsan, kadın ve erkek bedeninde birbirinden tümüyle bağımsız olarak oluşan, ama birbiriyle tümüyle uyumlu olan iki ayrı özün birleşmesiyle hayata adım atar. Erkek bedeninde oluşan spermin erkeğin isteği ya da kontrolü ile oluşmadığı ortadadır, aynı kadın bedeninde oluşan yumurtanın kadının isteği ya da kontrolü ile oluşmadığı gibi. Onların bu olaylardan haberi bile yoktur.

Aslında, çok açıktır ki, erkekten gelen öz de, kadından gelen öz de, birbirlerine uyumlu olarak yaratılmışlardır. Bu iki özün yaratılışı da, birleşmeleri de, gelişip insan haline dönüşmeleri de gerçekte büyük birer mucizedir.

Testis ve Spermiler

Yeni bir insan yaratılmasının ilk basamağı olacak spermiler erkek vücudunun 'dışında' üretilir. Bunun sebebi üretimin ancak vücut ısısının yaklaşık 2 derece altında gerçekleşebilmesidir. Bu ısının sabitlenmesi için bir de testis üstüne yerleştirilmiş özel deri çalışır. Bunun fonksiyonu soğukta büzülerek, sıcakta ise terleyerek gerekli olan ısıyı sabit tutmaktır. Acaba bu hassas dengeyi erkeğin kendisi mi "ayarlayıp" düzenlemektedir? Tabi ki hayır. Erkeğin bundan haberi bile yoktur. Yaratılışı reddetmekte direnenler, bunun ancak "insan vücudunun keşfedilmemiş bir fonksiyonu" olduğunu söyleyebilirler. Bu "keşfedilmemiş fonksiyon" sözü ise "kuru bir isimlendirme"den başka bir şey değildir.

Testislerde dakikada ortalama 1000 adet üretilen spermiler erkekten kadının yumurtalarına doğru yapacağı yolculuk için sanki oradaki ortamı "biliyormuşçasına" özel bir dizayna sahiptir; baş, boyun ve kuyruktan oluşur. Kuyruğu, spermin bir balık gibi ana rahminde ilerlemesini sağlayacaktır.

Bebeğin genetik şifresinin bir bölümünü barındıracak olan baş kısmı ise özel bir koruyucu zırhla kaplanmış. Bu zırhın faydası anne rahminin girişinde farkedilir: Buradaki ortam son derece asidiktir. Spermin, bu asidin varlığını bilen "birisi" tarafından koruyucu zırhla kaplandığı ise son derece açıktır. (Bu asidik ortamın da nedeni ise annenin mikroplardan korunmasıdır.)

Erkekten rahme atılan sadece milyonlarca sperm değildir. Meni birbirinden farklı sıvıların karışımından oluşur. Kur'an, bu gerçeği şöyle vurguluyor:

"İnsanın üzerinden, henüz kendisinin anılan bir şey olmadığı uzun bir süre geçmedi mi?"

Gerçek şu ki, biz insanı katışık bir nutfeden (erkek ve kadının dölünden) yarattık; onu imtihan edelim diye, kendisini iştir ve görür kıldık."^{366[452]}

Meni içindeki bu sıvılar spermilerin gerek duyduğu enerjiyi karşılayacak olan şekeri içerir. Ayrıca baz özelliğiyle ana rahminin girişindeki asitleri nötralize etmek, spermin hareket edeceği kaygan ortamı sağlamak gibi görevleri vardır. (Burada da yine iki ayrı ve bağımsız varlığın birbirine uygun olarak yaratıldığını görüyoruz.) Spermiler yumurtaya varana kadar annenin vücudunda zorlu bir yolculuk geçirir. Kendilerini ne kadar savunurlarsa savunsunlar, 200-300 milyon spermden yumurtaya ulaşanların sayısı bini pek aşamaz.

Yumurta

Sperm yumurtaya uygun olarak düzenlenirken, çok ayrı ve farklı bir ortamda da yumurta hayata tohum olmaya hazır hale getirilmektedir... Kadının haberi bile yokken, yumurtalıklarda oluşan bir yumurta önce karın boşluğuna bırakılır ve hemen sonra ana rahminin fallop tüpü denen uzantılarının ucunda yer alan kollar sayesinde yakalanır. Ardından yumurta fallop tüpünün iç yüzeyindeki tüylerin hareketiyle ilerlemeye başlar. Büyüklüğü ise bir tuz tanesinin ancak yarısı kadardır.

Yumurta-sperm buluşmasının yeri fallop tüpüdür. Burada yumurta özel bir sıvı salgılamaya başlar. İşte bu sıvı sayesinde spermiler yumurtanın yerini bulurlar. (Dikkat edelim: Yumurta "salgılamaya başlar" derken bir insandan ya da gelişmiş bir bilgisayardan söz etmiyoruz. Bu ufacık

protein yığınının, "kendi kendine" böyle bir şeye "**karar vermesi**", daha da ötesi spermi kendine çekecek bir kimyasal bileşim "**hazırlayıp**" salgılaması inanılır şey midir?)

Özetle, vücudun üreme sistemi özellikle yumurtayla spermi buluşturacak şekilde hazırlanmıştır. Ve kadın üreme sistemi spermli, spermli de kadın vücudundaki ortama uygun olarak yaratılmıştır.

Sperm ve Yumurta Buluşması

Yumurtayı döleyecek sperm yumurtaya yaklaştığında, yine yumurtanın salgılamaya "karar verdiği" (!) ve sperm için özel olarak hazırlanmış bir sıvı, spermin koruyucu zırhını eritir. Bunun sonucunda da bu kez spermin ucunda olan ve yine özel olarak yumurta için hazırlanmış bulunan eritici enzim kesecikleri açığa çıkar. Sperm yumurtaya ulaştığında bu enzimler yumurtanın zarını delerek spermin içeri girmesini sağlar. Yumurtanın etrafını kuşatan spermli içeri girmek için büyük bir yarışa başlarlar. Ancak yumurtayı genelde tek bir sperm döller.

Kur'an'ın bu aşamada söyledikleri de hayli dikkat çekicidir. Kur'an, insanın sıvının yani meninin özünden meydana getirildiğini söylüyor:

"(Allah) sonra insanın neslini bir özden, değersiz bir sıvının özünden meydana getirdi."^{367[453]}

Ayetin bildirdiği gibi, yumurtayı spermli taşıyan sıvının kendisi değil, içinde taşıdığı tek bir sperm, hatta onun da "özü" olan kromozomlar dölemektedir.

Tek bir spermi içeri alan yumurtaya artık bir başka spermin girmesi mümkün değildir. Bunun sebebi yumurtanın etrafında bir elektriksel alan bulunmasıdır. Yumurta çevresi (-) elektrik yüklüdür ve ilk sperm yumurtaya girer girmez bu potansiyel (+) olur. Böylece dışarıdaki spermli aynı elektrik yükünü taşıyan yumurta, bu kez onları itmeye başlar.

Yani birbirinden ayrı ve bağımsız olarak oluşan iki özün elektriksel yükleri de birbirleriyle uyum içindedir.

Sonunda spermdeki erkeğin DNA'sıyla kadının DNA'sı birleşir. Artık annenin karnında yabancı, yeni bir hücre (zigot), yeni bir insanın ilk tohumu vardır.

Zigotun Rahime Yapışması

Yumurtanın döl yatağına yerleşebilmesi pürüklü özelliğinin sayesinde. Bu pürükler, yumurtanın gerçek uzantıları olup, toprağa yerleşen kökler gibi, organın derinliklerine doğru dalar. Böylece zigot kendisinin gelişimi için annenin vücudunda salgılanan hormonlardan yararlanabilir. Ancak modern çağda bulunan bu gerçeği, Kur'an şöyle bildiriyor:

"Yaratan Rabbin adıyla oku. O, insanı bir alak'tan (asılıp tutunan şeyden) yarattı. Oku, Rabbin en büyük kerem sahibidir."^{368[454]}

"İnsan, 'kendi başına ve sorumsuz' bırakılacağını mı sanıyor? Kendisi, akıtılan meniden bir damla su değil miydi? Sonra bir alak oldu, derken (Allah, onu) yarattı ve bir 'düzen içinde biçim verdi.' Böylece ondan, erkek ve dişi olmak üzere çift kıldı."^{369[455]}

367[453] Secde,32\8
368[454] Alak,96/1-3
369[455] Kiyamet,75/36-39

Döl yatağına tam anlamıyla tutunmuş olan zigot gelişmeye başlar. Oluşan yeni insanı anneye bağlayan yer, plasenta denilen tek taraflı bir süzgeçtir. Plasantanın en önemli özelliği anne karnında bebeğin gelişmesi için gerekli olan maddeleri "seçerek" bebeğe sunmasıdır.

Bunlardan ayrı olarak, bebeğin içinde büyüdüğü amnion sıvısının dikkati çeken en önemli özelliği, dışarıdan gelecek darbelere karşı bebeğin güvenliğini sağlamasıdır. Kur'an, bu konuda şöyle diyor:

"Sizi basbayağı bir sudan yarattık. Sonra onu savunması sağlam bir karar yerine yerleştirdik."^{370[456]}

Üç karanlık Bölge

Çocuğun döllenmeden itibaren gelişimi üç bölge içinde olmaktadır. Bu üç bölge:

1. Fallop borusundaki bölge; bu bölge spermle yumurtanın birleştiği ve yumurtalığın rahime bağlı olduğu bölümdür.
2. Ceninin tutunarak gelişmeye başladığı rahim duvarının içindeki bölme.
3. Ceninin özel bir sıvı dolu kese içerisinde gelişmeyi sürdürdüğü bölge.

Kur'an-ı Kerim konuyla ilgili olarak şöyle demektedir:

خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَانزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ يَخْلُقْكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَآَنِي تُصِرُّونَ

"Allah sizi bir tek nefisten (Âdem'den) yarattı, sonra ondan da eşini yarattı. Sizin için hayvanlardan sekiz eş meydana getirdi. Sizi de annelerinizin karınlarında üç katlı karanlık içinde çeşitli safhalardan geçirerek yaratıyor. İşte bu yaratıcı, Rabbiniz Allah'tır. Mülk O'nundur. O'ndan başka tanrı yoktur. Öyleyken nasıl oluyor da (O'na kulluktan) çevriliyorsunuz?"^{371[457]}

Bu arada, zaman geçtikçe, başlangıçta jelatini andıran ceninde büyük bir değişim görülür. İlk baştaki o yumuşak yapının içinde vücudun dik durmasını sağlayacak sert kemikler oluşmaya başlar. Hem de her kemik yerli yerinde! Diğer bir deyişle başlangıçta aynı yapıya sahip olan hücreler farklılaşarak, kimi ışığa karşı hassas göz hücrelerini, kimi sıcak, soğuğu ya da acıyı algılayan sinir hücrelerini veya ses titreşimlerini hissedecek hücreleri oluşturur.

Bu ayrışma hücreler mi karar vermektedir? Kendi kendilerine, insan gözünü ya da kalbini oluşturmaya karar verip, bu akıllamaz işi onlar mı başarmaktadır? Yoksa onlar bu işe uygun olarak mı yaratılmışlardır? Akıl ve vicdan ikinci seçeneği kabul edecektir.

Bütün bu anlatılan işlemlerin sonunda, bebek annesinin karnındaki gelişimini tamamlamış ve dünyaya gelmiştir. Bu haliyle anne karnındaki halinden 100 milyon kat büyük, 6 milyar kat da ağırdır...

Burada anlatılanlar, başka herhangi bir canlının değil, bizim hayata başlangıç öykümüz. İnsan için, böylesine karmaşık, olağanüstü bir olayın kimin eseri olduğunu bulmaktan daha önemli ne olabilir?

^{370[456]} Mürselat,77/20-21

^{371[457]} Zümer,39/6

Bütün bu karmaşık işlemlerin "**kendi kendine**" oluştuğunu düşünmek akıldışıdır. Hücreler nasıl "**karar verip**" insan organlarını oluşturabilirler? Zaten ateist "**bilim adamları**" da olayı -ne demekse- "**doğa mucizesi**" olarak tanımlıyorlar...

Elbette anlatılan olayların hepsini Allah yaratmaktadır. Hem de her anını, her saniyesini ve her aşamasını. Bu ise yaratılışın önemli bir sırrıdır.

"Sizleri Biz yarattık, yine de tasdik etmeyecek misiniz? Şimdi (rahimlere) dökmekte olduğunuz meniği gördünüz mü? Onu sizler mi yaratıyorsunuz, yoksa yaratıcı Biz miyiz?"^{372[458]}

Bu gerçeği, bir başka Kur'an ayeti şöyle bildirmektedir:

وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ وَمَا يُعَمَّرُ مِنْ مُّعَمَّرٍ وَلَا يُنْقَصُ مِنْ عُمُرِهِ إِلَّا فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

"O'nun bilgisi olmaksızın, hiç bir dişi gebe kalmaz ve doğurmaz da. Ömür sürene, ömür verilmesi ve onun ömründen kısaltılması da mutlaka bir kitapta (yazılı)dır. Gerçekten bu, Allah'a göre kolaydır."^{373[459]}

"Akıtılan bir meniden" insana dönüşen vücudumuz milyonlarca hassas denge içerir. Biz farkında olmasak da, vücudumuzda yaşamamızı sağlayan son derece karmaşık ve hassas sistemler vardır. Tüm bu sistemler, insanın, kendisinin "**yapıldığını**" anlaması için, onun tek sahibi, Yaratıcısı ve Rabbi olan Allah tarafından kurulmuş ve işletilmektedir.

"İnsan, 'kendi başına ve sorumsuz' bırakılacağını mı sanıyor? Kendisi, akıtılan meniden bir damla su değil miydi? Sonra bir alak oldu, derken (Allah, onu) yarattı ve bir 'düzen içinde biçim verdi.' Böylece ondan, erkek ve dişi olmak üzere çift kıldı. (Öyleyse Allah,) Ölüleri diriltmeye güç yetiren değil midir?"^{374[460]}

İnsan Allah'ın yarattığı bir varlıktır. Yaratıldığına göre, üstteki ayetin vurguladığı gibi, "**kendi başına ve sorumsuz**" bırakılacak değildir...

372[458] Vakıa, 56/57-59

373[459] Fatır,35/11

374[460] Kiyamet,75/36-40

-Okuma Parçası-

Mucize

Kudret'in karşıtı olan "**aciz**" kökünden if'al babında "**i'caz**" masdarından türetilen bir ism-i fail olarak "**âciz bırakan, karşı konulamayan, benzeri yapılamayan, hârika**" anlamında bir terim. Kur'ân-ı Kerim'de, "**mucize**" anlamında çok defa, "**âyet, âyât, beyyine, delil ve delâil**" kelimeleri kullanılmıştır. Âyet; belli olan bir alâmet, bir şeyi ispat eden delil veya işaret demektir. O halde genel olarak mucize ya bir işaret, delil ve ispat mânâsına; veya "**ilâhî bir haber**" yahut "**tebliğ edilen kelâm**" anlamına gelir. Birinci mânâ, mucizenin dinî bir terim olarak yapılan tarifine daha uygundur. İkinci mânâ içine, çok defa Kur'ân âyetleri, bazen de bizzat Kur'an-ı Kerim girmektedir. Bu kelimenin, hem ilâhî bir haber olan Allah'ın kelâmı Kur'ân-ı Kerim, hem de, onu tebliğ eden Peygamber (a.s)'ın risaletini ispat için kullanılmasında önemli bir hikmet vardır. O da; ilâhî bir kelâm ve hidâyet rehberi olan Kur'an-ı Kerim'in hak ve gerçek olduğuna bizzat kendisinin en kuvvetli bir delil olmasıdır.

Nitekim Peygamber Efendimizin her devirde geçerliliğini koruyan en büyük (aklî) mucizesi Kur'ân-ı Kerim'dir. Gerçekte mu'cize; tabiat kanunları ve âdetler üstü, fevkalâde, harika bir olaydır. Hak Teâlâ onunla inkârcıları, bir benzerini getirmekten âciz bırakır; peygamber olarak seçtiği zâtı tasdik eder, peygamberlik iddiasının doğruluğunu ispat etmek için onda âdetler üstü hârika bir şey gösterir. İşte bu, onun peygamberliğini ispat eden bir delil yani bir mucizedir. Bir hârika olan mucizenin iki ana özelliği vardır. Bunlardan biri; "**meydan okumak**" diğeri, inkârcıları "**âciz bırakmak**"tır. Ehl-i Sünnet âlimleri, mucizeyi, kerâmet gibi diğer harikalardan ayıran unsur ve şartları dikkate alarak çeşitli ifadelerle tarif etmişlerdir. Bunlardan en uygun ve açık olanı şöyledir; Mucize; Peygamberlik iddiasında bulunan ve inkârcılara meydan okuyan zâtın bu iddiasının doğruluğunu tasdik etmek için, Hak Teâlâ'nın, onun vasıtasıyla izhar ettiği ve onları bir benzerini 'mislini) yapmaktan âciz bırakan, tabiat kanunları ve âdetler üstü harikulâde bir hadisedir.^{461[461]}

Bu tariftan anlaşılacağı üzere mucize, Allah'ın bir fiilidir. Onu Peygamberi elinde yaratan ve gösteren, bizzat Allah (c.c) tır. Peygamberlik iddiasıyla ortaya çıkan ve inkarcılara karşı meydan okuyan bir zâtın elinde, onu inkâr eden herkesi aciz bırakan böyle bir harika izhar edilmesi, peygamberlik iddiasını ispat ve tasdik manası taşır. Çünkü peygamberin böyle bir harika göstermesi, "kulum, peygamberlik iddiasında sadıktır, kendisinde, tebliğ ettiği sözler de, doğru ve gerçektir" demektir. Tarifteki, "**peygamberlik iddiasında bulunmak**" ve "meydan okumak" (tahaddi) şartlar, mucizeyi, Allah'ın salih kulları olan evliyâ'nın gösterdikleri "**kerâmet**" adı verilen ve benzeri diğer fevkalâde hadiselerden ayırır. Çünkü Allah dostları olan evliyanın, "**peygamberlik iddiası**" ve "**meydan okuma**" vasfı yoktur. Onların gösterdiği kerâmetler, tâbi oldukları ve şeriatı üzere yaşadıkları peygamberlerin bir tür mucizesi sayılır.^{462[462]}

Mu'cize sahih ve kabule şayan olması için, bazı şartları gerektirir.

1- Mucize, Allahu Teâlâ'nın fiili olmalıdır. Çünkü Allah, fâil-i muhtar'dır; yani dilediğini yaratır. Ancak, kendi tarafından yaratılan bir fiilin doğruluğunu tasdik eder. Meselâ, Hz. Musa'nın elindeki asayı yılanı çevirmek, İsa (a.s)'nın ölüyü diriltmesi gibi mucizelerdeki fiiller, Hak Teâlâ'nın irade ettiği ve yarattığı fiillerdir. Bunların peygamberlere nisbeti mecazîdir.

2- Mucize, bilinen tabiat kanunları ve âdetler üstü bir harika olmalıdır. Ancak o zaman o fiil Allah katından bir tasdik derecesine ulaşır. Tabiat kanunlarına ve kâinatın normal nizamına göre meydana gelen (güneşin doğması gibi) hadiselerde fevkalâdelik özelliği yoktur.

461[461] Taftazânî, Şerhu'l-Akâid en-Nesefiyye; Kahire 1939, s. 459-460; Diğer tarif için bkz. el-Cürcânî, Şerhu'l-Mevâkıf, 3,177; el-Cezirî, Tavdîhu'l-Akâid, 140

462[462] Celâl ed-Devânî, Şerhu'l-Akâidi'l-Adudiyye, 2, 277

3- İtiraz edilmesi imkansız olmalıdır. Çünkü icâz'ın fonksiyonu, karşı çıkan muarızların aczini ortaya koyarak onları susturmaktır.

4- Mucize, Allah'ın tasdikine bir delil olarak, peygamberlik iddiasında bulunan zatın elinde meydana gelmelidir.

5- Gösterilen mucize peygamberin iddiasına, yani yapacağını ilân ettiği şeye uygun olmalıdır. İddiasına uymayan başka bir harika gösterse, mucize sayılmaz.

6- İddiasına uygun olarak gösterdiği mucize, kendisini tekzip ederek yalanlamamalıdır.

7- Mucize, iddiadan önce veya çok sonra olmamalı, peygamberlerin sözünü (iddiasını) müteakip hemen meydana gelmelidir.^{463[463]}

Mucizenin son şartına aykırı olarak peygamberlik iddiasından önce meydana gelen harikulâde olaylar, mucize sayılmasa da, evliya'nın kerâmeti cinsinden bir harika sayılır. Peygamberler, peygamberlik gelmeden önce, evliya derecesinde Allah dostlarıdır. Onlarda peygamberlik yaklaştığında görülen fevkalâde hadiseye "irhas" denir. Bunlar, gelecek olan peygamberliği tesis maksadıyla peygamber adaylarında görülen bazı harikalardır.

Mu'cizenin Peygamberliğe Delaleti

Şartlarına uygun olarak meydana gelen mucizenin peygamberlik iddiasında bulunan zatın peygamberliğine delâleti, kat'î ve zarurîdir. Çünkü Hak Teâlâ'nın yalancı bir zatın elinde, böyle misli gösterilemeyen fevkalâde bir mucize izhar etmesi aklen imkânsızdır. Zira bu, yalancı bir kimseyi tasdik etmek olur. Yalancıyı tasdik etmek kötü bir fiil olduğundan, Hak Teâlâ hakkında muhaldır. Gerçek şudur ki; peygamberlik denince, iki ana esas akla gelir. Birincisi; Allahu Teâlâ'nın büyük bir lütfu olan ilahî vahye mazhar olmak ve onu tebliğ ederek insanları dünya ve âhiret saadetine ulaştırmak; İkincisi ise, peygamberliği ispat eden ve onu tasdik eden "**Mucize**" göstermektir.

Şayet peygamberler, kudreti herşeye yeten Hak Teâlâ tarafından teyid edilmeseler; yani onlara inkârcıları aciz bırakan mucizeler verilmese idi, Allah'ın Rasûlü olduklarına kimseyi inandıramazlardı. Mucize göstermek o zatın peygamberliğini bilfiil tasdik etmek, "**doğru söyledin, sen hak peygambersin**" demektir. Buna, günümüzde şöyle bir örnek verilebilir: Nasıl ki bir devletin elçisi gittiği devlet başkanına, yalnız elçilere mahsus olan "**güven mektubu**" sunarak, kendi devlet başkanının sefiri olduğunu ispat eder ve kendine inandırırsa; peygamberler de, kesin bir delil sayılan "**mucize**" göstererek, Allah'ın Rasûlü olduklarına, kendi milletlerini inandırmış olurlar.

Peygamberler, eğer mucize ile desteklenmemiş olsalardı, sözlerini kabul etmek ve onları tasdik etmek gerekmezdi. Peygamberlik davasında sadık (doğru ve samimî) olan ile, kâzip (yalancı) olan birbirinden ayırdedilemezdi. Mucize gösterilince, iddia sahibinin doğru söylediği ve peygamber olduğu kesin olarak anlaşılmış olur. Çünkü Hak Teâlâ, mucizenin hemen ardından; onu görenlerde, peygamberin sâdık, sözünün doğru olduğuna dair bir bilgi yaratır. Bu bilgi, şu benzer olaydaki gibi şöyle hâsıl olur: Bir zât, bir topluluğa gelerek; "**Ben, şu kralın size gönderdiği elçiyim**" dese, sonra orada bulunan krala dönerek, "**Eğer beni kendine elçi tayin etmekte sadık isen, âdetine muhalefet et; üç defa yerinden kalk ve âdetine aykırı bir yere otur**" dese, kral da bunu yapsa; toplulukta, o zâtın doğru söylediği, kralın elçisi olduğu hususunda zorunlu ve kesin bir bilgi hasıl olur."^{464[464]}

463[463] Cürçânî, Şerhu'l-Mevâkıf, 3, 177-179

464[464] Fazla bilgi için bkz. Şerhu'l-Akâidil-Nesefiyye, 460, el-Cürçânî, Şerhu'l-Mevâkıf, 3, 181, 182

Burada önemli bir hususu belirtmek, konumuza daha açıklık getirecektir. Bazı kişilerin ilmini ve usûlünü öğrenerek yaptıkları sihir, asla bir çeşit mucize sayılmaz. Çünkü sihir, normal bir insanın maddî gücü dışında görünse de, insanın ruhî, nefsî ve ilmî gücü ve takatı dışında olağanüstü bir hadise vasfında değildir. Şayet öyle olsaydı, sihir de (mucize gibi vehbî) öğrenilemez ve bir sanat haline getirilemezdi.

Mucize; insanların her türlü güçleri dışında kalan, çalışarak elde edilemeyen ve ancak Hak Teâlânın yüce iradesi ve verdiği ilâhî güçle yapılan fevkalâde bir hadisedir. Sihir gibi kesbî (çalışılarak) değil, vehbîdir. İlahîdir. Bu bakımdan, kötü maksatlarla ve şerir kimseler tarafında öğrenilerek bir sanat ve geçim aracı haline getirilen sihirbazlık, dinen haram kılınıp yasaklanmış ve büyük günahlardan sayılmıştır. Ayrıca çalışarak elde edilen sihirbazlıkla yapılan sihirlerde, peygamberlerin gösterdiği mucizelerde bulunan şartlar; yani meydan okuma (tahaddi), insanları âciz bırakma ve peygamberlik iddiası yoktur. Bu gerçek Kur'ân-ı Kerim'de birkaç defa açıklanan "Hz. Musa'nın mucize asası ile Firavunun sihirbazları arasında geçen olaylarda çok açık olarak görülmektedir."

Bu bakımdan sihir mucizeye benzemez; mucizenin peygamberliğe kesin ve zorunlu delâletini iptal eden bir engel sayılmaz.^{465[465]}

Mucizeye İnanmanın Hükümü

Her müslümanın, Allahu Teâlâ'nın insanlara zaman zaman göndermiş olduğu peygamberlerinin davalarında sadık ve haklı olduklarını ortaya koyan ve Allah tarafından desteklendiklerini ispat eden mucizeler verdiğine inanması farzdır. Hiç bir peygamber yoktur ki, Hak Teâlâ ona bir mucize ihsan ederek onu tasdik etmiş olmasın. Bu husus, Kur'an'da adı geçen her peygamber hakkında indirilen müteaddid âyetlerle sâbit olmuş ve onlara verilen mucizeler açıklanmıştır. O halde mucize gerçeğine iman; Kitap, Sünnet ve İcmâ-ı Ümmet ile sâbittir. Kur'an'la sâbit olan "İsrâ" ve "İnşikâk-ı Kamer" gibi hissî ve kevnî mucizeleri inkâr, küfrü gerektirir. Her Peygambere mucize verildiğine dair pek çok âyetler olduğu gibi Peygamber (a.s)'ın şu sahih hadisi de zikredilebilir:

"Hiç bir peygamber yoktur ki Ona insanların imanına sebep olan mucizeler verilmiş olmasın. Bana verilen mucize ise, ancak bana vahyolunan bir vahiydir. Onun için kıyamet gününde ümmeti en fazla olan peygamber ben olacağımı ümit ediyorum."^{466[466]}

Peygamberlerin mucize göstermelerinin aklen de mümkün olduğuna en açık delil; mucizeyi yaratan Hak Teâlâ'nın her şeyi yaratacak kudrette bir "Kâdir-i Mutlak" olmasıdır. Çünkü; kâinatta, yerde ve gök yüzündeki canlı cansız varlıklar âlemine dikkatle bakılarak ondaki incelik, şaşmaz düzen ve muhkem nizam incelenip düşünülünce, bütün bunların yaratıcısı olan Hak Teâlâ'nın, peygamberlerini tasdik etmek maksadıyla gerektiğinde, herbirinin elinde, ezeli ilmine ve küllî iradesine uygun olarak mucize adı verilen fevkalâde bir şey yaratmasının aklen mümkün olduğu kolayca anlaşılır. Allah (cc)'a, sonsuz kudret ve azametine inanan herkes; mucizeye, onun aklen mümkün ve fiilen sâbit olduğuna tereddütsüz iman eder. İnsanlık tarihi bu gerçeğin canlı örnekleriyle doludur.

Mucizenin Çeşitleri

Akâid ve Kelâm ilmine ait muteber ana kaynaklarda mucizeler iki ana gruba ayrılmış, sonra her gruba giren mucizelerin çeşitleri beyan edilmiştir. Bunlardan birincisi, **"hissî ve kevnî mucizeler"**; diğeri ise, **"aklî (manevî) mucizeler"** dir.

^{465[465]} Ali Arslan Aydın, İslâm'da İman ve Esasları, İstanbul 1990, 200, 201

^{466[466]} Buharî, Fezâilül-Kur'ân, 1; Müslim, İman, 239.

Birinci gruba giren hissî ve kevnî mucizeler de, mahiyet ve keyfiyet bakımından iki büyük grupta toplanır. Birinci grup; Hak Teâlâ'nın elçileri olarak seçtiği üstün vasıflı şahsiyetler olan peygamberlerin mümtaz zatları ve kâmil sıfatları ile ilgili fevkalâde haller, üstün meziyetler, yüce tecellî ve özelliklerdir. İkinci grupta ise; peygamberlerin zat ve sıfatları dışında meydana gelen ve her peygambere verilen, o zamanki insanların duyu organları ile müşahade ettikleri tabiat üstü olaylar hissî ve kevnî mucizeler grubuna girer.

Bunlar her peygamberin peygamberliğini ispat etmek için Allah'ın izniyle gösterdiği, o zamanki insanları âciz ve hayran bırakan ve o devirde en inandırıcı görünen fevkalâde eşsiz hâdiselerdir. Bazı alimler, özellikle Peygamber (a.s) tarafından vahye ve Kur'an âyetlerine dayanarak haber verdiği, geçmişe ve geleceğe ait hadiseler, "**Mu'cizât-ı Haberiyye**" adı vererek bunları aynı türde mucizeler olarak mütalaa etmişlerdir. Başta Hâtemül-Enbiya Hz. Muhammed (a.s) olmak üzere, Allah'ın sevgili ve mümtaz kulları, insanlığın hidâyet rehberleri ve gerçek eğitici ve öğreticileri olan ve bizzat Allah (cc) tarafından terbiye edilen peygamberlerin mümtaz zat ve kâmil şahsiyetleri, onlar hakkında her müslümanın inanması gereken kemal sıfatlar, onların peygamberliğini ispat eden zâtî mucizelerdir.

Gerçek şudur ki; başta Hz. Muhammed (a.s) olmak üzere, bütün peygamberlerin herkese güven ve emniyet veren güçlü ve dürüst şahsiyetleri, sağlam karakter, güzel ahlâk, cesâret ve istikametleri, parlak zekâ ve dirayetleri, elde ettikleri eşsiz başarılar, sahip oldukları belağât ve fesahatları gösterdikleri, hissî mucizelerden daha tesirli ve açık olarak, herbirinin, Allah'ın Rasûlü olduğuna kesinlikle delâlet etmektedir.

Hissî ve Kevnî Mucizeler

Peygamberlerden bahsedilince akla gelen ve Kur'ân-ı Kerim'de bazı peygamberlerin gösterdiği bildirilen mucizeler, genellikle bu çeşit hissî ve kevnî mucizelerdir. Her peygamber, Hak Teâlâ'nın elçisi olduğunu ispat etmek için genellikle göze hitap eden hissî mucizeler göstermiştir. Bu fevkalâde hadiseler, her peygamberin içinde yaşadığı dönem gereği ve insanların anlayışına göre emsalsiz sayılan ve başkalarının benzerini yapmakta aciz kalarak hayret edecekleri türden mucizelerdir. Mahiyet ve keyfiyeti bakımından hissî ve kevnî olan bu mucizelerin çoğu Kur'ân-ı Kerim'de açıklanmıştır. Hz. İbrahim, Hz. Musa ve Hz. İsâ ve Peygamberimiz Hz. Muhammed (a.s)'ın gösterdiği ve Kur'ân-ı Kerim ile sâbit olan bu tür mucizelerden bazılarını şöyle özetlemek mümkündür:

1- Hz. İbrahim (a.s)'ın, Bâbil hükümdarı Nemrut tarafından-mancılık-kaleme ateşe atıldığı halde yanmayarak kurtulması.

2- Musa Peygamberin elindeki asanın, Firavunun sihirbazlarının yaptıklarını yutan bir ejderha haline girmesi, sonra eski haline dönmesi. Aynı asayı Hz. Musa'nın Kızıldenize vurmasıyla, denizin yarılması... Böylece Hz. Musa, yanındaki İsrâil oğullarıyla karşı sahile geçerek kurtulmuşlar, deniz eski haline dönmüş ve Firavn yanındakilerle beraber boğulmuştur.

3- Hz. İsâ (a.s)'nın, Allah'ın izniyle ölüleri diriltmesi, hastalara dokunarak onları iyi etmesi gibi fevkalâde hadiseler, birer hissî mucizedir.

Rasulullah (a.s) Efendimizin pek çok hissî ve kevnî mucizeleri vardır. Bunlardan Kur'ân-ı Kerim'de zikredilen ve tevâtür derecesine ulaşan sahih hadislerle sâbit olan ikisi şunlardır:

1- İsrâ ve Mirac mucizesi: Kur'ân-ı Kerim, İsrâ sûresinde:

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

“Bir gece, kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Harâm'dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir; O, gerçekten işittir, görendir”^{467[467]} buyurulmuştur.

Hız. Peygamberimiz (a.s) Efendimiz, ilâhî emir üzerine Cebrail (a.s)'ın refakatinde bir gecenin belirli bir kısmında, Mekke-i Mükerrremedeki Mescid-i Haram'dan, Kudüs'te bulunan Mescid-i Aksa'ya süratle götürülmüş; oradan da, yedi kat gökyüzüne yükseltilerek "sidre-i Müntehâ" ya ve diğer yüce makamlara çıkarılmış; bir çok ilâhî lütuflara (Füyûâtı Rabbâniyeye) mazhar olduktan sonra, tekrar Mekke-i Mükerrreme'ye ulaştırılmıştır, Buhârî ve Müslim'in Sahihlerinde mevcut meşhur bir hadise göre; bu mucize, Hicret'ten bir buçuk yıl önce Receb ayının yirmiyedinci gecesi vuku bulmuştur. İsrâ'nın, ruh ve ceset birlikte tahakkuk ettiğinde icmâ vardır. İsrâ hadisesi, yukarıda kaydedilen âyetle sâbit olduğundan, inkâr eden kâfir olur. Mirac hadisesinde de, icmâ-ı ümmet varsa da, keyfiyetin de, yani oluş şeklinde ittifak olunmamıştır. Ancak âlimlerin büyük çoğunluğuna göre, Mi'rac ta, ruh ve ceset birlikte ve uyanık olarak tahakkuk etmiştir. Bu hadise, Rasulü Ekrem Efendimiz'in en büyük hissî mucizesi olarak kabul edilmiştir.

2- İnşikâk-ı Kâmer, Ay'ın ikiye bölünmesi mu'cizesi: Peygamber (a.s) Efendimizin bu büyük hissî mucizesi de Kur'an'la sâbittir. Nitekim; Kamer sûresinde:

"(Kıyâmet)saat(i) yaklaştı, ay (ikiye) bölündü (yarıldı)"^{468[468]} buyurulmuştur.

Bazı sahih hadislerde nakledildiğine göre; müşriklerden bir grup, bir mucize olarak, ayın iki kısma ayrılmasını, Rasul-i Ekrem (a.s)'den istediler. Hız. Peygamber (a.s) da, Allah'u Teâlâ'ya yönelerek niyazda bulundu. Ay, Allah'ın kudret ve izniyle derhal ikiye ayrıldı; bir kısmı Hıra dağı üzerinde, diğer kısmı ise, aşağıda ve tam karşısında görüldü. Müşrikler, inat ve tekebbürlerine kapılarak bu büyük mucizayı inkâr ettiler ve "Bu, ancak bir sihirdir" dediler. Şayet bu mucize, diğer Mekkelilerce de görülmemiş olsaydı, ona delâlet eden âyetle tekzip edilmiş olur ve kimse Hız. Muhammed (a.s)'e iman etmez, hattâ inananlardan irtidat edenler bile olurdu. Halbuki böyle bir şey olmamıştır.

Aklî Mucizeler Aklî mucize, akla ve vicdana hitab eden ve her devirde geçerli olan olağanüstü eşsiz bir harikadır. Bu tür mucizeye en canlı örnek, yalnız Rasulullah (a.s) Efendimiz'e verilen ve onun en büyük mucizesi sayılan Kur'ân-ı Kerim'dir. Çünkü o, her zaman ve mekanda onun peygamberliğini simgeleyen en etkili mucizedir. Daha önceki peygamberlere verilen hissî mucizelerin fonksiyonu Kur'anla sona ermiş; onların, hatıralarda anılan tarihî fevkalâde bir olay olmaktan öte, artık bir etkisi kalmamıştır. Böyle bir aklî mucizenin, peygamberimiz Hız. Muhammed (a.s) Efendimize verilip, daha önceki peygamberlerin hiç birine bir benzerinin verilmemesinin hikmeti; onların peygamberliklerinin bir sonraki peygamberin gönderilişine kadar ki belirli zamana ve belirli bir millete mahsus olmasıdır. Hız. Muhammed (a.s)'ın peygamberliği ise, kıyamet gününe kadar bâki olduğu için, ona; bütün insanların peygamberi olduğuna tanıklık edecek Kur'ân-ı Kerim gibi, her devirde geçerli, aklî ve eşsiz bir mucize verildi. Kur'an'ın pek çok olan icaz yönleri, genel olarak şu iki kısımda toplanarak özetlenebilir:

1- **Bütün insanları hedef alan i'câzı:** Kur'an'ın o zamana kadar duyulmayan, adı sanı bilinmeyen gaybî hakikatlerden haber vermesi ve bunların aynen çıkması. Aynı şekilde, geçmiş ümmetlerden ve onların kıssalarından bahsetmiş olması da, Kur'ân'ın icazına örnek sayılır. Ayrıca, bütün devirlerde, her yerde ve her millete uygulanabilen genel ve eşsiz bir hukuk sistemi ortaya koyması da, ilmî bir mucizedir. Çünkü Hız. Muhammed (a.s) ümmî idi, okuması yazması yoktu. Onun herhangi bir âlim ve mürşidden ders almadığı, hukuk ve kanun okumadığı tarihen sâbittir. O halde, böyle ümmî bir zâtın, Kur'ân-ı Kerim gibi, Arap belâgat ve fesâhatının zirvesinde olan ilahî hikmetlerle

467[467] İsrâ,17/1

468[468] Kamer,54/1

dolu eşsiz bir hukuk sistemini, kendi karihâsından meydana getirebilmesi mümkün müdür? İşte Kur'ân-ı Kerim'in bu yöndeki icazını ve onun büyük bir mucize olduğunu aklı selim sahibi herkes rahatlıkla kavrayabilir.

2- Kur'ân-ı Kerim'in Araplara yönelik bulunan icazına gelince; bu Kur'ân'ın ilâhî lâfzının, "nesir" in alışılmış üslub ve yöntemleriyle tam tamına uyuşmayan; "şiir" in bilinen vezinleriyle de bağdaşmayan kendine mahsus üstün ve parlak nazmıdır. Bunun yanında, Kur'an'ın hayret verici, insanı teshir eden yüce bir belâğatı ve eşsiz bir fesahatı vardır. O öyle yüce bir üsluba sahiptir ki; ondan, avam olsun, kültürlü olsun veya ihtisas sahibi bir âlim olsun, herkes mutlaka faydalanır ve manevî zevk alır. Eşsiz bir üslup, geniş ve engin bir manâ hazinesi olan Kur'ân-ı Kerim, asırlardır tekrar tekrar meydan okuduğu halde, Arap edebiyatı, belâğat ve fesahat üstadları bu güne kadar Kur'ân'ın bir benzerini yapmaktan âciz kalmışlardır.

Nitekim bu konuda Allah Teâlâ şöyle buyurur:

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ () فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ

"Eğer kulumuz (Muhammed)'e indirdiğimiz (Kur'ân)'dan şüphe ediyorsanız, haydi siz de ona benzer bir sûre getirin. Allah'tan başka bütün şahitlerinizi (yardımcılarınızı) da çağırın; eğer doğru iseniz (bunu yapın) yok eğer yapamadınızsa, ki yapamayacaksınız, o halde yakıtı insanlar ve taşlar olan, inkârcılar için hazırlanmış ateşten sakının."^{469[469]}

Başka bir âyette:

"Deki: Andolsun eğer bütün insan(lar) ve cin(ler) şu Kur'an'ın bir benzerini meydana getirmek için (biraraya gelip) toplansalar yine onun bir benzerini yapamazlar"^{470[470]} diye meydan okumuyor ve

"Yoksa Onu uydurdu mu diyorlar? Hayır, onlar inanmıyorlar. Doğru iseler, haydi onun gibi bir söz meydana getirsinler"^{471[471]} buyuruluyor.

Fakat bütün bu meydan okumalara rağmen onlar, hiç bir şey yapamadılar ve Kur'ân'a cevap verme cesareti gösteremediler. Bu âyetler ve bütün Kur'an, asırlardır, değişik anlayış ve inançta bulunan belâğat üstadlarına, şair ve edebiyatçılara meydan okumaya devam ettiği halde, onunla kıyaslamaya yarayacak güzellikte herhangi bir çalışma yapılamamıştır. İşte bu, gözlem ve deneye dayalı ilmî delillerle ortaya konmuş bulunan gerçek, Kur'an'ın ilâhî icazını ve en büyük mucize oluşunu ispat eden belgedir.

Mucize Dışındaki Diğer Harikalar Bunlar başlıca beş çeşit olup, şöylece özetlenebilir:

1- İrhas: Peygamber olmaya namzet bir zatın, peygamber olarak gönderileceğine delâlet eden olağanüstü bir hadisedir. Böyle fevkalâde bir hadise, o zata peygamberlik gelmeden önce meydana gelir. Hz. İsa (a.s)'nın daha beşikte iken konuşması, bazı ağaçların ve taşların Peygamber (a.s) Efendimize selâm vermesi, bulutun onu gölgelemesi gibi... İrhas da, mucize gibi yalnız peygamberlere mahsus bir harikadır.

2- Kerâmet: İlâhî emirleri dikkatle yerine getiren, günahlardan titizlikle sakınan ve Allahu Teâlâ'ya çokça ibadet ve taatla yaklaşan, zühd ve takva sahibi bazı büyük zevatta görülen hârikalardır.

469[469] Bakara,2/23-24

470[470] İsra,17/88

471[471] Tur,52/33-34

Allah dostu veli ve evliya diye anılan bu gibi zevâtın, gerektiği zaman "kerâmet" göstermesi, Ehl-i Sünnete göre haktır. Bir çok hikmet ve faydalar vermesi ve etrafındakileri uyarması maksadıyla zühd ve takva sahibi bazı salih mü'minlere verilen bu ilahî lütuf ve ihsan, onların tabi olduğu peygamberlerin bir mucizesi sayılır. Kerâmet, mucize derecesine: veli de, nebinin derecesine asla ulaşamaz. Bu sebeple, keramet peygamberlik davasıyla ve istenilen zamanda gösterilemez.

3- Meûnet (Yardım, destek): Salih müslümanlardan olduğu halde, halk arasında hali gizli kalmış, iç âlemi anlaşılmayan bilinmeyen; meczup bilinen veya saf dil görünen kimselerden, bir iddiada bulunmadan meydana gelen bazı hârikalardır. Bu hal, sahibinin bazı belâ veya musibetten kurtulmasına ve geçiminin kolaylaşmasına yardımcı olur. Karşılarındaki insanların aklından geçenleri, maksat ve niyetlerini keşfetmek, bir çeşit meûnet sayılır.

4- İstidrac: Küfrü ve fiskı açık olan bazı kimseler elinde, arzularına uygun olarak meydana gelen hârikalara "istidrac" adı verilir. Bu, Allah Teâlâ'nın, inad, kibir, hased ve ihtirasları sebebiyle yola gelmeyen, münkirlere istediği fırsatı vermesidir ki; kötülüğe ve günah işlemeye devam ederek, daha çok azaba müstahak olmaları hikmetine dayanır. Bu gibi zâlim, fâsık ve inkârcı kimselerin dünya ile ilgili isteklerine, kavuşmaları, arzu ve duaların kabulü, "istidrac" sayılır.

5- İhanet: (Hakir ve zelil kılmak): Küfrü ve fiskı açık olan bazı kişiler elinde arzu ve isteklerine aykırı olarak meydana gelen bir takım harika olaylardır. Bu hale "hizlan" adı da verilir. Bu tip yalancı ve münkirler elinde meydana gelen menfî hârikalar, Hak Teâlâ'nın onları yalanlamak ve rezil etmeyi dilemesi ile ortaya çıkar. Nitekim rivâyete göre; Peygamberlik, davasında bulunan "Müseylemetü'l Kezzâb" diye anılan yalancı bir sapık, mucize göstermek maksadıyla tek gözü kör bir adama gözü açılsın diye dua etmiş; adamın gören diğer gözü de kör olmuş.

Sonuç olarak; hârika türlerinden, yalnız kerâmet ve irhas, sahibinin büyüklüğüne ve yüksek derecesine delâlet eder. Sihir ise, dinen haram olup, yukarıda belirtilen sebeplerle, bu hârika çeşitlerinden hiç birine girmez ve dinen hiç bir değer taşımaz. Sihirbazlar dinen makbul kişiler değildir.

Mucizeler ile Harikalar Arasındaki Fark

En önemli farklar şunlardır:

1- Mucize, ancak peygamberlik şerefine mazhar olan Allah'ın sevgili kulları, mümtaz şahsiyetler tarafından ve davalarına uygun olarak meydana gelir. Diğer hârikalarda bu şartlar bulunmaz.

2- Mucize, genellikle halkın istemesi üzerine gösterilir ve ortaya çıkar. Bu esnada halka, "Bir benzerini de siz getirin" diye meydan okunur ve halk âciz kalarak bir benzerini yapamazlar. Veliler ve diğer harika sahipleri, böyle bir iddiada bulunamazlar.

3- Mu'cize gösteren peygamberler, her türlü ahlâkî fazilet ve üstün vasıflarla muttasıf birer ahlâk ve fazilet timsali olurlar. O kadar ki, bu halleri de, onların peygamberliklerine delâlet eden birer hârika derecesinde görülür. Bu sebeple, vehbî olan peygamberlik sıfatlarıyla muttasıf olmayanlar, mucize gösteremezler.^{472[472]}

472[472] Fazla bilgi için bkz. Şerhu'l-Mevâkıf 3, 177-181, Şerhu'l-Makâsıd, 2, 130-135, İslâm'da İman ve Esasları 204-220

3.BÖLÜM

Peygamberlerin Kıssaları

Giriş

Kıssası Enbiya: Bir haberi nakletme, bir olayı anlatma hikâye etmek. Bu Arapça'da 'kassa kelimesiyle ifade edilir. Anlatılan hikâye ve olaya da "**kıssa**" denilir. Buhâri, bab başlıklarında "**kıssa**"yı "**olay**" anlamında kullanmıştır: "**Bâbu Kıssati Ehl-i Necran, Bâbu Kıssati Gazvet-i Bedr...**"

Aynı kökün "**kesmek**", "**kısaltmak**" anlamı da vardır.

"**Kıssa**" kelimesi esas olarak "**izlemek**", "**izi takip etmek**" anlamına gelmektedir. Bu anlamda kullanılmıştır:

"Musa: İşte aradığımız o idi, dedi. Hemen izlerinin üzerine geri döndüler."^{473[473]}

"(Musa'nın) kız kardeşine "Onun, izini takip et" dedi. O da onlar farkına varmadan onu uzaktan gözetledi."^{474[474]}

"**Kıssa**" edebiyatında "**hikaye**" anlamında kullanılır. Hikâye ise olmuş veya olması muhtemel olayları belirli bir takım noktaları ön planda tutarak anlatan edebiyat türü"dür. Kur'an'daki kıssalar meydana gelmiş Olayları anlattığı için "**gerçek kıssa**"lardır:

"Şüphesiz bu (İsa hakkında söylenenler), doğru haberlerdir. Allah'tan başka ilâh yoktur. Muhakkak ki Allah, evet O, mutlak güç ve hikmet sahibidir."^{475[475]}

Kıssanın gerçek olmayan bir türü vardır ki buna hikâye denir. Kıssa denilebilecek hikâyeler nadir olur. Bir haber veya hikâyenin kıssa olabilmesi, yaşanmış ve kaleme alınmış bir özelliği olması gerekir.

Kur'an, kıssaların gerçeğini anlattığı, yani tarihte meydana gelmiş olanlarını anlattığı için ondaki kıssalara hikâye denilmez. Çünkü hikaye; meydana gelmemiş fakat vukua gelmesi muhtemel olayları temsil yoluyla anlatır. Kur'an'ın anlattığı kıssalar ise, bazı müsteşriklerin iddia ettiği gibi, tarihi hakikatlerle ilgisi olmayan, sırf öğüt vermek maksadıyla söylenmiş hikâyeler değildir. Kur'an'ın anlattığı kıssalar tarihî hakikatler, geçmişlerin haberleridir:

"Böylece sana geçmişlerin haberlerinden bir miktar anlatıyoruz. Gerçekten sana katımızdan bir zikir (ibret verici olayları taşıyan bir kitap) verdik."^{476[476]}

"Biz sana onların haberlerini gerçek olarak anlatıyoruz. Onlar Rablerine inanmış gençlerdi. Biz de onların hidayetlerini artırmıştık."^{477[477]}

Kur'an'ın bu ifadeleri, hem okuma-yazma bilmeyen, dolayısıyla eski kitapları okuyup da içindekileri öğrenmesi mümkün olmayan ümmî Peygamberin bir mucizesi, hem de Kur'an'a eskilerin masalları: Esâtıru'l evvelin^{478[478]} diyen müşriklere bir cevaptır. Çünkü Kur'an eskilerin masallarını değil, geçmişlerin gerçek haberlerini, tarihlerini anlatır.

^{473[473]} Kehf,18/64

^{474[474]} Kasas,28/11

^{475[475]} Alu-İmran,3/62

^{476[476]} Taha,20/99

^{477[477]} Kehf,18/13

^{478[478]} Kalem, 68/15

Kur'an'da Kıssalar

Kur'an, insanları doğru yola iletmek için gönderilmiştir. Bunun için de hikmet ve güzel öğüt metodunu kullanmaktadır. Yaşanmış olayları etkili bir üslupla anlatmış, bunu yaparken, benzer olayların insanların başına her zaman gelebileceğini vurgulayarak dersler çıkarılmasını istemiştir.

Kur'an, muttakiler için bir öğüt ve insanlar için bir açıklama (beyan) dır:

"Bu (Kur'an) insanlara bir açıklama, (Allah'tan) korkanlara yol gösterme ve öğüttür."^{479[479]}

أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

"(Ey Muhammed) sen hikmetle, güzel öğütle Rabbinin yoluna çağır ve anlarla en güzel şekilde mücadele et. Çünkü Rabbin, yolundan sapanları, en iyi bilen O'dur ve O, yola gelenleri de en iyi bilendir."^{480[480]}

Kur'an'ın metod olarak kullandığı beyan, öğüt ve hikmet unsurları kıssada bir araya gelmiş bulunmaktadır. Kur'an'ın içine aldığı beş konu (iman, ibadet, muamelat, ukûbat, ahlâk ve kıssalar) dan kapsam itibariyle en geniş olanı ahlâk ve kıssalardır. Gerçekten de, peygamberlerin gönderiliş gayesi imanlı ve ahlâklı insanlar yetiştirmek olduğu için Kur'ân-ı Kerim'in yarısına yakın bölümü, insanlara ders ve ibret olmak üzere anlatılan geçmiş peygamberlerin ve milletlerin kıssalarıdır.

Kıssanın insan eğitiminde büyük rolü vardır. Geçmiş insanların başından geçen olayları ve sebeplerini anlatmak, bugünün insanına da yol gösterir, ders verir. Çünkü insan, yaratılışı, eğilimleri ve zaafılarıyla aynı insandır. Tarihte yaşamış insanlar ve milletler için söz konusu olan, bugünün insanı için de söz konusudur. Mesela; inkârcıların ve zâlimlerin acı sonları Kur'an'da, Firavun ve ordusunun denizde boğulmasına yol açan zulümleri anlatılmak suretiyle gözler önüne serilir. Yine sıkıntılara göğüs yererek, Allah'a olan iman ve tevekkülünü kaybetmeyen kimselerin, sonuçta büyük mertebelere ulaşacakları ve sabırlarının mükâfatını görecekleri Hz. Yûsuf kıssasında en güzel şekilde anlatılır.

Kur'an'da geçen kıssalarda esas gaye; "tarihi bilgi vermek olmadığı için, yer ve zaman belirtilen teferruata girilmez. Esas gaye: "muhtelif milletlerin tarihlerindeki bir takım özellikleri belirtmek, diğer peygamberlerin hayatında, Hz. Muhammed'in hayatında karşılaştığı hadiselerle benzeyen hadiseleri açıklamak, hak ve hakikatin daima galebe çaldığını, daima üstün geldiğini göstermek; Peygambere ve mü'minlere teselli vermek, her peygamberin karşılaştığı muhalefetin eninde sonunda yıkıldığını ve eridiğini tarihi misallerle tespit ederek mü'minlerin azmini kuvvetlendirmektir."

Kur'an kıssaları peygamber kıssaları ve Geçmişlerin Haberleri diye iki kısımdan meydana gelir.

Peygamber Kıssaları- Kur'an'da peygamberlerden yirmi beş veya yirmi sekizinin hayatları hakkında yeterli malumat verilmiştir.

Kur'an'da **"Peygamber Kıssaları"** ifadesi değil, **"peygamberlerin haberleri: Enbâu'r-rusul"** tabiri geçer:

"Peygamberlerin haberlerinden senin kalbini sağlamlaştıracak her şeyi sana anlatıyoruz (ki kavminden gördüğün haksız davranışlara karşı kalbin kuvvet bulsun, ruhun açılsın). Bunda da sana hak ve inananlar için bir öğüt ve ibret gelmiştir."^{481[481]}

479[479] Ali-İmran,3/138

480[480] Nahl,16/125

481[481] Hud,11/120

Kur'an'da Hz. Adem, Nuh, Hûd, Salih, İbrahim, İsmail, İshak, Lût, Yakub, Yusuf, Şuayb, Mûsa, Davud, Süleyman, İdris, Lokman, Zü'l-kifl, İlyas, Üzeyr, Eyyub, Yunus Zekeriyya, Yahya, İsa, Muhammed (as)'in kıssaları geçmektedir.

Geçmişlerin Haberleri- Kur'an'da 'geçmişlerin haberleri' (Taha, 20/99) ifadesiyle; Zülkarneyn, Ashabu'l-Kehf, Ashâbü'l-Uhdûd, Ashâbü'l-Fîl, Ashabu'r-Ress Ashâbü'l-eyke, Âd, Semûd, Lût, Nuh kavimleri kastedilir. Ayrıca İsrâ, Hicret, Bedr, Uhud, Benû Nadîr, Ahzâb, Mekke Fethi, Huneyn Gazvesi, İfk Hadisesi, Münafıklara ait kıssalar yer almaktadır.

Genellikle muharref Tevrat ve İncil'de nakledilen Yahudi-Hıristiyan kültürüne ait kıssalara İsrailiyyat adı verilir. Kur'an geçmiş milletlere ait haberlerin doğru olanlarını içine aldığı için, doğru olup olmadığı bilinmeyen, çoğu zaman uydurma olan bu gibi rivayetlere ihtiyaç kalmamıştır.

İsrailiyyatın nakledilmesinde bir sakınca olmadığını ifade eden hadisler olduğu gibi, onun naklini yasaklayan hadisler de vardır. Her konuda olduğu gibi bu konuda da ölçü Kur'an ve Sünnettir; İsrailiyyat Kur'an ve Sünnete uygun olup olmamasına göre değerlendirilerek:

Kur'an ve Hadisin ruhuna aynen uyan İsrailiyyat alınır. Bu grupta mütalaa edilen haberler, hadis kitaplarının Fiten, Ehâdîsu'l-Enbiya ve İsrailoğullarından bahseden bölümlerinde zikredilmiştir. Sahih-i Buhârî'nin bir babı "**İsrailoğullarından naklolan haberler babı**" adını alır. Bunlardan Kur'an ve Hadisin ruhuna aykırı olanlar atılır.

Kur'an'da "**en güzel kıssa**" (Ahsenü'l-Kasas) olarak anlatılan Hz. Yûsuf'un kıssasında çok yönlü dersler vardır: Sabır ve sıkıntılara katlanmanın büyük mükafatı, Allah'tan hiçbir zaman ümid kesmemek, nefsin ve şeytanın kötü isteklerine uymayarak Allah'a bağlanmak, bilmeyerek kötülük yapanları affederek onlara güzel ahlâk dersi vermek, üzerine aldığı görevi en iyi şekilde yerine getirerek güvenilir olduğunu ispat etmek, emanete hıyanet etmemek ve üzerinde hakkı olanların hakkını gözetmek.

Eğitim ve Öğretim Aracı Olarak Kıssa

Çocukların ve gençlerin eğitiminde tarihî, dinî ve ahlâkî kıssaların büyük bir önemi vardır. Gerçek veya gerçekleşmesi muhtemel olayları canlı bir dille, edebî bir üslupla tasvir etmek, okuyanlar üzerinde büyük bir etki bırakır. Kötülüklerin ve ahlâksızlıkların korkunç neticeleri, en güzel şekilde hikâyeye üslubuyla anlatılır ve insanlar bu yolla kötülüklerden sakındırılır. İyi işler ve güzel ahlâklılıkların örnek davranışları da hikâyeye yoluyla etkili bir biçimde aktararak gençler bu iyi hareket ve davranışlara teşvik edilir.

İslam'ı insanlara sevdirmek için kıssa ve menkıbelerden büyük ölçüde yararlanılmıştır. Eğitim maksadıyla bu çeşit ahlâkî hikâyelerin anlatılmasında bir sakınca yoksa da, Kur'an ve Sünnet'te bir dayanağı olmayan bir şeyi teşvik etmek veya yasaklamak için, dini bir hüviyet vererek hikâyeye uydurmak yasaktır. Kıssanın insanlar üzerinde bıraktığı tesiri kötüye kullanarak, şahsî çıkarları için hikâyeye uyduran ve nakleden kıssacı (kassâs)lara tarihte rastlanmıştır.

Tasavvuf'un konusu da ahlâkın güzelleştirilmesi (tehzîbu'l-ahlâk) ve nefsin terbiyesi olduğu için konularını işlerken kıssalardan büyük ölçüde yararlanır. Mutasavvıfların anlattığı kıssalar çoğunlukla İsrailoğulları kıssaları ile örnek şahsiyetlerin ahlâk ve davranışlarını konu alan hilye ve menkıbelerdir.

1-Hz. ADEM (a.s) Peygamberliği ve Mucizeleri

Hiz. Âdem ilk insan olduğu gibi aynı zamanda ilk peygamberdir. Hiz. Âdem yeryüzüne indirildikten sonra, Cenâb-ı Allah insan nesillerinin hepsini onunla eşi Havva'dan türetmiştir. Allahü Teâlâ bu hakikati Nisâ sûresinin birinci ayetinde şu şekilde dile getiriyor:

وَأَتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَتَبَدَّلُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ كَانَ حُوبًا كَبِيرًا

"Ey insanlar! Sizi tek bir candan (Adem'den) yaratan, ondan da yine onun zevcesini (Havva'yı) yaratan ve ikisinden pek çok erkekler ve kadınlar türetilip yayan Rabbinize karşı gelmekten sakının..." ^{482[482]}

Bir hadîs-i şerîflerinde Hiz. Peygamber (a.s) şöyle buyuruyor: **"Allah'u Teâlâ Âdem (a.s)'ı yeryüzünün her tarafından avuçladığı bir avuç topraktan yarattı. Bunun için Ademoğulları kendilerinde bulunan toprak miktarına göre, kimi kırmızı, kimi beyaz kimi siyah, kimi bunların arasında bir renkte; (tabiat bakımından da) kimi yumuşak, kimi sert, bazıları kötü, bazıları da iyi olarak geldiler."** ^{483[483]}

Allah, insanı nefsinin şehvet ve şeytanın vesveselerine maruz kalacak şekilde yaratmış, ona bunlara karşı koyacak akıl, hayır ve şerri birbirinden ayırt edecek vicdan (kalb gözü) vermiştir. Cenâb-ı Allah böylece insanı bu dünyada imtihan alanına koyduğu için, hikmet ve rahmetinin gereği olmak üzere hayır, fazilet, şer ve rezalet yollarını gösterecek, hak ile batılı öğretecek, hayır ve kemâl yollarına irşad edecek peygamberler göndermiştir. Cenâb-ı Hakk peygamberler göndermekle, insanın tabiatına ve halîfeliğine uygun imtihan şartlarını tamamlamıştır. Neticede insan bu dünyada yaptıklarının hesabını öldükten sonra diriltilince verecek, imanlı olup iyilik ve sevap terazileri ağır gelenler Cennet'e girecektir. Bunları kendilerine öğretip ikaz etmek için peygamberlere ihtiyaç vardır. İlk insanlara peygamber olmaya en lâıyk olan zat, Allahü Teâlâ'nın doğrudan doğruya vasıtasız konuştuğu ataları Hiz. Âdem'di.

Hiz. Âdem'in Peygamberliği kendisine emir ve nehiy olunduğuna dalâlet eden Kur'an ayetleri ile sabittir. Çünkü onun zamanında başka bir Peygamber yoktu. Bu duruma göre kendisine gelen o emir ve nehiyeler, vahiy vasıtasıyla olup başka bir vasıta ile değildir. Kur'an'da geçen Hiz. Âdem'in iki oğlunun Allah'a kurban takdim etmeleri, ikisinden birinin kurbanının kabul olunduğunun bildirilmesi.^{484[484]}

Hiz. Âdem'e vahiy ile bildirilmiştir. Kur'an'da Hiz. Âdem'in Peygamberliğe seçildiğinin anlatılması için **"İstafâ"** ^{485[485]} kelimesi ile **"İctebâ"** ^{486[486]} kelimeleri kullanılıyor. Kur'an'da diğer peygamberler için de ıstıfâ' ve ıctibâ' kelimelerinden müştak kelimeler kullanılıyor.^{487[487]}

Hiz. Âdem de Peygamberdir. Hiz. Âdem'in Peygamber olduğunu açıkça bildiren hadisler de vardır.

Ebu Üame (ö. 81/700) rivayet ediyor "Ebu Zerr (ö. 32/652) Peygamberimize 'Ya Nebiyallah, peygamberlerden ilk peygamber kimdir?' diye sorduğunda, Peygamberimiz (a.s): "Âdem'dir." dedi.

^{482[482]} Nisa,4/2

^{483[483]} Tirmizî, Tefsir, 3; Bu hadisi Tirmizî sahih bir senetle rivayet etmiştir.

^{484[484]} Bkz...Maide,5/27

^{485[485]} Alu-İmran,3/33

^{486[486]} Taha,20/122

^{487[487]} Bakz.7/144;2/130; 22/75; 38/47; 16/121; 3/79; 12/6; 6/87; 42/13; 68/50

Ebu Zerr, "Ya Rasûlullah o, Nebî oldu mu?" diye sorunca Hz. Peygamber (a.s), "Evet o mükellem bir Nebî(Allah'ın kendisiyle vasıtasız konuştuğu peygamber) idi" dedi."^{488[488]}

Diğer bir hadîste de Kıyamet gününde, diğer Nebiler gibi Hz. Âdem'in de bir peygamber olarak, Hz. Resulullah'ın sancağı altında bulunacağı haber verilmiştir.^{489[489]}

Hz. Âdem'in peygamberliği hususunda bütün müslümanlar ittifak etmişlerdir.^{490[490]}

Hz. Âdem'in evlâdları onun irşâdı ile Allah'a iman etmiş, zamanlarındaki maddî ve manevî ihtiyaçlarını temin eden ahkâmı ondan öğrenmişlerdir. Ebû İdris el-Havlânî'nin, Ebû Zerr'den rivayet ettiği bir hadîste Hz. Peygamber (a.s) Hz. Âdem'e on sahifelik bir kitap indirildiğini söylemiştir.^{491[491]}

İnsanların dinden ayrılarak ihtilâf etmeleri, hak dinin izini kaybederek batıl itikatlara saplanmaları sonradan çeşitli sebeplerle meydana gelen kötü bir durumdur. Böylece beşeriyetin başlangıcının bir vahşet devri olmadığı anlaşılır. Hz. Âdem'den sonra yeryüzünün çeşitli bölgelerine dağılan insanlar doğru yoldan ayrılmışlardır. Allah, onlara zaman zaman Peygamberler göndermiştir. Şu ayet bu hakikati ifade eder:

كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيُحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِي مَا اخْتَلَفُوا فِيهِ وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِهِ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

“İnsanlar bir tek ümmet idi. Sonra Allah, müjdeleyici ve uyarıcı olarak peygamberleri gönderdi. İnsanlar arasında, anlaşmazlığa düştükleri hususlarda hüküm vermeleri için, onlarla beraber hak yolu gösteren kitapları da gönderdi. Ancak kendilerine kitap verilenler, apaçık deliller geldikten sonra, aralarındaki kıskançlıktan ötürü dinde anlaşmazlığa düştüler. Bunun üzerine Allah iman edenlere, üzerinde ihtilafa düştükleri gerçeği izniyle gösterdi. Allah dilediğini doğru yola iletir.”^{492[492]}

Hz. Adem (a.s)'ın Mucizeleri

Yukarıda gördüğümüz gibi Yüce Allah, ilk insan Hz. Âdem'i bizzat doğrudan doğruya çeşitli safhalardan geçirerek yaratmıştır. Darwinist olan tekâmülcülerin iddia ettiği gibi, insan maddenin kendiliğinden gelişerek tek hücreli canlı olması ve bunun da gelişerek çeşitli hayvanlar ve maymunlar oluşması ve maymunların da insana dönüşmesi yoluyla meydana gelmemiştir. Uydurma ve yakıştırmadan ibaret olan bu nazariyenin doğruluğuna, deney ve gözlemlerde ve delil olarak kabul ettikleri materyal fosillerinde, en ufak bir ipucu bile yoktur. Bunun aksini ispat edecek fosil ve deliller pek çoktur. Mendel ve Pastör kanunları gibi.

Tekâmül nazariyesi bilim ve akıl nazarında muhaldir. Şöyle ki: Madde ve enerjide **"entropi"** vardır: Gözlenen bütün tabii sistemlerde düzensizliğe doğru, yani dağılıp saçılmaya doğru bir eğilim vardır. Bu gerçek, hem mikro ve hem de makro seviyelerde olmak üzere geçerlidir. Madde parçacıkları dağılıp saçılır gider. Enerji de akıllı birisi tarafından plânlı ve düzenli olarak kapalı duvarlar arasında ve borular içerisinde kontrol altına alınmazsa dağılır gider. Dışarıdan gelen güneş enerjisi de, bunu alıp

^{488[488]} Ahmed b. Hanbel, 5, 265

^{489[489]} Tirmizî, 2/202

^{490[490]} Tefâtâzânî, Şerhu'l-Akâid, s. 62; Devvânî, Celâl, s. 71; Aliyyü'l-Kârî, Şerhu'l-Fıkh'l-Ekber, 101

^{491[491]} Abdurrahman Hubneke'l-Meydânî, el-Akidetü'l-İslamiyye ve Usûluhâ, 2/260

^{492[492]} Bakara, 2/213

kullanacak çok muazzam bir makina sistemi yoksa boşlukta dağılır. Bu bir fizik kanunudur. Aklı başında olan bir âlim bu kanuna karşı gelecek cesareti gösteremez.

Madde âtıldır (eylemsizdir) kendiliğinden bir gücü yoktur (fizikteki atâlet prensibi). Allah'tan başka hiçbir şeyin kendiliğinden hiçbir gücü, düzen ve nizâmı yoktur (**ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh**). Akıllı ve şuurlu birisi tarafından plânlı düzenli bir makina sistemiyle kontrol edilmeyen enerji de her şeyi dağıtır, yakar ve yıkar. Meselâ nükleer bir santralda kontrol altına alınamayan bir atom enerjisi her şeyi yakar ve yıkar, dağıtır ve boşlukta dağılır gider.

Öyle ise basit bir otomobilin bir yapıcı mühendisi olmadan demir yığınları arasından güneş enerjisi veya herhangi bir enerji ile meydana gelmesi imkânsızdır. Deney ve gözlem ve akıl bunu kabul etmez. En basit bir canlının organizmasının (cesedinin) yanında, mükemmel bir otomobil veya en ileri seviyede yapılmış bir elektronik beyin, çocuk oyuncağı gibi kalır. Bir elektronik beyin bozulduğu vakit kendi kendisini tamir edemez, kendi mislini ve benzerini, maddelerini dışarıdan toplayarak yapamaz. Çünkü âtıldır ve şuuru yoktur. Bunlar akıllı birisinin yapacağı hesap ve plân işidir. Akılsız ve cansız madde kendiliğinden bir makina veya bir elektronik beyini yapamayınca, ya bunların yapıcısı olan insanı nasıl yaratabilir? İnsanın yaptığı en mükemmel bir elektronik beyin, insan tarafından tamir edilip kontrol edilmezse, kendisini tekamül ettirmek şöyle dursun madde yığınları arasında dağılıp gider.

Bir eser müessirinden (yaratıcısından) üstün olamaz. Bir eserde yapıcısında bulunmayan vasıflar bulunamaz. Netice sebebinden üstün olamaz. Taş sebep olursa, parçacıkları taşın eseri (neticesi) olur. Maddede can yoktur; insanî ruh ve bunun özellikleri olan şuur ve akıl hiç yoktur: vicdan ve bunun özellikleri olan sevgi, nefret ve üzüntü de yoktur. Bir maddenin, pek çok mükemmel makina sistemi olan bir canlının vücudunu meydana getirmesi ve ona kendisinde hiç bulunmayan canı, hele akıl, irade ve vicdanın kaynağı olan ruhu vermesi ne kadar muhal ve imkânsızdır. Can enerji değildir. Can, canlının duymasını ve gayeli hareket etmesini sağlayan, vücudunu tamir etme, kendisini koruma ve neslini devam ettirme vazifesini üstlenen manevî bir cevherdir. Bir canlı sisteminin meydana gelebilmesi için mutlaka şu şartlar gereklidir:

1- Sistemin gelişigüzel değil, enerji ve besinleri dönüştürecek mükemmel mekanizması ve makina sistemi olmalıdır.

2- Otomobilin çalışması için nasıl petrol lâzımsa, bunun da kullanılabileceği bir enerji kaynağı yani besinler bulunmalıdır. Canlıların besinleri, bitki ve hayvan organizmalarıdır.

3- Bu enerjinin dönüşüm mekanizmalarını idare edip devam ettirmek ve çoğaltmak için bir kontrolcü bulunmalıdır. Çünkü Termodinamiğin ikinci kanunu olarak ifade edilen ve kâinatta geçerli kanuna göre sistemlerin düzensizliğe doğru tabii bir kaymaları vardır. Otomobilde bu kontrolcü şoför, elektronik beyinde kontrol mühendisidir. Otomobilin şoförü veya elektronik beyinin kontrolcüsü ölmüşse bunlar kendi kendilerine gayeli ve düzenli çalışamazlar. Kendilerinin benzerlerini meydana getiremezler ve kendilerini tamir edemezler. Az bir zaman sonra çürür, dağılır ve saçılıp giderler. Canlıların mekanizma ve makinalarının kontrolcü ve idarecisi candır. Canlının canı çıkmışsa, bunca muazzam zekâsına rağmen insan dahi ona canı veremez.

4- Canlı bir sistemin mutlaka akıllı ve âlim bir yaratıcısı olmalıdır. O da Allah'tır. Otomobilin yapıcısı akıllı bir insandır. Öyle ise canlıların organizmalarını, o akıllara durgunluk verecek çok muazzam makina sistemlerini, oksijen, hidrojen (yani su), fosfor, kükürt, azot, karbon, kalsiyumdan yaratan ve bunlara canı veren Allah'tır.

İnsanla hayvan arasında mahiyet farkı vardır. İnsanlarda akıl, irade ve vicdan vardır. Hayvanlarda bunlar yoktur. Bunların kaynağı da Allah'ın insana verdiği ruhtur. Bu insanî ruh hayvanda yoktur.

Buna göre tekâmül nazariyesi (Darwinizm) muhaldir (imkânsızdır).

Darwinizme inananların, insanın maddeden kendiliğinden tekâmül ederek meydana gelişini:
“Onlara akılları mı bunu emreder, yoksa onlar, azgın bir topluluk mudur?”^{493[493]}

Kur'an'da Geçmeyen Kitap verilen Peygamber Hz.Şit (a.s)

Şit ismi İbrani'ce olup Arapça'da Allah'ın hibesi (hediyesi) manasındadır. Şit yerine Sis de denilmiştir.

Hız.Şit (a.s): Adem (a.s)'ın oğullarının en ulusu en üstünü Adem (a.s)'a en sevgilisi ve ona en çok benzeyen idi: Ayrıca "Şit (a.s) olarak da anılmaktadır.

Hız.Adem (a.s)'den sonra gönderilen peygamber. Hız.Âdem (a.s)'ın oğludur. Hız.Âdem (a.s)'ın oğullarından Hâbil ile Kâbil çıkan anlaşmazlık neticesinde Kâbil, Hâbil'i öldürünce, Allahü teâlâ Hız.Âdem'e, Hâbil'e karşılık ihsân olarak, yeni bir oğul verdi. Hız.Âdem (a.s)'ın bütün çocukları ikiz olarak doğduğu hâlde, Şit (a.s) tek doğdu. Hız.Âdem (a.s)'ın oğullarından Kâbil, Hâbil'i şehit ettikten sonra doğmuş olan Şit (a.s), son peygamber Muhammed (a.s)'ın nûrunu alnında taşıyordu. Bu sebeple Hız.Âdem (a.s) onu pek fazla seviyordu. Bütün evlâdı üzerine onu reis yaptığı gibi, vefât edeceği sırada da bütün yeryüzünün halifeliğine onu tâyin etti. Bu hususta vâsiyette bulundu.

Ayrıca ilâhi sırları bildirip, bütün ilimleri öğretti. Peygamber efendimizin nûruyla ilgili olarak oğlu Şit (a.s)'a şöyle vasiyet etti: "Oğlum Alnında parlayan bu nûr, son peygamber olan Muhammed (aleyhisselâm)'ın nûrudur. Bu nûru mümin, temiz ve afif hanımlara teslim et ve oğluna da şöyle vasiyet et." Şit, bu vasiyet üzerine sâliha bir kızla evlendi. Sonra evlâtlarına da böyle vâsiyet ettiler. Onlar da bu vasiyete uyup öylece devâm ettiler. Âdem (a.s)'ın vefâtından sonra, Allahü teâlâ, Şit (a.s)'a peygamberlik verdi. Elli sayfa (forma) küçük kitap indirdi. Bu kitaplarda hikmet ilmi, matematik, sanâyî bilgileri, kimyâ ilmi ve daha birçok şeyler bildirilmiştir. Şit (a.s) zamânında insanlar çoğalıp, her tarafa yayıldılar. Onlara Allahü teâlânın emirlerini bildirip imân etmeye çağırırdı.

Hız.Şit (aleyhisselâm)'ın dininin esasları, Hız.Âdem (aleyhisselâm)'ın bildirdiği dinin esaslarına uygundu. Hız.Şit (aleyhisselâm) ekseriyâ Şam'da ikâmet edip, insanlara, Allahü teâlâyâ imân etmeyi ve emirlerine uymayı bildirerek tebliğ vazifesini yaptı. Bin şehir kurup, hudutlarını tespit etti.

Hız.Şit (a.s)'ın çocukları ve torunları imâr ettikleri şehirlerde yaşayıp, Allahü teâlâyâ ibâdet ve tâatle meşgul oldular. Gâyet huzurlu bir hayat sürdüler. Aralarında düşmanlık buğz ve haset yoktu. Kötülüklerden, haramlardan ve isyândan uzak dururlardı. Hız.Şit (a.s), Şam'dan Yemen tarafına gidip, azgın ve sapık bir hâlde yaşayan Kâbil'in oğullarını Allahü teâlâyâ imân ve ibâdet etmeye dâvet etti. Fakat bu kavim, Hız.Şit (aleyhisselâm)'ın dâvetini kabul etmeyip, sapıklıklarında ısrâr ettiler.

Hız.Şit (a.s), onlarla savaş yaptı. Bu savaşta kılıç kullandı. İlk kılıç kullanan odur. Yemendeki bu azgın kavmin bir kısmını kılıçtan geçirdi, bir kısmını da esir aldı. Babası, Âdem aleyhisselâm'la veya kardeşleriyle Kâbe'yi balçık çamuru kullanarak taştan yaptı. Son peygamber olan Muhammed (a.s)'ın nûru Şit (a.s)'dan onun oğlu Enûş'a geçti. Şit (a.s), oğlu Enûş'a, babası Âdem (a.s)'ın, Muhammed (a.s)'ın nûruyla ilgili olarak kendisine yaptığı vasiyeti yaptı ve Enûş'u yeryüzüne halife

tâyin ederek vefât etti. Ömrünün dokuz yüz on iki veya dokuz yüz elli yâhut da dokuz yüz sene olduğu rivâyet edilmiştir. Peygamberliğininse, iki yüz seksen iki veya iki yüz on iki yâhut da iki yüz kırk iki sene olduğu rivâyet edilmiştir.

Hız.Şit (a.s)'dan sonra, çoğalarak yeryüzüne dağılan insanlar, zamanla doğru yoldan uzaklaşıp, çok azgınlık gösterdiler. Allahü teâlâ onlara İdris (a.s)'ı peygamber olarak gönderdi. Hız.Şit (a.s) Âdem (a.s)'ın öteki evlâtlarının hepsinden güzel ve faziletliydi. Sûret ve sirette yâni hâl ve yaşayışta tıpkı babasına benzediği için Hız.Âdem (a.s) onu diğer evlâtlarından çok severdi.

Hız. Adem (a.s) vefatından önce oğlu Şit'e ve dolayısıyla bütün insanlığa 5 maddelik bir nasihat da bulunmuştur;

Şit (as)'ın Mucizevi Mesajı

"Ey Şit! oğullarına söyle;

1-Dünyadan ayrılmayacaklarmış gibi bakmasınlar. Buradan bir gün göçüp gideceklerini düşünsünler. Zira ben de Cennetten ayrılmayacağım gibi baktım da sonunda olan oldu bana.

2-İnsanlara söyle, hanımlarının sözünü hakikati ta kendisi sanıp, hemen kabul etmesinler. Zira, ben hanımımın sözüne düşünmeden uyup; yasak meyveden yedim ve sonunda pişmanlığa maruz kaldım.

3-Oğulların yapacakları işin sonunu düşünsünler... Eğer ben yasak ağacın meyvesinden yerken bu işin sonunu düşünseydim başıma bunlar gelmeyecekti.

4-Bir işe başlarken içinde o işe endişe ve isteksizlik olursa iyice düşünüp, yeniden tetkik etsinler. Şayet ben yasak meyveyi yerken içimdeki endişe ve isteksizliğin üzerinde durup, kararımı gözden geçirseydim sonunda pişmanlığa düşmeyip zelil olmayacaktım.

5-Doğruluk ve isabet derecesini kesin olarak bilmedikleri işler de istişare etsinler. Dürüstlüğüne inandıkları kimselerle yaptıkları istişare neticesindeki karara göre hareket etsinler.

Evet Hız. Adem'in oğlu Şit (a.s) vasıtasıyla bizlere ettiği nasihatleri bunlardır. Öyle görünüyor ki bu tavsiyeler hemen hepimiz için kurtarıcı ve uyarıcı hükümler ihtiva etmektedir. Bunları dikkate alan insan kolay kolay zarar görmez.

2-Hız.İDRİS (a.s) ve Mucizeleri

Hız. İdris (as): Kur'an-ı Kerîm'de adı geçen Peygamberlerden biri. Peygamberler silsilesinin ikinci halkasında bulunan İdris (as) Kur'an-ı Kerîm'de adı geçmeyen Hız.Şit (a.s)'den sonra peygamber olmuştur.

Hız.İdris (a.s) rivayetlere göre, beyaz tenli uzun boylu, geniş göğüslü, gür sakallı idi. Yürürken adımını kısa atar, önüne bakarak yürürdü. İlk kez astronomi ve hesap ilmini, geçmiş zamanların ilimlerini öğrenen İdris (a.s)'dır.

Hız. İdris kavmini putlara tapmaktan şeytana ve Kabiloğullarına tarafgir olmaktan alıkoymuş, kendisine inanan az bir toplulukla Kabiloğullarıyla savaşmış ve onların bir çoğunu esir almıştır.^{494[494]} Hız. Peygamber (a.s) Mirac gecesinde semada Hız. İdris ile karşılaşmış, Cebrail (a.s)'a "bu kimdir" diye

sormuş. Cebrail (a.s) "Bu İdris (a.s)'dır. Ona selam ver" deyince, Hz. Peygamber ona selâm vermiştir. Hz. İdris selama mukabele ederek "hoş geldin safa geldin salih kardeş salih peygamber" diyerek hayır dua etmiştir.^{495[495]}

Kur'an-ı Kerîm'de yer alan Hz.İdris (a.s) hakkında dört ayet-i kerime vardır. Bunlardan ilk ikisi şu şekildedir:

وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا، وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا

“Kitapta İdris'i de an. Hakikaten o, pek doğru bir insan, bir peygamberdi. Onu üstün bir makama yücelttik.”^{496[496]}

Hz.İdris (a.s) hakkında nâzil olan diğer iki ayet-i kerime şu anlamdadır:

وَاسْمِعِلْ وَأَذْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِنَ الصَّابِرِينَ، وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُمْ مِنَ الصَّالِحِينَ

"(Ey Muhammed)! İsmail, İdris, Zü'l-kıfl hakkında anlattığımızı da an; onların her biri sabredenlerdendi. Onları rahmetimize kattık. Doğrusu onlar iyilerdendi.”^{497[497]}

Hz.İdris (a.s) hakkında indirilen bu ayetlerden onun; peygamber, dosdoğru, yüce bir mevkie yükseltilmiş, sabırlı, Allah'ın rahmetine kavuşmuş ve iyilerden olmak gibi niteliklere sahip olduğu görülmektedir.

Hz.İdris (a.s)'e otuz sahife indirilmiştir. Rivayete göre, ilk defa yazı yazan ve elbise dikip giyen odur. Ondan önce insanlar, hayvan derisi giyerlerdi. Ayrıca üçyüz altmış sene ömür sürdüğü de söylenmektedir. Hz.İdris (a.s)'e göklerin sırları açılmış olup Allah Teâlâ onu diri olarak göğe kaldırmıştır.^{498[498]}

Hız.İdris (a.s)'ın Mucizeleri

Felsefe, akılla sınırlı gerçekleri (hakikati değil) tespitle ilgili bir disiplindir. Grekçe'de sevgi anlamına gelen “fıla” kelimesiyle, hikmet anlamına gelen sofia'dan meydana gelen fılasofia terkihi, Arapça'ya felsefe şeklinde geçmiştir. Hikmet kelimesi, hüküm, muhakeme, hâkimiyet, hükümet, hakim ve hakem gibi kelimelerle aynı kökten gelir. Lügat manası, yanlıştan menetmek veya doğru yola sevkettir. Üzerine binilen bir hayvanı, arzu edilen cihete sevketmeye yaradığı için Arapça'da dizgine “Hikmet” adı verilmiştir.

Ragib El İsfehanî, “Akılla, gerçek olanı tespit etme kabiliyetine hikmet denilir” tarifini yapmış ve devamında şu tespitte bulunmuştur: “Allah'ın hikmeti, varlıkları en mükemmel bir şekilde yaratmasıdır. İnsanın hikmeti ise, eşyanın hakikatini bilmesi ve eşyayı hayırlı işler için kullanmasıdır.” Peygamberimizin insanlara kitabı ve hikmeti öğrettiği, muhkem nasslarla haber verilmiştir. Ancak öğrettiği bu hikmetin felsefe olmadığı malûmdur.

Felsefe, Hermetik kültürün bir ürünü olarak zikredilmektedir. Kurucusu olarak, üç ayrı Hermes'ten bahsedildiğini söyleyebiliriz. Bunlardan ilki Tufan'dan önce Yukarı Mısır'da yaşayan ve İbrânî dilinde adı Hanuh olarak geçen Hermes'tir ki, bunun Hz. İdris (a.s) olduğu iddia edilmiştir.

^{495[495]} Buhârı, Enbiyâ, 5

^{496[496]} Meryem, 19/56-57

^{497[497]} Enbiya, 21 /85,86

^{498[498]} Abdu'l-Fettah Tabbar Me'al-Enbiyâ, I, 842

İkincisi, Tufan'dan sonra Babil'de yaşayan ve Pisagor'un öğrencisi olarak ülkesinde tıp ve felsefeyi yeniden kuran Kaldeli Hermes'tir. Üçüncüsü ise, Tufan'dan sonra Mısır'da yaşayan ve kendisine birçok eser isnat edilen gezgin bir filozoftur. Helenistik dünyanın mirası olan Hermetik kültürün, İslâm toplumunda bâtinî ve işrâkî çevrelerde ilgi uyandırdığı bilinmektedir. Felsefenin benimsenmesi için değişik rivayetler ortaya atılmıştır.

İbn-i Nedim'in naklettiği rüya, bunun en güzel delilidir. Rivayete göre; filozof Aristo, halife Me'mun'un rüyasına girer. Halife, filozof Aristo'ya "Güzel nedir?" diye sorar. Aristo "Şeriatı göre güzel olandır" der. "Sonra hangisidir?" deyince "Akla göre güzel olandır" cevabını verir. "Daha sonra hangisidir?" sorusuna ise "Halka göre güzel olandır" demiştir. Rüyaya nispet edilen bu rivayetin hedefi; İslâm'da hukukun kaynağı olarak kabul edilen delilleri, Aristo gibi bir filozofa söyletmektir. Aralarındaki kaynak, usûl ve üslûp farkına rağmen, din ile felsefenin hedefinin aynı olduğunu kabul ettirmektedir. Bu rüyada güzelliğin kaynağı olarak gösterilen şeriatın "Kitap ve sünnetin hükümlerine", aklın "kıyasla elde edilen bilgilere", halkın ise "sahih örf ve âdete" tekabül ettiği bilinmektedir.^{499[499]}

3-Hz.NUH (a.s) ve Tufanı

Hız. Nûh (a.s): Allah Teâlâ'ya ibadeti terkedip, tapınmak için kendilerine putlar edinen ve böylece yeryüzünde ilk defa fesada uğrayan bir kavmi tevhid akidesine döndürmek için gönderilen peygamber. "Ulul-Azm" peygamberlerin ilki olan Nûh (a.s)'ın, kavmini tevhide döndürmek için verdiği mücadele, Kur'an-ı Kerim'de uzunca zikredilmektedir. Adı, kırk üç ayrı yerde zikredilen Nûh (a.s)'ın kıssası, şu surelerde mufassal olarak ele alınmıştır: el-A'raf, Hûd, el-Müminûn, eş-Şuârâ, el-Kamer ve kendi adıyla adlandırılmış olan, Nûh suresi.

Hız.Nûh (a.s), Hız.Adem (a.s)'dan yaklaşık olarak bin sene sonra gönderilmiştir. Bu zaman zarfında insanlar tevhid üzere olup, Allah Teâlâ'ya şirk koştuktan kaçınırlardı. İbn Abbas (r.a)'dan şöyle rivayet edilmektedir:

" Hız.Adem ile Hız.Nûh arasında on asır vardır. Bu zaman zarfında insanların hepsi İslam üzere idiler."^{500[500]}

İbn Abbas (r.a)'ın hadisinde, İslâm üzere on asırdan bahsedilmektedir. Bu on asırdan sonra, Nûh (a.s) gönderilinceye kadar, insanların sapıklık üzere bulundukları daha başka asırların da olması muhtemeldir.

Ayrıca, İbn Abbas (r.a)'ın bu hadisi, tarihçilerin ve Ehl-i kitab'ın zannettikleri gibi, Kabil ve oğullarının ateşe tapan bir topluluk olarak varlığının söz konusu olmadığını da ortaya koymaktadır. Yani, tevhidden ilk sapma, Hız.Adem (a.s)'den en az bin sene sonra olmuştur.

Allah Teâlâ'ya şirk koştan bu putperest topluluk, aniden ortaya çıkmadı. Hız.İdris (a.s)'dan sonra insanlar, onun şeriatına uyarak ibadet ediyor ve salih alimlerin çizgisinden yürümeye özen gösteriyorlardı. Bir zaman sonra insanların sevip uydukları bu salih kimseler ölüp gittiklerinde, kavimleri onları kaybetmekten dolayı büyük üzüntüye kapıldılar. Şeytan, onların bu hassasiyetlerinden istifade ederek, sevdikleri bu salih kişileri hatırlamak ve böylece onların nasihatlarını zihinlerinde canlı tutmak için onlara, bu kişilerin her zaman bulundukları yerlere, onların birer heykelini, anıtını dikmeyi telkin etti.

499[499] İmam-ı Şehristânî- El Mîlel ve'n Nihal- Kahire: 1392, C: 1, Sh: 110; ayrıca İbn Ebî Usaybia- Uyûnû'l Enbâ- Beyrut: 1978, C: 1, Sh: 29.

500[500] İbn Sa'd et-Tabakâtû'l-Kübrâ, Beyrut t.y.,1,42

İlk defa put diken bu nesil onları, kesinlikle tapınmak için dikmemiş ve onlara ibadet edip, şirk koşanlardan olmamışlardı. Ancak bunların peşinden gelen nesiller zamanla bu heykellerin birer ilâh olduğuna inanmaya, hayır ve şerrin sahibi olduklarını vehmetmeye başlamışlardı. Böylece yeryüzünde ilk defa, tevhid akidesinden sapılmış ve insanlar Allah'tan başka ilâhlar edinerek, O'na şirk koşmaya başlamışlardı. Putları diken bu ilk neslin vebali oldukça büyüktür. Zira onlar, bu putları dikmekle bir sonraki neslin putperest olmasına sebep olan ve Allah'a şirk koşmayı ilk icad edenlerdir. Ayrıca onlar, canlı suretler yapmakla da Allah Teâlâ'nın azabına müstahak olmuşlardır. Hz. Peygamber (a.s) canlı bir şeye benzer bir sûret yapan kimse için şöyle buyurmaktadır:

"Her kim bir sûret yaparsa, Allah Teâlâ ona kıyamet günü, yaptığı sûrete ruh verinceye kadar azap edecektir. O kimse ise asla bunu başaramayacaktır", Kıyamet günü en şiddetli azap suret yapanlara olacaktır. Onlara; "yarattıklarınızı diriltin bakalım" denilecektir."^{501[501]}

Nûh kavminin tapındığı putların her birinin, Kur'an-ı Kerim'de zikredildiğine göre bir adı vardı:

وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا

"Ve dediler ki: Sakın ilâhlarınızı bırakmayın; hele Ved'den, Suvâ'dan, Yeğûs'tan, Ye'ûk'tan ve Nesr'den asla vazgeçmeyin!"^{502[502]}

Allah Teâlâ, ilâhi rahmeti gereği, doğru yolu bulup hidayete erebilmeleri için sapıtan bütün topluluklara peygamberlerini göndermiş, böylece onlara, şirk ve isyan bataklığından kurtulmanın yollarını göstermiştir.

Peygamber, Allah Teâlâ'nın kullarına rahmetinin en açık bir delilidir. Allah Teâlâ, elîm Cehennem azabından sakındırmaları için peygamberlerini göndermiş; bunlardan, inkârcıların isyan ve işkencelerine karşı sabrederek, tebliğlerine devam etmelerini istemiştir. Hz.Nuh (a.s) da, kavmine gönderildiği zaman, büyüklenmelerine, vurdumduymazlıklarına ve bütün aşırılıklarına rağmen onlara şefkatle yaklaşarak, kendilerini gelecek can yakıcı azaba karşı korumak istemiştir. Allah Teâlâ, Nûh (a.s)'ın, kavmine gönderilişi hakkında şöyle buyurmaktadır:

إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

"Milletine can yakıcı bir azap gelmeden önce onları uyar" diye Nuh'u milletine gönderdik."^{503[503]}

İyice azıtmış ve korkunç bir helâkle cezalandırılmayı haketmiş bir topluluk olan Nûh kavmine, bu helâkten kurtulmak için rahmanî bir el uzatılmıştı. Allah'ın elçisi Nûh (a.s), şirki bırakıp, tevhid akidesine dönüşü tebliğle görevlendirildiğinde, onlara yaptığı ilk tebliğ, Kur'an-ı Kerim'de şöyle zikredilmektedir:

لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

"Andolsun ki Nuh'u elçi olarak kavmine gönderdik. Dedi ki: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin, sizin ondan başka tanrınız yoktur. Doğrusu ben, üstünüze gelecek büyük bir günün azabından korkuyorum."^{504[504]}

501[501] Buhârî, Libâs, 89, 97

502[502] Nuh,71/23

503[503] Nuh,71/1

504[504] Araf,7/59

قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُبِينٌ (۱) اٰنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ وَاتَّقُوْهُ وَاَطِيعُوْنَ (۲) يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوْبِكُمْ وَيُؤَخِّرْكُمْ اِلَىٰ اَجَلٍ مُّسَمًّى اِنَّ اَجَلَ اللّٰهِ اِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ

"Ey Milletim! Şüphesiz ben, size gönderilmiş apaçık bir uyarıcıyım. Allah'a kulluk edin, O'ndan sakının ve bana itaat edin ki, Allah günahlarınızı bağışlasın ve sizi belli bir süreye kadar ertelesin. Doğrusu Allah'ın belirttiği süre gelince geri bırakılmaz. Keşke bilseniz!"^{505[505]}

Hız.Nûh (a.s)'ın bu tebliği karşısında onlar, büyüklenecek ve şımararak Hız Nûh (a.s)'a türlü şekillerde saldırılarda bulunmuşlar ve çeşitli kötülüklerle itham etmişlerdir. Her zaman hakkın karşısında durup, toplumlarını peygamberlere uymaktan alıkoyan mele' (ileri gelenler) Nûh (a.s)'ın da karşısına çıkmış, Kureyşin ileri gelenlerinin Hız. Muhammed (a.s)'e yaptıklarını andıran bir tarzda, onu, sapıklıkla ve sefihlikle itham etmişlerdi. Nûh (a.s) onları, Allah'tan başkasına kulluk etmemeye çağırdığında:

قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي ضَلَالَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ (۱) اُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَاَنْصَحْ لَكُمْ وَاَعْلَمُ مِنَ اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ (۲) اَوْعَجِبْتُمْ اَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُوْنَ

"Kavminin ileri gelenleri: "Biz senin apaçık sapıklıkta olduğunu görüyoruz" dediler".

Nûh (a.s) merhametle onlara; "Ey kavmim! Bende bir sapıklık yoktur; ancak ben âlemlerin Rabbinin peygamberiyim, Rabbinin sözlerini size bildiriyor, öğüt veriyorum. Sizin bilmediğinizi Allah katından ben biliyorum. Sakınmanızı ve böylece merhamete uğramanızı sağlamak için aranızdan bir vasıta ile Rabbinizden size haber gelmesine mi şaşıyorsunuz?" dedi."^{506[506]}

Şirkin ve küfrün pisliliyle bulanmış akıllar, tarihin her döneminde Allah Teâlâ'nın, bir elçi gönderdiği zaman, onu hangi topluma gönderiliyorsa o toplum içerisinde çıkarılmasına şaşırmışlar, bundaki açık gerçekleri görmemişlerdir. Hız.Nûh kavmi de ona itiraz ederken, Allah Teâlâ'nın elçisinin bir insan değil ancak bir melek olabileceğini ileri sürmüştü:

فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا نَرِيكَ اِلَّا بَشَرًا مِثْلَنَا وَمَا نَرِيكَ اَتَّبِعَكَ اِلَّا الَّذِينَ هُمْ اَرَادُوْا بِادْيِ الرَّأْيِ وَمَا نَرِي لَكَ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكَ كَاذِبِيْنَ

"Kavminden ileri gelen kâfirler dediler ki: "Biz seni sadece bizim gibi bir insan olarak görüyoruz. Bizden, basit görüşle hareket eden alt tabakamızdan başkasının sana uyduğunu görmüyoruz. Ve sizin bize karşı bir üstünlüğünüzü de görmüyoruz. Bilakis sizin yalancılar olduğunuzu düşünüyoruz."^{507[507]}

فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا هَٰذَا اِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُرِيْدُ اَنْ يَنْفَضَّلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللّٰهُ لَانْزَلَ مَلٰٓئِكَةً مَا سَمِعْنَا بِهَٰذَا فِي اٰبَائِنَا الْاَوَّلِيْنَ

"Bunun üzerine, kavminin inkarcı ileri gelenleri şöyle dediler: "Bu, tıpkı sizin gibi bir beşer olmaktan başka bir şey değildir. Size üstün ve hâkim olmak istiyor. Eğer Allah (peygamber göndermek) isteseydi, muhakkak ki melekler gönderirdi. Biz geçmişteki atalarımızdan böyle bir şey duymadık."^{508[508]}

505[505] Nuh,71/2,4

506[506] Araf,7/61,63

507[507] Hud,11/27

508[508] Müminun,23/24

Mustaz'af insanlardan bir topluluğun etrafında toplanıp onu tasdik etmeye başlaması sebebiyle, tebliğini tesirsiz bırakmak için çareler arayan Mele', bu gelişme üzerine daha da sertleşerek, onu yalancılık ve delilikle itham etmeye başlamışlardı. Onun için şöyle deniliyordu:

فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا نَرِيكَ إِلَّا بَشَرًا مِثْلَنَا وَمَا نَرِيكَ اتَّبَعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا بِادِّى الرَّأْيِ وَمَا نَرِي لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ
بَلْ نَظُنُّكُمْ كَاذِبِينَ

“Daha başlangıçta, sana bizim ayak takımı dışında kimsenin uyduğunu görmüyoruz. Sizin bizden bir üstünlüğünüz de yoktur. Biz sizin bir yalancı olduğunuz kanaatindeyiz.”^{509[509]}

إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ بِهِ جِنَّةٌ فْتَرَىٰصُوا بِهِ حَتَّىٰ حِينٍ

“Bu, yalnızca kendisinde delilik bulunan bir kimsedir. Öyle ise, bir süreye kadar ona katlanıp bekleyin bakalım.”^{510[510]}

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا مَجْنُونٌ وَازْدُجِرَ

“Onlardan önce Nuh'un kavmi de yalanladı, hem de kulumuzun yalancı olduğunda ısrar ederek: O, delirdi, dediler. Ve (Nuh, davetten vazgeçmeye) zorlandı.”^{511[511]}

Zenginlik ve riyaset sahibi bu insanlar üstünlüğün malda ve topluma hâkim bir konumda olmakta olduğunu zannettikleri için, gerçekte, kendileriyle kıyas kabul etmez derecede bir üstünlüğe sahip olan Hz. Nûh (a.s)'a inanan mustaz'afı küçümsüyor ve onlarla bir arada, aynı seviyede bulunmayı nefislerine bir türlü kabul ettiremiyorlardı. Bunun için Hz. Nûh (a.s)'a müracaat etmişler ve bu insanları yanından uzaklaştırırsa, o zaman belki kendisini dinleyebileceklerini bildirmişlerdi. Ancak Hz. Nûh (a.s) onlara kesin bir uslûpla cevap vererek, gerçek anlamda üstünlüğün, inananlarda olduğunu şu ifade ile ortaya koymuştur:

وَلَهُمْ عَلَىٰ ذَنْبٍ فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ, قَالَ كَلَّا فَادْهَبَا بِآيَاتِنَا إِنَّا مَعَكُمْ مُسْتَمِعُونَ

“Onların bana isnad ettikleri bir suç da var. Bundan ötürü beni öldürmelerinden korkuyorum. Allah buyurdu: Hayır (seni asla öldüremezler)! İkiniz mucizelerimizle gidin. Şüphesiz ki, biz sizinle beraberiz, (her şeyi) işitmekteyiz.”^{512[512]}

Hz.Nûh (a.s), bıkmadan, her türlü eziyetlerine sabrederek onları her yerde İslâm'a çağırıyor, Cehennem azabından kurtulmalarının yollarını belletmeye çalışıyordu. Ancak kavmi, onu her defasında alaya alıyor. Söylediklerini aralarında eğlence konusu yapıyorlardı: "Kavminin ileri gelenleri (Mele) yanından her geçtiklerinde onunla alay ediyorlardı. Hz. Nuh ise onlara şöyle diyordu:

وَيَصْنَعُ الْفُلْكَ وَكَلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأٌ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قَالَ إِنْ تَسْخَرُونَ مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ

“Nuh gemiyi yapıyor, kavminden ileri gelenler ise, yanına her uğradıkça onunla alay ediyorlardı. Dedi ki: "Eğer bizimle alay ediyorsanız, iyi bilin ki siz nasıl alay ediyorsanız biz de sizinle alay edeceğiz!”^{513[513]}

509[509] Hud,11/27
510[510] Müminun,23/25
511[511] Kamer,54/9
512[512] Şuara,26/ 14,15
513[513] Hud,11 /38

Hız.Nûh (a.s), kavmini şirkten dönmeye davet ederken, onlara tesir edebilecek her yolu deniyordu. Onlara Allah'a ibadet etmeyi ve bir peygamber olarak kendisine tabi olmayı telkin ederken, buna karşılık kendilerinden hiç bir maddî menfaat istemediğini ve beklemediğini; amacının yalnızca onları, Allah Teâlâ tarafından gelecek olan büyük cezalardan korumak olduğunu bildiriyordu:

“Kardeşleri Nûh, onlara Allah'a karşı gelmekten sakınmaz mısınız? Doğrusu ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Allah'tan sakının ve bana itaat edin. Buna karşı sizden bir ücret istemiyorum. Benim ecrim ancak alemlerin Rabbine aittir”. Doğrusu hakkınızda büyük günün azabından korkuyorum.”^{514[514]}

Kavmi, inadında direnmiş ve kesin kararını vermişti. Ona:

“İster öğüt ver, ister öğüt verenlerden olma, bizce birdir” dediler.^{515[515]}

Buna rağmen O, çağrısında ısrar edince, müşrikler tamamen sertleşmiş ve onu tehdit ederek artık bu söylediklerini tekrarlamayı terk etmezse kendisini taşılayacaklarını bildirmişlerdi:

“Ey Nûh! Eğer bu işe son vermezsen, şüphesiz taşlanacaklardan olacaksın” dediler.^{516[516]}

Hız.Nûh (a.s), davetini tekrarladıkça onların inadı artıyor, ona ve inananlara eziyetlerini daha da şiddetlendiriyorlardı. Hız. Nûh (a.s) onların bütün bu tahammül edilmez eziyet ve işkencelerine katlanıyor ve onları kurtarmak için bir an olsun boş durmuyordu. Asırlar süren bu yorucu tebliğ faaliyeti, kavminden çok az bir topluluk dışında, kimsenin iman etmesini sağlayamamıştı:

“Pek az kimse onunla beraber inanmıştı.”^{517[517]}

Azgınlaşan kavmi, Allah Teâlâ'ya meydan okurcasına Hız. Nûh (a.s)'a şöyle çıkışıyordu:

“Dediler ki: Ey Nuh! Bizimle mücadele ettin ve bize karşı mücadelede çok ileri gittin. Eğer doğrulardan isen, kendisiyle bizi tehdit ettiğini (azabı) bize getir!”^{518[518]}

Onlar, Hız. Nûh (as)'ın tebliğine kulaklarını tıkadıkları için, onun ne söylediğini bir türlü idrak edemiyorlardı. Hız. Nûh (as), belki düşünürler diye, azabın sahibinin kim olduğunu ve onun kudretinin sınırsızlığını bir kez daha onlara tebliğ ediyordu:

قَالَ إِنَّمَا يَأْتِيكُمْ بِهِ اللَّهُ إِنْ شَاءَ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ () وَلَا يَنْفَعُكُمْ نُصْحِي إِنْ أَرَدْتُ أَنْ أَنْصَحَ لَكُمْ إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْوِيَكُمْ هُوَ رَبُّكُمْ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

“Ancak Allah dilerse onu başınıza getirir, siz O'nu aciz bırakamazsınız. Allah sizi azdırmak isterse, ben size öğüt vermek istesem de faydası olmaz. O, sizin Rabbinizdir. O'na döndürüleceksiniz.”^{519[519]}

Hız. Nûh (a.s), bu zalim topluluğun iman etmeyeceğini anlamıştı. Kavmi için hiç bir kurtuluş yolu kalmamıştı. Onlar zulümlerini artırdıkça artırdılar. Bunun üzerine Hız. Nûh (a.s), dokuz asırdan fazla bir müddet tahammül ettiği zorluklar karşısında hiç kimseye tesir edemediğini ve edemeyeceğini anlayınca, kavminin durumunu Allah Teâlâ'ya havale etmekten başka çare bulamadı.

Allah Teâlâ, onun bu durumunu Kur'an-ı Kerim'de şöyle dile getirmektedir: Hız. Nûh:

514[514] Şuara, 26/106,110,135

515[515] Şuara, 26/136

516[516] Şuara,26/116

517[517] Hud,11/40

518[518] Hud,11/32

519[519] Hud,11/33-34

"Rabbim! Milletim beni yalanladı. Benimle onların arasında sen hüküm ver. Beni ve beraberimdeki inananları kurtar" dedi."^{520[520]}

"Nûh; "Rabbim! Beni yalanlamalarına karşılık bana yardım et" dedi."^{521[521]}

"Oda; "Ben yenildim, bana yardım et" diye Rabbine yalvarmıştı."^{522[522]}

Allah Teâlâ da ona, kavmini sularla helâk edeceğini, bunun için bir gemi yapmasını bildirdi. Ayrıca bundan dolayı kavmine acıyıp da, onlar için bağışlama dilememesi gerektiğini de bildirdi:

وَأَوْحَىٰ إِلَىٰ نُوحٍ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَنْ قَدْ آمَنَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ () وَاصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا وَلَا تُخَاطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُّعْرِضُونَ

"Nûh'a; "Senin milletinden inanmış olanlardan başkası inanmayacaktır. Onların yapageldiklerine üzülmeye. Nezaretimiz altında, sana bildirdiğimiz gibi gemiyi yap. Haksızlık yapanlar için Bana başvurma. Çünkü onlar suda boğulacaklardır" diye Allah tarafından vahyolundu."^{523[523]}

Hiz. Nûh (a.s), Cebrail (a.s)'ın gözetimi altında gemiyi yapmaya başladı. Müşrikler yanına geldikleri her defasında onunla alay ediyorlardı:

وَأَوْحَىٰ إِلَىٰ نُوحٍ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَنْ قَدْ آمَنَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ () وَاصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا وَلَا تُخَاطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُّعْرِضُونَ () وَيَصْنَعِ الْفُلْكَ وَكُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قَالَ إِنْ تَسْخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ () فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُقِيمٌ

"Gemiyi yaparken kavminin inkârcı ileri gelenleri yanına uğradıkça onunla alay ederlerdi. O da; Bizimle alay ediyorsunuz ama, alay ettiğiniz gibi bizde sizinle alay edeceğiz. Rezil edecek olan azabın kime geleceğini ve kime sürekli azabın ineceğini göreceksiniz" dedi."^{524[524]}

Taberî, Hiz. Nûh (a.s)'ın, kavmini İslâm'a davet edişi, gemiyi yapmaya başlaması ve kavminin onunla alay edişi hakkında, Hiz. Âişe (r.anh)'dan rivayetle, Resulullah (a.s)'ın şöyle söylediğini nakletmektedir:

"Nûh kavminin arasında dokuz yüz elli sene kalmıştı. Bu zaman zarfında onları hakka davet etti. Son zamanlarına doğru bir ağaç dikti. Ağaç her taraftan çok büyüdü. Sonra onu kesip gemi yapmaya başladı. Onun yanından geçerlerken, ona ne yaptığını soruyorlar ve onunla dalga geçerek Şöyle diyorlardı: "Onu yap; karada gemi yapıyorsun; bakalım nasıl yüzdüreceksin?" Nûh (a.s) da onlara; "yakında bileceksiniz"diyordu."^{525[525]} Ve yine ona; **"Nebiliği bırakıp, Marangozluğa mı başladın"** diyerek eğleniyorlardı.^{526[526]}

Hiz. Nûh (a.s)'ın yaptığı geminin şekli ve büyüklüğü hakkında İbn Abbas (ra)'dan şöyle bir rivayet nakledilmektedir:

"Geminin uzunluğu, Nûh'un babasının dedesinin (yani İdris (a.s)) zıra'ıyla üç yüz zıra'; eni elli zıra'; yüksekliği otuz zıra'; su seviyesinden yukarısı ise altı zıra' idi. Katlara ayrılmış olan geminin üç kapısı bulunmaktaydı. Bu kapılar üst üste açılmıştı."^{527[527]}

520[520] Şuara,26/117,118

521[521] Müminun,23/26

522[522] Kamer,54/10

523[523] Hud,11/36,37

524[524] Hud,11/36,39

525[525] Taberî, Tarihul-Rasul vel-Mulûk, Beyrut 1967, 1, 180

526[526] a.g.e., 1,183

527[527] Taberî, a.g.e., I, 182

Hız. Nûh (a.s), gemiyi inşa ederken, tahtaları birbirine mihlar kullanarak çakmıştı:

وَحَمَلْنَاهُ عَلَىٰ ذَاتِ أَلْوَاحٍ وَدُسُرٍ

“Nuh'u da tahtalardan yapılmış, çivilerle çakılmış gemiye bindirdik.”^{528[528]}

Hız. Nûh (a.s) bu esnada, artık tamamen yüz çevirdiği kavminin durumunu Allah Teâlâ'ya arz ediyor ve onları bütün imkânlarını kullanarak şirkten nasıl vaz geçirmeye çalıştığını anlatarak, buna karşı kavminin takındığı tutumu O'na şikayet edip, yeryüzünde onlardan kimseyi bırakmamasını istiyordu.

Hız. Nûh (a.s)'ın adını taşıyan ve onun kıssasının anlatıldığı sûrede bu durum şöyle anlatılır:

قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا () فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا () وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ وَاسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَأَصْرُوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا () ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جَهَارًا () ثُمَّ إِنِّي أَغْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا () فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا () يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا () قَالَ نُوحٌ رَبِّ إِنَّهُمْ عَصَوْنِي وَاتَّبَعُوا مَن لَّمْ يَزِدْهُ مَالُهُ وَوَلَدُهُ إِلَّا خَسَارًا () وَمَكَرُوا مَكْرًا كُبَّارًا () وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا () وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا () مِمَّا خَطِيئَتُهُمْ أُعْرِقُوا فَأَذْخَلُوا نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْصَارًا () وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْ عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ ذَيَّارًا () إِنَّكَ إِن تَذَرَهُمْ يُضِلُّوكَ عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا

"Nûh dedi ki: "Rabbim! Doğrusu ben, kavmimi gece gündüz çağırdım. Fakat benim çağırman, sadece benden uzaklıklarını artırdı. Doğrusu hen senin onları bağışlaman için kendilerini her çağırışında parmaklarını kulaklarına tıkadılar, elbiselerine büründüler, direndiler, büyüklendikçe büyüklendiler. Sonra, doğrusu ben onları açıkça çağırdım. Sonra onlara açıktan açığa, gizliden gizliye de söyledim. Dedim ki: "Rabbinizden bağışlanma dileyin; doğrusu O, çok bağışlayandır. "Nûh, "Rabbim! Doğrusu bunlar bana baş kaldırdılar ve malı, çocuğu Kendisine sadece zarar getiren kimseye uydular. Birbirinden büyük hilelere başvurdular" dedi. İnsanlara; "sakın tanrılarınızı bırakmayın; Ved, Suva', Yağûs, Yeûk ve Nesr putlarından asla vazgeçmeyin" dediler. Böylece bir çoğunu saptırdılar. Rabbim! Sen bu zalimlerin sadece şaşkınlığını artır. Nuh dedi ki; "Rabbim! Yeryüzünde hiç bir inkarcı bırakma. Doğrusu sen onları bırakırsan kullarını saptırırlar; sadece ahlâksız ve çok inkârcıdan başkasını doğurup yetiştirmezler."^{529[529]}

Allah Teâlâ, bu kavme helâkı umumi kıldığı gibi, Nûh (a.s) da bunun umumî olmasını istemişti. Çünkü, asırlar süren daveti neticesinde anlamıştı ki; bunlardan kalan nesil, yine onlar gibi inkarcılar olacaktı. İbn İshak şöyle demektedir: "Bir sonraki asır geldiğinde o nesil, bir öncekinden daha berbat oluyordu. Sonra gelen nesiller; "Bu adam babalarımızla, dedelerimizle birlikte yaşamıştı ve onun hiç bir sözünü kabul etmemişlerdi. Bu deliden başka biri değildir" diyorlardı."^{530[530]}

Yeryüzünde ilk defa fesat çıkararak, zâlimlerden olan bir toplumu cezalandırmak için Allah Teâlâ'nın takdir etmiş olduğu vakit yaklaşmakta idi. Allah Teâlâ, Nûh (a.s)'a Tufanın gelişini haber veren alâmet olarak, tandır (tennûr)'dan suların kaynamasını göstermişti.

Tandırdan su kaynamaya başlayınca Allah Teâlâ, ona her cins canlıdan birer çifti ve kendisine inananları gemiye bindirmesini vahyetti:

528[528] Kamer, 54/13

529[529] Nuh, 71/5, 11, 21, 24, 26, 27

530[530] Taberî, a.g.e., 1, 182

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ قُلْنَا احْمِلْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ وَمَنْ آمَنَ وَمَا آمَنَ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ

“Nihayet emrimiz gelip de sular coşup yükselmeye başlayınca Nuh'a dedik ki: "(Canlı çeşitlerinin) her birinden iki eş ile -(boğulacağına dair) aleyhinde söz geçmiş olanlar dışında- aileni ve iman edenleri gemiye yükle!" Zaten onunla beraber pek azı iman etmişti.”^{531[531]}

Onunla beraber olanların sayısı hakkında yedi kişi ile seksen kişi arasında değişen rivayetler vardır.^{532[532]}

Nûh (a.s) ile, ailesinden Ham, Sam, Yâfes adlarındaki üç oğlu da gemiye binmişti. Ancak dördüncü oğlu Kenan (Yam), ona iman etmediği için gemiye binmemişti. Sular her yeri kaplamaya ve gemi yüzmeye başlayınca Nûh (a.s) oğluna:

وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَىٰ نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ يَا بُنَيَّ ارْكَبْ مَعَنَا وَلَا تَكُنْ مَعَ الْكَافِرِينَ (۝) قَالَ سَاوِيَ إِلَىٰ جِبَلٍ يَْعَصْنِي مِنَ الْمَاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَحِمَ وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِينَ

"Ey oğulcuğum! Bizimle beraber gel; kâfirlerle birlik olma" diye seslendi. Oğlu; "Dağa sığınırım, beni sudan kurtarır" deyince, Nûh; "Bugün Allah'ın buyruğundan, O'nun acıdıkları dışında kurtularak yoktur" dedi. Aralarına dalga girdi. Oğlu da boğulanlara karıştı.”^{533[533]}

Hız. Nûh (a.s), muhtemelen, oğlunun küfredenlerden olduğunu bilmediği için, Allah Teâlâ'ya:

وَنَادَىٰ نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ (۝) قَالَ يَا نُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْأَلْنِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ

"Rabbim! oğlum benim ailemdendi. Doğrusu senin va'din haktır. Sen hükmedenlerin en iyi hükmedenisin" diye seslenerek, oğlunun başına gelenlerin hikmetini öğrenmek istemişti. Allah Teâlâ, bir peygamber dahi olsa, kan bağıının hiçbir şey ifade etmediğini, insanların birbirinden olmalarının yegane ölçüsünün akide olduğunu; "Ey Nûh! O senin ailenden değildir. Çünkü o, çok kötü bir iş işlemiştir. Öyleyse bilmediğin şeyi benden isteme" ayetiyle Nûh (a.s)'a bildirerek, ortaya koymuştur.”^{534[534]}

Tufan, yeryüzünde, gemidekilerin dışında hiç kimsenin sağ kalmasının mümkün olmadığı bir şekilde bütün dünyayı sular altında bırakmıştı. Gök, kapılarını açarak sularını boşaltmış; Yer, her tarafından sular fişkırtmaya başlamıştı:

فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُنْهَمِرٍ، وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَىٰ أَمْرٍ قَدْ قُدِرَ

"Biz de bunun üzerine gök kapılarını boşanan sularla açtık. Yeryüzünde kaynaklar fişkırttık. Her iki su, takdir edilen bir ölçüye göre birleşti.”^{535[535]}

Allah'a isyanda direten ve O'nun elçisine olmadık eziyetleri reva gören ve asırlar boyu, gidişatında hiçbir değişiklik yapmayan zâlim bir topluluk, sonraki nesillere, inkârcı zalimlerin sonunun ne olduğunu anlamaları için, bu şekilde, tufan ile helak edilmişti.

531[531] Hud,11/40

532[532] Taberî, a.g.e., 1, 187-189

533[533] Hud,11/42,43

534[534] Hud,11/45,46

535[535] Kamer,54/11,12

Allah Teâlâ, inkârcı zalimler helâk olduktan sonra, Tufanı sona erdirmiş ve inananların bulunduğu gemiyi selametle Cûdi dağı üzerine durdurtmuştu:

وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَ كُ وَيَا سَمَاءُ أَقْلِعِي وَغِيضَ الْمَاءُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودَى وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

"Yere; "Suyunu çek!"göğ; "Ey gök sen de tut!" denildi. Su çekildi, iş de bitti. Gemi Cûdiye oturdu. "Haksızlık yapan millet Allah'ın rahmetinden uzak olsun" denildi."^{536[536]}

Taberî'nin Resulullah (a.s)'e dayandırılan bir rivayetine göre Tufan, altı ay sürmüştür. Recebin ilk günlerinde başlayan Tufan, Muharrem'in onuncu gününde son bulmuş ve gemi Cûdi dağına üzerine oturmuştu. Nûh (a.s), şükür için, herkese oruç tutmasını emretmişti.^{537[537]} Bu gün, Aşûre günü olarak o zamandan günümüze dek hatırasını sürdürmüştür.

Gemi, su üzerinde kaldığı altı ay boyunca dünyanın her tarafını dolaşmıştı. Allah Teâlâ, Tufan esnasında Âdem (a.s) tarafından inşa edilen Mekke'deki Beytullah'ı yeryüzünden kaldırmıştı.^{538[538]}

İnkâr edip yeryüzünde fesat çıkaran topluluk yok edilip sular çekildikten sonra, Allah Teâlâ peygamberine artık emniyet içerisinde gemiden inebileceğini bildirmişti:

"Ey Nûh! Sana ve seninle beraber olan topluluklara bizden bir selamet ve bereketle gemiden in."^{539[539]}

Nûh (a.s), gemiden indikten sonra, Semânîn diye isimlendirilen bir yerleşim yeri inşa etmişti. Bu yer ve Cûdi dağı; Ceziretu İbn Ömer (Cizre)'in yakınında bulunmaktadır.^{540[540]}

Diğer bir rivayete göre de Nûh (a.s) gemide yüz elli gün kalmış, Allah Teâlâ, gemiyi Mekkeye yöneltmiş; gemi kırk gün Beytullah etrafında dönmüş ve sonra da Cûdi'ye yönelterek orada durdurmuştu.^{541[541]}

Geminin kalıntıları muhtemelen bu dağın üzerinde hâlâ bulunuyor olmalıdır. Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerîm'de, insanlara ibret olsun diye onu, bulunduğu yerde bıraktığını zikretmektedir:

"And olsun ki Biz, o gemiyi bir ibret olarak bıraktık; öğüt alan yok mudur."^{542[542]}

Hız. Nûh (a.s) ile birlikte Tufandan kurtulandan, Nûh (a.s) ve oğulları dışında kalanlar, yok olup gitmişler ve sonraki nesiller Sam, Ham ve Yafes'ten türemişlerdir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Ancak onun soyunu sürekli kıldık."^{543[543]}

Resulullah (a.s) bu ayeti okuduğu zaman, sürekli kılınanlardan kastın, Ham, Sam ve Yafes olduğunu söylemiştir.^{544[544]}

536[536] Hud,11 /44

537[537] Taberî, a.g.e., I,190

538[538] Taberî, a.g.e.,I,185

539[539] Hud,11/48

540[540] a.g.e., 189

541[541] M.Ali Sabûni, en-Nübüvve vel-Enbiya, Dımaşk 1985, 154).

542[542] Kamer,54/ 15

543[543] Saffat,37/77

544[544] Taberî, a.g.e.,I, 192

Tarihçiler; Sam'ı, Arapların ve Fars'ların atası; Ham'ı, Zenciler ve Habeşlilerin atası ve Yafes'i de Türkler, uzak doğu milletleri, Berberîler, Çinliler ve Mâverâünnehir kavimlerinin atası olarak kabul etmektedirler.^{545[545]}

Hz. Nûh (a.s)'ın tufana kadar dokuz yüz elli beş yıl yaşadığı kesindir:

"Şüphesiz ki biz Nuhu kavmine Peygamber olarak gönderdik. Aralarında elli yıl hariç bin yıl kaldı."^{546[546]}

Ancak, Tufandan sonra ne kadar yaşadığı hakkında bir bilgi yoktur. İbn Abbas (r.a)'ın görüşüne göre, Nûh (a.s) bin yedi yüz seksen sene yaşamıştır ve öldüğünde de Mescid-i Haram'a yakın bir yere defnedilmiştir.^{547[547]}

Hz. Nûh (a.s), Ulûl-Azm Peygamberlerin ilkidir. Allah Teâlâ onu, "çok şükreden kul (abden sekûra)" olarak isimlendirmiş ve kıyamete kadar gelen nesiller, anıp selam getirsinler diye onun ismini herkesçe bilinir kılmıştır:

"Sonra gelenler içinde 'Alemlerde, Nûh'a selam olsun diye ona iyi bir ün bıraktık. Doğrusu o, bizim inanmış kullarımızdandı.'"548[548]

Ve o, sonraki peygamberler için, takip edilmesi gereken bir önder kılınmıştır:

"İbrahim de şüphesiz, onun yolunda olanlardandı."^{549[549]}

Allah Teâlâ, Peygamberimize, kendisine yapılan itiraz ve işkencelere karşı, Nûh (a.s) ve onun yolunda olan diğer ulul-azm peygamberler gibi sabretmesini emretmektedir. Yani o, Resulullah (a.s)'e bir örnek olarak gösterilmektedir:

فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُوا الْعِزْمِ مِنَ الرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ كَانَهُمْ يَوْمَ يَرُونَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبُثُوا إِلَّا سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ فَهَلْ يُهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمُ الْفَاسِقُونَ

"O halde (Resûlum), peygamberlerden azim sahibi olanların sabrettiği gibi sen de sabret. Onlar hakkında acele etme, onlar vâdedildikleri azabı gördükleri gün sanki dünyada sadece gündüzün bir saati kadar kaldıklarını sanırlar. Bu, bir tebliğdir. Yoldan çıkmış topluluklardan başkası helâk edilir mi hiç!"550[550]

Hz. Nûh (a.s), Peygamber (a.s)'e ve inanan tebliğcilere bir numune olarak gösterildiği gibi; onun inkârcı kavminin helakı da, müslümanlara zulmetmeyi gelenek haline getiren sapık topluluklara bir örnek olarak sunulmuştadır.

Ebû Saîd Hudrî (radiya'llâhu anh)'den Resûlullâh (salla'llâhu aleyhi ve selem)'in şöyle buyurduğu rivâyet olunmuştur: Kıyâmet gününde (Allah cânibinden) Nûh (aleyhi's-selâm) çağırılacak. Nûh: Yâ Rab davetine icâbet ettim, dîvânına geldim, fermânına âmâdeyim diyecek. Allâhü Teâlâ: (Emirlerimi ümmetine) tebliğ ettin mi? diye soracak. Nûh da: Evet ettim, diyecek. Bunun üzerine Allâhu Teâlâ Nûh'un ümmetine Nûh size tebliğ etti mi? diye soracak. Nûh'un ümmeti de: Bizî öyle âhiret azâbından korkutan bir peygamber gelmedi, diyecekler. Bunun üzerine Cenâb-ı Hak Nûh'a: Ey Nûh! Tebliğ ettiğine kim şahâdet eder? diye soracak. O da: Muhammed

545[545] İbnul-Esîr, el-Kâmü fi't-Tarih, Beyrut 1979,1,78

546[546] Ankebut,29/14

547[547] Sabûnî, a.g.e., 154

548[548] Saffat,37/81,82

549[549] Saffat,37/83

550[550] Ahkaf,46/35

ümmeti, diye cevâb verecek. Sonra Muhammed'le ümmeti Nûh'un, ümmetine Allâh'ın ahkâmını tebliğ ettiğine şahâdet edecekler. Peygamberiniz de sizin üzerinize bir şâhid olacaktır. "^{551[551]}

Nuh Tufanı

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ

“Andolsun ki biz Nuh'u kendi kavmine gönderdik de o bin yıldan elli yıl eksik bir süre onların arasında kaldı. Sonunda onlar zulümlerini sürdürürken tufan kendilerini yakalayiverdi.”^{552[552]}

Hemen her kültürde yer aldığını gördüğümüz Nuh Tufanı, Kur'an'da anlatılan kıssalar arasında, üzerinde en çok durulanlardan biridir. Hz. Nuh'un gönderildiği kavmin uyarılara ve öğütlere kulak asmaması, gösterdikleri tepkiler ve olayın meydana gelişi bir çok ayette detaylarıyla anlatılır.

Hz. Nuh, Allah'ın ayetlerinden uzaklaşarak O'na ortaklar koştan kavmini, sadece Allah'a kulluk etmeleri ve sapkınlıklarından vazgeçmeleri konusunda uyarmak amacıyla gönderilmişti. Hz. Nuh, kavmine Allah'ın dinine uymaları konusunda defalarca öğüt verdiği ve onları Allah'ın azabına karşı birçok kez uyardığı halde, onlar Hz. Nuh'u yalanladılar ve şirk koşturaya devam ettiler. Müminun Suresi'nde Nuh Kavmi'nde gelişen olaylar şöyle anlatılıyor:

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ () فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُرِيدُ أَنْ يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنْزَلَ مَلَكًا مَّا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ () إِنَّ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ بِهِ جَنَّةٌ مَقْرَبُوهَا بِهِ حَتَّىٰ حِينٍ () قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَدَّبُونِ

“Andolsun ki, Nuh'u kavmine gönderdik ve o: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin için O'ndan başka bir tanrı yoktur. Hâla sakınmaz mısınız? dedi.

Bunun üzerine, kavminin inkarcı ileri gelenleri şöyle dediler: "Bu, tıpkı sizin gibi bir beşer olmaktan başka bir şey değildir. Size üstün ve hâkim olmak istiyor. Eğer Allah (peygamber göndermek) isteseydi, muhakkak ki melekler gönderirdi. Biz geçmişteki atalarımızdan böyle bir şey duymadık." "Bu, yalnızca kendisinde delilik bulunan bir kimsedir. Öyle ise, bir süreye kadar ona katlanıp bekleyin bakalım." (Nuh), Rabbim! dedi, beni yalanlamalarına karşı bana yardım et!"^{553[553]}

Ayetlerde anlatıldığı gibi, kavminin önde gelenleri Hz. Nuh'u, onlara karşı üstünlük elde etmeye çalışmak, yani statü, mülk gibi kişisel çıkarlar aramak gibi basit bir suçlamayla karalamaya çalıştılar ve ona "deli" damgası vurmak istediler. Ve onu gözetlemeye, baskı altında tutmaya karar verdiler.

Bunun üzerine Allah Hz. Nuh'a, inkar edip zulmedenlerin suda boğularak azaplandırılacağını ve iman edenlerin kurtarılacağını haber verdi.

Sözü edilen azap vakti geldiğinde, yerden sular ve coşkun kaynaklar fışkırdı ve bunlar şiddetli yağmurlarla birleşerek dev boyutlu bir taşkına neden oldu. Allah, Hz. Nuh'a:

"Onun içine her ikişer çift ile, içlerinden aleyhlerine söz geçmiş onlar dışında olan aileni de alıp koy"^{554[554]} emrini verdi ve Hz. Nuh'un gemisine binmiş olanlar dışında —Hz. Nuh'un, yakındaki bir dağa sığınarak kurtulacağını sanan "oğlu" da dahil olmak üzere— tüm kavim suda boğuldu. Tufan

551[551] Buhar-i, Enbiya,12

552[552] Ankebut,29/14

553[553] Müminun,23/23,24,25,26

554[554] Müminun,23/27

sonucunda sular çekilip, ayetin ifadesiyle "iş bitiverince" de gemi, Kuran'ın bildirdiğine göre, Cudi'ye—yani yüksekçe bir yere—oturdu.

Yapılan arkeolojik, jeolojik ve tarihi çalışmalar olayın Kur'an'da anlatıldığı şekilde meydana geldiğini göstermektedir. Eski çağlarda yaşamış birçok uygarlığa ait tabletlerde ve elde edilen bir çok tarihi belgede, tufan olayı, kişi ve yer isimleri farklılık gösterse de, çok büyük benzerliklerle anlatılmış ve "sapkın bir kavmin başına gelenler" bir ibret kaynağı olarak çağdaşlarına sunulmuştur.

Tufan olayı, Tevrat ve İncil'in dışında, Sümer, Asur-Babil kayıtlarında, Yunan efsanelerinde, Hindistan'da Satapatha, Brahmana ve Mahabharata destanlarında, İngiltere'nin Galler yöresinde anlatılan bazı efsanelerde, İskandinav Edna efsanelerinde, Litvanya efsanelerinde ve hatta Çin kaynaklı öykülerde birbirine çok benzer şekillerde anlatılır.

Birbirinden ve Tufan bölgesinden hem coğrafi hem kültürel olarak bu kadar uzak kültürlerde, Tufan'la ilgili bu denli detaylı ve birbiriyle uyumlu bilgi nasıl yerleşmiş olabilir?

Sorunun cevabı açıktır: Eski dönemlerde birbirleriyle ilişki kurmuş olmaları imkansız olan bu toplumların yazıtlarında aynı olaydan bahsedilmesi, aslında bu insanların bir ilahi kaynaktan bilgi aldıklarını gösteren açık bir kanıt durumundadır. Görünen odur ki, tarihin en büyük helak olaylarından biri olan Tufan, farklı uygarlıklara gönderilen birçok peygamberler tarafından ibret için anlatılmış ve bu şekilde Tufan'la ilgili bilgiler çeşitli kültürlerle yerleşmiştir.

Tufan olayı ve Nuh kıssası bir çok kültür ve dini kaynaklarda anlatılmasına rağmen, kaynakların tahrif edilmesi veya yanlış aktarma ve kasıtlar sebebiyle bir çok değişikliğe uğramış, aslından uzaklaştırılmıştır. Yapılan araştırmalardan, temelde aynı olayı anlatan ancak aralarında bir takım farklılıklar da bulunan Tufan anlatımları içinde, eldeki bilimsel bulgulara uygun yegane anlatımın Kur'an'daki olduğunu görüyoruz.

Tufan Yerel Bir Afet miydi?

Nuh Tufanı'nın varlığını inkar edenler, bu iddialarına delil olarak dünya çapında bir tufanın varlığının imkansız olduğunu söylemektedirler. Ayrıca böylesine bir Tufan'ın gerçekleşmemiş olduğu iddiasını, Kur'an'a saldırmak amacıyla da öne sürmektedirler. Bu iddiaya göre, dünya çapında bir Tufan'ın varlığını savunan kutsal kitaplar, Kur'an da dahil olmak üzere, hataya düşmektedir.

Oysa bu iddia, Allah'ın indirdiği ve tahrif edilmemiş tek kutsal kitap olan Kur'an'ı Kerim için geçerli değildir. Çünkü Kuran, Tufan olayına Tevrat ve çeşitli kültürlerde bahsedilen Tufan efsanelerinden çok daha farklı bir bakış açısı getirir. Eski Ahit'in ilk beş kitabını oluşturan Tevrat, bunun evrensel olduğunu ve tüm dünya'yı kapsadığını söylemektedir. Oysa Kur'an'da böyle bir bilgi verilmez, aksine, ilgili ayetlerden Tufan'ın yöresel olduğu ve tüm dünyanın değil, Hz. Nuh tarafından uyarılıp-korkutulan Nuh Kavmi'nin cezalandırıldığı anlaşılmaktadır.

Tevrat'ın ve Kur'an'ın Tufan anlatımlarına bakıldığında bu farklılık kolaylıkla kendi gösterir. Tarih içinde çeşitli tahrifatlara ve eklemelere maruz kalmış olan Tevrat, Tufan'ın başlangıcını şöyle açıklamaktadır:

Ve Rab gördü ki, yeryüzünde adamın kötülüğü çoktu, ve her gün yüreğinin düşünceleri ve kuruntuları ancak kötü idi. Ve RAB yeryüzünde adamı yaptığına nadim oldu, ve yüreğinde acı duydu. Ve RAB dedi: Yarattığım adamı, ve hayvanları, sürünenleri ve göklerin kuşlarını toprağın yüzü

üzerinden sileceğim; çünkü onları yaptığuma nadim oldum. Fakat Nuh, Rabbin gözünde inayet buldu.^{555[555]}

Oysa Kur'an'da tüm dünyanın değil, sadece Nuh kavminin helak edildiği yazılmaktadır. Tıpkı Ad Kavmi'ne gönderilen Hz. Hud^{556[556]} veya Semud Kavmi'ne gönderilen Hz. Salih^{557[557]} ve diğer peygamberler gibi Hz. Nuh da yalnızca kendi kavmine gönderilmiştir ve Tufan da Nuh'un kavmini ortadan kaldırmıştır:

“Andolsun, biz Nuh'u kavmine gönderdik.(Onlara) 'Ben sizin için ancak apaçık bir uyarıp-korkutucuyum. Allah'tan başkasına kulluk etmeyin. Ben size (gelecek olan) acıklı bir günün azabından korkmaktayım' dedi.”^{558[558]}

Helak olanlar Hz. Nuh'un tebliğini hiçe sayan ve isyanda direten kavimdir. Bu konudaki ayetler hiçbir tartışmaya meydan vermeyecek kadar açıktır:

“Onu yalanladılar. Biz de onu ve gemide onunla birlikte olanları kurtardık, ayetlerimizi yalan sayanları da suda-boğduk. Çünkü onlar kör bir kavimdi.”^{559[559]}

“Böylece onu ve onunla birlikte olanları katımızdan bir rahmet ile kurtardık. Ayetlerimizi yalan sayarak inanmamış olanların da kökünü kuruttuk.”^{560[560]}

Ayrıca Kur'an'da Allah, herhangi bir kavme elçi gönderilmedikçe, o kavmin helak edilmeyeceğini söylemektedir. Helak için, kavmin kendisine uyarıcı korkutucu gelmiş olması ve bu uyarıcının yalanlanmış olması gerekmektedir. Kasas Suresi'nde şöyle denilir:

“Senin Rabbin, 'ana yerleşim merkezlerine' onlara ayetlerimizi okuyan bir elçi göndermedikçe şehirleri yıkıma uğratici değildir. Ve biz, halkı zulmeden şehirlerden başkasını da yıkıma uğratici değiliz.”^{561[561]}

Kendisine uyarıcı gönderilmeyen bir kavmin helak edilmesi Allah'ın sünneti değildir. Bir uyarıcı olan Hz. Nuh ise sadece kendi kavmine gönderilmiştir. Bu sebeple Allah, uyarıcı gönderilmemiş olan kavimleri değil, sadece Hz. Nuh'un kavmini helak etmiştir.

Kur'an'ın bu ifadelerinden Nuh Tufanı'nın tüm dünyayı kaplayan değil, yöresel bir felaket olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Tufan'ın gerçekleştiği düşünülen arkeolojik bölgede yapılan —ve birazdan inceleyeceğimiz— kazılar da, Tufan'ın tüm dünyayı kaplayan evrensel bir olay değil, Mezopotamya'nın bir bölümünü etkisi altına almış olan çok geniş bir afet olduğunu göstermektedir.

Gemiye Bütün Hayvanlar Alındı mı?

Kitab-ı Mukaddes yorumcuları, Hz. Nuh'un yeryüzündeki tüm hayvan türlerini gemiye aldığını ve hayvan neslinin Hz. Nuh sayesinde yok olmaktan kurtulduğuna inanırlar. Bu inanışa göre yeryüzündeki tüm hayvanlar toplanmış ve gemiye yerleştirilmiştir.

Bu iddiayı savunanlar elbette birçok açıdan çok zor duruma düşmektedirler. Gemiye alınan hayvan türlerinin nasıl beslendikleri, gemide nasıl istiflendikleri, birbirlerinden nasıl tecrid edildikleri gibi soruların cevaplanması elbette mümkün değildir. Dahası, farklı kıtalara has hayvanların nasıl toplandığı da merak konusudur; kutuplardaki memeliler, Avustralya'daki kangurular veya Amerika'ya has bizonlar gibi. Ayrıca insan için son derece tehlikeli olan yılan, akrep gibi zehirli olanların ve vahşi

^{555[555]} Tekvin, 6:5-8

^{556[556]} Hud,11\50

^{557[557]} Hud,11\ 61

^{558[558]} Hud,11/25,26

^{559[559]} Araf,7/64

^{560[560]} Araf,7/72

^{561[561]} Kasas,28/59

hayvanların nasıl yakalandığı, Tufan'a kadar bunların kendi doğal ortamlarının dışında nasıl yaşatılabildiği gibi sorular da birbirini izlemektedir.

Ancak bunlar Tevrat'ın karşı karşıya kaldığı zorluklardır. Kur'an'da ise, yeryüzündeki tüm hayvan türlerinin gemiye alındığına dair bir ifade bulunmamaktadır. Daha önce belirttiğimiz gibi Tufan belirli bir bölgede gerçekleşmiştir. Bu nedenle gemiye alınan hayvanlar, Nuh kavminin bulunduğu bölgede yaşayanlar olmalıdır.

Ancak sadece o bölgede yaşayan tüm hayvan türlerinin bile biraraya getirilmesinin mümkün olmadığı açıktır. Hz. Nuh'un ve çok az sayıda oldukları belirtilen müminlerin^{562[562]} dört bir yana dağıldıklarını ve çevrelerindeki yüzlerce hayvan türünden çiftler toplamaya koyulduklarını düşünmek de zordur. Yaşadıkları bölgedeki hayvanlardan sadece böcek türlerini toplamaları bile mümkün değildir; hem de erkek dişi ayrımını yaparak! Bu nedenle toplanan hayvanların rahatlıkla yakalanıp himaye edilebilecek ve özellikle de insanlara yarar sağlayacak evcil hayvanlar olduğu düşünülebilir. Buna göre, Hz. Nuh muhtemelen, inek, koyun, at, tavuk, horoz, deve ve benzeri hayvanları gemiye almış olabilir. Çünkü Tufan nedeniyle canlılığını büyük ölçüde yitirmiş olan bölgede yeni kurulacak hayat için gerekli olan temel hayvanlardır bunlar.

Burada önemli olan nokta şudur: Allah'ın Hz. Nuh'a verdiği hayvanları toplama emrindeki hikmet, hayvanların neslini korumaktan çok, Tufan sonrasında kurulacak yeni yaşama gerekli olan hayvanların toplanması olmalıdır. Çünkü Tufan yerel olduğu için hayvanların soylarının tükenmesi söz konusu olamaz. Nasıl olsa Tufan'dan sonra zamanla diğer bölgelerden hayvanlar bu bölgeye göç edip bölgeyi eski canlılığına getireceklerdir. Önemli olan Tufan'dan hemen sonra bölgede kurulacak yaşamdır ve toplanan hayvanlar temelde bu amaçla toplanmış olmalıdırlar.

Sular Ne Kadar Yükseldi?

Tufan hakkındaki bir başka tartışma ise suların dağları kaplayacak kadar yükselip yükselmediği konusundadır. Bilindiği gibi Kur'an'da, geminin Tufan sonrası "Cudi"ye oturduğunu bildirilmektedir. "Cudi" kelimesi kimi zaman özel bir dağ ismi olarak alınır, oysa kelime Arapça'da "yüksekçe yer-tepe" anlamına gelmektedir. Dolayısıyla Kuran'da "Cudi"nin, özel bir dağ ismi olarak değil, sadece geminin yüksekçe bir mekana oturduğunu anlatmak için kullanılmış olabileceği gözardı edilmemelidir. Ayrıca cudi kelimesinin bu anlamından, suların belirli bir yüksekliğe eriştiği, ama yine de büyük dağların seviyesine kadar yükselmemiş olduğu da çıkarılabilir. Yani Tufan Tevrat'ta anlatıldığı gibi tüm yeryüzünü ve yeryüzündeki tüm dağları yutmamış, sadece belirli bir bölgeyi kaplamış olmalıdır.

Nuh Tufanı'nın Yeri

Nuh Tufanı'nın gerçekleştiği yer olarak Mezopotamya Ovası gösterilir. Bu bölgede tarihte bilinen en eski ve en gelişmiş uygarlıklar kurulmuştur. Ayrıca bu bölge, Dicle ve Fırat nehirlerinin ortasında yer alması sebebiyle, coğrafi olarak büyük bir su baskınına uygun bir zemin teşkil etmektedir.

Tufan'ın etkisini arttıran sebeplerden birisi, büyük bir ihtimalle, bu iki nehrin yataklarından taşıp bölgeyi etkisi altına almış olmasıdır.

Bu bölgenin Tufan'ın gerçekleştiği yer olarak kabul edilmesinin ikinci bir sebebi de tarihseldir. Bölgedeki birçok medeniyetin kayıtlarında, aynı dönemde yaşanmış bir Tufan'ı anlatan çok sayıda belge ortaya çıkarılmıştır. Nuh kavminin helak edilmesine tanık olan bu medeniyetler, bu felaketin oluş biçimini ve sonuçlarını tarihsel kayıtlara işleme ihtiyacı hissetmiş olmalıdırlar. Tufan'ı anlatan

efsanelerin çoğunluğunun Mezopotamya kökenli olduğu da bilinmektedir. En önemlisi de arkeolojik bulgulardır. Bunlar, bu bölgede gerçekten de büyük bir su baskınının meydana geldiğini göstermektedir. Bu su baskını, ayrıntılı olarak inceleyeceğimiz gibi, bölgede bulunan uygarlığın bir süre için duraksamasına neden olmuştur. Yapılan kazılarda böylesine büyük bir felaketin açık izleri toprağın altından çıkartılmıştır.

Mezopotamya bölgesinde yapılan kazılardan anlaşıldığına göre bu bölge tarih içinde birçok kez seller ve Dicle, Fırat nehirlerinin taşması sonucu meydana gelen felaketlerle yüz yüze gelmiştir. Örneğin, MÖ 2000 civarında Mezopotamya'nın tam güney kısmında bulunan büyük Ur kentinin hükümdarı olan İbbi-sin zamanındaki bir yıl, "gökle yer arasındaki sınırları yok eden bir Tufan sonrası" şeklinde tanımlanmaktadır. MÖ 1700'lerde Babilli Hammurabi zamanında bir yıl da "Eşnunna kentinin bir selle yıkılması" olayıyla tanımlanmaktadır.

MÖ 10. yüzyılda hükümdar Nabu-mukin-apal zamanında Babil şehrinde bir su baskını gerçekleşmiştir. Milattan sonra 7., 8., 10., 11. ve 12. yüzyıllarda da bölgede önemli su baskınları vuku bulmuştur. 20. yüzyılda 1925, 1930 ve 1954 yıllarında da bu meydana gelmiştir. Anlaşılan odur ki bölge, her zaman için bir sel felaketine açıktır ve Kur'an'da belirtildiği gibi büyük çaplı bir selin tüm bir kavmi yok etmesi açıkça mümkündür.

Tufan'ın Arkeolojik Delilleri

Kur'an'da helak edildiği haber verilen kavimlerin birçoğunun izlerine günümüzde rastlanılması bir tesadüf değildir. Arkeolojik verilerden anlaşılmaktadır ki, bir kavmin ortadan kaybolması ne kadar ani olursa, buna ait bulgu elde edilmesi şansı da o kadar fazla olmaktadır.

Bir uygarlığın birdenbire ortadan kalkması durumunda —ki bu bir doğal felaket, ani bir göç veya bir savaş sonucu olabilir— bu uygarlığa ait izler çok daha iyi korunmaktadır. İnsanların içinde yaşadıkları evler ve günlük hayatta kullandıkları eşyalar, kısa bir zaman içinde toprağın altına gömülmektedir. Böylece bunlar, uzunca bir süre insan eli değmeden saklanmakta ve gün ışığına çıkartılmalarıyla geçmişteki yaşam hakkında önemli ipuçları sunmaktadırlar.

İşte Nuh tufanı ile ilgili birçok delilin günümüzde ortaya çıkarılması bu sayede olmuştur. MÖ 3000 yılları civarında gerçekleştiği düşünülen Tufan, tüm bir uygarlığı bir anda yoketmiş; ve bunun yerine tamamen yeni bir uygarlık kurulmasını sağlamıştır. Böylece Tufan'ın açık delilleri, bizlerin ibret alması için binlerce yıl boyunca korunmuştur.

Mezopotamya ovasını etkisi altına alan Tufan'ı araştırmak için yapılmış birçok kazı vardır. Bölgede yapılan kazılarda başlıca dört şehirde büyük bir tufan sonucu gerçekleşebilecek sel felaketinin izlerine rastlanmıştır. Bu şehirler Mezopotamya Ovası'nın önemli şehirleri Ur, Uruk, Kiş ve Şuruppak'tır.

Bu şehirlerde yapılan kazılar, bunların tümünün MÖ 3000'li yıllar civarında bir sele maruz kaldıklarını göstermektedir.

Önce Ur Şehrinde Yapılan Kazılar

Günümüzde Tel-El Muhayer olarak isimlendirilen Ur şehrinde yapılan kazılarda ele geçirilen medeniyet kalıntılarının en eskisi MÖ 7000'li yıllara kadar uzanmaktadır. İnsanların ilk uygarlık kurdukları yerlerden birisi olan Ur şehri, tarih boyunca birçok medeniyetin birbiri ardına gelip geçtiği bir yerleşim bölgesi olmuştur.

Ur şehrinde yapılan kazılarda ortaya çıkartılan arkeolojik bulgular, buradaki medeniyetin çok büyük bir sel felaketi sonunda kesintiye uğradığını, daha sonra zaman içinde tekrar yeni uygarlıkların meydana çıkmaya başladığını göstermektedir. Bu bölgede ilk kazıyı yapan kişi, British Museum'dan R. H. Hall'dır. Hall'dan sonra kazıyı yürütme görevini devralan Leonard Woolley, British Museum ve Pennsylvania Üniversitesi tarafından ortaklaşa yürütülen bir kazı çalışmasına da başkanlık etmiştir. Woolley'in yürüttüğü ve dünya çapında büyük sansasyon yaratan kazı çalışmaları 1922'den 1934 yılına kadar sürdürülmüştür.

Sir Woolley'in kazıları Bağdat ile Basra Körfezi arasındaki çölün ortalarında gerçekleşti. Ur şehrinin ilk kurucuları, Kuzey Mezopotamya'dan gelmiş olan ve kendilerine "Ubaidyen" ismini veren bir halktı. Bu halka dair bilgi elde etmek için detaylı kazılar başlatıldı. Reader's Digest dergisinde Woolley'in kazıları şöyle anlatılıyor:

Kazı yapılan bölgede, derine inildikçe çok önemli bir buluntu ortaya çıkarılmıştı, bu Ur şehrinin krallar mezarlığıydı. Araştırmacılar Sümer kralları ve soyluların gömülmüş olduğu bu mezarlıkta birçok efsanevi sanat eserlerine rastladılar. Miğferler, kılıçlar, müzik aletleri, altından ve kıymetli taşlardan yapılmış sanat yapıtları. Bunlardan çok daha önemli olan başka şeyler de vardı; kil tabletlere hayret verici bir ustalık ve beceriyle, yüksek bir teknikle pres edilmiş tarihsel kayıtlar. Araştırmacılar, Ur'da kral listelerindeki aynı adları taşıyan yazılar bulmuş, hatta bunların arasında Ur'un ilk krallık ailesini kuran kişinin adına rastlamıştı. Woolley, mezarlığın ilk Ur Hanedanlığı'ndan önce başladığı neticesine vardı. Bu nedenle, son derece gelişmiş bir medeniyetin ilk hanedandan daha önceleri var olduğu sonucuna vardı.

Kanıtın iyice incelenmesinden sonra Woolley kazıyı daha derinlere, mezarların altına doğru ilerletmeye karar verdi. İşçiler çamur olmuş tuğlaların içinden bir metre kadar derine daldılar ve çanak çömlekleri çıkarmaya başladılar. "Ve sonra birdenbire herşey durdu." Woolley böyle yazıyordu. "Artık ne çanak, ne çömlek, ne kül vardı, yalnız suyun getirdiği temiz çamur."

Woolley kazıya devam etti, iki buçuk metre kadar temiz kil tabakasından geçilerek derine dalındı ve sonra birdenbire işçiler, tarihçilerin son taşdevri kültürü olarak isimlendirdiği bu devrin insanları tarafından yapılmış zımpara taşından aletler ve çanak çömlek parçalarına rastgeldiler. Çamur iyice temizlenince altında kalmış bir medeniyet ortaya çıktı. Bu durum, bölgede büyük bir su baskınının meydana geldiğini gösteriyordu. Ayrıca mikroskobik analiz, temiz kilden kalın bir katmanın, eski Sümer uygarlığını yok edecek kadar büyük bir tufan tarafından buraya yığılmış olduğunu gösteriyordu. Gılgamış Destanı ile Nuh'un öyküsü, Mezopotamya Çölü'nde kazılan bir kuyuda ortak bir kaynaktan birleşmiş oluyordu.

Ayrıca Max Mallowan kazıyı yürüten Leonard Woolley'in düşüncelerini şöyle aktarıyordu

Woolley, tek bir zaman diliminde oluşmuş böylesine büyük bir mil kütlesinin sadece çok büyük bir sel felaketinin sonucu olabileceğini belirterek; Sümer Ur'u ile Al-Ubaid'in boyalı çanak çömlek kullanan halkı tarafından kurulan kenti ayıran sel tabakasının, efsanevi Tufan'ın kalıntıları olarak tanımladı.

Bu veriler, Tufan'ın etkilediği yerlerden birinin Ur şehri olduğunu gösteriyordu. Alman arkeolog Werner Keller de söz konusu kazının önemini şöyle ifade etmişti: "Mezopotamya'da yapılan arkeolojik kazılarda balçıklı bir tabakanın altından şehir kalıntılarının çıkması burada bir sel olduğunu ispatlamış oldu."

Tufan'ın izlerini taşıyan bir başka Mezopotamya şehri ise günümüzde Tel El-Uhaymer olarak isimlendirilen, Sümerlilerin Kiş şehridir. Eski Sümer kayıtlarında, bu şehir "Büyük Tufan'dan sonra başa geçen ilk hanedanlığın başkenti" olarak nitelelendirilmektedir.

Günümüzde Tel El-Fara olarak adlandırılan Güney Mezopotamya'daki Şuruppak kenti de Tufan'ın açık izlerini taşımaktadır. Bu kentteki arkeolojik çalışmalar 1920-1930 yılları arasında Pennsylvania Üniversitesi'nden Erich Schmidt tarafından yürütüldü. Kazılarda MÖ 3000-2000 yılları arasında var olan bir uygarlığın doğuşu ve gelişmesi değişik tabakalarda rahatlıkla izlenebiliyordu. Çivi yazılı kayıtlardan anlaşılan oydu ki, bu bölgede MÖ 3000'li yıllarda, kültürel olarak oldukça gelişmiş bir halk yaşıyordu.

Asıl önemli nokta ise, bu şehirde de MÖ 2900-3000 yılları civarında büyük bir sel felaketinin gerçekleştiğinin anlaşılmasıydı. Schmidt'in çalışmalarını anlatan Mallowan şöyle diyor:

“Schmidt 4-5 metre derinlikte kil ve kum karışımı sarı topraktan bir tabakaya erişti (bu tabaka selle beraber oluşmuştu). Bu tabaka, höyük kesitine göre ova seviyesine yakın bir düzeyde yer alıyordu ve höyüğün her yerinde izlenebiliyordu..." Cemdet Nasr dönemini Eski Krallık döneminden ayıran kil ve kum karışımı tabakayı Schmidt "tamamen nehir kökenli bir kum" olarak tanımlayarak Nuh Tufanı ile ilişkilendirdi.

Kısacası Şuruppak kentinde yapılan kazılarda da yaklaşık MÖ 2900-3000 yıllarına rastgelen bir selin kalıntıları ortaya çıkartılmıştı. Diğer şehirlerle beraber Şuruppak kenti de muhtemelen Tufan'dan etkilenmişti.

Tufan'dan etkilendiğine dair elde kanıtlar olan son yerleşim birimi, Şuruppak'ın güneyinde yer alan ve günümüzde Tel El-Varka olarak isimlendirilen Uruk kentidir. Bu kentte de diğerleri gibi bir sel tabakasına rastlanmıştır. Bu sel tabakası da, MÖ 2900-3000'li yıllarla tarihlendirilmektedir.

Bilindiği gibi Dicle ve Fırat nehirleri Mezopotamya'yı boydan boya kesmektedir. Anlaşılan odur ki, olay anında, bu iki nehir ve irili ufaklı bütün su kaynakları taşmış, bunlar yağmur sularıyla birleşerek büyük bir su baskını oluşturmuşlardır. Kur'an'da olay şöyle anlatılır:

“Biz de 'bardaktan boşanırcasına akan' bir su ile göğün kapılarını açtık. Yeri de coşkun kaynaklar halinde fişkırttık. Derken su takdir edilmiş bir işe karşı birleşti.”^{563[563]}

“Gerçek şu ki, su taşıdığı zaman, o gemide biz sizi taşıdık.”^{564[564]}

Aslında felaketin gerçekleşmesine neden olan öğeler tek tek ele alındığında hepsi gayet doğal olaylardır. Tüm bu olayların aynı anda olması ve Hz. Nuh'un da kavmini böyle bir felaket için uyarması, olayın mucizevi yönünü oluşturur.

Yapılan çalışmalar sonucu elde edilen ipuçları değerlendirildiğinde Tufan'ın oluştuğu alanın boyutlarının yaklaşık olarak doğudan batıya (genişlik) 160 km, kuzeyden güneye (boy) 600 km. olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu tespit de, Tufan'ın tüm Mezopotamya ovasını kapladığını göstermektedir. Tufan'ın izlerini taşıyan Ur, Uruk, Şuruppak ve Kiş şehirleri dizilimini incelediğimiz zaman bunların bir hat üzerinde yer aldığını görürüz. Öyleyse Tufan, bu dört şehri ve çevresini etkilemiş olmalıdır. Ayrıca MÖ 3000'li yıllarda Mezopotamya ovasının coğrafi yapısının günümüzdekinden daha farklı olduğunu söylemek gerekir. O devirlerde Fırat nehrinin yatağı, bugünküne göre daha doğuda bulunmaktaydı; bu akış rotası da Ur, Uruk, Şuruppak ve Kiş'ten geçen bir hatta denk geliyordu. Kuran'da belirtilen "yeryüzü ve gökyüzü pınarları"nın açılmasıyla, anlaşıldığına göre, Fırat nehri taşmış ve yukarıda belirtilen bu dört şehri yerle bir ederek yayılmıştı.

563[563] Kamer,54/11,12

564[564] Hakka,69/11

Tufan'dan Söz Eden Din ve Kùltürler

Hak dini tebliğ eden peygamberlerin ağızından hemen her kavme duyurulmuş olan Tufan, zamanla çeşitli dejenerasyon ve eklemelerle karıştırılarak, sözü edilen toplumların efsaneleri haline dönüştürülmüştür.

Allah, Nuh Tufanı'nı, insanlara bir ibret ve ders konusu teşkil etmesi için farklı toplumlara gönderdiği peygamberler ve kitaplar yoluyla aktarmıştır. Ancak her defasında metinler orijinalinden uzaklaştırılmış ve Tufan anlatımlarına mistik, mitolojik öğeler katılmıştır. Arkeolojik bulgularla uyuşan ve onları tasdik eden tek kaynak ise Kur'an'dır. Bunun tek nedeni Allah'ın Ku'ran'ı en ufak bir değişikliğe uğramadan korumuş olması ve aslının bozulmasına izin vermemesidir. Kuran,

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

"Hiç şüphesiz zikri (Kurani) biz indirdik biz; onun koruyucuları da biziz"^{565[565]} hükmüne göre, Allah'ın özel koruması altındadır.

Kitabımızın Tufan'la ilgili son kısmında olayın—oldukça bozulmakla birlikte—çeşitli kùltürlerde, ayrıca Tevrat ve İncil'de nasıl yer aldığını inceleyeceğiz.

Tevrat'ta Nuh Tufanı

Hız. Musa'ya indirilmiş hak kitap olan Tevrat, bilindiğı gibi zamanla orijinalliyini yitirmiş, bazı kısımları Yahudi toplumunun önde gelenleri tarafından değiştirilmiştir. Hız. Musa döneminden sonra İsrailoğulları'na gönderilen peygamberlerin bildirdikleri de aynı sona uğramış ve tahrif edilmiştir. Dolayısıyla orijinalliyini kaybetmiş olan "Muharref Tevrat"ın bu özelliğı, bizim ona bir kutsal kitaptan çok, bir tarih kitabı gibi bakmamızı gerektirir. Nitekim M. Tevrat'ın bu yapısı ve barındırdığı çelişkiler, bazı bölümlerinde Kuran ile paralellikler içermekle birlikte, Nuh kıssasında da kendini gösterir.

Tevrat'a göre, Allah, Hız. Nuh'a yeryüzünün zorbalıklarla dolu olması sebebiyle, inananların dışındaki tüm insanların yok edileceğini bildirir. Bunun için kendisine gemi yapmasını emreder ve gemiyi nasıl yapacağını etrafıca tarif eder. Ayrıca, gemiye ailesiyle beraber üç oğlunu ve onların üç karısını ve tüm canlılardan ikişer adet ve bir takım yiyecek erzak da almasını söyler.

Yedi gün sonra Tufan vakti geldiğinde, yerin bütün kaynakları yarılmış, göklerin pencereleri açılmış ve büyük bir sel ortaya çıkmıştır. Bu kırk gün, kırk gece devam etmiştir. Gemi, bütün yüksek yerleri ve dağları örten sular üzerinde yüzmüştür. Böylece Hız. Nuh ile beraber gemide olanlar kurtulmuşlar, geride kalanlar ise Tufan'ın sularına kapılıp gitmiş ve boğularak ölmüşlerdir. 40 gün 40 gece süren tufandan sonra yağmurlar kesilmiş ve bundan 150 gün sonra sular alçalmaya başlamıştır.

Bunun üzerine gemi yedinci ayda, ayın on yedinci gününde, Ararat (Ağrı) dağları üzerine oturur. Hız. Nuh, suların iyice çekilip çekilmediğini anlamak için birkaç defa güvercin yollar ve sonunda güvercin geri dönmeyince suların iyice çekildiğini anlaşılr. Allah da Hız. Nuh'a yeryüzüne yayılmaları için gemiden çıkmalarını söyler.

Tevrat'ta Yer Alan Nuh Tufanı İle İlgili Bazı Bölümler Şöyledir

Ve Allah Nuh'a dedi: Önüme bütün beşerin sonu geldi; çünkü onların sebebiyle yeryüzü zorbalıkla doldu, ve işte, ben onları yeryüzü ile beraber yok edeceğim. Kendine gofer ağacından bir gemi yap; Ve ben, işte ben, göklerin altında kendisinde hayat nefesi olan bütün beşeri yok etmek için

yeryüzü üzerine sular tufanı getiriyorum; yeryüzünde olanların hepsi ölecektir. Fakat seninle ahdimi sabit kılacağım; ve sen ve seninle beraber oğulların, ve senin karın ve oğullarının karıları gemiye gireceksiniz. Ve seninle beraber sağ kalmak için her yaşayan, bütün beden sahibi olanlardan, her nevinden ikişer olarak gemiye getireceksin; erkek ve dişi olacaklar. Ve Nuh Allah'ın kendisine emrettiği her şeye göre yaptı; öyle yaptı.^{566[566]}

Ve gemi yedinci ayda, ayın on yedinci gününde, Ararat dağları üzerine oturdu.^{567[567]}

Bütün yeryüzü üzerinde zürriyetlerinin sağ kalması için, kendine her temiz hayvandan, erkek ve onun dişisi olarak yedişer ve temiz olmayan hayvanlardan, erkek ve onun dişisi olarak ikişer...^{568[568]}

Ve ahdimi sizinle sabit kılacağım, ve bütün beşer artık tufanın suları ile kesilmeyecektir, ve yeryüzünü helak etmek için artık tufan olmayacaktır.^{569[569]}

Tevrat'a göre, tüm dünyayı kaplayan bir Tufan'la "yeryüzünde olanların hepsi ölecektir" hükmü gereği, tüm insanlar cezalandırılmış, Tufan sonrasında yaşayan yegane insanlar Hz. Nuh ile gemiye binenler olmuştur.

İncil'de Nuh Tufanı

Bugün elimizde var olan İncil de gerçek anlamda İlahi bir kitap değildir. Yeni Ahit, Hz. İsa'nın sözlerini ve eylemlerini içeren, onun ölümünden 30 ila 50 yıl sonra, onu hiç görmemiş ya da bir süre yanında bulunmuş kişiler tarafından yazılmış dört "İncil"le başlar; Matta, Markos, Luka ve Yuhanna. Bu dört İncil arasında çok belirgin çelişkiler vardır, özellikle Yuhanna İncili, birbirlerine büyük ölçüde paralele olan diğer üçünden (Snoptik İnciller) çok farklıdır. Yeni Ahit'in diğer kitapları ise İsa'nın ölümünden sonra onun havarilerinin yaptıkları işleri anlatan ve havariler veya Tarsuslu Pavlus (sonradan Aziz Paul) tarafından yazılan mektuplardan oluşur.

Dolayısıyla bugünkü İncil de İlahi bir metin değil, bir tarih kitabı niteliğindedir.

İncil'de Nuh Tufanı kısaca şöyle geçmektedir: Nuh peygamber sapkın ve itaatsiz kavme gönderilmiş, ancak kavmi ona uymayıp sapkınlıklarına devam etmiştir. Bunun üzerine Allah tufan ile inkar edenleri yakalamış, Nuh peygamberi ve inananları gemiye bindirip kurtarmıştır. Konuyla ilgili bazı İncil bölümleri şöyledir:

Nuh'un günlerinde nasıl olduysa, İnsanoğlu'nun gelişinde de öyle olacak. Nuh'un gemiye bindiği güne dek, tufandan önceki günlerde insanlar yiyip içiyor, evlenip evlendiriliyorlardı. Tufan gelinceye, hepsini süpürüp götürünceye dek başlarına geleceklerden habersizdiler. İnsanoğlu'nun gelişi de öyle olacak.^{570[570]}

Tanrı, eski dünyayı da esirgemedi. Ama Tanrısızların dünyası üzerine tufanı gönderdiği zaman, doğruluk yolunu bildiren Nuh'u ve yedi kişiyi daha korudu.^{571[571]}

Nuh'un günlerinde nasıl olduysa, İnsanoğlu'nun günlerinde de öyle olacak. Nuh'un gemiye bindiği güne dek insanlar yiyip içiyor, evlenip evlendiriliyorlardı. Sonra tufan gelip hepsini yok etti.^{572[572]}

^{566[566]} Tekvin, 6/13-22

^{567[567]} Tekvin, 8/1-19

^{568[568]} Tekvin, 7/1-24

^{569[569]} Tekvin, 9/11

^{570[570]} Matta, 24/37-39

^{571[571]} 2. Petrus, 2/5

^{572[572]} Luka, 17/26-27

Ne var ki göklerin, çok önceden Tanrı'nın sözüyle var olduğunu ve yerin su aracılığıyla sudan şekillendiğini kasıtlı olarak unutupyorlar. O zamanki dünya yine suyla, tufanla mahvolmuştu.^{573[573]}

Tufan'la İlgili Diğer Kültürlerdeki Bilgiler

Sümerlerde: Enlil isimli bir tanrı, diğer tanrıların insanlığı yok etmeye karar verdiklerini, kendisinin de onları kurtarmaya niyetli olduğunu insanlara açıklar. Olayın kahramanı Sippar kentinin sofu kralı Ziusudra'dır. Tanrı Enlil, Ziusudraya Tufandan kurtulmak için ne yapması gerektiğini anlatır. Metnin kayığın yapılışını anlatan parçası yitiktir, ancak böyle bir parçanın varlığı, Tufanın gelip, Ziusudra'nın nasıl kurtulduğunu anlatan bölümlerinden anlaşılmaktadır. Tufan'ın Babilonya versiyonuna dayanılarak, olayın eksiksiz Sümer versiyonunda, Tufanın nedeni ve kayığın yapılışı hakkında çok daha doyurucu ayrıntının bulunduğu sonucuna varılabilir.

Sümer ve Babil kayıtlarına göre, Xisuthros ya da Khasisatra, ailesi, arkadaşları, kuşlar ve hayvanlarla birlikte 925 metre uzunluğunda bir gemiyle Tufan'dan kurtulmuşlardır. "Sular göğe doğru uzandı, okyanuslar kıyıları örttü ve nehirler yataklarından taşıtı." denir. Gemi daha sonra Gordiyen Dağı'na oturmuştur.

Asur-Babil kayıtlarına göre ise Ubaratutu ya da Khasisatra, ailesi, uşakları, sürüleri ve vahşi hayvanlarla birlikte 600 kübit uzunluğunda, 60 kübit yüksekliğinde ve genişliğinde bir tekneyle kurtulmuştur. Tufan 6 gün 6 gece sürmüştür. Gemi Nizar Dağı'na gelince uçurulan güvercin dönmüş ama karga dönmemiştir.

Bazı Sümer, Asur ve Babil kayıtlarına göre de, Utnapishtim, ailesiyle birlikte 6 gün 6 gece süren Tufan'ı atlattımlardır: "Yedinci gün Utnapishtim dışarı baktı. Her şey çok sessizdi. İnsanoğlu tekrar çamura dönmüştü" diye anlatılır. Gemi Nizar Dağı'nda karaya oturunca Utnapishtim bir güvercin, bir karga ve bir de kırlangıç gönderir. Karga cesetleri yemek için kalır, fakat diğer iki kuş geri dönmez.

Hindistan'ın Satapatha, Brahmana ve Mahabharata destanlarında, adı geçen Manu, Rishiz ile birlikte Tufandan kurtulmuştur. Efsaneye göre Manu'nun yakalayıp yaşamını bağışladığı bir balık birdenbire büyüyüp, bir gemi inşa edip boynuzlarına bağlamasını söylemiştir. Balık gemiyi dev dalgaların üzerinden aşırıp, kuzeye, Himavat Dağı'na çıkarmıştır.

Britanya'nın Galler yöresi efsanelerine göre, Dwyfan ve Dwyfach büyük felaketten bir gemiyle kurtulmuşlardır. Dalgalar Gölü adı verilen Llynllion'un patlaması sonucu oluşan korkunç seller durulunca, Dwyfan ve Dwyfach yeniden Britanya halkını oluşturmaya başlarlar.

İskandinav Edna efsaneleri Bergalmer ile eşinin büyük bir tekneyle Tufan'dan kurtulduğunu anlatır.

Litvanya efsanelerinde ise birkaç çift insanın ve hayvanın yüksek bir dağın tepesinde bir kabuğun içinde barınarak kurtuldukları anlatılır. 12 gün 12 gece süren rüzgarlar ve seller yüksek dağa erişip oradakileri de yutacağı zaman, Yaratıcı onlara dev bir ceviz kabuğu atar. Dağdakiler ceviz kabuğu ile yolculuk yaparak felaketten kurtulurlar.

Çin kaynaklı öyküler Yao adında birisinin 7 kişiyle birlikte, ya da Fa Li, eşi ve çocuklarıyla birlikte bir yelkenliyle sel ve depremlerden kurtulduğu anlatır. "Dünya paramparça oldu. Sular fıskırıp her tarafı kapladı." diye söylenir. Sonunda sular çekilir.

Yunan Mitolojisinde Nuh Tufanı: "Tanrı" Zeus gün geçtikçe daha günahkar olan insanları bir tufanla yok etmeye karar verir. Bu tufandan sadece Deukalion ile karısı Pyrrha kurtulurlar. Çünkü Deukalion'un babası Prometheus, oğluna bir tekne yapmasını öğütlemiştir. Karı-koca bindikleri bu teknede dokuzuncu gün Parnassos Dağı'na ayak basarlar.

Tüm bu bilgiler bizlere somut bir gerçeği göstermektedir. Tarihte her topluluğa İlahi vahyin mesajı ulaşmıştır ve bu sayede de pek çok toplum Nuh Tufanı ile ilgili bilgileri öğrenmişlerdir. Ancak insanların İlahi vahyin özünden uzaklaşmalarıyla birlikte Tufan ile ilgili bilgiler de çeşitli değişikliklere uğramış, efsanelere ve mitolojiye dönüşmüştür.

Hız. Nuh'un ve onun inkarcı kavminin gerçek hikayesini öğrenebileceğimiz yegane kaynak ise, İlahi vahyin bozulmamış tek kaynağı olan Kuran'dır.

Kur'an'ın bu özelliği, yalnızca Nuh Tufanı değil, başka tarihsel olaylar ve kavimler hakkında da doğru bilgileri edinmemizi sağlar. İlerleyen bölümlerde bu gerçek bilgileri araştırmaya devam edeceğiz.^{574[574]}

4-Hız.HUD (a.s) ve Kavminin Helakı

Hız. Hûd (a.s): Kur'ân-ı Kerim'de kıssası geçen Peygamberlerden biri. Âd kavmine gelen Allah'ın rasûlü A'raf, Hûd, Şuarâ ve Ahkâf sûrelerinde kendisinden bahsedilmektedir.

Ad kavmine gönderilmiştir ki, Kur'ân dışında diğer mukaddes kitaplarda bu kavimden söz edilmemektedir.^{575[575]} Âd kavmi Hız. Nûh tûfanından sonra putperestliğe dönen ilk kavimdir.^{576[576]}

Hız.Hud (a.s), Âd kavmi içinde soyu soppu şerefli bir kişiydi. Peygamberlikten önce ticaretle uğraşırdı. Hûd (a.s) orta boylu, esmer tenli, gür saçlı, güzel yüzlü idi. Âdem (a.s)'a benzerdi. Zâhid, muttakî ve ibâdete düşkün idi. Cömert ve şefkatli idi; yoksullara bol bol sadaka verirdi.^{577[577]}

Ad kavmi Arabu'l-âribe denilen Arabistan yarımadasına ilk yerleşen kavimlerdenidir. Hadramevt'e ve Yemen'e kadar uzanan yurtlarda oturan bu kavmin yurtları otu, suyu, ve çeşitli nimetleri bol olan bir yerdi. Yerin üzerinden akan ırmakları, bağları, bahçeleri, sürü sürü davarları,^{578[578]} yer altında da, su depoları ve köşkleri vardı.^{579[579]} Başkalarına nazaran onlara boy pos, güç ve kuvvet verilmişti.

Allahu Teâla, Âd kavmine, Peygamber olarak Hûd (a.s)'ı gönderdi. O da kavmini bir ve tek olan Allah'a iman ve ibâdete, insanlara zulmetmekten vazgeçmeğe dâvet etti ise de, red ve tekzib ile karşılandı. Bunun üzerine, Allahu Teâla onlardan üç yıl yağmuru kesti. Onlar yağmur için Mekke'ye bir heyet gönderdiler. Allah, yağmur bekledikleri halde bir kasırga ile onları helâk etti.

Hız. Peygamberimiz (a.s) vedâ haccında, Usfan vadisine vardığı zaman, Hız. Ebû Bekr'e: "Ey Eba Bekr! Bu hangi vâdidir" diye sormuş. Hız. Ebû Bekir "Usfan vâdisidir" diye cevaplayınca: Hız. Peygamber (a.s) Hûd (a.s)'ın, beline aba tutunmuş, belinden yukarısını alacalı bir kumaş ile bürümüş,

574[574] Harun Yahya

575[575] Abdulvahhab en-Neccâr, Kasasu'l-Enbiyâ, Beyrut, ty., s. 49

576[576] İbn Kesîr, Kasasu'l-Enbiyâ, Beyrut 1982,1,149

577[577] Hâkim, el-Müstedrek,1/563

578[578] Şuara,26/133,134

579[579] Şuara,26/129

genç ve kızıl, yuları hurma liflerinden örülmüş dişi bir deve üzerinde, hac için buradan telbiye ederek geçmiş olduğunu haber vermiştir.^{580[580]}

Ad kavmi helâk olunca Hz. Hûd kendisine inananlar ile beraber Mekke'ye gelmiş ve vefat edinceye kadar orada kalmıştır.

Âd kavminin, Hz. Hûd'a karşı çıkarken ileri sürdükleri itirazlar, diğer Peygamberlere karşı muarızlarının ileri sürdükleri itirazların aynıdır. Hatta günümüz münkirlerinin de itirazları aynı türdendir. Ona itirazda baş çekenler de, diğer peygamberlere itiraz gibi kavmin ileri gelenleridir. İtirazın temelinde ise, dönmekte olan çıkar çarklarının devam etmesi vardır. Hz. Hûd'a yaptıkları itirazlarını şu maddelerde özetlemek mümkündür:

a- Hz. Hûd'u beyinsizlik ve sapıklıkla itham etmek:

"Kavminden ileri gelenler dediler ki: Biz seni açık bir sapıklık içinde görüyoruz."^{581[581]}

"Kavminden ileri gelen inkârcılar dediler ki; biz seni bir beyinsizlik içinde görüyoruz ve biz seni yalancılardan sanıyoruz."^{582[582]}

b- Atalar dinine bağlılık:

"Dediler ki: Sen bize tek Allah'a kulluk etmemiz ve atalarımızın tapmakta olduklarını bırakmamız için mi geldin? Eğer doğrulardan isen, bizi tehdit ettiğini (azabı) bize getir."^{583[583]}

"Sen bizi tanrılarımızdan çevirmek için mi bize geldin? Hadi, doğru söyleyenlerden isen, bizi tehdit ettiğin şeyi başımıza getir" dediler."^{584[584]}

c- Kendilerinin güçlü kuvvetli olduklarını söyleyip Hz. Hûd tarafından gelebilecek bir zararın olamayacağını ileri sürmeleri:

فَأَمَّا عَادُ فَاسْتَكْبَرُوا فِى الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِى خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ

"Ad kavmine gelince, yeryüzünde haksız yere büyüklük tasladılar ve: Bizden daha kuvvetli kim var? dediler. Onlar kendilerini yaratan Allah'ın, onlardan daha kuvvetli olduğunu görmediler mi? Onlar bizim âyetlerimizi (mucizelerimizi) inkâr ediyorlardı."^{585[585]}

d- Âhireti inkâr etmeleri ve hayatın sadece dünya hayatından ibaret olduğunu ileri sürmeleri:

"Ne ise hep bu dünya hayatımızdır; ölürüz ve yaşarız (bir kısmımız ölürken bir kısmımız doğar). Biz öldükten sonra diriltecek değiliz."^{586[586]}

e- Hz. Hûd'u küçümsemeleri:

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِإِيمَانِ الْآخِرَةِ أَتَرْفُفْنَاهُمْ فِى الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ (١) وَلَئِنْ أَطَعْتُمْ بَشَرًا مِثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذَا لَخَاسِرُونَ

580[580] Ahmed b. Hanbel,1/232

581[581] Araf,7/60

582[582] Araf,7/66

583[583] Araf,7/70

584[584] Ahkaf,46/22

585[585] Fussilet,41/15

586[586] Müminun,23/37

"Gerçekten, sizin gibi bir beşere itaat ederseniz, herhalde ziyan edersiniz. Onun kavminden, kâfir olup ahirete ulaşmayı inkâr eden ve dünya hayatında kendilerine refah verdiğimiz varlıklı kişiler: "Bu, dediler, sadece sizin gibi bir insandır; sizin yediğinizden yer, sizin içtiğinizden içer."^{587[587]}

Onların bu itiraz ve tavırlarına karşı Hz. Hûd'un takındığı tavır şöyle idi:

وَالِى عَادِ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ () قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرِيكَ فِي سَفَاهَةٍ وَإِنَّا لَنُظُنُّكَ مِنَ الْكَاذِبِينَ () قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

"Onu ve onunla beraber olanları rahmetimizle kurtardık ve âyetlerimizi yalanlayıp da iman etmeyenlerin kökünü kestik. (Hûd) dedi ki: "Üzerinize Rabbinizden bir azap ve bir hışım inmiştir. Haklarında Allah'ın hiçbir delil indirmedeği, sadece sizin ve atalarınızın taktığı kuru isimler hususunda benimle tartışıyor musunuz? Bekleyin öyleyse, şüphesiz ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim!. Ey kavmim! dedi, ben beyinsiz değilim; fakat ben âlemlerin Rabbinin gönderdiği bir elçiyim. Ad kavmine de kardeşleri Hûd'u (gönderdik). O dedi ki: "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin; sizin O'ndan başka tanrınız yoktur. Hâla sakınmayacak mısınız?"^{588[588]}

وَالِى عَادِ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنِ أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ () يَا قَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ أَجَرِي إِلَّا عَلَى الَّذِى فَطَرَنِي أَفَلَا تَعْقِلُونَ () وَيَا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيَبْزُقْكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ

"Ey kavmim, Allah'a kulluk edin, O'ndan başka ilahınız yoktur. Siz (putları Allah'a ortak koşmakla sadece iftira ediyorsunuz. Ey kavmim, ben sizden bunun için bir ücret istemiyorum. Benim ücretim beni yaratana aittir. Aklınızı kullanmıyor musunuz? Ey kavmim Rabbinizden mağfiret dileyin, sonra O'na tevbe edin (O'na yönelin)ki gökten üzerinize bol bol rahmet göndersin, kuvvetinize kuvvet katsın, Suç işleyerek (Allah'tan) yüz çevirmeyin."^{589[589]}

Geçmiş peygamberlerin ve kavimlerin kıssalarını Kur'ân'da zikredilmesi inananların ibret almaları içindir. Geçmiş peygamberlerin her tavrı müslümanlar için de takip edilecek bir yoldur. Meseleye bu yönden baktığımızda Hz. Hûd kıssasından alınacak İbretleri de şu şekilde özetlememiz mümkündür:

Hız. Hûd, Allah yoluna samimiyetle sarılmış vakûr bir kişidir. Söyleyeceğini, ölçüp tarttıktan sonra söylemektedir. Kötülüğe, kötülükle karşı koymadığı gibi yumuşak davranmaktadır. Kavmi kendisini beyinsizlikle itham ederken, kendisinin beyinsiz olmadığını, onları uyarmak üzere Allah tarafından gönderilmiş bir elçi olduğunu söylemekle yetinmektedir. Allah'ın üzerlerindeki nimetlerini kendilerine hatırlatmakta ve bu nimetlere şükretmiş olmaları için Allah'ın emirlerine riayet etmeleri gerektiğini anlatmaktadır, bundan dolayı onlardan bir ücret istemediğini özellikle belirtmektedir .

Ad Kavmi ve Kumların Atlantisi Ubar:

وَأَمَّا عَادُ فَأَهْلِكُوا بَرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ () سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى كَأَنَّهُمْ أُعِجَازُ نَحُلِ خَاوِيَةً () فَهَلْ تَرَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ ()

587[587] Müminun,23/33-34

588[588] Araf,7/65, 67, 71, 72

589[589] Hud,11/50,51,52

“Ad kavmi ise, uğultulu, kasıp kavuran bir fırtına ile mahvedildiler. Allah onu, ardarda yedi gece, sekiz gün onların üzerine musallat etti. Öyle ki (eğer orada olsaydın), o kavmi, içi boş hurma kütükleri gibi oracıkta yere serilmiş halde görürdün. Şimdi onlardan arda kalan bir şey görüyor musun?”^{590[590]}

Kur'an'ın çeşitli surelerinde sözü geçen bir başka helak olmuş kavim ise, adı Nuh Kavmi'nden sonra anılan Ad Kavmi'dir. Ad kavmine gönderilen Hz. Hud tüm peygamberler gibi kavmini ortak koşmadan Allah'a iman etmeye ve kendisinin söylediklerine itaat etmeye çağırır. Kavim, Hz. Hud'a düşmanlıkla cevap verir. Hud Suresi'nde Hz. Hud ve kavmi arasında geçenler ayrıntılı olarak anlatılmaktadır:

وَالِى عَادِ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ () يَا قَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ فَبَدَّلُوا آيَاتِي بِكَلِمٍ مُّقْتَدِرِينَ () وَيَا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ () قَالُوا يَا هُودُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ بِتَارِكِي آلِهَتِنَا عَنْ قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ () إِنْ نَقُولُ إِلَّا اعْتَرَاكَ بَعْضُ آلِهَتِنَا بِسُوءٍ قَالَ إِنِّي أُشْهِدُ اللَّهَ وَاشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ () مِنْ دُونِهِ فَكِيدُونِي جَمِيعًا ثُمَّ لَا تُنْظَرُونَ () إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنْ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ () فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ وَيَسْتَخْلِفُ رَبِّي قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّونَهُ شَيْئًا إِنْ رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيفٌ () وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَنَجَّيْنَاهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ () وَتِلْكَ عَادٌ جَحَدُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَعَصَوْا رُسُلَهُ وَاتَّبَعُوا أَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ () وَاتَّبِعُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ أَلَا إِنَّ عَادًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بُعْدًا لِعَادٍ قَوْمِ هُودٍ

"Ad (halkına da) kardeşleri Hud'u (gönderdik). Dedi ki: 'Ey kavmim, Allah'a ibadet edin, sizin O'ndan başka ilahınız yoktur. Siz yalan olarak (tanrılar) düzenlerden başkası değilsiniz. Ey kavmim, ben bunun karşılığında sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim ücretim, beni yaratanın başkasına ait değildir. Akıl erdirmeyecek misiniz? Ey kavmim, Rabbinizden bağışlanma dileyin, sonra O'na tevbe edin. Üstünüze gökten sağanak (yağmurlar, bol nimetler) yağdırsın ve gücünüze güç katsın. Suçlu-günahkarlar olarak yüz çevirmeyin.' 'Ey Hud' dediler. 'Sen bize apaçık bir belge (mucize) ile gelmiş değilsin ve biz de senin sözünle ilahlarımızı terketmeyiz. Sana iman edecek değiliz. Biz: 'Bazı ilahlarımız seni çok kötü çarpmıştır' (demekten) başka bir şey söylemeyiz.'

Dedi ki: 'Allah'ı şahid tutarım, siz de şahidler olun ki, gerçekten ben, sizin şirk koştuğunuzdan uzağım. O'nun dışındaki (tanrılardan). Artık siz bana, toplu olarak dilediğiniz tuzağı kurun, sonra bana süre tanımayın. Ben gerçekten, benim de Rabbiniz, sizin de Rabbiniz olan Allah'a tevekkül ettim. O'nun, alnından yakalayıp-denetlemediği hiçbir canlı yoktur. Muhakkak benim Rabbiniz, dosdoğru bir yol üzerinedir (dosdoğru yolda olanı korumaktadır.) Buna rağmen yüz çevirirseniz, artık size kendisiyle gönderildiğim şeyi tebliğ ettim. Rabbiniz de sizden başka bir kavmi yerinize geçirir. Siz O'na hiçbir şeyle zarar veremezsiniz. Doğrusu benim Rabbiniz, her şeyi gözetleyip-koruyandır.' Emrimiz geldiği zaman, tarafımızdan bir rahmet ile Hud'u ve O'nunla birlikte iman edenleri kurtardık. Onları şiddetli-ağır bir azaptan kurtardık. İşte Ad (halkı): Rablerinin ayetlerini tanımayıp reddettiler. O'nun elçilerine isyan ettiler ve her inatçı zorbanın emri ardınca yürüdüler. Ve bu dünyada da, kıyamet gününde de lanete tabi tutuldular. Haberiniz olsun; gerçekten Ad (halkı), Rablerine (karşı) inkâr ettiler. Haberiniz olsun; Hud kavmi Ad'a (Allah'ın rahmetinden) uzaklık (verildi.)"^{591[591]}

Ad Kavmi'nden bahseden diğer bir sure ise Şuara Suresi'dir. Bu surede Ad Kavmi'nin bazı özelliklerine dikkat çekilir. Buna göre Ad, "yüksek yerlere anıtlar inşa etmekte" ve "ölümsüz kılınmak umuduyla sanat yapıları edinmekte" olan bir kavimdir. Ayrıca bozgunculuk yapıp, zorbaca

davranmaktadır. Hz. Hud, kavmini uyardığında ise, onun sözlerini "geçmiştekilerin geleneksel tutumu" olarak yorumlarlar. Başlarına bir şey gelmeyeceğinden de son derece emindirler:

كَذَّبَتْ عَادُ الْمُرْسَلِينَ () إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ () إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ () فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا () وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجَرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ () أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ آيَةً تَعْبَثُونَ () وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ () وَإِذَا بَطَشْتُمْ بَطَشْتُمْ جَبَّارِينَ () فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا () وَاتَّقُوا الَّذِي أَمَدُّكُمْ بِمَا تَعْلَمُونَ () أَمَدُّكُمْ بِأَنْعَامٍ وَبَنِينَ () وَجَنَّاتٍ وَعُيُونٍ () إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ () قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعَضْتَ أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَاعِظِينَ () إِنْ هَذَا إِلَّا خُلُقُ الْأَوَّلِينَ () وَمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِينَ () فَكَذَّبُوهُ فَأَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ () وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ()

"Ad (kavmi) de gönderilen (elçi)leri yalanladı. Hani onlara kardeşleri Hud: 'Sakınmaz mısınız?' demişti. 'Gerçek şu ki, ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Artık Allah'tan korkup-sakının ve bana itaat edin. Buna karşılık ben sizden bir ücret istemiyorum; ücretim yalnızca alemlerin Rabbine aittir. Siz, her yüksekçe yere bir anıt inşa edip (yararsız bir şeyle) oyalanıp eğleniyor musunuz? Ölümsüz kılınmak umuduyla sanat yapıları mı ediniyorsunuz? Tutup yakaladığınız zaman da zorbalar gibi mi yakalıyorsunuz? Artık Allah'tan korkup-sakının ve bana itaat edin. Bildiğiniz şeylerle size yardım edenden korkup-sakının. Size hayvanlar, çocuklar (vererek) yardım etti. Bahçeler ve pınarlar da. Doğrusu, ben sizin için büyük bir günün azabından korkuyorum.' Dediler ki: 'Bizim için farketmez; öğüt versen de, öğüt verenlerden olmasan da. Bu, geçmiştekilerin 'geleneksel tutumundan başkası değildir. Ve biz azap göreceğiz de değiliz.' Böylelikle onu yalanladılar, biz de onları yıkıma uğrattık. Gerçekten, bunda bir ayet vardır, ama onların çoğu iman etmiş değildirler. Ve şüphesiz, senin Rabbin, güçlü ve üstün olandır, esirgeyendir."^{592[592]}

Hz. Hud'a düşmanlık eden ve Allah'a başkaldıran kavim, gerçekten de yıkıma uğradı. Korkunç bir kum fırtınası Ad'ı "sanki hiç yaşamamışçasına" yok etti....

İrem Şehri Hakkındaki Arkeolojik Bulgular

1990'lı yılların başında dünyanın tanınmış gazeteleri çok önemli bir arkeolojik bulguyu "Muhteşem Arap Şehri Bulundu", "Efsanevi Arap Şehri Bulundu", "Kumların Atlantisi Ubar" başlıklarıyla verdiler. Bu ilginç arkeolojik bulguyu daha çekici hale getiren özelliği, isminin Kuran'da anılıyor olmasıydı. O güne kadar Kur'an'da bahsi geçen Ad kavminin bir efsane olduğunu veya hiçbir zaman bulunamayacağını düşünen birçok kişi, bu yeni bulgu karşısında hayrete düştüler. Kur'an'da sözü edilen bu şehri bulan kişi, amatör bir arkeolog olan Nicholas Clapp idi.

Bir Arap uzmanı ve belgesel yapımcısı olan Clapp, Arap tarihi üzerine yaptığı araştırmalar sırasında çok ilginç bir kitaba rastlamıştı. Bu, 1932 yılında İngiliz araştırmacı Bertram Thomas tarafından yazılmış olan Arabia Felix idi. Arabia Felix, Romalıların Arap Yarımadasının güneyinde bulunan ve günümüzdeki Yemen ve Umman'ı kapsayan bölgeye verdikleri isimdi. Bu bölgeye Yunanlılar "Eudaimon Arabia", Ortaçağdaki Arap bilginleri ise "Al-Yaman as-Saida" ismini veriyorlardı.

Bu isimlerin tümü "Şanslı Araplar" anlamına geliyordu. Çünkü eski zamanlarda bu bölgede yaşayan insanlar o devrin en şanslı kavimleri olarak biliniyorlardı. Peki, böylesine bir yakıştırmanın sebebi neydi acaba? Bunun sebebi, bu bölgenin stratejik konumuydu. Bölge, Hindistan ve Kuzey Arabistan arasında yapılmakta olan baharat ticaretinin merkezi durumundaydı. Ayrıca bölgede yaşayan kavimler "frankicense" isminde nadir bulunan bir bitkinin üretimini yapıyor ve bunu pazarlıyorlardı.

Eski toplumlar tarafından oldukça rağbet gören bu bitki, çeşitli dinsel ayinlerde tütsü olarak kullanılıyordu. Bu bitki, o zamanlar neredeyse altın kadar değerliydi.

Kitabında bütün bunlardan bahseden İngiliz araştırmacı Thomas, sözünü ettiği bu "şanslı" kavimleri uzun uzun tarif ediyor ve bunlardan bir tanesinin kurmuş olduğu bir şehrin izini bulduğunu iddia ediyordu. Bu, bedevilerin "Ubar" ismini taktıkları şehirdi. Bölgeye yaptığı araştırma gezilerinden bir tanesinde çölde yaşayan bedeviler, kendisine eski bir patika yolu göstermişler ve bu patikanın Ubar isimli çok eski bir şehre ait olduğunu anlatmışlardı. Konuyla çok ilgilenen Thomas, bu araştırmalarını tamamlayamadan ölmüştü.

İngiliz araştırmacı Thomas'ın yazdıklarını inceleyen Clapp de, kitapta bahsedilen bu kayıp şehrin varlığına inanmıştı. Çok vakit kaybetmeden araştırmalarına başladı.

Clapp, Ubar'ın varlığını kanıtlamak için iki ayrı yola başvurdu. Önce bedeviler tarafından varolduğu söylenen patika izlerini buldu. NASA'ya başvurarak bu bölgenin resimlerinin uydu aracılığıyla çekilmesini istedi. Uzun bir uğraşdan sonra, yetkilileri bu bölgenin resimlerinin çekilmesi için ikna etmeyi başardı.

Clapp daha sonra Californiya'da Huntington kütüphanesinde bulunan eski yazıtları ve haritaları incelemeye başladı. Amacı, bölgenin bir haritasını bulmaktı. Kısa bir araştırmadan sonra buldu da. Mısır-Yunan coğrafyacısı Batlamyus tarafından MS 200 yılında çizilmiş bir haritaydı bulduğu. Haritada, bölgede bulunan eski bir şehrin yeri ve bu şehre doğru giden yolların çizimi gösterilmişti.

Bu sırada NASA'dan resimlerin çekilmiş olduğu haberi de geldi. Resimlerde, yerden çıplak gözle görülmesi mümkün olmayan, ancak havadan bir bütün halinde görülebilen bazı yol izleri ortaya çıkmıştı. Bu resimleri elindeki eski haritalarla karşılaştıran Clapp, sonunda beklediği sonuca vardı. Hem eski haritada belirtilen yollar hem de uydudan çekilen resimlerde görülen yollar birbirleriyle kesişiyorlardı. Bu yolların bitiş noktası ise eskiden bir şehir olduğu anlaşılan geniş bir alandı.

Sonunda Bedevilerin sözlü olarak anlattıkları hikayelerin konusu olan efsanevi şehrin yeri bulunabilmişti. Kısa süre sonra kazılara başlandı ve kumların içinden eski bir şehrin kalıntıları çıkmaya başladı. Bu nedenle de bu kayıp şehir "Kumların Atlantisi Ubar" olarak tanımlandı.

Peki, bu eski şehrin Kuran'da bahsedilen Ad kavminin şehri olduğunu kanıtlayan şey neydi?

Yıkıntılar ilk olarak ortaya çıkarıldığı andan itibaren bu yıkık şehrin Kur'an'da bahsedilen Ad kavmi ve İrem'in sütunları olduğu anlaşılmıştı. Zira kazılarda ortaya çıkartılan yapılar arasında Kur'an'da varlığına dikkat çekilen uzun sütunlar yer alıyordu. Kazıyı yürüten araştırma ekibinden Dr. Zarins de, bu şehri diğer arkeolojik bulgulardan ayıran şeyin yüksek sütunlar olduğunu ve dolayısıyla bu şehrin Kur'an'da bahsi geçen Ad kavminin kenti İrem olduğunu söylüyordu. Kur'an'da, İrem'den şöyle söz ediliyordu:

"Rabbinin Ad (kavmin)e ne yaptığını görmedin mi? 'Yüksek sütunlar' sahibi İrem'e? Ki şehirler içinde onun bir benzeri yaratılmış değildi."^{593[593]}

Ad Kavminin İnsanları

Buraya kadar, Ubar'ın Kur'an'da bahsi geçen İrem şehri olabileceğini gördük. Kuran'a göre şehrin halkı, kendilerine mesaj getiren ve uyarıp korkutan peygamberlerini dinlememişler ve böylece helak edilmişlerdi.

İrem şehrini kuran Ad kavminin kimliği de tartışmalara yol açmış bir konudur. Tarih kayıtlarında böylesine gelişmiş kültüre sahip bir halktan ve bunların kurmuş oldukları medeniyetten bahsedilmemektedir. Böyle bir halkın isminin tarih kayıtlarında bulunmamasının oldukça garip bir durum olduğu düşünülebilir.

Aslında bu halkın varlığına kayıtlarda ve eski devletlerin arşivlerinde rastlanmamasına çok fazla şaşırılmamak gerekir. Zira bu halk, Ortadoğu ve Mezopotamya bölgesinde bulunan diğer kavimlerden uzak bir bölge olan Güney Arabistan'da yaşıyordu ve onlarla olan ilişkileri sınırlıydı. Haklarında pek az şey bilinen bir devletin kayıtlarda geçmemesi olağan bir durumdu. Bununla birlikte, Ortadoğu'da Ad kavmi hakkında halk arasında ağızdan ağıza anlatılan hikayelere rastlamak mümkündür.

Ad kavmine yazılı kayıtlarda rastlanılmamasının en önemli sebebinin ise bu tarihlerde, bu bölgede henüz yazılı iletişimin yaygın olarak kullanılmaması olabilir. Ad kavminin bir devlet kurmuş olduğunu, ancak bu devletin tarih kayıtlarına geçirilmediğini düşünmek mümkündür. Bu devlet biraz daha uzun yaşasaydı belki de günümüzde bunlar hakkında çok daha fazla şey biliniyor olacaktı.

Ad kavmi ile ilgili tarihsel bir kayıt yoktur ama, onların "torunları" hakkında önemli bilgiler bulmak ve bu bilgiler sayesinde Ad kavmi hakkında fikir yürütmek mümkündür.

Ad'ın Torunları Hadramiler

Ad kavmi insanların, ya da onların torunlarının kurdukları olası bir medeniyetin izlerinin araştırılması gereken ilk yer, "Kumların Atlantisi Ubar"ın bulunduğu ve "Şanslı Araplar"ın bölgesi olarak nitelendirilen Güney Yemen'dir. Güney Yemen'de Yunanlılar tarafından "Şanslı Araplar" olarak isimlendirilmiş dört halk yaşamıştır. Bunlar Hadramiler, Sebeliler, Minalar ve Katabanlılar'dır. Bu dört halk uzunca bir süre birbirlerine yakın bir coğrafyada hüküm sürmüşlerdir.

Günümüzde birçok tarihçi, Ad kavminin bir değişim süreci içine girdiğini ve tarih sahnesine tekrar çıktığını söyler. Bunlardan Ohio Üniversitesi'nde araştırmacı olan Dr. Mikail H. Rahman, Ad kavminin Güney Yemen'de yaşamış bulunan dört kavimden birisi olan Hadramilerin ataları olduğuna inanmaktadır. Ortaya çıkışları MÖ 500'lü yıllara rastlayan Hadramiler, "Şanslı Araplar" olarak nitelendirilen insanlar içinde en az bilinenlerdir. Bu kavim, çok uzun bir süre Güney Yemen bölgesinin kontrolünü elinde tutmuş, uzun bir zayıflama sürecinin sonunda da MS 240 yılında tamamen ortadan kalkmıştır.

Hadramilerin Ad Kavminin torunları olabileceğinin bir belirtisi bunların isimlerinde gizlidir. MÖ 3. yüzyılda yaşamış Yunanlı yazar Pliny, bu kavimden "Adramitai" —bu kelime Hadrami demektir— olarak bahsetmektedir. "Adramitai" kelimesinin isim hali ise "Adram"dır. Kuran'da "Ad-ı İrem" olarak ismi geçen bu ismin zaman içinde meydana gelen bozulma sonucu "Adram" haline getirilmiş olması mümkündür.

Yunan coğrafyacı Batlamiyus (MS 150-160) da, "Adramitai" isimli kavmin yaşadığı yer olarak Arap Yarımadası'nın güneyini gösterir. Nitekim bu bölge, yakın bir tarihe kadar da "Hadramut" ismiyle bilinmiştir. Hadrami devletinin başkenti Sabwah, Hadramut vadisinin batısında yer almıştır. Bu arada birçok eski efsaneye göre de Ad kavmine elçi olarak gönderilmiş olan Hz. Hud'un mezarı Hadramut'tadır.

Hadramilerin Ad kavminin devamı olduğu düşüncesini güçlendiren bir diğer etken, bunların zenginlikleridir. Yunanlılar, Hadramileri "dünya üzerindeki en zengin ırk" olarak nitelendirmişlerdir. Tarih kayıtları, Hadramilerin o çağların değerli bitkisi "frankinsce"nin tarımında çok ileri gittiklerini

söylemektedir. Bitkinin yeni kullanım alanlarını bulmuşlar ve kullanımını yaygınlaştırmışlardır. Hadramilerin yaptığı tarım üretimi, bu bitkinin günümüzdeki üretiminden çok daha fazladır.

Hadramilerin başkenti olduğu bilinen Sabwah'ta yapılan kazılarda bulunanlar oldukça ilginçtir. 1975 yılında başlanan kazılarda, yoğun kum yığınları sebebiyle arkeologların kentin kalıntılarına ulaşması son derece zor oldu. Kazılar sonunda elde edilen bulgular şaşırtıcıydı; çünkü ortaya çıkartılan antik şehir, o güne kadar rastlanılanların içinde en muhteşemlerinden bir tanesiydi. Şehri çevreleyen kalenin duvarları, Yemen'de bulunanların arasında en kalın ve en kuvvetli olanıydı. Krallık sarayının ise artık bir harabe halinde olmasına rağmen, bir zamanlar çok muhteşem bir bina olduğu anlaşılmaktaydı.

Hadramilerin bu mimari üstünlüklerini ataları olan Ad kavminden miras aldıklarını varsaymak son derece mantıklıydı kuşkusuz. Nitekim Hz. Hud, Ad kavmini uyarırken onlara şöyle demişti:

"Siz, her yüksekçe yere bir anıt inşa edip (yararsız bir şeyle) oyalanıp eğleniyor musunuz? Ölümsüz kılınmak umuduyla sanat yapıları mı ediniyorsunuz?"^{594[594]}

Sabwah'ta bulunan yapıların bir başka dikkat çekici özelliği de gösterişli sütunlardı. Yemen'deki birçok şehirde sütunlar, kare şeklinde ve yekpare olarak yapılmışlardı. Sabwah'tan çıkartılan sütunlar ise bölgede bulunan diğer şehirlerin sütunlarına hiç benzemiyordu; bunlar yuvarlak yapılarıydılar ve dizilişleri de dairesel şekildedeydi. Sabwah halkı, ataları Ad kavminin mimari tarzını miras olarak almış olmalıydı. MS 9. yüzyılda yaşamış Bizans İstanbul Başpiskoposu Photius, günümüzde kaybolmuş eski Yunan yazıtlarını, özellikle Agatharacides'in (MÖ 132) yazdığı Kızıl Deniz Hakkında isimli kitabı kullanarak, Güney Arapları ve onların ticari faaliyetleri hakkında birçok araştırma yapmıştı. Photius bir yazısında şöyle diyordu: "Şu söyleniyor ki onlar (Güney Araplar) üzeri gümüş ve altınla kaplı birçok sütunlar inşa etmişlerdi. Bu sütunların yerleştirilişi de görülmeye değerdi."

Photius'un bu ifadesi, doğrudan Hadramilere işaret etmese bile, bu bölgede yaşayan halkların zenginliğini ve mimari alanındaki gelişmişliğini göstermesi bakımından dikkate değerdir. Yunanlı klasik yazarlar Pliny ve Strabo da bu şehirlerden "çarpcı güzellikte tapınaklar ve saraylarla bezeli" yerler olarak bahsetmektedirler.

Bu şehirlerin sahiplerinin Ad kavminin torunları olduğunu düşündüğümüzde Kur'an'ın, Ad kavminin yurdunu:

"Sütunlar sahibi İrem"^{595[595]} olarak tanımlamasının nedeni açıkça anlaşılmaktadır.

Ad Kavminin Pınarları ve Bahçeleri

Günümüzde Güney Arabistan'a seyahat eden bir kişinin en sık karşılaşacağı şey, geniş çöl alanları olacaktır. Şehirlerin ve sonradan ağaçlandırılmış bölgelerin dışında kalan yerlerin çoğu kumlarla kaplıdır. Bu çöller, yüzlerce belki de binlerce yıldır burada bulunmaktadır.

Ancak Kur'an'da Ad kavmini anlatan ayetlerin birinde önemli bir bilgi verilir. Kavmini uyaran Hz. Hud, onlara Allah tarafından bahşedilmiş olan pınarlara ve bahçelere dikkat çekmektedir:

"Artık Allah'tan korkup-sakının ve bana itaat edin. Bildiğiniz şeylerle size yardım edenden korkup-sakının. Size hayvanlar, çocuklar (vererek) yardım etti. Bahçeler ve pınarlar da. Doğrusu, ben sizin için büyük bir günün azabından korkuyorum."^{596[596]}

594[594] Şuara,26/128,129

595[595] Feccr,89/7

596[596] Şuara,26/131,135

Ama belirttiğimiz gibi, İrem şehriyle özdeşleştirilen Ubar, veya bölgede Ad kavminin yaşaması muhtemel olan herhangi bir yer, bugün tümüyle çöllerle kaplıdır. Öyleyse Hz. Hud neden kavmini uyarırken böyle bir ifade kullanmıştır?

Cevap, tarihteki iklim değişimleridir. Tarihsel kayıtlar, günümüzde çölleşmiş bulunan bu yerlerin, bir zamanlar oldukça verimli ve yeşil bir toprak olduğunu göstermektedir. Bölgenin büyük bir kısmı, günümüzden birkaç bin yıl öncesine kadar Kuran'da anlatıldığı gibi yeşil alanlarla ve pınarlarla kaplıydı, bölge halkları da bu nimetlerden faydalanıyordu. Ormanlar, bölgenin sert iklimini yumuşatıyor ve yaşamaya daha uygun hale getiriyordu. Çöl yine vardı ancak günümüzdeki kadar geniş bir alan kaplamıyordu.

Güney Arabistan'da, Ad kavminin yaşadığı bölgelerde bu konuya ışık tutacak önemli ipuçları elde edildi. Bunlar, bölgede yaşayan kavimlerin gelişmiş bir sulama sistemi kullandıklarını gösteriyordu. Bu sulama sistemi tek bir amaca hizmet ediyor olabilirdi: Sulu tarım. Günümüzde yaşamaya elverişli olmayan bu bölgelerde insanlar bir zamanlar tarım yapıyorlardı.

Uydudan çekilen resimlerde Ramlat atSab'atayan isimli bir yerleşim bölgesinde çeşitli sulama kanalları ve baraj kalıntıları bulunmuştu. Bu yapıların şekilleri ve boyutları, bunların bu bölgede yaşayan 200.000 kişilik bir topluluğa yetecek kadar büyük olduklarını gösteriyordu. Araştırmayı yürüten arkeologlardan Doe şöyle demişti: "Ma'rib çevresinde bulunan alan o kadar verimliydi ki, bir zamanlar Ma'rib ve Hadramut arasında kalan bölgede çok yüksek verimli bir tarım yapıldığı söylenebilir."

Yunanlı klasik yazar Pliny de yazılarında bu bölgede bulunan verimli topraklardan, sislerle kaplı ağaçlıklı dağlardan ve kesintisiz uzanan ormanlardan bahsediyordu. Hadramilerin başkenti Sabwah yakınlarında erken döneme ait bazı tapınaklardaki yazıtlarda, bu bölgede hayvanların avlandığından ve bunların kurban edildiklerinden söz ediliyordu. Bütün bunlar, bu bölgede bir zamanlar çöllerin yanı sıra verimli toprakların da geniş bir alan kapladığını gösteriyordu.

Bir bölgenin çölleşmesi için geçerli olan süre, çeşitli araştırmalara konu olmuştur. Bunlardan biri, Smithsonian Enstitüsü'nün Pakistan'da yaptığı araştırmadır. Ortaçağ'da verimli bir arazi olduğu bilinen bir bölgenin günümüzde 6 metrelik bir kum tepesine dönüştüğü görülmüştür. Kumlar, günde 15 cm. kadar kalınlaşabilmekte ve böylece en yüksek yapıları bile zaman içinde yutabilmekte, bunları sanki hiç var olmamış gibi örtebilmektedir. Yemen'de Timna bölgesinde 1950'li yıllarda başlatılan kazılar sonucu ortaya çıkartılan yapılar, günümüzde tekrar kumlara gömülmüştür. Mısır piramitleri de bir zamanlar tümüyle kumlar altındaydı ve ancak çok uzun süren kazılar sonucunda tekrar yeryüzüne çıkartılabilmişlerdi. Kısacası, bugün çöl olarak bilinen bir bölgenin geçmişte daha değişik bir görünüme sahip olması olası bir durumdur.

Ad Kavmi Nasıl Helak Edildi?

Kur'an'da Ad kavminin helak edilme şeklinin "kulakları patlatan bir kasırga" vasıtasıyla gerçekleştirildiği söylenmektedir. Ayetlerde bu kasırganın yedi gece ve sekiz gün sürdüğünden ve Ad kavmi insanlarını tümenden yok ettiğinden de bahsedilir:

كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرِي () إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي يَوْمٍ نَحْسٍ مُسْتَمِرٍّ () تَنْزِعُ النَّاسَ كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ مُنْقَعِرٍ

"Ad (kavmi) de yalanladı. Şu halde Benim azabım ve uyardım nasıl olmuş? Biz, o uğursuz (felaket yüklü ve) sürekli bir günde üzerlerine 'kulakları patlatan bir kasırga' gönderdik. İnsanları söküp atıyordu; sanki onlar, kökünden sökülüp-kopmuş hurma kütükleriymiş gibi."^{597[597]}

وَأَمَّا عَادُ فَأَهْلِكُوا بَرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ () سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى كَأَنَّهُمْ أُعِجَازُ نَحْلٍ خَاوِيَةٍ

"Ad (halkın)a gelince; onlar da, uğultu yüklü, azgın bir kasırga ile helak edildiler. (Allah) Onu, yedi gece ve sekiz gün, aralık vermeksizin üzerlerine musallat etti. Öyle ki, o kavmin, orada sanki içi kof hurma kütükleriymiş gibi çarpılıp yere yıkıldığını görürsün."^{598[598]}

Daha önceden uyarılmış olan kavim, hiçbir uyarıya kulak asmamış ve elçisini sürekli yalanlamıştı. Hatta öylesine bir gaflet içindeydiler ki, helakın kendilerine gelmekte olduğunu gördüklerinde bile bunu kavrayamamış ve inkara devam etmişlerdi:

"Derken, onu (azabı) vadilerine doğru yönelerek gelen bir bulut şeklinde gördükleri zaman, 'Bu bize yağmur yağdıracak bir buluttur' dediler. Hayır, o, kendisi için acele ettiğiniz şeydir. Bir rüzgar; onda acı bir azab vardır."^{599[599]}

Ayette kavmin kendisine azap getirecek olan bulutu gördüğü, ancak bunun gerçekte ne olduğunu anlayamadıkları ve bir yağmur bulutu sandıkları belirtilmektedir. Bu durum, kavme gelen azabın ne şekilde olduğu konusunda önemli bir gösterge sayılabilir. Çünkü çöl kumunu kaldırarak ilerlemekte olan bir kasırga da uzaktan bir yağmur bulutuna benzer. Ad kavmi insanların da bu görüntüye aldanmış ve azabı farketmemiş olmaları mümkündür. Güney Arabistan'da araştırmalar yapan Doe, bir kum fırtınasını şöyle tarif etmektedir:

“Bir (kum fırtınasının) ilk işareti, kuvvetli rüzgarla savrulan ve yükselmekte olan akımlarla yüzlerce metre yükseğe çıkan kumla dolu bir buluttur.”

Nitekim Ad kavminin kalıntısı olduğu düşünülen "Kumların Atlantisi Ubar" da, metrelerce kalınlıktaki bir kum tabakasının altından çıkarılmıştır. Anlaşılan Kuran'ın ifadesiyle "yedi gün ve sekiz gece" süren kasırga, şehrin üzerine tonlarca kum yığmış ve kavmin insanlarını diri diri toprağa gömmüştür. Ubar'da yapılan kazılar da aynı gerçeği gösterir. Fransız Ça m'interesse dergisi aynı tesbiti şu ifadeyle bildirir: "Ubar çıkan bir fırtına neticesinde 12 metre kumun altına gömülmüştü."

Ad kavminin bir kum fırtınası ile toprağa gömüldüğünü gösteren en önemli delil ise, Kur'an'da Ad kavminin yerini belirtmek için kullanılan "ahkaf" kelimesidir. Ahkaf Suresi'nin 21. ayetinde geçen ifade şöyledir:

وَأَذْكُرْ أَخَا عَادٍ إِذْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَخْقَافِ وَقَدْ خَلَّتِ النَّذُرُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

"Ad'ın kardeşini hatırla; onun önünden ve ardından nice uyarıcılar gelip geçmişti; hani o, Ahkaf'taki kavmini: 'Allah'tan başkasına kulluk etmeyin, gerçekten ben, sizin için büyük bir günün azabından korkarım' diye uyarıyordu."^{600[600]}

Ahkaf Arapça'da "kum tepeleri" demektir ve "kum tepesi" anlamına gelen "hikf" kelimesinin çoğuludur. Bu ise Ad kavminin "kum tepeleri"yle dolu bir bölgede yaşadığını gösterir ki, bir kum fırtınası ile toprağa gömülmüş olmasının bundan daha mantıklı bir zemini olamaz. Bir yoruma göre

597[597] Kamer,54/18,19,20

598[598] Hakka,69/6,7

599[599] Ahkaf,46/24

600[600] Ahkaf,46/21

Ahkaf "kum tepeleri" anlamından çıkarak doğrudan bir bölgenin, güney Yemen'de Ad kavminin yaşadığı bölgenin adı haline gelmiştir. Ama bu da kelimenin kökeninin kum tepeleri olduğu gerçeğini değiştirmez, sadece kelimenin bu bölgedeki yoğun kum tepeleri nedeniyle yöreye has hale geldiğini gösterir.

Verimli topraklar üzerinde tarım yaparak yaşayan ve kendisine barajlar ve su kanalları yapan Ad kavmine "insanları içi boş hurma kütükleri gibi söküp atan" kum fırtınasıyla beraber gelen helak, tüm kavmi kısa sürede yok etmiş olmalıdır. Kavmin tüm verimli ekili tarlaları, su kanalları, barajları kumlarla kaplanmış, tüm şehir ve içindekiler diri diri kuma gömülmüşlerdir. Kavim helak edildikten sonra da zamanla genişleyen çöl, bu kavimden hiçbir iz bırakmayacak şekilde üzerlerini örtmüştür.

Sonuç olarak şöyle söylenebilir ki, tarihsel ve arkeolojik bulgular, Kur'an'da bahsi geçen Ad kavminin ve İrem şehrinin varlığını ve Kur'an'da anlatıldığı biçimde helak olduklarını ispatlamaktadır. Yapılan araştırmalarla bu kavmin kalıntıları kumların içinden çıkarılmıştır.

İnsana düşen, kumların içine gömülmüş olan bu kalıntılara bakarak Kur'an'ın ısrarla üzerinde durduğu şekilde ibret almaktır. Kuran, Ad kavminin kibirlenme nedeniyle doğru yoldan saptığını bildirir ve "yeryüzünde haksız yere büyüklenerek, 'kuvvet bakımından bizden daha üstünü kimmiş?'" dediklerini haber verir. Ayetin devamında ise şöyle denir:

“Ad kavmine gelince, yeryüzünde haksız yere büyüklük tasladılar ve: Bizden daha kuvvetli kim var? dediler. Onlar kendilerini yaratan Allah'ın, onlardan daha kuvvetli olduğunu görmediler mi? Onlar bizim âyetlerimizi (mucizelerimizi) inkâr ediyorlardı.”^{601[601]}

İşte insana düşen, bu değişmez gerçeği her zaman görmek, en büyük ve en üstün olanın her zaman için Allah olduğunu ve sadece O'na kulluk etmekle kurtuluşa erişilebileceğini bilmektir.

5-Hz.SALİH (a.s) Kavmi ve Mucizeleri

Hiz. Salih (a.s): Kur'an-ı Kerim'de adı geçen peygamberlerden biri. Semud kavmine gönderilmiştir. Allah Teâlâ onu, önceki peygamberlerin getirmiş olduğu tevhid dininden sapıp kendilerine ilâhlar edinen Semud kavmini uyarmak için bu kavme Peygamber olarak göndermiştir. Ancak Semud kavmi, öteki azgın kavimlerde olduğu gibi onu dinlememişler ve eziyet ederek, yanlarından kovmuşlardır. Semud kavminin ileri gelenleri onunla alay ederek küçümsemeye çalışmış ve kendilerini tehdit ettiği azabın gelmesini istemişlerdir. Bunun üzerine Allah Teâlâ, onları şiddetli bir şekilde cezalandırarak yok etmiştir. Hiz.Salih (a.s)'ın ve Semud kavminin kıssası sonraki nesillere ibret olsun diye Kur'an-ı Kerim'de yer almıştır.

Hiz. Hud'un vefatından sonra, Semud'un torunları Kuzey Arabistan bölgesine yerleştiler. Kendilerine köşkler, saraylar inşa ettiler. Taşları oyduklar, onlara yeni şekiller verdiler. Köşklerini ve saraylarını bu şekillerle süslediler.

Semud kavmi, tevhit inancını unutup Allah'a ortak koşular ve yapmış oldukları putlardan kendilerine tanrılar edindiler.

Bu kâvmin ahlak ve fazilet bakımından en üstünü olan Salih'e kırk yaşına geldiği zaman peygamberlik görevi verildi.

Hiz. Salih, kavmine gerçeği bildirdi. Onları doğru olan yola çağırdı. Tebliğde bulundu:

وَالِى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ فَذُرُوهَا تَأْكُلْ مِنْ فَارِضِ
اللَّهِ وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ آلِيمٍ

“Semûd kavmine de kardeşleri Salih'i (gönderdik). Dedi ki: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin; sizin O'ndan başka tanrınız yoktur. Size Rabbinizden açık bir delil gelmiştir. O da, size bir mucize olarak Allah'ın şu devesidir. Onu bırakın, Allah'ın arzında yesin, (içsin); ona kötülük etmeyin; sonra sizi elem verici bir azap yakalar.”^{602[602]}

“Ey kavmim! İşte size mucize olarak Allah'ın devesi. Onu bırakın, Allah'ın arzında yesin (içsin). Ona kötülük dokundurmayın; sonra sizi yakın bir azap yakalar.”^{603[603]}

وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ وَآتَيْنَا ثَمُودَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا بِهَا وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا تَخْوِيفًا

“Bizi, âyetler (mucizeler) göndermekten alıkoyan tek şey, öncekilerin bu âyetleri yalanlamış olmasıdır. Nitekim Semûd kavmine, açık bir mucize olmak üzere bir dişi deve vermiştik. Onlar ise, (bu deveyi boğazladılar ve) bu yüzden zalim oldular. Oysa biz âyetleri ancak korkutmak için göndeririz.”^{604[604]}

“Salih: İşte (mucize) bu dişi devedir; onun bir su içme hakkı vardır, belli bir günün içme hakkı da sizindir, dedi. Ona bir kötülükle ilişmeyin, yoksa sizi muazzam bir günün azabı yakalayacaktır.”^{605[605]}

Hız. Salih aleyhisselam gerçekten saygı duyulacak bir insandı. Semud Kavmi de Hız. Salih'i sever, sayardı. Salih, davetini açıkladıktan sonra durum değişti. Kavmi, Salih'e karşı cephe almaya başladı. Babalarının yanlış inançlarını sürdürmeyi tercih ettiler. "Babalarımızın taptıklarına tapmaktan bizi yasaklıyor musun?" dediler.

Semud kavmi, kendi aralarından birisinin gerçeği haber vermesini kabullenemediler, "İçimizden bir insana mı uyalım?" dediler.

Kavmi, Hız. Salih'i suçlamaya başladı. Terbiyesizlik ettiler. Hız. Salih için "o, şımarık bir yalancıdır" dediler.

Onlar yarın kıyamette şımarık ve yalancının kim olduğunu bilecekler. Ama iş isten geçmiş olacak. Onların yalvarıp yakarmaları kendilerine bir yarar sağlamayacaktır.

Semud kavmi, Hız. Salih'e engel olamayacaklarını anlayınca, onunla uğraşmaktan vazgeçtiler. Hız. Salih peygambere inanan mü'minleri yollarından döndürmeye çalıştılar. Allah'ın elçisini yapayalnız bırakmak istediler. Mü'minlere; "Salih'in, Rabbi tarafından gönderilmiş bir peygamber olduğunu gerçekten biliyor musunuz?" dediler.

O, gerçek iman mutluluğuna eren insanlar da "Biz, onunla gönderilen her şeye iman ederiz" dediler.

Hiç bir şüpheye yer vermeyen bu kayıtsız şartsız iman karşısında Semud kavmi'nin inkarcıları şaşkınlığa düştüler; "Sizin inandığınızı biz inkar ederiz" diyerek vicdanlarını bir kez daha sattılar.

602[602] Araf,7/73

603[603] Hud,11/64

604[604] İsra,17/59

605[605] Şuara,26/155,156

Bu inkarcılar, Hz. Salih'i bozgunculukla suçlarken halkı da inkara zorladılar; "Yeryüzünü islah etmeyip bozgunculuk yapan beyinsizlerin emirlerine itaat etmeyin" dediler.

Hz. Salih sabretti. Ümitsizliğe kapılmadı. Gerçeğe yüz çeviren kavmini putlardan uzaklaştırmaya çalıştı. Onlara öğütlerde bulundu.

Semud kavmi'nin sapıkları Hz. Salih'e; "Eğer doğru söyleyenlerden isen bir mucize getir" dediler. Bu istekleri inanmaya yönelmelerinden değildi. Sapkınlıklarına yeni malzeme aramalarındandı.

İstedikleri mucize, dişi ve hamile bir deve idi. Allah, mucize olarak Semud kavmi'ne bu dişi deveyi verdi. Bu mucize karşısında bazıları iman ettiler, bazıları da inkarlarında diretiler. Allah elçisi hakkında "amma da sihirbazmış" demek alçaklığında bulundular.

Semud kavmi, bu kez de deveden rahatsız olmaya başladılar. Devenin fazla su içmesinden yakındılar. Yüce Allah suyu, deve ile Semud kavmi arasında paylaştırdı; "Suyu içme hakkı bir gün onun, bir gün de sizindir" buyurdu.

Deveyi her gördüklerinde mü'minlerin inancı yenileniyordu. Azgınların da kini artıyordu. Hz. Salih bu durumu biliyordu. Kavmini uyarıyordu;

"Sakın ona fenalık ile dokunmayın. Eğer dokunursanız sizi büyük bir günün azabı yakalar" diyordu.

Bu kavmin inkarcıları Salih'in sözlerini dinlemediler. Kendi aralarında Salih'i, mü'minleri ve dişi deveyi öldürmeyi kararlaştırdılar. Önce, mucize olarak gönderilen deveyi öldürdüler. Bu hareketleriyle Salih peygamberi ve mü'minleri yıldırma, korkutma istedikler. isyanlarını ve kinlerini kustular. "Ey Salih!" dediler. "Eğer sen gönderilmiş peygamber isen va'dettiğin azabı getir!"

Allah Elçisi yılmadı. Bu azgınlar topluluğuna; Ey milletim! Ben size Rabbımın risaletini tebliğ ettim. İşe nasihat eyledim. Fakat siz, nasihat edenleri sevmezsiniz" dedi.

Hz. Salih, kavmine iyi muamelede bulundu. Yine kurtuluş yollarını gösterdi. Tevbe etmelerini öğütledi. "Ey kavmin" dedi. Niçin tevbeden evvel çabucak kötülüğü istiyorsunuz? Allah'tan mağfiretinizi istemeli değil miydiniz? Belki merhamet olunurdunuz. "

Semud Kavmi bu sözlere kulaklarını tıkadılar. Biz, seninle ve seninle bulunanlar yüzünden uğursuzluğa uğradık" dediler. Bela ve musibetlere sebep olarak Salih'le mü'minleri gösterdiler.

O şehirde dokuz kişi vardı ki bunlar yeryüzünde fesat çıkarıyor iyilikte bulunmuyorlardı.

Deveyi öldürten bu adamlar, kötü arzularını devam ettirmek niyetindeydiler.

Bunların hepsi bir araya geldiler. "Gece baskını yapıp Salih'i ve ailesini öldürelim. Sonra velisine; biz o ailenin helakinde hazır değildik, gerçekten biz doğru söyleyenlerdeniz diyelim" dediler. Kendi aralarında bu karara vardılar.

Yüce Allah, bu olayı şöylece belirtiyor:

“Onlar böyle bir tuzak kurdular. Biz de kendileri farkında olmadan, onların planlarını altüst ettik.”^{606[606]}

Hız. Salih peygambere münkirlerin bu hilesi haber verildi. O da ailesini ve mü'minleri yanına alarak bu şehri terketti. Böylece hicret olayı da gerçekleşti.

Azgınlık, planlarını uygulamak için geceleyin Salih peygamberin evini kuşattılar. Evin içinde kimseyi bulamayınca şaşırıp kaldılar:

“Bunun üzerine onları o (gürültülü) sarsıntı yakaladı da yurtlarında diz üstü dona kaldılar.”^{607[607]}

Ne kadar inkarcı ve sapkın varsa hepsi de helak oldu. Şehir bir harabe haline dönüştü.

Müminler bir müddet sonra bu harabe haline dönüşen şehre geldiler. Azgınlığın ve inkarcılığın kötü sonucunu seyrettiler. Mü'min olduklarından dolayı Allah'a şükrettiler.

Hız. Salih peygamber mü'minlerle birlikte tekrar hicret ettikleri şehre döndüler. Allah Elçisi Salih (a.s.), müminlere öğütlerde bulundu; onlara, Allah'a kul olmanın sevincini tattırdı.

Efendimiz (a.s.):

Abdullâh İbn-i Ömer radiya'llâhu anhumâ'dan rivâyete göre, Resûlullâh sallâ'llâhu aleyhi ve sellem Tebükk gazâsında Semûd kavminin helâk olduğu vâdide konakladığı zaman Ashâb'ına:

"Buranın kuyusundan (su) içmemelerini ve buradan su almamalarını i'lân etti. Ashâb: "Yâ Resûla'llâh! Biz, bu kuyunun suyundan alıp hamur yoğurduk, su kaplarımızı doldurduk!" dediler. Bunun üzerine Resûlullâh: "Öyle ise hamuru atınız, o aldığınız suyu da dökünüz!" buyurdu." ^{608[608]}

Her Peygamber gibi o da Rabbının rahmetine kavuştu. Ölümsüzlük diyarına ulaştı.

Hız. Salih (a.s.)'ın Mucizeleri

1- Kayadan deve çıkartması.

2- Sâlih (aleyhisselâm)'ın kavminin bulundukları yerde hamt denilen meyvesiz ağaçlardan başka ağaç yoktu. "Hak peygambersen, bu ağaçlar meyve versin!" diye kendisine mûcize teklifinde bulundular. Sâlih aleyhisselâm duâ edince, bu ağaçların hepsi çeşit çeşit meyveler verdi.

3- Sâlih (aleyhisselâm)'ın duâsı bereketiyle büyük taştan su çıkmıştır.

4- Sâlih (aleyhisselâm)'ın çadırına ateş tesir etmemiştir. Şöyle ki, kavmi koyuncu idi. Senenin bâzı aylarını sahralarda, yaylalarda çadır kurarak geçirirlerdi. İmân etmeyenlerden biri, gizlice Sâlih (aleyhisselâm)'ın çadırını ateşe verince, çadır yanmağa başladı. Bunun üzerine kavminden kâfir olanlar; "Hak peygamber isen, çadırındaki yangını söndür!" diye alay etmeye, eğlenmeye başladılar. Hazret-i Sâlih, yangının sönmesi için duâ edince, kendi çadırı kurtulup, ateş kâfirlerin çadırlarına geçti ve hiçbir çadır kalmayıp, içindeki eşyâlarla berâber, yanıp kül oldu.

606[606] Neml,27/50

607[607] Araf,7/78

608[608] Buhar-i, Enbiya,23

Semud Kavmi ve Helakı

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ () فَقَالُوا أَبَشَرًا مِّنَّا وَاحِدًا نَّتَّبِعُهُ إِنَّا إِذَا لَفَى ضَلَالٍ وَسُعُرٍ () أَلْقَى الذِّكْرَ عَلَيْهِ مِن بَيْنِنَا بَلْ هُوَ كَذَّابٌ أَشِرٌّ ()
سَيَعْلَمُونَ غَدًا مِّنَ الْكَذَّابِ الْأَشِرِّ

“Semud (kavmi) de uyarıları yalanladı. Dediler ki: "Bizden biri olan bir beşere mi uyacağınız? Bu durumda gerçekten biz bir sapıklık (delalet) ve çılgınlık içinde kalmış oluruz." "Zikr (vahy) içimizden ona mı bırakıldı? Hayır, o çok yalan söyleyen, kendini beğenmiş bir şımarıktır." Onlar yarın, kimin çok yalan söyleyen, kendini beğenmiş bir şımarık olduğunu bilip-öğreneceklerdir.”^{609[609]}

Kur'an'da belirtildiğine göre Semud kavmi de aynı Ad kavmi gibi Allah'ın uyarılarını gözardı etmiş ve bunun sonucunda helak olmuştur. Günümüzde arkeolojik ve tarihsel çalışmalar sonunda Semud kavminin yaşadığı yer, yaptığı evler, yaşama biçimi gibi birçok bilinmeyen, gün ışığına çıkartılmıştır. Kur'an'da bahsedilen Semud kavmi, bugün, hakkında birçok arkeolojik bulguya sahip olunan bir tarihsel gerçektir.

Semud kavmiyle ilgili bu arkeolojik bulgulara bakmadan önce, elbette, Kur'an'da anlatılan kıssayı incelemekte ve bu kavmin peygamberleriyle olan mücadelesini gözden geçirmekte yarar var. Zira Kur'an her çağa hitap eden bir kitap olduğundan, Semud kavminin kendisine gelen tebliği inkar etmesi de her çağ için ibret alınması gereken bir olaydır.

Semud Kavmi Hakkındaki Arkeolojik Bulgular

Günümüzde Semud kavmi, Kur'an'da bahsi geçen kavimler içinde hakkında en fazla bilgiye sahip olunanlardan bir tanesidir. Tarih kaynakları Semud isimli bir kavmin gerçekten yaşadığına işaret etmektedir.

Kur'an'da bahsi geçen Hicr halkı ve Semud kavminin aslında aynı kavim oldukları tahmin edilmektedir; zira Semud kavminin bir başka ismi de Ashab-ı Hicr'dir. Bu durumda "Semud" kelimesi bir halkın ismi, Hicr şehri ise bu halkın kurduğu şehirlerden biri olabilir. Nitekim Yunan coğrafyacı Pliny'nin tarifleri de bu yöndedir. Pliny, Semud kavminin oturmakta olduğu yerlerin Domatha ve Hegra olduğunu yazmıştır ki, buralar günümüzdeki Hicr kentidir.

Semud kavminden bahseden bilinen en eski kaynak, Babil Kralı II. Sargon'un bu kavme karşı kazandığı zaferleri anlatan Babil devlet kayıtlarıdır. (MÖ 8. yüzyıl) Sargon, Kuzey Arabistan'da yaptığı bir savaş sonunda onları yenmiştir. Yunanlılar da bu kavimden bahsetmekte ve Aristo, Batlamyus ve Pliny'nin yazılarında isimleri "Thamudaei", yani "Semudlar" olarak anılmaktadır. Peygamberimizden önce, yaklaşık MS 400-600 yılları arasında ise izleri tamamen silinmiştir.

وَادْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ فِي الْأَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِنْ سُهُولِهَا قُصُورًا وَتَنْجِتُونَ الْجِبَالَ بُيُوتًا فَادْكُرُوا الْآءَ اللَّهِ وَلَا تَعْمُوا
فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

“Düşünün ki, (Allah) Âd kavminden sonra yerlerine sizi getirdi. Ve yeryüzünde sizi yerleştirdi: Onun düzlüklerinde saraylar yapıyorsunuz, dağlarında evler yontuyorsunuz. Artık Allah'ın nimetlerini hatırlayın da yeryüzünde fesatçılar olarak karışıklık çıkarmayın.”^{610[610]}

Kur'an'da Ad ve Semud kavimlerinin isimleri daima birlikte anılır. Dahası ayetler, Semud kavmine Ad kavminin helakından ders almalarını öğütlemektedir. Bu ise Semud kavminin Ad kavmi hakkında detaylı bir bilgi sahibi olduğunu gösterir:

وَالِى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فَارِضِ
اللَّهُ وَلَا تَمْسُوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذْكُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ () وَادْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ فِي الْأَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِنْ سُهُولِهَا قُصُورًا وَتَنْحِتُونَ
الْجِبَالَ بُيُوتًا فَادْكُرُوا الْآءَ اللَّهِ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

"Semud (toplumuna da) kardeşleri Salih'i (gönderdik. Salih:) "Ey kavmim, Allah'a kulluk edin, sizin O'ndan başka ilahınız yoktur... (Allah'ın) Ad (kavminden) sonra sizi halifeler kıldığını ve sizi yeryüzünde (güç ve servetle) yerleştirdiğini hatırlayın. Ki onun düzlüklerinde köşkler kuruyor, dağlardan evler yontuyordunuz. Şu halde Allah'ın nimetlerini hatırlayın, yeryüzünde bozguncular olarak karışıklık çıkarmayın."611[611]

Ayetlerden anlaşıldığına göre Ad kavmi ve Semud kavmi arasında bir ilişki vardır, hatta belki de Ad kavmi, Semud kavminin tarihinin ve kültürünün bir parçasıdır. Hz. Salih, Semud kavmine Ad kavminin örneğini hatırlamalarını ve bundan ders almalarını emretmektedir.

Ad kavmine de kendilerinden önce yaşamış olan Nuh kavminin örnekleri gösterilmiştir. Ad kavminin Semud kavmi için tarihsel bir önemi olması gibi, Nuh kavminin de Ad kavmi için tarihsel bir önemi vardır. Bu kavimler birbirlerinden haberdardır ve belki de aynı soydan gelmektedirler.

Oysa Ad kavmi ve Semud kavimlerinin yaşadıkları yerler, birbirlerinden coğrafi olarak uzak bir konumdadırlar. Bu iki kavim arasında görünüşte herhangi bir bağlantı yoktur; öyleyse ayette Semud kavmine hangi sebepten dolayı Ad kavmini hatırlamaları söylenmektedir?

Cevap, biraz araştırıldığında ortaya çıkar. Ad ve Semud kavimleri arasındaki coğrafi uzaklık aldatıcıdır.

Semud kavmi Ad kavmini bilmekteydi, çünkü bu iki kavim, büyük bir olasılıkla aynı kökenden geliyorlardı. Ana Britannica ansiklopedisi "Semudlar" başlığı altında bu kavimden şöyle bahseder:

“Eski Arabistan'da MÖ 4. yüzyıldan MS 7. yüzyılın başlarına kadar önem taşıdığı anlaşılan kabile ya da kabileler topluluğu. Güney Arabistan kökenli oldukları, ancak içlerinden büyük bir grubun çok eskiden kuzeye göç ederek Aslab Dağı yamaçlarına yerleştiği sanılmaktadır. Hicaz ve Şam arasında yaşayan Semudlar, Ashab-ı Hicr olarak bilinir. Son arkeolojik araştırmalarda, Arabistan'ın orta kesimlerinde Semudlar'a ait çok sayıda kaya resim ve yazı ortaya çıkartılmıştır.”

Semud medeniyetinin kullandığı bir çeşit alfabenin (buna "Semudik alfabe" ismi verilir) çok benzeri bir alfabeye hem Hicaz'da hem Güney Arabistan'da rastlanmıştır. Bu alfabe ilk defa Orta Yemen'deki bugünkü Semud kasabası yakınlarında bulunmuştur. Bu bölgenin kuzeyinde Rub al-Khali, güneyinde Hadramut ve batısında da Sabwah kenti vardır.

Daha önce Ad kavminin, Güney Arabistan'da yaşayan bir kavim olduğunu görmüştük. Ad kavminin yaşadığı bölgede, özellikle Ad'ın torunları olan Hadramiler'in yaşadıkları bölgenin ve başkentlerinin yakınlarında Semud kavmine ait bulguların elde edilmesi ise son derece önemlidir. Bu durum, Kur'an'da işaret edilen Ad-Semud kavimlerinin bağlantısını da açıklar. Bu bağlantı, Hz. Salih'in, Semudların Ad kavminin yerine geldiklerini belirten sözünde şöyle açıklanmaktadır:

وَالِى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ فَمَنْ ذَرَاهَا فَتَكُلْ مِنْهَا فَمَا يَصَاحُ اللَّهُ إِلَّا أَنْ تَمْسُوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ الْيَمِّ ۚ وَادْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ فِي الْأَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِنْ سَهُولِهَا قُصُورًا وَتَنْحِتُونَ الْجِبَالَ بُيُوتًا فَاذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

"Semud (toplumuna da) kardeşleri Salih'i (gönderdik. Salih:) "Ey kavmim, Allah'a kulluk edin, sizin O'ndan başka ilahınız yoktur... (Allah'ın) Ad (kavminden) sonra sizi halifeler kıldığını ve sizi yeryüzünde (güç ve servetle) yerleştirdiğini hatırlayın. Ki onun düzlüklerinde köşkler kuruyor, dağlardan evler yontuyordunuz. Şu halde Allah'ın nimetlerini hatırlayın, yeryüzünde bozguncular olarak karışıklık çıkarmayın." 612[612]

Kısacası Semud Kavmi, Allah'ın elçilerine uymamanın karşılığını helak olarak ödemiştir. Yapmakta oldukları yapılar, sanat eserleri kendilerine azaptan koruyamamıştır. Semud kavmi, daha önceki ve sonraki birçok inkarcı kavim gibi şiddetli bir azapla helak edilmiştir.

6-Hz.İBRAHİM (a.s)'ın Doğumu ve Hicreti

Hiz. İbrahim (a.s)'ın babası Tarah (Azer) Harran halkından idi. Harran da kıtlı baş gösterince evini Nemrud'un oturduğu Küsa'ya taşıdı.Nemrud; ikl defa kötü yol açan, ilk defa başına taç giyen, ilk defa ateşe tapan ve yıldızların durumunu ortaya koyan ve onlar hakkında nazariyetler kuran ve ameliyeler yapan kimse idi.

Nemrud günlerden bir gün gördüğü bir rüyasını kahinlere sordu. Onlarda; "Ülkende şu yılda bir çocuk doğacak halkın dinini değiştirecek, senin ölümünün saltanatının zevali onun elinden olacaktır!" dediler.

Hiz.İbrahim (a.s) babası Azer (Tarah) Kral Nemrud'un putlarının bakıcısı ve idarecisi idi. Nemrud İbrahim (a.s) babası Azer'den başkasına güvenmediği için onu çağırdı.

“Ben sana bir ismi havale etmek istiyorum. Seni, oraya ancak sana olan güvencimden dolayı gönderiyorum. Ailenin yanına varmak, kendisiyle münasebette bulunmamak üzere ant veriyorum!

Bak! Eşinle sakın münasebette bulunayım deme ha!" dedi. Bunun üzerine, Nemrud, ona yapacağı işi havale etti. Azer şehre girip Nemrud'un işini hallettikten sonra, kendi kendine "Ailemin yanına varıp ne yapıyorlar bir baksam?" dedi. Ailesinin yanına varınca, sözünde duramadı. Bunun üzerine, ailesine Küfe ile Basra arasında Evr diye bir köye kaçırarak bir bodruma yerleştirdi. Kendisinin yiyeceğini, içeceğini vesair ihtiyaçlarını sağladı.

Nemrud, bildirilen zaman gelince, adamlar göndererek köydeki her gebe kadını getirtti ve göz altına aldı.

Ancak İbrahim (a.s)'ın annesi pek genç olup gebeliği bilinmediğinden göz altına alınmadı.

Nemrud, münecimlerin bildirdiği yılın belli ayında doğan erkek çocukların hepsini öldürttü.

İbrahim (a.s)'ın annesi, doğum yapma zamanı gelince geceleyin evinden çıkarak yakınlarında bulunan bir mağaraya gitti. İbrahim (as)'ı orada doğurdu.

Annesi; yeni doğan bir çocuk için, ne yapmak lazımsa hepsini yaptıktan, sarıp sarmaladıktan sonra mağaranın kapısını kapatarak evine döndü. zaman zaman gelip oğlunu mağarada görüp karnını doyurup gidiyordu. İbrahim (a.s) annesi Nuna babası Azer'e "Bir oğlan çocuğu doğurdum, oda öldü" dedi ve annesi İbrahim (a.s)'ı babasından bile gizlemişti.

Evet İbrahim (a.s) çok zorlu ve kötü bir ortamda, Nemrud gibi bir hükümdarın ülkesinde erkek çocukların yaşamaları yasaklanmış, kadın erkekler birbirlerinden ayrı yaşatılmış, putperesliğin, ateşe tapmanın yaygın olduğu bir ülkede gizlilik içerisinde bir mağarada ancak 15 ay kaldı. Azer; oğlunun, mağarada gizlice nasıl doğruduğunu, büyütüldüğünü, öğrenince son derece sevindi. Nemrud, artık bütün olan bitenleri unutmuştu.

Hız. İbrahim (a.s) mağarada 15 ay yada daha fazla kalmıştı Fakat o, sair çocuklardan farklı olarak süratle büyüyordu. O zamana kadar anne ve babasından başka hiç kimseyi görmemişti.

Bir gün annesine;

-Anneciğim, benim Rabbim kimdir?

-Benim!

-Peki anne senin Rabbin kimdir?

-Baban!

-Babamın Rabbi kimdir?

Bunun üzerine annesi "sus" dedi ve kocasına gidip: "insanların dinini değiştireceğimden bahsettiğin çocuk oğludur" diyerek arada geçen muhavereyi anlattı. Azer İbrahim (a.s)'ın yanına gidince, ona'da: "Ey babacığım! Benim Rabbim, kimdir?" diye sordu. Azeri "Nemrud'dur!" dedi. İbrahim (a.s); "Nemrud'un Rabbi kimdir?" diye sordu. İbrahim (a.s) bir süre sonra babası tarafından mağaradan çıkarıldı.

Hız.İbrahim (a.s) yer yüzünde gezip dolaşan hayvanları görünce kendi kendine; " herhalde, şu yaratıkların bir Rabbi olması gerekir!" dedi. İbrahim (a.s)ın mağarada çıkışı, güneşin batışından sonra idi. İbrahim (a.s) başını, göklere doğru kaldırıp baktığı zaman, bir yıldız görmüştü ki, o, müşteri yıldızı idi.

Yüce Allah, İbrahim (a.s)ın, Yıldızı, Ayı, Güneşi görüşünü ve hakka erişini Kur'an-ı Kerim şöyle açıklar:

وَكَذَلِكَ نُرَىٰ إِبْرَاهِيمَ مَلِكًا مِّنَ الْمَمْلُوكِ وَالْأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ () فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَىٰ كَوْكَبًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْإِفْلِينَ () فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِعًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَئِنْ لَمْ يَهْدِنِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ () فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَازِعَةً قَالَ هَذَا رَبِّي هَذَا أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ () إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

"Biz İbrahim'e gerçeği nasıl gösterdiysek, istidlalde bulunması ve kesin ilme erenlerden olması için, göklerin ve yerin büyük mülkünü de, öylece gösteriyorduk. İşte o, üstünü gece bürüyüp örtünce bir yıldız görmüş:

Rabb'im budur? demişti. Yıldız sönüp gidince; Ben, böyle sönüp batanları, sevmem! dedi. Sonra, Ay'ı, doğar halde görünce; Rabb'im budur! dedi. Fakat, o da, batıp gidince;

And olsun ki; eğer, Rabb'im, bana, hidayet etmemiş olsaydı, muhakkak bende Haktan sapanlar gurubundan olurdum! dedi.

Sonra, güneşi doğar halde görünce de; "Rabb'im budur! Bu hepsinden daha büyük!" dedi. O da batınca;

Ey kavmim! Ben, sizin, Allah'a şerik koşa geldiğinizden kesin olarak uzağımdır.

Hiç kuşkusuz ben bir muhavvid olarak yüzümü, o gökleri ve yeri yaratmış bulunan Allah'a yönelttim. Ben müşriklerden değilimdir! dedi."^{613[613]}

Hız.İbrahim'in Numrud'la Olan Münazarası

Hız. İbrahim (a.s)'ın putları kırdığı kati olarak ortaya çıkınca ona gereken cezayı vermek üzere hapsedtiler. Nihayet bütün bu olanlardan Nemrud haberdar oldu. Putlara tapmayan yeni bir itikat ve din getirmek isteyen bu genci görmek ve konuşmak arzu etti. Herkesin yanında onu ilzam edip, mahcup etmek istiyordu. Nemrud'un bu isteği üzerine, Hız. İbrahim hapisten çıkarılarak huzura getirildi. Nemrud, Hız. İbrahim'e alaylı bir sesle sordu:

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ آتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أَحْيِي وَأُمِيتُ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

“Allah kendisine mülk (hükümdarlık ve zenginlik) verdiği için şımararak Rabbi hakkında İbrahim ile tartışmaya gireni (Nemrut'u) görmedin mi! İşte o zaman İbrahim:

Rabbim hayat veren ve öldüren, demişti. O da: Hayat veren ve öldüren benim, demişti. İbrahim: Allah güneşi doğudan getirmektedir; haydi sen de onu batıdan getir, dedi. Bunun üzerine kâfir apışıp kaldı. Allah zalim kimseleri hidayete erdirmez."^{614[614]}

Nemrud, Hız.İbrahim'in bu cevabına:

أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّى يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَلْ لَبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ فَانْظُرْ إِلَى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ وَانْظُرْ إِلَى حِمَارِكَ وَلِنَجْعَلَكَ آيَةً لِلنَّاسِ وَانْظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنشِزُهَا ثُمَّ نَكْسُوها لَحْمًا فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

“Yahut görmedin mi o kimseyi ki, evlerinin duvarları çatıları üzerine çökmüş (alt üst olmuş) bir kasabaya uğradı; "Ölümden sonra Allah bunları nasıl diriltir acaba!" dedi. Bunun üzerine Allah onu öldürüp yüz sene bıraktı; sonra tekrar diriltti. Ne kadar kaldın? dedi. "Bir gün yahut daha az" dedi. Allah ona: Hayır, yüz sene kaldın. Yiyeceğine ve içeceğine bak, henüz bozulmamıştır. Eşeceğine de bak. Seni insanlara bir ibret kılalım diye (yüz sene ölü tuttuk, sonra tekrar dirilttik). Şimdi sen kemiklere bak, onları nasıl düzenliyor, sonra ona nasıl et giydiriyoruz, dedi. Durum kendisince anlaşılınca: Şimdi iyice biliyorum ki, Allah her şeye kadirdir, dedi."^{615[615]}

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى قَالَ أَوَلَمْ تُؤْمِنْ قَالَ بَلَى وَلَكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِي قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَى كُلِّ جَبَلٍ مِنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِيَنَّكَ سَعْيًا وَاعْلَمَنَّ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

“İbrahim Rabbine: Ey Rabbim! Ölüyü nasıl dirilttiğini bana göster, demişti. Rabbi ona: Yoksa inanmadın mı? dedi. İbrahim: Hayır! İnandım, fakat kalbimin mutmain olması için (görmek istedim), dedi. Bunun üzerine Allah: Öyleyse dört tane kuş yakala, onları yanına al, sonra (kesip

613[613] Enam,6/75-99

614[614] Bakara,2/258

615[615] Bakara,2/259

parçala), her dağın başına onlardan bir parça koy. Sonra da onları kendine çağır; koşarak sana gelirler. Bil ki Allah azîzdır, hakîmdir, buyurdu.”^{616[616]}

İşte Hz.İbrahim, Nemrud'un karşısına çıkardığı bu külli(diriltme) ve imate (öldürme) deliliyle, O'nu tam ilzam etmiş, mebhut ve şaşkın bir vaziyette bırakmıştı.

Biraz evvel Rububiyet dava eden Nemrud, bu delil karşısında cevap vermekten aciz kalmış; kavmi önünde rezil olarak, aczinin ve cahilliğinin derecesi ortaya çıkmıştı.

O, eğer ihya ve imateyi hakikatıyla anlayıp Allah'ın hidayetini reddetmek sureti ile nefesine ve Allah'ın hukukuna zulmetmeyip hakka teslim olsaydı, elbette bu derece zillet ve mağlubiyete düşmezdi. Zaten zalimlerin sonu hep perişanlık değil midir?

Nemrud bu mağlubiyeti bir türlü hazmedememiş, adeta hırsından duramaz, kabına sığamaz olmuştu. Nihayet Hz.İbrahim'i öldürmeye karar verdi.

Onu öyle bir şekilde öldürmeliydi ki, dillere destan olsun. Zira İbrahim, bütün kavim putlarıyla alay etmiş, kendisini de halkının gözü önünde rezil etmişti. Kendisine sadık adamlarıyla istişareye başladı.

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا اقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ فَأَنْجَاهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

“Kavminin (İbrahim'e) cevabı ise: "Onu öldürün yahut yakın!" demelerinden ibaret oldu. Ama Allah onu ateşten kurtardı. Doğrusu bunda, iman eden bir kavim için ibretler vardır.”^{617[617]}

Bunun içinde tamamen doldurulduktan sonra, ateşlenerek Hz.İbrahim de tam ateşin ortasına atılacaktı. Böylece putlara karşı gelmenin ne demek olduğunu, hem İbrahim'e, hem de ona bağlı olanlara gösterilecekti. Kimse de bundan böyle olur-olmaz yeni bir itikat veya din ortaya çıkaramayacaktı.

Bu fikrin ittifakla kabul edilmesinden sonra, binanın yapılmasına başlandı. Rivayete göre, yapılan bu bina 30 arşın yüksekliğinde ve 20 arşın enindeydi. İnşaat tamamlandıktan sonra içi odunlarla doldurularak ateşe verildi.

Yakılan ateşin manzarası korkunçtu. Değil İbrahim'i içine atabilmek, yanına yaklaşmak bile imkansızdı. Nihayet bir mancınık kurdular. Hz.İbrahim'i mancınığa koyarak ateşin içine attırmaya hazırlandılar.

Bu sırada bütün mahlukat, dağlar, taşlar, bütün melekler Cenabı Hakka yalvarıyorlar, ahu figan ediyorlardı.

-“Ey Rabbimiz, bu kavim içinde seni bilen tanıyan, sana ibadet eden yalnız İbrahim (a.s) vardı. Şimdi O'nu ateşte yakıyorlar. İzin ver de şu asi kavmi, yerle bir edip İbrahim'i kurtaralım. O'na yardım edelim.”

Cenab'ı Hak, onlara "O'nun durumunu ben daha iyi bilirim.O eğer sizden yardım isterse, O'na yardım eğer yalnız bana tevekkül eder, benden yardım isterse O'na yardımı ben edeceğim siz O'nun işini bana bırakınız."diye karşılık verdi.

“Hz İbrahim ateşe atılırken, o zamana kadar ki mütevekkil edasıyla duaya başladı: **“Hasbuallahu ve ni'me'l -vekil: Bana Allah'ın nusret ve yardımı kafidir. O, ne güzel vekildir.”**dedi

Nihayet mancınık fırladı.Ve İbrahim (a.s) tam ateşin ortasına düştü. Fakat o anda Cenab'ı Hakkın emri de imdada yetişmişti:

قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ

"Ey ateş! İbrahim için serinlik ve esenlik ol!" dedik."^{618[618]}

Bu emir üzerine ateş Hz.İbrahim'i yakmadı. O'nun için selametli bir hal aldı.

Hız.İbrahim ateşin içinde yedi gün kalmıştır. Bir rivayete göre O, ateşin için deki hayatına işaret ederek:

"Dünyada en çok lezzet aldığım vakitler, ateşin içinde kaldığım yedi gündür" demiştir.

Hız. İbrahim (a.s)'ın Şam, Mısır ve Mekke Hicreti

Hız. İbrahim ve ona inananlar kavmi tarafından büyük işkencelere maruz kalmışlardı. Bu vaziyet artık safhaya geldiği için mu'minlerle birlikte, ibadetlerini daha rahat bir şekilde yapabileceği, dininin vecibelerini tam huzur içinde yerine getirebileceği bir yere gitmesi, bu müşrik kavmin oturduğu beldeden hicret etmesi kendisine Cenb-ı Hak tarafından vahiy edilmişti.

Hız. İbrahim bu hususu kavmine şöyle bildirdi:

"Ben Rabb'imın bana emr ettiği mahalle gideceğim. Umarım ki Rabb'im, beni dini ve dünyevi maksatlarımın hasıl olacağı bir memlekete ulaştırır."^{619[619]}

Cenab-ı Hak, Hız. İbrahim'e Şam tarafına gitmelerini vahyetmişti. Hız. İbrahim hicretten evvel amcasının kızı Sare ile de evlenmişti. Böylece Hız. İbrahim: eşi Sare, kardeşi oğlu Lut ve az sayıdaki mü'minler gurubu ile birlikte yola çıktı. Hız. İbrahim ve kendisine inanan mu'minler, nihayet Şam'a gelip burada Harran şehrinde yerleştiler. Lut (a.s) bir süre sonra İbrahim (a.s)'ın yanından ayrılıp Sedam beldeğine gitti ve bir müddet sonra da kendisine peygamberlik geldi. Hız. İbrahim ile eşi Sare de Harranda uzun süre kaldıktan sonra Mısır'a gitmeye karar verdiler.

Mısır'a Göç

O sırada Mısır'da Firavunlar hüküm sürmekte idi. Zamanın Firavunu ise; Cebbar, zalim mütegalip bir kimse idi. İbrahim (a.s) şehre girince, O'nun gelişini hemen Firavuna haber verdiler. Yanında çok güzel bir kadın olduğu söylendi. Sare validemiz, hakikaten iffet timsali güzel bir kadındı. Bunun üzerine Firavun, Hız. İbrahim'e haber göndererek, yanındaki kadının kim olduğunu sordurdu. Hız. İbrahim ise, Firavun'un adamlarına "kardeşimdir" diye cevap verdi. Sonra da Sare'nin yanına gelerek hadiseyi anlattı. "Sakin sözümü tekzip etme! Ben bunlara, senin için kardeşimdir dedim. Allah'a yemin ederim ki, bizim iman ettiğimiz esaslara, buralarda benden ve senden başka iman eden hiç kimse yoktur. Onun için biz, din kardeşi de sayılırız" dedi.

Bundan sonra Firavunun adamları, Sareyi alarak saraya götürdüler. Saraya varınca, hükümdar, Sareyi ayakta karşıladı. Biraz sonra ona yaklaşmak istedi. Hz. Sare izin isteyerek abdest aldı ve namaza durdu. Namazın sonunda şu şekilde dua etti:

- "Ya Rabbi! Ben sana ve senin peygamberine samimi olarak iman ettimse, ben kadınlığımı zevcimden başkasına karşı muhafaza ettimse, benim üzerime şu kafiri musallat kılma."

Bu samimi ve halis dua üzerine, hükümdarın nefesi kısıldı. Hırlamaya ve ayağıyla yere vurup debelenmeye başladı. Bu hali gören Sare şöyle düşündü:

- "Allah'ım bu adam (kafir) böyle ölürse, bunu bu kadın öldürdü derler."

Bu endişe üzerine, hükümdar, bu halinden kurtuldu. Sare'ye ikinci defa yaklaşmaya kalkıştı. Sare, yine namaza durdu. Yüce Allah'a yine aynı şekilde dua etti. Hükümdar tane aynı hale geldi. Sare yine onun ölümünden sorumlu olma endişesine kapıldı. Ve tekrar hükümdar eski haline döndü. Hükümdar artık bu hale düşmesini Hz. Sare'nin sebep olduğunu anlamıştı. Hemen saraydaki hizmetçilerini çağırarak hiddetle;

- "Siz bana insan değil bir şeytan getirmişsiniz. Bu kadını İbrahim'e iade ediniz" dedi. Geri gönderirken, kendi hizmetçilerinden "Hacer" isminde bir kadını da hibe etti. Firavun, bu hibeyi korkusundan etmişti. Böylelikle Sare'den emin olmak istiyordu. Sare kendisine hibe edilen Hacer'i de alarak Hz. İbrahim'in yanına geldi. Başından geçenleri teker teker anlattı; en sonunda şöyle dedi: "Allah kafiri zelil etti. Bir cariyeyi de bize hizmetçi verdi." Bundan sonra Hacer de onlara hizmet ederek beraber yaşamaya başladı. Mısırda Firavunda huzur bulamayan Hz. İbrahim oradan ayrıldı.

Hz. İbrahim'in zevcesi Saren'in çocuğu olmuyordu. Üstelik ikisinin de yaşları ihtiyarlığa doğru yavaş yavaş ilerlemekte idi. Evlattan mahrum yaşamının ızdırabını çekiyorlar ve Cenab-ı Hak'tan devamlı bir çocuk ihsan etmesini niyaz ediyorlardı. Bilhassa İbrahim (a.s) kendine halef olacak hayırlı bir evlat sahibi olmak hasretiyle yanıp tutuşuyordu. Sonunda Sare, İbrahim (a.s), hizmetkârı Hacer'le evlenmesine izin verdi. Belki bu evlilikten bir çocuk doğabilirdi.

Çünkü Hacer henüz çok geçti. İbrahim (a.s), hanımının bu izni üzerine Hacer'le evlendi. İbrahim (a.s)'a cenabı hak, İsmail'i ihsan etti.

Mekke'ye Hicret

İbn-i Abbâs radiya'llâhu anhumâ'dan şöyle rivâyet olunmuştur:

Kadınların uzun etekli libâs kullanmaları İsmâîl'in anası (Hâcer) tarafından konulmuş bir âdettir. Hâcer, (kıskaç ortağı) Sâre'den izini gizlemek için uzun eteklik giymişti. İbrâhim Hâcer'le evlenip İsmâîl doğduktan sonra emzirmekte olduğu bu oğluyla berâber (Sâre'nin taarruzundan korunmak için Şam'dan çıkıp Mekke'ye) geldi. Nihâyet Hâcer'le İsmâîl'i Mescid-i Harâm'ın (bugün bulunduğu) yerin, ve Mescidin yüksek bir mahallindeki Zemzem kuyusunun yukarısında büyük bir ağacın yanına bıraktı. O târihte Mekke'den hiç bir kimse yoktu. Hattâ içecek su da yoktu. İşte İbrâhîm bu ana ve oğlu buraya bıraktı. Yanlarına içi hurma dolu (meşin) bir dağarcık, içi su dolu bir kırba bıraktı. Sonra İbrâhîm kendi (Şam'a) gitmek üzere döndü. İsmâîl'in anası Hâcer de peşi sıra onu ta'kîb etti de:

- Ey İbrâhîm, bizi bu vâdide bırakıp da nereye gidiyorsun? Öyle bir vâdî ki, ne görüp görüşecek var, ne başka bir hayat eseri var. (Vahşet-âbâd yer) dedi. Hâcer bu sözlerini tekrâr ettiyse de İbrâhîm ona dönüp bakmadı. Nihâyet Hâcer ona:

- (Bizi burada bırakmağı) Allah mı sana emretti? diye sordu. İbrâhîm:

- Evet, Allah emretti! diye cevap verdi. Bunun üzerine Hâcer:

- Öyle ise (Allah bize yetişir), O bizi korur, bırakmaz! dedi. Sonra (Kâ'be'nin yerine) döndü. İbrâhîm de ayrılıp gitti. Tâ Mekke'nin üstündeki "Seniyye" mevkiinde görülmeyecek bir yerde bulununca, yüzünü Kâ'be'ye döndürdü. Sonra ellerini kaldırarak şu kelimelerle duâ etti de:

- Rabbim! Zürriyetimden bir kısmını (İsmâîl ile onun soyunu) ekin bitmez bir vâdîde Sen'in, taarruzu harâm olan, Beyt'inin yanında iskân ettim. Nâstan bir kısım kimseleri, (namaz kılmak için) zürriyetimin bulunduğu bu yere doğru meylettirip heveslendir! Ve onları her nevi' meyvalardan merzûk et!. Gerektir ki, Sana şükredeler! dedi.

Artık İsmâîl'in anası, oğlu İsmâîl'i emziriyor ve (kendisi) kırbadaki sudan içiyordu. Nihâyet kırbadaki su bitince hem Hâcer, hem de çocuğu susadı. Hâcer çocuğun susuzluktan toprak üstünde sızlanarak yuvarlandığına bakmağa başladı. Fakat çocuğun bu elîm hâline bakmaktan fenâlaşarak onun yanından kalkıp biraz öteye gitti. Ve o muntakada Kâ'be'ye en yakın dağ olarak Safâ tepesini buldu. Ve bunun üstüne çıktı. Sonra vâdîye karşı durup bir kimse görebilir miyim? diye bakmağa başladı. Fakat hiçbir kimse göremiyordu. Bu def'a Safâ tepesinden indi. Vâdîye varınca (ayağına dokunmamak için) entârisinin eteğini topladı. Sonra müşkül bir işle karşılaşan bir insan azmiyle koştı. Nihâyet vâdîyi geçti. Sonra Merve mevkiine geldi. Orada da biraz durdu. Ve bir kimse görebilir miyim? diye baktı. Fakat hiçbir kimse göremedi. Hâcer bu sûretle (Safâ ile Merve arasında) yedi def'a gitti, geldi. Nebî salla'llâhu aleyhi ve sellem: bunun için nâs (hacılar) Safâ ile Merve arasında sa'yederler, buyurmuştur. Son def'a Merve üzerine çıktığında bir ses işitti. Ve kendisi nefesine hitâb ederek: sus, iyice dinle! dedi. Sonra dikkatle dinledi. Bu sesi evvelki gibi bir daha işitti. Bunun üzerine Hâcer: ey ses sâhibi, sesini duyurdun!. Eğer sen bize yardım etmek kudretine mâlik isen, bize yardım et! dedi. Ve böyle der demez hemen Zemzem kuyusunun yerinde bir melek (Cibrîl) göründü. O Melek ayağının topuğıyla, yâhut kanadıyla yeri kazıyordu. Nihâyet su göründü. (Su başka tarafa akmasın diye) Hâcer hemen suyu büyedi, havuz gibi yaptı. Hâcer hem eliyle öyle yapıyordu. Bir taraftan da kırbasını doldurmağa devam ediyordu. Su ise avuç avuç alındıktan sonra yerinde kaynıyordu.

Nebî salla'llâhu aleyhi ve sellem: "Allah İsmâîl'in anası Hâcer'e rahmet etsin! O, Zemzem'i kendi hâline bıraksaydı da suyu avuçlamasaydı, muhakkak Zemzem akar bir ırmak olurdu" buyurmuştur. (İbn-i Abbâs rivâyetine devamla) demiştir ki: Hâcer bu sudan içti. Çocuğuna (süt olup) emzirdi. Melek Hâcer'e dedi ki:

- Zayi' ve helâk oluruz diye sakın korkmayınız! İşte şurası Beytullâh (ın yeri) dir. O Beyt'i şu çocukla babası yapacaktır. Muhakkak ki, Allah, o işin ehlini zâyi' etmez. Beyt-i Harâm'ın mahalli tepe gibi olup yerden yüksekçe idi: uzun zaman seller sağını solunu kazıp götürmüştü.

Hâcer bu sûretle yaşarken günün birinde Cürhüm'den bir cemâat uğradı. Bunlar Kedâ yoluyla gelip Mekke'nin alt tarafına indiler. Cürhümîler oraya bir kuşun gelip gittiğini görmüşlerdi de:

- Hiç şüphesiz şu kuş bir suyun başında döner dolaşır. Halbuki biz de bu vâdîde su bulunmadığını biliyorduk! demişlerdi ve anlamak için çevik bir, yâhut iki kişi göndermişler. Onlar orada su bulunduğunu anlayınca dönüp gelmişler, su olduğunu haber vermişler. Bunun üzerine Cürhümîler Mekke mevkiine gelmişlerdir. İbn-i Abbâs (rivâyetine devamla) demiştir ki:

- Cürhümîler geldiğinde, İsmâîl'in anası da su başında idi. Cürhümîler ona:

- Bizim de gelip şuraya senin civârına inmemize müsâade eder misiniz? dediler. Hâcer de:

- Evet, inebilirsiniz. (Bu sudan da kullanabilirsiniz). Şu kadar ki, bu suda mülkiyet iddia edemezsiniz. (Onun mülkiyet hakkı bana âittir) dedi.

- Onlar da Hâcer'i tasdik ettiler. Ünsiyete muhtaç olduğu bir sırada Cürhümîlerin bu gelişi Hâcer'in arzusuna muvâfık oldu. Cürhümîler, Mekke civârına inip kondular. Sonra Cürhümîlerin asıl kalabalık kısmına da haber gönderdiler. Onlar da gelip kondular. (Ev, bark yaptılar). Nihâyet Mekke'nin bulunduğu yer medenî bir ma'mûre hâline gelmeğe başlamıştı. Hâcer'in oğlu İsmâil yiğitlik ve gençlik çağına girmişti. Cürhümîlerden arapça öğrenmişti. Artık İsmâil gençlik çağında Cürhümîler arasında en sevimli bir sîmâ olmuştu. Onun necâbeti, hüsn-ü ânı Cürhümîleri hayret içinde bırakmıştı. Bu cihetle İsmâil bülûğ devresine erişince Cürhümîler kendilerinden bir kızla evlendirdiler. Hayâtın bu mes'ûd safhası devâm ederken günün birinde İsmâil'in anası öldü. (Hâcer doksan yaşına girmişti. Hicr'e defnolundu.) İsmâil evlendikten sonra İbrâhîm (bırakıp gittiği oğlunu ve kadını) arayarak görmeğe geldi. İsmâil (o sıra) evde yoktu. İsmâil'in karısına sordu. O da: rızkımızı tedârik etmek üzere çıktı, gitti diye cevap verdi. Sonra İbrâhîm: maîşetiniz, hâl-ü şânınız nasıldır? diye sordu. İsmâil'in haremi: şiddetli darlık içindeyiz. Gâyet fenâ bir haldeyiz! diye şikâyet etti. İbrâhîm: Kocan geldiğinde benden selâm söyle. Ve ona söyle: kapısının eşiğinin basamağını değiştirsin!. İsmâil geldiğinde babasının gelip gittiğini (evin içinde duyduğu güzel bir koku gibi bazı emârelerden) anlar gibi oldu da karısına:

- Evimize gelen oldu mu? diye sordu. O da:

- Evet, şöyle şöyle şekilde yaşlı bir kişi geldi. Bana seni sordu. Cevap verdim. Maîşetimizi sordu. Ben de şiddetli darlık içinde bulunduğumuzu söyledim! dedi. Bunun üzerine İsmâil:

- Sana bir şey vasiyyet ve bir söz tevdi etti mi? diye sordu. O da:

- Evet bana, sana selâm söylememi ve kapının basamağını değiştir! dememi tembih etti, dedi. Sonra İsmâil haremine:

-O gelen ihtiyar babamdır. Bana senden ayrılmamı emretmiştir. Artık sen âilenizin evine gidebilirsin! dedi. Ve ondan ayrılarak Cürhümîlerden başka bir kadınla evlendi.

İbrâhîm, Allâh'ın dilediği bir müddet uzaklaştı da sonra geldi. Yine evde İsmâil'i bulamadı, İsmâil'in karısının yanına girdi. Ona da İsmâil'i sordu. O da maîşetimizi tedârik etmeğe gitti, dedi. İbrâhîm: nasılsınız, maîşetiniz, hâl-ü şânınız iyi midir? diye sordu. İsmâil'in karısı: biz hayır, saâdet ve bolluk içindeyiz! diye Allâh'a hamd-ü senâ etti. İbrâhîm: ne yeyip, ne içiyorsunuz! diye sordu. Kadın: et yiyoruz, su içiyoruz, dedi. İbrâhîm Peygamber:

-Yâ Rab! Bunların etlerini ve sularını mübârek kıl, yümn-ü bereket ihsân eyle! diye duâ etti. Resûlullâh salla'llâhu aleyhi ve sellem buyurmuştur ki: İbrâhîm zamânında Mekke civârında hubûbat müteâref değildi. Av etiyle tegaddî edilirdi. Eğer o târihlerde ve oralarda hubûbat ma'lûm olsaydı, İbrâhîm hubûbat hakkında duâ ederdi.. İbn-i Abbâs der ki: İbrâhîm'in bu duâsı berekâtiyledir ki, et ile su Mekke'den başka yerlerde (o sıcak muhitte) Mekke'deki kadar hiç bir kimsenin sıhhatine muvâfık düşmez. Yine İbn-i Abbâs (rivâyetine devamla) der ki: İbrâhîm Peygamber gelinine:

- Kocan geldiğinde ona selâm söyle! Ve ona kapısının eşiğini güzel tutsun! diye emreyle! demiştir. (Sonra İbrâhîm Şam'a dönmüştür.) İsmâil geldiğinde: evimize gelen oldu mu? diye sordu.

Karısı: evet, güzel yüzlü bir ihtiyar geldi, diye İbrâhîm'i medh-ü senâ etti. Sonra kadın: seni sordu ben de rızkımızı tedârik etmeye gitti, dedim. Geçiminiz nasıldır? dedi. Ben de hayır ve saâdet içindeyiz! dedim. Sonra İsmâil: sana bir şey vasiyyet etti mi? diye sordu. O da: evet, o muhterem ihtiyar sana selâm söyledi. Ve kapının eşiğini iyi tutmanı emreyledi, dedi. Bunun üzerine İsmâil haremine:

- İşte o babamdır! Sen de evimizin (şerefli) eşişisin! Babam bana seni hoş tutmamı, iyi geçinmemi emretmiştir, dedi. Sonra İbrâhîm yine bir müddet daha oğlundan ve âilesinden uzakta yaşadı. Ondan sonra Mekke'ye geldi. O sırada İsmâil Zemzem kuyusunun yakınında büyük bir ağacın altında okunu yontup düzeltmekte idi. İsmâil babasını görünce hemen kalkıp babasına karşı vardı. (Uzun zaman mütehassir olan) bir babanın oğluna, bir oğulun da babasına karşı mu'tâd olan sarılmalar ve el, yüz, göz öpmelerde bulundular. Sonra İbrâhîm oğluna:

- Ey İsmâil! Allâhu Teâlâ bana muazzam bir iş emretti! dedi. İsmâil de:

- Babacığım! Rabb'in ne emrettiyse o emri yerine getir! dedi. İbrâhîm: fakat bu işte sen bana yardım edeceksin! dedi. İsmâil: babacığım, ben sana her veçhile yardım ederim! dedi. İbrâhîm:

- Allâhu Teâlâ burada bir beyt yapmamı emretti! diye etrâfından yüksekçe bir tepeye işâret eyledi. İbn-i Abbâs (rivâyetine devamla) der ki: İbrâhîm'le İsmâil işte orada Kâ'be'nin esâsını kurup duvarlarını yükselttiler. İsmâil taş getirirdi. İbrâhîm de binâ ederdi. Nihâyet Beyt'in binâsı ilerleyip duvarları yükseldiğinde İsmâil (bugün ziyâret edilen) ma'lûm taşı getirdi. İbrâhîm de onu ayağının altına (iskele olarak) koydu. Üzerinde inşaata devâm eyledi. İbrâhîm yapar, İsmâil de taş sunardı. İnşaat tamâm olduktan sonra baba, oğul: "Ey Rabbimiz! Bizden duamızı kabul buyur. Çünkü Sen işiten ve bilensin" diye duâ etmişlerdir." 620[620]

Hız.İbrahim'in Oğlunu Kurban Etmesi

Hız. İbrahim (a.s), İsmail'i oğlu Mekke'de bıraktı, fakat onu hiç aklından çıkarmadı, unutmadı. Zaman zaman ziyaret etti. Bu ziyaretlerin birinde İbrahim; rüyasında Allah'ın kendisine, oğlu İsmail'i kurban etmesini emrettiğini gördü. Bu rüyayı zilhicce ayının sekizinde, sonra dokuzunda (arefe günü)ve onuncu günü(kurban bayramının birinci günü) ve tekrar tekrar görünce artık bunun rahmani bir emir olduğunu anladı.

Cenab'ı Hak, Hız.İbrahim'i çok ağır bir imtihana tabi tutuyordu. Çok sevdiği bir tane oğlunu kurban etmek, elbette tahammül edilecek bir teklif değildi. Hız. İbrahim bir yandan bu emri nasıl yerine getireceğini düşünüyor. Diğer taraftan da oğlu İsmail'in meseleyi öğrenince tavrının ne olacağını merak ediyordu. Nihayet o gün oğlu İsmail'e ip ve bıçak almasını beraberce odun getirmek için dağa çıkacaklarını söyledi. Yine adetleri üzere ip, balta ve bıçak alarak yola koyuldular. Mina mevkiine gelince, Hız. İbrahim rüyayı oğluna anlatmaya başladı.

Kur'an bize bu hadiseyi şöyle bildirir:

وَقَالَ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَىٰ رَبِّي سَيَهْدِينِ (رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ) فَبَشِّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ (فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَا بُنَيَّ إِنِّي أَرَىٰ فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانْظُرْ مَاذَا تَرَىٰ قَالَ يَا آبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ) فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ (وَنَادَيْنَاهُ أَنْ يَا

إِبْرَاهِيمُ () قَدْ صَدَّقْتَ الرُّؤْيَا إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ () إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْبَلَاءُ الْمُبِينُ () وَفَدَيْنَاهُ بِذَبْحٍ عَظِيمٍ () وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ () سَلَامٌ عَلَى إِبْرَاهِيمَ () كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ () إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ () وَبَشَرْنَاهُ إِسْحَاقَ نَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ

-Hz. İbrahim şöyle dedi: "Ben Rabb'ime (emrettiğim yere) gidiyorum. O bana yolumu gösterir.

Ey Rabb'im! Bana salihlerden bir çocuk ihsan et." Bizde ona uyusal bir oğul müjdeledik. Ne vakit ki yanımda koşma çağına erdi. İsmail'e şöyle dedi: "Yavrum! Ben rüyamda görüyorum ki, seni kurban ediyorum, artık bak ne düşünüyorsun?" İsmail ona; "Babacığım! Sana emrediliyorsa yap. İnşallah beni sabredenlerden bulacaksın."

Vakta ki bu suretle ikisi de Allah'ın emrine teslim oldular. İbrahim, çocuğu şakağı üzere yıktı. Biz de ona şöyle seslendik; "Ey İbrahim! gerçekten rüyada sadakat gösterdin. Şüphe yok ki biz, güzel amel işleyenleri işte böyle mükafatlandırırız."

"Muhakkak ki bu, açık bir imtihandı. (ismail'e karşılık) ona büyük bir fitne verdik. Yine ona sonradan gelenler için de iyi bir yat (ün) bıraktık.

İbrahim'e bizden selam olsun. Güzel amel işleyenleri biz böylece mükafatlandırırız. Çünkü o mu'min kullarımızdandı. Bir de ona Salihlerden bir peygamber olmak üzere İshak'ı müjdeledik."^{621[621]}

Hiz. İbrahim (a.s) İsmail (as) kurban etmeye götürürken, yolda mel'un şeytan önüne çıkmış; Hiz.İbrahim'e vesvese vermeye çalışmıştı. Babalık şefkatini tahrik ederek, rüyanın rahmani olmadığını kabul ettirmeye uğraşmıştı. Fakat Hiz. İbrahim, O mel'una zerre kadar iltifat etmedi.

Bu sefer şeytan önüne İsmail (a.s)'a musallat olmaya başladı. Babasının yanlış anladığını, aslında Cenab-ı Hakkın böyle bir şey emretmediğini, hem arkasında kalacak olan zavallı annesinin ağlaya ağlaya ne hale gelecek olduğunu hatırına getirip ona vesveseler vermeğe çalıştı. Hiz.İsmail de babası gibi, iblis'in bu desiselerine zerre kadar kanmadı. Üstelik mel'unu kovdu ve arkasından yedi taş attı. (Hacıların yapmakta olduğu şeytan taşlama işi, bir nevi bu hadisenin hatırlanması ve yeniden yaşanmasıdır.)

Bundan sonra Hiz.İbrahim, oğlunu sağ yanı üzere yatırarak Allah'ın emrini yerine getirmeğe hazırladı. Bu hadise, Mina 'da gerçekleşti. Hiz.İbrahim, oğlunu yatırıp bıçağı birkaç kere çaldı ise de, bıçak kesmedi. Bunun üzerine İsmail, babasına kendisini yüzüstü yatırıp, yüzünü görmemesini istedi. Çünkü O, babasının kendi yüzünü gördüğü için kesemediğini zannediyordu. Hiz. İbrahim'de öyle yaptı. Fakat bıçak yine kesmedi. Çünkü Cenab'ı Hak, bıçağı Hiz. İsmail'i kesmemesini emretmişti. Ateşe İbrahim (a.s)'ı yakmamasını emrettiği gibi aslında Cenab-ı Hakkın bu işten hikmeti, Hiz.İsmail'in kesilmesi değildi. Bununla baba oğlunun Allah'a bağlılıklarını sadakat ve sabırlarını meleklerine ve istikbalde gelecek bütün insanlığa göstermek; insanoğlunun yeryüzüne halife kılınma liyakatinde olduğunu, bütün mahlukatına ispat etmek istiyordu.

Bu hadisin beyanına göre "musibet ve imtihanların en büyüğüne Peygamberler maruzdurlar. Sonra dindeki salabet derecesine göre, sıra ile sair insanlar gelir."

Hiz.İbrahim'le İsmail'in bu büyük imtihanı kazanmaları üzerine, Cenab-ı Hak onlara şöyle hitap etti.

"Ey İbrahim! Sen muhakkak rüyayı tasdik ve rüyanın icabını yapmaya teşebbüs etmekle de emrimize imtisal ettin. Ve bizim rızamızı tahsil için gözümüzün nuru olan oğlunu kurban etmeye razı oldun.

Biz, seni Haliliyet (dostluk) mertebesinde, sabit bulduk. Bu aslında çok mühim bir imtihan idi. Sizi emrimizi ihlasla ifa eder görünce, biz de sana şu koçu ihsan ettik ve oğlunu kesilmekten kurtardık."

Hız.İbrahim (a.s) bu nidayı işitince etrafına baktı. Gördü ki, semadan gözleri sürmeli, boynuzlu bir koçla Cebrail (a.s) geliyordu. Cebrail (a.s) İbrahim'e hitaben:" Şu koç kırk senedir cennette beslenirdi. Şimdi oğluna fedadır." dedi. Bu söz üzerine İbrahim (a.s) koçu kurban etmiş ve Cenab-ı Hakka hamdü senada bulunmuştur.

Neticede Cenab-ı Hakkın bu hikmeti tahakkuk etmişti. Baba ve oğul hiç tereddüt etmeden ilahi emre boyun eğerek bu müthiş imtihanı kazandılar.

7-Hız. LUT (a.s) ve Mucizeleri

Hız. Lut (a.s) Hız. İbrahim'in kardeşi Harran'ın oğludur ve İbrahim (a.s)'a ilk tabi olanlardandır. Hız. İbrahim'in kavmi yapılan dini tebligatı dinlemeyip Hız. İbrahim'de bunun üzerine kendine inanları, zevcesi Hız. Sare'yi ve Lut (a.s)'ı da alarak hicret ettiler. Hız. İbrahim geldikleri Harran da kaldı. Lut (a.s) ise Sedom bölgesine gitti ve bu kavme peygamber olarak gönderildi.

Sedomlular çok ahlaksız ve edepsiz bir kavimdir. Yeryüzünde o zamana kadar hiç bir milletin işlemediği bir fiili işlemeye mübtela idiler. Bunlar kadınlar yerine, erkeklere karşı şehvet duyarlardı. Hatta bu hususta o kadar ileri gitmişlerdi ki, artık aşıkare işledikleri bu fiilleriyle iftihar ediyorlardı. Yol kenarında otururlar, gelip geçen erkek yolculara taş atarlar ve onlarla alay ederlerdi. Taş kime isabet ederse, taşı atan o yolcuya musallat olurdu.

Aslında onların bu fiilleri; insan fitratına zıttı. Çünkü şehvet duygusu insan neslinin ve bekasının temini için erkekle kadın arasındaki zevciyet muamelesinin cüz'i bir ücretidir. Kadın erkek birbirlerine eşlik etmek için var edilmişlerdir. Bu iki cinsin ruhi ve fiziki yapısı, hiçbir tesadüfe yer vermeyecek şekilde birbirlerine muhtaç şekilde yaratılmıştır. Çünkü insan neslinin devamı bu eşlik ve beraberliğe bağlıdır. Bundan dolayıdır ki birbirlerine karşı fitri meyilleri vardır. Cenab-ı Hak bu fitri meyile binaen kadın-erkek arasında "Nikahı" helal kılmıştır.

Hız. Lut (a.s) Sedomlulara peygamber olarak gönderildi. Ve onları Hakk'a doğru yola davet etmeye başladı.

"Ey kavmim! Ben size gönderilen emin bir peygamberim. Sizler Allah'tan korkun ve bana itaat edin. Nefsinizi günahlardan koruyun."^{622[622]}

Hız.Lut (a.s) peygamberliğini böylece ilan ettikten sonra kavimini yaptıkları işten nefret ettirmek için nasihatlere başladı. Şöyle diyordu:

وَلَوْطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ () إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ

"Ey kavmim! Sizler daha önce hiç bir kavmin işlemediği büyük bir günahı ve çirkin bir fiili işliyorsunuz? Siz bu işi utanmadan ve iğrenmeden nasıl yapıyorsunuz? Buna nasıl cüret

ediyorsunuz? Aklınız ve hissiniz; kadınları bırakıp erkeklerle şehvet duygunuzu tatmin etmeye nasıl tenezzül ediyor? Bu en büyük bir ayıp değilmi? Siz bu halinizle ne kadar haddi aşan bir kavimsiniz ve ne kadar cahilsiniz ki, hem nefsinize, hem de başkalarına zulmediyorsunuz?"^{623[623]}

Hız. Lut bu ve buna benzer sözlerle kavmini irşada çağırıyordu. Fakat Lut kavmi, bir türlü Hakka ve istikamete yanaşmıyor; bu çirkin adetten bir türlü vazgeçmiyorlardı. Bunun üzerine Hız. Lut söz dinlemeyen kavmini azb-1 ilahi ile korkutmaya başladı.

"Ey kavmim! Haliniz böyle devam ederse helak olursunuz. Ben size dünya ve ahiret menfeatinizi gösteriyorum. Sakın benim bu tebliğ vazifesini herhangi bir maddi menfaat sizden hiçbir ücret istemem, benim ücretim ancak Allah'a aittir."^{624[624]}

Lut kavmi Hız. Lut'un bu ikazlarına kızarak onun hakkında ne yapacaklarını konuşmak için bir araya gelip çareler düşündüler, sonunda şu karar vardılar:

"Lut'u ve O'na iman edenleri bu beldeden çıkaralım. Bunlar bizim yaptıklarımızı beğenmeyip, Temizlik ve namusluk davasında bulunuyorlar. Öyle ise bizimle beraber oturmasınlar. Buradan çıkıp gitsinler. Artık onlarla bir arada geçinemeyiz."^{625[625]}

Sevmedikleri kimseleri memleketlerinden kovmak bu kavmin eskiden beri yapa geldikleri bir adettir. Hız. Lut'uda bu muameleye tabi tutmaya karar vermişlerdi.

Hız. Lut'u memleketlerinden çıkaracaklarını söyledikten sonra şunu ilave ettiler:

اِنَّكُمْ لَتَاْتُوْنَ الرَّجَالَ وَتَقْطَعُوْنَ السَّبِيْلَ وَتَاْتُوْنَ فِى نَادِيْكُمْ الْمُنْكَرَ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ اِلَّا اَنْ قَالُوْا اِنَّا بَعْدَابِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِيْنَ

"Ya Lut! Eğer sen doğru sözlü isen, bize Allah'ın azabını getir de görelim. Biz senin sözüne inanmıyoruz. Vadettiği azabı getir de görelim."^{626[626]}

Bu sözleriyle, kavmini Lut (a.s)'a artık kesinlikle inanmayacaklardı. Tam bir kanaat gelmiştir. Kavmine karşı olarak şunları söyledi:

"Ey kavmim! Ben sizin yaptığınız bu çirkin işlerinize buğz ediyorum, nefret duyuyorum. Katiyen tasvip etmiyorum."^{627[627]}

Bundan sonra Cenab-ı Hak'tan kendisine iman edenler için kavminin şerrine karşı yardım diledi:

"Ya Rab! Ben ve ehlimi onların kötü amellerinden kurtar!.." dedi"^{628[628]}

Cenab-ı Hak Hız. Lut'un bu duasını kabul etti. Lut (a.s)'ın kavminin helakı için üç melek vazifelendirerek, onları insan suretinde gönderdi.

Melekler Hız. Lut'a öğle vakti geldiler. Hız. Lut bu sırada tarlada çalışmakta idi. Üç kişinin kendisine doğru geldiklerini gördü.

Ve onlara hitaben: "Siz benim bilmediğim kimselersiniz, buraya niçin geldiniz?" diye sordu. Onlarda Hız. Lut'a misafir kalmak için geldiklerini söylediler. Melekler genç ve parlak delikanlılar

623[623] Aaraf,7/80,81. En-Neml:55

624[624] Şuara,26/164

625[625] Şuara,26/167

626[626] Ankebut,29/29).

627[627] Şuara,26/168).

628[628] Şuara,26/169

suretinde gelmişlerdi. Bunların durumu karşısında endişelendi. Çünkü kavminin bunlara zarar vermesinden çekiniyordu. Bu düşünce ile kendi kendine **"bu bir şiddet günüydü"** diye söylendi. 629[629]

Henüz misafirlerin melek olduğunu anlayamamıştı. Gelen misafirleri red etmek onun gibi bir peygamberin şanına yakışmaz, çok ağır bir işti! Bu yüzden onları red etmedi... Hz. Lut kavmiyle bu gençler arasında benzerlik görememişti. Yabancı olduklarını anlamıştı. Ve kavminin durumunu hissettirmek için şöyle dedi:

- "Ey misafirler! Buranın ahalisinin hallerini hiç bilir misiniz?" Meleklerde:

- "Neymiş halleri" dediler. Hz. Lut'ta:

- "Yeryüzünde bu belde halkından daha şerli bir ahali yoktur."

Hz. Lut'un bu sözü üzerine Cebrail (a.s) arkadaşlarına: "Şahit olun" dedi.

Cenab-ı Hak, Lut kavminin helakı için Lut (a.s)'ın kavmi aleyhine dört defa şehadet etmesini şart koşmuştu. Bu ilk şehadet idi. Bundan sonra Hz. Lut üç kere daha aynı şehadeti yapınca azap hak oldu.

Hz. Lut misafirlerini alarak kimseye göstermeden gizlice eve getirdi. Lut (a.s)'ın karısı, Vahile aslında iman etmemişti. Zahirde iman ettiğini söyler, fakat imansızlığını içinde gizlerdi. Sedomluları yaptığı ırvata fiili onun hoşuna gidiyordu. Vahile, Lut'un misafirlerini onlara haber verip, kavmin misafirlerine musallat olmalarına zemin hazırladı.

Görüldüğü gibi, aradaki karı-kocalık münasebetleri ve Peygamber karısı olmak gibi yüksek mazhariyetler, iman-küfür mücadelesinde bir noktada hiçbir mana etmemektedir. Küfür, bütün aradaki münasebetleri kesip atmaktadır. En kuvvetli olan zevcet bağı bile tesirsiz kalmaktadır.

Hz. Lut'un karasının bu haberi bildirmesi üzerine, hepsinin gözleri dönmüş, ağızlarının suyu akmaya başlamıştı. Suratle Hz. Lut'un evine geldiler. Evin etrafını çevirip Hz. Lut'u dışarıya çağırıp, misafirleri kendilerine vermesini istediler. 630[630]

Hz. Lut bu teklif karşısında sıkıntıya düşmüş ve onları nasihatle yola getirmeye çalıştı:

"Bunlar beni misafirlerimdir. Benim misafirlerime karşı rezil etmeyin. Onlara ihanet bana ihanettir. Allah'tan korkun, bu işten vazgeçin, nefislerinizi günahattan muhafaza edin. Ben rezilliğinizi biliyorum, bari onlar bilmesin..." 631[631]

Hz. Lut'un yalvarırcasına nasihatleri ve çabaları boşunaydı. Çünkü birkere gözleri dönmüştü. Ve Lut (a.s)'a sert cevaplar verdiler:

"Ey Lut! Biz seni başkalarının işine karışmaktan men etmedik mi ki, sen bizi yapacağımız işten vazgeçirmeye çalışıyorsun?" 632[632]

Hz. Lut onlara şöyle dedi:

"Ey kavmim! Sizin zevceleriniz benim kızlarımdır. Ben peygamberlik cehetiyle sizin babanız hükmündeyim. Siz gidip onlardan meşru bir şakilde istifade edin. Sizin yapacağınız bu tecavüz her yönden haram ve yasaktır." 633[633]

629[629] Hud,11/77

630[630] Hicr,15/67 Hud,11/78

631[631] Maide,5/68,69

632[632] Hicr,15/70

633[633] Hicr,15/71. Hud,78

Kavmi Hz. Lut'a:

"Ey Lut! Sen bunca zamandır bizi tanımadan mı? Bizim senin kızlarına ihtiyacımız yok. Sen bizim istediğimizi bilirsin" dediler."^{634[634]}

Hiz. Lut'un bu kadar sıkılıp daraldığını gören melekler artık o'na mesele açtılar ve şöyle dediler:

"Ey Lut! Biz şüphesiz senin kavmin gaflet ve delaletlerin de inat ediyorlar. Artık ıslah olma kabiliyetleri kalmamıştır. Sen ne kadar nasihat etsen faydasızdır. Bundan sonra onlar sana hiç bir eziyet veremeyeceklerdir. Bırak girsinler içeri ..."^{635[635]}

Meleklerin bu sözü üzerine Hz. Lut kapıyı ardına kadar açtı, onlar da evin içine doldular. Hz. Cibril, onların yüzlerine karşı kanat açtı; bir anda hepsinin de gözleri görmez oldu.^{636[636]}

Ne yapacaklarını şaşırdılar ve nereye gideceklerini bilemediler. Feryad ve figana başladılar. Hz. Lut'un yanında sihirbaz var, dediler. Bu halde bile imana gelmiyorlardı. Hz. lut onları evinden dışarı çıkardı. Ahali dışarı çıkarıldıktan sonra, melekler Hz. Lut'a şöyle dediler:

وَأَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ () فَاسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَاتَّبِعْ أذْيَارَهُمْ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ وَامْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ
قَالُوا يَا لُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصِلُوا إِلَيْكَ فَاسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا امْرَأَتَكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ
الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ

"Artık sen, sana tabi olanlarla birlikte buradan çık. Geceleyin bir müddet yürü. Mü'minler hiç birisi arkasına dönüp bakmasın ve hiç biri senden geri kalmasın (hepsi senin önünde yürüsün). Gelmek üzere olan azaptan kurtulmak için bir an evvel buradan ayrılın. Yalnız hanımın müstesnadır. O da, bu zalim kavimle birlikte helak olacaktır. Onların helakı ise sabah vaktidir."^{637[637]}

Hiz. Lut: "Sabaha daha çok var. Ben daha evvel helak olmalarını isterim"dedi. Cebrail (a.s) ise: "Sabah yakın değil mi? Sabah yakındır." diye cevap verdi.

Hiz. Lut "kendine tabi olanlarla birlikte beldeden ayrılınca sabah vakti azap geldi. Cebrail (a.s) o belde kanadını takıp havalandırarak altını üstüne getirdi. İnsanların üzerine ateşte pişirilmiş, birbirine yapışık balçıktan müteşekkil taşlar yağdı. Lut kavmine yağın taşlar, yağmur damlaları gibi fasılasız birbiri ardından iniyor; bu esnada da gaibten şöyle nidalar geliyordu:

-Siz Lut'un lisanıyla haber verilen azabı ve inzarı yalanlıyordunuz. Şimdi o azabı tadın. Hiz. Lut'un doğru olduğunu bilin!...

Bu helak hadisesi, sabahdan gün doğuncaya kadar devam etti. Seher vakti azgın Lut kavmi helak olurken, Hiz. Lut ile iman edenler, necat buluyorlar kurtuluşa eriyorlardı...^{638[638]}

Ayetlerin beyanına göre, Lut kavmi, zulüm ve fıkı sebebi ile helak edilmiştir. Bu zulüm ister nefislerine, ister başkasına olsun, durum aynıdır. Adalet nimeti celbettiği gibi zulüm de musibet ve gazabı celbeder. Bu ayetler de aynı zaman Kureyş müşriklerini büyük bir tehditte vardır.

634[634] Hud,11/79

635[635] Hud,11/80

636[636] Kamer,54/37

637[637] Hicr,15/64,65,11/81

638[638] Bakn:El-Araf:83 Eş-Şuara:170 En-Neml:57 Es-Saffat:134

Kur'an-ı Kerim'in bu hadiseleri aktarması sadece bilgilendirme maksadından ibaret değildir. İsyana karşı verilen ceza, sadece bir topluma has olmadığına göre ve Kur'an-ı Kerim'in mesajı sonsuza kadar olduğuna göre, herkesin kendisine göre bir hisse çıkarılması gerektirmektedir. İlahi iradenin izni olmaksızın bir yaprak dahi kılmılamaz. Dolayısıyla kainatta cereyan her hadise Cenabı Hakkın iradesi dahilinde olup, sebepsiz değildir. Aynı zamanda hak edilen cezalar sadece ahirete kalmamakta, bir kısmı bu dünyada da uygulanmaktadır.

Hiz. Lut ve ona tabi olanlar, beldelerinden ayrıldıktan sonra Mısır'a veya Şam'a yahutta Ürdün'e gittikleri rivayet edilmektedir. Lut (a.s)'ın helakinden yedi yıl sonra vefat ettiği söylenir.

Hiz. Lut (a.s) ve Kavmi

Lut Kavmi ve Altı Üstüne Getirilen Şehir

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالنُّذُرِ () إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا إِلَّا آلَ لُوطٍ نَجَّيْنَاهُمْ بِسَحَرٍ () نِعْمَةٌ مِنَّا بِكُلِّ نَجْرٍ () وَلَقَدْ أَنْذَرَهُمْ بَطْشَتَنَا فَتَمَارَوْا بِالنُّذُرِ

Lut kavmi de uyarıları yalanladı. Biz de onların üzerine taş yağdıran bir kasırga gönderdik. Yalnız Lut ailesini (bu azaptan ayrı tuttuk;) onları şehir vakti kurtardık; Tarafımızdan bir nimet olarak. İşte Biz şükredenleri böyle ödüllendiririz. Oysa andolsun zorlu yakalamamıza karşı onları uyarıyordu. Fakat onlar bu uyarıları kuşkuyla karşılayıp-yalanlamakta direttiler."^{639[639]}

Hiz.Lut peygamber, İbrahim peygamberle aynı dönemde yaşamıştır. Hiz. Lut, Hiz. İbrahim'e komşu kavimlerden birine elçi olarak gönderilmişti. Bu kavim, Kur'an'da belirtildiğine göre o güne kadar dünya üzerinde görülmemiş bir sapıklığı, eşcinselliği uyguluyordu. Hiz. Lut, onlara bu sapıklıktan vazgeçmelerini söylediğinde ve onlara Allah'ın ilahi tebliğini getirdiğinde onu yalanladılar, peygamberliğini inkar ettiler ve sapıklıklarına devam ettiler. Bunun sonucunda da kavim, korkunç bir felaketle helak edildi.

Hiz. Lut'un yaşadığı bu şehrin, Eski Ahit'te geçen ismi Sodom'dur. Kızıldenizin kuzeyinde kurulmuş olan bu kavmin aynı Kur'an'da yazılanlara uygun bir şekilde helak edildiği anlaşılmıştır. Yapılan arkeolojik çalışmalardan anlaşıldığına göre, şehir, İsrail-Ürdün sınırı boyunca uzanan Tuz Gölü'nün (Ölü Deniz) yakınlarında bulunmaktadır.

Bu helak olayının kalıntılarını incelemeyen önce, Lut kavminin neden bu cezaya çarptırıldığına bakalım. Kur'an'da, Hiz. Lut'un kavmine yaptığı uyarı ve onların cevabı şöyle anlatılır:

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ الْمُرْسَلِينَ () إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطُ أَلَا تَتَّقُونَ () إِنِّي لَكُم رَسُولٌ أَمِينٌ () فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا () وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ () أَتَأْتُونَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ () وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ () قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَا لُوطُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجِينَ () قَالَ إِنِّي لِعَمَلِكُمْ مِنَ الْقَالِينَ

"Lut (kavmi) de, gönderilen (elçi)leri yalanladı. Hani onlara kardeşleri Lut: "Sakınmaz mısınız?" demişti. "Gerçek şu ki, ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Allah'tan korkup-sakının ve bana itaat edin. Buna karşılık ben sizden bir ücret istemiyorum; ücretim yalnızca alemlerin Rabbine aittir. Siz insanlardan (cinsel arzuyla) erkeklere mi gidiyorsunuz? Rabbinizin sizler için yaratmış bulunduğu eşlerinizi bırakıyorsunuz. Hayır, siz sınırı çiğneyen bir kavimsiniz." Dediler ki: "Ey Lut, eğer (bu söylediklerine) bir son vermeyecek olursan, gerçekten (burdan)

sürülüp çıkarılanlardan olacaksın." Dedi ki: "Gerçekten ben, sizin bu yaptığınıza öfke ile karşı olanlardanım."^{640[640]}

Kavminin, kendilerini doğru yola davetine karşılık Hz. Lut'a karşı cevabı onu tehdit etmek olmuştu. Lut kavmi, kendilerine doğru yolu göstermesinden dolayı Hz. Lut'a karşı öfke duyuyor, onu ve onunla birlikte iman edenleri sürgün etmek istiyorlardı. Başka ayetlerde olay şöyle anlatılır:

وَلَوْطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ () إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ () وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ مِنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنْاسٌ يَتَطَهَّرُونَ

"Hani Lut da kavmine şöyle demişti: "Sizden önce alemlerden hiç kimsenin yapmadığı hayasız-çirkinliği mi yapıyorsunuz? Gerçekten siz kadınları bırakıp şehvetle erkeklere yaklaşıyorsunuz. Doğrusu siz, ölçüyü aşan (azgın) bir kavimsiniz." Kavminin cevabı: "Yurdunuzdan sürüp çıkarın bunları, çünkü bunlar çokça temizlenen insanlarmış!" demekten başka olmadı."^{641[641]}

Hz. Lut, kavmini apaçık bir doğruya çağırıyor ve anlaşılır bir şekilde uyarıyordu. Ancak kavim hiçbir uyarıyı dinlemiyor ve Hz. Lut'u inkar etmeye ve onun haber vermekte olduğu azabı yalanlamaya devam ediyordu:

وَلَوْطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ () إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ وَتَقْطَعُونَ السَّبِيلَ وَتَأْتُونَ فِي نَادِيَكُمُ الْمُنْكَرَ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا إِنَّنَا بَعْدَابِ اللَّهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

"Lut da; hani kavmine demişti: "Siz gerçekten, sizden önce alemlerden hiç kimsenin yapmadığı 'çirkin bir utanmazlığı' yapıyorsunuz. Siz, (yine de) erkeklere yaklaşacak, yol kesecek ve bir araya gelişlerinizde çirkinlikler yapacak mısınız?" Bunun üzerine kavminin cevabı yalnızca: "Eğer doğru söylüyor isen, bize Allah'ın azabını getir" demek oldu."^{642[642]}

Kavminden bu cevabı alan Hz. Lut, Allah'tan yardım istedi:

"Dedi ki: "Rabbim, fesat çıkaran (bu) kavme karşı bana yardım et."^{643[643]}

"Rabbim, beni ve ailemi bunların yaptıklarından kurtar."^{644[644]}

Hz. Lut'un isteği üzerine Allah, erkek kılığına girmiş iki melek gönderdi. Bu melekler, Hz. Lut'a gelmeden önce Hz. İbrahim'e uğradılar. İbrahim'e yaşlı karısının bir çocuk doğuracağı müjdesini veren elçiler asıl gönderiliş sebeplerini de açıkladılar: Azgın Lut kavmi, helak edilecekti.

"(İbrahim) dedi ki: "şu halde sizin asıl isteğiniz nedir, ey elçiler?" "Doğrusu biz, suçlu-günahkar bir kavme gönderildik" dediler. "Üzerlerine çamurdan (iyice sertleşip kaskatı kesilmiş) taşlar yağdırmak için. (Ki bu taşların her biri,) Rabbinin katında ölçüyü taşıranlar için (herkese ayrı ayrı) işaretlenmiştir."^{645[645]}

"Ancak Lut ailesi hariçtir; biz onların tümünü muhakkak kurtaracağız. Ama karısını (kurtaracaklarımız) dışında tuttuk, o, geride kalanlardandır."^{646[646]}

640[640] Şuara,26/160-168

641[641] Araf,7/80-82

642[642] Ankebut,29/28-29

643[643] Ankebut,29/30

644[644] Şuara,26/169

645[645] Zariyat,51/31-34

646[646] Hicr,15/59-60

Elçilikle görevlendirilmiş melekler Hz. İbrahim'in yanından çıktıktan sonra Hz. Lut'a geldiler. Elçileri tanımayan Hz. Lut önceleri endişeye kapıldı, ancak onlarla konuştuktan sonra yatıştı:

"Elçilerimiz Lut'a geldiği zaman, onlardan dolayı kaygılandı, göğsünü bir sıkıntı bastı ve: "Bu, zorlu bir gün" dedi." 647[647]

قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ مُّكَرُّونَ () قَالُوا بَلْ جِنَّاتَكَ بِمَا كَانُوا فِيهِ يَمْتَرُونَ () وَأَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ () فَاسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَاتَّبِعْ أَدْبَارَهُمْ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ وَامْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ () وَقَصَيْنَا إِلَيْهِ ذَلِكَ الْأَمْرَ أَنَّ دَابِرَ هَؤُلَاءِ مَقْطُوعٌ مُّصْبِحِينَ

"(Lut) Dedi ki: "Sizler gerçekten tanınmamış bir topluluksunuz." "Hayır" dediler. "Biz sana, onların hakkında kuşkuyla kapıldıkları şeyle geldik. Sana gerçeği getirdik, biz şüphesiz doğru söyleyenleriz. Hemen aileni gecenin bir bölümünde yola çıkar, sen de onların ardından git ve sizden hiç kimse arkasına bakmasın; emrolunduğunuz yere gidin." Ve onlara şu emri verdik: "Sabaha çıkarlarken onların arkası mutlaka kesilecektir." 648[648]

Bu sırada kavim, Hz. Lut'un konuklarının geldiğini haber almıştı. Bu konuklara da sapıkça bir eğilimle yaklaşımdan çekinmediler. Evin etrafını çevirdiler. Konuklarına mahcup olmaktan endişelenen Hz. Lut, kavme şöyle seslendi:

"(Lut onlara) "Bunlar benim konuğumdur, beni utandırıp-dillere düşürmeyin" dedi. "Allah'tan korkup-sakının ve beni küçük düşürmeyin.

Kavminin cevabı ise, Hz. Lut'a çıkışmak oldu: "Dediler ki: 'Biz seni 'herkes(in işin)e karışmaktan' alıkoymamış mıydık?' 649[649]

"Elindeki tüm imkanları kullanan Hz. Lut, misafirlerine ve kendisine bir kötülük yapılacağı endişesiyle şöyle dedi: "Size yetecek gücüm olsaydı veya sağlam bir yere sığınabilseydim." 650[650]

"Misafirleri" ise, Hz. Lut' a Allah'ın elçileri olduklarını hatırlatarak şöyle dediler:

قَالُوا يَا لَوُطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصِلُوا إِلَيْكَ فَاسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا أَمْرَاتَكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ

"(Elçiler) Dediler ki: "Ey Lut, biz Rabbinin elçileriyiz. Onlar sana kesin olarak ulaşamazlar. Gecenin bir parçasında ailenle birlikte yürü (yola çık). Sakın, hiçbiriniz dönüp arkasına bakmasın; fakat senin karın başka. Çünkü onlara isabet edecek olan, ona da isabet edecektir. Onlara va'dolunan (azab) sabah vaktidir. Sabah da yakın değil mi?" 651[651]

Şehir halkının azgınlığının son noktaya varmasıyla beraber Allah, meleklerin yardımıyla Hz. Lut'u kurtardı. Sabah vakti de, kavmin üzerine Hz. Lut'un uyardığı azap gönderildi:

"Andolsun onlar, onun konuklarından da murad almak için baskı yaptılar. Biz de onların gözlerini silip kör ettik. "İşte azabımı ve uyarmamı tadın." Andolsun onları bir sabah vakti erkenden, üzerlerinde kararını kılmuş bir azap yakalayıp-bastırırverdi." 652[652]

Ayetlerde, kavmin helakı şöyle tarif ediliyor:

647[647] Hud,11/77

648[648] Hicr,15/62-66

649[649] Hicr,15/68-70

650[650] Hud,11/80

651[651] Hud,11/81

652[652] Kamer,54/37,38

فَاَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُشْرِقِينَ () فَجَعَلْنَا عَلَيَّهَا سَافِلَهَا وَاَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ () اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِينَ () وَاَنهَا
لِسَبِيلٍ مُّقِيمٍ

"Derken, tan yerinin ağarma vaktine girdiklerinde onları (o korkunç ve dayanılmaz) çılgık yakalayiverdi. Anında (yurtlarının) üstünü altına çevirdik ve üzerlerine balçıktan pişirilmiş taş yağdırdık. Elbette bunda 'derin bir kavrayışa sahip olanlar' için gerçekten ayetler vardır. O (şehir de) gerçekten bir yol üstünde (hâlâ) durmaktadır."^{653[653]}

"Böylece emrimiz geldiği zaman, üstünü altına çevirdik ve üzerlerine balçıktan pişirilmiş, istif edilmiş taşlar yağdırdık; Rabbinin katında 'belli bir biçime sokulmuş, damgalanmış' olarak. Bunlar zalimlerden uzak değildir."^{654[654]}

ثُمَّ دَمَرْنَا الْآخَرِينَ () وَاَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ () اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيَةً وَمَا كَانَ اَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِينَ () وَاِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

"Sonra geride kalanları yerle bir ettik. Ve üzerlerine bir yağmur yağdırdık; uyarılıp-korkutulanların yağmuru ne kötü. Gerçekten, bunda bir ayet vardır, ama onların çoğu iman etmiş değildirler. Ve şüphesiz, senin Rabbin, güçlü ve üstün olandır esirgeyendir."^{655[655]}

Kavim helak olurken içlerinden Hz. Lut ve sayıları ancak "bir ev halkı" kadar olan iman edenler kurtarıldı. Hz. Lut'un karısı iman etmemişti ve o da helak edildi:

"Bunun üzerine biz, karısı dışında onu ve ailesini kurtardık; o (karısı) ise (helake uğrayanlar arasında) geride kalanlardandı. Ve onların üzerine bir (azab) sağanağı yağdırdık. Suçluların uğradıkları sona bir bak işte."^{656[656]}

Böylece Hz. Lut karısı dışındaki ailesiyle ve kendisine inananlarla beraber kurtarıldı. Sapık kavim ise, yerlebir oldu.

Lut Gölü'ndeki "Apaçık Ayetler"

Hud Suresi'nin 82. ayeti:

"Emrimiz gelince, oranın altını üstüne getirdik ve üzerlerine (balçıktan) pişirilip istif edilmiş taşlar yağdırdık"^{657[657]} ifadesiyle, Lut Kavmi'nin başına gelen felaketin şeklini açıkça bildirir.

Ayetin başında geçen "üstünü altına çevirmek" fiilinin şiddetli bir deprem ile bölgenin yerle bir olduğunu anlatıyor olması mümkündür. Nitekim, helak olayının yaşanmış olduğu bölge olan Lut Gölü, böyle bir depremin oluştuğuna dair "apaçık deliller" taşımaktadır.

Alman arkeolog Werner Keller konu hakkında şöyle diyor

Bu bölgede bir gün kendini göstermiş olan çok büyük bir çökmede patlamalar, yıldırımlar, yangınlar ve doğal gazlarla birlikte korkunç bir deprem olmuş ve Siddim Vadisi ile birlikte Lut Kavmi'nin şehirleri yerin derinliklerine gömülmüşlerdi.

Zaten Lut Gölü, ya da öteki adıyla Ölü Deniz, aktif bir sismik bölgenin, yani bir deprem kuşağının tam üstünde yer almaktadır:

653[653] Hicr,15/73-76
654[654] Hud,11/82,83
655[655] Şuara,26/172,175
656[656] Araf,7/83,84
657[657] Hud,11/82

Ölü Deniz'in tabanı Rift Vadisi denilen tektonik kökenli bir çöküntü içinde yer alır. Bu vadi kuzeyde Taberiye Gölü'nden, güneyde Arabah Vadisi'nin ortasına kadar 300 km.'lik bir uzantıda yer alır.

Ayetin devamında "üzerlerine balçıktan pişirilmiş, istif edilmiş taşlar yağdırdık" cümlesiyle ifade edilen olayın ise, Lut Gölü kıyısında meydana gelen volkanik bir patlama ve bunun sonucunda püsküren "pişirilmiş kıvamdaki" kaya ve taşlar olması mümkündür. (Şuara Suresi'nin 173. ayetinde aynı olay:

"Ve üzerlerine bir yağmur yağdırdık; uyarılıp-korkutulanların yağmuru ne kadar da kötü"^{658[658]} şeklinde bildirilmiştir.)

Werner Keller bu konuda da şöyle diyor:

Bu deprem sırasında, yerkabuğunun çatlayıp çöküşü, kabuğun altında uyuyan volkanlara serbest yol vermiştir. Şeria'nın yukarı vadisinde bugün de sönmüş kraterlere rastlanmakta olup buralarda kireç katmanları üzerinde geniş lav kütleleri ve bazalt katmanları yer almıştır.

İşte bu lav ve bazalt katmanları zamanında burada volkanik bir patlamanın ve depremin olduğunu gösteren en büyük kanıtlardır. Kur'an'da, "üzerlerine balçıktan pişirilmiş, istif edilmiş taşlar yağdırdık" ifadesiyle tarif edilen olay da büyük olasılıkla bu volkanik patlamadır. Aynı ayette "...emrimiz geldiği zaman üstünü altına çevirdik" şeklinde ifade edilen olay da Rift Vadisi'nde tektonik kökenli olan ve volkanların yeryüzüne büyük bir şiddetle çıkmasına sebep veren deprem ile onun getirdiği yarıma ve çöküntüler olmalıdır.

Lut Gölü'nün taşıdığı "apaçık ayetler" gerçekten de son derece ilginçtir. Kur'an'da anlatılan kıssalar ve bildirilen olaylar, genelde, Ortadoğu, Arap Yarımadası ve Mısır etrafında yoğunlaşır. İşte bu toprakların hemen ortasında Lut Gölü vardır. Lut Gölü, etrafında geçen olaylar kadar jeolojik olarak da dikkat çekicidir. Göl, Akdeniz'in yüzeyinden yaklaşık 400 metre daha alçaktadır. Gölün en derin yeri de 400 metre olduğundan, göl tabanı Akdeniz'in yüzeyinden 800 metre alçaktadır.

Bu, dünyanın en alçak noktasıdır: Dünyanın deniz yüzeyinden aşağı olan başka bölgelerinde alçaklık en fazla 100 metre kadardır. Lut Gölü'nün başka bir özelliği de suyundaki tuz yoğunluğunun çok yüksek olması, tuz miktarının %30'u bulmasıdır. Bundan dolayı gölde balık ya da yosun gibi herhangi bir canlı yaşayamaz. Batı dillerinde Lut Gölü'ne "Dead Sea" (Ölü Deniz) denilmesinin sebebi de budur.

Kur'an'da anlatılan Lut kavmi ile ilgili olay, tahminlere göre yaklaşık MÖ 1800 yıllarında olmuştur. Alman araştırmacı, Werner Keller, arkeolojik ve jeolojik incelemelere dayanarak yaptığı açıklamalarda Lut kavminin yaşadığı Sodom ve Gomorra şehirlerinin yerlerinin Siddim Vadisi denilen ve Lut Gölü'nün en alt ucunda bulunan bölgede olduğunu ve zamanında buralarda büyük ve geniş yerleşim alanlarının bulunduğunu belirtiyor.

Lut Gölü'nün en ilginç yapısal özelliği ise, Kur'an'da anlatılan helak olayının nasıl yaşandığını gösteren bir kanıttır:

Lut Gölü'nün doğusunda bir yarımada oluşturan ve dile benzeyen bir kısım, gölün içine uzanır. Bu kısma Araplar "El Lisan" yani "dil" adını vermişlerdir. Burada suyun tabanında, adeta gölü ikiye ayıran fakat görülmeyen keskin bir dirsek uzanmaktadır. Bu yarımadanın sağında taban 400 metre derin olduğu halde, sol tarafı şaşılacak kadar sığdır. Son yıllarda yapılan ölçümlerden burasının

derinliğinin ancak 15-20 metre kadar olduğu anlaşılmıştır. Daha sonradan olduğu tesbit edilen bu sığ bölge, önceki yazıda belirttiğimiz deprem ve bu deprem sonucu oluşan kütleli bir çöküntünün eseridir. Eskiden Sodom ve Gomorra'nın bulunduğu, yani Lut Kavmi'nin yaşadığı yer işte burasıdır.

Zamanında buradan karşı kıyıya yürüyerek geçmek mümkündü. Eskiden Siddim Vadisi'nde bulunan Sodom ve Gomorah şehirlerini, şimdi Ölü Deniz'in alt bölümünün düzgün yüzeyi örtüyor. MÖ 2. bin yılın başlarında korkunç bir doğal felaket sonucu tabanın çökmesi, kuzeyden gelen tuzlu suyun bu yeni oluşan boşluğa akmasına ve buranın dolmasına sebep oldu.

Lut Kavmi'nin izleri, gözle de görülebilir... Kayıkla Lut Gölü'nün bu alt ucunda gezildiğinde, güneş ışınları da suya uygun bir açıyla yansiyorsa, insan şaşılacak bir görünümle karşılaşır. Kıyıda biraz ötede suyun içinde ağaçların belirdiği görülür. Bunlar da gölün son derece yoğun olan tuzlarının konserve ettiği ağaçlardır. Derinlerde yeşil renkte görülen ağaç gövdeleriyle ağaç artıkları çok eskidir. Bir zamanlar bu ağaçların yapraklarının yeşillendiği ve çiçek açtığı yer yani Siddim Vadisi, bölgenin en güzel yerlerinden biriydi.

Lut kavminin uğradığı felaketin teknik yönü, jeologların araştırmalarından anlaşılıyor. Buna göre, Lut kavmini yok eden deprem, oldukça uzun bir yerkabuğu çatlağı (fay hattı)nın sonucunda oluşmuştur: Şeria Nehri'nin yatağını oluşturan 190 kilometrelik mesafe boyunca Şeria Nehri toplam 180 metrelik bir düşüş yapar. Bu durum ve Lut Gölü'nün deniz seviyesinden 400 metre alçak olması, burada bir zamanlar büyük bir jeolojik olayın meydana geldiğini gösteren önemli delillerdendir.

Şeria Nehri ile Lut Gölü'nün bu ilginç yapısı da, yerkürenin bu bölgesinden geçen bir yarık ya da çatlağın ancak bir parçasından ibarettir. Bu çatlağın durumu ve uzunluğu son zamanlarda saptanmış bulunmaktadır.

Bu çatlak Toroslar'ın eteklerinden başlayıp güneye doğru Lut Gölü'nün güney kıyılarından ve Arap çölü üzerinden Akabe Körfezi'ne uzayıp oradan da Kızıl Denizi geçerek Afrika'da son bulmaktadır. Bu uzun çöküntünün uzayıp gittiği yerlerde kuvvetli yanardağ hareketlerinin olduğu anlaşılmaktadır. Öyle ki, İsrail'deki Galilee Dağları'nda, Ürdün'ün yüksek yayla kısımlarında, Akabe Körfezi ve diğer yakın yerlerde siyah bazalt ve lavlar bulunmaktadır.

Tüm bu kalıntılar ve coğrafi özellikler, Lut Gölü'nde büyük bir jeolojik olayın yaşandığını göstermektedir.

Werner Keller bu jeolojik olayı şöyle anlatıyor

Bu bölgede bir gün kendini göstermiş olan çok büyük bir çökmede patlamalar, yıldırımlar, yangınlar ve doğal gazlarla birlikte korkunç bir deprem olmuş ve Siddim Vadisi ile birlikte Lut Kavmi'nin şehirleri de yerin derinliklerine gömülmüşlerdir.

Bu deprem sırasında, yer kabuğunun çatlayıp çöküşü, kabuğun altında uyuyan volkanları harekete geçirmiştir. Şeria'nın yukarı vadisinde bugün de sönmüş kraterlere rastlanmakta olup buralarda kireç katmanları üzerinde geniş lav kitleleri ve bazalt katmanları yer almıştır.

National Geographic ise Aralık 1957 sayısında konu hakkında şöyle diyordu

Sodom tepesi, ölü denize doğru yükselir. Hiç kimse şimdiye dek yok olan şehirler Sodom ve Gomorrah'ı bulamadı, fakat bilim adamlarına göre bu şehirler kayalıkların karşısındaki Siddim Vadisi'nde duruyorlar. Büyük ihtimalle Ölü Deniz'in taşkın suları ve depremin altında kaldılar.

Pompei de Aynı Sona Uğramıştı

Kur'an'da, Allah'ın kanunlarında hiçbir değişiklik olmadığı şöyle haber verilir:

وَأَقْسَمُوا بِاللّٰهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَاءَهُمْ نَذِيرٌ لَّيَكُونُنَّ أَهْدَىٰ مِنْ إِحْدَى الْأُمَمِ فَلَمَّا جَاءَهُمْ نَذِيرٌ مَّا زَادَهُمْ إِلَّا نُفُورًا ۚ (۱) اِسْتَكْبَارًا فِى الْاَرْضِ وَمَكْرُ السَّيِّئِ وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ الْأَوَّلِينَ فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللّٰهِ تَبْدِيلًا وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللّٰهِ تَحْوِيلًا

"...Onlara uyarıcı-korkutucu geldiğinde, nefretlerinden başkasını arttırmadı. (Hem de) Yeryüzünde büyüklük taslayarak ve kötülüğü tasarlayıp düzenleyerek. Oysa hileli düzen, kendi sahibinden başkasını sarıp-kuşatmaz. Artık onlar öncekilerin sünnetinden başkasını mı gözlemektedirler? Sen, Allah'ın sünnetinde kesinlikle bir değişiklik bulamazsın ve sen, Allah'ın sünnetinde kesinlikle bir dönüşüm de bulamazsın."^{659[659]}

Evet, "Allah'ın sünnetinde (kurallarında) hiçbir değişiklik" yoktur. O'nun kurallarına aykırı giden, O'na başkaldıran herkes, aynı ilahi kanuna tabi olur. Roma İmparatorluğu'nun dejenerasyonunun sembolü olan Pompei de, aynı Lut kavmi gibi, cinsel sapkınlıklara batmıştı. Sonu da Lut Kavmi'yle benzer oldu.

Pompei'nin helakı, Vezüv Yanardağı'nın patlamasıyla gerçekleşmişti.

Vezüv Yanardağı, İtalya'nın, özellikle de Napoli kentinin sembolüdür. Yaklaşık, 2000 yıldan beri suskun olan Vezüv "İbret Dağı" şeklinde adlandırılır. Vezüv'ün bu şekilde tanımlanması boşuna değildir. Ünlü Sodom ve Gomorra kentlerinin başına gelen felaketle, Pompei faciası birbirine çok benzemektedir. Vezüv'ün batı yamacında Napoli, doğu yamacında ise Pompei kenti yer alır.

Yaklaşık 2000 yıl önce yaşanan bir lav ve kül felaketi, bu kentin insanlarını ani bir biçimde yakalamıştı. Felaket öylesine ani olmuştu ki, her şey 2000 yıl öncesinde olduğu gibi kaldı. Sanki zaman dondurulmuştu.

Pompei'nin böyle bir felaketle yeryüzünden silinmesi boşuna değildi. Tarihi kayıtlar, şehrin yok olmadan önce tam bir sefahat ve sapkınlık merkezi olduğunu gösteriyor. Şehrin en belirgin özelliği, fuhuşun çok yaygın olmasıydı.

Ancak Vezüv'ün lavları bir anda tüm kenti haritadan sildi. Olayın en ilginç yanı ise, kentin günlük yaşantısı içinde, Vezüv'ün korkunç patlamasına rağmen, kimsenin kaçamamış ve adeta büyülenerek felaketin farkına bile varamamış olmalarıydı. Yemek yiyen bir aile, o andaki gibi aynen taşlaşmıştı. Cinsel birleşme halinde, sayısız taşlaşmış çift bulunmuştu. Daha da önemlisi, bu çiftler arasında, aynı cinsten olanlar, küçük erkek ve kız çocuklar da vardı. Pompei kalıntılarından çıkarılan taşlaşmış insan cesetlerinin, bazılarının yüzleri hiç bozulmadan kalmıştı. Genel yüz ifadesi şaşkınlıktı. İşte facianın en akılalmaz yönü buradadır. Nasıl olmuş da binlerce insan hiçbir şey görmeden ve duymadan, adeta ölümün gelip kendilerini yakalamasını beklemişlerdir? Olayın bu yönü, Pompei'nin yokoluşunun Kuran'da anlatılan helak olaylarına benzediğini gösteriyor. Çünkü Kur'an'da, helak olayları anlatılırken "birden yok olma" üzerinde durulur. Örneğin Yasin Suresi'nde anlatılan "şehir halkı", tek bir anda topluca ölmüşlerdir. Surenin 29. ayetinde bu durum şöyle anlatılır:

"(Onlara) Yalnızca bir tek çılgık (yetti); anında sönüverdiler."^{660[660]}

Kamer Suresi'nin 31. ayeti Semud kavminin helakı anlatılırken de yine "anında yok olma" olayına dikkat çekilir:

^{659[659]} Fatır,35/42,43

^{660[660]} Yasin,36/29

"Çünkü Biz onların üzerine bir tek ıglık gönderdik. Böylece onlar, ağıldaki çalı-ırpmı olan kuru ot gibi oluverdiler." ^{661[661]}

Pompei halkının ölümü de ayetlerde anlatıldığı şekilde, "anında yok olma" tarzında gerçekleşmiştir. Tüm bunlara rağmen, Pompei'nin eski yerinde bugün olaylar pek fazla değişmiş değil. Napoli'nin sefahat mahalleleri, Pompei'den hiç aşağı kalmıyor. Kapri Adası, eşcinsellerin ve çıplakların kamp yaptıkları bir üs durumunda. Kapri Adası turizm reklamlarında "Eşcinseller Cenneti" olarak tanımlanıyor. Sonuçta, yine bölge halkının aynı tür bir yaşamı seçtikleri görülüyor. Yalnızca Kapri'de ve İtalya'da değil, dünyanın hemen hemen her tarafında bu tür bir ahlaki dejenerasyon yaşanmakta ve insanlar geçmiş kavimlerin başlarına gelen felaketlerden ders almamakta ısrar etmektedirler.^{662[662]}

Hız. Lut (a.s) Mucizeleri

1-Bulutsuz yağmur yağdırmıştır. Kavmini doğru yola dâvet ettiği vakit, mucize olarak bulutsuz yağmur yağdırmasını istediler. Duâsı kabul olunup, elleriyle göğre işaret etmesi vahyedildi. Göğre işaret edince yağmur yağmaya başladı.

2-Duâsı bereketiyle otsuz bir dağda ot bitmiştir. Kavmi Lût (aleyhisselâm)'ın koyunlarını otsuz bir dağda toplayıp başka yere salmadılar. Hayvanlar açlıktan telef olmaya başlamıştı. Hz. Lût kuruyan dağda ot bitmesi için duâ etti ve yemyeşil otlar bitti. Azgın kavmin koyunları o dağdan otlasa hemen öldü. Bu mucizesi ile kırk kişi imân etmiştir.

3- Taşlar, çakıllar ve kum taneleri, Lût (aleyhisselâm) ile konuşmuşlardır. Kavmininisyânı üzerine taş parçaları dile gelip, "Kavminin imân etmiyeceğre sizce muhakkak ise Cenâb-ı Hakk'a duâ et, onları yakmak için bizi ateş eylesin." dediler.

4-Kavmi, ona eziyet vermek için üzerine ufak taşlar atardı. Allahü teâlânın koruması ile hiçbirini ona dokunmazdı.

5- Üzerine yattığı taşlar döşek gibi yumuşak olmuştur. Kavmi, kendisini öldürmek için karar verince ilâhi emre uyarak onlardan uzaklaşp bir dağda gitti. Çok yorulduğundan bir yerde uyuyup kalmıştı. Peşinden gelen yedi kişi, onu gördüklerinde sırt üstü yatmış, altında bulunan taşlar döşek gibi yumuşayıp ukurlaşmıştı. Onu tâkip eden yedi kişi bu hâli görünce imân etmiştir.

6-Lût (aleyhisselâm) çok uzak yerlerde olan şeyleri görüp haber verirdi. Çocuğru kaybolan biri gelip, nerede olduğunu sorunca duâ etti. Allahü teâlâ da ona bildirdi. O da, çocuğru olduğu yeri söyledi.

8-Hız. İSMAİL (a.s) ve Mucizeleri

Kur'an-ı Kerîm'de adı zikredilen peygamberlerden. Kendisine "Allah'ın kurbanı" anlamına "Zebihatullah" da denir. Hz. İbrahim'in Hacer'den olan büyük oğludur. Kur'an'da on iki yerde ismi zikredilmekte ve aynı zamanda kendisine vahiy indiğre bildirilmektedir.^{663[663]} Hz. İsmail (a.s)'ın bir Resul ve Nebi olduğru, ümmetine Allah'ın emirlerinden olan namaz, zekât gibi emirleri bildirdiğre anlatılmaktadır. Aynı şekilde Hz. İbrahim ve Hz. İshak ile birlikte Hz. Ya'kub (a.s)'ın ecdadından birisi

^{661[661]} Kamer,54/31

^{662[662]} Harun Yahya

^{663[663]} Bakara, 2/136; Âli- İmran, 3/84; en-Nisa, 4/163

olduğu^{664[664]} ve İsmail (a.s)'ın babası İbrahim (a.s) ile birlikte Kâbe'nin temelini yükselten ve O'nun temizliğinden sorumlu kimseler olarak anlatıldığı görülmektedir.^{665[665]}

Hz. İsmail Mekke'ye yerleşen Cürhümîlerin çocukları ile büyümüş ve onlardan ok atıcılığını öğrenmiştir. Eslem kâbilesinden bir grup, yarış için ok atışırken, Hz. Peygamber (a.s) onlara şöyle demiştir: "Ey İsmail oğulları! Ok atınız, sizin atanız da mahir bir ok atıcı idi."^{666[666]} Hz. İsmail iyi bir atıcı ve avcıydı. Mekke'nin harem bölgesinin dışına çıkarak avlanır ve avlanmayı, ata binmeyi, yabani atları ehlileştirip binmeyi çok severdi. Peygamber (a.s) "At edininiz! Onu miras olarak alın ve miras olarak bırakınız! Çünkü bu size babanız İsmail'in mirasıdır"^{667[667]} buyurmuştur. Hz. İsmail Arap dilini çok güzel konuşan fasih bir insandı.

Hz. İbrahim Allah Teâlâ'nın emriyle hanımı Hâcer ve oğlu İsmail'i Filistin'den alıp Hicaz'a götürdü. Hz. İsmail henüz sütte idi. Kâbe'nin daha sonra inşa edildiği yere yakın bir yerde büyük bir ağacın yanına bıraktı. Yanlarına bir dağarcık hurma ve biraz su koydu. O zamanlar henüz Mekke şehri kurulmamıştı, her taraf ıssızdı. Hatta su da yoktu.

Hz. İbrahim dönüp giderken Hacer, "Ey İbrahim, bizi bu ıssız ve kimsesiz vadide bırakıp da nereye gidiyorsun?" dedi. Hacer tekrar, "Ey İbrahim! Bizi burada bırakmanı sana Allah mı, emretti?" diye seslendi. Hz. İbrahim, "Evet Allah emretti" deyince, Hacer, "Öyleyse Allah bize yeter, bizi o korur" diyerek Allah'a tevekkül etti. İbrahim Seniye mevkiine gelince Kâbe'nin bulunduğu tarafa yönelerek şöyle dua etmiştir:

رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْـِدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ

"Ey Rabbimiz, ben zürriyetimden bir kısmını senin mukaddes olan evinin yanında ekin bitmez bir vadiye yerleştirdim. Şunun için ki, Rabbimiz (orada) namaz (ların)'ı dosdoğru kılsınlar. Artık sen insanlardan bir kısmının gönüllerini onlara meylettir ve kendilerini bazı meyvelerle rızıklandır ki (verdiğin nimete) şükretsinsinler."^{668[668]}

Aradan günler geçti. Yanlarındaki su ve hurma bitti. Etrafta kimseler yoktu, çocuk susuzluktan ağlıyordu.

Hacer su aramaya başladı. Safa tepesine çıktı, etrafa baktı kimseyi göremedi. İndi; koşarak Merve'ye geldi; etrafına bakındı, kimseyi görmedi. Bir yudum su bulmak için Safa ile Merve arasındaki bu gidiş gelişi yedi defa tekrar etti. Yedinci defa Merve'ye çıktığında şimdiki Zemzem kuyusunun bulunduğu yerde bir melek gördü. Ayağının ökçesiyle yeri eşiyordu. Oradan su çıkmıştı. Diğer bir rivayete göre çocuk ayağı ile (veya eli ile) kumları eşelemeye başlamış ve oradan bir su çıkmıştır. Hacer gelip kana kana içti, çocuğuna da içirdi.

Hz. Hacer su boşa akmasın diye gölet yapıp suyu muhafaza etmeye çalışıyor, bir yandan da avuçlarıyla kırbasını dolduruyordu. Hz. Peygamber (a.s) bunu şöyle anlatmıştır: "Allah İsmail'in annesi Hacer'e rahmet eylesin! Eğer o Zemzem'i kendi haline bıraksaydı da, suyu avuçlamasaydı, muhakkak ki Zemzem akar bir kaynak olurdu."^{669[669]}

664[664] Bakara, 2/133

665[665] Bakara, 2/125 ve 127

666[666] Buhâri, Enbiyâ, 12

667[667] Ebu'l-Fidâ, el-Bidâye ven-Nihâye, 1, 192

668[668] İbrahim, 14/37

669[669] Buhâri, Enbiyâ, 9

Hız. Hacer'in suyu bulmasından sonra Mekke vadisinden geçen Cürhümîlerden bir grup vadinin üstünde bir kuş gördüler. Bu kuşun su olan yerde uçtuğunu bilen Cürhümîler daha önce bu vadiye bir su kaynağı yoktu. Acaba, yeni bir su kaynağı mı bulundu diye içlerinden birisini kontrol için gönderdiler. Suyu haber alınca, gelip su başına yerleşmek için Hz. Hacer'den izin istediler. Suda bir hak iddia etmemek şartıyla Hz. Hacer onlara izin verdi. Hz. İsmail fasih Arapça'yı bunlardan öğrendi, gençlik yaşına gelince Cürhümîler içlerinden bir kızla Hz. İsmail'i evlendirdiler. Bu evlilikten sonra Hz. Hacer vefat etti.

Hız. İbrahim oğlunun durumunu kontrol için Mekke'ye geldi. Hz. İsmail'in evine geldiğinde onu evde bulamadı. Hz. İsmail'in hanımı ile aralarında şu konuşma geçti:

"İsmail nerede?" diye sordu. Hz. İsmail'in hanımı;

"Rızık temin etmek için ava gitti" dedi.

"Geçiminiz nasıl?" diye sordu.

"Darlık içindeyiz, durumumuz kötü" diye cevapladı.

Hız. İbrahim; "Kocan geldiğinde selâm söyle, kapısının eşiğini değiştirsin" dedi ve gitti.

İsmail avdan dönünce hanımıyla aralarında şu konuşma geçti. İsmail (a.s):

"Evimize gelen oldu mu?"

"Evet, yaşlı bir adam geldi, seni sordu, cevap verdim. Geçimimizi sordu "darlık içindeyiz" dedim".

Hız. İsmail, "sana bir şey tenbih etti mi?" dedi. Kadın, "Sana selâm söylememi istedi ve "kapının eşiğini değiştirsin" diye tenbih etti" dedi. İsmail (a.s) durumu anladı ve:

"O gelen ihtiyar babamdı. Senden ayrılmamı istiyor, artık evine dön dedi."

Böylece İsmail ilk eşinden boşandı. Bir müddet sonra Cürhümîlerden başka bir kızla evlendi.

İbrahim (a.s) Mekke'ye geldi. Yine İsmail (a.s) ava gitmişti. Hanımıyla aralarında yukarıdakine benzer şekilde bir konuşma geçti. Ancak kadın geçimlerinin ve kocasının iyi olduğunu söyledi. Daha sonra İbrahim: "Kocan geldiğinde ona selâm söyle, kapısının eşiğini güzel tutsun" dedi.

İsmail avdan gelince hanımı olanları anlattı. İsmail: "O babamdı. Sen de evimin eşiğisin. Seni hoş tutmamı emrediyor"^{670[670]} dedi.

Hız. İbrahim zaman zaman Şam'dan gelip oğlunu ve hanımı Hacer'i ziyaret ederdi. Bir defa rüyasında oğlu İsmail'i kurban ettiğini görmüştü. Rüya üç gece aynen tekerrür edince Hz. İbrahim durumunu oğluna açıp:

فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَا بُنَيَّ إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانْظُرْ مَاذَا تَرَى قَالَ يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ

"Ey oğulcuğum, rüyamda seni kurban ettiğimi gördüm, buna ne dersin? dedi. Hz. İsmail; "Babacığım, emrolunduğun şeyi yap, inşallah beni sabredenlerden bulacaksın, diye cevap verdi." 671[671]

Hız. İbrahim ve İsmail'in bu teslimiyetini Allah mükafatlandırdı. İsmail'in yerine büyük bir kurbanlık verdi.672[672]

Ancak Yahudiler Hz. İbrahim (a.s)'ın kurban ettiğı oğlunun Hz. İsmail değil Hz. İshak olduğunu iddia ederler.673[673]

Bu konuda bazı zayıf rivayetler varsa da Yahudilerin bu iddialarının asıl sebebi kıskançlıklarıdır. Halife Hz. Ömer b. Abdülaziz müslüman olan bir Yahudi alimine "Hz. İbrahim'in hangi oğlunu kurban etmesi emrolundu?" diye sormuştu. Bu zat şöyle dedi: "Vallahi, Allah İsmail'in kesilmesini emretmişti. Bunu Yahudiler de bilirler. Ancak Yahudiler Arapları kıskanırlar. Babanız İsmail'in kurban edilmesi hakkındaki ilahi emre boyun eğişi ve sabrının Allah tarafından övölmesini çekemezler de bu fazileti kendi ataları olan İshak (a.s)'a vermek isterler." 674[674]

Hız. İbrahim'in Mekke'ye yaptığı bir sefer sırasında Allah tarafından Kâbe'yi yapması emredilmişti. Oğlu İsmail ile birlikte Kâbe'yi yaptılar.675[675] İs mail (a.s) tas getiriyor, İbrahim (a.s) duvar örüyordu.

Babasının vefatından sonra Hz. İsmail, Hicaz halkına peygamber oldu. Bu husus Kur'an-ı Kerîm'de:

وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا (*) وَادْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيْسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا (*) وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا

"Kitap (Kur'an) da İsmail (a.s)'ı de an ki 0, va'dinde sadık rasûl ve nebî idi. O ehli (kavmi)ne namaz ve zekatla emrederdi ve O Rabbi Teâlâ'nın yanında (söz ve hareketleriyle) makbul idi" 676[676] buyrulur.

Nakledildiğine göre Hz. İsmail babasının vefatından kırk yıl sonra 137 yaşında vefat etmiş ve Hacer'in Hicr'deki kabrinin yanına defnedilmiştir. Arapların el-Musta'rebe grubu Hz. İsmail (a.s)'ın oğullarından çoğalmış olup, bunların kökü Adnan'a dayanır.

Hız. İsmail'in kabri Harem'deki Hicr denilen yerdedir.677[677]

Hz. İsmail (a.s)'ın Mûcizeleri

1-Dikenli bir arâzide yaşayan müşriklerin teklifi üzerine duâ edip, dikenli ağaçlarda çeşitli meyveler bitmiştir.

2- Cürhümleri imâna dâvet ettiğı zaman, onlar kısır koyundan süt çıkarmasını istediler. O da elini koyunun sırtına koyarak; "Beni peygamber olarak gönderen Allahü teâlânın ismi ile..." dediğı anda koyunun memelerinden süt akmaya başladı.

671[671] Saffat,37/102

672[672] Saffat, 37/107

673[673] bkz: Ali el-Mutteki el-Hindî, Kenzu'l Ummâl, 11, 490

674[674] Taberî, Tarih, I, 138,139

675[675] Bakara, 2/127; el-Hacc, 22/26-27

676[676] Meryem,19/55-56

677[677] Ali el-Mutteki el-Hindi, Kenzu'l-Ummâl, 11, 490

3- İsmâil aleyhisselâmın duâsı bereketiyle koyunların yünleri ipek oldu ve sayıları çoğaldı.

4-Kendisine misâfir gelen iki yüz Yemenliye ikrâm edecek bir şey bulamayınca mahcub oldu. O anda duâ etti ve yanındaki kumlar un oldu. Bunu gören misâfirlerin hepsi imâna geldiler.

9-Hz. İSHÂK (a.s) ve Mucizeleri

İbrahim (a.s)'ın Hz. Sâre'den doğan ikinci oğlu.

Hiz. Sâre'nin çocuğu olmadığı için kocasına cariyesi Hacer'i hediye etmiştir. Hiz. Hacer Hiz. İsmail'i doğurunca, Hiz. Sâre üzölmüştür. Hiz. İbrahim yüz yirmi yaşında Hiz. Sâre doksan yaşında iken Allah'ın bir lufu ve mucizesi olarak İshâk (a.s) doğmuştur.^{678[678]}

Kur'an-ı Kerim'de bu olay şöyle anlatılır:

وَأَمْرَاتُهُ قَانِمَةٌ فَضَحِكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَقَ يَعْقُوبُ ()
قَالَتْ يَا وَيْلَتَى أَأَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلَى شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ () قَالُوا اتَّعَجِبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحِمْتُ اللَّهَ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ
الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

"And olsun ki, elçilerimiz İbrahim'e müjde ile gelip; "Selâm", dediler. O da "Selâm" dedi ve eğlenmeden gidip kızartılmış bir buzağı getirdi. Onların ellerinin buna uzanmadığını görünce hoşlanmadı ve kalbine bir korku geldi. Onlar "korkma biz lût kavmine gönderildik" dediler. İbrahim'in ayakta duran zevcesi güldü. Biz de ona İshak'ı ardından da torunu Yâkub'u müjdeledik. Kadın "vay, kendim koca bir karı, şu zevcimde bir ihtiyar iken ben mi doğuracakmışım? Bu doğrusu pek şaşılacak bir iş" dedi. Melekler "ey evin hanımı. Allah'ın rahmeti ve bereketleri üzerinize olmuşken, nasıl Allah'ın işine şaşacaksın. O Hamid ve Meciddir" dediler.^{679[679]}

İshâk (a.s)'ın tarih kitaplarında anlatıları şemâili şöyledir. Uzun boylu, kara gözlü, buğday benizli, yüzü güzel, konuşması düzgün, saçı, sakalı bembeyazdı. Siret ve sureti babası İbrahim (a.s)'a benzerdi.^{680[680]} Hiz. İshâk'ın Yakub ve 'Ays adında iki oğlu olmuştur. Yakub (a.s) daha güzel yüzlü, daha düzgün konuşmalı ve zarafet ve güzelliği daha çoklandı. Ays, Rumların yaşadığı bölgede ikamet etmişti.^{681[681]}

İshâk (a.s) Kur'an-ı Kerim'de de övölmüştür:

وَأَذْكُرْ عِبَادَنَا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَقَ وَيَعْقُوبَ أُولَى الْأَيْدَى وَالْأَبْصَارِ () إِنَّا أَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِ () وَإِنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنِ الْأَخْيَارِ

"Ey Muhammed; güçlü ve anlayışlı olan kullarımız İbrahim, İshâk ve Yakub'u da an! Biz onları âhiret yurdunu düşönen samimi kimseler kıldık. Doğrusu onlar bizim yanımızda seçkin, iyi kimselerdir."^{682[682]}

678[678] bk. Hâkim, Müstedrek, 11, 556

679[679] Hud,11 /73

680[680] Hâkim, Müstedrek, 11, 557

681[681] Hâkim, Müstedrek, 11, 557

682[682] Sad,38/45-47

Hız.İşhâk (a.s) babasının ölümünden sonra şam bölgesine peygamber olarak vazifelendirilmiş, Allah'u Teâlâ onu seçkin ve hayırlı bir insan eylemiştir.

إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ (*) وَبَشَرْنَاهُ بِإِسْحَاقَ نَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ (*) وَبَارَكْنَا عَلَيْهِ وَعَلَى إِسْحَاقَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِمَا مُحْسِنٌ وَظَالِمٌ لِنَفْسِهِ مُبِينٌ

"İbrahim'e salihlerden bir peygamber olmak üzere de İşhâk'ı müjdeledik. Hem ona hem de İşhâk'a feyz ve bereketler verdik. Her ikisinin neslinden iyi hareket edeni de vardır, nefesine apaçık zulmeden de vardır."^{683[683]}

Hız. İşhak rivayete göre yüz altmış yaşlarında bu günkü Filistin'in bulunduğu bölgede Kudüs yakınlarında vefat etmiş, babası İbrahim (a.s)'ın Mezradaki kabrinin yanına defnedilmiştir.^{684[684]}

Hız. İşhak (a.s) Mûcizeleri

1- Hayvanlar açık bir lisanla peygamberliğine şehâdet ederlerdi.

2- Duâ etmesi üzerine dağın harekete geçmesi: İşhâk (aleyhisselâm) Kudüs'te insanları Allahü teâlâyâ imâna dâvet edince, insanlar; "Eğer şu dağı harekete geçirirsen, imân ederiz." dediler. İşhâk aleyhisselâm duâ edince dağ sallanmaya başladı. Kudüs halkı hep birlikte imân ettiler.

3-İşhâk (aleyhisselâm) merkebine binip bir dağa çıkmak isteyince merkebin ön ayakları kısalır, arka ayakları uzardı. Dağdan aşağı inerken de tersi olurdu.

4- İşhâk (aleyhisselâm)'ın duâsı bereketiyle Allahü teâlâ ölmüş hayvanları diriltirdi.

5-şam ahâlisinin arzusu üzerine yaptığı duâ neticesinde, eline sırtına koyduğu bir koyun, hemen kuzulamış daha sonra ard arda dokuz defâ yavrulamıştır.

Hız. İsmail ile İşhak (a.s)'ın Nesilleri

Hız. İsmail (a.s): Hız. İsmail, Hız. İbrahim'le Hız. Hacer'in ilk çocuğudur, ve en büyük oğludur. Ve İbrahim (a.s)'ın onları götürdüğü Mekke beldesinde büyüdü.

Hız.İsmail (a.s) ergenlik çağına basmıştı. Mekke çevresinde oturan ırmaklardan bir kızla evlendi. Kadın Sad'in kızı Cedda veya Said b. Usame'nin kızı Ümera idi.

Ümera kaba, katı, kötü huylu bir kadın idi. Bir gün Hız. İbrahim İsmail'in evine ziyarete geldi ve kendini tanıtmadan; "evinde konukluk var mı? Yiyecek, içecek var mı?" diye sordu.

Ümare: "Yanımda, ne bir şey, ne de kimsem var!" dedi. İbrahim (a.s)ı konuk etmediği gibi evinden ve rızkından şikayetçi oldu.

Hız.İbrahim (a.s): "Kocan gelince, O'na benden selam söyle ve senin kapının eşiğinden razı değilim, bu eşiğini değiştirsın!" de. Ve bu sözleri Ümare kocası İsmail'e ilettil. Hız.İsmail (a.s) karısının tarifinden babası İbrahim (a.s)'ın geldiğini ve eşiğini değiştirme sözünden de karısından boşanması gerektiğini anladı. Ve boşandı.

Hız.İbrahim (a.s) oğlu İsmail'e Curhümlülerin güzel Arapça konuştuklarını ve İsmail (a.s)'ın da onların dillerini iyi bildiği için onlardan bir kız almasını emir ve tavsiye etti. İsmail (a.s)'da Mudab b. Amr'ın kızını gördü ve beğendi babasından istedi. Onunla evlendi.

Kızın ismi Ra'le veya Seyyide olup kendisi, güler yüzlü, tatlı dilli, güzel huylu ve nezaketli bir kadındı. Yine bir gün İbrahim (a.s), İsmail (a.s)'ın evine geldi ve evde oğlunu bulamadı. Ve karısı Ra'le'ye: "Kocan nereye gitti dedi. O'da kocam rızkımızı temin için ava gitti dedi. Ve İbrahim (a.s)'ın sorularını güzel bir şekilde cevaplayıp O'na hizmet ve hürmette bulundu, İbrahim (a.s)'ın başını yıkadı. Hız. İbrahim bu ortamdan razı oldu" ve, onlara duada bulundu. Evden ayrılırken İsmail (a.s)'a selam bıraktı ve; "kocana söyle kapının eşiğini iyi buldum ve bu eşiği iyi tutsun bozmasın" dedi.

Ra'le kocası gelince olanları bir bir anlattı. İsmail (a.s) zaten evde babasının kokusunu alınca İbrahim (a.s)'ın geldiğini anladı. Söylediği sözlerden karısının iyi bir hatun olduğunu ve O'na iyi bakması gerektiğini anladı.

Hız.İsmail (a.s)'ın ilk zevcesinden çocuğu olmadı. İkinci hanımı Mudad b. Amr'ın kızı Ra'le'den doğan çocukları:

1-Nabit	5-Mişma veya Meşmae	9- Tayma
2-Kaydar	6-Maşi	10- Yatur
3-Ezbel veya Ezbil	7-Duma	11- Nebiş, Neyiş
4-Mebşa veya Menşa	8-Ezer veya Ezür	12- Kayzuma

Hız. İsmail (a.s) ölüm döşeginde; kızım Nesime'yi, İshak (a.s)'ın oğlu Ays'la evlendir" diye vasiyet etti. İsmail (a.s), babası İbrahim (a.s)'ın vefatından sonra vefat etti. Vefat ettiğinde yüz otuz yedi yaşında idi. Hicr'de gömülü bulunan annesi Hacer'in yanına gömüldü.

Hız.İsmail (a.s)'ın oğullarından Kaydar'ın yüzünde Muhammed (a.s)'ın Nur'u parıldardı. Savaşçılık, güreşçilik ve ok atıcılık, avcılık gibi bir takım özellikleri vardı.

Nabit vefat ettiği zaman İsmail (a.s)'ın oğulları, geçim bolluğu olan yerlere dağıldılar. İçlerinden bazıları ise: "Biz, Allah'ın Hareminden ayrılmayız!" diyerek Mekke'de kaldılar. Mekke'de kalanlar arasında İsmail (a.s)'ın küçük yaşta ki çocukları da bulunuyordu. Bunun için Kabe hizmetini, Hız. İsmail (a.s)'ın oğullarının ana tarafından babaları olan Mudab b. Amr'elcüheri üzerine aldılar.

Hız. İshak (a.s): Hız. İshak (a.s), İbrahim (as)'ın ikinci oğlu olup Hız.Sare'den doğmuştur. O zaman İbrahim (a.s) yüz yirmi yaşında bulunuyordu. İshak (a.s) yıllar geçtikten sonra evlilik çağını varmıştı. Hız. İbrahim bekçisi ve güven kaynağı olan hizmetçisini Irak'taki (Harran)'a gidip, aşiretlerden bir kız getirmekle görevlendirdi.

Hizmetçisi, Allah'ın inayetiyle Harran'a vardı. İbrahim (a.s)'ın kardeşi Nahor'un oğlu Betuel'in Rafka'yı beğendi. Rafka İbrahim (a.s)'ın öz kardeşinin oğlunun kızı oluyordu. İshak'a teslim etmek üzere onunla birlikte döndü. Evlendikten yirmi sene sonra İshak (a.s)'a ikiz çocuk ihsan edildi. İlkini Esav ki Araplar buna Ays derler. Kardeşinin ökçesini tutarak doğan ikincisini de Yakub diye isimlendirdiler.

Hız.İshak, önce doğduğu için Ays'ı, Yakub'tan daha çok seviyordu. Annesi ise, daha küçük olduğu için Yakub'u daha fazla seviyordu. İshak'ın canı bir gün yemek istedi ve Ays'tan yemek getirmesini istedi. Yakub ise annesi ile birlikte yemeği Ays'tan öncee getirdi. İshak da onu yedi. Ve Yakub'a dua etti. Ays bunu öğrendi, kardeşine kızdı ve onu tehdit etti. Annesi bu durumu görünce Yakub'a Irak'ın Harran bölgesinde bulunan kardeşi Laban'ı ziyarete gitmesini, kardeşinin öfkesi

geçinceye kadar onun yanında kalmasını ve kızlarından biriyle evlenmesini söyledi. Ayrıca kocası İshak'dan onu bu şekilde emir ve tavsiyede bulunup dua etmesini istedi.

Bunun üzerine Yakub yola düzölüp dayısı Laban'a vardı. Kızı Rahel ile evlendirmesine karşılık ona hizmet etmeye başladı. Fakat dayısı onunla büyük kızı Lea'yı evlendirdi. Sabah olunca dayısına; ben senden, daha genç ve daha güzel olan Rahel'i istemiştım, deyince dayısı ona; "bizim adetlerimizde büyük varken küçüğü evlendirmek yoktur, eğer Rahel'i seviyorsan yedi sene daha hizmet et seni onunla evlendireyim" dedi. Yahup yedi sene daha hizmet etti ve öteki kardeşı onun yanına kattı. Onların dininde iki kardeşı bir nikah altında birleştirmek caiz idi.

Laban her iki kızına birer cariye hediye etti. Lea'ya Zilpa'yı Rahel'e Bilha'yı verdi. Sonra Yakub'un iki hanımı da cariyelerini Yakub'a hediye ettiler, böylece Yakub'un dört hanımı oldu ve onlardan on iki çocuğu dünyaya geldi.

Karısı Lea'dan: Ruben, Şemun (Şimeon), Lavi (Levi),
Yakuza (Yahuda), Yesakir (İssakar) ve Zebutu.
Karısı Rahel'den: Yusuf ve Bünyamin (Benyamin)
Karısı Bilha'dan: Dan ve Naftali.
Karısı Zilfa'dan: Gat ve Esir (Aşer) dünyaya geldi.

Yakub, dayısı Laban'ın yanında yirmi sene kalınca ailesine dönmeyi istedi. Dayısı da izin verdi. Yakup (a.s),

Ken'an iline yani Filistin'e yaklaştığında, kardeşı Ays'ın kendisini karşılamak üzere dua etti ve adamları göndererek ona büyük hediyeler takdim etti. Hediyeleri görünce Ays'ın kalbi yumuşadı ve yerini Yakub'a bırakarak sair dağlarına gitti. Yakub ise babası İshak'ın yanına geldi. Halil beldesinden habrun'da onun yanında ikamet etti. İshak yüz seksen yaşında vefat etti ve Halil beldesinde babası İbrahim'in defnedildiği mağaraya gömüldü.

Bütün İsrail oğulları Yakub'un bu on iki oğuldan gelme ve üremedir. Bu kollarda Peygamberlik şu şekilde zuhur etti:

Lavi (Levi) Kolundan: Musa, Harun, İlyas ve Elyase.

Yahuze (Yahude) kolundan: Davud, Süleyman, Zekeriyya, Yahya ve İsa.

Bünyamin kolundan: Yunus (a.s) olmuştur.

10-Hz. YA'KUB (a.s) ve Mucizeleri

Kur'ân'da adı geçen peygamberlerden biri.

Hiz.Ya'kûb (a.s)'ın soyu, İshâk (a.s) vasıtasıyla İbrahim (a.s)'a dayanmaktadır. O, İshak (a.s)'ın ve İshak (a.s) da İbrahim (a.s)'ın oğludur. Annesinin adı Refaka'dır. Kardeşı Ays ile beraber, ikiz olarak doğmuştur. Kardeşinin ardından doğduğu için ona Ya'kûb denmiştir.

Hiz.Ya'kûb (a.s)'ın diğeri bir adı da İsrail'dir. Kardeşı Ays'tan kaçarak dayısının yanına giderken gündüzleri saklanmış ve geceleri yürümüştür. Bundan dolayı kendisine İsrâil denmiştir. Kelime olarak İsrâil geceleyin (Allah'a) yürüyen demektir.^{685[685]}

Hız.Ya'kûb (a.s)'ın doğumu ve peygamberliği daha önceden müjdelendiği. Onun bu durumu Kur'ân'da şöyle haber verilmiştir:

وَأَمْرَاتُهُ قَائِمَةٌ فَضَحِكَتْ فَلَبَّسْنَاهَا بِإِسْحَقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَقَ يَعْقُوبَ

“Biz ona (İbrahim (a.s)'ın hanımına) İshâk'ı müjdeledik. İshâk'ın ardından da (torunu) Yakub'u.”^{686[686]}

Bu âyette aynı zamanda, Yakûb (a.s)'ın yukarıda sunulan soyu da dile getirilmiştir.

Hız.Yakûp (a.s), önce dayısı Lebân'ın büyük kızı Leyya ile ve ondan sonra ad küçük kızı Râhil ile evlenmiştir. Leyya'dan Rabil, Yehuza, Şem'un ve Lavi adındaki oğulları doğmuştur. Râhil'den de Yûsuf ve Bünyamin dünyaya gelmiştir. Yakupb (a.s)'ın diğer iki hanımından altı oğlu daha vardı. Toplam on iki erkek evlada sahipti.^{687[687]}

Kur'ân'ın birçok yerinde Ya'kûb (a.s)'ın peygamberliğinden ve çeşitli faziletlerinden bahsedilmektedir. Onun peygamberliğini dile getiren bazı âyetler şöyledir:

وَوَهَبْنَا لَهُمْ مِنْ رَحْمَتِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا (*) وَادْكُرْ فِي الْكِتَابِ مُوسَى إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا

Nihayet (İbrahim) onlardan ve Allah'ın dışında taptıkları şeylerden uzaklaşıp bir tarafa çekildiği zaman, biz ona İshâk'ı ve Ya'kub'u bağışladık ve her birini peygamber yaptık. Onlara rahmetimizden bağışta bulunduk ve kendilerine güzel ve üstün bir şan, şöhret nasip ettik.”^{688[688]}

إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا

“Nûh'a ve ondan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz gibi, sona da vahyettik. Nitekim İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a, torunlarına, İsâ'ya, Eyyüb'e, Yûnus'a, Harun'a, Süleyman'a da vahyetmiş ve Davud'a da Zebur'u vermiştik.”^{689[689]}

Hız.Ya'kub (a.s)'ın kuvvetli, basiretli ve halis (samimi) bir kişiliğe sahip olduğunu anlatan bazı âyetlerin meâli de şöyledir:

وَادْكُرْ عِبَادَنَا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَقَ وَيَعْقُوبَ أُولَى الْأَيْدَى وَالْأَبْصَارِ

“Kuvvetli ve basiretli kullarımız İbrahim'i, İshâk'ı ve Ya'kûb'u da an. Biz onları ahiret yurdunu düşünme özeliğiyle temizleyip, kendimize hâlis kul yaptık.”^{690[690]}

O, diğer peygamberler gibi Allah'ın hidâyetine erdirilen ve güzel davranan yüce bir kişi idi. Kur'ân'da bu hususta şöyle buyurulmaktadır:

686[686] Hûd, 11/71

687[687] İbn Kuteybe, Kilabu'l-Meârif, Beyrut 1970,19; İbn Haldun, Tarih, Beyrut, 1971, 1, 39

688[688] Meryem,19/49, 50.

689[689] Nisâ, 4/163

690[690] Sad,38/45, 46

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

"Biz ona (İbrahim'e) İshâk'ı ve İshâk'ın oğlu Ya'kûb'u da hediye ettik. Hepsine de doğru yolu gösterdik. Nitekim daha önce Nûh'a ve onun soyundan Dâvud'a, Süleyman'a, Eyyûb'e Yûsuf â Musa'ya ve Harûnâda yol göstermiştik. Biz güzel davrananlara böyle karşılık veririz." 691[691]

Bir de Ya'kub (a.s) rüya tabir etmeyi de bilirdi. Yüce Allah Kur'ân-ı Kerîm'de bu hususu şöyle haber vermiştir:

إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ (*) قَالَ يَا بَنِيَّ لَا تَقْصُصْ رُؤْيَاكَ عَلَى إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُبِينٌ (*) وَكَذَلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ آلِ يَعْقُوبَ كَمَا أَتَمَّهَا عَلَىٰ أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

"Hani bir zaman Yûsuf babasına: Babacığım, ben (rüy'a) on bir yıldız, güneşi ve ayı gördüm. Bunları hepsinin bana secde ettiklerini gördüm, demişti. (Babası Ya'kub ona şöyle demişti): Yavrum, rü'yânı kardeşlerine anlatma, sonra sana bir tuzak kurarlar. Çünkü şeytan, insana apaçık bir düşmandır! Böylece Rabb'in seni seçecek ve sana rü'yada görülen olayların yorumunu (veya Allah'ın kitabının ve peygamberlerin sünnetlerinin inceliklerini) öğretecek. Sana ve Ya'kûb soyuna nimetini tamlayacaktır. Nasıl ki ataların İbrahim'e, ve İshâk'a da nimetini tamamlamıştı. Şüphesiz Rabb'in bilendir, hikmet sahibidir." 692[692]

Hz. Ya'kûb (a.s) bitmeyen tükenmeyen güzel bir sabra sahipti. O, sabrıyla ve ümidiyle örnek bir peygamberdi. Kendisi, evlad acısı ve evlad ihanetiyle imtihan edildi. Kur'ân'da, onun hayatı, Yûsuf (a.s)'ın hayatı ile iç içe anlatılmıştır. Ya'kûb (a.s)'ın gözlerinin kaybolmasına, saçlarının ağarmasına ve belinin bükülmesine sebep olan bu evlad imtihanı ve onun örnek sabrı, Kur'ân'da şöyle haber verilmiştir:

قَالَ بَلْ سَأَلْتُ لَكُمْ أَنْفُسَكُمْ أَمْرًا فَصَبِّرْ جَمِيلًا عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (*) وَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا أَسْفَىٰ عَلَىٰ يُوسُفَ وَأَبِیْضَتْ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزَنِ فَهُوَ كَظِيمٌ (*) قَالُوا تَاللَّهِ تَفْتُنُوا تَذْكُرُ يُوسُفَ حَتَّىٰ تَكُونَ حَرَضًا أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِكِينَ (*) قَالَ إِنَّمَا أَشْكُوا بَثِّي وَخُزْنِي إِلَى اللَّهِ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ (*)

يَا بَنِيَّ اذْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يُوسُفَ وَأَخِيهِ وَلَا تَأَيَّسُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَأْتِيَنَّكَ مِنَ رُوحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ (*) فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسَّنَا وَأَهْلَنَّا الضُّرَّ وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُزْجِيَةٍ فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ (*) قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ بِيُوسُفَ وَأَخِيهِ إِذْ أَنْتُمْ جَاهِلُونَ (*) قَالُوا إِنَّكَ لَأَنْتَ يُوسُفُ قَالَ أَنَا يُوسُفُ وَهَذَا أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا إِنَّهُ مَنْ يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ (*) قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ أَثَرَكَ اللَّهُ عَلَيْنَا وَإِنْ كُنَّا لَخَاطِئِينَ (*) قَالَ لَا تَثْرِيبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ (*) اذْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا فَالْقُوهُ عَلَىٰ وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيرًا وَأْتُونِي بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ (*) وَلَمَّا فَصَلَ الْعِيرُ قَالَ أَبُوهُمْ إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلَا أَنْ تُفَنِّدُونِ (*) قَالُوا تَاللَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ (*)

فَلَمَّا أَنْ جَاءَ الشَّيْخُ الْفَقِيرُ عَلَىٰ وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بِصِيرًا قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ (*) قَالُوا يَا أَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا إِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ (*) قَالَ سَوْفَ اسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ (*) فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَىٰ يُوسُفَ أَوَىٰ إِلَيْهِ أَبَوَاهُ وَقَالَ ادْخُلُوا مِصْرَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ (*) وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا وَقَالَ يَا أَبَتِ هَذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُم مِنَ الْبَدْوِ مِنْ بَعْدِ أَنْ نَزَغَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِمَا يَشَاءُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

"Dedi ki: "Hayır, size nefisleriniz bir işi süslemiştir. Artık güzel bir sabır; umulur ki, Allah Teâlâ onların hepsini bana getiriverir. Şüphe yok ki alîm, hakîm ancak O'dur."

Ve onlardan yüz çevirdi. Ve, "Ey Yusuf'a teessüf!" dedi ve gözleri hüzünden dolayı bembeyaz kesildi. Artık teessürünü içine atıyordu.

Dediler ki: "Vallahi sen helâke yüz tutuncaya kadar veya helâk olmuşlardan oluncaya değin Yusuf'u anıp durmaktan geri kalmayacaksın."

Dedi ki: "Ben derdimi ve hüznümü ancak Allah Teâlâ'ya arzederim, ve ben Allah Teâlâ'dan sizin bilmeyeceğiniz şeyi bilirim."

"Oğullarım! Gidiniz de Yusuf'tan ve kardeşinden bir haber arayıp sorunuz. Ve Allah'ın rahmetinden ye'se düşmeyiniz. Çünkü Allah'ın rahmetinden, kâfirler olan kavimden başkası ümidini kesmez."

Vaktâ ki, O'nun huzuruna girdiler. Dediler ki: "Ey azîz! Bizi de, ailemizi de zaruret kapladı ve bir değersiz sermaye ile gelmiş olduk. Artık bize ölçüyü tamamla, ve bize tasaddukta bulun. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ tasaddukta bulunanları mükâfaata erdirir."

Dedi ki: "Bilmiş oldunuz mu, siz câhil kimseler iken Yusuf'a ve kardeşine neler yaptığınızı?"

Dediler ki: "A sen evet... Muhakkak sen Yusuf musun?" Dedi ki: "Ben Yusuf'um ve bu da kardeşimdir. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ bizim üzerimize âtifette bulundu. Çünkü her kim ittika'da bulunur ve sabrederse, artık muhakkak ki, Allah Teâlâ muhsinlerin mükâfaatını zâyi etmez."

Dediler ki: "Allah'a kasem olsun, Allah seni bizim üzerimize elbette tercih buyurmuştur. Halbuki, biz elbette hata edicilerden olmuştuk."

Dedi ki: "Bugün sizin üzerinize bir levm yoktur. Allah Teâlâ sizin için mağfiret buyurur. Ve o, merhamet edenlerin en ziyâde merhametlisidir."

"Şu gömleğimi götürün de onu babamın yüzüne sürün. Görücü bir hale gelir. Ve bütün ailenizle beraber bana geliniz."

Vaktâ ki, kâfile ayrıldı. Babaları dedi ki: "Ben muhakkak Yusuf'un kokusunu buluyorum. Eğer bana bunaklık isnad etmeyecek olsa idiniz" (elbette beni tasdik ederdiniz).

Dediler ki: "Allah'a kasem olsun, muhakkak sen elbette eski şaşkınlığının içindesin."

Vaktâ ki müjdecî geldi, onu yüzünün üzerine koydu, hemen görücü haline döndü. Dedi ki: "Ben size dememiş mi idim ki, sizin Allah'tan bilmeyeceklerinizi ben bilirim?"

Dediler ki: "Ey babamız! Bizim için günahlarımız hakkında istiğfarda bulun, muhakkak ki biz hata ediciler olmuşuzdur."

Dedi ki: "Sizin için Rabbinizden yakında mağfiret talebinde bulunacağım. Şüphe yok ki O, bağışlayıcıdır, merhamet edicidir."

Vaktâ ki, Yusuf'un yanına girdiler, babasıyla anasını yanına alıp kucakladı ve dedi ki: "Mısır şehrine inşâ-allah, emin emin olarak giriniz."

Ve babası ile anasını yüksek bir taht üzerine kaldırdı ve onun için hepsi secdeye kapandılar ve dedi ki: "Ey pederim! İşte bu, evvelce görmüş olduğum rüyamın te'vilidir. Onu Rabbim vakta mutabık kıldı ve muhakkak ki, bana ihsanda bulundu. Çünkü beni zindandan çıkardı ve sizi çölden getirdi, benim ile kardeşlerimin arasını şeytan bozduktan sonra. Şüphe yok ki, Rabbim dilediği şey için pek latîf tedbir sahibidir. Muhakkak ki alîm, hakîm olan O'dur O."^{693[693]}

Bu âyetlerde de ifade edildiği gibi, Ya'kûb (a.s)'ın çocukları, neticede yaptıklarına pişman oldular. Babalarından ve kardeşleri Yûsuf (a.s)'dan özür dilediler. Babaları Ya'kûb (a.s) ve kardeşleri Yusuf (a.s) onları bağışladılar ve onlar için Allah'a yalvarıp dua ettiler. Cebrâil (a.s), Ya'kûb (a.s)'a gelerek, çocukları için yaptığı duasının kabul edildiğini ve çocuklarının Allah tarafından bağışlandıklarını müjdeledi.^{694[694]}

Hz.Yak'ub (a.s) da diğer peygamberler gibi insanları Allah'a inanmaya ve O'na ibadet etmeye çağırdı. Kendisi bu yolda fevkalade örnek bir hayat yaşadı.

Kur'ân-ı Kerîm'de bildirildiği gibi, Yakub (a.s), İbrâhim (a.s)'ın yaptığı gibi, ruhunu teslim etmeden önce, çocuklarına vasiyette bulundu:

قَالَ يَا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ

"O zaman (Yâ'kûb), oğullarına; "Benden sonra neye kulluk edeceksiniz?" demişti. (Onlar da): "Senin Rabb'in ve ataların İbrâhim, İsmâil ve İshâk'ın Rabb'i olan tek Allah'a kulluk edeceğiz. Biz O'na teslim olanlarız" dediler."^{695[695]}

Hz.Ya'kûb (a.s)'ın Mucizeleri

1-Duâsı bereketiyle bir koyunun karnından dört kuzu doğmuştu. Bir kavim gelip, Ey Allah'ın peygamberi, geçen sene koyunlarımız hiç doğurmadı. Cenâb-ı Hakka duâ ediniz, hem bu seneki, hem de geçen sene ki kuzuları birden versin, diye ricâ ettiler. Yâkûb (aleyhisselâm) duâ edince, her bir koyundan dörder tâne doğmak sûretiyle koyunları çoğaldı.

2- Sesi sürekli olup, üç konaklık yerden bile duyulurdu. Düşman askerine bağırdığı zaman korkularından hep kaçarlardı.

3- Hz. Yâkûb'un attığı şey, pek uzaklara giderdi.Oğullarını Amâlîka kavmiyle muhârebeye gönderince, muhâbere esnâsında Yehûda adlı oğlunun, süngü ve mızrakla silâhı parçalanmıştı. Yehûda, silâhım kırıldı babacığım, bir silâh gönderiniz, diye seslendiği anda, hazret-i Yâkûb işitip, bir dağ başından önceki gibi bir silâh attı ve seslendi. Yehûda sesini işitip, silâhı aldı ve hemen düşmana saldırdı ve gâlip geldi.Halbuki aralarında 360km'lik mesâfe vardı.

4- Hz.Yâkûb (aleyhisselâm)'ın duâsı bereketiyle büyük ve küçük dağlar yerlerinden kalkmışlardır. Ken'an ahâlisini dine dâvet ettiği vakit, orada bulunup, yörenin iki tarafını darlaştıran dağların başka yere naklolanmasıyla, yerlerinin geniş bir saha olmasını istemişlerdi. Yâkûb (aleyhisselâm) duâ edince, murâdları hâsıl olup, yerleri geniş ve düzlük olup havası da gâyet güzel olarak Hicaz'da en güzel yer olarak tanınmıştır.

^{693[693]} Yusuf,12/83-100

^{694[694]} Salebî, el-Arais, Mısır 1951,140 vd.

^{695[695]} Bakara,2/133

5-Ken'an ahâlisini imâna davet ettiği vakit, oturdukları yerlerde bulunan dağlık ve taşlık yerlerin, bütün tepe vetaşların toprak olmasını teklif etmişlerdi. Hz.Yâkûb aleyhisselâm duâ edince, diledikleri gibi olmuştur.

11-YÛSUF (a.s) ve Mucizesi

Yusuf Peygamberin Çocukluğu ve Gördüğü Rüya

Yusuf Peygamber daha çocukken bir rüya görmüş ve rüyasının yorumunu babasına sormuştur. Babası Yakup Peygamber ise Hz. Yusuf'un rüyasıyla ilgili yorum yapmış ve onu güzel haberlerle müjdelemiştir. Ancak bununla birlikte rüyasını diğer kardeşlerine anlatmaması konusunda kendisini uyarmıştır. Bu olay Kuran'da şu şekilde geçer:

إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ (*) قَالَ يَا بَنِيَّ لَا تَقْصُصْ رُؤْيَاكَ عَلَى إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُبِينٌ (*) وَكَذَلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ آلِ يَعْقُوبَ كَمَا أَتَمَّهَا عَلَىٰ أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ وَاسْحَقَ إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

“Hani Yusuf babasına: "Babacığım, gerçekten ben (rüyamda) onbir yıldız, güneşi ve ayı gördüm; bana secde etmekteyken gördüm" demişti. (Babası) Demişti ki: "Oğlum, rüyayı kardeşlerine anlatma, yoksa sana bir tuzak kurarlar. Çünkü şeytan, insan için apaçık bir düşmandır. Böylece Rabbin seni seçkin kılacak, sözlerin yorumundan (kaynaklanan bir bilgiyi) sana öğretecek ve daha önce ataların İbrahim ve İshak'a (nimetini) tamamladığı gibi senin ve Yakub ailesinin üzerindeki nimetini tamamlayacaktır. Elbette Rabbin, bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir." 696[696]

Yusuf Peygamber babasına rüyasını anlattığında babasının rüyasını kardeşlerine anlatmaması konusunda onu uyarmasının sebebi, kardeşlerinin güven vermeyen tavrıydı. Yakup Peygamber ilim sahibi, ferasetli bir insan olduğu için oğullarının fitne çıkarmaya müsait olan karakterlerinin ve kıskanç yapılarının farkındaydı. Onları çok iyi tanıdığı için Hz. Yusuf'a tuzak kurabileceklerini de tahmin etmekteydi. Bu nedenle Hz. Yakup şeytanın düşmanlığına dikkat çekmiş, Hz. Yusuf'a temkinli olmasını öğütlemiştir.

Bu kıssadan çıkarılacak bir ders Müslümanların fitneci ve münafık karakterli, din konusunda gevşek olan insanların yanında dikkatli olmaları, Müslümanlarla ilgili olabilecek güzel gelişmeleri böyle kişilere anlatmamaları gerektiğidir. Zira müminlerin nimete kavuşmaları, gelişmeleri, güçlenmeleri, iyi bir konuma gelmeleri samimi dindarları çok sevindirir, fakat kalbinde hastalık olan, münafık karakterli insanları çok rahatsız eder. Bu tür kişiler dinin ve müminlerin menfaatini istemeyecekleri için onların gelişmelerini engellemek ister ve hatta bunu yapabilmek için müminlere düşman olan kişilerle işbirliği dahi yaparlar. Münafık karakterli kişilerin bu durumunu Allah bir ayetinde şöyle haber vermiştir:

إِنْ تُصِيبْكَ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَإِنْ تُصِيبْكَ مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا أَمْرَنَا مِنْ قَبْلُ وَيَتَوَلَّوْا وَهُمْ فَرِحُونَ

Sana iyilik dokunursa, bu onları fenalaştırır, bir musibet isabet edince ise: "Biz önceden tedbirimizi almıştık" derler ve sevinç içinde dönüp giderler." 697[697]

Bu nedenle Müslümanları ilgilendiren güzel ve hayırlı olaylar gerçekleşmeden önce bu tarz insanlara söylenmemeli ve bu tarz kişilere karşı temkinli davranılmalıdır. Babasının Hz. Yusuf'a yaptığı uyarı bu konuya açık bir örnektir.

Kardeşlerinin Hz. Yusuf'a Kurdukları Tuzak

Yakup Peygamber Hz. Yusuf'u uyarmakta haklıydı, çünkü kardeşleri onu ve küçük erkek kardeşlerini babalarından kıskanmaktaydılar. İçlerindeki bu kıskançlık öylesine şiddetliydi ki, onları Hz. Yusuf'a tuzak kurmaya kadar götürdü. Bu da Hz. Yusuf'un kardeşlerinin İslam ahlakından uzak olduklarının ve mümin karakteri sergilemediklerinin bir diğer göstergesidir. Onların kurdukları bu tuzak ve Yusuf peygambere yaptıkları Kur'an'da şöyle anlatılır:

إِذْ قَالُوا لَيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَى آبَيْنَا مِنَّا وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّ أَبَانَا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ (۶۹۸) أَفْتُلُوا يُوسُفَ أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهُ أَبِيكُمْ وَتَكُونُوا مِن بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ

"Onlar şöyle demişti: "Yusuf ve kardeşi babamıza bizden daha sevgilidir; oysa ki biz, birbirini pekiştiren bir topluluğuz. Gerçekte babamız, açıkça bir şaşkınlık içindedir.

Öldürün Yusuf'u veya onu bir yere atıp-bırakın ki babanızın yüzü yalnızca size (dönük) kalsın. Ondan sonra da salih bir topluluk olursunuz. "698[698]

Ayetlerden açıkça anlaşıldığı gibi, kardeşlerinin Hz. Yusuf'a tuzak kurmalarındaki en büyük etken kıskançlıktı. Babalarının Hz. Yusuf'u ve kardeşini daha çok seviyor olduğunu düşünmeleri onları bu kıskançlığa itmekteydi. Yalnızca kendilerine yönelik bir sevgi istiyorlar; kendilerinin sayıca çok oluşları ve birbirlerini pekiştirmeleri nedeniyle sevgiye daha çok hak sahibi olduklarını düşünüyorlardı.

Elbette ki bu, son derece çarpık bir mantıktır. Çünkü Kur'an'a göre müminlerin birbirlerini sevmedeki tek ölçüleri takvadır. Kim takvaca üstünse, kim Allah'tan daha çok korkuyor ve O'nun sınırlarını en titiz biçimde koruyorsa, kim en güzel ahlakı gösteriyorsa müminler doğal olarak en çok o kişiyi severler. İşte müminlerin sevgi anlayışları bu şekildedir. Açıktır ki, Yakup Peygamber de oğullarına sevgi yöneltirken bunu ölçü almıştır. Hz. Yusuf diğer oğullarından çok daha takva ve güzel ahlaklı olduğu için bu durumda onu en çok sevmesi son derece doğaldır. Fakat Hz. Yusuf'un kardeşleri bu bakış açısına sahip olmadıkları için, babalarının Hz. Yusuf'a ve kardeşine olan sevgisini de anlayamamışlardır. Bu da onların dinden uzak karakterlerinin önemli bir göstergesidir.

Dikkat çeken ayrı bir yönleri de, babaları hakkında kullandıkları saygısız üsluptur. Babaları seçkin bir peygamber olmasına, üstün bir akıl ve feraset (anlayış) sahibi olmasına rağmen onlar Hz. Yusuf'a ve kardeşine olan sevgisinden ötürü babalarının "şaşkınlık içinde" olduğunu iddia etmekteydiler. Bir peygambere karşı böyle pervasız bir üslup kullanmaları da onların imani zayıflıklarını göstermektedir. Ancak imanlarının zayıf olduğunu, hatta münafık karakterli olduklarını anlamak için daha kuvvetli bir delil vardır: Hz. Yusuf'u öldürmek istemeleri... Allah'tan korkan, ahirette hesap vereceğine inanan, Allah'ın her an kendisini işittiğini ve gördüğünü bilen bir insanın Allah'ın haram kıldığı böyle bir fiile yanaşmayacağı ve hatta aklından dahi geçirmeyeceği son derece açıktır. Ancak bu kişiler babalarının kendilerini sevmesini sağlamak ya da kıskançlık duygularını tatmin etmek için, çözümünü Hz. Yusuf'u öldürmekte ya da bir yere atıp bırakmakta bulmuşlardır.

Öldürmek zaten haramdır, ancak küçük yaşta bir çocuğu bir yere atıp bırakmak da çok vicdansızca bir harekettir. Bunu yapmayı düşünebilen insanlarda vicdan, merhamet gibi duyguların bulunmadığı son derece açıktır. Görüldüğü gibi, Hz. Yusuf'un kardeşleri acımasız ve zalimdirler.

Üstelik mantık örgüleri de çok bozuktur. Hz. Yusuf'a böyle bir kötülük yapıp, harama girdikten sonra hala "salihlerden olmayı" ummaktadırlar. Elbette ki bir insan bir kötülük işledikten sonra Allah'tan samimi bağışlanma isterse, düzelmeyi ve salihlerden olmayı umabilir. Fakat bu kişiler yaptıklarının yanlış olduğunu bile bile, önce yapıp sonra da salihlerden olmayı planlamaktaydılar. İşte bu, onların sağlıklı bir muhakeme yeteneğine ve mümin karakterine sahip olmadıklarının bir başka delilidir.

Ayetin devamında en zor anında Allah'ın Hz. Yusuf'a yardım ettiği, içlerinden birine onu öldürmek yerine kuyuya atma fikrini ilham ettiği görülür.:

قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ وَالْقَوْهُ فِي غِيَابَتِ الْجُبِّ يَلْتَقِطُهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ

İçlerinden bir sözcü dedi ki: "Eğer (mutlaka bir şey) yapacaksanız, öldürmeyin Yusuf'u, onu kuyunun derinliklerine bırakıverin de bir yolcu kafilesi alsın."^{699[699]}

Görüldüğü gibi onlar Hz. Yusuf'la ilgili istedikleri planları yapsınlar, her türlü tuzağı kursunlar aslında Yusuf peygamber Allah'ın kendisi için belirlediği kaderi yaşamaktadır. Kimse kendisi için belirlenen kaderin dışına çıkamaz. Allah daha Hz. Yusuf doğmadan çok önce bu kaderi çizmiştir, Yusuf peygamber de bu kaderi aynen yaşamıştır.

Bu arada bir konuyu daha hatırlatmak gerekir ki, Hz. Yusuf'un ölümünü engelleyen, onu kuyuya atma fikrini getirerek yaşamasını sağlayan kardeşi değil, Allah'tır. Allah dilemese kardeşi kuyuya atma fikrini düşünemez ve böyle bir fikir veremezdi. Ancak Hz. Yusuf'un kaderinde önce öldürülmesinin planlanması, sonra da vazgeçilip kuyuya atılması vardır. Bundan dolayı kardeşi böyle bir fikirle gelmiştir. Yoksa halk arasındaki yanlış kader anlayışında olduğu gibi kaderin değişmesi gibi bir durum kesinlikle söz konusu değildir. Yusuf Peygamberin kaderi tüm bu ayrıntılarla beraber yaratılmıştır. Kardeşlerinin onu öldürmemeleri de onların bozulmuş bir planıdır. Ancak o planı da en baştan bozulmuş olarak yaratan Allah'tır.

Nitekim Allah bu planı, o daha henüz çocuk yaşta iken, gördüğü rüya aracılığıyla Hz. Yusuf'a bildirmiştir. Hz. Yusuf'un hayatı da, Allah'ın bildirdiği bu rüyayı doğrulayacak şekilde gelişmiştir. Allah kimi zaman dilediği kullarına bu şekilde gaybı haber verebilir. Peygamberimiz Hz. Muhammed'e de, Mekke'yi fethedip orada müminlerle birlikte güven içinde hac yapacağını bir rüya aracılığıyla bildirmiştir. Bu konudaki ayette şöyle buyrulmaktadır:

لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُؤُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا

“Andolsun Allah, elçisinin gördüğü rüyanın hak olduğunu doğruladı. Eğer Allah dilerse, mutlaka siz Mescid-i Haram'a güven içinde, saçlarınızı tıraş etmiş, (kiminiz de) kısaltmış olarak (ve) korkusuzca gireceksiniz. Fakat Allah, sizin bilmediğinizi bildi, böylece bundan önce size yakın bir fetih (nasib) kıldı.”^{700[700]}

Allah'ın gaybı bildirmesinin ve olayların da tam bu şekilde gerçekleşmesinin sırrı, bizim için "gayb" olan herşeyin, Allah katında ezelde tespit edilmiş, yaşanmış ve bitmiş olmasıdır. Gayb insanlar için vardır. Zamandan ve mekandan münezzeh olan Allah ise her şeyi yaratan ve bilendir. Tüm zamanı ve tarihi de, tek bir an olarak yaratmıştır.

Kıssanın devamında Hz. Yusuf'un yaşadığı olayları incelerken de bu gerçek unutulmamalıdır. Yaşanan her şey Allah'ın dilediği şekilde meydana gelir. Ve her birinde müminler için hayır ve güzellikler vardır. Yaşanılan ve sabır gösterilen her zorluğun ardından, Allah dünyada ferahlık ve nimet, ahirette ise sevap ve mükafat verir. Dolayısıyla köleleştirilmek, hapse düşmek, iftiraya uğramak gibi dışarıdan "şer" gözüken olaylar, müminler için büyük birer hayır olur.

Hz. Yusuf'un Kardeşlerinin Sinsi Planları

Allah, Kur'an'da Hz. Yusuf'un kardeşlerinin aralarında, Hz. Yusuf aleyhinde sinsi bir plan hazırladıklarını ve sonra bunu uygulamaya koyduklarını bildirir. Planlarını gerçekleştirebilmek için önce babalarından Hz. Yusuf'u kendileriyle göndermesi için izin istemişler ve kendilerine güvenmediğini bildikleri için babalarını ikna etmeye çalışmışlardır:

قَالُوا يَا أَبَانَا مَا لَكَ لَا تَأْمَنَّا عَلَى يُوسُفَ وَإِنَّا لَهُ لَنَاصِحُونَ (*) أَرْسَلَهُ مَعَنَا عَدَا يَرْتَع وَيَلْعَب وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

"(Bu karara vardıldıktan sonra) "Ey Babamız," dediler. "Sana ne oluyor, Yusuf'a karşı bize güvenmiyorsun? Oysa gerçekte biz, onun iyiliğini isteyenleriz. Sen onu yarın bizimle gönder, gönlünce gezsin, oynasın. Elbette biz onu koruyup-gözetiriz."^{701[701]}

Ayetin ifadesinden de anlaşıldığı gibi, babaları Hz. Yusuf'u göndermek konusunda isteksiz davranmış ve hatta kendilerine güvenmediğini onlara hissettirmiştir ki onlar da hemen kendilerini savunmaya geçmişlerdir. Aslında Hz. Yusuf'un iyiliğini istediklerini ileri sürmüşlerdir. Hz. Yusuf'u öldürmeyi ya da kuyunun derinliklerine atmayı planlarken bu şekilde bir yalanı rahatça söyleyebilmeleri ise münafık karakterli insanların kolayca yalan söylediklerine delildir. Nitekim yalanları yine devam etmiş, babalarına Hz. Yusuf'u gezmesi, oynaması için götürmek istediklerini söylemişlerdir. Üstelik kendilerinin de onu koruyup, gözeticeklerine söz vermişlerdir. Dikkat edilmesi gereken bir başka konu ise, münafık karakterli insanların kendilerini hep iyi niyetli gösterme çabalarıdır. Hz. Yusuf'un iyiliğini istediklerini söylemeleri ve sanki onun rahatını düşündükleri izlenimi vermeye çalışmaları sinsi karakterlerinin bir parçasıdır. Ancak Yakup Peygamber ferasetli ve basiretli bir insan olduğu için onların güvenilmez karakterini kolayca fark edebilmiştir:

قَالَ إِنِّي لَيَحْزُنُنِي أَنْ تَذْهَبُوا بِهِ وَأَخَافُ أَنْ يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ (*) قَالُوا لَنْ أَكُلَهُ الذِّئْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّا إِذًا لَخَاسِرُونَ

"Dedi ki: "Sizin onu götürmeniz gerçekten beni üzer ve siz ondan habersiz iken onu kurdun yemesinden korkuyorum.

Dediler ki: "Andolsun, biz, birbirini kollayan bir topluluk iken, kurt onu yerse, bu durumda şüphesiz kayba uğrayan (aciz) kimseler oluruz."^{702[702]}

Yakup Peygamber oğullarına güvenmediği ve Hz. Yusuf'a bir kötülük yapacaklarını tahmin ettiği için bu güvensizliğini dile getirmiştir. Onların Hz. Yusuf'a bir kötülük yapıp ardından da yalan bir bahaneyle karşısına gelebileceklerini tahmin etmiştir. Onlar bu fikre şiddetle karşı çıkmışlar, böyle bir şeyin olamayacağı konusunda babalarını ikna etmeye çalışmışlardır. Bu da münafık karakterli insanların sıkışınca başvurdukları bir yöntemdir. Nitekim kıssanın devamından, söyledikleri sözlerde samimi olmadıkları anlaşılmaktadır:

وَجَاؤُ آبَاهُمْ عِشَاءً يَبْكُونَ (*) قَالُوا يَا أَبَانَا إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتَاعِنَا فَأَكَلَهُ الذِّئْبُ وَمَا أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ

701[701] Yusuf,12/ 11-12

702[702] Yusuf,12/13-14

“Akşam üstü babalarına ağılar vaziyette geldiler. Dediler ki: "Ey Babamız, gerçek şu ki, biz gittik, yarıştık. Yusuf'u da yiyeceklerimizin (veya eşyamızın) yanında bırakmıştık. Fakat onu kurt yemiş. Ne var ki biz doğruyu söylesek bile sen bize inanacak değilsin."^{703[703]}

Görüldüğü gibi, olaylar tam olarak Yakup Peygamberin beklediği şekilde gelişmiştir. Hz. Yusuf'un kardeşlerinin tavırları, babaları Hz. Yakup'un onlardan yana kuşku duymasını doğrular şekilde olmuştur. Ağlayarak gelmeleri onların tavırlarındaki bozukluğu açık bir biçimde göstermektedir. Nitekim böyle aciz bir tutum, bir müminin yanaşmayacağı bir tavidir. Müminler herşeyde bir hayır ve hikmet olduğunu bildikleri için, başlarına her ne gelirse gelsin yine de ağlamak, sızlanmak gibi bir acze düşmezler.

Üstelik Hz. Yusuf'un kardeşlerinin ağlaması münafık karakterli insanların yapacağı türden bir ağlamadır. Göz yaşını bir silah gibi kullanarak karşı tarafı yalanlarına ikna etmeye çalışmak, münafıkların sinsi yöntemlerinden biridir. Böylelikle kendilerini acındırıp, aciz göstermeye çalışırlar. Güvenilir insanlar olmadıkları halde kendilerine güvenilir havası vermeye çalışırlar. Bu, her dönemde münafık karakterli insanların değişmez özelliğidir. Nitekim Hz. Yusuf'un kardeşleri de küçük bir çocuğu kuyunun derinliklerine atarken hiçbir vicdan azabı duymamışlar, ama yaptıklarının hesabını vermeye gelince, bu sefer ağlayarak babalarına gelmişlerdir. Samimiyetsizce, rol gereği ağladıkları ise son derece açıktır.

Hz. Yusuf'la ilgili uydurdukları yalana dikkat edilecek olursa, bu da Yakup Peygamberin dile getirdiği endişesidir. Oğulları aynen onun söylediği gibi bir bahane ile gelmişlerdir. Meydana gelen bu durum müminler için önemli bir tecrübe vesilesidir. Dikkat edilirse bir önceki konuşmada Hz. Yakup endişesini açıkça dile getirmiş, Hz. Yusufu bir kurdun yemesinden çekindiğini söylemiştir. Münafık karakterli oğulları onun bu endişesini kullanmışlar, Hz. Yusuf'u kuyuya attıktan sonra babalarına aynı yalanı söylemişlerdir. Böylece babalarının onlara inanabileceğini düşünmüşlerdir. Müminlerin bu kıssadan almaları gereken ders, münafık karakterli kişilerin yanında samimi endişelerini, kaygılarını dile getirmemek olmalıdır. Çünkü münafıklar, müminlerin bu samimi sözlerini, bu örnekte de görüldüğü gibi, onlara karşı kullanabilmektedirler.

Ayetin devamından anlaşıldığı gibi aslında babalarının kendilerine inanmadığının onlar da farkındadırlar. Bu durum, sadece Hz. Yusuf'un kardeşlerine değil, tüm münafık karakterlilere ait bir psikolojidir: Müminlere tuzak kuranlar devamlı bir suçluluk ruhu içindelerdir. Sık sık kendi kötülükleri akıllarına gelir, hatta bunu dile bile getirirler. "Bize inanmayacaksın ama doğruyu söylüyoruz" gibi normal bir insanın başvurmayaacağı şekilde ifadelerle de kendilerine olan güvensizliklerini iyice ortaya çıkarırlar. Bu onların mümin ahlakı ve karakteri göstermemelerinden kaynaklanmaktadır. Allah Kur'an'da münafıkların bu yapmacık ve abartılı konuşmalarına dair bir örneği şöyle bildirmektedir:

إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ (*) اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

“Münafıklar sana geldikleri zaman: "Biz gerçekten şehadet ederiz ki, sen kesin olarak Allah'ın elçisisin" dediler. Allah da bilir ki sen elbette O'nun elçisisin. Allah, şüphesiz münafıkların yalan söylediklerine şahidlik eder. Onlar, yeminlerini bir siper edinip Allah'ın yolundan alıkoydular. Doğrusu ne kötü şey yapıyorlar."^{704[704]}

703[703] Yusuf,12/16-17

704[704] Yusuf,12/1-2

Görüldüğü gibi münafıklar, "yeminlerini siper edinmeye", yani yalan yere yemin ederek bunu, kendilerine bir korunma mekanizması yapmaya çalışmaktadırlar. Müminler zaten birbirlerinin sözlerine güvenirler, asla şüphe etmezler. Münafıklar ise müminleri aldattıklarını sansalar da, hiçbir zaman müminlere zarar veremezler. Allah onların bu durumunu bir ayetinde şöyle bildirir:

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَيَالِيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ (*) يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ (*) فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ

“İnsanlardan öyleleri vardır ki: "Biz Allah'a ve ahiret gününe iman ettik" derler; oysa inanmış değillerdir. (Sözde) Allah'ı ve iman edenleri aldatırlar. Oysa onlar, yalnızca kendilerini aldatıyorlar ve şuurunda değiller. Kalplerinde hastalık vardır. Allah da hastalıklarını arttırmıştır. Yalan söylemekte olduklarından dolayı, onlar için acı bir azab vardır.”^{705[705]}

Hız. Yusuf'un Kardeşlerinin Sahte Delil Getirmeleri

Hız. Yusuf'un kardeşleri de aslında inandırıcı olmadıklarının farkındadırlar. Bunun için kendilerini inandırıcı kılacağını düşündükleri sahte bir delil üretmişlerdir. Üzerine kan sürerek Hız. Yusuf'un gömleğini babalarına getirmişler, onun gerçekten öldüğü izlenimini vermeye çalışmışlardır.

Bu olay, müslümanlara karşı tuzak kuran insanların, sahte deliller üreterek komplo hazırlayabileceklerine dair de bir işarettir. Bu yönteme karşı sakınmak, bilinçli olmak ve;

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا

"Ey iman edenler, eğer bir fasık, size bir haber getirirse, onu 'etrafılıca araştırın..."^{706[706]} hükmü gereğince, öne sürülen sözde "delil"i iyice incelemek gerekmektedir.

Ancak Yakup Peygamber kendilerine kesinlikle inanmamış, onların oyunlarını fark etmiş ve bunun onlar tarafından düzölüp uydurulmuş bir yalan olduğunu açıkça ifade etmiştir:

وَجَاؤْ عَلَى قَمِيصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ

“Ve gömleği üzerinde yalancı bir kan olduğu halde gelmişlerdi. Dedi ki: "Size nefsiniz belki bir işi süslemiş oldu. Artık güzel bir sabır! Ve ancak Allah Teâlâ'dır sizin şu söylediklerinize karşı kendisinden yardım istenilecek zât.”^{707[707]}

Hız. Yakup, oğullarına, "Nefsiniz sizi yanıltıp böyle bir işe sürüklemiş" derken insanın nefsine uyduğu takdirde çok kötü işler işleyebileceğine, nefsin insanı yanıltabileceğine ve tüm bu kötülüklerin nefse uymaktan kaynaklandığına dikkat çekmiştir. Bu, müminlerin de üzerinde mutlaka düşünmeleri gereken bir gerçektir. Çünkü nefis insanı kötülöklere sürükler, insanın her an uyanık ve dikkatli olması, nefsinin telkinlerine değil vicdanının sesine uyması gerekir. Ayrıca bu ayetten anlaşılan bir diğör hikmet ise münafık karakterli insanların, nefislerinin kontrolünde hareket ettikleridir.

Burada en dikkat çeken noktalardan biri Yakup Peygamberin gösterdiği tevekküllü davranıştır. Bu davranış, müminlerin her an her şartta yalnızca Allah'a dayanıp güvenmeleri ve sabretmeleri gerektiğini gösteren önemli bir örnektir. Çünkü görüldüğü üzere aslında Yakup Peygamber, oğullarının

705[705] Bakara,2/8-10

706[706] Vakıa,49/6

707[707] Yusuf,12/18

Hız. Yusuf'a bir tuzak kurduklarının farkındadır. Fakat kendisi son derece itidalli ve sabırlı davranarak, yardımını Allah'tan istemektedir. Zalim oğullarına söylediği şu söz, kendisinin salih, kamil ve mübarek bir insan olduğunu bir kez daha göstermektedir:

وَجَاؤْ عَلَى قَمِيصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ

"Ve gömleği üzerinde yalancı bir kan olduğu halde gelmişlerdi. Dedi ki: "Size nefsiniz belki bir işi süslemiş oldu. Artık güzel bir sabır! Ve ancak Allah Teâlâ'dır sizin şu söylediklerinize karşı kendisinden yardım istenilecek zât."^{708[708]}

Yusuf Peygamberin Kuyuya Atılışı

Hız. Yusuf'un yaşadığı olayları okurken unutulmaması gereken çok önemli bir konu vardır: Hız. Yusuf bunları yaşarken, Allah'ın her an yanında olduğunu, onu da tuzak kuran kardeşlerini de işitmekte ve görmekte olduğunu bilincindedir. Allah Hız. Yusuf'a şöyle vahyetmiştir:

فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ وَاجْمَعُوا أَنْ يَجْعَلُوهُ فِي غِيَابَتِ الْجُبِّ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنَبِّئَهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

"Nitekim onu götürdükleri ve kuyunun derinliklerine atmaya topluca davrandıkları zaman, Biz ona (şöyle) vahyettik: "Andolsun, sen onlara kendileri, farkında değilken bu yaptıklarını haber vereceksin."^{709[709]}

Yukarıdaki ayette iki nokta daha dikkat çekmektedir: Birincisi Hız. Yusuf'u kuyuya atarlarken kardeşleri topluca hareket etmektedir. Belki de böylece sorumluluğu hep beraber alacaklarını düşünmektedirler. Oysa bu, son derece hatalı bir mantıktır. Aksine bu davranışları, hepsinin aynı vicdansızlığa ortak olduklarının da kanıtıdır. İçlerinden vicdanlı tek bir kişi dahi çıkmamıştır.

Bu durumun işaret ettiği bir diğer sonuç ise münafıkların müminler aleyhinde toplu hareketlerde bulunabildikleri, toplu isyan çıkarmaya yatkın bir topluluk olabildikleridir.

Ayrıca yukarıdaki ayette, Yusuf Peygamberin en zor anında, Allah'ın vahiy yoluyla kendisine yardım ettiği de görölmektedir. Üstelik Allah Hız. Yusuf'a gelecekte haber vermiştir ki, bu bir mucizedir. Yusuf Peygamber açısından bakıldığında ise çok büyük bir nimettir. Zira tam kuyuya atılmak üzereyken Allah'tan vahiy almak ve Allah'ın vaadiyle karşılaşmak aslında onun için olabilecek en büyük yardım ve destektir. Yani Hız. Yusuf daha o an kuyuya atılırken Allah'ın bildirmesiyle onların tuzaklarının bozulacağını biliyordu. Allah'ın vaadine olan güveninden dolayı tevekküllü ve huzurluydu.

Ancak şunu da unutmamak gerekir ki, samimi bir mümin, kendisine vahiy gelme se dahi, her zorlukta ve sıkıntıda Allah'a tevekkül eder ve yaşadığı herşeyden razı olur. Çünkü Allah Kur'an'da:

وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا

"...Allah, kafirlere mü'minlerin aleyhinde kesinlikle yol vermez"^{710[710]} ayetiyle daima müminlerin yanında olduğunu haber vermiştir. Allah'ın bu vaadine kesin olarak iman eden bir insan, inkarcıların ve münafıkların tuzaklarından dolayı endişeye kapılmaz.

708[708] Yusuf,12/18

709[709] Yusuf,12/15

710[710] Nisa,4/141

Hız. Yusuf'un da üstünlüğü sahip olduğı ahlakından ve Allah'a olan teslimiyetinden ileri gelmektedir. Henüz küçük bir çocuk olmasına rağmen son derece olgundur. Küçük bir çocuğun kuyuya atılmasını iyi düşünmek gerekir. Ayette onun kuyunun derinliklerine atıldığından bahsedilmektedir. Demek ki Hz. Yusuf'un bulunduğı yer karanlık bir yerdir. Ölüm tehlikesinin çok yoğun olduğı, bulunup bulunmayacağını dahi kesin olmadığı tehlikeli bir mekandır. Ayrıca kendisini nasıl insanların bulacağını, bu insanların iyi mi kötü mü olacaklarını da bilemez. Bu şartlar altında tevekkül sahibi olmayan bir insan çok zorlanabilir, endişeye kapılabilir. Oysa Hz. Yusuf tüm bunlara rağmen çok tevekküllü ve sabırlıdır. Bunlar onun üstün ahlakının göstergesidir. Büyüyünce seçilmiş bir insan olacağı küçük yaşta böyle bir imtihana tabi tutulup, denenmesinden de bellidir. Çünkü bu ancak takva sahibi, Allah'a gönülden bağlı ve tevekküllü insanların başarabileceğı bir sınavdır.

Aslında içinde bulunduğı şartlar Yusuf Peygamber için zahiren bakıldığında ürkütücü bir durumdur. Zor bir imtihanla denenmektedir. Ama Allah:

فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا

"Demek ki, gerçekten zorlukla beraber kolaylık vardır"^{711[711]} ayeti gereğı Hz. Yusuf'a yardım etmiştir. Onu rahatlatacak, ona huzur ve güven verecek bir müjde vahyetmiştir.

Hz. Yusuf'un Kuyudan Kurtuluşu

Hız. Yusuf'un kuyudan nasıl kurtulduğı şu ayetle bildirilir:

وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلَى دَلْوَهُ قَالَ يَا بُشْرَى هَذَا غُلَامٌ وَأَسَرُّهُ بِضَاعَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ

"Bir yolcu-kafilesi geldi, sucularını (kuyuya su almak için) gönderdiler. O da kovasını sarkıttı. "Hey müjde... Bu bir çocuk." dedi. Ve onu (kuyudan çıkarıp) 'ticaret konusu bir mal' olarak sakladılar. Oysa Allah, yapmakta olduklarını bilendi."^{712[712]}

Hız. Yusuf'un kuyuya atıldığı an da, kuyudan kurtulduğı an da, aslında hep kaderinde belirlenen olaylar yaşanmaktadır. Hiçbir şey kaderde belirlenenin dışında gelişmez. Bu nedenle Hz. Yusuf kuyuya atıldıktan sonra oraya hangi kafilenin geleceğı, kafilenin gideceğı yer, kafiledekilerin nasıl insanlar oldukları Hz. Yusuf daha doğmadan ve hatta yaratılmadan çok önce Allah katında belirlidir. Bu önemli gerçeğin farkında olan müminler bu nedenle başlarına gelen olaylar karşısında çok tevekküllüdürler.

Yukarıdaki ayetten anlaşıldığına göre, Hz. Yusufu kuyuda bulan ve onu kurtaran kafiye onu satabileceklerini düşünüp, bir ticaret konusu olarak görmüşlerdir. Zira o dönemde Mısır ve civarında kölelik sistemi geçerlidir. İnsanlar köle ticareti yapmakta, özellikle de çocukları alıp satmaktadırlar. Kafiledekilerin Hz. Yusuf'u bulduklarında birbirlerine müjde vermelerinin sebebi de budur. Bu nedenle Hz. Yusuf hakkında da ticari gayeler düşünmeleri doğaldır. Ayetin devamında onu pek önemsemedikleri ve ucuz fiyata sattıkları bildirilmektedir:

وَشَرُّهُ بَشْتَنٍ بِخَسٍ دَرَاهِمٍ مَعْدُودَةٍ وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ

"Onu ucuz bir fiyata, sayısı belli (birkaç) dirheme sattılar. Onu pek önemsemediler."^{713[713]}

711[711] İnşirah,94/5

712[712] Yusuf,12/19

713[713] Yusuf,12/20

Aslında böyle olması da çok hikmetlidir. Çünkü şayet onu önemsemiş olsalar, onun seçkin bir insan olduğunu, peygamber olduğunu bilseler belki de ona kötülük yapmak, zarar vermek isterlerdi. Veya bunu öğrenecek olan diğer inkarcılar Hz. Yusuf'a kötülük yapabilirlerdi. Hz. Yusuf'u önemsemeyerek bir köle gibi satmaları, ondan maddi menfaat beklemeleri, onun için çok hayırlı olmuştur.

Hz. Yusuf kıssasındaki bu hikmet, inkarcıların geleneksel bir tutumu olan müminleri küçümsemelerinin, onları kendilerince önemsiz ve etkisiz insanlar gibi görmelerinin de, aslında müminler için büyük hayırlara vesile olduğuna bir işarettir.

Burada dikkat çeken bir nokta daha vardır. Bilindiği gibi Yusuf Peygamber olağanüstü güzelliğiyle tanıtılan bir peygamberdir. Fakat görüldüğü gibi köle tacirlerinin eline düştüğünde bu güzelliği henüz dikkat çekmemiştir. Onun ne kadar kıymetli bir insan olduğunu da anlayamamışlardır. Onu bulanlar yalnızca "bir çocuk" diye nitelendirmişlerdir. Demek ki o dönemde Allah bir hikmet ve hayır üzere onun güzelliğini saklamıştır. Bu, Allah'ın ona bir başka yardımı, onun üzerindeki bir başka korumasıdır.

Köle tacirleri tarafından bulunan Yusuf Peygamber Kur'an'da bildirildiğine göre Mısırlı bir kişiye satılmıştır. Bu durum, ayette şöyle bildirilir:

وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ مِصْرَ لِامْرَأَتِهِ أَكْرِمِي مَثْوَاهُ عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ وَلِنُعَلِّمَهُ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَىٰ أَمْرِهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

“Onu satın alan bir Mısır'lı (aziz,) karısına: "Onun yerini üstün tut (ona güzel bak), umulur ki bize bir yararı dokunur ya da onu evlat ediniriz" dedi. Böylelikle Biz, Yusuf'u yeryüzünde (Mısır'da) yerleşik kıldık. Ona sözlerin yorumundan (olan bir bilgiyi) öğrettik. Allah, emrinde galib olandır, ancak insanların çoğu bilmezler.”^{714[714]}

Allah, Hz. Yusuf'u kendisini satın alan Mısırlı'nın vesilesiyle koruma altına alarak, onun güzel bir şekilde bakılmasını ve büyütülmesini sağlamıştır. Onu Mısır'da yerleştirmiştir. Onu satın alan kişi Hz. Yusuf'u eşine emanet ederken onun hakkında şefkatli ve merhametli bir üslup kullanmış, ona iyi bakması yönünde tembihte bulunmuştur. Hatta kendileri için Hz. Yusuf'tan bir yarar dahi ummuş ve onu evlat edinmeyi dahi düşünmüştür. Aslında bu da Allah'ın Yusuf Peygambere yardım ve desteğinin, şefkat ve merhametinin bir delilidir. Kuyuya atıldığında pek çok tehlike ile yüz yüze iken, Allah onu kurtarmış ve rahat edeceği, iyi bir yerde barındırmış, Mısır'da yerleşik kılmıştır. Tüm bunlar Allah'ın onun üzerindeki nimetleridir.

Ayrıca Allah Hz. Yusuf'a katından bir ilim vererek, ona sözlerin yorumunu öğretmiştir. Şüphesiz ki bu, Allah'ın dilediği kullarına nimet olarak verdiği çok büyük bir yetenek ve aynı zamanda lütuftur. Bir ayette Allah bu konuyla ilgili olarak şunları bildirir:

يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ

“Dilediğine hikmet verir. Kendisine hikmet verilmiş olan bir kimse ise, muhakkak ona birçok hayır verilmiş olur. Ve bunu ancak halis akıl sahipleri tefekkür eder.”^{715[715]}

Erginlik Çağına Geldiğinde İftiraya Uğraması

Hız. Yusuf böylece Mısırlı Aziz'in yanında yaşamaya başlar. Allah ona sözlerin yorumunu öğretmenin yanı sıra erginlik çağına eriştiğinde hüküm ve ilim de verir. Ayette geçen hükümden kasıt, hakim olma, Allah'ın kitabına uygun ve adaletli karar verebilme özelliğidir. İlim ise, kitabın bilgisi ya da öz bilgi diyebileceğimiz herşeyin içyüzünün farkında olma bilgisi olabilir. (En doğrusunu Allah bilir) Bu, Allah'ın Yusuf Peygamberi seçmesinin ve onu ahlakı nedeniyle nimetlendirmesinin göstergesidir. Bu gerçek Kur'an'da şöyle anlatılır:

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

“Erginlik çağına erişince, kendisine hüküm ve ilim verdik. İşte Biz, iyilik yapanları böyle ödüllendiririz.”^{716[716]}

Ancak Hz. Yusuf erginlik çağına geldiğinde evinde kalmakta olduğu kadın, yani Aziz'in karısı, Hz. Yusuf'tan ayetin ifadesiyle "murad almak" istemiştir. Bunun için her türlü ortamı hazırlamış, kapıları sıkıca kapatmış ve Hz. Yusuf'a gayri meşru bir teklifte bulunmuştur. Hz. Yusuf'un burada verdiği karşılık iffetli bir müminin örnek tavrıdır. Öncelikle, ayette haber verildiği gibi kendisi de kadını arzulamış olmasına rağmen, böyle haram bir fiil işlemekten Allah'a sığınmış, Allah'ın rızasına aykırı olan böyle çirkin bir harekete kesinlikle yanaşmamıştır. Ardından yine vefalı ve güzel bir davranış göstermiş, kadına Aziz'i hatırlatmış, onun kendisine iyi baktığını, hoşnut kıldığını söylemiştir. Böylece Aziz'e bu şekilde bir vefasızlık yapamayacağını da belirtmiştir. Hemen ardından zalimlerin kurtuluşa eremeyeceğini söyleyerek bunun zalimce bir davranış olacağını belirtmiştir. Bütün bunlar ayetlerde şu şekilde anlatılır:

وَرَأَوْنَاهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَغَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ (*) وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنَّ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ

“Evinde kalmakta olduğu kadın, ondan murad almak istedi ve kapıları sınıksız kapatarak: “İsteklerim senin içindir, gelsene” dedi. (Yusuf) Dedi ki: “Allah'a sığınırım. Çünkü o benim efendimdir, yerimi güzel tutmuştur. Gerçek şu ki, zalimler kurtuluşa ermez.” Andolsun kadın onu arzulamıştı, -eğer Rabbinin (zinayı yasaklayan) kesin kanıt (burhan)ını görmeseydi- o da (Yusuf da) onu arzulamıştı. Böylelikle Biz ondan kötülüğü ve fuhşu geri çevirmek için (ona delil gönderdik). Çünkü o, muhlis kullarımızdandı.”^{717[717]}

Yukarıdaki ayetten anlaşıldığı gibi, Hz. Yusuf zinanın Allah katında haram kılındığını bilmektedir. Bu nedenle harama yaklaşmamış ve kadından kaçmaya çalışmıştır. Allah'ın Hz. Yusuf için kullandığı "o da onu arzulamıştı" ifadesi, bizlere imtihanın önemli bir sırrını öğretmektedir: Bir müminin nefsinin, dinen haram olan şeylere karşı istek duyması mümkündür. Önemli olan, müminin bu isteğe boyun eğmemesi ve Allah'ın sınırlarını aşmamak için irade göstermesidir. Eğer nefsin istekleri olmasaydı, o zaman imtihan da olmazdı.

Olayların devamı ayette şöyle anlatılır:

وَاسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ وَأَلْفَيَا سَيِّدَهَا لَدَا الْبَابِ قَالَتْ مَا جَزَاءُ مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا إِلَّا أَنْ يُسْجَنَ أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

716[716] Yusuf,12/22

717[717] Yusuf,12/23-24

“Kapıya doğru ikisi de koştular. Kadın onun gömleğini arkadan çekip yırttı. (Tam) Kapının yanında kadının efendisiyle karşılaştılar. Kadın dedi ki: "Ailene kötülük isteyen, zindana atılmaktan veya acı bir azaptan başka cezası ne olabilir?"^{718[718]}

Bu olayın ardından, Yusuf Peygamberin her türlü iffetli, zinadan sakınan tavrına rağmen kadın kızgınlığı nedeniyle Hz. Yusuf'a iftira atmıştır. Vezir olan kocasına Yusuf Peygamberin kendisine kötü niyetle yaklaştığını söylemiş, dahası suçsuz yere zindana atılması ya da acı bir azapla azaplandırılması gibi iki seçenek öne sürerek onun cezalandırılmasını istemiştir. Bu durum, kadının Allah korkusundan yoksun ve zalim bir karaktere sahip olduğunu açık göstergesidir. Zaten Hz. Yusuf'a böylesine ahlaksızca bir teklifte bulunmuş olması bunun en önemli göstergesidir. Ancak iftira atıp, onun haksız yere cezalandırılmasını istemesi de zalimliğinin bir başka kanıtı olmaktadır. Hz. Yusuf ise şöyle karşılık vermiştir:

قَالَ هِيَ رَأَوْتُ عَنْ نَفْسِي وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ أَهْلِهَا إِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ قُبُلٍ فَصَدَقَتْ وَهُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ (*) وَإِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ

“(Yusuf) Dedi ki: "Onun kendisi benden murad almak istedi." Kadının yakınlarından bir şahid şahitlik etti: "Eğer onun gömleği ön taraftan yırtılmışsa bu durumda kadın doğruyu söylemiştir, kendisi ise yalan söyleyenlerdendir. Yok eğer onun gömleği arkadan çekilip-yırtılmışsa, bu durumda kadın yalan söylemiştir ve kendisi doğruyu söyleyenlerdendir."^{719[719]}

Bu durumda kadının Hz. Yusuf'un gömleğini arkadan yırtmış olması aslında Yusuf Peygamberin kapıya doğru kaçtığıının, kadının ise onu kovaladığının delili olmuştur. Ve ayette de bildirildiğine göre, Hz. Yusuf'un haklılığı delillendirilmiştir:

فَلَمَّا رَا قَمِيصَهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِنْ كَيْدِكُنَّ إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ (*) يُوسُفُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا وَاسْتَغْفِرِي لِذَنْبِكِ إِنَّكِ كُنتِ مِنَ الْخَاطِئِينَ

“Onun gömleğinin arkadan çekilip-yırtıldığını gördüğü zaman (kocası): "Doğrusu, bu sizin düzeninizden (biri)dir. Gerçekten sizin düzeniniz büyüktür" dedi. "Yusuf, sen bundan yüz çevir. Sen de (kadın) günahın dolayısıyla bağışlanma dile. Doğrusu sen günahkarlardan oldun."^{720[720]}

Aziz Hz. Yusuf'un haklı olduğunu vicdanen anlamış ve bunun karısının bir düzeni olduğunu söylemiştir. Yukarıdaki ayetlerde aktarılan konuşmaları Aziz'in, karısına göre daha vicdanlı olduğunu delilidir. Fakat olay bu noktada kapanmamıştır. Kuran'da diğer gelişmeler şöyle anlatılır:

إِنَّكِ كُنتِ مِنَ الْخَاطِئِينَ (*) وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهِ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا إِنَّا لَنَرِيهَا فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

“Şehirde (birtakım) kadınlar: "Aziz (Vezir)'in karısı kendi uşağının nefsinden murad almak istiyormuş. Öyle ki sevgi onun bağrına sinmiş. Biz, doğrusu onu açıkça bir sapıklık içinde görüyoruz" dedi.”^{721[721]}

Görüldüğü gibi, olay şehirde kadınlar arasında yayılmıştır. Ayette kadınlara dikkat çekilmesi belki cahiliye ahlakını benimsemiş kadınların dedikoducu ya da fitneci karakterine dikkat çekmek için olabilir. (En doğrusunu Allah bilir)

718[718] Yusuf,12/25

719[719] Yusuf,12/26-27

720[720] Yusuf,12/28-29

721[721] Yusuf,12/30

Şehirde kadınlar bu olay üzerine kendi aralarında vezirin karısını kınayarak konuşmuşlardır. Suçlu olanın Hz. Yusuf değil Aziz'in karısı olduğunu anlamışlardır. Aziz'in karısı, halkın kendi hakkında olumsuz konuşmalarından sıkıntı duymuştur. Nitekim Allah'ın rızasını göz ardı eden, insanların rızasını kazanmayı amaçlayan kişiler, halkın gözünde küçük duruma düşmekten, kendileri hakkında olumsuz bir imaj oluşmasından çok çekinirler. Gizlice yaptıkları suçlarını insanların bilmesi, Allah'tan korkmayan bu tip insanların en çok korktukları olaylardır. Aziz'in karısının içinde bulunduğu durum da böyledir.

Aziz'in karısı kendisi hakkında konuşulduğunu, dedikodusunun yapıldığını anladığında bunu yapan kadınlara bir düzen hazırlamıştır. Buradaki amaç kendisinin Hz. Yusuf'tan gayrimeşru bir ilişki istemekte sözde haklı olduğunu kanıtlamaktır. Çünkü Yusuf Peygamber olağanüstü güzel bir insandır. Nitekim diğer kadınlar Hz. Yusuf'un güzelliği karşısında şaşkınlığa düşmüşlerdir:

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَّكَأً وَآتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ سِكِّينًا وَقَالَتِ اخْرُجْ عَلَيْهِنَّ فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ

“(Kadın) Onların düzenlerini iştince, onlara (bir davetçi) yolladı, oturup dayanacakları yerler hazırladı ve her birinin eline (önlerindeki meyveleri soymaları için) bıçak verdi. (Yusuf’a da:) “Çık, onlara (görün)” dedi. Böylece onlar onu (olağanüstü güzellikte) görünce (insanüstü bir varlıkmiş gibi gözlerinde) büyüttüler, (şaşkınlıklarından) ellerini kestiler ve: “Allah’ı tenzih ederiz; bu bir beşer değildir. Bu, ancak üstün bir melektir” dediler.”^{722[722]}

Yukarıdaki ayette görüldüğü gibi, Hz. Yusuf'un güzelliği bu kadınlara Allah'ı hatırlatmış ve onlar da bu olağanüstü güzellik karşısında Allah'ı tespih etmişlerdir. Onun güzelliğini insan üstü bir güzellik olarak yorumlamışlar ve hatta melek olduğunu dahi iddia etmişlerdir. Hatırlanacak olursa, Allah Hz. Yusuf'un küçüklüğünde onun çarpıcı güzelliğini insanlardan gizlemiş, böylece Hz. Yusuf'u korumuştur. Fakat zaman geçip de Hz. Yusuf erginlik çağına geldiğinde, güzelliği çok dikkat çekmeye başlamıştır. Kuşkusuz bu ayrıntıların her birinde önemli hikmetler gizlidir. Kısasanın devamında olayların şöyle geliştiği haber verilir:

قَالَتْ فَذَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنَّنِي فِيهِ وَلَقَدْ رَاوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ وَلَئِنْ لَّمْ يَفْعَلْ مَا امْرَأَتُهُ يُفْسِدْ لَكُمْ دِينَكُمْ وَهُوَ يَأْكُلُ الرِّبَا أَوْ يَتَّبِعُ الظُّلُمَ

“Kadın dedi ki: “Beni kendisiyle kınadığınız işte budur. Andolsun onun nefsinden ben murad istedim, o ise (kendini) korudu. Ve andolsun, eğer o kendisine emrettiğimi yapmayacak olursa, mutlaka zindana atılacak ve elbette küçük düşürülenlerden olacak.”^{723[723]}

Görüldüğü gibi, kadın aslında kendisinin suçlu olduğunu, Hz. Yusuf'un ise iffetini korumak istediğini açıkça itiraf etmiştir. Fakat kalabalık bir insan grubunun gözü önünde aynı çirkin teklifini yinelemiş, Hz. Yusuf'a bunu yapmasını emretmiş, direktmiş ve hatta sözüne uymadığı takdirde Hz. Yusuf'u zindana atılmakla ve küçük düşürülmekle tehdit etmiştir. Buradan kadının ne kadar zalim ve çirkin bir ahlak sahibi olduğu da anlaşılmaktadır. Bu, elbette ki çok şaşılacak bir durumdur.

Kadın belki Mısır'daki konumuna, zenginliğine ve belki de Hz. Yusuf'un, kendi kölesi olmasına güvenerek onu harama girmeye zorlamaktadır. Bu son derece iffetsiz bir tekliftir ve Aziz'in karısı kimseden çekinmeden, herkesin gözü önünde bu çirkin teklifini tekrarlamıştır. Bu, gerek onun dinsizliğinin gerekse onu izleyen diğer kadınların hak dini yaşama konusundaki gevşekliklerinin delilidir. Zira mümin bir kadın harama kesinlikle girmeyeceği gibi hiçbir mümin kadın da böyle bir

ahlaksızlığa seyirci kalmaz. Üstelik kıssada anlatılan bu kadınlar vezirin karısının tehditlerine de ses çıkarmamakta, yaptığı çirkinliklere göz yummaktadırlar.

Kur'an'da ayrıca Mısırlı Aziz'in de, delilleri gördüğü halde Hz. Yusuf'un zindana atılmasına ses çıkarmadığı, karısının da aynı şekilde yıllarca Hz. Yusuf'un zindanda kalmasına göz yumduğu haber verilmiştir. Bu örnekten de anlaşıldığı gibi mümin olmayan kimseler her zaman kendi yandaşlarının yanında olmakta, tuzak kurulurken seyredip, sessiz kalabilmektedirler. Nitekim yukarıdaki ayette şehirdeki kadınların da tuzağa ortak olup susmayı tercih ettikleri görülmektedir. Hatta Aziz'in karısı itiraf etse de Hz. Yusuf'u savunmamışlar, hiçbir suçu olmayan, çok güzel ahlaklı bir insanın hapse atılmasına seyirci kalmışlardır.

Bu noktada dikkat çeken bir diğer husus ise Hz. Yusuf'un samimiyetidir. Böyle bir ortam karşısında hemen Allah'a sığınmış ve çok samimi bir şekilde Allah'a düşüncelerini açarak O'ndan yardım dilemiştir. Hz. Yusuf'un üslubunda çok büyük bir samimiyet ve ihlas hakimdir:

قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُنْ مِنَ الْجَاهِلِينَ (*) فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

“(Yusuf) Dedi ki: "Rabbim, zindan, bunların beni kendisine çağırdıkları şeyden bana daha sevimlidir. Kurdukları düzeni benden uzaklaştırmazsan, onlara (korkarım) eğilim gösterir, (böylece) cahillerden olurum." Böylece Rabbi, duasını kabul etti ve onların hileli düzenlerini kendisinden uzaklaştırdı. Çünkü O, işitendir, bilendir.”^{724[724]}

Kıssanın bu bölümünde en dikkat çeken unsur da, kuşkusuz kadınların düzen kurmaya yatkınlıklarıdır. Özellikle bu tarz konularda cahiliye kadınlarına karşı müminlerin dikkatli olmaları gerektiği de bu kıssadan alınacak dersler arasındadır. Zira haram-helal gibi bir duyarlılıkları olmadığı ve Allah'ın sınırlarına karşı da kayıtsız oldukları için çeşitli sebeplerden dolayı -kimi zaman kibirlerini tatmin etmek, kimi zaman nefislerine boyun eğmek, kimi zaman müminlere zorluk çıkarmak gibi sebeplerden ötürü- mümin erkeklere karşı bu tarz düzenler kurabilirler. Ancak şunu da belirtmeliyiz ki, burada kast edilen bütün kadınlar değil, Allah korkusu olmayan cahiliye kadınlarıdır.

Hz. Yusuf'un Haksız Yere Zindana Atılması

Önceki sayfalarda anlattığımız gibi, Aziz'in karısı şehirdeki kadınların gözü önünde aslında Hz. Yusuf'tan murad almak isteyeninin kendisi olduğunu kabul etmiş, Hz. Yusuf'un ise bunu reddettiğini itiraf etmişti. Aziz de aynı kanaatteydi, karısına Allah'tan bağışlanma dilemesini, çünkü günahkarlardan olduğunu hatırlatmıştı. Yani bu olaya tanık olan ya da duyan herkes aslında Hz. Yusuf'un suçsuz olduğunu, kadının bir düzen kurduğunu biliyordu. Ama herşeye rağmen vicdansızca bir karar vermişler ve Hz. Yusuf'u zindana atmışlardır:

ثُمَّ بَدَأَ لَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا رَأَوُا الْآيَاتِ لَيْسَجُؤْنَهُ حَتَّىٰ

“Sonra onlarda (Yusuf'un iffetine ilişkin) delilleri görmelerinin ardından, mutlaka onu belli bir vakte kadar zindana atmak (görüşü) ağır bastı.”^{725[725]}

Bu noktada en dikkat çeken husus bir insanı haksız yere hapse atabilmeleridir. Buradan da anlaşılmaktadır ki, olayın yaşandığı toplumda o devirde haklının değil, güçlünün üstün tutulduğu batıl

^{724[724]} Yusuf,12/33-34

^{725[725]} Yusuf,12/35

bir sistem hakimdir. Üstelik kanunlara göre suçlu olmadığı halde, deliller suçsuz olduğunu açıkça ispatladığı halde bir insanı hapse atabilmeleri, istedikleri takdirde kendi çıkarları doğrultusunda kullanabilecekleri bir hukuk sistemleri olduğunu gösterir.

Gerçekte bu, Allah'ın değişmeyen bir kanunudur: Müminler, özellikle Allah'ın elçileri inkar edenler tarafından mutlaka hapse atılmak ve engellenmek istenirler. Aynı durum Peygamberimiz döneminde de yaşanmış, Allah bu gerçeği şöyle haber vermiştir:

وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ

“Hani o inkar edenler, seni tutuklamak ya da öldürmek veya sürgün etmek amacıyla, tuzak kuruyorlardı. Onlar bu tuzağı tasarlıyorlarken, Allah da bir düzen (bir karşılık) kuruyordu. Allah, düzen kurucuların (tuzaklarına karşılık verenlerin) hayırlısıdır.”^{726[726]}

Görüldüğü gibi, her çağda, her dönemde Müslümanların ve Allah'ın elçilerinin maruz kaldıkları bu durum, Hz. Yusuf üzerinde de tecelli etmiştir. Eğer Hz. Yusuf Müslüman olmasaydı ve onların batıl sistemlerine, dejenere ahlaklarına boyun eğen biri olsaydı o zaman ona karşı böyle düşmanca bir tavır sergilemeyecekler, suç işlese dahi görmezden geleceklerdi. Ancak onun tertemiz bir müslüman olması ve Allah'ın hoşnutluğunu, emir ve yasaklarını herşeyden üstün tutması, ona karşı düşmanlık etmelerine neden olmuştur. Kur'an'da birçok ayette bildirildiği üzere, dinden uzak insanlar salih müminlere karşı her zaman benzer bir düşmanlık beslemişlerdir.

Hz. Yusuf'un böyle haksız bir şekilde zindana atılması o sıralar Mısır'da adaletsiz bir sistemin var olduğunu gösterdiği gibi, toplumda ahlaki bir dejenerasyon yaşandığına da işaret etmektedir.

Buraya kadar anlattığımız olaylar zahiri bir bakışla Hz. Yusuf'un yaşadığı "felaketler" olarak değerlendirilebilir. Oysa olayların iç yüzüne bakıldığında görülür ki bütün bunları yapan, bu olayların düzenleyicisi olan Allah'tır. Daha önce de belirttiğimiz gibi bu olaylar Hz. Yusuf'un belirlenmiş kaderinin bir parçasıdır ve onun için son derece hayırlıdır. Nitekim haksız yere zindana atılmak gibi bir imtihanı yaşayan, bu şartlarda Allah'a tevekküllü ve sadık olan bir insan takva sahibi demektir. Böyle bir kişinin Allah'ın sevgisini ve rızasını kazanacağı ise açıktır. Bu bakımdan Hz. Yusuf'un zindana atılması onun açısından bir şer veya aksilik değil, tam tersine hayır ve güzelliştir.

Ayrıca bu kıssada, iman etmeyenlerin veya münafıkların, bir araya gelerek müminler aleyhinde tuzak kurduklarına da dikkat çekilmektedir. Ancak, bu insanlar –daha önce de belirttiğimiz gibi- hiçbir zaman müminlere zarar veremezler. Allah katında onların kurdukları tuzaklara karşı onlara kurulmuş bir tuzak vardır. Ve bu insanlar tuzaklarını kurarlarken, Allah onların tüm konuşmalarını, kararlarını, içlerinden geçirdiklerini en ince ayrıntısına kadar bilir ve işitir. Hatta, onlar daha dünyaya gelmeden milyonlarca yıl önce onların müminlere tuzak kuracakları kaderlerinde belirlenmiştir. Ve yine Allah kaderde onların tuzaklarını bozacak olan olayları da belirlemiştir. Dolayısıyla müminlere karşı kurulan her tuzak aslında baştan bozulmuş olarak meydana gelir. Allah Kur'an'da bu sırrı şöyle bildirmektedir:

وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ وَسَيَعْلَمُ الْكُفَّارُ لِمَنْ عُقْبَى الدَّارِ

“Onlardan öncekiler de hileli-düzenler kurmuşlardı; fakat düzen kuruculuğun (tedbirlerin, karşılık vermelerin) tümü Allah'a aittir. Her bir nefsin ne kazandığını O bilir. Bu yurdun sonu kimindir, inkar edenler pek yakında bileceklerdir.”^{727[727]}

وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ مَكْرُهُمْ وَإِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ (*) فَلَا تَحْسِبَنَّ اللَّهَ مُخْلِفَ وَعْدِهِ رُسُلَهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ

“Gerçek şu ki, onlar hileli-düzenler kurdular. Oysa onların düzenleri, dağları yerlerinden oynatacak da olsa, Allah katında onlara hazırlanmış düzen (kötü bir karşılık) vardır. Allah'ı, sakın elçilerine verdiği sözden dönen sanma. Gerçekten Allah azizdir, intikam sahibidir.”^{728[728]}

Bu nedenle müminler bu tarz bir düzenle karşılaştıklarında tevekküllü olur, Allah'a güvenir ve bu tuzağın aslında bozulmuş olduğunu bilirler. Bu nedenle düzen ne kadar şiddetli olursa olsun onlar son derece sakin ve itidallidirler. Bu da Allah'a ve O'nun ayetlerine olan güvenlerindendir. Bu, aynı zamanda müminlere özgü bir sırdır. Mümin olmayan, dinden uzak bir yaşam süren insanların bu huzurlu ruh haline sahip olmaları ise imkansızdır.

Hz. Yusuf'un Zindan Günleri

Kur'an'da Hz. Yusuf ile birlikte iki gencin daha zindana girdiği ve bu gençlerin Hz. Yusuf'a rüyalarının yorumunu sordukları bildirilmektedir:

وَدَخَلَ مَعَهُ السَّجْنَ فَتَيَانِ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرِنِي أَخَصِرُ خَمْرًا وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرِنِي أَحْمِلُ فَوْقَ رَأْسِي خُبْرًا تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ نَبِّئْنَا بِتَأْوِيلِهِ
إِنَّا نَرِيكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ

“Onunla birlikte iki genç de zindana girmişti. Biri: "Ben (rüyamda) kendimi şarap sıkıyorken gördüm." dedi. Öbürü: "Ben de kendimi başımın üstünde ekmek taşıyorken gördüm; kuş da ondan yemekteydi" dedi. "Bunun yorumundan bize haber ver. Doğrusu biz seni, iyilik yapanlardan görmekteyiz.”^{729[729]}

Hatırlanacağı gibi, Allah Hz. Yusuf'a sözlerin yorumunu öğretmiştir. Bu nedenle zindan arkadaşları rüyalarının yorumunu ona sormuşlardır. Ama bir nokta dikkat çekicidir: Hz. Yusuf'un böyle bir ilme ve hikmete sahip olduğunu nasıl bilmişlerdir?

Ayetin devamındaki ifade, bu sorunun cevabını da göstermektedir: Zindandakiler, Hz. Yusuf'u **"iyilik yapanlardan gördüklerini"** söylemektedirler. Bu ise, Hz. Yusuf'un zindanda bulunduğu süre boyunca örnek bir mümin tavrı sergilediğini ve bunun da etrafındaki insanları etkilediğini gösterir. Anlaşılmaktadır ki, Hz. Yusuf'un tavırları, üslubu ve yüzü, "güvenilirlik sıfatı"nın tecelli ettirmiş, yani insanlara güven vermiştir. Gerçekten de bir insanın sadece yüz ifadesi dahi, salih bir müslüman olduğunu etrafına hissettirebilir. Nitekim Allah Kur'an'da müminlerden bahsederken:

تَرِيَهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا

"Belirtileri, secde izinden yüzlerindedir"^{730[730]} buyurmaktadır.

Burada kast edilen "secde izi", genelde anlaşıldığı gibi uzun süre secde etmekten kaynaklanan fiziksel bir iz değil, insanın çehresine hakim olan "iman nurudur". (En doğrusunu Allah bilir.)

Hz. Yusuf'un zindanda sergilediği bu ahlak, önemli bir mümin vasfını da bize göstermektedir: Müminin her an her yerde aynı güzel ahlaktır. Çünkü müminler Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için yaşarlar ve Allah her yerdedir. Zindanda, evde, yolda yürürken, masasının başında bir şeyler

^{728[728]} İbrahim,14/46-47

^{729[729]} Yusuf,12/36

^{730[730]} Fetif 48/29

yazarken, yemek yerken, televizyon seyredirken, her an Allah insanın yanındadır, onu sarıp kuşatmıştır ve her söylediğinden, her içinden geçirdiğinden haberdardır. Bu nedenle müminlerin tavrı ve ahlakı bulundukları yere göre kesinlikle değişmez. Her zaman aynı üstün ahlaklı ve vicdanlı mümin tavrını gösterirler.

Hiz. Yusuf'un hapisane arkadaşları da bu nedenle onu güvenilir ve iyi bir kişi olarak görmüş ve ona danışmışlardır. Onların sorusu üzerine Hiz. Yusuf konuşmaya başlamıştır. Fakat aşağıdaki ayetlerde de görüleceği gibi bunu yaparken çok akıllıca bir yol izlemiştir. Konuşmanın seyrini kendi istediği gibi yönlendirmiş, onların merak ettikleri konulardan önce daha acil ve önemli gördüğü konulardan bahsetmiştir:

قَالَ لَا يَأْتِيَكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِهِ إِلَّا نَبَّأْتُكُمَا بِتَأْوِيلِهِ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكُمَا ذَلِكُمَا مِمَّا عَلَّمَنِي رَبِّي إِنِّي تَرَكْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ (*) وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ مَا كَانَ لَنَا أَنْ نُشْرِكَ بِاللَّهِ مِنْ شَيْءٍ ذَلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ (*) يَا صَاحِبِي السَّجْنِ ءَأَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ (*) مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

"Dedi ki: "Size rızıklanacağınız bir yemek gelecek olsa, ben mutlaka size daha gelmeden önce onun ne olduğunu haber veririm. Bu, Rabbimin bana öğrettiklerindendir. Doğrusu ben, Allah'a iman etmeyen, ahireti de tanımayanların ta kendileri olan bir topluluğun dinini terk ettim." "Atalarım İbrahim'in, İshak'ın ve Yakub'un dinine uydum. Allah'a hiçbir şeyle şirk koşmamız bizim için olacak şey değil. Bu, bize ve insanlara Allah'ın lütuf ve ihsanındandır, ancak insanların çoğu şükretmezler." "Ey zindan arkadaşlarım, birbirinden ayrı (bir sürü) Rabler mi daha hayırlıdır, yoksa kahhar (kahredici) olan bir tek Allah mı?" "Sizin Allah'tan başka taptıklarınız, Allah'ın kendileri hakkında hiçbir delil indirmediği, sizin ve atalarınızın ad olarak adlandırdıklarınızdan başkası değildir. Hüküm, yalnızca Allah'ındır. O, kendisinden başkasına kulluk etmemenizi emretmiştir. Dosdoğru olan din işte budur, ancak insanların çoğu bilmezler."731[731]

Hiz. Yusuf ayetlerde de görüldüğü gibi onlara şirk sisteminin kötülüğünü ve tevhidi anlatmıştır. İçinde yaşadıkları cahiliye sisteminin çarpıklığını anlatmış ve onlara sadece Allah'a kul olmalarını öğütlemiştir.

Hiz. Yusuf konuşması sırasında geçmiş peygamberlerden de örnekler vermiş, onların hepsinin aynı hak din üzerinde olduğunu hatırlatmıştır.

Bundan başka karşısındaki insanları düşündürtecek sorular sormuştur. Örneğin ***"bir sürü Rabler mi yoksa kahhar olan Allah mı?"*** diye sorarak aynı zamanda Allah'ın cezalandıran, azaplandırı ve kahreden sıfatlarını onlara hatırlatmıştır. Böylece hem düşüncelerini hem de Allah'tan korkmalarını sağlamaya çalışmıştır.

Onlara taptıkları ilahları hatırlatmış, bunların batıl olduklarını, gerçekliklerine dair haklarında hiçbir delil bulunmayan, atalarından kalan sahte ilahlar olduklarını bildirmiştir. Allah'tan başka ilahlara tapmanın haram olduğunu açıklamış, insanların çoğunun bunları bilmediğini söylemiş ve onları dosdoğru dine davet etmiştir.

Hiz. Yusuf'un uyguladığı bu yol, Müslümanların dini insanlara anlatırken kullanılabilecekleri önemli bir yöntemdir. Onların konuyu açmalarını fırsat bilerek ilk önce kendi istediklerini detaylı olarak anlatmış, sonra onlara cevap vermiştir.

Ancak bütün bunlar bittiğinde onların sordukları soruya cevap vererek rüyalarının yorumunu söylemiştir:

يَا صَاحِبِي السَّجْنِ أَمَا أَحَدُكُمْمَا فَيَسْقِي رَبَّهُ خَمْرًا وَأَمَّا الْآخَرُ فَيُصْلَبُ فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْ رَأْسِهِ قُضِيَ الْأَمْرُ الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ (*) وَقَالَ لِلَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِنْهُمَا اذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ فَأَنَسِيهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ فَلَبِثَ فِي السَّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ

"Ey zindan arkadaşlarım, ikinizden biri efendisine şarap içirecek, diğeri ise asılacak, kuş onun başından yiyecek. İşte hakkında fetva istemekte olduğunuz iş (artık) olup bitmiştir." İkisinden kurtulacağını sandığı kişiye dedi ki: "Efendinin katında beni hatırla." Fakat şeytan, efendisine hatırlatmayı ona unutturdu, böylece daha nice yıllar (Yusuf) zindanda kaldı."^{732[732]}

İkinci ayete dikkat edilecek olursa, Hz. Yusuf'un yine çok akıllıca davrandığı görülür. Onlara rüyalarının yorumundan bahsettikten sonra zindan arkadaşlarından kurtulacak olanına, çıkınca efendisine kendisini hatırlatmasını söylemiştir. Böylece zindandan çıkabilmek için akılcı bir yöntemle başvurmuştur. Fakat Hz. Yusuf aldığı bu tedbirin bir sebep olduğunun, Allah dilemedikçe hapisten çıkamayacağını da farkındadır.

Nitekim ayetin sonundan da anlaşıldığı üzere, şeytan o kişiye Hz. Yusuf'u unutturmuş ve Hz. Yusuf da daha nice yıllar zindanda kalmıştır. Ancak Yusuf Peygamber bunun en hayırlı sonuç olduğunu bilir. Bu aslında sabır gerektiren bir imtihandır; kuşkusuz zindanda uzun yıllar kalmak ve hatta unutulmak pek çok insan için zorluktur. Oysa Hz. Yusuf ahlakının ve imanının üstünlüğünü burada da kanıtlar, başına gelenleri çok tevekküllü karşılar.

Hz. Yusuf'a Kurulan Düzenin Ortaya Çıkışı

Hz. Yusuf ayetin ifadesiyle daha **"nice yıllar"** zindanda kalmıştır. Ancak bir gün hükümdar, gördüğü bir rüyanın yorumlanmasını istemiştir. Bunun için ülkedeki en tanınmış kahinlere ve bilginlere başvurulmuştur. Fakat hepsi de hükümdarın gördüklerinin karmakarışık düşler olduğunu söylemiş ve rüyayı yorumlayamamışlardır. Ancak bir süre sonra Hz. Yusuf'un zindan arkadaşlarından olup kurtulan kişi Hz. Yusuf'u hatırlamıştır:

وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعَ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي رُؤْيَايَ إِن كُنْتُمْ لِلرُّؤْيَا تَعْبُرُونَ (*) قَالُوا أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَامِ بِعَالَمِينَ

"Hükümdar: "Ben (rüyamda) yedi besili inek görüyorum, onları yedi zayıf inek yiyor; bir de yedi yeşil başak ve diğerleri ise kupkuru. Ey önde gelen (kahin-bilginler,) eğer rüya yorumluyorsanız benim bu rüyamı çözün" dedi. Dediler ki: "(Bunlar) Karmakarışık düşlerdir. Biz böyle düşlerin yorumunu bilenler değiliz. "O iki kişiden kurtulmuş olanı, nice zaman sonra hatırladı ve: "Ben bunun yorumunu size haber veririm, hemen beni (zindana) gönderin" dedi."^{733[733]}

Görüldüğü gibi olaylar hiç beklenmedik şekilde gelişir ve yıllarca zindanda unutilan Yusuf Peygamber böylece hatırlanmış olur. Aslında kaderde Yusuf Peygamberin ancak yıllar sonra bu vesileyle hatırlanması yazılıdır, bu nedenle olaylar bu şekilde gelişir. Hükümdara o karmaşık gibi görünen rüyayı gösteren, onun bu rüyanın yorumunu merak etmesini ilham eden, hiç kimsenin bu rüyayı yorumlayabilmesine izin vermeyen, zindan arkadaşına Hz. Yusuf'u hatırlatan Allah'tır. Allah herşeyi kaderde önceden takdir edip planlamıştır. Bu olayların devamı Kuran'da şöyle anlatılır:

^{732[732]} Yusuf,12/41-42

^{733[733]} Yusuf,12/43-45

يُوسُفُ أَيُّهَا الصَّدِيقُ أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعِ سُبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ لَعَلِّي أَرْجِعُ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ

“(Zindana gidip:) ”Yusuf, ey doğru (sözlü insan).. Yedi besili ineği yedi zayıf (ineğin) yediği ve yedi yeşil başakla diğerleri kuru olan (rüya) konusunda bize fetva ver. Umarım ki insanlara da (senin söylediklerinle) dönerim, belki onlar (bunun anlamını) öğrenmiş olurlar.”^{734[734]}

Zindan arkadaşının Yusuf Peygambere hitabı çok dikkat çekicidir: **“Ey doğru (sözlü insan)...**” Bu ifadeden Hz. Yusuf’un mümin karakterinin ve güzel ahlakının insanlar tarafından rahatça fark edilmiş olduğunu anlarız. Yusuf Peygamberin her peygamber gibi, karşısındaki insanlara güven veren, eminlik ifade eden bir tavrı vardır. Zindan arkadaşı da onun bu yönünü bilerek, onu doğru sözlü ve güvenilir görerek yanına gelmiştir. Görüşmelerinde Hz. Yusuf’tan hükümdarın rüyası hakkında fetva istemiştir. Yusuf Peygamber ise rüyanın yorumunu şöyle yapmıştır:

قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَابًّا فَمَا حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فِي سُنْبُلِهِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَأْكُلُونَ (*) ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعٌ شِدَادٌ يَأْكُلْنَ مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَحْصِنُونَ (*) ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَامٌ فِيهِ يُغَاثُ النَّاسُ وَفِيهِ يَعْرِشُونَ

“Dedi ki: ”Siz yedi yıl, önceleri (ektiğiniz) gibi ekin ekin, yediğinizin az bir kısmı dışında (kalanını) biçtiklerinizi başağında bırakın. Sonra bunun arkasından (kuraklığı) zorlu yedi yıl gelecektir, sakladığınız az bir miktar dışında, daha önce biriktirdiğinizi yiyip bitirecektir. Sonra bunun arkasından bir yıl gelecektir ki, insanlar onda bol bol yağmura kavuşturulacak ve onda sıkıp-sağacaklar.”^{735[735]}

Hükümdar, Hz. Yusuf’un rüyasını nasıl yorumladığını öğrenince onu huzuruna çağırmıştır. Hükümdarın gönderdiği elçi bu davetle Hz. Yusuf’un yanına geldiğinde, Yusuf Peygamber hemen teklife icabet etmek yerine, yine çok akılcı bir yöntem izlemiştir. Haksız yere zindanda yattığının ve iftiraya uğradığının anlaşılması ve gerçeklerin ortaya çıkması için, elçiyi, konunun yeniden incelenmesini, araştırılmasını sağlayacak birtakım sorularla hükümdara geri göndermiştir. Ellerini kesen kadınların durumunu sormuştur ki, gerçekten onlar Hz. Yusuf’un suçsuzluğuna ve Aziz’in karısının iffetsizliğine tanık olmuşlardır. Her biri birinci dereceden şahittirler, fakat daha önce onların tanıklık edecekleri bir ortam olmamıştır. Bu nedenle Hz. Yusuf bu fırsatı çok iyi kullanır. Bu olay ayette şöyle anlatılır:

وَقَالَ الْمَلِكُ ائْتُونِي بِهِ فَلَمَّا جَاءَهُ الرَّسُولُ قَالَ ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَسَلْهُ مَا بَالُ النِّسْوَةِ الَّتِي قَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ إِنَّ رَبِّي بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ

“Hükümdar dedi ki: ”Onu bana getirin.” Ona elçi geldiğinde (Yusuf:) ”Efendine dön de ona sor: ”Ellerini kesen o kadınların durumu neydi? Doğrusu benim Rabbim, onların hileli düzenlerini gerçekten bilendir.”^{736[736]}

قَالَ مَا خَطْبُكُنَّ إِذْ رَاوَدْتُنَّ يُوسُفَ عَنْ نَفْسِهِ قُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوءٍ قَالَتِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ النَّ حَصْحَصَ الْحَقُّ أَنَا رَاوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ

“Hz. Yusuf’un bu sorusu üzerine hükümdar kadınları toplamış ve olayın gerçeğini sormuştur:

734[734] Yusuf,12/46

735[735] Yusuf,12/47-49

736[736] Yusuf,12/50

"Yusuf'un nefsinden murad almak istediğinizde sizin durumunuz neydi?" dedi. Onlar: "Allah için, haşa" dediler. "Biz ondan hiçbir kötülük görmedik." Aziz (Vezir)in de karısı dedi ki: "İşte şu anda gerçek orta yere çıktı; onun nefsinden ben murad almak istemiştim. O ise gerçekten doğruyu söyleyenlerdendir." 737[737]

Böylece yıllar sonra da olsa gerçekler ortaya çıkmıştır. Kadınların Hz. Yusuf'a bir düzen kurdukları, kadının çirkin teklifine karşın Hz. Yusuf'un iffetli davrandığı anlaşılmıştır. Hz. Yusuf'un suçsuzluğu apaçık olmasına rağmen yıllarca hapiste kalması ise bir kayıp ve aksilik değildir. Onun yaşadığı her an Allah katında planlanmıştır ve bu planın çok büyük rahmet ve hayırları bulunmaktadır. Zindanda kalmak Hz. Yusuf'un manevi olarak eğitilmesine, derinleşmesine ve olgunlaşmasına vesile olmuştur. Güzel tavır göstermesi sebebiyle de Allah'a yakınlaşmıştır. Dünya hayatında yaşanan bu tür zorluklar ve sıkıntılar insanın ahireti için güzel bir ecirdir. Allah, dünyadaki zorluklara karşı sabır gösteren, en ağır koşullarda dahi Allah'tan razı ve şükredici olan kullarına ahirette güzel bir hayat ve rızasını vaat etmektedir.

Dahası, Hz. Yusuf zindanda iken geçen zaman, bir başka hayra daha vesile olmuş, Allah Mısır'daki ortamı, onun iktidara gelmesine vesile olacak şekilde ayarlamıştır.

Kıssanın devamına bakıldığında kadınların gerçekleri itiraf etmelerinin ardından Hz. Yusuf'un aracıya şunları söylediği görülür:

ذٰلِكَ لِيَعْلَمَ اَنِّي لَمْ أَخْنُهِ بِالْغَيْبِ وَانَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي كَيْدَ الْخَائِنِيْنَ (*) وَمَا اُبْرِئُ نَفْسِي اِنَّ النَّفْسَ لَآ مَرَّةً بِالسُّوءِ اِلَّا مَارْحَمَ رَبِّي اِنَّ رَبِّي غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ

"(Yusuf aracıya şunu söyledi:) "Bu, (itiraf Vezirin) yokluğunda gerçekten kendisine ihanet etmediğimi ve gerçekten Allah'ın ihanet edenlerin hileli-düzenlerini başarıya ulaştırmadığını kendisinin de bilip öğrenmesi içindi. (Yine de) Ben nefsimi temize çıkaramam. Çünkü gerçekten nefis, -Rabbimin kendisini esirgediği dışında- var gücüyle kötülüğü emredendir. Şüphesiz, benim Rabbim, bağışlayandır, esirgeyendir." 738[738]

Burada dikkat çeken nokta Hz. Yusuf'un yine etrafındakilere Allah'ı hatırlatmasıdır. Allah'ın ihanet edenlerin hileli düzenlerini başarıya ulaştırmadığını söylemekle aslında batınında bu olayı açığa kavuşturanın Allah olduğunu da söylemektedir. Bu önemli bir noktadır, çünkü Hz. Yusuf'a atılan iftiranın ortaya çıkması Allah'ın izniyle olmuştur. Hükümdar ve insanlar gerçekleri Allah'ın dilediği anda ve Allah'ın dilediği şekilde öğrenmişlerdir. Allah'ın takdir ettiği kader işlemektedir, bu olayların yaşanması en hayırlı ve en güzeldir.

Fakat Yusuf Peygamberin yukarıdaki son ayette söyledikleri de son derece önemlidir. Haklılığı böylesine ortada olmasına, kendisine açık bir iftira atılmasına, bundan dolayı nice yıllar zindanda kalmasına ve kendisi Allah'ın peygamberlik vererek yücelttiği bir kul olmasına rağmen Yusuf Peygamber nefsinin temize çıkarmaktan sakınmıştır. Üstelik bununla birlikte çok önemli bir gerçeği de açıklamıştır: "Allah'ın esirgedikleri dışında nefsin var gücüyle kötülüğü emretmesi..." Bu, tüm müminleri hayatlarının her anında dikkatli olmaları gereken bir durumdur. Çünkü her insan nefis sahibidir ve insanlar hayatları boyunca, yaşamlarının her anında Allah tarafından denemeden geçirilirler. Kimi zaman insanın nefsiyle vicdanı çatışır ve insan ikisinden birinin telkinine uyar. Müminler büyük bir itina ile kendilerini Allah'ın rızasına çağıran vicdanlarının sesini dinlerler. Diğer insanlar ise nefislerinin boyunduruğu altında yaşarlar.

Mümin bir gaflete kapılıp da nefesine uyarsa, bundan dolayı tevbe etmeli ve nefsinin kötülüklerine karşı daha dikkatli olmalıdır. Çünkü Hz. Yusuf'un da söylediği, nefis gibi daima kötülüğü emretmektedir.

Hz. Yusuf'a Güç ve İktidar Verilmesi

Hükümdarın gerçekleri öğrenmesinin ardından Hz. Yusuf için yeni bir dönem başlamıştır. Hükümdar aracılara Hz. Yusuf'u getirmelerini söylemiştir. Hz. Yusuf geldiğinde ise ona kendi yanında önemli bir mevki vermiş, onu güvenilir bir danışmanı yapmıştır. Bu konu Kur'an'da şöyle aktarılır:

وَقَالَ الْمَلِكُ ائْتُونِي بِهِ اَسْتَخْلِصُهُ لِنَفْسِي فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ اِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ اَمِينٌ (*) قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْاَرْضِ اِنِّي حَفِيظٌ عَلِيمٌ
(*) وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْاَرْضِ يَتَّبِعُوْهُ مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ نُّصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَّشَاءُ وَلَا نُضِيعُ اَجْرَ الْمُحْسِنِيْنَ (*) وَلَا اَجْرَ الْاٰخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِيْنَ
اٰمَنُوْا وَكَانُوْا يَتَّقُوْنَ

"Hükümdar dedi ki: "Onu bana getirin, onu kendime bağlı kılalım." Onunla konuştuğunda da (şöyle) dedi: "Sen bugün bizim yanımızda (artık) önemli bir yer sahibisin, güvenilir (bir danışman-yönetici)sin."(Yusuf) Dedi ki: "Beni (bu) yerin (ülkenin) hazineleri üzerinde (bir yönetici) kıl. Çünkü ben, (bunları iyi) bir koruyucuyum, (yönetim işlerini de) bilenim. İşte böylece Biz yeryüzünde Yusuf'a güç ve imkan (iktidar) verdik. Öyle ki, orada (Mısır'da) dilediği yerde konakladı. Biz kime dilersek rahmetimizi nasip ederiz ve iyilik yapanların ecrini kayba uğratmayız. Ahiretin karşılığı ise, iman edenler ve takvada bulunanlar için daha hayırlıdır."739[739]

Hatırlanacak olursa Hz. Yusuf Mısır'a köle olarak girmiş, ardından da "bir kadının ırzına göz dikmek" gibi son derece kötü ve çirkin bir iftiraya uğrayıp zindana atılmıştır. Fakat Allah, yüzeysel bir bakışla "imkansız" gibi gözüken bir değişiklik yapmış ve bu olumsuz şartlar içindeki Hz. Yusuf'u bir anda Mısır'ın yönetiminde söz sahibi bir insan haline getirmiştir. Gerçekte bu, yani yüzeysel bir bakışla imkansız gibi gözüken işleri gerçekleştirmek, Allah'ın bir ilmi ve sanatıdır. Kur'an'da bildirildiği gibi:

كَمْ مِنْ فِتْنَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِتْنَةً كَثِيرَةً بِاِذْنِ اللّٰهِ

"Nice küçük topluluk, daha çok olan bir topluluğa Allah'ın izniyle galib gelmiştir."740[740]

Allah, müminlere bir iman hakikati olmak üzere, onları en zor ve imkansız gibi gözüken şartların içinde kurtarıp çıkarmakta ve inkarcılara karşı galip getirmektedir. Mümine düşen tek görev, Allah'ın vaadine olan inancından asla dönmemek ve hep Allah'a tevekkül edip güvenmektir.

Dinden uzak bir yaşam süren insanlar için dünyada güç ve iktidar sahibi olmak, para ve mala hakim olmak, onu harcama yetkisinde olmak, erişilebilecek en ileri noktadır. Bu, ulaşmak için hayatlarını ortaya koydukları, mücadelesini verdikleri ana hedeftir. Ancak görüldüğü gibi Allah Hz. Yusuf'u zindandan çıkartıp bu nimetlerin hepsini birden ona vermiştir. İşte Allah'ın Hz. Yusuf'a güç, iktidar ve mal verdikten sonra ayetin sonunda hemen ahireti hatırlatmasının bir hikmeti de budur.

Böylece aslında dünyada verilen malın ve makamın hiç de önemli bir şey olmadığı, esas önemli olanın, hedeflenmesi gereken şeyin ve daha hayırlı olanın ahiret olduğu hatırlatılmaktadır. Allah bu şekilde insanın yüzünü dünyadan ahirete çevirmektedir. Ancak ayetin son cümlesinde bu konu hatırlatılırken ve ahirette verilecek karşılığın hayırlı olduğu bildirilirken, bunun "iman edenler" ve

"takvada bulunanlar" için geçerli olduğu da haber verilir. Bu özelliklere sahip olmayan insanların ahirette güzel bir karşılık beklemeleri elbette ki düşünülemez.

Hız. Yusuf kıssasında insanlara gösterilen çok önemli bir gerçek daha vardır. Allah bu gerçeği Kur'an'da şöyle bildirir:

فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا (*) إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا

“Demek ki, gerçekten zorlukla beraber kolaylık vardır. Gerçekten güçlükle beraber kolaylık vardır.”^{741[741]}

İnşirah Suresi'nde bildirildiği gibi, Allah her zorluğun ardından iman eden insanlar için bir kolaylık yaratacağını vaat etmektedir. Hız. Yusuf'un hayatı ise bunun örnekleri ile doludur. Kuyudan kurtulup iyi bir ailenin yanında bakılıp büyütülmesi, zindanın ardından hazinelerin başına geçmesi gibi olaylar Allah'ın her zorluğun ve güçlüğünün ardından nasıl kolaylıklar ve güzellikler yarattığının açık delilleridir.

Hız. Yusuf'un Kardeşleriyle Karşılaşması ve Uyguladığı Akılcı taktikler

Yusuf Peygamber böylece Mısır'ın hazinelerinden sorumlu olmuştur. Bir süre sonra onu kuyuya atan kardeşleri ticaret yapmak amacıyla Mısır'a gelmişler ve onun huzuruna getirilmişlerdir. Ancak Hız. Yusuf'u tanımamışlardır. Yusuf Peygamber ise onları hemen tanımış ve onlara son derece akılcı bir plan hazırlamıştır. Onlara maddi menfaat sunmuş ve kendisinin konuksever bir insan olduğunu söylemiş, böylece onları etkileyerek istediklerini yaptırabileceğini hesaplamıştır. Bunu yaparken amacının küçük kardeşine ulaşmak olduğu ise aşağıdaki ayetlerden anlaşılmaktadır:

وَجَاءَ إِخْوَةُ يُوسُفَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ (*) وَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ قَالَ ائْتُونِي بِآخِ لَكُمْ مِنْ أَيْكُمُ إِلَّا تَرُونَ أَنِّي أَفْوَ الْكَيْلِ وَأَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ (*) فَإِنْ لَمْ تَأْتُونِي بِهِ فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي وَلَا تَقْرَبُونِ

“Yusuf'un kardeşleri gelip yanına girdiler, onu tanımadıkları halde kendisi onları hemen tanıdı. Onların erzak yüklerini hazırlayınca dedi ki: "Bana babanızdan olan kardeşinizi getirin. Görmüyor musunuz, ben ölçüyü tam tutarım ve ben konukseverlerin en hayırlısıyım. Eğer onu bana getirmeyecek olursanız, artık benim katımda sizin için bir ölçek (erzak) yoktur ve bana da yaklaşmayın.”^{742[742]}

Ayetlerde görüldüğü gibi Hız. Yusuf ayrıca adaletli bir insan olduğunu da belirterek onları istedikleri konusunda şevklendirmiştir. Ve bu planında oldukça başarılı olmuştur. Eğer kardeşlerini getirmezlerse kendileriyle ticaret yapmayacağını ve görüşmeyeceğini de belirterek onlarda sıkıntıya düşebilecekleri endişesini uyandırmıştır.

Nitekim Hız. Yusuf'un konuşmasının etkisi kardeşleri üzerinde hemen görülmüştür. Sahip olduğu güç ve ihtişamdan dolayı onun dediğini yapabileceğine inanmışlar ve kardeşlerini getirme konusunda ellerinden geleni yapmaya karar vermişlerdir:

قَالُوا سَتَرَاوُدُ عَنْهُ أَبَاهُ وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ

“Dediler ki: "Onu babasından istemeye çalışacağız ve herhalde biz bunu yapabileceğiz.”^{743[743]}

Görüldüğü gibi Hz. Yusuf'un bu taktiği son derece akılcıdır. Çünkü eğer onlara bu şekilde maddi bir menfaat sunulmamış, birtakım şartlar koşulmamış olsaydı gevşek davranabilir ve kardeşlerini getirmeyebilirlerdi. Ama Hz. Yusuf işi onların iradesine bırakmayacak şekilde, karşı koyamayacakları kusursuz bir plan hazırlamıştır.

Bütün bu akılcı tedbirlerin yanı sıra Hz. Yusuf işi sağlamlaştıracak bir tedbir daha almıştır. Kardeşleri Mısır'dan ayrılmadan önce onlardan erzak karşılığı aldığı parayı yani onların sermayelerini gizlice yüklerinin içine koydurmuştur. Böylece hem erzaklarını hem de erzakları için ödedikleri parayı vererek onlara büyük bir maddi menfaat daha sağlamıştır. Bu olay Yusuf Suresi'nde şöyle anlatılır:

وَقَالَ لِفَتْيَانِهِ اجْعَلُوا بِضَاعَتَهُمْ فِي رِحَالِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَهَا إِذَا انْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

“Yardımcılarına dedi ki: "Sermayelerini yüklerinin içine koyun. İhtimal ki ailelerine döndüklerinde bunun farkına varırlar da belki geri dönerler.”^{744[744]}

Bu arka arkaya alınan tedbirlerden müminlerin çıkarması gereken bir hikmet de; vicdanına güvenilmeyen, zayıf imanlı ve zayıf ahlaklı insanlarla bir anlaşma yapıldığında, onların anlaşmayı bozma ihtimallerine karşı, istenileni yapmalarını sağlayacak her türlü önlemin alınmasıdır. Olayların gelişimini karşı tarafın, yani zayıf imanlı olanların insiyatifine bırakmamak bir mümin alametidir.

Hz. Yusuf'un Kardeşlerinin Babalarından İstekte Bulunmaları

Bilindiği gibi cahiliye insanların önemli bir özelliği maddiyattan çok hoşlanmaları ve kendilerine menfaat sağlayacak herkesin ve herşeyin önünde boyun eğmeleridir. Nitekim Yusuf Peygamberin kardeşleri de kendilerine sunulan maddi olanakları ellerinden kaçırmayı göze alamamışlardır. Mısır'dan ayrılmalarının ardından hemen babalarının yanına dönmüş ve ondan mutlaka koruyacaklarına dair söz vererek küçük kardeşlerini istemişlerdir:

فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَى أَبِيهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مُنِعَ مِنَّا الْكَيْلُ فَأَرْسِلْ مَعَنَا آخَانَا نَكْتَلْ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

“Böylelikle babalarına döndükleri zaman, dediler ki: "Ey babamız, ölçek bizden engellendi. Bu durumda kardeşimizi bizimle gönder de erzağı alalım. Onu mutlaka koruyacağız.”^{745[745]}

Ancak babalarının onlara güvenmemektedir:

قَالَ هَلْ آمَنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا أَمِنْتُكُمْ عَلَى أَخِيهِ مِنْ قَبْلُ فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

“Dedi ki: "Daha önce kardeşi konusunda size güvendiğimden başka (bir şekilde) onun hakkında size güvenir miyim? Allah en hayırlı koruyucudur ve O, esirgeyenlerin esirgeyicisidir.”^{746[746]}

743[743] Yusuf,12/61

744[744] Yusuf,12/62

745[745] Yusuf,12/63

746[746] Yusuf,12/64

Dikkat edilecek olursa gerek Hz. Yakup gerekse Hz. Yusuf genelde konuşmalarının ardından hep Allah'ı anmakta ve O'nu yüceltmektedirler. Bu, müminlerin her olay karşısında, her an Allah'ı hatırlamaları ve O'nu asla unutmamaları gerektiğine örnektir.

Ama Hz. Yusuf'un kardeşleri maddi çıkar elde etme konusunda büyük bir hırsa sahiptirler. Bu nedenle, babalarını razı edebilmek için büyük çaba harcarlar:

وَلَمَّا فَتَحُوا مَتَاعَهُمْ وَجَدُوا بِضَاعَتَهُمْ رُدَّتْ إِلَيْهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مَا نَبْغِي هَذِهِ بِضَاعَتُنَا رُدَّتْ إِلَيْنَا وَنَمِيرُ أَهْلَنَا وَنَحْفَظُ أَخَانَا وَنَزِدَادُ كَيْلَ
بَعِيرٍ ذَلِكْ كَيْلُ يَسِيرٍ

“Erzak yüklerini açıp da sermayelerinin kendilerine geri verilmiş olduğunu gördüklerinde, dediler ki: "Ey Babamız, daha neyi arıyoruz, işte sermayemiz bize geri verilmiş; (bununla yine) ailemize erzak getiririz, kardeşimizi koruruz ve bir deve yükünü de ilave ederiz. Bu (aldığımız) az bir ölçektir."747[747]

قَالَ لَنْ أَرْسِلَهُ مَعَكُمْ حَتَّى تُؤْتُونِ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ لَتَأْتُنَّنِي بِهِ إِلَّا أَنْ يُحَاطَ بِكُمْ فَلَمَّا آتَوْهُ مَوْثِقَهُمْ قَالَ اللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ

“Hz. Yakub diğer oğullarına güvenmediği için onlardan kardeşlerini geri getireceklerine dair kesin bir söz istemiştir:

"Bana etrafınızın çepeçevre kuşatılması dışında, onu ne olursa olsun mutlaka bana getireceğinize dair Allah adına kesin bir söz verinceye kadar, onu sizinle asla gönderemem." dedi. Böylelikle ona kesin bir söz verince dedi ki: "Allah, söylediklerimize vekildir."748[748]

Hz. Yakub'un, Allah'ın bu ahde şahit olduğunu hatırlatması, arkasından Allah'ı vekil kıldığını söylemesi önemli hikmetlerdir. Bu, imanı zayıf olan insanları hayra yönlendirmek için, onlardan Allah adına ahit almanın etkili bir yöntem olduğunu bize göstermektedir. Zira karşısındaki kişilerin bir parça dahi olsa Allah korkuları varsa, bunu düşünüp dürüst davranacaklardır.

Yakup Peygamber çocuklarından kesin bir söz aldıktan sonra onlara tedbirli davranmalarını ve Mısır'a ayrı ayrı kapılardan girmelerini hatırlatır:

وَقَالَ يَا بَنِيَّ لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ مُتَفَرِّقَةٍ وَمَا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أُلْحِمُكُمْ إِلَّا لِلَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ
فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ

“Ve dedi ki: "Ey çocuklarım, tek bir kapıdan girmeyin, ayrı ayrı kapılardan girin. Ben size Allah'tan hiçbir şeyi sağlayamam. Hüküm yalnızca Allah'ındır. Ben O'na tevekkül ettim. Tevekkül edenler de yalnızca O'na tevekkül etmelidirler."749[749]

Hz. Yakub'un oğullarına verdiği bu nasihat son derece önemlidir. Bu ayetlerde müminlerin her an her yerde tedbirli hareket etmeleri ve olası tehlikeleri hesap ederek, önlem almaları gerektiğine dikkat çekilmektedir.

Ancak aynı zamanda da Yakup Peygamber her zaman olduğu gibi bu sözünün arkasından yine her şeyin özünü hatırlatmıştır. Hükümü verenin Allah olduğunu, Allah bir şeyi dilemişse bunu engellemenin mümkün olmadığını ve Allah'a tevekkül etmek gerektiğini söylemiştir. Bunlar çok

747[747] Yusuf,12/65

748[748] Yusuf,12/66

749[749] Yusuf,12/67

değerli hatırlatmalardır. Burada tam manasıyla müslümanların yaşaması gereken gerçek tevekkül anlayışı görülmektedir. Halk arasında yanlış bir kader ve tevekkül anlayışı vardır.

Bazıları olayların kendi aldıkları tedbirlerle oluştuğunu, her şeyi sebeplerle halledebileceklerini düşünürler. Bazıları da "zaten her şeyin ne olacağı belli, bizim bir şey yapmamıza gerek yok" mantığıyla yanlış bir tevekkül anlayışına sahiptirler. Oysa her iki tarafın düşüncesi de hatalıdır. İnsan, karşılaştığı olaylarda her türlü tedbiri almak, her türlü sebebe sarılmak ama sonucunun da Allah'ın takdiri olduğunu unutmamakla yükümlüdür. Tedbir elbette hiç bir olayı etkileyemez, ancak bir ibadet kastıyla titizlikle alınması ve uygulanması gerekir.

Hz. Yakup bu sırra vakıf olan kamil bir mümindir. Her konuşmasında Allah'ı hatırlatması, olayın batınını düşünmesi onun takvasının alametidir. Allah Hz. Yakub'un ilim sahibi bir kul olduğunu ayette şöyle bildirmiştir:

وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُمْ مَا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةٌ فِي نَفْسٍ يَعْذُوبُ قَضِيهَا وَإِنَّهُ لَكُو عِلْمٍ لِمَا عَلَّمْنَاهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

“Babalarının kendilerine emrettiği yerden (Mısır'a) girdiklerinde, (bu,) -Yakub'un nefsindeki dileği açığa çıkarması dışında- onlara Allah'tan gelecek olan hiçbir şeyi (gidermeyi) sağlamadı. Gerçekten o, kendisine öğrettiğimiz için bir ilim sahibiydi. Ancak insanların çoğu bilmezler.”^{750[750]}

H. Yusuf'un Küçük Kardeşiyle Karşılaşması

H. Yusuf'un kardeşleri, yanlarında H. Yusuf'un küçük kardeşi de olduğu halde Mısır'a gelmişler ve bir kez daha Yusuf Peygamberin makamına çıkmışlardır. Burada ise H. Yusuf, küçük kardeşini diğerlerinden ayırmış ve ona gerçek kimliğini açıklamıştır:

وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ أَوَى إِلَيْهِ أَخَاهُ قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

“Yusuf'un yanına girdikleri zaman, o, kardeşini bağrına bastı; "Ben" dedi. "Senin gerçekten kardeşimim. Artık onların yaptıklarına üzülme.”^{751[751]}

H. Yusuf'un ifadesinden anlaşılmaktadır ki, kardeşleri ona sıkıntı ve üzüntü verecek şeyler yapmaktadırlar. Bu, onların dinden uzak karakterlerinin bir başka göstergesidir.

Yusuf Peygamber kardeşi ile buluştuktan sonra yine son derece akılcı taktiklerle onu yanında alıkoymuştur. Böylece küçük kardeşini diğerlerinin sebep olduğu sıkıntıdan kurtarmıştır. Kur'an'da H. Yusuf'un izlediği bu akılcı yöntem şöyle anlatılır:

فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ جَعَلَ السَّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ أَيَّتُهَا الْعِيرُ إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ (*) قَالُوا وَأَقْبَلُوا عَلَيْهِمْ مَاذَا تَفْقَدُونَ (*) قَالُوا نَقْصِدُ صَوَاعِ الْمَلَكَ وَلَمَن جَاءَ بِهِ حِمْلُ بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ (*) قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْنَا لِنُفْسِدَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا سَارِقِينَ (*) قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ (74) قَالُوا جَزَاؤُهُ مَنْ وَجَدَ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاؤُهُ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ (*) فَبَدَأَ بِأَوْعِيَّتِهِمْ قَبْلَ وَعَاءِ أَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ وَعَاءِ أَخِيهِ كَذَلِكَ كِدْنَا لِيُوسُفَ مَا كَانَ لِيَأْخُذَ أَخَاهُ فِي دِينِ الْمَلِكِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ

“Erzak yüklerini kendilerine hazırlayınca da, su kabını kardeşinin yükü içine bıraktı, sonra bir münadi (şöyle) seslendi: "Ey kafil, sizler gerçekten hırsızsiniz." Onlara doğru yönelerek: "Neyi kaybettiniz?" dediler. Dediler ki: "Hükümdarın su tasını kaybettik, kim onu (bulup) getirirse, (ona armağan olarak) bir deve yükü vardır. Ben de buna kefilim." "Allah adına, hayret" dediler. "Siz de bilmişsiniz ki, biz (bu) yere bozgunculuk çıkarmak amacıyla gelmedik ve biz hırsız değiliz." "Öyleyse" dediler. "Eğer yalan söylüyorsanız (bunun) cezası nedir?" Dediler ki: "Bunun cezası, (su tası) yükünde bulunanın kendisidir. İşte biz zulmedenleri böyle cezalandırırız." Böylece (Yusuf) kardeşinin kabından önce onların kablarını (yoklamaya) başladı, sonra onu kardeşinin kabından çıkardı. İşte Biz Yusuf için böyle bir plan düzenledik. (Yoksa) Hükümdarın dininde (yürürlükteki kanuna göre) kardeşini (yanında) alıkoyamazdı. Ancak Allah'ın dilemesi başka. Biz dilediğimizi derecelerle yükseltiriz. Ve her bilgi sahibinin üstünde daha iyi bir bilen vardır.”^{752[752]}

Hız. Yusuf Mısır'ın kurallarına göre kardeşini yanında alıkoyamazdı. Fakat yaptığı plan sayesinde bunu başarmıştır. Plana göre önce kardeşinin yüküne su tasını saklamış, sonra adamlarından biri onları suçlu psikolojisine sokacak ve eziklik hissetmelerini sağlayacak bir üslupla onlara seslenmiştir. Hemen arkasından tasın hükümdara ait olduğu ve onu bulan kişiye bir deve yükü ödül verileceği açıklanmıştır. Böylece bunun büyük bir olay olduğu hissi uyandırılmış ve bunun bir taktik olduğunu anlamalarını engelleyecek bir önlem daha alınmıştır.

Daha sonra, tas kendilerinde bulunduğu takdirde bunun yasalara göre hükmünün ne olacağını onlara sormuş ve kendilerine ikrar ettirmiştir. Yasalara göre tas kimin çantasında bulunursa o kişi alıkonacaktır. Ancak bunun planlı olduğunun anlaşılmaması için, ilk olarak küçük kardeşinin eşyalarına bakmamış, diğerlerininkini aramaya başlamıştır.

Tasın kardeşlerinin yükünden çıkması üzerine diğer kardeşleri hemen durumu kabullenmişler, küçük kardeşlerini hırsızlıkla suçlamışlar ve dahası geçmişteki bir iftiralarını tekrarlayarak Hız. Yusuf'u da itham altında bırakmak istemişlerdir:

قَالُوا إِن يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَهُ مِنْ قَبْلُ

“Dediler ki: "Şayet çalmış bulunuyorsa, bundan önce onun kardeşi de çalmıştı...”^{753[753]}

Oysa kardeşlerinin hırsızlık yapmayacağını, dürüst bir insan olduğunu çok iyi bilmektedirler. Kur'an ahlakına göre müminler birbirlerine karşı hüsnü zanlı olurlar. Ve birbirlerini iftiralara karşı korurlar. Hız. Yusuf'un kardeşlerinin, masum olan küçük kardeşlerini korumamaları ve bir de Hız. Yusuf'a iftira atmaları, sahtekar ve iki yüzlü karakterlerinin bir göstergesidir.

Hız. Yusuf ise bu durum karşısında son derece sabırlı davranmıştır:

قَالُوا إِن يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَهُ مِنْ قَبْلُ فَاسْرَهَا يَوْسُفُ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ يُبْدِهَا لَهُمْ قَالَ أَنْتُمْ شَرُّ مَكَانًا وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ

“Yusuf bunu kendi içinde saklı tuttu ve bunu onlara açıklamadı (ve içinden): "Siz daha kötü bir konumdasınız" dedi. "Sizin düzmekte olduklarınızı Allah daha iyi bilir.”^{754[754]}

Hız. Yusuf'un buradaki tavrı, hem tevekkül hem de akılcılık açısından örnektir. Cahiliyede insanlar kendileri aleyhinde en ufak bir söz duyduklarında sinirlenir, köpürür ve duygusal tepkiler

^{752[752]} Yusuf,12/70-76

^{753[753]} Yusuf,12/77

^{754[754]} Yusuf,12/77

verirler. Oysa Hz. Yusuf, düşüncelerini ayetteki ifadeyle "saklı tutmuş", yani hiç bir şekilde dışarıdaki insanlara sezdirmemiştir.

Olayın devamı ayetlerde şöyle anlatılmaktadır:

فَلَمَّا اسْتَيْسُوا مِنْهُ خَلَصُوا نَجِيًّا قَالَ كَبِيرُهُمْ أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّ أَبَاكُمْ قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُمْ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ وَمِنْ قَبْلُ مَا فَرَّطْتُمْ فِي يُوسُفَ فَلَنْ أَبْرَحَ الْأَرْضَ حَتَّى يَأْذَنَ لِي أَبِي أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ (*) ارْجِعُوا إِلَى آبَائِكُمْ فَقُولُوا يَا أَبَانَا إِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلَّمَنَا وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَافِظِينَ

"Dediler ki: "Ey Vezir, gerçek şu ki, bunun yaşlı (ve) büyük bir babası var; onun yerine bizden birisini alıkoy. Doğrusu biz, seni iyilik yapanlardan görmekteyiz." Dedi ki: "Eşyamızı kendisinde bulduğumuzun dışında, birisini alıkoymamızdan Allah'a sığınırız. Yoksa bu durumda kuşkusuz biz zalim oluruz." Ondan umutlarını kestikleri zaman, (durumu) kendi aralarında görüşmek üzere bir yana çekildiler. Onların büyükleri dedi ki: "Babanızın size karşı Allah adına kesin bir söz aldığını ve daha önce Yusuf konusunda yaptığımız aşırılığı (işlediğimiz suçu) bilmiyor musunuz? Artık (bundan böyle) ben, ya babam bana izin verinceye veya Allah bana ilişkin hüküm verinceye kadar (bu) yerden kesin olarak ayrılamam. O, hüküm verenlerin en hayırlısıdır."755[755]

Burada, Hz. Yusuf'un zalim kardeşlerinin içinden birinin, diğerlerine göre daha vicdanlı olduğu görülmektedir. Nitekim benzer bir durum, Hz. Yusuf'un kuyuya atılması sırasında da yaşanmış ve kardeşlerinin çoğu onu öldürmek isterken içlerinden biri:

قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ وَالْقَوْهُ فِي غِيَابَتِ الْجُبِّ يَلْتَقِطُهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ

"Eğer (mutlaka bir şey) yapacaksanız, öldürmeyin Yusuf'u, onu kuyunun derinliklerine bırakıverin de bir yolcu kafilesi alsın" demiştir."756[756]

Belki bu iki kişi birbirinin aynı da olabilir. (En doğrusunu Allah bilir) Burada karşılaştığımız yapı, ilginç bir insan karakteridir: Etrafında işlenen günahların yanlış olduğunu vicdanıyla anlayan, ancak bunlara yeterince karşı çıkamayan, sadece zayıf bir muhalefet gösterebilen bir karakter. Bu, her ne kadar zalim ve vicdansız insanlarla kıyaslandığında daha olumlu bir model olsa da, gerçek mümin karakteriyle kıyaslandığında çok eksik ve yetersiz kalmaktadır.

Mümin karakteri, Allah'ın dinine muhalif bir tavır gördüğünde, bir zalimlik ve vicdanlılıkla karşılaştığında, buna hemen ve etkili şekilde müdahale etmeyi gerektirir. Mümin asla aciz kalmaz, etrafındaki zalimlerin çoğunluğundan etkilenip, "grup psikolojisi" içine girip, haktan taviz vermez. Etrafındaki herkes sapsa da, o Allah'ın yolundan ayrılmaz.

Hz. Yusuf'un kardeşlerinin kendi aralarındaki konuşması, kıssanın devamında şöyle anlatılmaktadır:

ارْجِعُوا إِلَى آبَائِكُمْ فَقُولُوا يَا أَبَانَا إِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلَّمَنَا وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَافِظِينَ (*) وَسَلِ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا وَالْعِيرَ الَّتِي أَقْبَلْنَا فِيهَا وَإِنَّا لَصَادِقُونَ (*) قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

"Dönün babanıza ve deyin ki: '-Ey babamız, senin oğlun gerçekten hırsızlık etti. Biz, bildiğimizden başkasına şahitlik etmedik. Biz gaybın kollayıcıları değiliz. İçinde (yaşamakta)

olduğumuz şehre sor, hem kendisinde geldiğimiz kervana da. Biz gerçekten doğruyu söyleyenleriz." (Şehre dönüp durumu babalarına aktarınca o:) "Hayır" dedi. "Nefsınız sizi yanıltıp (böyle) bir işe sürüklemiş. Bundan sonra (bana düşen) güzel bir sabırdır. Umulur ki Allah (pek yakın bir gelecekte) onların tümünü bana getirir. Çünkü O, bilen, hüküm ve hikmet sahibi olanın kendisidir." ^{757[757]}

Dikkat edilirse, Hz. Yusuf'un kardeşleri gerçekten de küçük kardeşlerinin hırsızlık ettiğine inanmışlardır. Oysa daha önce de bahsedildiği gibi böyle düşünceleri çok hatalıdır. Bir müminin böyle bir şeyi asla ve kesinlikle yapmayacağını bilmeleri, hüsnü zan etmeleri ve bir yanlışlık olduğunu düşünceleri gerekirdi. Nitekim Yakup Peygamber tam bu şekilde bir mümin tavrı koymuştur. Oğlunun hırsızlık ettiğine ihtimal dahi vermemiştir çünkü onun mümin olduğunu, Allah'tan korktuğunu bilmektedir.

Bunun yanı sıra diğer oğullarının da dinden uzak bir ahlak gösterdiklerini bildiği için onlara güvenmemekte, yine bunun da onların yaptıkları nefsanî bir iş olduğunu yani onların bir düzeni olduğunu düşünmektedir. Yakup Peygamberin buradaki tevekküllü tavrı da yine örnek bir mümin ahlakıdır. Oğlunun başına gelenlerle ilgili bir yanlışlık olduğunu, ortada bir düzen olduğunu düşünmesine rağmen hemen Allah'a dönüp yönelmiş ve sabırla Allah'tan yardım istemiştir. Hatta kendisine düşenin "*güzel bir sabır*" olduğunu yine belirtmiştir. Yakup Peygamber umudunu asla kaybetmemiştir. Hatta Allah'ın yakın bir gelecekte Hz. Yusuf'u da kardeşini de kendisine kavuşturacağını ummuştur.

Ayrıca, her olayda bir hayır olduğuna iman etmek müminlerin en belirgin özelliklerinden biridir. Kardeşlerinin, küçük kardeşinin taşı çaldığına inanmalarında da hayır vardır. Böylelikle küçük kardeşlerini Mısır'da bırakmaya kolayca ikna olmuşlar, Hz. Yusuf'a zorluk çıkarmamışlardır.

Yakup Peygamber ise, bu sırrı, yani herşeyin Allah tarafından yaratıldığını ve müminler için hayırlı olduğunu bilmektedir. Nitekim ayetlerde en dikkat çeken yönü, olayları maddî sebeplere bağlamaması, yüzeysel bir sebep-sonuç mantığında düşünmemesi ve herşeyin Allah'ın kontrolünde olduğunu kesin olarak bilmesidir. Bu örnek de bize göstermektedir ki, müminler her ne olursa olsun, şartlar ne kadar imkansız gibi gözüktürse gözüksün Allah'tan ümitlerini asla kesmemelidirler. Her zaman umut dolu olarak, Allah'tan yardım dilemelidirler.

Ancak Hz. Yakub'un ilginç bir durumu vardır. Karşılaştığı olayların hepsinin Allah tarafından yaratıldığını bilmesine rağmen, Hz. Yusuf ve kardeşi konusunda üzmekten geri duramamaktadır. Bu da onun bir imtihandır. Öyle ki, ayetlerde bildirildiğine göre, Hz. Yusuf'a olan kahrından dolayı gözleri ağarır, yani kör olur. Oğulları ise üzüntüsünden dolayı hasta olabileceğini ya da "helake uğrayabileceğini" söyleyerek kendisini uyarırlar:

وَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا أَسْفَىٰ عَلَىٰ يُوسُفَ وَأَبْيَضَّتْ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزَنِ فَهُوَ كَظِيمٌ (*) قَالُوا تَاللَّهِ تَفْتُنَا تَذَكَّرُ يُوسُفَ حَتَّىٰ تَكُونَ حَرَضًا أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِكِينَ (*) قَالَ إِنَّمَا أَشْكُوا بَنِي وَحْزَنِي إِلَى اللَّهِ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

"Ve onlardan yüz(ünü) çevirdi ve: "Ey Yusuf'a karşı (artan dayanılmaz) kahrım" dedi ve gözleri üzüntüsünden (ağardıkça) ağardı. Ki yutkundukça yutkunuyordu. "Allah adına, hayret" dediler. "Hala Yusuf'u anıp durmaktasın. Sonunda (ya kahrından) hastalanacaksın ya da helake uğrayanlardan olacaksın." Dedi ki: "Ben, dayanılmaz kahrımı ve üzüntümü yalnızca Allah'a şikayet ediyorum. Ben Allah'tan (bir bilgi olarak) sizin bilmediğinizi de biliyorum." ^{758[758]}

Bu ayette de üzüntünün ciddi hastalıklara sebep olabileceğine de işaret edilmektedir. Nitekim Allah, Kur'an'ın pek çok ayetinde "üzülmeyin", "hüzne kapılmayın" demektedir. Bu hükme uyulmadığında, negatif etkileri hemen görülür. Üzüntünün psikolojik etkileri dışında, fiziksel olarak da çok olumsuz etkileri vardır. Göz altlarının morarması, yüzün gergin bir hal alması, saçların beyazlaması, vücudun çökmesi gibi...

Kıssanın devamında, Hz. Yakup, oğullarının gidip, Hz. Yusuf ve kardeşi hakkında haber getirmelerini istemiştir:

يَا بَنِيَّ اذْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يُوسُفَ وَآخِيهِ وَلَا تَأْيِسُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَأْيِسُ مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ

"Oğullarım, gidin de Yusuf ile kardeşinden (hassa bir aramayla) bir haber getirin ve Allah'ın rahmetinden umut kesmeyin. Çünkü kafirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden umut kesmez." 759[759]

Burada dikkat çeken nokta Hz. Yakub'un Hz. Yusuf'un hala yaşadığına emin olmasıdır. Bu eminliğinin bir nedeni Allah'ın kendisine vermiş olduğu özel bir ilim olabilir. Kuran'da bildirildiği gibi Allah peygamberlerine ve bazı elçilerine bu şekilde sezgi kuvvetliliği, ileri görüşlülük, teşhis kabiliyeti ve hikmet gibi ilimler verebilmektedir. Bu nedenle kendisine ilim verilen bu kişilere tabi olmak, onlara güvenmek ve uymak gerekir.

Ayette vurgulanan bir diğer gerçek ise, müminlerin her şartta ümitvar olmaları gerektiğidir. Hz. Yakub, Hz. Yusuf ve kardeşini bulacaklarına dair umudunu hiç yitirmemiş ve oğullarına Allah'ın rahmetinden umut kesmemelerini öğütlemiştir. Allah'ın rahmetinden umut kesmek, müslümanlara değil, kafirlere ait bir ruh halidir.

Kardeşlerinin Hz. Yusuf'u Tanımaları

Hz. Yakub'un oğullarının Hz. Yusuf ile tekrar karşılaşmaları ayette şöyle açıklanır:

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسَّنَا وَأَهْلَنَا الضُّرُّ وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُرْجِيَةٍ فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ

"Böylece onun (Yusuf'un) huzuruna girdikleri zaman, dediler ki: "Ey Vezir, bize ve ailemize şiddetli bir darlık dokundu; önemi olmayan bir sermaye ile geldik. Bize artık (yine) ölçeği tam olarak ver ve bize ilave bir bağışta bulun. Şüphesiz Allah, tasaddukta bulunanlara karşılığını verir." 760[760]

Yukarıdaki ayetin sonunda Hz. Yusuf'un kardeşlerinin kullandıkları üslup dikkat çekicidir. Hz. Yusuf'tan kendilerine bağışta bulunmasını istedikten sonra Allah'ı anmakta ve Allah'ın bu şekilde bağışta bulunanlara karşılığını vereceğini hatırlatmaktadırlar. Bu, onların münafıkça tavırlarının bir göstergesidir. Zira dine ve Allah'ın rızasına aykırı bir yaşam sürmelerine, yaptıkları fiillerde Allah'ı unutmalarına rağmen çıkarları söz konusu olduğunda Allah'ı anmaktadırlar. Gerçekten Allah'ın infakta bulunanları sevdiği Kur'an'da da bildirilen bir gerçektir ve bunda şüphe yoktur. Ne var ki onlar Allah'ın rızasını göz ardı eden insanlar olmalarına karşın yalnızca çıkarları söz konusu olduğunda Allah'ın adını anmakta ve karşılardaki insanı bu şekilde etkileyebileceklerini düşünmektedirler.

Bir sonraki ayette kardeşlerinin bu yardım taleplerine karşın Hz. Yusuf onların dedikleriyle hiç ilgilenmeden kendi kimliğini ima etmiştir. Böylece kendisinin kim olduğunu anlamalarını sağlamıştır:

قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ بِيُوسُفَ وَأَخِيهِ إِذْ أَنْتُمْ جَاهِلُونَ (*) قَالُوا إِنَّكَ لَأَنْتَ يُوسُفُ قَالَ أَنَا يُوسُفُ وَهَذَا أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا إِنَّهُ مَنْ يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ (*) قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ أَتَرَكْنَا اللَّهَ عَلَيْنَا وَإِنْ كُنَّا لَخَاطِئِينَ

“(Yusuf) Dedi ki: "Sizler, cahiller iken Yusuf'a ve kardeşine neler yaptığınızı biliyor musunuz?" "Sen gerçekten Yusuf musun, sensin öyle mi?" dediler. "Ben Yusuf'um" dedi. "Ve bu da kardeşimdir. Doğrusu Allah bize lütufda bulundu. Gerçek şu ki, kim sakınır ve sabrederse, şüphesiz Allah, iyilikte bulunanların karşılığını boşa çıkarmaz." Dediler ki: "Allah adına, hayret, Allah seni gerçekten bize karşı tercih edip-seçmiştir ve biz de gerçekten hataya düşenler idik."761[761]

Ayetteki ifadelerinden de anlaşıldığı gibi, Hz. Yusuf'un kardeşleri, o anda geçmişte Hz. Yusuf'a karşı yaptıklarının bir nevi muhasebesini yapıp, pişman olduklarını ve hata ettiklerini ikrar etmişlerdir. Allah'ın Hz. Yusuf'u seçtiğini ve onlara karşı da onu tercih ettiğini kabul etmişlerdir. Burada önemli bir gerçek vurgulanmaktadır: Tercih etmek, seçmek Allah'a ait bir iştir. Bu gerçek Kur'an'da:

وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

“Rabbin, dilediğini yaratır ve seçer; seçim onlara ait değildir...”762[762] ayetiyle de bildirilmektedir.

Hz. Yusuf ise, kardeşlerine şu cevabı vermiştir:

قَالَ لَا تَثْرِبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ يَعْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

“Dedi ki: "Bugün size karşı sorgulama, kınama yoktur. Sizi Allah bağışlasın. O, merhametlilerin (en) merhametlisidir."763[763]

Yukarıdaki ayetten anlaşıldığı üzere Hz. Yusuf, istese onlara ceza verebilecek veya kötü muamele yapabilecek konumda olmasına rağmen, kardeşlerini herhangi bir sorgulamaya tabi tutmamış ve onları kınamadığını söylemiştir. Hatta kardeşleri için Allah'tan bağışlama dilemiş, onlara Allah'ın merhametlilerin en merhametlisi olduğunu hatırlatmıştır.

Hz. Yusuf'un bu tavrı, tüm müminler için çok önemli bir örnektir. Cahiliye insanları bu tip durumlarda kindar davranarak, öç alma mantığı içinde hareket ederler. Müminler ise Hz. Yusuf'un ahlakında görüldüğü gibi kişisel haklar peşinde koşmaz, Allah'ı razı edecek tavrın bağışlayan ve affeden bir davranış olduğunu bilirler.

خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ

"Sen af (veya kolaylık) yolunu benimse, (İslam'a) uygun olanı (örfü) emret ve cahillerden yüz çevir"764[764] ayetine uygun olarak, kötülükleri affeder ve kötülüğe iyilikle karşılık vererek üstün bir ahlak gösterirler.

Hz. Yakub'un Sahip Olduğu İlim

Hz Yusuf bu konuşmaların üzerine kardeşlerine gömleğini verir bunu babalarına götürmelerini söyler:

761[761] Yusuf,12/89-91

762[762] Kasas,28/68

763[763] Yusuf,12/92

764[764] Yusuf,7/199

إِذْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا فَالْقُوهُ عَلَى وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيرًا وَأْتُونِي بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ (*) وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ قَالَ أَبُوهُمْ إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلَا أَن تَفْنَدُونَ (*) قَالُوا تَاللَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ

"Bu gömleğimle gidin de, babamın yüzüne sürün. Gözü (yine) görür hale gelir. Bütün ailenizi de bana getirin." Kafil (Mısır'dan) ayrılmaya başladığı zaman, babaları dedi ki: "Eğer beni bunamış saymıyorsanız, inanın Yusuf'un kokusunu (burnumda tüter) buluyorum." "Allah adına, hayret" dediler. "Sen hala geçmişteki yanlışlığındasın."^{765[765]}

Yukarıdaki ayetlerde görüldüğü gibi ailesi, Hz. Yakub'un oğluna olan hasretinden dolayı yanlış bir tavır içinde olduğunu zanneder. Onların bu düşüncesinin hatırlattığı hikmetli bir ders vardır: Olayları sadece zahirine yani dış görünüşüne ve sebeplere göre değerlendirmek her zaman doğru olmayabilir. Çünkü Allah Kur'an'da kimi zaman özel olarak verilen ilimle yapılan hareketlerden söz etmiştir. Örneğin Hz. Musa ile ilim sahibi bir zatın yaşadıklarının anlatıldığı kıssada bu konudan detaylı olarak söz edilmekte ve örnekleri de verilmektedir. Allah Hz. Yakub'un da ilim sahibi bir kul olduğunu zaten bildirmiştir. Sahip olduğu bu ilim dolayısıyla gösterdiği tavrı, ailesi anlayamamış, zahir bir bakış açısıyla yaklaşarak onun yanlışlık içinde olduğunu zannetmişlerdir.

Nitekim Hz. Yakup, gömleği aldıktan sonra Allah'ın kendisine verdiği ilmi ailesine hatırlatmıştır:

فَلَمَّا أَن جَاءَ الْبَشِيرُ أَلْقِيَهُ عَلَى وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بَصِيرًا قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

"Müjdeci gelip de onu (gömleği) onun yüzüne sürdüğü zaman, gözü görür olarak (sağlığına) döndüverdi. (Yakub) Dedi ki: "Ben, size bilmediğinizi Allah'tan gerçekten biliyorum demedim mi?"^{766[766]}

Görüldüğü gibi Hz. Yusuf'un önceden söyledikleri çıkmıştır; gömleği babasının yüzüne sürdüklerinde babasının rahatsızlığı ortadan kalkmış, gözü görmeye başlamıştır. Babası böylece sağlığına kavuşmuştur. Ayrıca Hz. Yakup'un söyledikleri de çıkmıştır. Hz. Yusuf'u göreceğini önceden hissetmiştir ve görmüştür. Bu, kuşkusuz her ikisinin de ilim sahibi kullar olduklarının bir göstergesidir.

Hz. Yusuf'un Ailesi İle Buluşması

Hz. Yusuf'un hayatta olduğu bilgisinin ve buna dair kanıtın (gömleğin) Hz. Yakup'a gelmesiyle birlikte, Hz. Yusuf'un kardeşlerinin yıllardır saklı tuttıkları yalan da ortaya çıkmıştır. Onlar babalarına Hz. Yusuf'un kurt tarafından yenip öldürüldüğünü söylemişlerdir, oysa Hz. Yusuf hayattadır. Bu gerçeğin açığa çıkmasıyla birlikte çocukları Hz. Yakub'dan kendileri için bağışlanma dilemesini istemişlerdir:

قَالُوا يَا أَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا إِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ (*) قَالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

"(Çocukları da:) "Ey babamız, bizim için günahlarımızın bağışlanmasını dile. Biz gerçekten hataya düşenler idik" dediler. "İlerde sizin için Rabbimden bağışlanma dilerim. Çünkü O, bağışlayandır, esirgeyendir" dedi."^{767[767]}

765[765] Yusuf,12/93-95

766[766] Yusuf,12/ 96

767[767] Yusuf,12/97-98

Dikkat edilirse Hz. Yakup, hemen değil "ileriki bir zamanda" bağışlanma dileyeceğini söylemiştir. Acaba Hz. Yakup, çocukları için neden hemen bağışlanma dilememiştir? Bunun bir hikmeti, onların o andan sonraki tavır ve tutumlarını gözlemlemek istemesi olabilir. Onların hatalarından gerçekten döndüklerine, samimi olduklarına belli bir zaman sürecinde görerek kanaat getirmek istemiş olabilir. Bundan dolayı, bu kanaatla birlikte onlar için dua edeceği anlaşılabılır. (En doğrusunu Allah bilir)

Ama ayetin sonunda da belirtildiği gibi, Yakup Peygamber Allah'ın bağışlayan ve esirgeyen sıfatlarını onlara hatırlatmıştır. Bunu Allah'tan bağışlanmayı ümit etmeleri, Allah'a dönüp yönelmeleri için yapmaktadır.

Kıssanın devamındaki gelişmeler Kur'an'da şöyle anlatılır:

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ أَوَى إِلَيْهِ أَبَوَيْهِ وَقَالَ ادْخُلُوا مِصْرَ إِن شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ

“Böylece onlar (gelip) Yusuf’un yanına girdikleri zaman, anne ve babasını bağrına bastı ve dedi ki: "Allah'ın dilemesiyle Mısır'a güvenlik içinde giriniz.”^{768[768]}

Hız. Yusuf’un ailesiyle karşılaştığında ilk yaptığı şey onları bağrına basmak ve onlara güven içinde olduklarını hatırlatmak olmuştur. Bu ayetten de anlaşılmaktadır ki, sarılmak, insanın samimi sevgisinin güzel bir ifadesidir. Güven içinde olduklarını hatırlatmak da karşı tarafı rahatlatacak, ince düşünceli bir davranıştır. Uzun yoldan gelen, pek çok düzene şahit olan bu insanlar için güvenilir bir ortamda olduklarını bilmek son derece huzur vericidir. Bu, müminlerin örnek alması gereken bir davranış modelidir. Gelen misafire, yabancıya ya da konuk edilen insanlara güvenlik içinde olduklarını söylemek onları rahatlatacağı için Kuran’da dikkat çekilen bir güzelliştir.

Hız. Yusuf’un konukseverliği ve ince düşüncesi yalnızca bunlarla da sınırlı değildir. Ayette Hız. Yusuf’un anne babasına gösterdiği saygı şöyle bildirilir:

وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا

“Babasını ve annesini tahta çıkarıp oturttu; onun için secdeye kapandılar...”^{769[769]}

Hız. Yusuf’un annesini ve babasını tahta çıkartıp oturtması güzel bir saygı ifadesidir. Onlar kendisinden yaşça büyüklerdir, dahası babası da Allah’ın ilimce güçlendirdiği bir peygamberdir. Hız. Yusuf’un bu saygılı ve hürmetkar tavrına karşı onlar da çok güzel bir tevazu göstermişlerdir. (Ayette ailesinin Hız. Yusuf için secdeye kapandığı ifade edilmektedir. Bu, o dönemin örfünde yaygın olan bir saygı ifadesi olmalıdır. Bu secdenin "tapınmak" gibi bir manası elbette yoktur.)

Dikkat edilirse anne ve babası, Hız. Yusuf onların çocukları olmasına ve kendileri yaşça da ondan çok büyük olmalarına rağmen, büyük bir alçakgönüllülükle karşılık vermişlerdir. Cahiliye insanları arasında ise bu tarz durumlarda kibir devreye girer ve iki taraf da candan ve hürmetkar bir tavır göstermekten çekinir. Özellikle de cahiliye toplumunda insanlar kendilerinden yaşça küçük olan bir kişinin karşısında eğilmek gibi bir saygı ifadesinden şiddetle kaçınırlar. Oysa Hız. Yusuf’un ve ailesinin gösterdikleri bu davranışlar, saygı, sevgi ve tevazuya dayalıdır. Bu, bir mümin ailenin nasıl olması gerektiğini de göstermektedir.

Bu ortam içinde, Hz. Yusuf, geçmişte yaşadığı tüm olayların bir yorumunu yapmış ve Allah'ın eksiksiz işleyen planını açıklamıştır:

وَقَالَ يَا أَبَتِ هَذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُمْ مِنَ الْبَدْوِ مِنْ بَعْدِ أَنْ نَزَغَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِمَا يَشَاءُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

“...Dedi ki: "Ey Babam, bu, daha önceki rüyamın yorumudur. Doğrusu Rabbim onu gerçek kıldı. Bana iyilik etti, çünkü beni zindandan çıkardı. Şeytan benimle kardeşlerimin arasını açtıktan sonra, (O,) çölden sizi getirdi. Şüphesiz benim Rabbim, dilediğini pek ince düzenleyip tedbir edendi. Gerçekten bilen, hüküm ve hikmet sahibi O'dur." 770[770]

Hatırlanacağı gibi Hz. Yusuf rüyasında onbir yıldız, güneş ve ayı kendisine secde etmekteyken görmüştür. Yıllar sonra annesinin, babasının ve kardeşlerinin, kendi bulunduğu konum itibariyle ona saygı göstermeleri, ona hürmetlerinin bir ifadesi olarak secde etmeleri, özellikle de kardeşlerinin ona muhtaç konumda huzuruna gelmeleri bu rüyanın bir yorumudur.

Dikkat edilirse Hz. Yusuf tüm bunları izah ederken, Allah'ı anmakta ve O'nu övüp yüceltmektedir. Ve o ana kadar kendisinin ve ailesinin yaşadığı tüm olayların, Allah tarafından belirlenmiş bir plana göre gerçekleştiğini açıklamaktadır. Bu bir müminin sahip olması gereken örnek düşünce ve konuşma şeklidir.

Burada Hz. Yusuf'un dikkat çeken bir özelliği de her şeyin güzel tarafını görmesi, herşeyi hayırla yorumlamasıdır. Örneğin Allah'ın kendisine iyilik ettiğini ve zindandan çıkardığını söylemiştir. Bu, tam anlamıyla bir mümin tavrıdır; olaylara olumlu ve güzel gözle baktığının kanıtıdır. Hz. Yusuf hep Allah'ın tarafında olduğunu, Allah'ın yaptığı her şeyden hoşnut olduğunu belli eden bir üslup kullanmakta, olumsuz ya da Allah'a karşı saygıda kusur olabilecek her türlü üsluptan ve tavırdan kaçınmaktadır. Allah'ın "dilediği her şeyi pek ince tedbir ettiğini, O'nun bilen, hüküm ve hikmet sahibi olduğunu" söylemesi de bunun bir göstergesidir. Hz. Yusuf'un bu yönü tüm müminler için en güzel örneklerdendir.

Hz. Yusuf'un Samimi Duası

Hz. Yusuf'un Allah'a son derece bağlı, O'nu veli edinen bir insan olduğundan ve Allah'ı çok fazla zikrettiğinden, O'na sürekli şükrettiğinden kitap boyunca bahsettik. Bu gerçeği aşağıdaki ayette, Hz. Yusuf'un söylediği sözlerde de görmek mümkündür:

رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيَّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ

"Rabbim, Sen bana mülkten (bir pay ve onu yönetme imkanını) verdin, sözlerin yorumundan (bir bilgi) öğrettin. Göklerin ve yerin yaratıcısı, dünyada ve ahirette benim velim Sensin. Müslüman olarak benim hayatıma son ver ve beni salihlerin arasına kat." 771[771]

Görüldüğü gibi Hz. Yusuf, sahip olduğu tüm özelliklerin (hem maddi imkanların hem de bilgi ve aklın) kendisine Allah tarafından verildiğinin bilincindedir. Buna karşılık inkar edenler, herşeyi kendi yetenekleriyle kazandıklarını zanneder, kendilerini gözlerinde büyütür ve Allah'ın nimetlerine nankörlük ederler.

Hız, Yusuf'un üstteki ayette bildirilen duası ise, onun imanının ve Allah korkusunun bir diğer ifadesidir. Allah tarafından seçilmiş bir peygamber olmasına rağmen, müslüman olarak ölebilmeyi ve salihlerin arasına girmeyi istemektedir. Ahiretteki konumundan emin değildir. Allah'tan samimi bir şekilde korkmakta ve O'na ihtiyaç içinde dua etmektedir.

İşte bu, bir müminin sahip olması gereken örnek davranış ve düşünce şeklidir. Kendilerini cennete layık gören, Allah'ın sevgili kulları olduklarını öne sürerek ahirette mutlaka kurtuluş bulacaklarını iddia eden ve bu kibir içinde diğer insanları küçümseyenler, büyük bir gaflet içindedirler. Buna karşılık gerçek mümin, her zaman için Allah'a karşı boyun eğici olur, her zaman için Allah'ın rızasını kaybetmekten çekinir ve bunun getirdiği tevazu içinde olur.

Her müslümana düşen görev, Hz. Yusuf gibi samimi, tevekküllü, ihlaslı ve mütevazı bir mümin olmak ve Allah'a "Müslüman olarak benim hayatıma son ver ve beni salihlerin arasına kat" diye samimiyetle dua etmektir.

Sonuç

Hız. Yusuf'un hayatı Kur'an'da anlatılanlar doğrultusunda incelendi. Bizler Hz. Yusuf ile ilgili bilgileri ancak Allah'ın bildirmesiyle ve O'nun bildirdiği kadarıyla bilebiliriz. Bunun dışında ne eksik ne fazla bir söz söyleme hakkına sahip olamayız. Nitekim Allah bu gerçeğe işaret etmiş ve Yusuf Peygamberle ilgili olarak bütün bu anlatılanların aslında gayb haberlerinden olduğunu bildirmiştir. Hz. Yusuf'un samimi duasının aktarılmasının ardından, Yusuf Kıssası aşağıdaki ayetle bitirilmiştir:

ذَٰلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ أَجْمَعُوا أَمْرَهُمْ وَهُمْ يَمْكُرُونَ

“Bu, sana vahyettiğimiz gayb haberlerindendir. Yoksa onlar, (Yusuf'un kardeşleri) o hileli-düzeni kurarlarken, yapacakları işe topluca karar verdikleri zaman sen yanlarında değildin.”^{772[772]}

Allah bize bu gayb haberlerini bildirmekle, hem hayatımızda kullanacağımız önemli hikmetler öğretmekte, hem de geçmişteki peygamberleri tanıyarak onları kendimize örnek almamızı kolaylaştırmaktadır. Hz. Yusuf'u, Hz. Yakup'u veya diğer peygamberleri bu dünyada görme şansımız yoktur. Ancak Kur'an'ı dikkatli bir biçimde okuyarak, peygamber kıssaları üzerinde derin şekilde tefekkür ederek, içinde bulundukları ortamı, gösterdikleri örnek tavırları zihnimizde iyi canlandırarak ve yorumlayarak, peygamberleri tanıyabilir ve onların üstün maneviyat, akıl ve ihlasından istifade edebiliriz.

Bu yüzden her insan, bu okuduklarını iyi düşünmeli, Hz. Yusuf'un ve Hz. Yakub'un hikmetlerini iyi tefekkür etmeli ve bunları günlük hayatına nasıl geçirebileceğini yorumlamalıdır. Başına gelen sıkıntı ve zorluklar karşısında ümitsizliğe kapılıyor mu? Veya müslümanların zor durumunu görünce, "bu durumun düzelmesi çok zor, yapacak bir şey yok" diye mi düşünüyor? Eğer böyle düşünüyorsa, bilmelidir ki bu çok büyük bir gaflettir.

Kuyuya atılan, ardından köle olarak ucuz bir fiyata satılan, çirkin bir iftiraya uğrayan, sonra suçsuz yere zindana atılan, zindanda da yıllar boyu unutulmuş Hz. Yusuf'un sabrını, kararlılığını ve Allah'tan asla ümit kesmeyen üstün imanını düşünmeli ve ona göre kendisini gereksiz yılgınlıklardan ve ümitsizliklerden kurtarmalıdır. Hz. Yusuf'un, üst üste gelen ve zahirde her biri ayrı birer zorluk gibi gözüken bu olaylara rağmen, bir anda Allah'ın lütfuyla kurtulduğunu ve büyük bir nimete kavuştuğunu iyi düşünmelidir.

Günümüzde de yaşanan her olayda, aynen Hz. Yusuf'un hayatı gibi kusursuz bir İlahi planın işlediğini, Allah'ın her olayı hayır ve hikmetle yarattığını sakın unutmayın. Unutmayın ki Allah herşeye kadirdir ve kendisine iman edip samimi bir şekilde bağlanan, dinine hizmet etmek için ihlasla çalışan kullarının daima yardımcısıdır. Müminlere hiç umulmadık yerden hiç umulmadık nimetler verir, onlara hesaba katmadıkları yönden yardım eder. İnsanın tek vazifesi, bu gerçeğe samimi olarak iman etmek ve buna göre yaşamaktır.

Hz. Yusuf'a Kurulan Tuzak ve "Şer İttifakı"

Önceki bölümde de bildirildiği gibi elçiler her tutum ve davranışlarında Allah'a yönelmeleriyle, samimiyetleri, doğrulukları, metanetleri, tevekkülleri, sabır ve kararlılıklarıyla inananlar için çok güzel bir örnek teşkil etmektedirler. Hz. Yusuf da bu özellikleri üzerinde toplamış peygamberlerden biridir. Başına gelen türlü zorluklar ve sıkıntılar karşısında gösterdiği üstün ahlakıyla, Hz. Yusuf'un hayatında tüm inananlar için çok değerli hikmetler, hisseler ve örnekler vardır.

Kur'an'ın 12. suresi olan Yusuf Suresi'nde Hz. Yusuf'un çocukluğundan başlayarak hayatı anlatılır. Hz. Yusuf çocukluğundan itibaren birçok güçlükle karşılaşmış, ancak sabrı ve tevekkülü ile daima insanlara örnek olmuştur. Bu surede ilk olarak Hz. Yusuf'un gördüğü bir rüya bildirilir:

Hani Yusuf babasına:

إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ

"Babacığım, gerçekten ben (rüyamda) onbir yıldız, güneşi ve ayı gördüm; bana secde etmekteyken gördüm" demişti."^{773[773]}

Hz. Yusuf'un babası Hz. Yakup ise oğlunun bu rüyasını yorumlamış ve şöyle demiştir:

وَكَذَلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ آلِ يَعْقُوبَ كَمَا أَتَمَّهَا عَلَىٰ أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ وَاسْحَقَ إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

"Böylece Rabbin seni seçkin kılacak, sözlerin yorumundan (kaynaklanan bir bilgiyi) sana öğretecek ve daha önce ataların İbrahim ve İshak'a (nimetini) tamamladığı gibi senin ve Yakup ailesinin üzerindeki nimetini tamamlayacaktır. Elbette Rabbin, bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.""^{774[774]}

Kur'an'da Hz. Yusuf'un ailesi hakkında verilen çok önemli bir bilgi kardeşlerinin ona olan düşmanlıklarıdır. Hz. Yusuf'un güzel ahlakının, samimiyetinin ve imanının farkında olan ve ona karşı çok büyük bir kıskançlık duyan kardeşlerinin, ona bir kötülük yapabileceklerinin farkında olan Hz. Yakup, Hz. Yusuf'u kardeşlerine karşı şöyle uyarmıştır:

قَالَ يَا بُنَيَّ لَا تَقْصُصْ رُؤْيَاكَ عَلَىٰ إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُبِينٌ

"(Babası) Demişti ki: "Oğlum, rüyayı kardeşlerine anlatma, yoksa sana bir tuzak kurarlar. Çünkü şeytan, insan için apaçık bir düşmandır.""^{775[775]}

773[773] Yusuf,12/4

774[774] Yusuf,12/6

775[775] Yusuf,12/5

Duydukları şiddetli kıskançlık nedeniyle Hz. Yusuf'u öldürmeye karar veren kardeşlerinin aralarındaki konuşmalarda dikkati çeken ise yaptıkları çok kapsamlı plandır. Kendilerini "birbirlerini pekiştiren bir topluluk" olarak tanımlamışlar, yani bir ittifak oluşturmuşlar ve birçok ayrıntıyı düşünüp, birlikte Hz. Yusuf'a bir tuzak kurmuşlardır. Aralarında geçen konuşmalar Kur'an'da şöyle bildirilir:

لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ آيَاتٍ لِلْسَّائِلِينَ (*) إِذْ قَالَُوا لِيُوسُفَ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَى آبَانَا لِمَا لَفَى ضَلَالٍ مُبِينٍ (*) اقْتُلُوا يُوسُفَ أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهُ أَبِيكُمْ وَتَكُونُوا مِنْ بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ (*) قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ وَأَلْقُوهُ فِي غَيَابَتِ الْجُبِّ يَلْتَقِطَهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ

“Andolsun, Yusuf ve kardeşlerinde soranlar için ayetler (ibretler) vardır. Onlar şöyle demişti: "Yusuf ve kardeşi babamıza bizden daha sevgilidir; oysa ki biz, birbirini pekiştiren bir topluluğuz. Gerçekte babamız, açıkça bir şaşkınlık içindedir. Öldürün Yusuf'u veya onu bir yere atıp-bırakın ki babanızın yüzü yalnızca size (dönük) kalsın. Ondan sonra da salih bir topluluk olursunuz." İçlerinden bir sözcü dedi ki: "Eğer (mutlaka bir şey) yapacaksanız, öldürmeyin Yusuf'u, onu kuyunun derinliklerine bırakıverin de bir yolcu kafilesi alsın.”776[776]

Ayetin başında Hz. Yusuf ve kardeşlerinde ibretler olduğu bildirilmektedir. Öyle ise her mümin bu konu ile ilgili ayetleri okurken ibret almak, hikmetleri fark edebilmek, bu ayetlerden sonuç çıkararak kendi hayatında bunları gözönünde bulundurmamak durumundadır. Örneğin kardeşleri, Hz. Yakup'un Hz. Yusuf'a olan sevgisini kıskanmakta ve hatta bu kıskançlıkları kardeşlerini öldürmeyi düşünebilecek kadar ileri gitmektedir. Ayrıca dikkat edilirse Hz. Yusuf'un kardeşleri salih bir mümin aleyhinde tuzak kurmak için bir "şer ittifakı" oluşturmakta ve güçlerini birleştirmektedirler. Tuzaklarının amacı ise müminleri, yani Hz. Yusuf ile Hz. Yakup'u ayırmak ve kendisinde bazı üstün özellikler bulunduğunu anladıkları kardeşlerini öldürmektir.

İnkâr edenlerin salih müminler aleyhinde biraraya gelerek yaptıkları işbirliği tarih boyunca sık sık tekrarlanmıştır. Her dönemde kötü olanlar birleşerek, iyilere zarar vermek, onların hayır üzere yaptıkları çalışmalarını engellemek, onları yurtlarından çıkarmak ve hatta öldürmek için ittifaklar kurmuşlardır. Ancak Allah her defasında onların tuzaklarını bozmuş, ittifaklarını da darmadağın etmiştir. Hz. Yakup ile Hz. Yusuf'un birlik içinde hareket etmeleri ve Hz. Yakup'un, oğullarının bu şer ittifakına karşı Hz. Yusuf'u uyararak destek olması bu konuda çok güzel bir örnektir.

Şer İttifakının Oluşturduğu Sahte Deliller

Ayetlerin devamında kardeşlerinin yaptıkları plan gereği Hz. Yusuf'u kuyuya atmaya karar verdikleri bildirilir. Bu planlarını uygulayabilmek amacıyla da Hz. Yusuf'u oyun oynamaya götürmek için babalarından güçlkle izin alırlar. Gittikleri yerde Hz. Yusuf'u kuyuya bırakırlar. Hz. Yusuf kuyuya bırakılmak üzereyken Allah ona şöyle vahyetmiştir:

فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ وَاجْمَعُوا أَنْ يَجْعَلُوهُ فِي غَيَابَتِ الْجُبِّ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنَبِّئَهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

“Nitekim onu götürdükleri ve kuyunun derinliklerine atmaya topluca davrandıkları zaman, Biz ona (şöyle) vahyettik: "Andolsun, sen onlara kendileri, farkında değilken, bu yaptıklarını haber vereceksin.”777[777]

Hz. Yusuf'u kuyuya attıktan sonra eve dönen kardeşleri, olan bitenleri babalarına şu şekilde aktarırlar:

776[776] Yusuf,12/7-10

777[777] Yusuf,12/15

قَالُوا يَا أَبَانَا إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتَاعِنَا فَأَكَلَهُ الذِّئْبُ وَمَا أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ (*) وَجَاءُ عَلَى قَمِيصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ قَالَ
بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ

“Dediler ki: "Ey Babamız, gerçek şu ki, biz gittik, yarışıyorduk. Yusuf'u da yiyeceklerimizin (veya eşyamızın) yanında bırakmıştık. Fakat onu kurt yemiş. Ne var ki biz doğruyu söylesek bile sen bize inanacak değilsin." Ve üzerine yalandan kan (sürülmüş) olan gömleğini getirdiler. "Hayır" dedi. "Nefsiniz, sizi yanıltıp (böyle) bir işe sürüklemiş. Bundan sonra (bana düşen) güzel bir sabırdır. Sizin bu düzüp-uydurduklarınıza karşı (kendisinden) yardım istenecek olan Allah'tır." 778[778]

Allah bu ayetleriyle, Hz. Yusuf'un kardeşlerinin kötülük yapmadıklarına babalarını inandırabilmek için her türlü ayrıntıyı düşünüp, sahte delil dahi oluşturduklarına dikkat çekmektedir. Münafıklar ve inkar edenler de bir müslümana tuzak kurarlarken yalandan, iftiradan hiç çekinmez, sahte delil oluşturmayı da asla ihmal etmezler. Yusuf'un kardeşleri de bu sahte delili oluştururken babalarını doğru söylediklerine ikna etmeyi hedeflemektedirler. Ancak Hz. Yakup'un tavrından da anlaşılacağı gibi, müminler inkarcıların tuzaklarını hemen sezer ve sahte delillere asla itimat etmezler. İnkâr edenlerin müminler aleyhinde uydurdukları yalanlara sadece kendileri gibi inkar edenler inanırlar.

Hz. Yusuf ve Medresesi

Hz. Yusuf kuyuya bırakıldıktan sonra bir yolcu kafilesi onu bulur ve az bir ücretle Mısırlı bir Aziz'e satar. Allah bu olayların neticesinde, Hz. Yusuf'u Mısır'a yerleştirdiğini ve ona "sözlerin yorumunu" öğrettiğini, ergenlik yaşına gelince de kendisine hüküm ve ilim verdiğini bildirmektedir. 779[779]

Hz. Yusuf'un hapse atılmasına sebep olan olay ise, evinde kaldığı Mısırlı Aziz'in karısının kendisinden murad almak istemesiyle başlar. Hz. Yusuf'un kadına verdiği karşılık ise şöyle olmuştur:

وَرَاوَدَتْهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَغَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ

“Evinde kalmakta olduğu kadın, ondan murad almak istedi ve kapıları sımsıkı kapatarak: "İsteklerim senin içindir, gelsene" dedi. (Yusuf) Dedi ki: "Allah'a sığınırım. Çünkü O benim efendimdir, yerimi güzel tutmuştur. Gerçek şu ki, zalimler kurtuluşa ermez." 780[780]

Hz. Yusuf bu sözleri üzerine kapıya doğru yönelerek çıkmak istemiş, ancak kadın ısrarcı davranarak Hz. Yusuf'un gömleğini arkasından yırtmış ve tam o esnada kadının kocası gelmiştir. Kadın ise hiç tereddüt etmeden;

مَا جَزَاءُ مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا إِلَّا أَنْ يُسْجَنَ أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

"...Ailene kötülük isteyen, zindana atılmaktan veya acı bir azaptan başka cezası ne olabilir?" 781[781] diyerek Hz. Yusuf'a iftira atmış ve zindana atılması gerektiğini söyleyerek çevresindeki insanları Hz. Yusuf'a karşı kışkırtacak bir tutum sergilemiştir. Bu çirkin iftira karşısında ise Hz. Yusuf, kendisinin masum olduğunu ve hiçbir suçunun bulunmadığını belirterek şöyle demiştir:

778[778] Yusuf,12/17-18
779[779] Yusuf,12\ 21-22
780[780] Yusuf,12/23
781[781] Yusuf,12/25

قَالَ هِيَ رَأَوْتَنِي عَنْ نَفْسِي وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ أَهْلِهَا إِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ قُبُلٍ فَصَدَقَتْ وَهُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ

“(Yusuf) Dedi ki: "Onun kendisi benden murad almak istedi..."^{782[782]}

Bunun üzerine kadının yakınlarından biri şahitlik etmiş ve şöyle demiştir:

قَالَ هِيَ رَأَوْتَنِي عَنْ نَفْسِي وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ أَهْلِهَا إِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ قُبُلٍ فَصَدَقَتْ وَهُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ (*) وَإِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ

“...Kadının yakınlarından bir şahit şahitlik etti: "Eğer onun gömleği ön taraftan yırtılmışsa, bu durumda kadın doğruyu söylemiştir, kendisi ise yalan söyleyenlerdendir. Yok eğer onun gömleği arkadan çekilip-yırtılmışsa, bu durumda kadın yalan söylemiştir ve kendisi doğruyu söyleyenlerdendir."^{783[783]}

Görüldüğü gibi Hz. Yusuf'un suçsuz olduğuna dair deliller de mevcuttur; hatta iftira atan kadının kocası da bu delilleri görmüş ve durumu anlayarak şöyle demiştir:

فَلَمَّا رَأَى قَمِيصَهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِنْ كَيْدِكُنَّ إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ (*) يُوسُفُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا وَاسْتَغْفِرِي لِذَنْبِكِ إِنَّكِ كُنْتِ مِنَ الْخَاطِئِينَ

“Onun gömleğinin arkadan çekilip-yırtıldığını gördüğü zaman (kocası): "Doğrusu, bu sizin düzeninizden (biri)dir. Gerçekten sizin düzeniniz büyüktür" dedi. "Yusuf, sen bundan yüz çevir. Sen de (kadın) günahın dolayısıyla bağışlanma dile. Doğrusu sen günahkarlardan oldun."^{784[784]}

Ayetlerde bildirildiğine göre Hz. Yusuf'un masumluluğuna herkes, şehirdeki kadınlar dahi şahittir. Fakat buna rağmen Hz. Yusuf iffetinden dolayı ve onların çağırdıkları hayata uymadığı için zindana atılmıştır. Hatta vezirin karısı bunu diğer kadınlara açıkça söylemiştir. Neredeyse tüm bir şehir halkı Hz. Yusuf'un suçsuz olmasına rağmen hapse atıldığını bilmektedir:

قَالَتْ فَذَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنَّنِي فِيهِ وَلَقَدْ رَأَوْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ وَلَئِنْ لَمْ يَفْعَلْ مَا امْرَأَتُهُ لَيَسْجُنَنَّ وَلَيَكُونَا مِنَ الصَّاغِرِينَ

“Kadın dedi ki: "Beni kendisiyle kınadığınız işte budur. Andolsun onun nefsinden ben murad istedim, o ise (kendini) korudu. Ve andolsun, eğer o kendisine emrettiğini yapmayacak olursa, mutlaka zindana atılacak ve elbette küçük düşürülenlerden olacak."^{785[785]}

Bir başka ayette ise bu durum şöyle açıklanır:

ثُمَّ بَدَأَ لَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا رَأَوُا الْآيَاتِ لَيَسْجُنُنَّهُ حَتَّى حِينٍ

“Sonra onlarda (Yusuf'un iffetine ilişkin) delilleri görmelerinin ardından, mutlaka onu belli bir vakte kadar zindana atmak (görüşü) ağır bastı.”^{786[786]}

Ayetlerde Hz. Yusuf'un hiçbir suçunun olmadığına herkesin şahit olduğu, fakat buna rağmen hapse atma kararının ağır bastığı bildirilmektedir. Hz. Yusuf'un suçsuzluğunu bilmelerine ve buna ait

^{782[782]} Yusuf,12/26

^{783[783]} Yusuf,12/26-27

^{784[784]} Yusuf,12/28-29

^{785[785]} Yusuf,12/32

^{786[786]} Yusuf,12/35

deliller bulunmasına rağmen, onu hapisle cezalandırmalarının nedeni aslında, onun Allah'a olan imanı ve gönülden bağlılığıdır. Hz. Yusuf, imanından ve güzel ahlakından dolayı nasıl kardeşlerinin kıskançlığını ve düşmanlığını kazandıysa, bulunduğu çevredeki bazı kimselerin de aynı sebeplerle düşmanlığını kazanmıştır. Tüm bu haksız suçlamaların, iftiraların, cezalandırmaların karşısında Hz. Yusuf'un gösterdiği üstün ahlak, tevekkül ve kararlılık ise Kur'an'da şöyle bildirilmektedir:

قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَالْأَوْفَى عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُنْ مِنَ الْجَاهِلِينَ (*) فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

“(Yusuf) Dedi ki: "Rabbim, zindan, bunların beni kendisine çağırdıkları şeyden bana daha sevimlidir. Kurdukları düzeni benden uzaklaştırmazsan, onlara (korkarım) eğilim gösterir, (böylece) cahillerden olurum." Böylece Rabbi, duasını kabul etti ve onların hileli düzenlerini kendisinden uzaklaştırdı. Çünkü O, işitendir, bilendir.”^{787[787]}

Tarih boyunca Allah yolunda olup da, haksız iftiralar sonucunda hapse atılan veya çeşitli zorluklarla karşılaşan müminler daima Hz. Yusuf'un bu güzel tavrını örnek alarak, üstün ahlaklarından asla taviz vermeyeceklerini göstermişlerdir. İnkarcıların bir eziyet ve ceza olarak gördükleri hapsi salih müminler zevk ve neşe ile karşılamışlardır. Allah'ın rızasını kazanmak için çaba gösterirken karşılaştıkları tüm zorluklar, sıkıntılar ve ezalar onların şevklerini ve heyecanlarını artırmıştır.

Hz. Yusuf'un Hapishane Günleri

Hz. Yusuf hapishanede kaldığı süre içinde de sabrı, tevekkülü, dirayeti ve metanetiyle çok üstün bir ahlak göstermiştir. Hapishanedeki arkadaşlarına Allah'ın varlığını ve birliğini anlatmış, Allah'tan başka ilaha tapmamaları için onları uyarmıştır. Ayrıca Allah'ın kendisine bir lütuf olarak verdiği rüyaların yorumunu yapabilme ilmini kullanarak hapis arkadaşlarının rüyalarını yorumlamıştır. Ancak rüya yorumlarını yaparken de mutlaka onlara Allah'ı hatırlatmıştır.

Hz. Yusuf'un hapishaneden çıkışı ise hiç umulmadık bir şekilde olmuştur. İlmi ve güvenilirliği hapisten çıkan arkadaşı aracılığı ile Mısır hükümdarına kadar ulaşmış ve kendisine iftira atanlar itirafta bulununca suçsuzluğu kesin olarak anlaşılmış ve ardından Mısır'ın hazinelerinin başına getirilmiştir. Ayetlerde bu olay şöyle aktarılır:

وَقَالَ الْمَلِكُ ائْتُونِي بِهِ اَسْتَخْلِصْهُ لِنَفْسِي فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ أَمِينٌ (*) قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلِيمٌ (*) وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعُوا مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ (*) وَلَا جُزْءَ الْآخِرَةِ حِثِّيرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ

“Hükümdar dedi ki: "Onu bana getirin, onu kendime bağlı kılalım." Onunla konuştuğunda da (şöyle) dedi: "Sen bugün bizim yanımızda (artık) önemli bir yer sahibisin, güvenilir (bir danışman-yönetici)sin." (Yusuf) Dedi ki: "Beni (bu) yerin (ülkenin) hazineleri üzerinde (bir yönetici) kıl. Çünkü ben, (bunları iyi) bir koruyucuyum, (yönetim işlerini de) bilenim." İşte böylece Biz yeryüzünde Yusuf'a güç ve imkan (iktidar) verdik. Öyle ki, orada (Mısır'da) dilediği yerde konakladı. Biz kime dilersek rahmetimizi nasip ederiz ve iyilik yapanların ecrini kayba uğratmayız. Ahiretin karşılığı ise, iman edenler ve takvada bulunanlar için daha hayırlıdır.”^{788[788]}

Bu ayetlerde de görüldüğü gibi tüm zorluklardan, sıkıntılardan, inkarcıların ezalarından sonra Allah inanan kullarını güzel bir hayata kavuşturmaktadır. Bu, hem dünya hayatındaki bir güç ve

787[787] Yusuf,12/33-34

788[788] Yusuf,12/54-57

zenginlik, hem de sonsuz ahiret yurdundaki cennet nimetleri olabilir. Hz. Yusuf da yaşadığı tüm zorluklardan sonra hem dünyada hem de ahirette çok güzel nimetlerle karşılık bulmuştur. Allah müminleri bu konuda şöyle müjdeler:

وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ

“Kim Allah’ı, Resulü’nü ve iman edenleri dost (veli) edinirse, hiç şüphe yok, galip gelecek olanlar, Allah’ın taraftarlarıdır.”^{789[789]}

كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ

“Allah, yazmıştır: "Andolsun, Ben galip geleceğim ve elçilerim de." Gerçekten Allah, en büyük kuvvet sahibidir, güçlü ve üstün olandır.”^{790[790]}

Hz. Yusuf’un yaşamı Kur’an’da Allah’ın bu vaadinin mutlaka gerçekleştiğini gösteren örneklerden biridir. Hz. Yusuf önce zorluk ve sıkıntılarla, ihanetler ve iftiralarla karşılaşmış, ardından bir nevi "medrese" olan hapisanede derin bir manevi eğitimden geçmiştir. Ve sonunda da Allah’ın vaadiyle karşılaşmış ve Allah onu tüm iftiralardan temizlemiş, yeryüzünde yerleşik kılmış, malca ve ilimce güçlendirmiştir.

Hz. Yakup (a.s)’ın Sevgisi ile Züleyha’nın Sevgisi

Hz. Yakup (a.s) ile Yusuf (a.s) arasındaki sevgi; Yakup (a.s)’ın on iki oğlu vardı. Bu oğullarının içinde en çok küçük olmasından dolayı Bünyamin’i ve en sevimli olmasından dolayı da Yusuf (a.s)’ı severdi. Hatta küçüklüğünde ağa beyleri dahil olmak üzere herkes onu çok severdi.

Annelerinin vefatından sonra Yusuf (a.s)’ı halası yanına aldı. Halası yanında kaldığı müddetçe Yusuf’a çok iyi bakmış ve yanından hiç ayırmadan her şeyden korumuştur. Halası bile Yusuf (a.s)’ı o kadar sevmiş ki yanından ayrılacağı vakit üzerine hırsızlık suçu atarak suçunun karşılığı Yakkup (a.s)’dan bir müddet daha kalmasını istemiştir.

Yakup (a.s) öksüzlüğün ne derece zor olduğunu ve öksüzün şefkate ve sevilmeye ne derece muhtaç olduğunu bildiği için Hz. Yusuf’a çok ihtimam gösteriyordu. Elinden geldiği kadar annesinin yokluğunu ona hissettirmemeye çalışıyordu.

Hz. Yusuf ahlak güzelliği ile birlikte yüz ve endam güzelliğiyle de herkesin ve bilhassa en derin kalbin şefkatini celb etmekteydi.

Hz.Yakup onun bu halinden çok parlak bir istikbalin namzedi olduğunu, belki de ileride peygamber olacağını hissediyordu. O’na karşı şiddetli sevgi ve şefkat duymasında, bu hissinin de büyük rolü vardır.

İnsanın ruhundan kopup gelen şefkat ve sevginin önünü alması mümkün olmadığı için Hz. Yakup, ister istemez Yusuf’u diğer evlatlarından daha çok sevdiğini belli ediyordu. Ve bu sevgisini her fırsatta belirtiyordu.

Züleyhâ

Kur'ân-ı Kerîm'de Yûsuf sûresinde anlatılan Yusuf kıssasında (hikâyesinde) söz konusu edilen kadın.

Züleyhâ kelimesi, Farsça bir isimdir. Arapça şekli ise, Zelihâ'dır. Kelime olarak her iki şekilde de okunabilir ve her iki şekildeki okunuş da doğrudur. Farklılık, hareke değişikliğine dayanmaktadır. Bazı kaynaklara göre onun gerçek adı, Râîl'dir.

Kur'ân'da Züleyha ismen geçmemektedir. Ancak, Yusuf kıssasında, baştan sona Yusuf (a.s) ile beraber anılmıştır. Kur'ân'daki Yusuf ile Züleyha'nın hikâyesi, Yüce Allah tarafından hikayelerin en güzeli olarak haber verilmiştir.

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الْغَافِلِينَ

"Biz bu Kur'ân'ı vahyetmekle, sana kıssaların en güzelini anlatıyoruz."^{791[791]}

Yusuf (a.s) kardeşleri tarafından kuyuya atılmış, oradan geçen yolcular tarafından kuyudan çıkarılmış ve Mısır'a götürülerek köle olarak satılmıştır. Mısır'da onu satın olan kimse hanımına;

وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ مِصْرَ لِامْرَأَتِهِ أَكْرِمِي مَثْوَاهُ عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا

"Mısırdaki Yusufu satınalan vezir hanımına: "Ona güzel bak!" dedi. "Belki bize faydası dokunur, yahut onu evlat ediniz!"^{792[792]}

İşte bu hanım, Züleyhâdır. Yusuf'u ilk gördüğünden itibaren, onun güzelliğinden etkilenecek ona aşık oldu. Yusuf'a çeşitli tekliflerde bulundu fakat Yusuf onun tekliflerini her seferinde reddetti. Ancak Züleyhâ teklifinde ısrar ederek ona zorla sahip olmak istedi. Yusuf ondan kurtulmak için kapıya doğru koşarken, kapıda efendisi ile karşılaştı. O zaman Züleyhâ, Yusuf'un kendisine sataştığını söyledi. Fakat Yusuf'un gömleği arkadan yırtıldığı için, onun suçsuzluğu ve Züleyhâ'nın suçlu olduğu ortaya çıktı.

Kadınlar arasında Züleyhâ için dedikodular çıkınca, o kadınlara bir ziyâfet vererek Yusuf u bir münasebetle onlara göstermiştir. Kadınlar Yusuf'un bu güzelliği karşısında ona bakakalmışlar ve ellerindeki meyve yerine, parmaklarını kesmişlerdir. Ondan sonra da Züleyha'ya hak vermişlerdir.

Bazı rivâyetlere göre, Züleyhâ'nın kocası vefât ettikten sonra Allah'ın irâdesi ile eski güzelliğini kazanmış ve Yusuf (a.s) ile evlenmiştir. Yusuf (a.s) ile evlendiği zaman, bakire olduğu anlaşılmıştır.

Fakat bu rivâyetin ciddi bir temeli, dayanağı yoktur. Bu rivâyet, daha çok edebî hikâye türlerine uymakta ve dayanmaktadır. Aslına bakıldığında zaman, Züleyhâ iyi bir izlenim bırakmamıştır. Kur'ân'daki âyetlerden anlaşıldığına göre, Züleyhâ, Yusuf (a.s)'ı yoldan çıkarmak için her türlü şeytanî yola baş vurmuştur. Onu, Allah yolundan, doğruluktan, haktan saptırmak için uğraşmıştır. Bunun için yalan söylediği ve çeşitli hilelere baş vurduğu âyet ile sabittir. Bir peygamberin böyle bir hanımla evlenmesi, onun izzetini zedeler. Yusuf (a.s)'ın onunla evlenmesi, şu meâldeki âyete de ters düşmektedir:

الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ أُولَٰئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

"Kötü karakterli kadınlar öyle erkeklere, kötü karakterli erkekler öyle kadınlara. Temiz karakterli kadınlar, öyle erkeklere ve temiz karakterli erkekler öyle kadınlara..."793[793]

Buna göre doğru olanı, Yusuf (a.s)'ın neticede Züleyhâ ile evlenmemiş olmasıdır.

Hız. Muhammed (a.s)'ın hadislerinde, Züleyhâ hakkında bilgiye rastlanmamaktadır. Ancak bir seferinde Rasûlullah (a.s) ondan "Yusuf'un arkadaşı" diye bahsetmiştir.

Züleyhâ, Kur'an'ın ibret için sunduğu Yusuf (a.s)'ın kıssasında yer aldığına göre, onun hakkında bilgi veren âyetlerde hikmetler vardır. İnsanların Züleyhâ hakkındaki bu bilgilerden çeşitli dersleri almaları gerekir.

Hız.Yakup ile Yusuf (a.s) Arasındaki Sevginin Mucizesi

Katar'da çıkan "Ar-Raya" gazetesinin haberine göre, Mısırlı tabip Abdulbasit Muhamed'in senteze ettiği ve ter ürünlerinden meydana gelmesi ile hiç bir yan etki bırakmamakla birlikte 99% başarılı tedavi garantileyen bu ilaç, Avrupa ve ABD'de kabulünü görmüş. Aynı zamanda İsviçre eczacı firmalarından birinin bu ilacı sıvı ve göz damlası şeklinde üretmeye başladıkları haberi veriliyor.

Katar'da çıkan "Ar-Raya" gazetesinin haberine göre, Mısırlı tabip Abdulbasit Muhamed'in senteze ettiği ve ter ürünlerinden meydana gelmesi ile hiç bir yan etki bırakmamakla birlikte 99% başarılı tedavi garantileyen bu ilaç, Avrupa ve ABD'de kabulünü görmüş. Aynı zamanda İsviçre eczacı firmalarından birinin bu ilacı sıvı ve göz damla şeklinde öğretmeye başladıkları haberi veriliyor.

İlham kaynağı "Yusuf" süresidir

Gazetenin bildirilere göre, hazırlanan aleti "kur'an ilacı" Abdulbasit Muhammad bunun "Yusuf" süresinin ilhamıdır diyor ve şunu kaydetmektedir:

"Bir sabah ben "Yusuf" sürenin okumasıyla meşguldüm. Benim ilgim seksen dördüncü ve sıraya gelen ayetleri çekti. Orada Yakup Peygamberin (a.s) Yusuf'un (a.s) kayboluşundan ağlarken gözleri beyazlandı, sonra oğlu Yusuf'un gömleği onun yüzüne atınca gözleri tekrar görmeye başladı. İşte burada düşüncelere kapıldım. Yusuf peygamberin (a.s) gömleğinin üzerinde ne olabilirdi ki? Sonuçta terden başka bir şey olmadığını anlaşıldı. Ben terin üzerinde düşünmeye başladım, ne madde içerir v.s. Sonra da laboratuvar incelemelere başladım. İncelemelerimi tavşanlar üzerinde yaptım. Sonuçlar baya pozitif. Sonradan 250 gönüllü hastalar üzerinde, iki hafta içinde günde ikişer kullanılarak. Sonuçta 99% başarıya geldim ve dedim ki: "İşte bu Kur'an-ın mucizesidir!"

Doktorun şartları

A. Muhammad, ilacın bu tür mucitleri patente yapmakla uğraşan Avrupa ve ABD ülkelerinde bulunan kuruluşlara temsil edildiğini, ilacın etkisi ispatlandıktan sonra, kendisinin, gerekli test ve araştırmaların yapılmasından sonra, bir İşveç ilaç firması ile, ambalajın üzerinde "Kur'an ilacı" yazılması şartı ile üretim anlaşmasının yaptığını bildirdi. Bilim adamın sözlerine göre şirket bu şartları kabul etti ve ilacın üretimine başladı.

Yusuf'un (a.s) Mûcizeleri

1- Hz. Yûsuf'un konuşması pek şirin, çok tatlı olduğu için, herkesin kalbi ona meylederdi. Onun tatlı sözleri karşısında imân eden pekçoktu.

2-Hz. Yûsuf'un yüzü güneş gibi nûrluydu. Hâtta bir kimse yüzüne bakmak istese, hemen gözlerini çevirmeye mecbur olurdu. Bu nûrun tesiriyle, yâni başkasına sirâyetiyle huzûruna getirilen âmânın hemen gözleri görmeye başlamıştı.

3-Yûsuf (aleyhisselâm)'ın duâsı bereketiyle ağaçların yapraklarından güzel kumaş olmuştu. Huzûruna bir büyük kişi gelmiş, şu gördüğümüz ağaçların yaprakları birbiriyle birleşip güzel kumaş olsun, diye mûcize teklifinde bulunmuştu. Hz. Yûsuf öyle duâ edince, kıymet biçilmez bir kumaş olmuştur.

4- Hz.Yusuf (a.s) gözleri sonradan kör olan Yakup (as)'a gönderdiği gömlek ile babasının gözlerini iyileştirmiştir. Bu tıbbi mûcize günümüzde de kullanılır hale gelmiştir.

5-Hz.Yusuf (a.s), gece insanlar evlerinde yatarken başını yastığa koydukları esnada gördükleri rüyalarına mucizevi olarak hükmetmesi en büyük peygamberlik alameti idi.

6- Hz.Yusuf (as)'ın zamanında yaşayan kralın gördüğü rüyayı tabir ederken, bu esnada günümüzde çok yaygın olan hava tahmin raporunu da mûcizevi olarak tabir etmiştir. Kralın rüyasının yorumu "yedi yıl bolluk ve yedi yıl kıtlık olacak" şeklinde daha sonra zuhur etmiştir.

12-Hz. EYYÜP (a.s) ve Mucizeleri

Hz. Eyyüp sabır ve teslimiyet timsali bir peygamber idi. Cenab-ı Hak, onu musibet ve belalara karşı sabır ve teslimiyette insanlara örnek göstermek için, büyük bir imtihana tabi tuttu.

Hz.Eyyüb (a.s)'ın ibtilaya (imtihana) uğrayışına türlü sebepler gösteriler gösterilir. Beseniye halkı, zorbalardan bir zorba olan ve halka zulmeden kralların huzuruna varıp onunla konuşmakları ve kendisine ağır sözler söyledikleri halde, Eyyüb (a.s)'ın ekinleri, hakkında ondan çekinerek, konuşmasında yumuşak davrandığı, Marufu, emrettiği işlediği zulüm hakkında, zalimi uyarmadığı rivayet edilir.

Şam toprağında kuraklık, kıtlık olup ta, Mısır kralı Firavun: "Bize gel! Bizim yanımızda, senin için, bolluk, genişlik vardır!" diye yazı gönderince, Eyyüb (a.s); çoluk, çocukları, atları, küçük-büyük baş hayvanları ile birlikte kalkıp Mısır'a gider. Eyyüb (a.s), Firavun'un yanında bulunduğu sırada Şuayb (a.s) gelir ve:

"Ey Firavun! Gök halkı, denizler ve dağlar halkı, kızınca Allah'ın da gazaba geleceğinden korkmaz mısın?" der. Eyyüb (a.s) ise, susar konuşmaz.

Eyyüb (a.s) ve Şuayb (a.s), Firavun'un yanından çıkınca, Yüc Allah, Eyyüb (a.s)'a:

- "Ey Eyyüb! Sen, Firavun'un ülkesine gittiğin için, sustun! İbtila'ya hazırlan!" diye vahy eder.

Yüce Allah, Eyyüb (a.s)'a ihsan ettiği maddi imkanların hepsini teker teker geri aldı. Sürülerini, bağ ve bahçelerini çoluk ve çocuğunu ve hata oturduğu evini bile elinden aldı. Hz. Eyyüb'da ne bir telaş,ne bir şevkat ve ne de bir üzüntü görülmüyordu. İnsanlar bu duruma şaşırıp kaldılar.

Cenab-ı Hak "Daha bitmedi, O'nun, ne derece halis ve yüksek ruhlu bir kimse olduğunu ibret alın" der gibi, Hz. Eyyüb'un mübarek cesedine ayrıca sancılı bir hastalık verdi. Bundan sonra, Hz. Eyyüb iş yapamaz hale geldi. Sadık ve vefakar hanımı Rahmet'in yardımıyla bir kulübecikte sabır ve şükürle hayatını devam ettirmeye başladı.

Hz. Eyyüb'ün hastalığı fazlaca elemli ve ızdırap verici bir hastalıktı. Artık herkes kendinden kaçır olmuştı. Ne akraba, ne komşu, hiç kimse yanına uğramıyordu. Yalnızca sadakat ve şefkat timsali hanımı Rahmet onu hiçbir vakit terk etmiyordu. Başkalarına el işi yaparak para kazanıp, hem kendinin hem de efendisinin maişetini temin etmeye çalışıyordu.

Hz. Eyyüb'ün hastalığı gün geçdikçe şiddetlenmiş; dili ve müstesna vücudunun her tarafı yarabere içinde kalmıştı. Bu durum Hz. Eyyüb'ü incitirir ve ızdırap içinde bırakıyordu. Fakat o bu halinden dışı karşı en ufak bir şikayette bulunmuyordu. Bu hastalığın büyük mükafatını düşünüyor; Allah'ın rızasını hatırına getiririr; Böylece sabır ve tahammül için kendinde her an taze bir kuvvet buluyordu.

Eyyüb (a.s) bu hal içindeyken Yüce Allah'a şöyle Hamd ediyordu:

"Hamd Rabbul alemin olan Allah'a mahsustur. Ben, Rabb'im olan sana hamd ederim ki: Sen bana ihsanda bulundun; bana, mal ve evlat verdin. Kalbimde, bunların bilmediği bir bölüm kalmadı. Sonra hepsini, benden geri aldın, kalbim, onlardan boşaldı. Artık , benim aramla senin arana, bir şey girer değildir!"

"Ey Rabb'im! Bundan önce, beni, gündüzleri mal sevgisi, telaşı oyalıyordu. Geceleri de beni kendilerine olan şefkatimden dolayı evlat sevgisi oyalıyordu. Ne mutlu ki: Şu anda, onlardan boşalmışım! Gözümü, kulağımı, gecemi, gündüzümü, senin zikrin şükürün takdis ve tahlinin ile geçiririrum!"

Aradan seneler geçmesine rağmen Hz. Eyyüb'un hiç sarsılmayan sabır ve metanetini, halinden memnun olduğunu ve Rabbine devamlı şükrettiğini gören şeytan; şükürden şevkaya düşürmek ve imtihanı kaybettirmek için, Hz. Eyyüb'a var gücüyle musallat oldu ve vesveseler vermeye çalıştı. Şeytan Hz. Eyyüb'un sabır ve tahammül gücünün zayıfladığını, vesvese vermekle onu malup edebileceğini zannediordu. Hakikaten de şeytanın bu vesveseleri Hz. Eyyüb'un hastalık aleminden daha çok rahatsız ediyor, ızdırap veriyordu. Çünkü şeytan ona; insanları kendi peşine sürüklediğini Hz. Eyyüb'un akrabalarını yoldan çıkardığını ve daha da niceleri çıkaracağını söylüyor; böylece de Hz. Eyyüb'u can evinden vuruyordu.

Hz. Eyyüb bütün bu ızdırlara şeytan sebep olduğu için şeytanı Allah'a şikayette bir beyis görmüyordu. Bunun üzerine Allah Teala şeytanın vesveselerine karşı Hz. Eyyüb'un sabır ve sebatını arttırdı:

وَاذْكُرْ عَبْدًا اٰيُّوبَ اِذْ نَادٰى رَبَّهُ اَنِّىْ مَسَّنٰى الشَّيْطَانُ بِنُصْبٍ وَعَذَابٍ

"(Resûlüm!) Kulumuz Eyyub'u da an. O, Rabbine: Doğrusu şeytan bana bir yorgunluk ve eziyet verdi, diye seslenmişti."^{794[794]}

Nihayet öyle bir an geldi ki hastalık iyice şiddetlendi Vücudun her tarafına sıçradı. Bilhassa Allah'ı zikr mahalli olan diline ve marifetullahın yeri olan kalbine de zarar vermeye başladı. Hz. Eyyüb'un kalp ve lisanı ile yaptığı kulluk vazifesini zorlaştırıyorlardı. Hz. Eyyüb bu durumda istirahatı

için sırf kulluğuna mani olur düşüncesiyle ubudiye ilahiye için şu şekilde dua ve niyaz da bulunmaya başladı.

وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

"Ya Rab! Zarar bana dokundu. Lisanen zikrime ve kalben ubudiyetime helal veriyor."^{795[795]}

Cenab-ı Hak'ta Hz. Eyyub'un bu halis safi ve garazsız sırf lillahi için olan duasını kabul etti ve ona şöyle nida etti:

أَرْكُضْ بِرِجْلِكَ هَذَا مُغْتَسَلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ

"Ya Eyyub! Ya ayağınla yere vur su fışkıracaktır. O su kendisi ile yıkanılacak ve içilecek (temiz ve şifalı) soğuk bir sudur."^{796[796]}

Hz. Eyyüb bu emrin şevk ve heyecanıyla, hemen ayağıyla yere vurdu. Birde baktı ki yerden berrak tertemiz bir su fışkırıyordu. Bu su ile yıkandı ve ondan bol bol içti. Ve Allah'ın izniyle şifa bulup eski sıhhat ve afiyetine yeniden kavuştu. Hz. Eyyüb, imtihanı başarıyla bitirmiş: Ne zenginlik, ne fakirlik, ne de dayanılmaz hastalıklar onu Rabb'inin yolundan döndürememişti:

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ وَآتَيْنَاهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَذِكْرَىٰ لِلْعَابِدِينَ

"Böylece mübarek ve sabır kahramanı olan bu muhtarem Zata, Cenab-ı Hak eski halini ve bütün malını kat kat fazlasıyla iade etti. Çoluk çocuğu çoğaldı."^{797[797]}

Cenab-ı Hak insanoğlunun geçirebileceği her türlü hayat safhalarında, onlara örnek olmak üzere peygamberleri dünya hayatı ve maddi imkan bakımından çeşitli seviyelerde göndermiştir. Dünyevi bela musibetlere maruz kalanlar kendilerinden daha fazla musibetlere düşer olan Hz. Eyyüb'u düşünüp ibret almaya ve sabretmeye çalışmalıdırlar.

Musibetler içinde yuvarlanan insan için elemelerden kurtuluş ve huzura eriş çaresi; Bela ve musibette kendinden yukarı olanlara; servet ve zenginlikte de kendinden aşağı olanlara bakmaktır. Bir eli olmayanlar iki eli olmayanlara, bir gözü olmayanlar iki gözü olmayanlara bakarak şükretmeli ve ümitlerini yitirmemelidirler. Ümidini ve şevkini kaybetmeyen insan, bela ve musibetlerden ya bu dünyada, yada ahirette muhakkak kurtulacaktır. Şevk ve ümidini kaybedip Allah'tan şekvaya başlayanlar ise bataklıkta çırpınan bir kimsenin gittikçe batması veya kırık el ile kendini müdafaa edenin elinin daha çok kırılması gibi zaman geçtikçe musibetleri ziyadeleşecektir.

Eyyüb (a.s) Mucizeleri

Eyyüb (aleyhisselâm) Allahü teâlânın emirlerini tebliğ ederken birçok mucizeler gösterdi. Bunlardan bazıları şöyledir.

1.Eyyüb (aleyhisselâm)'ın duâsı bereketi ile koyunların yünleri ibrişim olurdu.

2.Eyyüb (aleyhisselâm) kavminin hâkimini îmâna dâvet ettiği vakit o da;" Evimdeki direklerin kalkarak havada durmasını senden mucize olarak isterim." demişti. Hz. Eyyüb duâ etti. Nihayet evin direkleri düştü ve ev havada kaldı. Hâkim bu mucizeyi gördüğü hâlde îmân etmedi.

^{795[795]} Enbiya,21/83

^{796[796]} Sad,38/42

^{797[797]} Enbiya,21/84. Sad/43

3. Eyyüb (aleyhisselâm)'ın duâsıyla çöldeki seraplar ve dumanlar su olurdu.

13-Hz. ŞUAYB (a.s) ve Mucizeleri

Kur'an'da adı geçen peygamberlerden. Medyen ve Eyke halkına peygamber olarak gönderildi. Bu iki ülkede ayrı ayrı mücadelede bulundu. Bu iki toplumla yaptığı mücadelesi, çeşitli ayetlerde geçmektedir.

Medyen ve Eyke, dağlık ve ormanlık olan iki ülke idi. Medyen toprakları, Hicaz'ın kuzey batısında, oradan Kızıldeniz'in doğu sahiline, güney Filistin'e, Akabe Körfezi'ne ve Sina Yarımadası'nın bir bölümüne kadar uzanan bölgelerde yer alır.

Kur'an'ın Medyen halkı hakkında anlattıklarının önemini kavramak için, bu insanların, Hz. İbrahim'in üçüncü hanımı Katurah'tan olma oğlu Midyan'ın soyundan geldikleri iddialarına dikkat edilmelidir. Doğrudan doğruya onun neslinden gelmemiş oldukları halde, tümü onun soyundan olduklarını iddia etmişlerdir. Çünkü eski bir geleneğe göre, büyük bir zata bağlı olan herkes, daha sonra yavaş yavaş onun torunları arasında sayılmaya başlanırdı. Nitekim Hz. İsmail'in (a.s) soyundan gelmemesine rağmen bütün Araplara "İsmailoğulları" denmiştir. Hz. Yakub (a.s)'ın soyu (İsrailoğulları) için de durum aynıdır. Aynı şekilde, Hz. İbrahim (a.s)'ın çocuklarından biri olan Midyan'ın etkisi altına giren tüm bölge halkına Bena Medyen (Medyenoğulları) ve onların oturduğu yerlere de, Medyen bölgesi dendi.^{798[798]}

Hz.Şuayb (a.s), Hz. İbrahim'in torunlarından Mikâil'in oğludur. Annesi ise Hz. Lut'un kızıdır.^{799[799]}

Yüce Allah'tan Şuayb (a.s)'a kitab veya sahife gönderilmedi. O, Âdem, Şit, İdris, Nuh ve İbrahim'e indirilen sahifeleri okudu ve onlarla tebliğde bulundu.^{800[800]}

Hz.Şuayb (a.s) büyük bir hatipti. İnsanları güzel söz ve nasihatlarla aydınlatmaya çalıştı. Dolayısıyla ona peygamberler hatibi denilmiştir.^{801[801]}

Hz.Şuayb (a.s) aynı zamanda Musa (a.s)'ın kayınpederi idi. Kızı Safura'yı Musa (a.s) ile evlendirmişti.^{802[802]}

Hz.Şuayb (a.s)'ın Peygamber olarak Medyen'e gönderilmesi ve Medyenlilerle mücadelesi, Kur'an'da şöyle bildirilir:

وَالِى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ (*) وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ وَتَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِهِ وَتَبْغُونَهَا عِوَجًا وَادْكُرُوا إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا فَكَثَرْتُكُمْ وَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ (*) وَإِنْ كَانَ طَائِفَةٌ مِنْكُمْ آمَنُوا بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ وَطَائِفَةٌ لَمْ يُؤْمِنُوا فَاصْبِرُوا حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَنَا وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ

798[798] Zirikl, Kâmûsû'l-A'lâm, 6, 4244; Yakut el-Hamev, Mu'cemü'l-Büldan, Beyrut 1956, 5, 77

799[799] Taber, Tarih, Mısır 1326,I, 167; es-Sa'leb, el-Arâis, Mısır 1951, s. 164; M. Asım Köksal, Peygamberler Tarihi, Ankara 1990, 1, 327

800[800] bn Asakir, Tarih, Beyrut 1979, 6, 322

801[801] Zemahseri, el-Kesşâf, Kahire 1977, 2, 118

802[802] İbnü'l-Esir, el-Kâmil, Beyrut 1965, 177

"Medyen'e de kardeşleri Şuayb'ı (gönderdik). Dedi ki: "Ey kavmim, Allah'a kulluk edin, sizin ondan başka ilahınız yoktur. Size Rabbinizden açık bir delil geldi. Ölçüyü ve tartıyı tam yapın, insanların eşyalarını eksik vermeyin, düzeltildikten sonra yeryüzünde bozgunculuk yapmayın. Eğer inanan (insan)lar iseniz böylesi sizin için daha iyidir!... Ve her yolun başına oturup da tehdit ederek insanları Allah yolundan çevirmeğe ve O (Allah yolu)nu eğiltmeye çalışmayın. Düşünün siz az idiniz, O sizi çoğalttı ve bakın bozguncuların sonu nasıl oldu!... Eğer içinizden bir kısmı benimle gönderilene inanmış, bir kısmı da inanmamış ise, Allah aramızda hükmedinceye kadar sabredin. O, hükmedenlerin en iyisidir."^{803[803]}

Görülüyor ki Hz.Şuayb (a.s) onları Allah'a kulluk etmeye, insan haklarına saygılı olmaya, her türlü bozgunculuktan uzak durmaya ve bu yolda sabırla hareket etmeye davet ediyordu. Fakat Medyen halkı Hz.Şuayb (a.s)'ın nasihatlarını dinlemediler ve kötü hareketlerinde daha ileri gittiler. Onların bu isyan ve sapkınlıkları, Kur'an'da şöyle haber verilir.

قَالُوا يَا شُعَيْبُ مَا نَفَقَهُ كَثِيرًا مِّمَّا تَقُولُ وَإِنَّا لَنَرِيكَ فِينَا ضَعِيفًا وَلَوْلَا رَهْمُكَ لَرَجَمْنَاكَ وَمَا أَنْتَ عَلَيْنَا بِعِزِّيرٍ

"Dediler ki: Ey Şuayb, senin söylediklerinden çoğunu anlamıyoruz, biz seni içimizde zayıf görüyoruz. Kabilen olmasaydı, seni mutlaka taşlarla(öldürür)dük! Senin bize karşı hiç bir üstünlüğün yoktur!"^{804[804]}

Hız.Şuayb (a.s) onların bu taşkınlıklarına karşı nasihat ediyor ve onları büyük bir azap ile kokutuyordu:

قَالَ يَا قَوْمِ ارْهَطُوا أَعْرُؤَ عَلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَاتَّخِذْتُمُوهُ وَرَاءَكُمْ ظَهْرِيًّا إِنَّ رَبِّي بِمَا تَعْمَلُونَ مُحِيطٌ (*) وَيَا قَوْمِ اَعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ سَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَمَنْ هُوَ كَاذِبٌ وَارْتَقِبُوا إِنِّي مَعَكُمْ رَقِيبٌ

"(Şuayb onlara de ki): Ey kavmim, size göre kabilem Allah'tan daha mı üstün ki, O'nu arkanıza atıp unuttunuz? Şüphesiz Rabbin, yaptıklarınızı kuşatıcıdır. (Ondan bir şey gizli kalmaz.)

"Ey kavmim, olduğunuz yerde (yaptığınızı) yapın, ben de yapıyorum. Yakında kime azabın gelip kendisini rezil edeceğini ve kimin yalancı olduğunu bileceksiniz. Gözetin, ben de sizinle beraber gözetmekteyim."^{805[805]}

إِنكُمْ إِذَا لَخَاسِرُونَ (*) فَأَخَذْتَهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ (*) الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَانُوا لَمْ يَغْنَوْا فِيهَا الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَانُوا هُمُ الْخَاسِرِينَ

"Her türlü mücadelede, tebliğ ve nasihate rağmen, Allah'ın emirlerini dinlemeyen, zulüm, taşkınlık ve kötülükte ısrar eden Medyen halkı, azabı hak etmişti: Derken o (müthiş) sarsıntı onları yakalayiverdi, yurtlarında diz üstü çöke kaldılar. Şuayb'ı yalanlayanlar, sanki yurtlarında hiç oturmamış gibi oldular. Şuayb'ı yalanlayanlar... İşte ziyana uğrayanlar, onlar oldular."^{806[806]}

Medyen halkı, kafirlerin kaçınılmaz sonu olan azaba maruz kaldıktan sonra Hz.Şuayb (a.s) onlara acımişti. Bu durum, Ku'an'da şöyle bildirilir:

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رَسُولَاتِ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ فَكَيْفَ آسَى عَلَى قَوْمٍ كَافِرِينَ

803[803] Araf,7/85,86,87

804[804] Hud,11/91

805[805] Hud,11/92-93

806[806] Araf,7/91-92

“(Şuayb), onlardan yüz çevirdi ve dedi ki: Ey kavmim, ben size Rabbimin gönderdiği gerçekleri duyurdum ve size öğüt verdim. Artık kâfir bir kavme nasıl acırım!..”^{807[807]}

Buna göre, Allah'ın emirlerini dinlememede ısrar eden ve bunun neticesinde Allah'ın azabı ile cezalandırılanlara acımamak gerekir. Çünkü bu cezayı hak etmiş oluyorlar.

Hız.Şuayb (a.s) Medyenlilerle beraber, Eyke halkına da peygamber olarak gönderilmişti. Onlarla da önemli mücadelelerde bulundu. Onlarla olan mücadelesi ve onların isyankârlığı, Kur'an'da şöyle özetlenmektedir:

وَإِنْ كَانَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ لظَالِمِينَ

“Gerçekten Eyke halkı da zalim kimselerdi.”^{808[808]}

كَذَّبَ أَصْحَابُ لَيْكَةِ الْمُرْسَلِينَ (*) إِذْ قَالَ لَهُمُ شُعَيْبٌ الْآتِفُونَ (*) إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ (*) فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا (*) وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ (*) أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ (*) وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ (*) وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْنُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ (*) وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْجِبِلَّ الْأُولِينَ

“Eyke halkı da gönderilen elçileri yalanladı. Şuayb, onlara demişti ki: (Allah'ın azabından) korunmaz mısınız? Ben size gönderilen güvenilir bir elçiyim. Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin. Ben sizden buna karşı bir ücret istemiyorum. Benim ücretim yalnız alemlerin rabbine aittir. Ölçüyü tam yapın, eksiltenlerden olmayın. Doğru terazi ile tartın. İnsanların haklarını kısımayın. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın, Sizi ve önceki nesilleri yaratan (Allah)tan korkun.”^{809[809]}

Eykeliler, Hız.Şuayb (a.s)'ın telkinlerine karşı ters hareket ettiler. Söz dinlemeyip isyanda bulundular. Hatta, Hız.Şuayb (a.s)'a hakaret ettiler. Onların bu isyanı, Kur'an'da şöyle dile getirilir:

وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْجِبِلَّ الْأُولِينَ (*) قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَخَّرِينَ (*) وَمَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَإِنْ نَطْنُكَ لَمِنْ الْكَاذِبِينَ

"Dediler: Sen iyice büyülenmişlersensin. Sen de bizim gibi bir insansın, biz seni mutlaka yalancılardan sanıyoruz.”^{810[810]}

فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

“Eykeliler bununla bile yetinmediler. Azab isteyecek kadar, ileri gittiler: "Eğer doğrulardansan, o halde üzerimize gökten parçalar düşür.”^{811[811]}

قَالَ رَبِّي أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ

“Şuayb (a.s)'a meydan okudular. Şuayb (a.s) onlara şöyle cevap verdi: "Rabbim, yaptığınızı daha iyi bilir.”^{812[812]}

807[807] Araf,7/93

808[808] Hicr,15/78

809[809] Şuara,26/176,177,178,179,180,181,182,183,184

810[810] Şuara,26/185, 186

811[811] Şuara,26/187

812[812] Şuara,26/188

فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمْ عَذَابُ يَوْمِ الظُّلَّةِ إِنَّهُ كَانَ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ (*) إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

“Yüce Allah da, onlara verilen azabı, şöyle haber veriyor: "O'nu yalanladılar. Nihâyet o gölge gününün azabı, kendilerini yakaladı. Gerçekten o, büyük bir günün azabı idi. Muhakkak ki, bunda bir ibret vardır. Ama yine çokları inanmazlar.”^{813[813]}

Ayette söz konusu olan "gölge gününün azabı" hakkında, müfessirler şöyle bir açıklamada bulunuyorlar: Eykeliler azab isteyince, güneş yedi gün müthiş bir sıcaklığı yaydı. O sırada gökyüzünde bir bulut belirdi ve serin bir rüzgar esti. Eyke'liler bulutun gölgesinde toplandılar. Birden o buluttan bir ateş indi ve Eyke halkı yeryüzünden silindi.^{814[814]}

Medyen ve Eyke halkı Hz. Şuayb'ı dinlemediler ve bunun neticesinde, yukarıda sunulan âyetlerde ifâde edildiği gibi helâk oldular. Allah'ı dinlememenin, peygambere uymamanın ve yanlış yollara sapmanın cezasını buldular. Şuayb (a.s), kendisine uyanlarla birlikte Mekke'ye gidip yerleşti.

Orta boylu, buğday benizli biri olan Şuayb (a.s), hayatının sonuna doğru gözlerini kaybetmişti, amâ olarak yaşıyordu. Mekke'de vefât etti. Türbesinin, Kâbe'nin batısında, Darünnedve ile Benu Semh kapısının arasında olduğu rivâyet edilir.^{815[815]}

Şuayb (a.s) Mûcizeleri

1- Hz. Şuayb'ın duâsı bereketiyle, koyunlardan doğmuş siyah kuzuların hepsi beyaz olmuştur.

2- Hz. Şuayb'ın duâsı bereketiyle taşlar toprak olmuştu. Şöyle ki: Medyen kasabası dağlık, taşlık bir yer olduğundan: "Hak peygamber iseniz, duâ ediniz, şu daplar kalkıp, yerimiz geniş olsun." diye teklif etmişlerdi. Şuayb (aleyhisselâm) duâ edince, Cenâb-ı Hak duâsını kabul edip, elini o dağ ve taşlar üzerine koy, diye emreyledi. Elini koyunca hepsi toprak oluverdi.

3- Hz.Şuayb (aleyhisselâm)'ın duâsı bereketiyle Medyen'de bâzı taşlar koyun olmuştur. Şöyle ki, kendilerinin hiç koyunu olmadığı için kavmi, bizim koyunlarımızı elimizden almak için Şuayb buraya gelmiştir diye söz etmişlerdi. Hz. Şuayb bunu işitince, çok üzülp, kendinin de koyunu olması için cenâb-ı hakka duâ eyledi. Cenâb-ı Hak duâsını kabul edip, orada bulunan taşlara eliyle işâret etmesini emreyledi. Hz. Şuayb işâret ettiği anda o taşlar koyun oluverdi. Bu sûretle koyunları kavminin koyunundan birkaç misli fazla oldu. O koyunları sekiz, yâhut on sene hazret-i Mûsâ'ya götüürüp, kızını da ona verdiği meşhurdur.

4-Hz. Şuayb, bir yerin taşları etrâfında dönünce, o taşlar hemen bakır olup, ahâli bununla pek zengin olmuştur.

5- Hz. Şuayb'ın duâsı bereketiyle kum tepeleri yerinden kalkmıştır.

6-Hz. Şuayb, bir dağa çıkmak istediği zaman, dağ âdeta devenin oturup kalktığı gibi, Şuayb aleyhisselâm çıkıncaya kadar küçülür, çıktıktan sonra evvelki hâli gibi büyük bir dağ olurdu.

813[813] Şuara,26/189, 190

814[814] Beydav, Envaru't-Tenzl, Mısır 1955, 2, 84

815[815] Taberî, Tarih, Mısır 1326, I, 167; İbn Kuteybe, Kitabü'l-Maârif, Beyrut 1970, s. 19; İbn Asakir, Tarih, Beyrut, 1979, 6, 322

14-Hz. MUSA (a.s) Doğumu ve Mucizeleri

Mısır Kralı Firavun bir gece rüya gördü.Rüyasında Beytül-Makdis tarafından gelen bir ateş, Kıbtileri tamamen yakıp kül ettiği halde İsrail oğullarına dokunmamıştı. Bunu kahinlere anlattığı zaman,kahinler bu rüyayı tabir ettiler.

- "İsrail oğullarından bir çocuk dünyaya gelecek, senin saltanatını yıkacak ve helak olmana sebep olacak."

O günden itibaren doğan erkek çocuklar gözler önünde öldürüldü. İsrail oğullarının ufukları iyice kararmış artık tahammülleri kalmamıştı. Firavun'un bu katliamı devam ederken, imran adında bir zatın nur topu gibi yavrusu dünyaya gelmişti.Allah doğumundan evvel onu annesinin karnında saklamıştı. Annesi hamile değildi.Fakat bu dehşetli terör havası içinde çocuğun gizlice yetişmesi ve büyümesi büyük bir meseleydi. Onun için anne ve babası endişe içindeydi. Bilhassa annesi iyice heyecanlanmıştı.

İlerde çok büyük vazifeler yüklenecek olan bu çocuk için çarpan bu şefkatli kalbin imdadına, Cenab-ı Hak yetişti. Ve şöyle ilham etti:

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ فَإِذَا خِفْتِ عَلَيْهِ فَأَلْقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكِ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ

"Sen Musa'yı emzir. Komşuların, onun sesini duyup haber vermelerinden korktuğun zaman,onu nehre bırak. Ve boğulmasından da korkma.Senden ayrılmasından da mahsun olma. Biz onu mutlaka sana iade edeceğiz. Ve sen ona emzikçi olacaksın. Ayrıca biz onu Mısır ve Şam diyarına peygamberler zümresinden kılacağız."^{816[816]}

Annesi Musa (a.s)'ı emzirdi ve sonrada bir marangoza yaptırdığı tahta tabut'un içine koydu. Ve tabutu kilitledi. Tabutu nehre bıraktı, Musa (a.s)'ın kız kardeşine de: "Kardeşinin izini takip et!" dedi. Kız kardeşi onun peşinden gitti. Nehrin dalgaları tabutu Firavun'un konağı yanındaki ağaçlığa götürdü. Kız kardeşi, annesine Musa (a.s)'ın Firavun konağında olduğunu haber verdi. O sırada Firavun'un zevcesi Asiye Hatun ve cariyeleri nehirde yıkanmaktaydılar. Cariyeler tabutu bulup Asiye hatuna getirdiler. Asiye hatun tabut açılıp çocuğu görünce, kalbinde ona karşı bir sevgi, bir şefkat duydu.^{817[817]}

Firavun'a haber verildiği zaman, Firavun; onu, boğazlamak istedi isede Asiye hatun, onu öldürmekten vaz geçirinceye, bıktırıncaya kadar konuştu. Firavun ise; "Ben bunun İsrail oğullarından olmasından korkuyorum!" demekte idi. Nihayet Musa (a.s)'ı kabul edip onun için süt annesi aramağa başladılar. Musa (a.s) bulunan kadınlardan hiç birinin sütünü ağzına almıyordu. Oysa ki kadınlar, Firavunun katında derece ve para kazanmak için Musa (a.s)'ı emzirmeyi çok arzu ediyorlardı.

Musa (a.s)'ın kız kardeşi, onlara: "Ben, size: bu çocuğa iyi bakıp emzirecek ve terbiyesi hususunda kusur göstermeden ona iyiliklerde bulunabilecek bir aile göstereyim mi?" dedi. Bunun üzerine, Musa (a.s)'ın kız kardeşini yakalayıp:

- "Sen, bu çocuğu, tanıdın! Bize onun ailesini göster!" dediler.

O da: "Ben, çocuğu da, ailesini de, tanımıyorum. Ben ancak kral hakkında iyi niyet ve iyi dilekte bulunan bir aile demek istedim!" diye cevap verdi. Annesi, yanına geldiğinde, Musa (a.s) süt emmeye

başladı.^{818[818]} Çocuğun Musa adını alması ağaçlık içinde ve suda bulunmasından ileri gelmiştir. Kıptice de: Mu-su Sa-ağaçlık kelimeleri aynı manaya gelir.

Musa (a.s) yürüyecek yaşa geldiğinde, annesi onu oynatıyordu. Bir gün, Asiye hatun onu, Firavun'a uzatarak:

"Benim ve senin için göz aydınlığı olan çocuğu al!" demişti. Firavun: "Bu benim için değil, senin için göz aydınlığıdır!" diye karşılık verdi. Eğer Firavun:

-"Benim için de göz aydınlığıdır!" demiş olsaydı, belki, kendisine iman etmek nasip olurdu. fakat bu sözü söylemekten kaçındı.

Firavun, onu kucağına alınca, Musa (a.s), Firavunun sakalını çekip yoldu! Firavun kızıp:

"Cellatları yanıma çağırınız! Bu O'dur!" dedi ise Asiye hatun;

"Bu çocuğu öldürmeyiniz! Belki bize faydayı dokunur, yahut kendimize evlat ediniz! O daha çocuktur. Akli ermez, bunu ancak çocukluğundan yapmıştır."

Sen, Mısırlılar arasında süs eşyası, benden daha zengi bir kadın bulamadığını, bilirsin. ben onun önüne, süs eşyasından bir yakut koyacağım. Bir de ateş koru koyacağım. Eğer, yakutu, alırsa, O akıllı demektir. Eğer eline ateş korunu alırsa, o sabidir"dedi.

Asiye hatun dediklerini getirerek Musa (a.s)'ın önüne koydurdu. Cebrail (a.s) gelerek Musa (as)'a ateş koruna el attı. Ateşi ağzına götürünce, Musa (a.s)'ın dili yandı. Bu hadise karşısında Firavun memnun oldu.

Nihayet, Firavun, Musa (a.s)'ı oğul edindi. Kendisine (Firavun'un oğlu) denildi.

Hız. Musa (a.s)'ın Kavminin Geçmişi

Hız. Musa (a.s) Beni-israiloğulları kavmine gönderilmiştir. İshak (as)'ın oğlu Hız. Yakub'un lakabı (israil) idi. Hız. Yakub'un on iki oğlu vardı. Bunlar evvel filistin'de Ken'an bölgesinde yaşıyorlardı. Hız. Yusuf (a.s), kardeşleri tarafından atıldığı kuyudan çıkarılarak bir çok hadiselerden sonra Mısır'a aziz olmuş, babası Hız. Yakub'la bütün aile efradını Mısır'a yerleştirmişti.

Lakabı israil olan Hız.Yakub'un on iki oğlundan meydana gelen nesle, israil oğulları manasına "Beni-israil" denir.

Hız. Yakub'un oğullarından her biri, bir sülalenin Atası olup, Bunların her birine torun manasına "sıbt" hepsine birden de torunlar manasına "esbat" denir.

Tarihin ilk devirlerinden itibaren kalabalık insan topluluklarıyla en çok dolup taşan yer. Arap yarım adası ve Nil nehri vadisi olmuştur, Nil nehrinin hayat bahşettiği topraklara Mısır ülkesi denir. Acem hükümdarına Kısra, Rum hükümdarına Kayser, Habeş hükümdarlarına Necaşi denildiği gibi; Mısır'da hüküm süren hükümdarlarda Firavun lakabıyla anılır.

Firavun'lar Kıpti sülalesindendirler. Eski, Arap Kavimlerinden Amalika, Firavun'ları yenerek Mısır'da idareyi ele almıştı. Mısır tarihinde bu devreye Hiksoslar devri denir. Bunların hakimiyetleri

dört yüz sene kadar devam etmiştir. Hükümdarlarına da Melik namı verilirdi. Hz. Yusuf (a.s) ve israiloğulları Mısır'a geldikleri zaman bu Meliklerden sonuncusu olan Reyyan b. Velid hüküm sürmekte idi. İsrailoğullarına son derece lütüfkar davranan bu Melikin, Hz. Yusuf (a.s)'un Peygamberliğini kabul ederek iman ettiği söylenmektedir.

Reyyan'ın ölümünden sonra yerine geçen ve aynı soydan gelen Kabus b. Musab'ı da, Allah'a imana davet etmişse de, ona kabul ettirememişti. Kabus kafir ve zorba idi. Reyyan b. Velid'in kızı ile evliydi. Kabus ölünce yerine kardeşi Velid b. Mus'ab geçti ve kardeşinin karısı Asiye Hatun ile evlendi. Velid b. Mus'ab zorba, Kafir ve azgındı. Mısır Firavunları arasında ondan uzun ömürlü, katı kalplisi ve İsrail oğullarına ondan daha kötü işkence yapanı görülmemiştir.

Firavun Velid İsrail oğullarını kötü ve hizmetçi olarak ayırdı. Onları, sınıflara ayırdı, bir sınıfı yapı işlerinde. Bir sınıfı çift sürme, ekin ekme işlerinde. Bir sınıfı, pislik temizlemede, sanatı bulunmayanları ise Cizye ile, Vergi ile mükellef kılarak, işkencenin en kötüsünü yüklerdi.

Velid b. Musab; kavmini, elli yıl putlara tapmağa devam edip kendisine muhalefet edilmediğini emrini yerine getirildiğini görünce onları bir araya toplamış;

"Ben sizin en yüksek Rabb'inizim! " demiş, putlara tapmaktan men ederek kendisine tapmağa davet etmiş, İsrail oğullarına da bunu teklif edip:

"Eğer bana taparsanız, azad olursunuz, aksi taktirde, en ağır işkencelere uğratılırsınız!" demişti.

İsrail oğulları, Firavun'un teklifini kabul etmemiş, Atalarının millet ve Şeriatından dönmemişlerdir. Ve bu hal Musa (a.s)'ın zamanına kadar devam etmiştir.

H.z.Musa (a.s) Medyen Yolunda

H.z. Musa bir gece saraydan dışarı çıkarak Mısır sokaklarında dolaşırken İsrail oğullarına mensup birisiyle bir Mısırlıyı kavga ederken gördü. İsrail'i Mısırlıya mağlup olacağı sırada H.z.Musa'yı gördü ve hemen yardıma çağırdı. Güçlü-kuvvetli delikanlı olan H.z.Musa araya girdi ve Mısırlıya kavgayı bırakmasını söyledi. Fakat Mısırlı H.z.Musa'nın sözüne aldırış etmeyince H.z.Musa Mısırlıya bir yumruk vurdu. Mısırlı da oracıkta öldü. Aslında onun niyeti, adamı öldürmek değil bir darda kalan mazluma yardım etmektir. Her nasılsa elinden bir kaza çıkmış ve arzu etmediği bu hadise karşısında:

وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَى حِينِ غَفْلَةٍ مِنْ أَهْلِهَا فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ هَذَا مِنْ شِيعَةِ وَهَذَا مِنْ عَدُوِّهِ فَاسْتَعَاثَهُ الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ فَوَكَزَهُ مُوسَى فَقَضَى عَلَيْهِ قَالَ هَذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُضِلٌّ مُبِينٌ

“Musa, ahalisinin habersiz olduğu bir sırada şehre girdi. Orada, biri kendi tarafından, diğeri düşman tarafından olan iki adamı birbiriyle döğüşür buldu. Kendi tarafından olanı, düşmana karşı ondan yardım diledi. Musa da ötekine bir yumruk vurup ölümüne sebep oldu. (Bunun üzerine:) Bu şeytan işidir. O, gerçekten saptırıcı, apaçık bir düşman, dedi.”^{819[819]} diyerek mehcubiyetle Cenab-ı Hakk'a yöneldi ve şöyle yalvardı:

قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَغَفَرَ لَهُ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

“Musa: Rabbim! Doğrusu kendime zulmettim (başıma iş açtım). Beni bağışla dedi, Allah da onu bağışladı. Çünkü, çok bağışlayıcı, çok esirgeyici olan ancak O'dur.”^{820[820]}

Sabahleyin Mısırlının ölüm haberi Mısırda yayıldı. Fakat kimin öldürdüğü belli değildi. Hz. Musa (a.s) sokaklarda dolaşırken bir gün evvel Mısırlı ile kavga eden Beni israili adamın başkası ile kavga ettiğini görünce şiddetle adama çıkıştı. Fakat israili Mısırlıya mağlup olacağı sırada Hz. Musa (a.s) dayanamadı kavga eden Mısırlıya doğru yürürken, Beni israili adamda kendisinin üzerine geldiğini zannederek ne yapacağını korkudan şaşırdı. Kendisini kurtarmak için, Hz. Musa (a.s)'yı ele vermeyi düşündü. Bağırıp çağırmağa başladı.

فَلَمَّا أَنْ أَرَادَ أَنْ يَبْطِشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ لَهُمَا قَالَ يَا مُوسَى أَتُرِيدُ أَنْ تَقْتُلَنِي كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا بِالْأَمْسِ إِنْ تُرِيدُ إِلَّا أَنْ تَكُونَ جَبَّارًا فِي الْأَرْضِ
وَمَا تُرِيدُ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْمُصْلِحِينَ

"Dün Mısırlıyı öldürdüğün gibi, beni de mi öldürmek istiyorsun. Herhalde sen Mısır'da tahakküm eden müştehit olmak istiyorsun. Senin galiba ıslah edicilerden olmaya niyetin yoktur." 821[821]

Bu haber bir anda her tarafa yayıldı. Zaten yaşı ilerledikçe sarayda kendisine endişe ile bakılıyordu. O'nu kıskanıp çekemeyenler çok olmasına rağmen, Hz. Asiye'nin himayesi ve kanat germesi sebebi ile bir şey yapamıyorlardı. Bu hadise içinde düşmanlık gizleyenler için büyük bir fırsat olmuştu. Başta Firavun, Veziri Haman ve diğer insanlar derhal Hz. Musa (a.s)'yı yakalamak öldürmek, köşe bucak aramaya başladılar.

İyi niyetli bir kimse Hz. Musa (a.s)'ya koşarak kendisini öldürmek istediklerini ve derhal Mısır'dan çıkmasını söyledi. Zaten O'da bunu düşünüyordu ve yapacakta başka bir şey yoktu. Ve Mısır'dan Çıkmak üzere bilmediği bir istikamete doğru yürüyor ve Yüce Allah'a şöyle dua ediyordu:

فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

"Ya Rabb'i! beni şu zalim Firavun'un ve kavminin şerrinden kurtar, Sahil-i Salamete çıkart!" diye Allah'a yalvardı." 822[822]

Takip ettiği yol, Hz. Musa (a.s)'ı Medyen suyu başına götürdü. Suyun başında bir grub insan, hayvanlarını sularken öte yanda iki tane hanım kız, masum ve mahsun vaziyette bekliyorlardı. Bu manzara karşısında Hz. Musa (a.s) kızlara yardım etmek için onlara yaklaşıp:

وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةً مِنَ النَّاسِ يَسْقُونَ وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمْ امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا لَا نَسْقِي حَتَّى يُصْدِرَ الرِّعَاءُ
وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ

"Bu ne haldir? Herkes hayvanlarını suluyor, siz ise burada bekliyorsunuz?" dedi. Onlar ise utana utana şöyle cevap verdiler;

"Çobanlar hayvanlarını sulayıp, suyun başından ayrılmadıkça, Biz hayvanlarımızı sulamayız. Aldığımız terbiye bunu icab ettiriyor. Bizden başka, bu işi yapacak babamızdan başka kimsede yok. O ise ihtiyarca bir zattır." 823[823]

Hz. Musa (a.s) kızların hayvanlarını alarak suladı ve onları evlerine yolladı. Kendiside bir ağacın gölgesine çekildi. O akşam Hz. Şuayb'ın kızları her zamankinden erken dönmüşlerdi. Hz. Şuayb (a.s) bunun sebebini sorup öğrenince kızlarından birini Hz. Musa (a.s)'yı çağırarak üzere gönderdi. O

sırada Hz.Musa (a.s) hala ağacın altında dinlenmekteydi. Hz. Şuayb (a.s)'ın kızı, Hz.Musa (a.s)'ın bulunduğu yere utana utana yaklaşarak ona edeble şöyle dedi:

فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَاءٍ قَالَتْ إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا فَلَمَّا جَاءَهُ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقِصَصَ قَالَ لَا تَخَفْ نَجَوْتُ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

“Derken, o iki kadından biri utana utana yürüyerek ona geldi: Babam, dedi, bizim yerimize (hayvanları) sulamanın karşılığını ödemek için seni çağırıyor. Musa, ona (Hz. Şuayb'a) gelip başından geçeni anlatınca o: Korkma, o zalim kavimden kurtuldun, dedi.”^{824[824]}

Hız. Musa (a.s) ücretten ziyade adeta bir edep ve haya timsali olan bu iki kızın babalarının nasıl bir zat olduğunu görüp onunla sohbet etmek maksadıyla, bu davete icabet etti. Kız arkada, kendisi önde olduğu halde Beraberce Hz. Şuayb (a.s)'ın evine geldiler ve huzuruna çıktılar. Selam ve tanışmadan sonra, Hz. Musa (a.s) olup bitenleri baştan sona anlattı. Mısırlının ölümü üzerine Mısır'dan çıktığını, Kendisini öldürmek üzere köşe-bucak aradıklarını, buralara da gelip gelmeyecekleri hususunda tereddüdü olduğunu anlattı. Hz. Şuayb (a.s) bunları dinledikten sonra:

“Korkma ya Musa, artık sen o zalim kavmin şerrinden kurtuldun, emniyettesin!” diye O'nun endişesini giderdi.”^{825[825]}

Gerçekten de Medyen Mısır'a oldukça uzaktı. Çeşitli tehlikeleri göze alıp uçsuz bucaksız çölleri aşarak buralara kadar gelmeye kimse kolay kolay cesaret edemezdi. İşte böylece, bir peygamber namzedi, diğer bir peygambere misafir olmuştu.

Hız. Şuayb (a.s)'ın kızlarından Safura, Hz. Musa (a.s)'ı görür görmez ondaki başkalarından farklı hali hemen sezmiş ve O'na içi ısınmıştı. Babasının İhtiyar oluşu ve kendilerinin de hayvanlara bakmakta zorlanmaları sorununa bir çözüm yolu düşünen Safuna babasına şöyle dedi:

“Babacığım! biz ücretle, bize hizmet etmesi için birini aramıyor muyduk? İşte Musa!... Bu zat, ücretle tutmak istediğin kimselerin en hayırlısı en kuvvetlisi ve emniyetlisidir. Dün akşam bize yardım edip hayvanlarımızı sulayı vermişti. Ayrıca son derece edep ve haya sahibi. Bizimle konuşurken hiç başını kaldırıp yüzümüze bakmadı.”^{826[826]}

Hız. Şuayb (a.s) kızının bu teklifini müsait karşıladı.

Derhal Hz. Musa (a.s)'ya şöyle dedi:

قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أُنْكِحَكَ إِحْدَى ابْنَتَيَّ هَاتَيْنِ عَلَى أَنْ تَأْجُرَنِي ثَمَانِيَ حِجَجٍ فَإِنْ أَتَمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ

“Ya Musa! sana bir teklifim var. sekiz sene koyun güderek bana hizmet etmek mukabilinde, Şu iki kızımdan birini sana nikahlamak istiyorum. Fakat sen bu sekiz senelik müddeti On seneye tamamlarsan o senin bileceğin bir iştir. Sana fazla meşekkat de vermek istemem. İnşallah sen beni salih, hizmetçisine nazık ve mülayim bir şekilde muamele eden ve verdiği sözde duranlardan bulacaksın.”^{827[827]}

824[824] Kasas,28/25

825[825] Kasas,28/23

826[826] Kasas,28/26

827[827] Kasas,28/27

Hız. Musa (a.s)'ın kalacağı bir evi, sığınacak bir yer olmadığından bu teklifi olumlu karşıladı. Anlaşma gereğince Hz. Şuayb kızı Sahura'yı Hz. Musa'ya nikahladı. Hz. Musa da o günden itibaren Hz. Şuayb'a hizmete başladı.

Hız. Musa (a.s)'ın Mısır'a Dönüşü

Hız. Musa (a.s) yapılan anlaşma müddetince, Hz. Şuayb (a.s)'a hizmet etti. İlerde birçok mucizelere mazhar olacak olan asasına da bu sırada elde etmişti.

“Hız. Musa (a.s) sekiz veya on sene Hız. Şuayb (a.s)'ın yanında kaldıktan sonra, hanımı ve çocuklarını yanına alarak Mısır'a doğru yola çıktı.”^{828[828]}

Allah'ın yardım ve inayetine güvenerek bir kış mevsimi kum deryasında, çok soğuk ve zifiri karanlık gecede yol alırken çoluk-çocuk üşüdüler ve üstelik o gece bide çocukları dünyaya gelmişti. Hz. Musa (a.s) ailesine karşı dağda bir ateş gördüğünü ve oraya giderek belki yardım bulabilirim diyerek şöyle söyledi:

فَلَمَّا قَضَىٰ مُوسَى الْأَجَلَ وَسَارَ بِأَهْلِهِ آنَسَ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ نَارًا قَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَّعَلِّي آتِيكُم مِّنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ جَذْوَةٍ مِنَ النَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ

"Siz burada durun! Ben ileride bir ateş gördüm, o tarafa doğru gideyim. Belki oradan bir parça ateş getiririm de onunla hep beraber ısınırız. Veya orada bir kimse var ise ondan yolu öğrenirim yolumuza devam ederiz"^{829[829]} diyerek Tur dağındaki ateşe doğru ilerledi. Hz. Musa (a.s) ateşe yaklaşıncı, vadinin sağ tarafında bulunan ağaçtan:

"Ya Musa! Ben senin Rabb'inim. Şimdi pabuçlarını çıkar. Çünkü sen mukaddes Tuva vadisinde bulunuyorsun"^{830[830]} diye nida olundu. Hz. Musa (as) bu nidayı bütün zerratıyla işitmişti. Derhal pabuçlarını çıkardı ve bundan sonra olup bitenleri beklemeye başladı. Ateş zannettiğı şeyle ağacı iç içe görünce onun sıradan bir ateş olmadığını, İlâhi bir nur olduğunu anlamıştı.

Bu İlâhi nida şöyle devam etti:

"Ben seni insanlar içinde peygamber yaptım. Öyle ise sana Vahy olunan şeyi dinle ve başkalarına da tebliğ et."^{831[831]}

“Muhakkak ki ben, yalnızca ben Allah'ım. Benden başka ilâh yoktur. Bana kulluk et; beni anmak için namaz kıl. Kıyamet günü mutlaka gelecektir. Herkes peşine koştığı şeyin karşılığını bulsun diye neredeyse onu (kendimden) gizleyeceğim. Ona inanmayan ve nefsinin arzularına uyan kimseler sakın seni ondan (kıyamete inanmaktan) alıkoymasın; sonra mahvolursun!”^{832[832]}

Hız. Musa (a.s) nihayet mısıra vardı, geceleyin annesinin evine ulaştı. Ne ev halkı kendisini, ne de kendisi ev halkını tanıyamamıştı. Harun (a.s) gelip onu görünce, annesine kim olduğunu sordu. Annesi onun bir konuk olduğunu söyledi. Yemeğe oturduklarında Harun (a.s); "Sen kimsin?" diye sordu. Hz. Musa (a.s) ; Ben Musa (a.s)'yım!" deyince, hemen ayağa kalktılar birbirleri ile kucaklaştılar. Musa (a.s), Harun (a.s)'a:

"Ey Harun! Sen, benim ile birlikte Firavun'a git! Yüce Allah bizi, ona peygamber olarak gönderdi dedi. Yüce Allah bu iki peygamberin endişelerini gidermek için onlara nasıl davranmaları

828[828] Kasa,28/29

829[829] Kasas,28/29

830[830] Kasas,28/30

831[831] Kasas, 28/31

832[832] Taha,20/14,15,16

gerektiğini, neler söylemeleri gerektiğini İlahi vahyle bildirdi. Hz. Harun (a.s) ve Hz. Musa (a.s) Firavun'un yanına giderek Cenab-ı Hakk'ın talim buyurduğu şekilde gereken tebliği yaptılar.

Hakikaten onların bu yumuşak ve nazik sözleri karşısında, Firavun taşkınlık yapmadı ve onlarla münazareya girişti. Hz. Musa (a.s) peygamberliği ilan etti. Firavun'dan hidayete gelmesini isteyince Firavun önce şaşırılmıştı:

"Ne oluyor sana Ya Musa! Böylesine boyundan büyük işlere girişiyorsun. Daha dün çocukken seni evimizde besleyip büyütmedik mi? Ve sen uzun süreler aramızda kalıp ekmeğimizi yeyip suyumuzu içmedin mi? Hem hatırlarsan birde suç işlemiştin. Görüyorsun ya, sen bizim terbiyemizi ve minnetlerimizi inkar edenlerden oluşmuşsun."^{833[833]}

Firavun bu sözleriyle Hz. Musa (a.s)'yı minnet altında bırakmak ve işlediği hatayı söylemekle de hüccet olmaktan düşürmek istiyordu. Buna karşı da Hz. Musa (a.s) kendini savundu ve şöyle dedi:

"Ben o işi yaptığım zaman henüz yaşıam küçüktü onun için bu benim için bir suç olmaz. Niçin kaçtığımı sorarsanız; İstemeyerek elimden çıkan bir cinayetten dolayı masum olduğumu ispat etmeye imkan verilmeden öldürüleceğimden korktum. Ve beni aramaları üzerine Mısır'dan kaçmak mecburiyetinde kaldım. Sonra Rabb'im bana ilim ve hikmetle birlikte peygamberlik verdi. Ben de risaletimi tebliğ için sana geldim. Benim vazifem yalnız tebliğdir. Sen ister kabul eder, ister etmezsin. Bu senin bileceğin bir iştir."^{834[834]}

"Ey Firavun! Senin başıma kalktığın terbiye ve büyütme meselesine gelince; bu durum senin İsrail oğullarını köle gibi en ağır işlerde çalıştırıp üstelik birde çocuklarını acımadan öldürmenden dolayıdır. Yoksa benim senin sarayında ne işim vardır. Annem ve babam beni yetiştirmekten aciz değildiler. Eğer senin zulmünden korkmasalardı, beni Nil'e bırakıp senin zulüm ve zulmet dolu sarayında büyümeme müsaade ederler miydi? Senin nimet diye başıma kalktığın şey olsa-olsa katmer bir zulüm ve azaptır."

Firavun bu meselede arzusuna kavuşamayınca Hz. Musa ve Harun'un "Biz alemlerin Rabbi'nin Resulleriyiz" sözlerindeki "Alemlerin, Rabbi" ifadesine ilişmek için şöyle dedi:

"Peki ya Musa senin Rabbul alemin dediğin zatın mahiyeti nedir?"^{835[835]}

Bu suretle Hz.Musa'yı müşkül duruma sokmak istiyordu. Hz. Musa da hemen uslub-u hakim yoluyla şöyle cevap verdi.

"Eğer siz idrak ve ızan sahibi iseniz, alemlerin Rabbinin ; yer ile gök arasındaki bütün varlıkların Rabbi ve idarecisi olduğunu anlarsınız."^{836[836]}

Hz. Musa Firavun'nun zor durumda kaldığını görünce meselenin üzerine cesaretle yürüdü:

"Evet ey! Firavun Alemlerin Rabbi, şarkın, garbın ve onların arasındaki mahlukların Rabbidir."^{837[837]}

Buna karşın Firavun, hak noktasında mağlup olunca kuvvete başvuran her zorba gibi şöyle dedi:

"İzzetime yemin ederim ki eğer sen başka bir ilah edinirsen, seni zindana atıp hapsedeceğim."^{838[838]}

833[833] Şuara,26/18,19

834[834] Şuara,26/20,21

835[835] Şuara,26/23

836[836] Şuara,26/24

837[837] Şuara,26/28

838[838] Şuara,26/29

Hız. Musa ise, Firavun'un bu dehşetli tehditlerine hiç ehemmiyet vermeyerek sözlerine şöyle devam etti:

"Davanın doğru olduğuna delil olan apaçık bir mucize getirsem de yine beni hapse mi atacaksın?"^{839[839]}

Firavun bu teklifi kabul etti.

"Bunun üzerine Hz. Musa asasını yere attı. Asa birden ejderha olu verdi."^{840[840]}

Ve hareket etmeye başladı. Firavun ve etrafındakiler büyük bir korku ve şaşkınlığa kapıldılar. Adeta dilleri tutulmuştu. Sonra Hz. Musa ikinci mucizesi olan:

"Elini koynuna sokup çıkardı, bu sefer eli nur gibi parlamaya başladı (yed-i beyza mucizesi.)"^{841[841]}

Firavun ondan ürktü ve yanındakilere danıştı. Onlar da; Biraz zaman ver. Etrafa memurlar gönder. Ne kadar usta sihirbazlar varsa getirsinler. Musa ile Harun'a üstün gelsinler." diye görüşlerini bildirdiler. Ne kadar sanatının usta sihirbazları varsa mısır'a getirildi. Kıptilerin sene başındaki bayram günü belli bir yerde toplandılar. O gün bütün mısır halkı orada toplandı. Sihirbazlar sihir aletleri olan değnek ve iplerini ortaya attılar. Göz bağcılık bir yılanlar geziyor gibi gösterişler yaptılar. Hemen Hz. Musa asasını bıraktı. Asa büyük bir ejder olup bütün alet ve edevatı yuttu.

Sihirbazlar gördüler ki ne ip ne değnek var. Halbuki eğer Musa'nın işi de sihir olsaydı, yalnız kendi gösterişleri kaybolmalı fakat ip ve değnekler ortada kalmalıydı. "Bu mutlaka insan gücünün dışında bir mucizedir." dediler. Hz. Musa'ya iman ettiler.

Bundan sonra da Hz. Musa (a.s) pek çok mucizeler gösterdi ise de gerek Firavun gerek kavmi imana gelmedi. Ve imana gelmemekte ısrarları üzerine Yüce Allah onların kalplerinin yumuşayıp hakkı kabule yanaşmaları için Mısır'da bir kıtlık ve kuraklık meydana getirdi. Hz. Musa kıtlık ve kuraklık sebebiyle belki kalpleri rikkat peyda etmiştir diye onları tekrar tekrar imana davet ettiyse de. Mısırlılar yine inat ve inkarlarında ısrar ettiler. Bunun üzerine Yüce Allah evvela şiddetli yağmurların yağmasıyla Nil nehrinin taşması, çekirgelerin ekinlerin ve bütün mahsulatı kırıp geçirmesi. Sonra bit ve haşaratın bostan ve mahsulleri istila etmeleri, kurbağaların insanların uyumalarına ve konuşmalarına fırsat vermeden ses çıkarmaları ve hatta Nil nehrinin ve diğer mısır surlarının kana bulanması içecek suyun bulunmamasından insanların yanıp kavrulması dahi onları yola getirememiştir.

Bütün bu musibet ve felaketleri sırasıyla gelmiş her defasında mısırlılar Hz. Musa'ya müracaat edip sıkıntılarının gitmesi için Musa'dan yardım istediler ve her defasında da Hz. Musa Yüce Allah'a dua edip musibetleri kaldırmıştı. Bütün musibetler İsrail oğulları hiç zarar görmüyorlardı sadece mısırlılar zarara uğramışlardı.

Mısırlıların başına bir musibet gelse Hz. Musa'ya yalvarıyorlar, afet kalkınca imana gelmiyorlardı. Hz. Musa artık Mısır'da yapılacak bir şeyin olmadığına, Mısırlıların ıslah olmayacağına kati kanaat getirmişti. Firavun'un da arka arkaya gelen musibetler ve nihayet Mısır'ı kasıp kavuran taun hastalığı karşısında^{842[842]} İsrail oğullarının Mısır'dan çıkmalarına mani olacak gücü kalmamıştı. Fırsat bu fırsattı derhal hazırlığa başlandı ve mukaddes topraklara doğru yolculuk kavmine müjdelendi. Cenab-ı Hak, Hz. Musa'ya İsrail oğullarını alıp geceleyin Mısır'dan çıkarmasını emretmişti. Firavun

839[839] Şuara,26/30

840[840] Şuara,26/32

841[841] Şuara,26/33

842[842] Araf,7/132,133

tarafından takip edileceklerini^{843[843]} ve fakat Firavun'un muvaffak olamayacağını binaenaleyh korkmamalarını beyan buyurmuştu.^{844[844]}

Hiz. Musa altı yüz bin kadar olan İsrail oğullarını alarak bir gece Mısır'dan çıktı: Bunu fark eden Firavun, sağa-sola haberler salıp afet ve musibetlerle bitap düşen Mısırlıları çeşitli yalanlarla kandırdı ve çok kalabalık bir grup insanla Hiz. Musa'yı ve beraberindekileri takibe başladı, güneş doğarken yola koyuldular.^{845[845]}

Beni-İsraililer ağırlıkları ve çoluk çocuklarıyla hızlı gidemiyorlardı. Firavun ise seçme askerlerle mesafeyi hızla kapatıyordu. İsrail oğulları Kızıl denize yaklaşırken, Firavun ve askerleri de yaklaşmışlardı.

Cenab-ı Hak, Hiz.Musa'ya, esasını denize vurmasını vahyetti. Hiz. Musa da esasını denize vurunca, deniz yalçın dağların geçit vermesi gibi, yarılarak önlerinde geniş ve kupkuru on iki tane yol açıldı.^{846[846]} Ve bunlardan on iki sülale olan İsrail oğulları geçmeye başladılar. Bir kısmı karşı sahile çıkmış ve bir kısım denizin ortalarına geçmiş durumda iken, Firavun ve askerleri de denizin kıyısına varmışlardı. Gördükleri manzara, onları hayret ve dehşet içinde bırakmıştı. Bir müddet tereddütten sonra Firavun ve askerleri de kızıl Deniz'de açılan yollara doldular. İsrail oğulları tamamıyla kıyıya çıktılar, tam o esnada Emr-i İlâhi ve sular birbirine kavuşuverdi. Firavunla nankör Mısır ordusu tek fert kurtulmadan sulara gömüldüler. Cezalarını buldular.^{847[847]}

Firavun tam öleceği sırada her ölen kimse gibi onunda gözünden gaflet perdesi kalktı ve dehşetli bir şekilde ahiretteki yerini gördü. bunun üzerine derhal iman etmek istedi. Şöyle demeye başladı:

وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ فَأَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدُوًّا حَتَّى إِذَا أَدْرَكَهُ الْعَرْقُ قَالَ أَمَنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي آمَنْتُ بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ () الْآنَ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ () فَالْيَوْمَ نَجْعِكَ بِيَدِنَا لِنَكُونَ لِمَنْ خَلَقَكَ آيَةً وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَافِلُونَ

"Kendinden başka İbadete layık bir mabut olmayan ve kendisine beni İsrail'in de İman etmiş olduğu Rabbe, ben de İman ettim ve ben de Müslümanlar Zümresindenim." Bunun üzerine Cenab-ı Hak, Cebrail (a.s) vasıtasıyla ona şöyle nida etti:"

"Şimdi mi aklın başına geldi ey asi! Halbuki hayatın hep zulüm ve isyanla geçti. Yer yüzünü Fesada verdin artık İman etmenin faydası yoktur. İmanında makbul değildir. Şu kadar var ki, bu gün, senden sonra istikbalde gelecek olanlara ibret ve alamet olması için senin bedenine necat verip sular içinde kaybolmana mani olacağız. Bununla beraber insanların çoğu bizim Ayetlerimizden gaflet etmekte devam edeceklerdir."^{848[848]}

Böylece firavun ve yandaşları cezalarını buldular.

Hiz. Musa (a.s) ve Kavmi

Hiz. Musa (a.s) düşmanlarına üstün geldi ve İsrail oğullarıyla beraber Ken'an ülkesine gittiler.

Yolda Amalika'dan bir kavim ile karşılaştılar. Gördüler ki öküz suretine tapıyorlar. İsrail oğulları ise her ne kadar Hiz. Musa (a.s)'a bağlı olmuşlar ise de Mısır'da gözleri bu gibi suretlere alışmış

843[843] Araf,7/134.135

844[844] Araf,20/77-43/50

845[845] Şuara,26/53,60

846[846] Şuara,26/63,64

847[847] Şuara,26/65,66

848[848] Yunus,10/90,91,92

ve zihinlerinde henüz Allah'ın birliğı yerleşmemiş olduğundan o kavmin öküz tasvirini gördükleri gibi onlara meylettiler. Hemen "Ya Musa! onların tanrıları gibi bize de bir tanrı bul" dediler.

Hız. Musa: "Siz cahil bir kavimsiniz. Onların ibadetleri boş ve çürüktür. Allah'tan başka tanrılar olur mu? Siz alemlerin Rabb'inin verdiği nimetin değerini ve şükürünü bilmiyorsunuz!... Sizi başka milletlerden üstün kıldı; Firavun, size eziyet eder ve oğullarınızı keserek Allah sizi kurtardı." diye öğüt verdi. O zaman Ken'an ülkesinde en büyük şehirler Eriha, Nablus ve Kudüs olduğundan hemen karşlarına gelen Eriha şehrine doğru gittiler.

Fakat buraları o zaman Amalika kabilelerinden bir takımı zorbalar elinde olup onları oradan çarpışarak çıkarma gerekiyordu. İsrailoğulları; "Biz bu zorbalarla çarpışmayız" diyerek geri çekildiler. Hız. Musa da gücenip onlara kötü dua da bulundu. Bu sebepten Tih çölüne düştüler ve (kırk) sene orada dolaştılar,bir tarafa çıkıp gidemediler.

Mısır'da iken çektikleri bunca eziyet ve sefaletleri unuttular.

"Keşke Mısır'dan çıkmasaydık" demeğe başladılar. Tih çölündeyken Allah onlara Kudret helvası gönderir ve selva (bildircına) benzer bir kuş indirir idi.Onlar da bunlarla hoşça geçinirlerdi.

Kudret helvası ve Selva kuşundan usandılar;"Biz bakla ve soğan gibi yiyecekler ve sebze isteriz"dediler.

Hız.Musa'nın artık canı sıkılıp;"Hadi Mısır'a gidiniz istediğiniz şeyler orada vardır" diye ret ederek cevap verdi.

Allah tarafından Hız.Musa (a.s)'a bir kitap vadedildiğinden Tur dağına davet edildi. Musa (a.s) da kardeşi Harun'u yerine vekil bırakarak Tur'a gitti.

Kırk gün Tur'da tek başına ibadet edip aracısız olarak Allah (cc)'ın sözlerini işitti. İşte o vakit ona Tevrat indirildi. Halbuki İsrail oğulları, Mısır'dayken düğün ve bayram diye Kıbt kavminden iğreti olarak birtakım altından yapılmış süs eşyası almışlardı. Fakat Mısır'dan apansız çıktıklarından onları sahiplerine verememişlerdi. Tih çölünde ise köy ve kasaba olmadığından altın ve gümüşün bir kıymeti yoktu. Bu yüzden İsrail oğulları, bu iğreti süslerini boyunlarındaki günahları gibi boş yere kendilerine yük edip taşırlardı.

İçlerinde Samiri adında bir ikiyüzlü,onları aldattı. O süs eşyalarını toplattı. Hepsini ateşte eritti. Sanatla bir buzağı heykeli yaptı ki, buzağı gibi ses verdi; "İşte sizin tanrınız. Musa'nın da tanrısı budur. Musa, onu aramak için Tur'a gitti. Geliniz buna tapınız!.. dedi. Onlarda bu buzağıya tapmağa başladılar.

Hız.Harun (a.s) her ne kadar nasihat ettiyse de, kulak asmadılar; "Musa (a.s) gelinceye kadar biz buzağıdan vazgeçmeğiz" diyerek Harun'a karşı koydular.

Musa (a.s), Tevrat-ı şerif ile Tur'dan geldi. Ne görsün ki; İsrail oğulları buzağıya tapıyorlar.Pek çok öfkeleni. Samiri'yi lanetledi ve buzağı heykelini yaktıktan sonra denize attı.

Ve sonra yerine vekil bıraktığı kardeşi Harun (a.s)'ın sakalından tutup; "Niçin kavmi gözetmedin de Samiri'ye aldandılar?... diye Harun (a.s)'dan hesap sordu.

Hızır (a.s): "Ben ne yapayım.Bu kadar nasihat ettim, dinlemediler. Az kaldı ki, beni öldürüyorlardı" diye özür diledi. Buzağıya tapmış olanlar da ettiklerine pişman oldular. Yalvardılar ve günahlarına tövbe ve istiğfar ettiler.

Bu suretle Hz. Musa'nın kızgınlığı geçti. Sonra Tevrat'ı meydana koydu. Ondan sonra israiloğulları, onun gerektirdiğince emel etmeğe başladılar. Allah'ın birliğini güçbela zihinlerine yerleştirdiler. Bunun üzerine nice yıllar geçti. Bir asır değişti. Zorbalarla çarpışmaktan ürküp de geri dönenlerin çoğu öldü. Onların yerine çölde israiloğulları, düşman karşısına çıkıp savaşa bilecek hale geldiler.

Hızır (a.s) Musa İsrail oğullarını alıp Lut gölünün güney tarafına götürdü. Daha ileri giderek Uvc bin Unk adındaki hükümdar ile savaştı. Onu yendi. Böylece Şeria nehrinin doğusundaki ülkeleri aldı. Hatta Ürdün denilen Şeria nehrinin kenarına indi. Eniha şehrinin karşısında ki dağa çıktı. Orada İsrail oğullarına vadedilen Ken'an ülkesini seyretti. Daha evvel Harun (a.s) ölmüştü. Bu sefer Musa (a.s), Yusuf (a.s)'ın oğlu Efrayimin soyundan Yuşa'yı yerine halife tayin etti. Ve Hz. Musa kısa bir zaman sonra vefat etti.

Hızır (a.s) ve Hz.Hızır (a.s)

Hızır (a.s)'a Hızır denilmesinin sebebini Efendimiz (a.s) hadislerinde şöyle buyurur:

Ebû Hüreyre (radiya'llâhu anh)'den rivâyet olunduğuna göre Nebî (salla'll âhu aleyhi ve selem) Hızır'a Hızır denilmesinin sebebini izâh ederek: "Hızır otsuz kuru bir yere otururdu da ansızın o otsuz yer yeşillenerek peşi sıra dalgalanırdı" buyurmuştur.849[849]

Hızır (a.s) Hz. İbn Abbas, Übey bin Kab rivayet edip dedi ki: Ben Rasulullah (a.s)'den, şöyle buyurduğunu işittim.

"Musa (a.s) kavmi içinde, onlara Allah'ın nimet ve imtihan günlerini andığı, hatırlattığı gözlerinden yaşlar boşandığı ve kalbler rikkata geldiği bir sırada bir adam; "Ey Allah'ın Rasulu! Yer yüzünde, senden daha alim bir kimse var mı? diye sormuştu." " O da yoktur demişti."

Bu hususu, Allah daha, iyi bilir! diyerek Allah'a havale etmediği için, Yüce Allah ona hitap etmiş.

"Senden daha bilgili vardır! buyurulmuştu. Musa (a.s); "Ya Rab! Nerededir o?" diye sordu. Yüce Allah; "İki denizin bittiği yerde kullarımdan biri vardır ki: o senden daha bilgilidir." diye vahyetti. Musa (a.s) "Ya Rab! Ona, nasıl bir yol bulayım?" diye sordu. "Azıklık, tuzlanmış, ölü bir balık al! Onu bir zenbilen içine koy! Zenbilen içinde yanında taşı.

Ona nerede bir can verilirse, onu nerede kaybedersen işte, o kulum oradadır!" buyuruldu.

Hızır (a.s) bir balık alıp zenbilen içine koydu. Genç adamı Hz. Yuşa b. Nun'a " seni ancak balık, nerede yanından ayrılırsa, onu bana haber vermekle görevlendiriyorum!" dedi. Hızır (a.s) ile Hz. Hızır (a.s)'ın buluşmaları ve aralarında geçenler Kur'an'ı Kerim'de şöyle açıklanır:

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِفَتَاهُ لَا أَبْرَحُ حَتَّى أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا () فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ بَيْنَهُمَا نَسِيَا حُوتَهُمَا فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا () فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتَاهُ إِنَّا غَدَاءَنَا لَقَدْ لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا () قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحُوتَ وَمَا أَنسَانِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ عَجَبًا () قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِ فَارْتَدَّ عَلَى آثَارِهِمَا قَصَصًا () فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا آتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِنْ

عِنْدَنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا () قَالَ لَهُ مُوسَى هَلْ أَتَيْتُكَ عَلَى أَنْ تُعَلِّمَ مِمَّا عَلَّمْتَ رُشْدًا () قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا () وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَى مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْرًا () قَالَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا () قَالَ فَإِنْ أَتَيْتَنِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّى أُحْدِثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا () فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا رَكِبَا فِي السَّفِينَةِ خَرَقَهَا قَالَ أَخَرَقْتَهَا لِتُغْرِقَ أَهْلَهَا لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا إِمْرًا () قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا () قَالَ لَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي عُسْرًا () فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا لَقِيََا غُلَامًا فَقَتَلَهُ قَالَ أَقْتَلْتَنِي نَفْسًا رَكِيئَةً بَعِيرٍ نَفْسٍ لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا نُكْرًا () قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا () قَالَ إِنْ سَأَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا تُصَاحِبْنِي قَدْ بَلَغْتَ مِنْ لَدُنِّي عُذْرًا () فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا أَتَيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطَعَا أَهْلُهَا فَابُوا أَنْ يُضَيِّقُوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ فَأَقَامَهُ قَالَ لَوْ شِئْتَ لَتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا () قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ سَأُنَبِّئُكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا () أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسَاكِينَ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا وَكَانَ وَرَاءَهُمْ مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا () وَأَمَّا الْغُلَامُ فَكَانَ أَبَوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ فَخَشِينَا أَنْ يُرْهِقَهُمَا طُغْيَانًا وَكُفْرًا () فَأَرَدْنَا أَنْ يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِنْهُ زَكَاةً وَأَقْرَبَ رُحْمًا () وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي ذَلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا () وَيَسْأَلُونَكَ عَنْ ذِي الْقُرْنَيْنِ قُلْ سَأَتْلُوا عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا

“Bir vakit Musa genç adamına demişti ki: "Durup dinlenmeyeceğim; tâ iki denizin birleştiği yere kadar varacağım, yahut senelerce yürüyeceğim."

“Her ikisi, iki denizin birleştiği yere varınca balıkların unuttular. Balık, denizde bir yol tutup gitmişti.”

“(Buluşma yerlerini) geçip gittiklerinde Musa genç adamına: Kuşluk yemeğimizi getir bize. Hakikaten şu yolculuğumuz yüzünden başımıza (epeyce) sıkıntı geldi, dedi.”

(Genç adam:) Gördün mü! dedi, kayaya sığındığımız sırada balığı unuttum. Onu hatırlamamı bana şeytandan başkası unutturmadi. O, şaşılacak bir şekilde denizde yolunu tutup gitmişti.

Musa: İşte aradığımız o idi, dedi. Hemen izlerinin üzerine geri döndüler.

Derken, kullarımızdan bir kul buldular ki, ona katımızdan bir rahmet (vahiy ve peygamberlik) vermiş, yine ona tarafımızdan bir ilim öğretmişti.

Musa ona: Sana öğretilenden, bana, doğruyu bulmama yardım edecek bir bilgi öğretmen için sana tâbi olayım mı? dedi.

Dedi ki: Doğrusu sen benimle beraberliğe sabredemezsin.

(İç yüzünü) kavrayamadığın bir bilgiye nasıl sabredersin?

Musa: İnşaallah, dedi, sen beni sabreder bulacaksın. Senin emrine de karşı gelmem.

(O kul:) Eğer bana tâbi olursan, sana o konuda bilgi verinceye kadar hiçbir şey hakkında bana soru sorma! dedi.

Bunun üzerine yürüdüler. Nihayet gemiye bindikleri zaman o (Hızır) gemiyi deldi. Musa: Halkını boğmak için mi onu deldin? Gerçekten sen (ziyanı) büyük bir iş yaptın! dedi.

(Hızır:) Ben sana, benimle beraberliğe sabredemezsin, demedim mi? dedi.

Musa: Unuttuğum şeyden dolayı beni muaheze etme; işimde bana güçlük çıkarma, dedi.

Yine yürüdüler. Nihayet bir erkek çocuğa rastladıklarında (Hızır) hemen onu öldürdü. Musa dedi ki: Tertemiz bir canı, bir can karşılığı olmaksızın (kimseyi öldürmediği halde) katlettin ha! Gerçekten sen fena bir şey yaptın!

(Hızır:) Ben sana, benimle beraber (olacaklara) sabredemezsin, demedim mi? dedi.

Musa: Eğer, dedi, bundan sonra sana bir şey sorarsam artık bana arkadaşlık etme. Hakikaten benim tarafımdan (ileri sürebilecek) mazeretin sonuna ulaştın.

Yine yürüdüler. Nihayet bir köy halkına varıp onlardan yiyecek istediler. Ancak köy halkı onları misafir etmekten kaçındılar. Derken orada yıkılmak üzere bulunan bir duvarla karşılaştılar. (Hızır) hemen onu doğrulttu. Musa: Dileseydin, elbet buna karşı bir ücret alırdın, dedi.

(Hızır) şöyle dedi: "İşte bu, benimle senin aramızın ayrılmasıdır. Şimdi sana, sabredemediğin şeylerin iç yüzünü haber vereceğim."

"Gemi var ya, o, denizde çalışan yoksul kimselerindi. Onu kusurlu kılmak istedim. (Çünkü) onların arkasında, her (sağlam) gemiyi gasbetmekte olan bir kral vardı."

"Erkek çocuğa gelince, onun ana-babası, mümin kimselerdi. Bunun için (çocuğun) onları azgınlık ve nankörlüğe boğmasından korktuk."

(Devam etti:) "Böylece istedik ki, Rableri onun yerine kendilerine, ondan daha temiz ve daha merhametlisini versin."

"Duvara gelince, şehirde iki yetim çocuğun idi; altında da onlara ait bir hazine vardı; babaları ise iyi bir kimse idi. Rabbin istedi ki, o iki çocuk güçlü çağlarına erişsinler ve Rabbinden bir rahmet olarak hazinelerini çıkarsınlar. Ben bunu da kendiliğimden yapmadım. İşte, hakkında sabredemediğin şeylerin iç yüzü budur." 850[850]

Hadisi Nebevide:

وعن سعيد بن جبیر قال: [قُلْتُ بِنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: إِنَّ نَوْفًا الْبَكَّالِيَّ يَزْعُمُ أَنَّ مُوسَى بَنَى إِسْرَائِيلَ لَيْسَ بِمُوسَى صَاحِبِ الْخَضِرِ. فَقَالَ: كَذَبَ عَدُوًّا

اللَّهِ، سَمِعْتُ أَبِي بِنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: قَامَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّمُ حَظِيًّا فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ. فَسُئِلَ أَيْ النَّاسِ أَعْلَمُ؟ فَقَالَ أَنَا. فَعَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِ إِذْ لَمْ يَرِدَّ الْعِلْمَ إِلَيْهِ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ أَنْ عَبْدًا مِنْ عِبَادِي بِمَجْمَعِ الْبَحْرَيْنِ هُوَ أَعْلَمُ مِنْكَ. فَقَالَ: أَيْ رَبِّي: وَكَيْفَ لِي بِهِ؟ فَقِيلَ لَهُ: احْمِلْ حُوتًا فِي مَكْتَلٍ فَحَيْثُ تَفَقَّدَ الْحُوتَ فَهُوَ ثُمَّ. فَاَنْطَلَقَ وَانْطَلَقَ مَعَهُ فَتَاهُ يُوْشَعُ بْنُ نُونٍ يَمْشِيَانِ حَتَّى أَتَيَا الصَّخْرَةَ. فَرَقَدَ مُوسَى وَفَتَاهُ وَاضْطَرَبَ الْحُوتُ فِي الْمَكْتَلِ حَتَّى خَرَجَ فَسَقَطَ فِي الْبَحْرِ وَأَمْسَكَ اللَّهُ عَنْهُ جَرِيَّةَ الْمَاءِ حَتَّى كَانَ مِثْلَ الطَّاقِ، فَكَانَ لِلْحُوتِ سَرَبًا، وَلِمُوسَى وَفَتَاهُ عَجَابًا. فَاَنْطَلَقَا بَقِيَّةَ يَوْمِهِمَا وَلَيْلَتِهِمَا وَنَسَى صَاحِبُ مُوسَى أَنْ يُخْبِرَهُ. فَلَمَّا أَصْبَحَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّمُ. قَالَ لِفَتَاهُ أَتَيْنَا غَدَاةً لَقَدْ لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا. قَالَ وَلَمْ يَنْصَبْ حَتَّى جَاوَزَ الْمَكَانَ الَّذِي أَمَرَ بِهِ. قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ؟ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحُوتَ، وَمَا أَنْسَانِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ عَجَبًا. قَالَ مُوسَى: ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِي فَارْتَدَّا عَلَى آثَارِهِمَا قَصَصًا. قَالَ: يَبْقُصَانِ آثَارَهُمَا حَتَّى أَتَيَا الصَّخْرَةَ، فَرَأَى رَجُلٌ مُسَجًى عَلَيْهِ نُوبٌ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ مُوسَى عَلَيْهِ السَّمُ. فَقَالَ لَهُ الْخَضِرُ عَلَيْهِ السَّمُ: وَأَنْتَ بِأَرْضِكَ السَّمُ؟ فَقَالَ: أَنَا مُوسَى. قَالَ: مُوسَى بَنَى إِسْرَائِيلَ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: إِنَّكَ عَلَى عِلْمٍ مِنْ عِلْمِ اللَّهِ تَعَالَى عِلْمُكَ اللَّهُ تَعَالَى أَعْلَمُهُ، وَأَنَا عَلَى عِلْمٍ مِنْ عِلْمِ اللَّهِ تَعَالَى عِلْمَنِيهِ تَعْلَمُهُ. قَالَ مُوسَى: هَلْ أَتَيْتُكَ عَلَى أَنْ تَعْلَمَنِي مِمَّا عَلَّمْتَ رُشْدًا، قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا، وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَى مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْرًا؟ قَالَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَ أَعْصِي لَكَ أَمْرًا. قَالَ لَهُ الْخَضِرُ: فَإِنْ اتَّبَعْتَنِي فَ تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّى أَخْبِرَكَ مِنْهُ ذِكْرًا. قَالَ نَعَمْ: فَاَنْطَلَقَ الْخَضِرُ وَمُوسَى يَمْشِيَانِ عَلَى سَاحِلِ الْبَحْرِ فَمَرَّتْ بِهِمَا سَفِينَةٌ فَكَلَّمُوهُمْ أَنْ يَحْمِلُوهُمَا فَعَرَفُوا الْخَضِرَ فَحَمَلُوهُمْ بِغَيْرِ نَوْلٍ فَعَمَدَ الْخَضِرُ إِلَى لَوْحٍ مِنَ الْأَوَاحِ السَّفِينَةِ فَنَزَعَهُ. فَقَالَ لَهُ مُوسَى: قَوْمٌ حَمَلُونَا بِغَيْرِ نَوْلٍ عَمَدَتْ إِلَى سَفِينَتِهِمْ فَخَرَقَتْهَا لِتَغْرِقَ أَهْلَهَا لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا إِمْرًا. قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا؟ قَالَ تَوَاحَدْنِي بِمَا نَسِيتُ وَ تَرَهَقْنِي مِنْ أَمْرِي عُسْرًا. ثُمَّ خَرَجَا مِنَ السَّفِينَةِ فَبَيْنَمَا هُمَا يَمْشِيَانِ عَلَى السَّاحِلِ إِذَا غَمَّ يَلْعَبُ مَعَ الْعِلْمَانِ فَأَخَذَ الْخَضِرُ عَلَيْهِ السَّمُ بِرَأْسِهِ فَافْتَلَعَهُ بِيَدِهِ فَفَتَلَهُ. فَقَالَ لَهُ مُوسَى عَلَيْهِ السَّمُ: أَفْتَلْتَ نَفْسًا رَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ؟ لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا نُكْرًا. قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا؟ قَالَ: وَهَذِهِ أَشَدُّ مِنْ الْوَلِيِّ. قَالَ: إِنْ سَأَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا فَ تَصَاحِبْنِي قَدْ بَلَغْتَ مِنْ لَدُنِّي عُذْرًا. فَاَنْطَلَقَا حَتَّى إِذَا أَتَيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطْعَمَا أَهْلَهَا فَأَبَوَاهُ أَنْ يُضَيِّقُوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ؛ يَقُولُ مَائِلٌ. فَقَالَ الْخَضِرُ عَلَيْهِ السَّمُ بِهِدِهِ هَكَذَا فَأَقَامَهُ. قَالَ لَهُ مُوسَى عَلَيْهِ السَّمُ: قَوْمٌ أَتَيْنَاهُمْ فَلَمْ يُضَيِّقُونَا وَلَمْ يُطْعَمُونَا لَوْ شِئْتَ تَخَذْتَ عَلَيْهِمْ جَزَاءً. قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنَكَ.

سَأَنبُتُكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: رَحِمَ اللَّهُ مُوسَى لَوَدِدْتُ أَنَّهُ كَانَ صَبَرَ حَتَّى يَقْصَّ عَلَيْنَا مِنْ أَخْبَارِهِمَا. وَقَالَ ﷺ: كَانَتْ الْوَلِيُّ مِنْ مُوسَى نَسِيَانًا. قَالَ: فَجَاءَ عُصْفُورٌ حَتَّى وَقَعَ عَلَى حَرْفِ السَّفِينَةِ ثُمَّ نَقَرَ فِي الْبَحْرِ فَقَالَ لَهُ الْخَضِرُ مَا نَقَصَ عَلَيَّ وَعِلْمُكَ وَعِلْمُ الْخَقِيقِ مِنْ عِلْمِ اللَّهِ تَعَالَى إِلَّا مِثْلَ مَا نَقَصَ هَذَا الْعُصْفُورُ مِنَ الْبَحْرِ.

Übey b. Kâ'b radiya'llâhu anh'den:

Şöyle demiştir: Resûl-i Ekrem salla'llâhu aleyhi ve sellem buyurdu ki: Mûsâ Peygamber (salla'llâhu aleyhi ve sellem bir kere) Benî İsrâîl içinde hutbeye kalkmıştı. Kendisine: "En çok âlim olan kimdir?" diye soruldu. "En âlim benim." diye cevap verdi. (Bu husüsdaki) ilmi (Allâhu a'lem diyerek) Allâh'a havâle etmediğinden dolayı Allâh (u Azîmü's-Şân) ona itâb etti. Allâh (u Teâlâ): "İki denizin bitiştiği yerde kullarımdan biri var. O senden daha âlimdir." diye ona vahyetti. "Yâ Rab, ona nasıl yol bulayım?" dedi. Ona: "Bir zenbil içinde bir balık taşı. Onu nerede kaybedersen (o kulum) oradadır." denildi. (Mûsâ aleyhi's-selâm) gitti. Hâdimi Yûşa' b. Nûn (alehi's-selâm) ı da (birlikte) götürdü. Bir zenbil içine de bir balık koyup yüklendiler. (İki denizin bitiştiği yerdeki) kayanın yanına varınca başlarını (yere) koyup uyudular. (derken tuzlanmış ölü) balık zenbilden sıyrılıp (lip kurtu)ldı. Ve deniz içinde kendine su küngü gibi (bir boşluk bırakarak) yol açtı. (Deniz içinde böyle bir yolun açılması) Mûsâ ile hâdimince (aleyhime's-selâm) şâyân-ı teaccüb bir şey olmuştu. (Uyandıktan sonra o gecenin bakiyyesi ile bütün gün gittiler. Sabah olunca Mûsâ (aleyhi's-selâm) Hâdimine: "Kuşluk yemeğimizi ver. Bu seferimizden yorgunluk duy(mağa başla)duk." dedi. (Halbuki) Mûsâ (aleyhi's-selâm) emrolunduğu o yerin ötesine geçmedikçe yorgunluk duy(mağa başla) duk." dedi. (Halbuki) Mûsâ (aleyhi's-selâm) emrolunduğu o yerin ötesine geçmedikçe yorgunluk duy.mamıştı. Hâdimi: "Bak hele, taşın dibinde barındığımız zaman balı (ğın gittiğini) haber verme) ğı unutmuşum." dedi Mûsâ (aleyhi's-selâm): "Zâten istediğimiz de bu idi." dedi. Bunun üzerine kendi izlerine baka baka geriye döndüler. Taşın yanına varınca bir de baktılar ki esvâbına bürünmüş bir zât (duruyor) Mûsâ (aleyhi's-selâm) selâm verdi. Hızır (aleyhi's-selâm): "Acâyib! Bu (senin bulunduğun yerde) selâm ne gezer?" dedi. "Ben Mûsâ'yım." dedi. O: "Benî İsrâîl Mûsâ'sı mı?" diye sordu. "Evet." dedi. Mûsâ (aleyhi's-selâm) sonra yine söze başlayıp): "Sana ta'lîm olunan rüşd (ve hidâyet) den bana (bir şey) ta'lîm etmek üzere sana tebaiyyet edeyim mi?" dedi. Hızır (aleyhi's-selâm): "Sen, benimle hiç mi hiç edemezsin yâ Mûsâ! Bende Allâh'ın kendi ilminden bana verdiği öyle bir ilim vardır ki sen onu bilemezsin. Sende de Allâh'ın verdiği öyle bir ilim vardır ki onu da ben bilemem." cevâbını verdi. (Mûsâ aleyhi's-selâm): "Beni inşâ-Allah sabırlı bulursun. Sana hiçbir işinde de karşı gelmiyeceğim." dedi. Gemileri olmadığı için deniz kıyısında yürüyerek gittiler. Bir gemi geçti. Alsınlar diye (gemicilerle) söyleştiler. Hızır (aleyhi's-selâm) ı (gemiciler) tanıdılar. Ve onları navulsuz (gemiye) aldılar. (O sırada) bir serçe, geminin kenarına konup denizden bir iki yudum (su) aldı. Hızır (aleyhi's-selâm): "Yâ Mûsâ, benim ilmimle senin ilmin, İlmu'llâhı bu serçenin denizden aldığı bir yudum kadar bile eksiltmez." dedi. Ve (ondan sonra) gemi tahtalarından birine el atıp söktü. Mûsâ (aleyhi's-selâm). "Adamcağızlar bizi (gemilerine) navulsuz almışlarken sen, gemilerine kasdedip içindekileri batırmak için mi deliyorsun." dedi Hızır aleyhi's-selâm: "Sen, benimle hiç edemezsin demedim mi?" dedi. (Mûsâ aleyhi's-selâm): "(Şu) dalgınlığımdan dolayı beni muâheze edip de bana güçlük gösterme." cevâbını verdi. (vâkıâ da) Mûsâ (aleyhi's-selâm'ın) bu ilk muhâlefeti dalgınlık (eseri) idi. Yine gittiler. Bir de baktılar ki bir çocuk (diğer) çocuklarla oynuyor. Hızır (aleyhi's-selâm) çocuğun başını eliyle kopardı. Mûsâ (aleyhi's-selâm): "Aman, hiç bir nefse bedel olmaksızın (günâhsız) pâk bir canı telef mi ediyorsun?" dedi. (Hızır aleyhi's-selâm yine): "Ben, sana benimle edemezsin demedim mi?" cevâbını verdi. Yine gittiler. Nihâyet bir karyeye gelince ahâlîsinden yemek istediler. Ahâlî onları misâfir etmekten ibâ ettiler. Orada yıkılmağa yüz tutmuş bir duvar buldular. Hızır (aleyhi's-selâm) eliyle (işâret ederek) doğrulttu. Mûsâ (aleyhi's-selâm): "İsteseydin (hiç olmazsa) bunun için bir ücret alabilirdin." deyince Hızır (aleyhi's-selâm): "Bu (andan i'tibâren) artık ayrılalım." dedi. Nebiyy-i Mükerrerem salla'llâhu aleyhi ve sellem (kıssayı buraya kadar hikâye buyurduktan sonra): "Allâhu Teâlâ Mûsâ'ya rahmet etsin. Ne olurdu sabredeydi de aralarında geçen mâcerâlar (taraf-ı Haktan) bize hikâye olunaydı" buyurdu.^{851[851]}

Bundan sonra Hz. Musa ile Hz. Hızır birbirinden ayrıldılar.

Hz. Musa (a.s) ile Karun

Karun, Hz. Musa (a.s)'nın kavminden yani israiloğullarından çok zengin bir kimse idi. İlk önce inanmış görüldüğü halde, sonradan çok fazla zenginleşince Hz. Musa'ya ve ona inananlara isyan etmiş ve karşılarına çıkmıştı.

Karun'un Helakı

Kur'an'ı Kerim'de Karun'unun taşkınlığı ve Allah'ın kendisine verdiği her türlü meziyet ve nimeti kendi nefsinden bilip gururlanması neticesinde; Malı, Saray'ı ve Hazinesi ile birlikte yerin dibine batırıldığından bahsedilmektedir.

Kur'an-ı Kerim'deki ayetler:

إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَى فَبَغَى عَلَيْهِمْ وَآتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ بِالْعُصْبَةِ أُولَى الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ () وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ () قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَى عِلْمٍ عِنْدِي أَوَلَمْ يَعْلَم أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ مِنْ قَبْلِهِ مِنَ الْقُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَأَكْثَرُ جَمْعًا وَلَا يُسْأَلُ عَنْ ذُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ () فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا يَا لَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قَارُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ () وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيْلَكُمْ ثَوَابُ اللَّهِ خَيْرٌ لِمَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا وَلَا يُلْقَاهَا إِلَّا الصَّابِرُونَ () فَخَسَفْنَا بِهِ وَبَدَارِهِ الْأَرْضَ فَمَا كَانَ لَهُ مِنْ فِئَةٍ يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُنتَصِرِينَ

“Karun, Musa'nın kavminden idi de, onlara karşı azgınlık etmişti. Biz ona öyle hazineler vermiştik ki, anahtarlarını güçlüküvvetli bir topluluk zor taşırdı. Kavmi ona şöyle demişti:

Şımarma! Bil ki Allah şımarıkları sevmez. Allah'ın sana verdiğinden (O'nun yolunda harcayarak) ahiret yurdunu iste; ama dünyadan da nasibini unutma. Allah sana ihsan ettiği gibi, sen de (insanlara) iyilik et. Yeryüzünde bozgunculuğu arzulama. Şüphesiz ki Allah, bozguncuları sevmez. Karun ise:

O (servet) bana ancak kendimdeki bilgi sayesinde verildi, demişti. Bilmiyor muydu ki Allah, kendinden önceki nesillerden, ondan daha güçlü, ondan daha çok taraftarı olan kimseleri helâk etmişti. Günahkârlardan günahları sorulmaz (Allah onların hepsini bilir). Derken, Karun, ihtişamı içinde kavminin karşısına çıktı. Dünya hayatını arzulayanlar: Keşke Karun'a verilenin benzeri bizim de olsaydı; doğrusu o çok şanslı! dediler. Kendilerine ilim verilmiş olanlar ise şöyle dediler:

Yazıklar olsun size! İman edip iyi işler yapanlara göre Allah'ın mükâfatı daha üstündür. Ona da ancak sabredenler kavuşabilir. Nihayet biz, onu da, sarayını da yerin dibine geçirdik. Artık Allah'a karşı kendisine yardım edecek avanesi olmadığı gibi, o, kendini savunup kurtarabilecek kimselerden de değildi.”^{852[852]}

Bu hadisenin tafsilatı Beyzavi, Taberi, Nisaburi, Hazin ve Medarik tefsirlerinde şöyle bildirilmektedirler.

Hz. Musa, zekat ayeti ahkamına uyararak Karun'dan zekat istemişti. Karun ise, kendisi vermediği gibi, Beni İsraili zenginleri de zekat vermemeye teşvik etti. Hatta bir gün Hz. Musa'ya zina isnad etmek için bir fahişeye bir miktar para vermişti. Bir bayram günü Hz. Musa kavmine nasihat ederken mevzu zina'ya gelmiş ve "Biz zina edenleri recmederiz." Diye Allah'ın hükmünü söylemişti. Bunun üzerine Karun;

- "Bu husus senin içinde cari midir?" deyince Hz. Musa;

- "Evet" diye cevap verdi. Karun da fırsatı ganimet bilip, Hz. Musa'ya evvelden planladığı gibi iftirada bulundu. Parayla tuttuğu fahişe kadını da şahit gösterdi. Fakat kadın Allah'tan korkarak doğruyu söyledi. Böylece de Musa (a.s)'ın masumiyeti ortaya çıktı. Bunun üzerine Hz. Musa (a.s) secdeye kapanarak Karun'un malıyla mülküyle helakını Cenab-ı Hak'tan niyaz etti. Bir-iki kişi müstesna, bütün israiloğulları Hz. Musa'ya ittiba ettiler.

Şiddetli bir zelzele ile Karun, bütün mal ve mülküyle birlikte yerin dibine geçti. Onun akibeti dilden dile dolaşarak aleme ibret oldu. Kendisinden sonra arkada ne bir akrabası ve ne de bir eseri kalmadı. Daha dün Karun'un haşmet ve zenginliğine gıpya ile bakanlar, ertesi sabah şöyle diyorlardı.

وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَنَّوْا مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيَكَانَ اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَوْلَا أَنْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بَنَاهُ وَيَكَاَنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ

“Daha dün onun yerinde olmayı isteyenler: Demek ki, Allah rızkı, kullarından dilediğine bol veriyor, dilediğine de az. Şayet Allah bize lütufta bulunmuş olmasaydı, bizi de yerin dibine geçirirdi. Vay! Demek ki inkârcılar iflâh olmazmış! demeye başladılar.”^{853[853]}

“Karun'u, Firavun'u ve Hâmân'ı da (helâk ettik). Andolsun ki, Musa onlara apaçık deliller getirmişti de onlar yeryüzünde büyüklük taslamışlardı. Halbuki (azabımızı aşıp) geçebilecek değillerdi.”^{854[854]}

Hz. Musa (a.s) Mûcizeleri

1-Asâsının ejderhâ (büyük yılan) olması.

2-Yed-i Beydâ: Sağ elini koynuna sokup çıkarınca, güneş gibi parlaması. Bu nûru gören düşmanları kaçışlırlardı.

3-Kavmiyle Kızıldeniz'in kenarına gelince asâsını vurup denizde yol açması.

4-Tih sahrâsında kavminin susuz kalıp, su istemeleri üzerine asâsını bir taşa vurup Beni İsrâil'in kabileleri adedince, on iki pınar akıtması.

5-Firavun ve Kıbtî kavmi İsrâiloğullarına zulüm ettiği ve Mûsâ aleyhisselâma inanmayıp isyân ettiklerinde, Allahü teâlâ Mûsâ'ya tûfân mûcizesini vermiştir. Çok şiddetli yağmur yağdı. Öyle bir karanlık ve fırtına oldu ki, kimse evinden dışarı çıkamadı. Ayın ve güneşin ışığı görünmez oldu.. Kıbtîlerin evlerini su bastı. Ayakta durur oldular. Su boğazlarına kadar yükseldi. İsrâiloğullarının evlerine ise bir damla su girmedi. Firavun ve Kıbtî kavmi, bu belânın kaldırılmasını ve iman edeceklerini söylediler. Kaldırıldı fakat yine imân etmediler ve başka belâlara dûçâr oldular.

6-Kıbtî kavminin ekinlerini, meyvelerini ve giydikleri elbiselerini, evlerinin tavanlarını yiyen çekirge sürülerinin istilâsına uğramaları mûcizesi. Bu çekirgeler İstâiloğullarına hiç dokunmayıp, Firavun'un kavmi Kıbtîlere musallat olmuştur.

7-Kumnel yâni bit ve ekin böceği denen haşeratın Mûsâ (aleyhisselâm)'ın mûcizesi olarak kıbtî kavmine musallat olması.

8- Kurbağa mûcizesi, Kıbtî kavmi her belâyâ tutuldukça, belâ kaldırıldığında iman edeceklerini söylemelerine rağmen, sözlerinden vazgeçmeleri üzerine üst üste belâyâ tutuldular. Kurbağaların istilâsına uğramaları da şiddetli belâlardan biridir. Kurbağalar, yiyeceklerine, içeceklerine düşer, kalırdı. Bir söz söylemek isteseler ağızlarını açarken birkaç küçük kurbağa ağızlarından midelerine girerdi. Geceleri üzerinde toplanan kurbağaların seslerinden uyuyamazlardı. Firavun, bu belâ kaldırıldığı takdirde, iman edeceğini söylemesine rağmen, belâ kalkınca yine iman etmedi.

9-Kan belâsı. Mısır'da bulunan bütün sular, Kıbtîlerin kaplarına doldurulurken kan hâlini alırdı. Böylece susuzluktan çâresiz kalmışlardı. İsrâiloğullarına ise böyle bir şey olmazdı.

10-İsrâiloğullarından biri öldürüldüğü vakit kimin öldürdüğü bilinemeyince, Mûsâ (aleyhisselâm)'ın duâsı ile dirilip, kendisini öldüreni haber vermiştir.

11-Mûsâ aleyhisselâm kavmiyle Tih çölüne geldiği zaman, kavminin yiyeceği kalmadığı için, Mûsâ (aleyhisselâm)'a gelerek çoluk-çocuğumuzla açlığa dayanamıyoruz, dediklerinde Mûsâ (aleyhisselâm) Allahü teâlâyâ duâ etti. Kudret helvası ve bildircin kebabı indi. Her ne zaman isteseler önlerinde hazır olurdu.

12-Hz. Mûsâ'nın duâsı ile kuraklıktan kavrulup kuruyan ekinler, otlaklar ve meyveler eski hâlini almıştır.

13- Hz. Mûsâ Tih sahrâsında bulunan İsrâiloğullarının durumunu merak edince bir kurt gelip onların hâllerini haber vermiştir.

14-Hz. Mûsâ'nın duâsıyla sarı dikenler altın olmuştur. Malı ve zenginliğiyle gururlanıp isyân etmesinden dolayı malı ve mülkü ile birlikte tere batırılan Kârûn, bu mûcize karşısında âciz kalıp, hased ederdi.

15-Yolculukta Hz. Mûsâ'ya uzun mesâfeler kısalır, kısa zamanda çok uzak mesâfeleri katederdi.

15-Hz. HARÛN (a.s)

Hiz. Harûn (a.s), İsrailoğulları peygamberlerinden, Hiz. Musa (a.s)'ın kardeşi. Hiz. Yusuf'un vefatından sonra Mısır'da yaşayan İsrailoğulları ve diğcr insanlar, bir müddet onun gösterdiği yoldan yürüdüler; ancak daha sonra hakikatı unuttular. Bu arada Mısır'ın idaresi Kıbtîlerin eline geçti. Kıbtîler ise yıldızlara ve putlara tapıyorlardı.

Kıbtîler, İsrailoğullarını hor görmeye başladılar. Onları ağır, zor işlerde kullandılar.

İsrailoğulları çok kalabalık bir topluluk olup Hiz. Yakub'un oğullarına nisbetle on iki kola ayrılıyordu. Onlar Kıbtîlerin zulmünden kurtulmak istiyorlardı. Dedelerinin ülkesi olan Kenân bölgesine gitmek için izin istemelerine rağmen onlara izin verilmemekteydi.

Her dönemde olduğu gibi, o dönemin Firavun'u da zulmü temsil ediyor ve insanları eziyet altında inletiyordu.

İsrailoğullarının çoğalması Kıbtîleri ve onların hükümdarı Firavun'u endişelendiriyordu. Onlar, İsrailoğullarının isyan ederek kendilerine zarar vermesinden korkuyorlardı.

Firavun, bir gün kâhinlerini yanına topladı. Gelecekle ilgili onlardan bilgi istedi. Kâhinlerden birisi Firavun'a İsrailoğullarından bir çocuğun doğacağını ve saltanatına zarar vereceğini bildirdi.

Firavun, bunu duyar duymaz korktu ve tedbirler almaya başladı. Bunun için de İsrailoğullarının doğacak erkek çocuklarının tamamının öldürülmesini emretti.

Hız. Musa, bu dönemde doğdu ve öldürölmesin diye bir sandığın içine bırakılarak nehre atıldı. Firavun'un sarayında büyüdü. Allah diledi ve Musa'yı Firavun'un kucağında büyüüttü.

Harun Peygamber, Hız. Musa'nın büyüğüdür. İsrailoğullarının erkek çocuklarının öldürölmeye başlanıldığı dönemden önce dünyaya gelmiştir.

Hız. Hârun (a.s.); Musa (a.s.)'dan daha uzun boylu, daha etli, daha beyaz tenli, daha geniş sırtlı olup açık ve düzgün dilli, yumuşak huylu idi. Alnında da bir ben vardı.^{855[855]}

Harun peygamberle ilgili Kur'ân-ı Kerîm'de pek fazla bilgi yoktur. Bir âyette Hız. Musa ile birlikte zikredilmektedir.

Medyen'den dönerken Hız. Musa'ya Peygamberlik verildi. Peygamberlikle şereflendi.

Yüce Allah Hız. Musa'ya emretti:

إِذْهَبْ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ

"Firavun'a git, çünkü o azdı."^{856[856]}

Musa Peygamber:

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَخَافُ أَن يُكَذِّبُونِ

"Rabbim, beni yalanlamalarından korkuyorum."^{857[857]}

وَيَضِيقُ صَدْرِي وَلَا يَنْطَلِقُ لِسَانِي فَأَرْسِلْ إِلَىٰ هَرُونَ

"Kalbim sıkılır, dilim açılmaz olur. Onun için Harun'a da Peygamberlik ver."^{858[858]}

وَالْهُمَّ عَلَىٰ ذَنْبٍ فَأَخَافُ أَن يَقْتُلُونِ

"Bir de onların aleyhimde de bir kısas davaları var, bu sebeple beni öldürmelerinden korkarım."^{859[859]}

وَاجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِّنْ أَهْلِي (*) أَشَدُّ بِهِ أَزْرَى (*) وَأَشْرِكُهُ فِي أَمْرِي (*) كَيْ نُسَبِّحَكَ كَثِيرًا (*) وَنَذْكُرَكَ كَثِيرًا (*) إِنَّكَ كُنْتَ بِنَا بَصِيرًا

855[855] Hâkim, el-Müstedrek, 2, 577

856[856] Taha,20/24

857[857] Şuara,26/ 12

858[858] Şuara,26/13

859[859] Şuara,26/14

"Bana ailemden bir vezir ver. Biraderim Harun'u. Onunla arkamı kuvvellendir. Onu içimde ortak kıl. Ta ki seni çok çok tesbih edelim ve seni çok çok zikredelim. Şüphesiz sen bizi hakkıyla görensins"^{860[860]} dedi.

Cenâb-ı Allah, Musa'nın bu duasını kabul etti.

قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَا مُوسَى

"Ey Musa! İsteddiğin sana verildi"^{861[861]} buyuruldu.

Böylece Harun'a da peygamberlik verildi.

فَاتَيَا فِرْعَوْنَ فَقُولَا إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ (*) أَنْ أَرْسِلَ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ

"Firavun'a gidin, biz âlemlerin Rabbinin Peygamberleriyiz, bizimle beraber İsrailoğullarını gönder" deyin"^{862[862]} buyuruldu.

Hiz. Mûsa ve Hârûn (a.s.) "Ey Rabbim! Doğrusu biz Firavun'un, bize karşı aşırı gitmesinden, yahud taşkınlığını artırmasından endişe ediyoruz" diye Allahu Teâlâ'ya dua ettiler. Yüce Allah: "Korkmayınız! Çünkü ben sizinle beraberim. Ben (her şeyi) işitirim, görürüm! Hemen gidiniz ve ona söyle deyiniz:

قَالَا رَبَّنَا إِنَّا نَخَافُ أَنْ يُفْرِطَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ يَطْغَى (*) قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمْ أَسْمَعُ وَأَرَى (*) فَاتَيَاهُ فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا تُعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْنَاكَ بَابَةً مِنْ رَبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى (*) إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَى مَنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى

"Biz Rabbinin iki elçisiyiz, artık İsrailoğullarını bizimle gönder. Onlara işkence etme! Biz sana Rabbinden, hakiki bir âyet getirdik selam (ve selamet) doğruya tâbi olanlardır. Bize, şu hakikat vahy olundu ki: hiç şüphesiz azab yalanlayanların ve yüz çevirenlerin üzerinedir"^{863[863]} buyurdu.

Bunun üzerine, Hiz. Musa ve Hârûn geceleyin Firavun'un yanına gittiler. Kapıyı çaldılar. Firavun kapının açılmasından dehşete düştü. Hiz. Musa ve Hârûn, Firavun'a kendilerinin Rabbülâlemin olan Allah'ın elçileri olduklarını, kendisini dine davet etmek için geldiklerini söylediler. Firavun:

فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى

"Ben sizin en yüce Rabbinizim"^{864[864]} diyerek onları reddetti.

Hiz. Musa'ya vahyedildi:

وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي فَاصْرَبْ لَهُمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ يَبَسًا لَا تَخَافُ دَرْكًا وَلَا تَخْشَى

860[860] Taha,20/29-35

861[861] Taha,20/36

862[862] Şuara,26/16-17

863[863] Taha,20/45, 48

864[864] Naziat,79/24

"Kullarımla geceleyin yola çık. Onlara denizde kuru bir yol aç. Size yetişmelerinden korkma"^{865[865]} buyuruldu.

Bu iki peygamber İsrailoğullarını geceleyin yola çıkardılar. Bu durumdan haberdar olan Firavun ve askerleri onları izledi. Hz. Musa, Hârun ve İsrailoğulları, denizi geçerek kurtuldular. Firavun ve askerleri de denizde boğuldular.

İsrailoğulları Tih sahrasına geldiler. Rızık olarak kendilerine kudret helvası, bıldırcın kuşu verildi^{866[866]} onlar itirazlarını sürdürdüler.

وَأَذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى لَنْ نَصْبِرَ عَلَى طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنْبِئُ الْأَرْضُ مِنْ بَقْلِهَا وَقِثَّائِهَا وَفُومِهَا وَعَدَسِهَا وَبَصَلِهَا

"Biz bir çeşit yemeğe dayanamayız. Bizim için Rabbına dua et de bize toprağın bitirdiği sebzeden, acurdan, sarımsaktan, mercimekten ve soğandan çıkarsın"^{867[867]} dediler.

Musa peygamber, onlara öğütler de bulundu. Tûr dağına çağırıldığında ağabeyi Harun'u kendi yerine vekil bıraktı.

İsrailoğulları Mısır'dan çıkarken altınlarını, gümüşlerini de yanlarına almışlardı. Hz. Musa (a.s)'ın Tur'a gitmesiyle İsrailoğullarının münafıklarından Sâmiri bu altınları topladı ve bir kapta eriterek bir buzağı yaptı. Gönüllerinde yatan putçuluğu bir türlü tepeleyemeyen bu kavim buzağıya tapmaya başladı.

Hz. Hârun, onlara öğütlerde bulundu:

وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلُ يَا قَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَنُ فَاتَّبِعُونِي وَأَطِيعُوا أَمْرِي

"Ey kavmim! Bununla imtihan edildiniz. Sizin gerçek Rabbiniz Rahman olan Allah'tır. Gelin bana uyun ve emrime itaat edin"^{868[868]} buyurdu.

İsrailoğulları, Hz. Hârun'u dinlemediler.

قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَاكِفِينَ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَى

"Musa, bize dönüp gelinceye kadar, biz o buzağıya tapmaya devam edeceğiz"^{869[869]} dediler.

Hz. Musa (a.s), Tûr Dağı'ndan döndüğünde kavminin buzağıya tapmakta olduğunu gördü. Buna çok üzüldü. Ağabeyine kızdı:

قَالَ يَا هَرُونَ مَا مَنَعَكَ إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوا (*) أَلَّا تَتَّبِعَنِ أَفَعَصَيْتَ أَمْرِي

"Ey Hârun! Onların saptıklarını gördüğün zaman hana uymaktan seni alıkoyan nedir? Emrime isyan mı ettin?"^{870[870]} dedi. Hârun Peygamberin yakasına yapıştı.

865[865] Taha,20/77

866[866] Bakara, 2/57

867[867] Bakara,2/61

868[868] Taha,20/90

869[869] Taha,20/91

870[870] Taha,20/92-93

Hârûn Peygamber; Hz. Musa'ya İsrailoğullarının kendisini dinlemediğini anlattı. Musa peygamber öfkeleni ve Samiri'yi kovdu.

Allahu Teâla, Musa (a.s)'ya Hârûn (a.s)'u vefat ettireceğini, onu dağa getirmesini bildirdi.

Musa (a.s), Hârûn (a.s)'un elinden tutarak dağa çıktılar. Hârûn (a.s)'un Şibr ve Şibbîr adındaki oğulları da yanlarındaydılar. Dağın üzerinde görülmemiş güzellikte bir ağaç, yapılmış bir ev, evin içinde bir sedir, ve sedirin üstündeki yataktan misk gibi bir koku geliyordu. Hz. Musa ile birlikte Hârûn yatağın üstüne yattılar. Allahu Teâla Hârûn (a.s)'un ruhunu bu halde iken aldı, sonra ağaç kayboldu, ev ve sedir semâya yükseldi. Hz. Musa, Hârûn (a.s)'un cenaze namazını orada kılarak onu dağa defnetti. Yahudiler bu dağa Tûr-u Hârûn adını vermişlerdir.^{871[871]}

Hârûn (a.s)'un Tih çölündeki bu dağda vefat ettiğinde yüz on yedi, yüz yirmi veya yediyüzyirmiüç yaşında olduğu söylenir.^{872[872]}

Hârûn Peygamber uzun müddet yaşadı. Musa Peygamberle birlikte kavmine öğütlerde bulundu, kavminin nankörlüklerine göğüs gerdi.

Zaman geldi; Rabbine kavuştu, o da ölümü tattı.

Beni İsrailin Bugünkü Durumu

M. Ö. İkinci bin yılın başlarında Yahudilik Hz. İbrahim'in oğlu İshak'la sahneye çıkmıştır. İshak'tan sonra Yakub (a.s) yerine geçti.^{873[873]} Yakub'un diğer adı "İsrail" idi. Dolayısıyla Yakub'un oğullarının adıyla anılan on iki kabile de İsrail oğullarını oluşturdu. Bundan sonra Yusuf (a.s)'ın daveti¹ üzerine Yakub ve oğulları Mısır'a göç ettiler.^{874[874]}

Yahudilik, sözün tam manasıyla İsrail oğullarının Babil'de geçirdikleri sürgünden sonra inkişaf etmiştir. Oradan Filistin'e döndükten sonra (M.d. 538) İlahi şeriatı bildiren Tevrat, daha fazla bütün hayatın merkezi sanılmıştır. Yahudilere mahsus hükümleri havi Tevrat'a göre, Yahudiler yabancılarla evlenemezler. Bu durumda kendilerini ileride üstün ırk saymalarına kadar vahim sonuçlara ulaşmıştır.^{875[875]}

M. Ö. İki binlere değin İsrail oğulları Mısır'da üçüncü sınıf insan muamelesi gördüler, orada tutsak kaldılar. Ta ki kavmin içinden (İsrailoğullarından) Musa'nın, onları Firavun'un zulmüne karşı Hak'la gelip kurtulmalarına kadar. İsrailoğulları Ken'an iline ulaşarak kurtuldular. Musa, Şeriatıyla İsrailoğullarına iki özellik kazandırdı. Biri, Allah'ın kanunlarına itaat etmek, diğeri ise isyana, başkaldırmaya yönelten bir tabiat hali.

Ken'an ülkesinde başta Filistinliler olmak üzere çeşitli topluluklarla savaşmak zorunda kalan Yahudiler, İ.Ö 990 dolayında Hz. Davud'un peygamberlik ve liderliğiyle bileşik bir devlet (krallık) şeklinde örgütlenerek Kudüs'ü ele geçirdiler.

Hz. Davut'a (a.s) gönderilen Zebur adlı semavi kitap, Tevrat'ın hükümlerini tasdikleyici olarak geldi. Bu yüzden Yahudilik İsa'ya kadar sürecektir.

871[871] Taberî, Tarih, 1, 223

872[872] Yâkubî, Tarih, 1, 41

873[873] İbn Haldun, Tarih, 2/40

874[874] Taberî, Tarih, 1/185.

875[875] İbn Esir, Kâmil, 1/155.

İ. Ö. Dokuzuncu yüzyıldan beşinci yüzyıla kadar Aramiler, Asurlular ve Babillilerle çeşitli savaşlar sürmüştür. Babilin Yahuda Krallığını ele geçirmesi ile İsrail oğulları yeni bir sürgün dönemine giriyordu.

Yahudilik kendi tarihinde Büyük İskender'in İ.Ö. 322'de Filistin'i ele geçirmesi ile İ.Ö. 4-2 y.y'lar Helenistik bir dönemin başlangıcı olmuştur. Helenistik dönemde Suriye, Anadolu, Babil ve İskenderiye'de Yahudilik önemli merkezler elde etmişti. Bu dönemde Yahudiliğin kutsal metinleri Yunanca'ya tercüme edildi. Mısır'da zengin tarih, şiir, felsefe birikimi Yunan bilgisiyle oluştu.

Bu dönem için biraz farklı bilgi şöyledir: Aşağı yukarı M.Ö. Üç yüz senesinden M.Ö. yüz beş senesine kadar Yâhudi dini büyük bir devir yaşamıştı. Selevkyalı hükümdarların, Yahudileri Helenistik fikir ve siyaset sistemlerine mecbur bırakmalarına karşı 175-143 seneleri arasında Makkabe'lerin isyanları sayesinde Yahudiler evvela dinî, sonra da siyasî hürriyet elde etmişlerdir. Selevkyalıların devrini müteakip Romalı hakimiyet devrinde tekrar Filistinli vatanperestlerin birçok isyan hareketleri meydana gelmiştir.

O zaman da, Eski Ahid çeşitli kaynaklardan gelen, çeşitli yazar tertip edicilerin izlerini gösteren rivâyet, hikayet, tarihi ve şairane kısımlarının bir kül haline getirilmesinden sonra şimdiki şeklini almağa başlamıştır.^{876[876]}

"Yahudiliğin Helenistik dönem"i İ.Ö. 63-İ.S.135 arasında süren Roma egemenliğine kadar devam etti.

Roma egemenliği sırasında bağımsız devlet fikri yoğunlaştı. Hristiyanlığın ortaya çıkmasıyla birlikte o yıllar Yahudilik en önemli mezhep çatışmaları yaşadı.

Birbirini takip eden başarısız ayaklanmalar Yahudilikte büyük yıkıma yol açtı. Bunun ardından (doğal olarak) Yahudilik kendi içine dönmeye başladı. Bu dönem, "Talmud'un geliştirilmesi" adıyla II. yüzyıldan XVIII. yüzyıla değin sürdü. Filistin ve Babil'deki amoralar Filistin ve Babil talmudlarını vücuda getirdiler. Bunlardan Babil Talmudu Yahudi yaşamının o zamanlardaki temelini oluşturdu. Akdenizdeki Yahudi topluluğu V. yüzyılda parçalandıysa da Yahudi takviminin korunması ve hahamların çabalarıyla Avrupa'da Yahudi topluluğu tutunabildi. Diğer yandan Filistin'den Babil'e geçen hahamlık kurumu Yahudiliğin Şeriat sistemini bu yeni ülkenin şartlarına başarıyla uyguladı. VII. ve VIII. yüzyılda İslâm'ın genişlemesiyle birlikte "goon" adıyla anılan Babilli Yahudi önderler kendi geleneklerini bütün yahudi toplumlarına ulaştırdılar.

Ortaçağda Yahudilik, kültürel köklerini Babil'e dayandıran Sefardi Yahudileri (ki bunlar Endülüs-İspanya'da idiler. Bunlar Müslüman-Arap kültüründen etkilenmişlerdir) ve Aşkenazi yahudileri (ki bunlar da Avrupa'nın latin-hristiyan kültüründen etkilenmiş Fransız-Alman Yahudileridir) türünde biçimlenmişlerdir. Yine XII. yüzyılda Alman Aşkenazileri arasında Hasidilik, XIII. yüzyılda Provence ve Kuzey İspanya'daki Talmud akademilerinde ortaya tefekküre dayalı olarak çıkan bir Kabala türü de Yahudi mistisizminin en tipik örneklerini oluştururlar. Bütün bu sayılan kültürlerin arasında çeşitli çatışmalar ortaya çıktı. Gerek bu çatışmalar, gerek hristiyan yöneticilerin baskıları ve gerekse 1306 yılında Fransa'dan Yahudilerin sürülmesi Yahudi kültürünü çözümsüz ve bağlılarının açıktan dinî bağlılığı söyleyememesi dolayısıyla dinin bağlılar açısından kendi içinde kalmasına sebep olmuş, bu durum XVIII. yüzyıla kadar sürmüştür.

XVIII. yüzyıldan sonraki en önemli hareket Haskala adıyla bilinen Yahudi aydınlanması olarak gerçekleşti. Bu dönemde Haskala özellikle Rusya'da ruhbanlık karşıtı bir harekete dönüştü, toplumsal

ve ekonomik reform talepleriyle birlikte gelişerek yayılma ortamı buldu. Batı Avrupa'da 1800-1815'te Napolyon döneminde başlayan "Yahudi Reformu Hareketi" de Haskala'nın ürünü sayılır. Reformcu yahudilik Almanya'da 1840'larda kurumlaşırken Avrupa'nın büyük bölümünde başarısız kaldı. Ancak ABD'de yaygınlaştı.

Yine bu yıllarda "fanatik yahudilik" (1845) Almanya'sında görüldü. Fanatik Yahudilikte de günümüze değin sürecek gelenekçilik hakimdi.

XIX.y.y'larda dindışı özellikleriyle "siyonizm hareketi" reform hareketlerinin sonuçlarından birisi olması açısından önemlidir. Siyonist hareket ulusal canlanma ve ana yurda dönme yönünde geliştirdiği plan ve programla 1948'de İsrail Devleti'nin kurulmasını sağlayacak kadar Yahudilik açısından başarılıydı.

II. Dünya savaşı sıralarında Nazi Almanya'sının giriştiği Yahudi soykırımından bu yana Yahudilerin yerleşim açısından temel olarak Avrupa'nın dışında İsrail, SSCB ve ABD'de toplandıkları dikkat çeker.

Günümüzdeki Yahudi İsrail Devleti resmen "gelenekçi yahudiliği" benimsemiştir.

Bu genel bilgidен sonra, bu kavmin dünya literatüründe "Yahûdî, İbrânî, İsrail oğulları" gibi terimlerle adlandırılmasının kısaca açıklanması yapılacaktır. Çünkü konunun iyi anlaşılabilmesi bu terimlerin bilinmesine bağlıdır:

Yahûdî: Hz. İshâk'ın oğlu Hz. Yâkûb'un on iki oğlu vardı; dördüncü oğlunun adı "Yuda" veya "Yahuda" idi. Bu nedenle onun adına dayanarak İsrailoğullarına, "Yahûdî" denmiştir. Filistin'in göneyinde kurulan Yuda veya Yahuda Krallığı da, ayrıca bu adın kaynağı olarak ileri sürülmektedir. Çünkü (Ürdün'ün batısı, Samiriye'nin güneyindeki bölge, yuda veya Yahuda adına nisbet ediliyordu. Esaretten sonra genel olarak halk "İsrailliler" diye adlandırılırken, şahıslar birbirine "Yahudi" diyorlardı.

Böylece onların torunları da günümüze kadar bu adla anıldılar.

İbrânî: Bu kelime, "İbrî" veya "Hibrî" kelimelerinden gelmektedir. Bu kelimeler, M.Ö. XV-XIV. yüzyıllarda Filistin'de görülen göçebe bir kabîlenin adıdır; "öte tarafın insanları" anlamında, Fırat ve Ürdün nehirlerinin öbür kıyısından gelmiş olan göçmenleri ifade eder. Yahûdîlere bu ad, Ken'an ülkesinin yerlileri tarafından verilmiştir. Bu konuda Yahûdî mukaddes kitabında bilgi verilmektedir.^{877[877]}

İsrâil: Bu kelime, Tanrı ve insanlarla güreşip yenen anlamında Hz. Yâkûb'a, Tanrı tarafından verilmiş bir lâkabdır. Bu husus, Tevrât'ta yer almaktadır.^{878[878]} Yahûdi Ansiklopedisinde kelimenin asıl anlamının belirsiz olduğu, Tevrat'ta "Tanrı ile güreşen" şeklinde yer almasına rağmen, "Tanrı ile mücadele eden" anlamına gelebileceği belirtilmektedir.^{879[879]} Taberî ise, Hz. Yâkub'a gece içinde Allah'a giden anlamında "İsrâil" dendiğini yazmaktadır. Ayrıca on iki Yahûdî kabîlesi de "İsrail" adıyla anılmaktadır.^{880[880]} Ancak, bu adın, Hz. Süleymân'dan sonra ikiye ayrılan ülkenin kuzeyinde kalan bölümünü teşkil eden kabîlelerin krallığını nitelendirmek üzere kullanıldığını belirtmek gerekir. Bununla birlikte Bâbil Sürgününden sonra Yahûda (Yuda)'ya geri dönen İbrânîler, Yahûda kabilesine mensup olmalarına rağmen, genel olarak "İsrailliler" adını aldılar.

^{877[877]} A. Schimmel, Dinler Tarihine Giriş, III.

^{878[878]} Tekvîn, XI/27-28; Tesniye, XXVI/5-6.

^{879[879]} The Universal Jewish Encyc, V/613.

^{880[880]} Çıkış Hurûc, III/16.

Yahûdî inancına göre bu ad Yâkûb'a, Tanrı tarafından verilmiştir. Bu nedenle Yahûdîlik milli bir din, Yahova da millî bir tanrı olarak kabul edilmiştir. Onlara göre İsrail oğulları seçkin bir kavimdir. Sonraları bu ad genelde, bütün Yahudileri kapsayacak bir biçimde kullanılmıştır. Bugünkü Yahudi Cumhuriyeti de bu adı kullanmaktadır.

Bu kavim, Ken'an diyarına (Filistin) yerleşmeden önce "İbrânî", orada "İsrailliler", Sürgün'den sonra da genelde "İsrailoğulları", ferdin "Yahudi" şeklinde adlandırmıştır. Ancak bu üç terim, birbirinin yerine kullanılmış ve halen kullanılmaktadır; yani, üçüyle de aynı din mensuptan ve aynı topluluk ifade edilmektedir.^{881[881]}

16-Hz. DAVUD (a.s.) ve Mucizeleri

Kur'ân-ı Kerim'de adı geçen İsrailoğulları peygamberlerinden biri.

Yahuda kabilesinden İsa (Yasa)'nın sekizinci oğludur.

İnsanoğlu yoldan çıkıp da bataklığa düştükçe, yüce Allah, onlara peygamberler göndermiştir. Onlar bu peygamberler vasıtasıyla uyarılmıştır. İsrailoğullarına da peygamberler gönderilmiştir. Onlar, umumiyetle bu peygamberlere isyan hatta ihanet etmişlerdir.

Hz. Musa'nın vefatından sonra, yine İsrailoğulları isyanın karanlığına daldılar. Azgınlık yaparak Hz. Musa'nın Allah'tan getirdiği akıdeyi terk etmeye başladılar. Cenâb-ı Allah, onların üzerlerine başka bir kabileyi musallat etti.

Hz. Musa'nın vefatından sonra İsrailoğullarının idaresi Yuşa'ya kaldı. İsrailoğullarını çölden çıkararak onları dedelerinin ülkesine yerleştirdi. Bu ülke, Hz. Yakub'un yaşadığı Ken'an bölgesi olup, İsrailoğulları için mukaddes ülke sayılır.

İsrailoğulları Hz. Musa'nın vefatından sonra Filistin çevresine yerleşmiş bulunan Amâlika Kabilesi ile karşı karşıya geldiler. İsrailoğulları Amâlika ile yaptıkları bir savaştan mağlup çıktılar. Kendilerini toparlayarak yeniden bu düşman ile çarpışmak istediler. Yüce Rabbimiz onların bu durumunu şöylece anlatmaktadır:

أَلَمْ تَرَ إِلَى الْمَلَا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى إِذْ قَالُوا لِنَبِيِّ لَهُمْ ابْعَثْ لَنَا مَلِكًا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ أَلَّا تُقَاتِلُوا قَالُوا وَمَالَنَا أَلَّا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَدْ أَخْرَجَنَا مِنْ دِيَارِنَا وَأَبْنَاءِنَا فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ تَوَلَّوْا إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ

"İsrailoğullarından bir cemaat Musa'dan sonra peygamberlerine: "Bize bir hükümdar gönder ki, Allah yolunda savaşalım" dediler. Peygamber. "Size muharebe farz olunursa korkarım ki, savaşmazsınız" dedi. Onlar: "-Niçin Allah yolunda savaşmayalım? Yurdumuzdan ve evlatlarımızın yanından çıkarıldık" dediler. Onlara farz kılındığında, birazı müstesna olmak üzere, savaştan yüz çevirdiler."^{882[882]}

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلِكًا قَالُوا أَنَّى يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمَالِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ وَاللَّهُ يُؤْتِي مُلْكَهُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

881[881] G. Tümer-A.Küçük, Dinler Tarihi, 110-111; Dinler Tarihi Ansiklopedisi, II 361 vd.

882[882] Bakara,2/246

"Peygamberleri onlara: Allah, Teâlâ size hükümdar olarak gönderdi dediğinde, onlar: O, bize nasıl hükümdar olur? Biz hükümdarlığa ondan daha layıkız. Onun malı da çok değildir. dediler. Peygamber. "Allah onu, sizin üzerinize namaz kıldı. Ona ilimde ve cisimde fazlalık (üstünlük) verdi. Allah, mülkü dilediğine verir."883[883]

İsrailoğulları tarafından kutsal kabul edilen bir sandık vardı. Kur'ân-ı Kerim'de bu sandığa **"Tâbût"** adı verilmektedir. Amâlikahılarla yapılan savaş sonucunda bu sandık Câlût (Golyat)'ın eline geçmişti. İsrailoğulları bunun acısını duyuyorlar, fakat Tâlût'un da hükümdarlığına itiraz etmekten geri kalmıyorlardı.

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ آيَةَ مُلْكِهِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ التَّابُوتُ فِيهِ سَكِينَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَبَقِيَّةٌ مِّمَّا تَرَكَ آلُ مُوسَىٰ وَآلُ هَارُونَ تَحْمِلُهُ الْمَلَائِكَةُ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لَّكُمْ إِن كُنتُمْ مُّؤْمِنِينَ

"Peygamberleri onlara şöyle dedi: Onun hükümdarlığına alamet; size, içinde Rabbiniz tarafından sekînet ve Musa ailesi ile Harun ailesinin mirası bulunan Tâbût'u meleklerin yüklenip getirmesidir. Eğer siz iman edenlerdenseniz, bunda sizin için ibret ve mucize vardır."884[884]

Tâbût'un İsrailoğullarının eline geçmesi onları yüreklendirdi. Yeniden toparlanarak Amâlika kabilesi üzerine yürüdüler. Tâlût, İsrailoğullarına öğütte bulundu. Onlara şöylece seslendi:

فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنِ اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ فَشَرِبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُّلاقُوا اللَّهَ كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ

"Allahu Teâlâ sizi bir nehir ile imtihan ediyor. O nehirden içen benden değildir. Ondan eli ile ancak bir avuç içen bendendir" dedi. Onların pek azı müstesna, diğerleri içti. Tâlût ile iman edenler nehri geçtiklerinde: Bugün Câlût ve askerlerine karşı duracak takat bizde yoktur dediler. Allah'a kavuşacaklarını bilenler. Nice az bir topluluk vardır ki, Allah'ın izni ile daha çok olana galip gelmiştir. Allah, sabredenlerle beraberdir. ' dediler."885[885]

Amâlika ordularının başında Câlût (Golyat) bulunuyordu. Câlût'un ordusuyla karşı karşıya gelen mümin kitle şöyle dua etti:

وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالُوا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

"Ya Râb, üzerinize sabır ve sebat ihsan eyle, ayaklarımızı sabit kıl ve kâfir kavme karşı bize yardım et."886[886]

Tâlût'un ordusunda Dâvûd (a.s.) bulunuyordu. Dâvûd (a.s.), Hz. Yakub'un neslinden idi. İsrailoğullarından olan Dâvûd, daha küçük yaşta bir delikanlı iken, hak davanın amansız düşmanı, zorba ve güçlü ordulara sahip olan Câlût ile yaptığı mücadeleyi kazanmış ve bu savaşta Câlût'u sapan taşıyla öldürmüştü. Bu olayda Allah'a tevekkül eden müminlerin zalimleri nasıl yendiği gösterilmektedir.

Câlût, zalim zengin ve korkunç bir hükümdardı. Onun açıkça belli olan büyük üstünlüğü vardı. Fakat Allahu Teâlâ, o zaman işlerin yalnız zahiriyle meydana gelmeyip, gerçek anlamıyla vukû bulunduğunu göstermek istedi. İşlerin hakikatini sadece O bilir. Her şeyin ölçüsü yalnız O'nun elindedir. Aslında insanlara güçlü görünenin zayıf, zayıf görünenin de Allah'ın yardımıyla güçlü olduğu ölçüsü Allahu Teâlâ'ya aittir. İnsanlar ise vazifelerini yerine getirmek, Allah'u Teâlâ'ya verdikleri ahitlerini ifa etmekle yükümlüdürler.

Bundan sonra Allah'ın istediği şeyler istediği şekilde olur. İnsanlara, kendilerini korkutan zâlimlerin zayıf, çok zayıf olduklarını, Allah onların ölmesini istediği zaman küçücük delikanlıların bile mağlup edebileceğini göstermek için bu zalim diktatörün ölümünü, daha genç bir bir delikanlı iken Hz. Dâvûd'un eline verdi. Burada Allah'u Teâlâ'nın tahakkukunu istediği gizli başka hikmetler de vardı. Allah, Tâlût'dan sonra mülkü Hz. Dâvûd'un almasını ve onun yerine oğlu Süleyman (a.s.)'ı varis kılmayı istedi. Bu sebeple Hz. Dâvûd (a.s.)'ın gücü, Câlût'u öldürmesiyle gösterilmiş oluyordu.

فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ وَاتِيَهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ

"Allah'ın izniyle, onları hemen hezimete uğrattılar. Dâvûd da Câlût'u öldürdü. Allah ona mülk ve hikmet verdi. Dilemekte olduğu şeylerden de ona öğretti."^{887[887]}

Câlût'un öldürülmesiyle Amâlikâlılar bozguna uğradılar, darmadağın oldular. Bu olaydan sonra halk, Hz. Dâvûd (a.s.)'a daha çok sevgi ve saygı göstermeye başladı.

Tâlût'un ölümünden sonra yerine Dâvûd (a.s.) geçti. Ona hem yönetim, hem peygamberlik verildi;

فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكَلَّآ اتَيْنَا حُكْمًا وَعَلَّمْنَا وَسَخَرْنَا مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالِ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ وَكُنَّا فَاعِلِينَ (*) وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكُمْ لِيُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ

"...Dâvûd'a dağları ve kuşları boyun eğdirdik. Onunla beraber tesbih ediyorlardı. Biz (bunları) yaparız. "Ona, sizi savaşın Şiddetinden korumak için zırh yapmayı öğretmiştik. Ama siz, şükrediyor musunuz ki?"^{888[888]}

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا يَا جِبَالُ أَوِّبِي مَعَهُ وَالطَّيْرَ وَآلَنَّا لَهُ الْحَدِيدَ (*) أَنْ اْعْمَلْ سَابِغَاتٍ وَقَدِّرْ فِي السَّرْدِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

"Andolsun Dâvûd'a tarafımızdan bir üstünlük verdik. Ey dağlar, onunla beraber tesbih edin ve ey kuşlar (siz de). Ve ona demiri yumuşattık.", "Geniş zırhlar yap, dokumasını ölçülü yap ve (hepiniz) iyi işler yapın. Çünkü ben, yaptıklarınızı görmekteyim. diye vahyettik."^{889[889]}

Hz. Dâvûd (a.s.) hakkında Kur'ân-ı Kerim'den gelen rivâyetler; Dâvûd'un çok güzel bir sesi olduğunu, kendisine verilen Zebur'u okumaya başlayınca, dağların ve kuşların onu dinlemek üzere etrafında toplandıklarını bildirmektedir. Zebur dört büyük semâvî kitaptan birisi olup, yüzelli sûreden ibarettir. Bu kitap, şer'î hükümleri taşımadığı için Hz. Dâvûd, Hz. Musa'nın şer'iatı ile hükmetmiştir.

887[887] Bakara,2/251

888[888] Enbiya, 21/79-80

889[889] Sebe,34/10-11

Yahudi kaynaklarında Hz. Dâvûd'un, Mizmar denen bir musiki âleti çaldığı kayıtlıdır. Kur'ân'da da:

وَالطَّيْرَ مَحْشُورَةً كُلٌّ لَهُ أَوَّابٌ (*) وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَآتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَصَّلَ الْخِطَابِ

"(Her taraftan) gelen kuşlar da ona icabet ederler, hepsi onun nağmesine katılırlardı ", "Onun mülkünü kuvvetlendirmiştik. Kendisine hikmet ve açık konuşma, güzel konuşma vermiştik."^{890[890]} buyuran Allah, aynı sûrenin 21. âyetinde:

Hz. Dâvûd (a.s.) zamanında olan bir hâdiseyi de, Hz. Peygamber (a.s.)'e şöyle haber vermiştir:

إِذْ دَخَلُوا عَلَى دَاوُدَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ خَصِمَانِ بَغَى بَعْضُنَا عَلَى بَعْضٍ فَأَخِمْ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تُشْطِطْ وَاهْدِنَا إِلَى سَوَاءِ الصِّرَاطِ

"Dâvûd'un yanına gelmişlerdi de, onlardan korkmuştu. Korkma dediler, Biz, iki davacıyız. Birimiz ötekinin hakkına saldırdı. Şimdi sen aramızda hak ile hükmet. Zulmetme. Bizi yolun ortasına (adalete) götür."^{891[891]}

Kur'ân'da anlatıldığına göre bunlar iki kardeştiler. Birisinin doksandokuz koyunu, ötekinin bir tek koyunu vardı. Böyle iken doksandokuz koyunu olan öteki kardeşinin tek koyununu ister, aralarında tartışma çıkar. Tek koyunu olanı bu tartışmayı kaybeder. Hz. Dâvûd (a.s.)'a müracaat ederler. O, davacı olanlardan birini dinler, ötekini dinlemeden hükmünü verir. Bunu da Allah'u Teâlâ'nın kendisini imtihanı sanır. Ancak bu yaptığı hareket sebebiyle Allah'tan mağfiret dileyip secdeye kapanır, tövbe eder. Allah, onu affettiğini bildirir ve ona şu vahyi indirir:

يَا دَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ

"Ey Dâvud, biz seni yeryüzünde (senden öncekilerin yerine) hükümdar yaptık. İnsanlar arasında adaletle hükmet, keyfine uyma. Sonra seni Allah yolundan saptırır. Allah'ın yolundan sapanlara, Allah'ın hesap gününü unuttuklarından dolayı, çetin bir azap vardır."^{892[892]}

İsrailoğulları, Hz. Dâvûd zamanında en parlak dönemlerini yaşamışlardır. Dâvûd (a.s.) Kudüs'ü fethetmiş, kendisine başkent yapmıştı.

Hz. Dâvûd, hem hükümdar, hem peygamberdi. Bir nimet olarak bu iki özellik ona verilmişti. O, İsrailoğullarını kırk yıl yönetti ve Rabbine kavuştu. Hz. Dâvud (a.s.)'ın yerine oğlu Hz. Süleyman (a.s.) geçti ve ona da peygamberlik geldi. Hz. Dâvûd, bir gün oruç tutar, bir gün yerdi.

Abdullah b. Amr'dan rivâyetle, Abdullah, her gün gündüzleri oruç tutar, geceleri de (nâfile) namaz kılardı. Onun bu durumu Rasûlullah'a bildirildiğinde Hz. Peygamber onu çağırdı ve şöyle buyurdu: "Bir gün oruç tut, bir gün iftar et. İşte bu Dâvûd (a.s.)'ın orucudur."

Bir başka rivayette ise, Rasûlullah (a.s.) şöyle buyurmuştur:

"Allah'u Teâlâ ya en sevimli oruç, Dâvûd (a.s.)'ın orucudur. O, bir gün oruç tutar, bir gün iftar ederdi. Allah'a en sevimli namaz da Dâvûd namazı idi. O, her gecenin yarısında uyur. Üçte birinde (nâfile) namaz kılardı. Altıda birinde de yine uyurdu."^{893[893]}

890[890] Sad,38/19-20

891[891] Sad,38/22

892[892] Sad,38/26

893[893] Müslim, Siyam, 183; Nesâî, Siyam, 69

Hız. Davud (a.s) Mucizeler

Hız. Davud (a.s), Yakup (a.s) oğlu Yahuda'nın neslinden gelmektedir. Babasının adı İsa'dır. Kendisi cesur, mert ve kahraman bir gençti. Davud (a.s) koyun gttđđ zamanlarda çok iyi sapanla taş atmasını öğrenmişti.

Hız.Davud (a.s), İsrail oğullarının Amalika kavmiyle olan mücadelesinde Talut'un ordusun da yer aldı. İki ordu karşı karşıya geldiği vakit, Calut meydana çıkıp er diledi. Calut cüsseli, iri-yarı, cesur ve Cebbar bir kumandandı. Buna karşı Hız.Davud (a.s) kısa boylu, hastalıklı ve ince bacaklı olduğu halde Calut'un karşısına ıktı. Maharetli bir sapan taşı atışıyla o koskoca, iri-yarı Calut'u öldürdü. Bundan sonra İsrail oğulları arasında Hız. Davud'un kadir ve kıymeti arttı. Talut mükafat olarak kızını Hız.Davud (a.s)'a nikahladı. Vefatını müteakip de devletin başına geçmesini vasiyet etti.

Talut'un vefat etmesi üzerine, vasiyete istinaden Hız.Davud (a.s) İsrail oğullarına hükümdar oldu. İsrail oğullarının on iki soyunun tamamı Hız.Davud (a.s)'ın hükümdarlığını kabul ettiler.

Bir müddet sonra Cenab-ı hak kendisine Peygamberlik vazifesini verdi. Böylece saltanat ve nübüvveti şahsında birleştiren ilk Peygamber oldu.

Bundan sonra Hız.Davud (a.s) bir ordu teşkil etti. Ve bu orduyla Ken'an beldelerine dahil olan yerlerin tamamını zaptetti. Kudüs' şerifi kendisine başkent yaptı.

Hız. Davud'a ayrıca kavmini doğru yola iletmek üzere Zebur adlı mukaddes bir kitap verildi. Hız.Davud (a.s)'da sair İsrail Peygamberleri gibi Musa (a.s)'ın şeriatıyla amel etmiştir. Zebur ise, İsrail oğullarının Evrad ve Nasihat kitabı hkmndeydi.

Hız.Davud (a.s) son derece muttaki, her işinde ve amelinde Allah'ın rızasını arayan salih bir kul ve peygamberdi. Lüzumsuz şeylerden kaçınırdı. Hız.Davud (a.s)'ın gıpta edilecek bu güzel yaşayışı, Kur'an'ı Kerim'de sena edilmiş ve mmeti Muhammed (a.s)'e örnek gösterilmiştir. Resul-i Ekrem (a.s) Efendimiz bu hususta şöyle buyurmuştur:

Eb Hüreyre (radiya'llâhu anh)'den rivâyete göre Nebi salla'll hu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"Dâvud (as)'a (kendisine vahyolunan Zebûr'u) okumak kolaylaştırıldı. Dâvud kendisinin (ve maiyetinin) binit hayvanlarının (sefere) hazırlanmasını emrederdi de onlar eğerlenirdi. Ve bunlar eğerlenmezden evvel Zebûr'u okur (da hatmeder) di. Yine Dâvud yalnız kendi elinin emeğinden yerdı."^{894[894]}

Yine:

"Orucun en sevgili olanı; Davud (as)'ın orucudur. Zira o, bir gün iftar eder bir gün etmezdi. Allah'a Namazın en sevgili olanı da Davud (as)'ın Namazıdır. Zira o her gecenin yarısında uyur, üçte birinde kalkıp namaz kılar, sonra altıda birinde tekrar uyurdu ."^{895[895]}

Cenab-ı Hak Davud (a.s)'a bir çok mucize ve imkanlar ihsan etmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır:

1) -Davud (a.s) yüksek bir belağat sahibiydi, çok güzel konuşurdu.

2)- Davud (a.s)'a bütün mahlukatı mest eder, hepsini kendine amade kılan yanık ve hazin bir ses ihsan edilmiştir.

3)- Yine Davud (a.s)'a demiri ısıtmadan, çekişsiz ve aletsiz olarak hamur gibi yumuşatıp, istediği şekli verebilme imkanını ihsan edilmişti.

4)- Cenab-ı Hak, Hz. Davud'un hükmünü, kuvvetli bir ordu ve askerler vasıtasıyla düşman istilasından muhafaza etmiş ve çeşitli vesilelerle kavmini kendisine canı gönülden bağlamıştı.

Hz.Davud (a.s) Vaktini Dörde Ayırmıştı

a- Bir gününü ibadet, taat, evrat ve ezkara ayırmıştı.

b- Bir gününü kavminin hukuki meselelerini halletmeye ayırmıştı.

c- Bie gününü halka va'az ve nasihat etmeye ayırmıştı.

d-Bir gününü de kendi şahsi işlerini yapmakla (Kadınlarıyla meşgul olmaya) ayırmıştır.

Hz.Davud (a.s) zamanında İsrail oğulları, öldürücü bir Taun hastalığına yakalanmışlardı. Davud (a.s) İsrail oğullarını Beytülmakdis'te bir yere götürmüş, Sahranın yerinde durup Taun'un onlardan kaldırılmasını Allah'tan dilemiş, Allah'ta bu duayı kabul etti ve hastalık kaldırıldı.

Hz.Davud (a.s), o sırada Meleklerin ellerindeki sıyrılmış kılıçlarını, kınlarına sokarak Sahra'dan, Semaya, altın merdivenden yükseldiklerini görmüş ve İsrail oğullarına:

“Yüce Allah, size ihsan ve merhamet etti. Ona, şükürünüzü, yenileyiniz! demişti." İsrailoğulları da: " Ne yapmamızı bize emredersin?" diye sordular. Davud (a.s): "Allah'ın, size merhamet ettiği şu Kaya'nın üzerini, Mescid edinmenizi emrediyorum! Çünkü, orası mescid edinilmeye layık bir yerdir. Onun içinde siz ve sizden sonrakiler, Allah'ı zikirden uzak kalmayacaklardır.

Mescid-i Aksa'nın yaptırılacağı ardanın sahibi bir gençtir. Davud (a.s) arsa sahibi gencin yanına varıp;

“Ben, burada, oğluma Allah rızası için bir mabed yapmakla emrolundum!" der. Genç de; Allah, sana, burayı benim rızam olmaksızın, almanı da emretti mi?" diye sorar.

Hz.Davud (a.s) "Hayır" der. Yüce Allah Davud (a.s)'a: "Yeryüzü hazinelerini, senin emrine verdim. Onu, razı et! diye Vahy eder. Bunun üzerine, Davud (a.s), gencin yanına gidip; " Seni razı etmek için emrolundum. Sana, bu yerin için bir Kantar altun!" der. Genç de; "Kabul ettim ey Davud! Fakat! Sorarım sana; bu yermi daha hayırlı ve kıymetlidir? Yoksa, bir kantar altun mu?" der.

Hz.Davud (a.s); "Hayır! Senin yerin daha hayırlıdır. Ve kıymetlidir!" diye cevap verir.

Genç; "Öyle ise beni razı et! der.

Hz.Davud (a.s); "Sana üç kantar!" der.

Fakat, Genç, artırıldıkça; "beni razı et!" demeye devam eder. Davud (a.s), dokuz kantara kadar yükselir.

Yeri aldıktan sonra Mescid'in inşasına başlar. Duvarların örülmesi bitti sırada üçte ikisi yıkılır. Daha sonra Mescid-i Aksa'nın yapımı tamamlanmadan Davud (a.s) vefat etti. Ve mescid-i Aksa'nın tamamlanmasını oğlu Süleyman (a.s)'a vasiyet etti.

Ölüm Meleği Davud (as)'ın ruhunu secdeye kabzettirdi. Ve Davud (a.s) o zaman yüz yaşında idi. Davud (a.s) on dokuz oğlu vardı. Ve hükümdarlığa, hikmetine, bilgisine, ve peygamberliğine, oğullardan yalnız Süleyman (a.s) varis oldu. Ona ve gönderilen peygamberlere selam olsun!

17-Hz. SÜLEYMAN (a.s) ve Mucizeleri

İbrânice Şlomo (Salomon). Hz. Davud'un oğlu, O'ndan hemen sonra İsrail oğullarının peygamberi "akl-ı selim" ve "nazik" manalarına gelen "selim" in eş anlamlısı.

Kitab-ı Mukaddes'e göre Hz. Süleyman, israiloğullarının icraatlar yapmış büyük peygamber ve hükümdardır. Kur'ân-ı Kerim, Hz. Süleyman'ın bir İsrailoğulları peygamberi olduğunu açıklarken; Hristiyanların mukaddes kitabı İncile göre O, bir İsrail kralıdır. Devrinin en önemli hadisesi, Ken'anlıların kesin olarak itaat altına alınmasıdır. Bundan ayrı olarak Hz. Süleyman memleketini 12 eyalete ayırarak her birine birer vali tayin etmiş; böylece ülkenin daha iyi idaresini sağlamıştır. 12 eyalet olmasının sebebi her bölgeye yılda bir ay devlete karşı mükellefiyetler koymasındandır.

Hz. Süleyman, saltanatlı ve azametli bir peygamberdir. O'nun krallığı bu günkü Filistin, Ürdün'ün tamamı ve Suriye'nin bir kısmını içine almakta idi. Hz. Süleyman'ın eserleri arasında, memleketin savunması için inşa ettirdiklerini ilk sırada saymak lâzımdır. Asker sevki için seçilen kilit noktalarda yaptırılan istihkâmlar bu bakımdan çok önemlidir.

Hz. Süleyman'ın en mühim eseri, Siyon dağı'na inşa ettirdiği Mâbed'tir. Babası Hz. Davud zamanında aynı yerde yalnız bir çadır vardı ve bu çadıra Tâbutül-ahd (Ahid sandığı) konulmuştu. Süleyman Mâbedi veya sadece Mâbed denilen yapının bugün temel duvarlarından bir bölümü kalmıştır. Ağlama duvarı olarak isimlendirilen kısım da bu temeldir. Süleyman Mâbed'i, Yahudi, Hristiyan ve Müslümanlarca mukaddes sayılmaktadır. Hz. Süleyman, Sur kralı Hiram ve Mısır Firavunuyla dostluk kurduğu için, her iki ülke ile ticari ve kültürel münasebetlere girişmiştir. Böylece yabancı kültür ve müesseseler israiloğulları arasına da girmeğe başlamıştır. Nitekim o tarihten sonra Kudüs'te hem yabancı mallar satılmaya başlanmış; hem de yabancı hükümdarlar Hz. Süleyman'ı ziyaret etmişlerdir. Bu konuyu vurgulayan Kitab-ı Mukaddes^{896[896]} Hz. Süleyman'ın büyük bir deniz ticaret filosu kurduğunu zikreder.

İsrailoğulları Hz. Süleyman zamanında sosyal ve medenî açıdan en üst düzeyde bir gelişme sergilemişlerdir. Tarihçiler Hz. Süleyman'ı âlim, imarcı ve saltanat seven bir kişi olarak tasvir eder.^{897[897]} Hz. Süleyman, babasından devraldığı büyük devleti daha da güçlendirerek, idaresi altındaki bütün toprakları askerî açıdan kontrol altına almayı başarmıştır.

Hz. Süleyman'ın hayatı ve faaliyetleriyle ilgili bilgileri daha çok Tevrat ve Kur'ân'da bulmaktayız. Kur'ân-ı Kerim dışındaki kaynaklarda O'nun hayatı hakkında efsanevî nakillere rastlanmaktadır. Gerçek bilgilerle bu esâtirî nakilleri birbirinden ayırmak oldukça zordur.

Hz. Süleyman, tahta çıkar çıkmaz öncelikle kendisine karşı olanları etkisiz hale getirmiş; yakın dostları ve güvendiği kişilere askerî, idarî ve dinî görevler vermiştir. Hz. Süleyman'ın kurduğu devletin temeli daha ziyade ticarete dayanmaktadır. Bundan dolayıdır ki, çevresindeki devletlerden bazıları

896[896] Tevrat, 1. Krallar, 10, 22

897[897] A. Refik, Tarih-i Umumi, İstanbul 1328, I, 266

O'nunla ticaret ortaklıkları kurmuşlardır. Hz. Süleyman özellikle başkent Kudüs için büyük çapta harcamalara girişmiş; burada bir sur, Millo adı verilen bir bina ve meşhur Kudüs Mâbedi'ni yaptırmıştır. Bu Mâbet zamanla Yahudiliğin ve ilk dönem Hıristiyanlığının tek dinî merkezi durumuna gelerek, fiziki yapısının ötesinde bir önem kazanmıştır. Diğer taraftan Hz. Süleyman zamanında gelişen milletler arası ticaret ağı, İsrailoğulları arasında fikrî ve dini açıdan evrensellik anlayışının doğmasını sağlamıştır.^{898[898]}

Hz. Süleyman'ın hakîm ve şair yönü de meşhurdur. Kitab-ı Mukaddes (Tevrat)'de 31 baktan meydana gelen Süleyman'ın Meselleri'nin O'na ait olduğu Yahudi kaynaklarında zikredilir. Bu bölümde Hz. Süleyman'ın hikmetli sözlerinden örnekler bulunmaktadır: "Rab korkusu bilginin başlangıcıdır"; "Sefihler ise hikmet ve terbiyeyi hor görürler."^{899[899]} Bunun yanı sıra, yine Kitab-ı Mukaddes (Tevrat)'de 8 baktan meydana gelen ve O'nun yazdığı iddia edilen Neşidelerin Neşidesi bölümünde, bir peygambere hiç de yakışmayacak aşk ve harem hayatından bahseden cümleler vardır. Bunlar da Tevrat'ın tahrife uğradığını açık seçik göstermektedir. Neşidelerin Neşidesi baştan sona okununca bu cümlelerin bir peygamber ağzından çıkmayacağını dindar Yahudiler dahi kolayca kabul edebilir. Saydıklarımızdan ayrı olarak Yahudi mezheplerinden Ferisiliği desteklemek için Süleyman'ın Mezmurları adıyla uydurulmuş 18 Mezmur daha vardır. Bunlar Tevrat'a alınmamıştır. Tevrat'taki Mezmurlar O'nun babası Hz. Davud'undur.

Hıristiyan literatüründe Hz. İsa'nın "Davud oğlu" diye anılması, O'nun yalnızca Hz. Davud neslinden geldiğini belirtmek için değildir. Hz. İsa'nın aynı zamanda, Hz. Süleyman gibi insanlar ve cinlere hükmeden gerçek bir "Davud oğlu Süleyman" olduğunu vurgulamak içindir.^{900[900]} Arap tarihçileri Hz. Süleyman'ın ihtişamlı şahsiyetini, O'nun sihir ve kehanetteki fevkalâde üstünlüklerini, en karmaşık problemleri keskin zekâsıyla çözüşünü vb. fetanetini anlatmak için müstakil eserler yazmışlardır. Kur'ân-ı Kerim ve İslâm kaynaklarının Hz. Süleyman hakkında verdiği bilgiler Divan edebiyatına da ilham kaynağı olmuştur. Süleymannâme ve Kitab-ı Süleyman, O'nun dini destanî hayatını konu edinen değerli eserlerden sadece ikisidir.

Arap ve Süryani yazılarının icadını Hz. Süleyman'a isnat edenler bulunduğu gibi; Arapça bir çok sihir kitabını O'nun yazdığını iddia edenler de vardır. Hz. Süleyman'la ilgili efsanelerdeki İran tesiri, O'nun Çemşid'le mukayese edilmesine zemin hazırlamıştır.^{901[901]} Hz. Süleyman'ın mezarı belli değildir. Ancak Kubbetü's-sahrâ (Kudüs) veya Taberiye gölü yakınında bulunduğunu bazı eserler zikretmektedir.

Hz. Süleyman'la ilgili en sağlam bilgiler şüphesiz Kur'ân-ı Kerim'de mevcuttur. Kur'ân'da, Hz. Süleyman'ın ismi çok geçer. Kur'ân O'ndan Allah'ın gerçek bir rasulû, bir nebi ve peygamberlerin bir numunesi olarak söz ederken, kendisine has meziyetlerini de açıklar. Cenab-ı Hakk'ın zaman ve şartlar gereği her peygamberine ihsan ettiği mucizelerden farklı olarak Hz. Süleyman'a da verdiği bir takım mucizeleri vardır. Kur'ân, öncelikle Hz. Süleyman'ın asla kâfir olmadığını^{902[902]} vurgulamakta ve Allah'ın O'na vahyettiğini açıklamaktadır.^{903[903]} Kur'ân'ın bir diğer ayetinde.^{904[904]}

Hz. Süleyman'ın hidayet ve nübüvvete kavuşturulduğu; adaleti tatbik konusunda babasını dahi geçtiği;^{905[905]} kendisine ilim verildiği;^{906[906]} kuşların dilini anladığı;^{907[907]} cinlerden, insanlardan

898[898] Bertholet, Wörterbuch der Religionen, Stuttgart 1962, s. 482

899[899] I. bab, 7. cümle

900[900] Ana Brit. 20,169

901[901] J. Walker, 11,174

902[902] Bakara, 2/102

903[903] Nisa, 4/163

904[904] En'am, 6/84

905[905] Enbiya, 21/78, 79

906[906] Neml, 27/15

907[907] Neml, 27/16

ve kuşlardan ordular topladığı;908[908] bildirilmektedir. Hz. Süleyman'ın en önemli hizmetlerinden biri, Sebâ Melikesinin O'nun maiyyetinde müslüman oluşudur.909[909] Rüzgârın Hz. Süleyman'ın emrine verildiği; erimiş bakır madenlerinin O'nun için sel gibi akıtıldığı; cinlerden bir kısmının O'nun emrinde çalıştığı910[910] yine Kur'ân'dan öğrendiğimiz hususlardır. Hz. Süleyman'ın daima Allah'a yöneldiğini;911[911] imtihan edilmesi üzerine Rabbından bağışlanma dileğinde bulunduğunu ve kimsenin ulaşamayacağı bir hükümranlığı Rabbından istediğini912[912] Kur'ân bize haber vermektedir.

Kur'ân-ı Kerim'den hayat hikâyesini oldukça ayrıntılı bir şekilde öğrendiğimiz Hz. Süleyman'ın, özellikle Tevrat ve Yahudi kaynaklarında farklı anlatılışı dikkat çekmektedir. Kur'ân-ı Kerim Hz. Süleyman'ın bu yük saltanat ve güçlerini büyülerle elde ettiği yolundaki Tevrat (I Krallar ve II. Krallar)'dan kaynaklanan isnadı şiddetle reddeder. Bir diğer husus da şudur: Hz. Davud ve oğlu Hz. Süleyman, bir kavmin çobansız kalan sürüsünün geceleyin başkasına ait bir arazide yayılması üzerine, ortaya çıkan zararlar ilgili olarak hüküm vermek durumunda kalmışlardır. Bu meselede Hz. Süleyman'ın hükmü babasının verdiği hükümden daha isabetli olmuştur. Bu önemli hadiseye Kitab-ı Mukaddes ve Yahudi kaynakları yer vermediği halde; bu konuda da doyurucu bilgileri ancak Kur'ân tefsirlerinden almaktayız.

Yine Kur'ân-ı Kerim, Hz. Süleyman'ın cinlerden, insanlardan ve kuşlardan ordular topladığını913[913] açıkladığı halde, gerek Tevrat, gerekse İncil bu konuya hiç temas etmemiştir. Kur'ân dışında hadiseyi ayrıntılı bir şekilde ancak Talmud ve hahamlara ait rivayetler ele almıştır. Aynı şekilde Hz. Süleyman'a kuş ve hayvan dillerinin öğretilmiş olduğuna dair Kitab-ı Mukaddes'te bilgi bulunmamasına karşılık Kur'ân-ı Kerim önemine binaen bu meselede bizleri bilgilendirmiştir. Biraz farklı olmakla beraber bu konuda İsrail kaynaklı eserlerde914[914] bilgi bulunmaktadır.

Hz. Süleyman adının geçtiği her yerde, Sebâ Melikesinin adı da hemen hatırlanmaktadır. Bilindiği gibi Yemen'deki Sebâ devleti, melike Belkıs tarafından idare edilmektedir. Belkıs'ın müslüman oluşu Hz. Süleyman'ın, Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla başlayan mektubuyla gerçekleşmiştir. Hz. Süleyman'la Sebâ Melikesi arasında geçen kıssa Kur'ân-ı Kerim,915[915] Tevrat 916[916] ve İncil917[917] 'de çeşitli şekillerde zikredilmiştir. Ancak bu kıssanın Yahudi şifâhî rivayetlerinde geçen şekliyle Kur'ân'daki anlatılışı arasında büyük bir benzerlik tespit edilmektedir.918[918]

Ancak Hz. Süleyman ile çağdaş olan Sebe kraliçesinin Belkıs olup olmadığı belli değildir. Zira Milattan sonra 250'li yıllarda yaşayan ve adı Belkıs olan bir Himyeri Kraliçesi bilinmektedir. Müfessirlerin yakın tarihte ismi bilinen Belkıs ile Hz. Süleyman'ın çağdaşı olup, ismi bilinmeyen kraliçeyi karıştırmış oldukları görülmektedir.

Hz. Süleyman'a Verilen Üstün İlim ve Nimetler

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ

908[908] Neml, 27/17

909[909] Neml, 27/44

910[910] Sebe', 34/12

911[911] Sa'd, 38/30

912[912] Sa'd, 38/34-35

913[913] Neml, 27/17

914[914] Yahudi Ansk. 11, 439 vd.

915[915] Neml, 27/20-44

916[916] II. Tarihler, 9,1-12

917[917] Matta, 12, 42; Luka, 11, 31

918[918] Mevdudi, Tefhim, (Türk. çev.) İstanbul 1987, 4,103

“(Süleyman dedi ki:) Rabbim, beni bağışla ve benden sonra hiç kimseye nasib olmayan bir mülk bana armağan et. Şüphesiz Sen, karşılıksız armağan edensin.”919[919]

Yukarıdaki ayette haber verilen Hz. Süleyman'ın duasına Allah icabet etmiş ve onu Kendi katından çok büyük nimetlerle ve üstün ilimlerle desteklemiş, ona hiç kimsenin ulaşamayacağı bir mülk, görkemli bir saltanat, eşi ve benzeri bulunmayan bir hakimiyet vermiştir. Hz. Süleyman'ın hayatından bazı bölümlerin aktarıldığı ayetlerde bu zenginlikten, güç ve iktidardan, sahip olduğu ilimleri kullanış şeklinden pek çok detay verilir.

Hz. Süleyman'a Hüküm Verme Yetkisi Verilmiştir

فَفَهَّمَهَا سُلَيْمَنَ وَكَلَّا آتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ وَكُنَّا فَاعِلِينَ

“Onu (onun hükmünü) derhal Süleyman'a anlattık ve herbirine bir hüküm ve bir ilim ihsan ettik. Ve Dâvud'a dağları ve kuşları musahhar kıldık, onunla beraber tesbihte bulunurlardı. Ve (bunları) yapanlar olduk.”920[920]

Peygamberlerin hayatlarını incelediğimizde verdikleri kararlarda, çeşitli uygulamalarında, konuşmalarında Allah'ın kendilerine lütfettiği üstün bir ilmin getirdiği akıl ve hikmet açıkça ortaya çıkmaktadır. Hz. Süleyman da kendisine hüküm ve ilim verilmiş bir peygamberdir. O yaşadığı süre boyunca aynı babası Hz. Davud gibi "hak ile hükmetmiş",921[921] kendisine gelen her türlü anlaşmazlığı en adil şekilde çözüme kavuşturmuştur.

Davud ve Süleyman da:

وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَحْكُمَانِ فِي الْحَرْثِ إِذْ نَفَشَتْ فِيهِ غَنَمُ الْقَوْمِ وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ

“Hani kavmin hayvanlarının içine girip yayıldığı ekin-tarlaları konusunda hüküm yürütüyorlardı. Biz onların hükmüne şahidler idik.”922[922]

Adalet sisteminin başarıyla yürütülmesi için herşeyden önce adil yöneticilere, adaletle hükmeden iman sahibi insanlara ihtiyaç vardır. Hz. Süleyman'ın dönemi de, Allah'ın:

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

"Her ümmetin bir resulü vardır. Onlara resulleri geldiği zaman, aralarında adaletle hüküm verilir ve onlar zulme uğratılmazlar"923[923] ayetiyle bildirdiği gibi, bu adalet anlayışının gerçek anlamda yaşandığı bir dönemdir. Ayetlerden Hz. Süleyman'ın döneminde adil bir yargılama sistemi olduğu anlaşılmaktadır. Davalara bakan ve adaletle hüküm veren kişiler Hz. Süleyman ve Hz. Davud'dur.

Hüdhüd adlı kuşun gerekli bir zamanda ortadan kaybolması üzerine Hz. Süleyman'ın söylediği söz, bu konuda dikkat çekicidir:

Ve kuşları denetledikten sonra dedi ki:

919[919] Sad,38/35
920[920] Enbiya,21/79
921[921] Sad,38\26
922[922] Enbiya,21/78
923[923] Yunus,10/47

وَتَفَقَّدَ الطَّيْرَ فَقَالَ مَا لِيَ لَا أَرَى الْهُدْهُدَ أَمْ كَانَ مِنَ الْغَائِبِينَ (*) لَأُعَذِّبَنَّهُ عَذَابًا شَدِيدًا أَوْ لَأَذْبَحَنَّهُ أَوْ لَيَأْتِيَنِي بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ

"Hüdhüd'ü neden göremiyorum, yoksa kaybolanlardan mı oldu? Onu gerçekten şiddetli bir azabla azablandıracağım ya da onu boğazlayacağım veya o, bana apaçık olan bir delil getirmelidir." 924[924]

Hz. Süleyman'ın adil tavrının bir örneği Hüdhüd'ün kaybolmasının ardından gösterdiği tutumdur. Hz. Süleyman, önce Hüdhüd'ün kendisini savunmasına fırsat vermiş, onu dikkatle dinlemiş, ani bir kararla cezalandırmamıştır. Onun açık bir delil getirmesini beklemiştir.

Hz. Süleyman'a Kuşların Konuşma Dili Öğretilmiştir

Allah Hz. Süleyman'a kuşların konuşma dilini öğretmiş ve bu üstün ilim sayesinde ordusunda kuşlardan oluşan bir bölük kurmasını sağlamıştır. Hz. Süleyman bu vesileyle kuşlarla bağlantı kurmuş, onlara dilediği şekilde hükmedebilmiştir. Bu durum tümüyle Allah'ın Hz. Süleyman'a olan rahmetinin bir sonucudur. Bunun farkında olan Süleyman Peygamber, halkına yaptığı açıklamada bu ilmi kendisine Allah'ın öğrettiğini özellikle belirtmiştir. Bu ilmin kendisine ait bir özellik olmadığını ve insanın sadece Allah'ın öğretmesiyle böyle bir ilme sahip olabileceğini vurgulamıştır. Böylece Allah'a karşı olan teslimiyetini ve muhtaçlığını açıkça ifade etmiştir:

وَوَرِثَ سُلَيْمُ دَاوُدَ وَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ عُلِّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ وَأُوتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ

"Ve Süleyman Dâvud'a vâris oldu ve dedi ki: "Ey Nâs! Bize her kuşun dili öğretildi ve bize her şeyden verildi. Şüphe yok ki bu, elbette bu, apaçık bir inayettir." 925[925]

Hz. Süleyman kıssasındaki bu bilgidен, bazı önemli sonuçlar çıkmaktadır

Kuşların, diğer insanların duyamadığı özel bir dalga boyunda, kendilerine has bir konuşmaları vardır. Hz. Süleyman'a bu özel frekanstaki konuşmayı anlayabilecek bir ilim verilmiştir. Bu, teknolojik bir imkanla da olmuş olabilir.

Süleyman Peygamber, kuşların bu farklı frekanslardaki sesli iletişimini anlaması sayesinde onlara çeşitli emirler vermiş, kuşlar da onun bu emirlerini yerine getirmiş olabilirler. (En doğrusunu Allah bilir.)

Hz. Süleyman kuşları kimi zaman haber taşımada, kimi zaman da istihbarat toplamada kullanmış ve bu şekilde çok önemli sonuçlar elde etmiştir. Bu ilim, onun diğer ülkelerle iletişimini kolaylaştırmış, çok zor ulaşılabilecek bölgelere rahatlıkla ulaşmasına imkan vermiştir. (En doğrusunu Allah bilir)

Bu ayetle, ahir zamanda benzeri kullanılacak olan üstün bir teknolojinin varlığına dikkat çekiliyor olabilir. Bu kıssada geçen kuşlarla, bildiğimiz kuşlara değil, bugün kullanılmakta olan pilotsuz uçaklara da işaret ediliyor olması muhtemeldir.

Bunların dışında, Hz. Süleyman diğer ülkeler ve düşmanları hakkında istihbarat elde etmek için kuşlara verici yerleştirmiş, bu şekilde hem görüntü hem de ses kaydı elde etmiş, elde ettiği kayıtları ülkesinin yönetiminde çeşitli şekillerde kullanmış olabilir.

Hız. Süleyman'ın cinler ve şeytanlar üzerinde büyük bir hakimiyeti olduğu bilinmektedir. Allah Sebe Suresi'nin 12. ayetinde "... Onun eli altında Rabbinin izniyle iş gören bir kısım cinler vardı..." şeklinde bildirmektedir. Enbiya Suresi'nin 82. ayetinde ise "... Onun için denizde dalgıçlık yapan ve bundan başka iş(ler) de gören şeytanlardan kimseleri de (emrine verdik)..." diye buyurulmaktadır. Bu yönüyle düşünöldüğünde kuşlardan kasıt, kuş görünümündeki cinlerden meydana gelen bir ordu olabilir.

Ayrıca bir başka ihtimal de, ayette söz edilen kuşların, cinler vasıtasıyla yönlendiriliyor olmasıdır. Ve Süleyman Peygamber de cinler vasıtasıyla kuşlara istediğı tüm işleri yaptırmış olabilir.

Kur'an, Allah'ın kıyamete kadar tüm insanlar için geçerli kıldığı kitabıdır. Dolayısıyla Hz. Süleyman kıssasında anlatılan olayların benzerleri ahir zamanda da yaşanacak olabilir. Bu ayetler, Allah'ın cinleri ve şeytanları ahir zamanda da insanların hizmetine vereceğine işaret olabilir. Yine bu kıssada işari manada dikkat çekilen yüksek teknolojiden, ahir zamandaki insanların çok yoğun olarak istifade edeceğine dikkat çekiliyor olabilir. (En doğrusunu Allah bilir.)

Hız. Süleyman'ın Dişi Karıncayı Anlaması

حَتَّى إِذَا أَتَوْا عَلَى وَادِ النَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ يَا أَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا مَسَاكِنَكُمْ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمُنُ وَجُنُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

"Nihayet karınca vadisine geldiklerinde, bir dişi karınca dedi ki: "Ey karınca topluluğı, kendi yuvalarınıza girin, Süleyman ve orduları, farkında olmaksızın sizi kırıp-geçmesin."926[926]

Üstteki ayetten şu gibi yorumlar yapılabilir:

Dişi karınca, vadiye gelenlerin Hz. Süleyman'ın ordusu olduğunu anlamaktadır. Burada son derece şuurlu bir tanıma vardır. Bu vadiye bulunan karıncaların kendi aralarında konuşmaları, çevrelerinde olup biten olayların tam olarak şuurunda olmaları, farklı bir topluluk olabileceklerine işaret olabilir. Bu şuurlu davranış, söz konusu canlıların cin olma ihtimalini akla getirmektedir. (En doğrusunu Allah bilir)

Ayrıca burada herhangi bir karıncadan bahsedilmemektedir. "Karınca vadisi" denen özel bir yere ve özel karıncalara dikkat çekilmektedir. Bu da söz konusu canlıların cin olma ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

فَتَبَسَّمَ ضَاحِكًا مِّن قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَن أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى وَالِدَيَّ وَأَن أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ

"(Süleyman) Bu sözü üzerine tebessüm edip güldü ve dedi ki: "Rabbim, bana, anne ve babama verdiğin nimete şükretmemi ve hoşnut olacağın salih bir amelde bulunmamı ilham et ve beni rahmetinle salih kulların arasına kat."927[927]

Hız. Süleyman'ın, karıncaların kendi aralarındaki konuşmalarını duymasında da ahir zamanda bilgisayar teknolojisinde yaşanacak olan gelişmelere yönelik bazı dikkat çekici işaretler bulunuyor olabilir.

Günümüzde "Silikon Vadisi" terimi teknoloji dünyasının merkezini ifade etmektedir. Hz. Süleyman Kıssası'nda da bir "karınca vadisi"nden bahsedilmesi son derece manidardır. Allah bu ayetle ahir zamanda yaşanacak olan ileri bir teknolojiye dikkat çekiyor olabilir.

Ayrıca günümüzde karıncalar ve bazı böcek türleri yüksek teknoloji alanında yoğun olarak kullanılmaktadır. Bu canlılar örnek alınarak geliştirilen robot projeleri, savunma sanayinden teknoloji alanına kadar pek çok alanda hizmet vermeyi amaçlamaktadır. Ayette bu gelişmelere de işaret olabilir.

Robot Karınca Ordusu

Karıncalar örnek alınarak geliştirilen projelerin en ünlüsü, farklı ülkelerde birbirinden bağımsız olarak yürütülen "Robot Karınca Ordusu Projeleri"dir. Örneğin Virginia Polytechnic Institute ve Virginia State Üniversitesi tarafından yapılan bir araştırma küçük, ucuz ve basit robotların geliştirilmesini hedeflemektedir. Amaç, hepsi fiziksel olarak birbirinin aynısı olan bu robotlardan bir robot ordusu oluşturmaktır. Proje yetkilileri bu robotların kullanışlı olmalarının nedenini şu şekilde açıklamaktadırlar: "Grup şeklinde hareket etmeleri, koordinasyon içinde, bir takım gibi fiziksel işleri yerine getirmeleri ve ortaklaşa karar almaları". Bu robot ordularının tüm mekanik ve elektrik tasarımları bir karınca topluluğunun davranışları göz önüne alınarak tasarlanmıştır. Böcek olan eşlerine benzerlikleri nedeniyle kendilerine "karınca ordusu" robotları denmektedir.

"Karınca Ordusu" robot sistemi, ilk başlangıçta bir "materyal taşıma sistemi" olarak tasarlanmıştır. Bu senaryoya göre birçok küçük robot ortaklaşa cisimleri kaldırıp nakletmek için görevlendirilecekti. Daha sonra farklı görevlerde de kullanılmalarına karar verildi.

Konuyla ilgili bir yayında, bu robotların ne amaçla kullanılacağı şu şekilde tarif edilmektedir:

"Nükleer ve tehlikeli madde temizliği, madencilik (malzeme çıkartma ve kurtarma), mayın temizleme, istihbarat ve nöbet, gezegen yüzeylerinin araştırılması ve kazı."

Karınca robot teknoloji konusunda uzman olan Israel A. Wagner tarafından İsrail parlamentosuna sunulmuş olan bir raporda ise, karınca robot projeleri şu şekilde tarif edilmektedir:

"Karınca-robotlar ortak bir hedefi gerçekleştirmek için tasarlanmış fiziksel varlıklardır. Bunların çok sınırlı enerji kaynağı kullandıkları ve çalışma alanlarında birçok izler bırakarak iletişim kurdukları görülüyor. İşlerin bu robotlar arasındaki dağılımı, ya merkezi kontrol sağlayan ve diğer ajanlara talimat gönderen bir birey tarafından gerçekleştirilebilir ya da bireylerin önceden itaat etmeleri koşuluyla verilen bir görevin tamamlanması da sağlanabilir.

Üçüncü bir yol ise, iş sırasında bu iş birliğinin doğal olarak önceden karar vermeksizin ortaya çıkması. Bunların kullanım amacı araştırma, harita çıkartma, bir evin zeminini temizleme, bilinmeyen bir gezegeni keşfetme ya da bir mayın alanını temizleme olabilir."

Bu örneklerde de görüldüğü gibi günümüzde, karıncaların sosyal yaşamları pek çok projenin temelini oluşturmakta ve karıncalar örnek alınarak gerçekleştirilen robot teknolojileri insanlara faydalar sağlamaktadır. İşte bu nedenle Hz. Süleyman kıssasında karıncalara ve bunların bulunduğu vadiye dikkat çekilmesi son derece önemlidir. Allah bu ayetle Hz. Süleyman dönemindeki teknolojik gelişmelere dikkat çekiyor olabilir. Örneğin ayetlerde geçen karıncalar ifadesiyle, robotlardan oluşan bir orduya işaret ediliyor olabilir. Hz. Süleyman, emrinde çalışan cinlerin ve şeytanların yardımı ile çok yüksek teknolojiye sahip robotlardan oluşan bir ordu kurup, bunları çeşitli görevlerde istihdam etmiş olabilir.

Ayetlerde ayrıca ahir zamanda robot teknolojisinde yaşanacak olan gelişmelere, robotların insan yaşamında önemli bir rol alacaklarına, pek çok ağır işi insanların yerine yapıp onların hayatlarını daha konforlu hale getireceklerine de işaret ediliyor olabilir. Şüphesiz en doğrusunu Allah bilir.

Rüzgarın Hz. Süleyman'ın Emrine Verilmesi

وَلَسَلِّمَنَّ الرِّيحُ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِهِ إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ عَالِمِينَ

“Süleyman için de, fırtına biçiminde esen rüzgara (boyun eğdirdik) ki, kendi emriyle, içinde bereketler kıldığımız yere akıp giderdi. Biz herşeyi bilenleriz.”^{928[928]}

Allah, rüzgarı, Hz. Süleyman'ın emrine vermiş ve çeşitli işlerinde bir araç olarak kullanmasına imkan sağlamıştır. Bu ifadeyle Hz. Süleyman döneminde ve aynı şekilde ahir zamanda rüzgar enerjisinin, teknolojiye kullanılacağına işaret ediliyor olabilir.

Hz. Süleyman'ın emrine "fırtına biçimindeki rüzgarın" verildiğinin belirtilmesiyle, ahir zamanda gelişecek yüksek uçak teknolojisine de dikkat çekiliyor olabilir.

وَلَسَلِّمَنَّ الرِّيحُ غُدُوَهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ وَمِنَ الْجِبِّ مَن يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَمَنْ يَرِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ

“Süleyman'a da rüzgârları (musahhar kıldık). Sabahtan zevale kadar (gidişi) bir aylık ve zevalden guruba kadar (gidişi de) bir aylık yol kadar idi. Ve onun için bakır madenini sel gibi akıttık. Ve onun önünde Rabbinin izniyle çalışan bazı cinler de var idi ve onlardan her kim Bizim emrimizden sapmış olursa ona da ateş azabından tattırmış olduk.”^{929[929]}

Ayette yer alan "... sabah gidişi bir ay, akşam dönüşü bir ay (mesafe) olan rüzgara (boyun eğdirdik)..." ifadesi ile Hz. Süleyman'ın çeşitli bölgeler arasında hızlı bir şekilde hareket ettiğine dikkat çekiliyor olabilir.

Hz. Süleyman, kendi döneminde, günümüzdeki uçak teknolojisine benzer bir teknolojiyi kullanıp, rüzgarla hareket eden vasıtalar meydana getirmiş ve bunlar aracılığıyla birbirine uzak mesafeleri kısa sürede almış olabilir. Şüphesiz en doğrusunu Allah bilir.

Elektrik Kullanımına İşaretler

وَلَسَلِّمَنَّ الرِّيحُ غُدُوَهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ وَمِنَ الْجِبِّ مَن يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَمَنْ يَرِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ

“Süleyman'a da rüzgârları (musahhar kıldık). Sabahtan zevale kadar (gidişi) bir aylık ve zevalden guruba kadar (gidişi de) bir aylık yol kadar idi. Ve onun için bakır madenini sel gibi akıttık. Ve onun önünde Rabbinin izniyle çalışan bazı cinler de var idi ve onlardan her kim Bizim emrimizden sapmış olursa ona da ateş azabından tattırmış olduk.”^{930[930]}

Allah'ın Hz. Süleyman'ın emrine verdiği büyük nimetlerden biri "erimiş bakır madeni"dir. Bu ayeti, farklı şekillerde yorumlamak mümkündür.

928[928] Enbiya,21/81

929[929] Sebe,34/12

930[930] Sebe,34/12

Hız. Süleyman emrindeki şeytan ve cinleri kullanarak erimiş bakırdan hem dekorasyon, hem de kullanım amaçlı geniş çanaklar, kazanlar ve heykeller yaptırmış olabilir. Nitekim bu çanak, kazan ve heykellerden ayetlerde söz edilmektedir.^{931[931]}

Erimiş bakırın kullanılması ile, Hız. Süleyman döneminde elektrik kullanılan yüksek bir teknolojinin varlığına da işaret ediliyor olabilir. Bilindiği gibi bakır, elektriği ve ısıyı en iyi ileten metallerden biridir ve bu yönüyle elektrik sanayiinin temelini oluşturmaktadır. Dünyada üretilen bakırın önemli bir bölümü elektrik sanayiinde kullanılmaktadır.

Hız. Süleyman döneminde yüksek miktarda üretilen elektrik, inşaat ve ulaşım gibi pek çok alanda kullanılmış olabilir. Ayette geçen "sel gibi akıttık" ifadesi de bu kullanımın çok geniş alanlara yayıldığına işaret ediyor olabilir. (En doğrusunu Allah bilir)

Ayette geçen "aynel kıtrı" ifadesi bazı müfessirler tarafından petrol olarak yorumlanmaktadır. Günümüzde petrol, yüksek teknolojinin en temel hammaddesidir. Hız. Süleyman da petrolü, kendi döneminin teknolojisinin işleyişinde çok yoğun olarak kullanmış olabilir. (Şüphesiz en doğrusunu Allah bilir.)

Cin ve Şeytanların Hız. Süleyman'ın Emrine Verilmesi

وَلَسَلِّمْنَ الرِّيحَ غُدُوها شَهْرٌ وَرَوَّاحُها شَهْرٌ وَأَسَلْنٰا لَهُ عَيْنَ الْقَظْرِ وَمِنَ الْجِنَّ مَنْ يَّعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَمَنْ يَرِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ

“Süleyman'a da rüzgârları (musahhar kıldık). Sabahtan zevale kadar (gidişi) bir aylık ve zevalden guruba kadar (gidişi de) bir aylık yol kadar idi. Ve onun için bakır madenini sel gibi akıttık. Ve onun önünde Rabbinin izniyle çalışan bazı cinler de var idi ve onlardan her kim Bizim emrimizden sapmış olursa ona da ateş azabından tattırmış olduk.”^{932[932]}

Allah'ın Hız. Süleyman'a verdiği bir diğer nimet de birtakım şeytan ve cinleri ona hizmetçi kılmasıdır. Hız. Süleyman, emrine verilen cin ve şeytanları ordusunda, sanatsal çalışmalarında ve inşaa faaliyetlerinde türlü görevler vererek kullanmıştır.

فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَجْرِي بِأَمْرِهِ رُخَاءً حَيْثُ أَصَابَ (*) وَالشَّيَاطِينَ كُلَّ بِنَاءٍ وَغَوَاصٍ

“Böylece rüzgarı onun buyruğu altına verdik. Onun emriyle dilediği yöne yumuşakça eserdi. Şeytanları da; her bina ustasını ve dalgıç olanı.”^{933[933]}

Hız. Süleyman'ın emrine şeytanların verilmesi, ona Allah'tan çok büyük bir lütuftur. Çünkü şeytan yeryüzünün pek çok ilmine ve dünya üzerinde gerçekleşen olayların gizli veya açık bilgilerine sahip bir varlıktır. Böyle bir ilme sahip olan bir varlığı emrinde bulundurmak, Hız. Süleyman'a hem diğer ülkelerle olan ilişkilerinde, hem de kendi ülkesini yönlendirmesinde çok büyük kolaylıklar sağlamış olabilir.

وَمِنَ الشَّيَاطِينِ مَنْ يَغُوصُونَ لَهُ وَيَعْمَلُونَ عَمَلًا دُونَ ذَلِكَ وَكُنَّا لَهُمْ حَافِظِينَ

931[931] Sebe,34\13

932[932] Sebe,34\12

933[933] Sad,38/36-37

“Onun için denizde dalgıçlık yapan ve bundan başka iş(ler) de gören şeytanlardan kimseleri de (emrine verdik). Biz onların koruyucuları idik.”934[934]

Hız. Süleyman bu dalgıç şeytanları çok farklı görevlerde istihdam etmiş olabilir. Şeytanlar istihbarat ya da askeri amaçlı görevler almış olabilecekleri gibi, bilimsel görevler de yapmış olabilirler. Örneğin Hız. Süleyman onları deniz altındaki zenginliklerin işlenerek, insanların hizmetine sokulması için gerekli araştırmaların yapılması gibi görevlerde kullanmış olabilir.

Bu ayetten sadece toprak üstünün değil, deniz altının da işlenmesinin önemi anlaşılmaktadır. Ancak deniz altındaki petrol, altın gibi kıymetli madenlerin çıkarılıp işlenmesi, insanlara faydalı ve kullanılır hale getirilmesi için çok yüksek bir teknoloji gerekmektedir. Geçmişte şeytanlar Hız. Süleyman'a bu teknik desteği ve insan gücünü sağlamış olabilirler.

Ahir zamanda ise Allah'ın insanların hizmetine verdiği modern teknolojik aletler, araçlar ve denizaltılar sayesinde, deniz altı zenginliklerinin ortaya çıkarılması daha da kolaylaşmaktadır. Ayette bu yönde bir işaret olması muhtemeldir.

Ayette ayrıca deniz altında bulunan inci, mercan gibi süs eşyalarının ve diğer nimetlerin değerlendirilmesine de dikkat çekiliyor olabilir. (Şüphesiz en doğrusunu Allah bilir.)

Önceki sayfadaki ayetin sonunda Allah "... Biz onların koruyucuları idik." şeklinde belirtmektedir. Bu ayetle, Hız. Süleyman'ın emrinde denizin derinliklerinde görev yapan dalgıç şeytanların, göklerin ve yerin Rabbi olan Allah'ın kontrolünde olduğu bir kez daha hatırlatılmaktadır. Allah, şeytanların, hiçbir şekilde Hız. Süleyman'a isyan etmelerine imkan tanımayacak bir gücü de Kendinden bir rahmet olarak peygamberine armağan etmiştir.

يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَحَارِبٍ وَتَمَائِيلٍ وَجَفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَاسِيَاتٍ اِعْمَلُوا اِلَ دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ

“Onun için pek yüksek binalardan ve timsallerden ve büyük havuzlar gibi çanaklardan ve sabit sabit kazanlardan ne isterse (onu) yapıverirlerdi. Ey Dâvud'un hânedânı! Şükür için çalışın ve benim kullarımdan şükreden azdır.”935[935]

Yukarıdaki ayetten sanat eserlerini Hız. Süleyman'ın talimat ve yönlendirmeleriyle, cin ve şeytanların yaptıkları anlaşılmaktadır. Hız. Süleyman'ın, bizzat kendi tarifleriyle çok ihtişamlı sanat eserleri yaptırması, onun çok güçlü bir estetik ve sanat anlayışına sahip olduğuna dikkat çekmektedir.

Tüm Nimetler Allah'ın Birer Lütfudur

Hız. Süleyman Allah'ın kendisine lütfettiği tüm gücü ve mülkü, Allah'ın dinini en güzel şekilde temsil ve tebliğ etmek, Rabbimizin eşsiz ve görkemli saltanatının herkes tarafından fark edilmesine vesile olmak ve bu yolla din ahlakını yaymak için kullanmıştır. Onun bu akıl, ilim ve sanat gücü karşısında insanlar Allah'a iman etmeleri için yapılan davete daha kolay teslim olmuşlardır. Hız. Süleyman Allah'a olan bağlılığının karşılığını en güzel şekilde almış ve tüm dünyaca tanınan çok büyük bir hakimiyet elde etmiştir. Binlerce yıldan beri Hız. Süleyman'ın güç ve iktidarı, pek çok insanın gözünü kamaştırmış, çeşitli romanlara, tablolara, filmlere konu olmuştur.

Bu bölüm boyunca Hız. Süleyman'a verilen üstün ilimlerden ve çeşitli nimetlerden bahsettik. Ancak bu konuda özellikle vurgulanması gereken bir husus bulunmaktadır. Ayetlerde tüm bu nimetleri

veren, ilimleri kavratanın ve tüm olayları yapanın gerçekte alemlerin Rabbi olan Allah olduğu belirtilmektedir. Hz. Süleyman'ın her yaptığı Allah'ın dilemesi ve takdiriyle gerçekleşmektedir. Örneğin Allah ayetinde, "Süleyman'a (hükümü) kavrottık" şeklinde buyurmaktadır.^{936[936]} Bu ayetten hiçbir insanın Allah dilemedikçe hiçbir hikmeti fark edemeyeceği, hüküm veremeyeceği anlaşılmaktadır. Bir insanın kendi kudretiyle bir olayı kavraması, yargıya varıp bir hüküm vermesi kesinlikle mümkün değildir. Çünkü hüküm veren Allah'tır. O hüküm ve hikmet sahibi olandır. Kararı veren kişi ise ancak bir vesiledir. Allah dilediği için o kararı verebilmektedir.

Aynı ayetin devamında dağların ve kuşların Hz. Süleyman'ın babası olan Hz. Davud ile birlikte boyun eğdikleri belirtildikten sonra "Bunları yapanlar Biz idik" şeklinde bildirilmektedir. Hz. Davud'a giyim sanatını öğreten, rüzgara boyun eğdiren, erimiş bakırı Hz. Süleyman'ın emrine akıtan Allah'tır. Allah Enbiya Suresi'nin 81. ayetinde "Biz herşeyi bilenleriz" şeklinde buyurmaktadır. Hiçbir insanın Allah dilemedikçe bir ilme sahip olması mümkün değildir. Kişi yıllardır okuduğu ya da öğrendiği bilgiler neticesinde kendisini bilgili bir insan olarak görebilir. Ancak ilmi verenin Allah olduğunu asla unutmamak gerekir. Çünkü bir insanın herhangi bir ilme sahip olması, Allah'ın o kişiye kaderinde bir ilim vermesinin bir sonucudur. Meleklerin "Sen yücesin, bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yok. Gerçekten sen, her şeyi bilen, hüküm ve hikmet sahibi olansın."^{937[937]} şeklindeki sözleri, bu gerçeği açık şekilde ifade etmektedir.

Hz. Süleyman'ın Görkemli Hakimiyeti ve Güçlü Ordusu

وَحُشِرَ لِسُلَيْمَانَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ وَالطَّيْرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ

“Süleyman'a cinlerden, insanlardan ve kuşlardan orduları toplandı ve bunlar bölükler halinde dağıtıldı.”^{938[938]}

Hz. Süleyman, eşi ve benzeri görülmemiş, çok güçlü bir orduya sahiptir. Bu ordu, cinlerden, kuşlardan ve insanlardan oluşmaktadır ve çok güçlü bir istihbarat ağıyla desteklenmektedir.

Ayette Hz. Süleyman'ın tek bir ordusunun değil, ordularının olduğundan bahsedilmektedir. Bu çoğul kelime onun ordusunun gücünün ve sayıca üstünlüğünün de bir ifadesidir.

Hz. Süleyman'ın ordusunun en dikkat çekici yönlerinden biri ise disiplindir. Cinler, kuşlar ve insanlar gibi üç farklı topluluk aynı ordu içinde, büyük bir uyumla görev almakta, ordudaki düzende en ufak bir aksaklık yaşanmamaktadır.

Ordusunun cinler ve şeytanlarla desteklenmesi, Hz. Süleyman'a pek çok açıdan üstünlük sağlamıştır. Bu varlıklar insanların yapamadıkları pek çok şeyi kolaylıkla yapabilirler.

يَا بَنِي آدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُم مِّنَ الْجَنَّةِ يَنزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوَاتِهِمَا إِنَّهُ يَرِيكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِّنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ
إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ

“Ey ademoğulları! Sizi de şeytan bir fitneye düşürmesin, nasıl ki ana ve babanızı, onların çirkin yerlerini göstermek için onların örtülerini çekip atarak kendilerini cennetten çıkardı. Şüphe yok ki, o şeytan ve onun gürûhu sizi, sizin onları göremeyeceğiniz bir taraftan görürler. Muhakkak ki Biz şeytanları, imân etmeyen kimseler için dostlar kılmıştık”^{939[939]} ayetiyle bildirildiği gibi,

^{936[936]} Enbiya,21\ 79

^{937[937]} Bakara,2\ 32

^{938[938]} Neml,27\17

^{939[939]} Araf,7\27

kendilerini göstermeden insanları görebilirler. Bu özellik, cinlere istihbarat konusunda çok büyük kolaylıklar sağlamaktadır.

فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَجْرِي بِأَمْرِهِ رُخَاءً حَيْثُ أَصَابَ (*) وَالشَّيَاطِينَ كُلَّ بَنَّاءٍ وَغَوَّاصٍ (*) وَآخَرِينَ مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ

“Böylece rüzgarı onun buyruğu altına verdik. Onun emriyle dilediği yöne yumuşakça eserdi. Şeytanları da; her bina ustasını ve dalgıç olanı. Ve (kötülük yapmamaları için) sağlam kementlerle birbirine bağlanmış diğerlerini.”^{940[940]}

Ayette geçen "sağlam kementlerle birbirine bağlanmış" ifadesi, Hz. Süleyman'ın, hizmetine verilmiş olan cin ve şeytanlar üzerinde çok büyük bir hakimiyeti olduğuna işaret etmektedir.

Bu bilgiler, Hz. Süleyman'ın hakimiyetinin sadece dindar ve teslim olmuş cinleri değil, inkarcıları da kapsadığını ortaya koymaktadır. Bu ayetten Hz. Süleyman'ın şeytanları, şeytanın etkisi altındaki insanları ve dinsiz kimseleri zararsız hale getirdiği anlaşılmaktadır. Dahası onları İslam'a faydalı hale getirmiş, onlara çeşitli görevler vermiştir.

Allah bu ayette, İslam ahlakının yaşandığı bir ortamda şeytani mizaca sahip olan kötü niyetli insanların topluma zarar vermelerinin engellenmesi gerektiğine işaret ediyor olabilir. Bu kimseleri Allah yolundaki bir hizmette görevlendirmek ise hem olası zararları engelleyecek, hem de İslam adına bir fayda oluşmasına vesile olacaktır.

Bu ayetle insanlara zulmeden, kötülük yapan, yeryüzünde fitne çıkaran şeytan karakterli kişilerin çok sıkı bir kontrol sistemi ile denetlenmeleri gerektiğine işaret ediliyor olabilir. Bu kişilerin halkın arasına karışarak insanlara zarar vermeleri engellenmelidir.

Allah bu ayetiyle ahir zamanda suçluların cezalandırılmasında uygulanacak olan yöntemlere dikkat çekmiş olabilir. O dönemde suçluların topluma zarar vermeleri engellenecek, ancak bu kişiler, çeşitli hizmetlerde çalıştırılarak insanlara faydalı hale getirilecek olabilirler.

Ayette bildirilen "sağlam kementler" ifadesiyle, Allah, ahir zamanda kullanılan elektronik pranga benzeri bir güvenlik sistemine dikkat çekiyor olabilir. Bu şekilde söz konusu kişilerin kaçmaları, hem kendilerine hem de çevrelerindeki insanlara zarar vermeleri engellenecektir.

Kuşları denetledikten sonra dedi ki:

وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ (*) أَمْوَاتٌ غَيْرٌ أَحْيَاءٍ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ

"Hüdhüd'ü neden göremiyorum, yoksa kaybolanlardan mı oldu? Onu gerçekten şiddetli bir azabla azablandıracağım, ya da onu boğazlayacağım veya o, Bana apaçık olan bir delil getirmelidir.”^{941[941]}

Bu ayetler göstermektedir ki, Hz. Süleyman, ordusunu düzenli olarak teftiş ediyor, bir aksaklık olduğunda bunu hemen fark ediyor ve gereken önlemleri alıyordu. Disiplini bozacak hareketlerde bulunulmasına kesinlikle izin vermiyordu. İzinsiz ve habersiz olarak ortadan kaybolmanın çok önemli bir hata olduğu Hz. Süleyman'ın yukarıdaki sözlerinden anlaşılmaktadır.

إِنْ تَخْرُسْ عَلَىٰ هُدْيِهِمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ يُضِلُّ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ

"Sen onlara dön, Biz onlara öyle ordularla geliriz ki, onların karşı koymaları mümkün değil ve Biz onları oradan horlanmış-aşağılanmış ve küçük düşürülmüşler olarak sürüp çıkarırız."^{942[942]}

Hiz. Süleyman, Sebe Melikesi'nden hediyeler getiren ulaklara yukarıdaki şekilde seslenmektedir. Bu sözlerde görüldüğü gibi, hiçbir şekilde hediye kabul etmeyeceğini belirtmiş, böylece Sebe Melikesi'nin kendisine teslim olması konusunda ne kadar kararlı olduğunu da göstermiştir.

Bu ayetten ayrıca, Hiz. Süleyman'ın ordusunun o dönemde hiçbir ülkenin ordusunun karşı koyamayacağı kadar üstün bir güçte olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim ilerleyen sayfalarda görüleceği gibi, Sebe yöneticileri bu haberi aldıklarında, teslim olmaktan başka bir çareleri olmadığını anlamışlardır. Bu da, onların Hiz. Süleyman'ın ordusunun yenilmezliğini bildiklerinin bir göstergesidir.

Hiz. Süleyman'ın Üstün Ahlakı

Kitabın buraya kadar olan bölümlerinde Allah'ın Hiz. Süleyman'a verdiği çeşitli ilimlerden, görkemli saltanatından ve güçlü ordusundan bahsettik. Hiz. Süleyman'ın Kuran'da bildirilen en önemli özelliklerinden biri ise, hiç şüphesiz sahip olduğu üstün ahlakıdır. O, hayatı boyunca insanları Allah'ın razı olacağı din ahlakını yaşamaya davet ederken, kendisi de derin imanı ve güzel ahlakıyla tüm insanlara örnek olmuştur.

Her İşinde Allah'a Yönelirdi

وَوَهَبْنَا لِدَاوُدَ سُلَيْمَانَ نِعَمَ الْعَبْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ

"Ve Davûd için Süleyman'ı bağışladık. Ne güzel kul! Şüphesiz O (Hakk'a) dönücü idi."^{943[943]}

Hiz. Süleyman'ın hayatı ile ilgili olan Kuran ayetlerinde en çok dikkat çekilen konulardan biri, onun her yaptığı işte sürekli Allah'a yönelmesi, O'na dua etmesi ve her isteğini Allah'a açmasıdır.

Hiz. Süleyman, putperestliğin yaygın olduğu bir dönemde yaşamış, ancak hiçbir zaman, hiçbir şeyi Allah'a ortak koşmamıştır. Sadece Allah'ın rızasını gözetmiş ve Allah'ın dinini hakim kılmak için hiçbir insanın ya da varlığın rızasını gözetmeden ihlasla yaşamıştır. Puta tapan Sebe Ülkesi'ni imana davet ederken de onları Allah'a teslim olmaya davet etmiş, Güneş'e secde etmekten vazgeçmelerini istemiştir.

وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَانَ وَأَلْقَيْنَا عَلَىٰ كُرْسِيِّهِ جَسَدًا ثُمَّ أَنَابَ (*) قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ

"Andolsun, Biz Süleyman'ı imtihan ettik, tahtının üstünde bir ceset bıraktık. Sonra (eski durumuna) döndü. "Rabbim, beni bağışla ve benden sonra hiç kimseye nasib olmayan bir mülkü bana armağan et. Şüphesiz Sen, karşılıksız armağan edensin."^{944[944]}

Hiz. Süleyman herhangi bir zorlukla, sıkıntıyla ya da bir nimetle karşılaştığında hemen Allah'a yöneliyordu. Her konuşmasında Allah'ı zikrediyor, her kararını Allah'ın adını anarak veriyordu. Allah

942[942] Nahl,16/37

943[943] Sad,38/30

944[944] Sad,38/34-35

Hız. Süleyman'ı çeşitli olaylarla denemiş, o da her seferinde çok güzel bir ahlakla karşılık vermiştir. Örneğin yukarıdaki ayette de belirtildiği gibi Hz. Süleyman denendiğinde, aklına ilk gelen Allah'a dua etmek, O'nun bağışlayıcılığına ve rahmetine sığınmak olmuştur.

قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِّنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَن يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قَالَ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي أَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ وَمَن شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ

“Yanında kitaptan bir ilim bulunan zât da dedi ki: "Ben onu sana daha kendine gözün dönmeden getiririm." Vaktâ ki (Hazreti Süleyman) Onu (tahtı) yanında karargir olmuş gördü, dedi ki: "Bu Rabbimin fazlındandır, tâ ki beni imtihan etsin ki, şükür mü ederim, yoksa küfran-ı nîmette mi bulunurum ve her kim şükrederse ancak kendi nefsi lehine şükreder. Ve kim de küfran-ı nîmette bulunursa, şüphe yok ki, Rabbim ganîdir, kerîmdir.”945[945]

Hız. Süleyman sadece zorluk anlarında değil, herhangi bir başarı ya da zafer anında da aynı ahlakı göstermiş, daima tevazulu ve Allah'a karşı aczini bilen bir kul olmuştur. Elde ettiği her başarının, Allah'tan bir deneme olduğunu hemen fark etmiştir. Yukarıdaki ayette de bildirildiği gibi, başarılar karşısında son derece tevazulu bir karşılık vermiştir. Bu ihlaslı karşılık, onun her türlü başarının da her türlü zorluk gibi Allah'tan bir deneme olduğunu bilmesinin bir sonucudur.

Sürekli Allah'a Şükreden Bir Kuldu

يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَّحَارِبٍ وَتَمَائِيلٍ وَجِفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَاسِيَاتٍ اعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ

“Onun için pek yüksek binalardan ve timsallerden ve büyük havuzlar gibi çanaklardan ve sabit sabit kazanlardan ne isterse (onu) yapıverirlerdi. Ey Dâvud'un hânedânı! Şükür için çalışın ve benim kullarımdan şükreden azdır.”946[946]

Allah Hz. Davud gibi Hz. Süleyman'ı da daha önce hiç kimseye verilmemiş nimetlerle seçkin kılmış, ona Allah'a şükretmesine vesile olacak lütuflarda bulunmuştur. Hz. Süleyman bu nimetlere karşı her zaman şükredici olmuş, tevazulu ve ihlaslı davranmış, her işinde Allah'a yönelmiştir. Çünkü daha önce de belirttiğimiz gibi, o, bütün nimetlerin ve üstün özelliklerin Allah katından bir deneme olduğunu, bu nimetlere vereceği karşılıkla hesap gününde karşılaşacağını bilen ve ona göre davranan bir kuldur.

فَتَبَسَّمَ ضَاحِكًا مِّن قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَن أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ

“(Hazreti Süleyman) Artık onun sözünden gülercesine tebessüm etti ve dedi ki: "Yarabbi! Bana ilham buyur, bana ve anama babama in'am buyurmuş olduğun nîmetine şükredeyim ve senin razı olacağın sâlih amelde bulunayım ve beni rahmetinle sâlihler olan kullarının zümresine idhal buyur.”947[947]

Hız. Süleyman'ın karıncaların aralarında geçen konuşmayı duyduktan sonra, hemen Allah'a yöneldiği ve dua ettiği ayette bildirilmiştir. O, kendisine verilen nimetler karşısında her zaman bunların gerçek sahibinin Rabbimiz olduğunu bilmiş, her tavrı ve sözünü tek hedefinin Allah'ın rızasını kazanmak olduğunu göstermiştir.

945[945] Neml,27/40

946[946] Sebe,34/13

947[947] Neml,27/19

Allah onun bu samimi ve ihlaslı ahlakının karşılığını en güzel şekilde vermiş ve onu;

وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَآبٍ

"Şüphesiz, onun Bizim katımızda gerçekten bir yakınlığı ve varılacak güzel bir yeri vardır"^{948[948]} ayetiyle müjdelemiştir.

Bir diğer ayette ise, onu ve babası Hz. Davud'u; **"inanmış kullarından birçoğuna göre üstün kıldığı"**^{949[949]} bildirmiştir.

Ayrıca Hz. Süleyman dişi karıncanın, karınca topluluğuna karşı olan şefkatini görünce hemen annesini ve babasını hatırlamıştır. Bu, insanın, kendisine anne ve babası vesilesiyle gelen nimetlere (küçüklüğünden itibaren bakımı, büyütülmesi, barınması, eğitimi gibi) karşılık da bunların asıl sahibi olan Allah'a şükretmesi gerektiğini gösteren önemli bir derstir.

Hz. Süleyman'ın Hayvan Sevgisi

Hani ona akşama yakın, bir ayağını tırnağı üstüne diken, öbür üç ayağıyla toprağı kazıyan, yağız atlar sunulmuştu. O da demişti ki:

إِذْ غُرَضَ عَلَيْهِ بِالْعَشِيِّ الصَّافِرَاتُ الْجِيَادُ (*) فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّي حَتَّى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ

"Gerçekten ben, mal (veya at) sevgisini Rabbimi zikretmekten dolayı tercih ettim." Sonunda bu atlar (koştular ve toz) perdesinin arkasına saklandılar."^{950[950]}

Ayetlerden anlaşıldığı gibi Hz. Süleyman, duruşları ve koşuşlarındaki zerafet ve ustalıkları ile seyredenlere büyük zevk veren bu hayvanları sevmek için özel bir vakit ayırmaktadır. Ve bu sırada Allah'ı tespih ederek yüceltmektedir. Bu örnek bir mümin tavrıdır: İmanlı bir kişi gördüğü güzellikler ve bu güzelliklerin ruhunda oluşturduğu derin etki karşısında Allah'ı zikreder. Bu, inananların Allah'a olan derin sevgilerinin sonucunda oluşan bir etkilenmedir.

Din ahlakının getirdiği güzelliklerden uzak olan insanların çoğu, içine kapalı, etrafındaki olaylara ve varlıklara karşı duyarsız, umursamaz bir karakter geliştirirler. Oysa Hz. Süleyman'ın tavırlarında da açıkça görüldüğü gibi, Müslüman, etrafındaki güzelliklere karşı son derece duyarlı, güzellik, estetik ve sanattan zevk alan, ince düşünceli bir insandır. Allah'ın nimetlerinin farkındadır ve bunlardan zevk alıp şükretmeyi bilir. Allah,

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَمَةِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

"De ki: "Allah Teâlâ kulları için çıkarmış olduğu ziyneti ve rızıktan tıyb olanları kim haram kılmıştır?" De ki: "O, dünya hayatında imân edenler içindir, Kıyamet gününde ise yalnız onlara mahsustur." İşte âyetleri, bilir kişiler olan bir kavim için böyle mufasssalan beyan ederiz"^{951[951]} ayetiyle, dünyadaki nimetlerin zaten Müslümanlar için yaratıldığını haber vermektedir.

948[948] Sad,38/40
949[949] Neml,34\15
950[950] Sad,38/31-32
951[951] Araf,7/32

“Onları bana geri getirin” (dedi). Sonra (onların) bacaklarını ve boyunlarını okşamaya başladı.”^{952[952]}

Hız. Süleyman içinde duyduğu sevgiyi hem sözle ifade etmekte, hem de fiilen göstermektedir. Burada Hız. Süleyman'ın sevgisini ifade etme gücünü en açık şekilde görüyoruz. Genelde insanlar içlerinde duydukları sevgi, muhabbet hislerini her zaman doğru ve güzel şekilde ifade edemezler. Hatta çoğu zaman bundan çekinirler. İnsanın bir varlığa karşı duyduğu muhabbeti en içli şekilde gösterebilmesi Allah'ın verdiği özel bir yetenektir. Allah ayetlerinde bu yeteneği salih kullarından Hız. Yahya'ya da verdiğini şöyle bildirmektedir:

يَا يَحْيَى خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ وَاتَّبِعْهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا (*) وَحَنَانًا مِنْ لَدُنَّا وَرُكُوءًا وَكَانَ تَقِيًّا

“(Çocuğun doğup büyümesinden sonra ona dedik ki:) "Ey Yahya, Kitabı kuvvetle tut." Daha çocuk iken ona hikmet verdik. Katımızdan ona bir sevgi duyarlılığı ve temizlik (de verdik). O, çok takva sahibi biriydi.”^{953[953]}

Kur'an'da Hız. Süleyman'ın atların yanı sıra başka hayvanlara da aynı sevgiyle yaklaştığına dair örnekler anlatılmaktadır. Bu hayvanlardan biri karıncalardır. Hız. Süleyman'ın ordusu ile birlikte geldiğini gören bir dişi karınca, karınca topluluğuna yuvalarına girmelerini, aksi takdirde Hız. Süleyman ve ordularının "farkında olmaksızın" onlara zarar verebileceğini söylemiştir. Dişi karıncanın konuşmasında "farkında olmadan" ifadesini kullanması, Süleyman Peygamberin bir savaş durumunda karıncalara dahi zarar vermeyecek kadar yüksek merhametine dikkat çekmiştir.

Hız. Süleyman'ın hayatına dair örneklerin anlatıldığı bu ayetlerde Müslümanlar için hayvan sevgisinin önemine de işaret edilmektedir. Çünkü iman eden bir insan Allah'ın yarattığı canlılardaki derin hikmetleri, yaratılış güzelliklerini daha iyi kavrayabilir. Nitekim hayvanlardaki ibretlerin detaylı olarak anlatıldığı Nahl Suresi'nde "... onlarda (hayvanlarda) sizin için bir güzellik vardır"^{954[954]} buyurularak bu gerçeğe dikkat çekilir. İşte Hız. Süleyman'da gördüğümüz hayvan sevgisi de, Allah'ın bu kusursuz yaratışına duyulan hayranlığın ifadelerinden biridir.

Kur'an'da, hayvanların insanlara fayda veren yönlerinden biri de güvenlik sağlamaları olarak haber verilmiştir. Örneğin köpeklerin, sahiplerinin güvenliğini sağlamak amacıyla kullanılabileceklerine dair işaretler vardır. Kehf Suresi'nin 18. ayetinde Ashab-ı Kehf'in köpeklerinden bahsedilmektedir. Daha pek çok ayette de hayvan sevgisi ve hayvanlardaki yaratılış delillerinin incelenmesi teşvik edilmiştir.

Hız. Süleyman'ın Allah Rızası İçin Mala Sevgi Duyması

رُدُّوْهَا عَلَيَّ فَطَفِقَ مَسْحًا بِالسُّوقِ وَالْأَعْنَاقِ

“Dedi ki: "Ben Rabbimin zikrinden dolayı hayrı severcesine (o atları) seviverdim." Nihâyet (güneş veya atlar) hicap ile gizlenmiş oldu.”^{955[955]}

952[952] Sad,38/33
953[953] Meryem,19/12-13
954[954] Nahl,16\ 6
955[955] Sad,38/32

Ayette görüldüğü gibi Hz. Süleyman, sahip olduğu ihtişamlı malları düşünüp Allah'ı övgüyle yüceltmiş, mala olan sevgisinin kaynağının Allah'ı zikretmek olduğunu vurgulamıştır. Buradaki manayı iyi düşünmek gerekir. Kur'an'ın diğer bazı ayetlerinde, mal sevgisinin insanları saptırabileceği haber verilir. Örneğin Adiyat Suresi'nde şöyle buyrulur:

إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ (٢) وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ

"Gerçekten insan, Rabbine karşı nankördür. Ve gerçekten, kendisi buna şahiddir. Muhakkak o, mal sevgisinden dolayı çok katıdır."^{956[956]}

Mal ve mülk sevgisi insanların çoğunun kalbini katılaştırır ve onları dinden uzaklaştırır, çünkü ellerindeki malı kendilerinin bir kazancı zanneder, bundan dolayı kibir ve "müstağniyet" (yeterlilik hissi, Allah'a karşı muhtaç olduğunu unutmama) duyarlar ve daha fazla mal edinmek için hırsa kapılırlar. Allah'a kulluk etmek için yaşayacaklarına, mal biriktirmek için yaşarlar. Bu nedenle her müslümanın mal ve mülk hırsından uzak durması gerekir.

Ancak Hz. Süleyman kıssası bize müslümanın mal ve mülke gafil insanlardan çok daha farklı bakacağını ve bu bilinci elde ettikten sonra mal ve mülke sahip olmanın ona Allah'ı zikretmesi için bir vesile olacağını göstermektedir. Kastedilen bilinç, tüm malın ve mülkün Allah'a ait olduğunu, O'ndan geldiğini ve yine O'nun dilemesiyle gideceğini bilmektir. Bunu bilen müslüman, kendisine mal ve mülk verildiğinde bundan dolayı kibirlenmez veya şırmamaz. "Mallar elimden gidecek" korkusuna da kapılmaz. Allah'ın vermiş olduğu tüm imkanlara şükreder ve bu imkanları O'nun rızası için O'nun yolunda kullanır. Allah kendisine büyük bir mülk, ihtişam ve iktidar nasip ettiğinde de, bunların hepsini birer nimet ve imtihan vesilesi olarak görür, Allah'a olan saygı, korku ve sevgisi daha da artar.

İşte bu nedenledir ki, Allah'a gönülden bağlı olan salih müminler, kendilerine mal, mülk ve iktidar emanet edilmesi için en ehil insanlardır. Bunlardan birisi olan Hz. Süleyman, kimseye nasip olmayan bir iktidarı elinde tutmasına rağmen, her zaman Allah'a karşı içli ve derin bir saygı içinde olmuş ve tüm imkanlarıyla O'nun dinine hizmet etmiştir.

Bu ayetten mal sevgisinin, eğer Allah rızası için olursa makbul olduğu anlaşılmaktadır. Sahip olunan zenginlikler Allah'ın rızasını kazanacak işlerde, Allah'ın sonsuz kudretini zikretmede kullanılırsa, bu yapılanlardan Allah'ın hoşnut olması umulur.

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ

"Rabbim, beni bağışla ve benden sonra hiç kimseye nasip olmayan bir mülkü bana armağan et. Şüphesiz Sen, karşılıksız armağan edensin."^{957[957]}

Hz. Süleyman, malı, Allah rızası için sevmekte ve O'nun yolunda harcamak için Allah'tan kendisine büyük bir mülk nasip etmesini istemektedir. Bu ayetle Müslümanların da Allah yolunda harcamak için dünya hayatında benzersiz bir zenginlik ve mülk isteyebileceklerine işaret edilmektedir.

Ayetlerden anlaşıldığı gibi, Müslümanlar zenginliğe, gösterişli mülklere, hayranlık uyandıran sanat eserlerine sahip olabilirler. Nitekim Müslüman devletler tarih boyunca son derece görkemli sanat eserleri ortaya koymuş, zenginlikleri ve güçleri ile tüm dünyaya nam salmışlardır. Asırlar boyunca İslam'ın bayraktarlığını yapan Osmanlı İmparatorluğu bunun en açık örneğidir. Bu büyük imparatorluktan geride kalan eserler hala üç kıtanın dört bir yanını süslemektedir.

İman edenlerin sahip oldukları bu zenginliğin hikmetlerinden biri, insanların kalplerini İslam'a ısındırmada zenginliğin büyük bir rol oynamasıdır. Onların sahip oldukları ihtişamlı mülkler, din ahlakından uzak yaşayan ve maddi değerlere çok fazla önem veren insanları ilk anda psikolojik olarak etkilemiş ve dine ilgi duymalarını sağlamıştır. Bu, ilerleyen bölümlerde göreceğimiz gibi, Hz. Süleyman'ın da Sebe Melikesi'nin İslam'ı kabul etmesi için kullandığı yöntemlerden biridir.

Hz. Süleyman'a Verilen Özel Bir İlme İşaret

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ (*) وَوَرَّثَ سُلَيْمَانُ دَاوُدَ وَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ عُلِّمْنَا مَنطِقَ الطَّيْرِ وَأُوتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ

"Andolsun, Davud'a ve Süleyman'a bir ilim verdik: "Bizi inanmış kullarından birçoğuna göre üstün kılan Allah'a hamdolsun."... Gerçekten bu, apaçık bir üstünlüktür."958[958]

Bu ayetlerde Hz. Davud ve Hz. Süleyman'a verilen özel bir ilim haber verilmektedir. Ayetin devamında bu ilmin "apaçık bir üstünlük" olduğunun bildirilmesi ise, hiç kimsenin bilmediği, üstün bir ilme vakıf olduklarına bir işaret olabilir.

وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَانَ وَأَلْقَيْنَا عَلَى كُرْسِيِّهِ جَسَدًا ثُمَّ أَنَابَ

"Andolsun, Biz Süleyman'ı imtihan ettik, tahtının üstünde bir ceset bıraktık. Sonra (eski durumuna) döndü."959[959]

Hz. Süleyman'ın, tahtının üzerine bırakılan bir cesetle denenmesi, yukarıda söz ettiğimiz ilimle bağlantılı bir mucize olabilir. Allah Hz. Süleyman'ı metafizik bir şekilde, tüm canlıların yaşadığı madde boyutundan çıkarıp, ruh alemine sokmuş olabilir. Bu alemde madde ortadan kalkmış, Hz. Süleyman, tahtın da, tahtın üzerindeki cesedin de maddi varlıkları olmayıp, bir hayalden ibaret olduklarını anlamış olabilir. Ruh aleminden çıkıp, yeniden madde boyutuna geçtiğinde ise, bedenine kavuşmuş, eski haline dönmüş olabilir.

Hz. Süleyman bu yolculuk esnasında bedeninin dışına çıkmış ve dolayısıyla da kendi bedenini bir ceset olarak görmüş, bunun sonucunda da dünya hayatının değersizliğini ve insanın ne kadar aciz olduğunu fark etmiş olabilir. Dünyanın birkaç on yıl içinde sona ereceğini, insanın dünya hayatında değer verdiği para, zenginlik, mal, mülk ve tüm güzelliklerin bir hayalden ibaret olduğunu kavramış olabilir.

Dünya hayatının değersizliğini anlayan Hz. Süleyman, mülkü Allah yolunda ve İslam'ın menfaati doğrultusunda harcamanın önemini kavramış olabilir. Nitekim bu yolculuğun hemen ardından Hz. Süleyman, Allah'a, kendisine büyük bir mülk vermesi için dua etmektedir.

Harut ve Marut

Ve onlar, Süleyman'ın mülkü (nübüvveti) hakkında şeytanların anlattıklarına uydular. Süleyman inkar etmedi; ancak şeytanlar inkar etti. Onlar, insanlara sihri ve Babil'deki iki meleğe Harut'a ve Marut'a indirileni öğretiyorlardı...960[960]

958[958] Neml,27/15-16

959[959] Sad,38/34

960[960] Bakara,2/102

Ayette geçen ifadeden, Hz. Süleyman döneminde bazı insanların, Allah'ın haram kıldığı fiillerden olan sihire rağbet ettikleri anlaşılmaktadır. Onlar şeytanlardan sihir öğrenmişlerdir. Ayrıca Babil'deki Harut ve Marut adlı meleklerle öğretilmiş olanları da -yine şeytanlardan öğrenerek- kötü amaçları için kullanmışlardır.

Ayetten anlaşıldığı gibi, Hz. Süleyman'a karşı harekete geçen şeytan, etkisi altına aldığı insanlar aracılığıyla halkı Hz. Süleyman'ın sahip olduğu büyük mülk ve zenginlik ile ilgili olarak kışkırtmış olabilir. Bunun sonucunda da insanlar Hz. Süleyman ve sahip olduğu güçlü devlete karşı örgütlenmiş, devlet aleyhinde çalışmalar yapan çeşitli karanlık örgütler kurmuş olabilirler. Şeytanın sevkiyle kurulan bu örgütler Hz. Süleyman'ın devletini türlü şekillerde çökertmeye çalışmış, bunun için her türlü kirli yöntemi kullanmış olabilirler. (En doğrusunu Allah bilir.) Nitekim tarihi kayıtlar, Hz. Süleyman'ın vefatının ardından yönettiği Müslüman İsrail Krallığı'nın iç karışıklıklar nedeniyle ikiye bölündüğünü bildirmektedir.

وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مُلْكٍ سَلِيمٍ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمٌ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ وَمَا أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِ هَارُوتَ وَمَارُوتَ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَقٍ وَلَيْسَ مَا شَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

“Ve onlar Süleyman aleyhisselâm mülkü aleyhine şeytanların uydurdukları şeylerin ardına düştüler. Halbuki Süleyman, asla küfretmedi, fakat o şeytanlar kâfir oldular. Onlar nâsa sihir ve Babil'deki iki meleğe, Harût ile Marût'a indirilmiş olan şeyleri öğretiyorlardı. Bu iki melek ise, "Biz ancak bir fitneyiz, sakın kâfir olma!" demedikçe bir kimseye sihir namına bir şey öğretmezlerdi. İşte birtakım kimseler bu iki melekten zevç ile zevcenin arasını ayıracak şeyler öğreniyorlardı. Fakat bunlar Allah Teâlâ'nın izni olmadıkça bu sihr ile bir kimseye bir zarar verebilir değildirler. Onlar kendilerine zarar verip fayda vermeyen şeyleri öğreniyorlardı. Yemin olsun ki onlar, o sihri satın alan kimse için ahirette hiç bir nâsip olmayacağını muhakkak bilmişlerdir. Ne fena bir şey mukabilinde nefislerini satmış oldular, eğer bilecek olsalardı.”^{961[961]}

Şeytanlar insanları yoldan saptırmak için onlara, Harut ve Marut'tan öğrendikleri sihirleri öğretmişlerdir. Oysa Harut ve Marut, sahip oldukları bilgiyi, öğrenmek isteyenlere önce kendilerinin Allah'tan bir deneme olduklarını söylüyor ve inkara düşmemeleri için onları uyarıyorlardı. Ancak ondan sonra bu bilgiyi öğretiyorlardı. Bu nedenle de insanların sihrin bir fitne olduğunu bilmeleri ve bundan şiddetle kaçınmaları gerekmektedir.

Sihir yöntemlerine başvuran herkes çok iyi bilmelidir ki, Allah izin vermeden insanların öğrendikleri ve uyguladıkları büyülerin bir sonuç vermesi kesinlikle mümkün değildir. Çünkü büyüün etkisini bir hikmet üzere yaratan da Allah'tır. O'nun izni ve bilgisi olmadan hiçbir insanın zenginlik, güç ya da başka bir imkanı sihir benzeri yöntemlerle elde etmesi mümkün değildir.

Allah, büyüün etkisine inanan ve bu gibi yöntemlerle kendilerine menfaat sağlayabileceklerine inanan insanlara, bu şeytani yöntemleri bir bela olarak musallat edebilir. Onlar batıl yollara saptıkları için, Allah onlara buna göre bir karşılık vermekte, büyü, bu insanlar için dünya hayatında bir azap haline gelmektedir. Bu, Allah'ın hidayet yolundan sapan insanlara dünyada verdiği bir cezadır.

Ayetlerden anlaşıldığı gibi, iman eden bir insan hiçbir şekilde sihirle ve şeytanların anlattıklarıyla ilgilenmez. İnsanların arasını bozmak için bu tip şeytan kışkırtması işlerle uğraşmak, hak yoldan uzaklaşıp batıl inanışlarla vakit geçirmek şeytanın oyununa gelmektir. Çünkü şeytanın

amacı insanları doğru yoldan engellemektir. Sihir benzeri işlerle uğraşanlar, şeytanın aldatmacasına kanmış kimselerdir.

Bu gibi batıl inanışların Kur'an'da hiçbir şekilde yeri yoktur. Nitekim Allah Felak Suresi'nde şu şekilde buyurmaktadır:

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ (*) مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ (*) وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ (*) وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ

“De ki: Sabahın Rabbine sığınırım. Yarattığı şeylerin şerrinden, karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden, düğümlere üfüren-kadınların şerrinden...”962[962]

Harut ve Marut'tan bahsedilen ayetlerde de aynı konu anlatılmıştır. Ne sihrin, ne de Felak Suresi'ndeki ayette bildirildiği gibi "düğümlere üfüren kadınların" hiçbir güçleri, etkileri yoktur. Kainattaki tek güç ve hüküm sahibi, alemlerin Rabbi olan Allah'tır. Mümin sadece Allah'a güvenip dayanır, sadece O'ndan medet umar, her türlü ihtiyacını, sıkıntısını Allah'a açar, Allah'ı dost ve vekil edinir.

Bu ayetlerde ahir zamana yönelik işaretler de olabilir. Allah, sihirden bahsederek, ahir zamanda sihrin çoğalacağına, fal bakıp geleceği okumanın yaygınlaşacağına işaret ediyor olabilir. Ahir zamanda Allah'ın haram kıldığı bu fitneler, adeta bir geçim kaynağı haline gelecek, büyücü ve falcılar insanları sömürecek olabilirler. Ahir zamanın bu büyük fitnesi, Peygamberimizin hadislerinde de haber verilmiştir. Bunlardan biri şu şekildedir:

Ahir zamanda ümmetim hakkında en çok endişe duyduğum, yıldızlara (inanmak), kaderi yalanlamak... 963[963]

Hız. Süleyman ve Sebe Melikesi

Hız. Süleyman ile ilgili Kur'an ayetlerinin büyük bir bölümü Hız. Süleyman ile Sebe Melikesi arasında yaşanan olaylarla ilgilidir. Bu ayetlerde söz konusu iki ülkenin siyasi ve ekonomik ilişkileri hakkında önemli detaylar verilmiştir. Bunun yanı sıra Hız. Süleyman'ın diğer devletlerle ilişkisi, yönetim gücü ve Allah'ın dinini anlatmada kullandığı yöntemlerden de örnekler aktarılmıştır.

Derken (Hüdhüd) uzun zaman geçmeden geldi ve (Süleyman'a) dedi ki:

فَمَكَثَ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطْتُ بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهِ وَجِئْتُكَ مِنْ سَبَا بِنِجَاقٍ

"Senin kuşatamadığın (öğrenemediğin) şeyi, ben kuşattım ve sana Saba'dan kesin bir haber getirdim."964[964]

İki ülke arasındaki ilişki Hız. Süleyman'ın ordusunda bulunan Hüdhüd'ün Sebe Ülkesi ve bu ülkenin melikesi hakkında bilgi vermesiyle başlar. Hız. Süleyman, ordusunu teftiş ettiği sırada, Hüdhüd'ün kaybolduğunu fark eder. Hüdhüd geri geldiğinde Hız. Süleyman'a Sebe Ülkesi hakkında çok önemli bilgiler verir.

إِنِّي وَجَدْتُ امْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ

962[962] Felak,113/1-4

963[963] Ramuz el-Ehadis, 1/1540

964[964] Neml,27/22

"Gerçekten ben, onlara hükmetmekte olan bir kadın buldum ki, ona herşeyden (bolca) verilmiştir ve büyük bir tahtı var."965[965]

Ayette ilk olarak bu bilginin vurgulanması, o dönemde bir kadın yöneticinin varlığının çok alışılmış bir durum olmadığını gösteriyor olabilir. Hüdhd, Sebe Melikesi'nin zenginliğinden ve ona türlü nimetlerin bağışlandığından da bahsetmektedir. Bu zenginliği anlatırken de özellikle Sebe Melikesi'nin tahtının büyüklüğünü vurgulamaktadır. Tahtın büyüklüğü Sebe Melikesi'nin iktidarının ve devletinin gücünü simgeliyor olabilir. (En doğrusunu Allah bilir)

وَجَدْتُهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ

"Onu ve kavmini, Allah'ı bırakıp da güneşe secde etmekteyken buldum, şeytan onlara yaptıklarını süslemiştir, böylece onları (doğru) yoldan alıkoymuştur; bundan dolayı onlar hidayet bulmuyorlar."966[966]

Hüdhd, Sebe Ülkesi halkının şeytanın kışkırtmalarına uyup Güneş'e taptıklarını, Allah'a şirk koştuklarını ve hidayet yoluna uymadıklarını bildirmiştir. Şeytan, Sebe halkına Güneş'e tapmayı süslü göstermiş, yani doğru ve akılcı bir inanç gibi tanıtmış, onlar da bu sapkınlığı atalarından miras alarak, kendilerine yol edinmişlerdir. İnsanları doğru yoldan saptırıp, Allah'a secde etmekten alıkoymak şeytanın en önemli hedefidir. Bu ayet, insanların Allah'ın dininden uzak olmalarının nedeninin, çoğunlukla batıl bir inanç, felsefe ve fikir sistemi tarafından aldatılmaları olduğuna da işaret ediyor olabilir.

Ancak aşağıdaki ayetlerde bildirildiği gibi şeytanın samimi bir kalple Allah'a iman eden, ihlas sahibi kullar üzerinde hiçbir etkisi yoktur:

قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ (*) إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ

"Dedi ki: "Rabbim, beni kışkırttığın şeye karşılık, andolsun, ben de yeryüzünde onlara, (sana başkaldırmayı ve dünya tutkularını) süsleyip-çekici göstereceğim ve onların tümünü mutlaka kışkırtıp-saptıracağım. Ancak onlardan muhlis olan kulların müstesna."967[967]

أَلَّا يَسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي يُخْرِجُ الْخَبْءَ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ (*) اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

"Ki onlar, göklerde ve yerde saklı olanı ortaya çıkaran ve sizin gizlediklerinizi ve açığa vurduklarınızı bilen Allah'a secde etmesinler diye (yapmaktadırlar). O Allah, O'ndan başka ilah yoktur, büyük Arş'ın Rabbidir."968[968]

Bu ayetlerden Hüdhd'ün bazı özellikleri de anlaşılmaktadır.

Hüdhd iman sahibi bir cin olabilir. O, Allah'a iman eden ve konuşmalarında da bunu sıkça vurgulayan bir Müslüman cin görünümündedir.

Hüdhd, edindiği bilgiyi yaygınlaştırmadan, doğrudan hüküm ve hikmet sahibi olan Hz. Süleyman'a getirmesi gerektiğini bilmektedir, bu tavrından itaatli olduğu anlaşılmaktadır.

965[965] Neml,27/23

966[966] Neml,27/24

967[967] Hicr,15/39-40

968[968] Neml,27/25-26

Gördüklerini kavrayabilmekte, sadece nakil yapmakla kalmayıp anlamlar çıkarabilmektedir. Ayrıca çok güçlü bir ifade kabiliyetine de sahiptir. Gördüklerini dikkat çekici bir şekilde aktarmakta, sadece önemli konuların üzerinde durup gereksiz ayrıntılara girmemekte, kısa ve özlü konuşmaktadır.

Ayette Hüdüh'ün bir kuş olduğu, ancak konuşup bilgi aktarabildiği haber verilmiştir. Hz. Süleyman'ın ordusunu gören dişi karıncanın da konuştuğu bildirilmektedir. Günümüzde gelişmiş bilgisayar teknolojileri ile filmlerde kuşların, karıncaların ve tüm hayvanların konuşturulması son derece yaygın bir olaydır. Bu da söz konusu kıssanın iş'ari manalarından biri olabilir.

قَالَ سَتَنْظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ

“(Süleyman:) ”Durup bekleyeceğiz, doğruyu mu söyledin, yoksa yalancılardan mı oldun?” dedi.”969[969]

Hüdüh'ün kaybolduğunu fark eden Hz. Süleyman, eğer apaçık bir delil getirmezse onu cezalandıracağını ifade etmiş, ama Hüdüh ona Sebe Ülkesi'nden bilgi getirdiğinde sözünü bitirene kadar beklemiş, ani bir karşılık vermemiştir. Bu tavır, Hz. Süleyman'ın çok akıllı, olgun, itidalli ve adil bir yönetici olduğunu göstermektedir.

Hz. Süleyman, Hüdüh'ün Sebe Ülkesi hakkında verdiği bilgileri öğrendikten sonra da hemen karar vermemiştir. Öncelikle bu bilgiyi teyit etmek için bir araştırma yaptırmaya karar vermiştir. Bu, Hz. Süleyman'ın tedbirli ve adaletli bir yönetici olduğunun delillerindendir.

اِذْهَبْ بِكِتَابِي هَذَا فَأَلْقِهِ إِلَيْهِمْ ثُمَّ تَوَلَّ عَنْهُمْ فَانْظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ

“Bu mektubumla git, onu kendilerine bırak sonra onlardan (biraz) uzaklaş, böylelikle bir bakıver, neye başvuracaklar?”970[970]

Hz. Süleyman'ın kullandığı bu yöntem, yani karşıdaki kişinin herhangi bir durum karşısındaki tepkilerini izleyerek bir sonuca varmak, son derece akılcı bir metottur. Bu yöntemle, haber getiren kişilerin şahsi yorumlarındaki olası hatalar da engellenmiş olur.

Ayrıca izlendiğinin farkında olmayan Sebe Melikesi, çevresindekilerle istişare ederken en doğal ve en samimi tepkilerini verecek, gerçek düşüncelerini ifade edecektir. Bu yöntem, Melike'nin, Hz. Süleyman hakkındaki gerçek kanaatinin öğrenilebileceği en kısa ve en emin yollardan biridir.

قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْا إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيْكِ كِتَابٌ كَرِيمٌ

(Hüdüh'ün mektubu götürüp bırakmasından sonra Saba melikesi Belkis:) Dedi ki: ”Ey önde gelenler gerçekten bana oldukça önemli bir mektup bırakıldı.”971[971]

Sebe Melikesi, Hz. Süleyman'dan gelen mektubun son derece önemli olduğunu hemen anlamıştır. Bunun birkaç farklı nedeni olabilir.

Birincisi, Hüdüh'ün bu mektubu getiriş şekli olabilir. Hz. Süleyman'ın bu mektubu bir kuş ile göndermiş olması ve bu kuşun sahip olduğu özellikler, durumun olağanüstülüğünü ortaya koymuş olabilir.

Hız. Süleyman'ın zenginliğini, üstün sanat anlayışını ve güçlü saltanatını ifade eden bir kağıt, mühür ya da yazım şekli kullanılmış olabilir. Bu mektup da Sebe Melikesi'ni etkilemiş olabilir.

Sebe Melikesi, mektubu ilk önce kendisi okumuş, içindekilerden etkilenmiş, daha sonra istişare etmek üzere çevresindeki kişilerin yanına gelmiş olabilir. Mektubun içindekileri bildiği için "oldukça önemli" şeklinde bir ifade kullanmış olabilir (En doğrusunu Allah bilir).

Ayette "önemli bir mektup" olarak geçen ifadenin Arapça'sı "kitabun keriyum"dur. Bu ifadede "kitabun" kelimesinin mektubun yanı sıra yazı, kitap gibi anlamları da mevcuttur. "**Keriyum**" kelimesi de "**asil, seçkin, şerefli, saygın, değerli, kıymetli**" anlamları taşımaktadır. Bu durumda Hız. Süleyman Sebe'ye yalnızca bir mektup değil, dini tebliğ eden bir kitabı veya yazıyı ön açıklama ile göndermiş olabilir. Bu ön açıklama da "**Rahman ve Rahim Olan Allah'ın Adıyla**" başlıyor olabilir.

اِنَّهُ مِنْ سُلَيْمٍ وَاِنَّهُ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

*"Gerçek şu ki, bu, Süleyman'dandır ve 'Şüphesiz Rahman ve Rahim Olan Allah'ın Adıyla' (başlamakta)dır."*972[972]

Sebe Melikesi'nin, mektubun (veya kitabın) Hız. Süleyman'dan geldiğini söyledikten sonra başka tanıtıcı hiçbir açıklama kullanmaması, onun ve çevresindekilerin Hız. Süleyman'ı yakından tanıdıklarını göstermektedir. Anlaşılmaktadır ki, Hız. Süleyman'ın ülkesi, zenginliği ve kudretiyle geniş alanlara nam salmış, çok güçlü bir ülkedir.

اَلَا تَعْلَمُوْا عَلٰى وَاَتُوْنِيْ مُسْلِمِيْنَ

*(İçinde de:) "Bana karşı büyüklük göstermeyin ve bana Müslüman olarak gelin" diye (yazılmaktadır.)*973[973]

Hız. Süleyman'ın üslubu son derece açık ve etkileyicidir. Mektubun çok güçlü ve hüküm sahibi bir insandan geldiği özlü, kararlı ve kesin üslubundan da anlaşılmaktadır. Sebe Melikesi ve çevresindeki yöneticiler de mektuptan oldukça etkilenmişlerdir.

Hız. Süleyman bu mektupla onlara Allah'ın dinini tebliğ etmekte, öğütte bulunmakta ve onları Müslüman olup Allah'a iman etmeye davet etmektedir. Onlardan, öncelikle kendisine tabi olmalarını değil, Allah'a iman etmelerini ve Müslüman olmalarını istemektedir. Bu, Hız. Süleyman'ın bir ülkeyi fethetmekten ziyade, orada yaşayan insanların iman etmelerine önem verdiğini göstermektedir. Çünkü onun gönderiliş amacı insanları hidayet yoluna davet etmek, uyarıp korkutmaktır.

Hız. Süleyman'ın Sebe Ülkesi ile olan ilişkisinin aktarıldığı ayetlerden, onun komşu ülkelerle olan sorunlarını, savaştan ziyade diplomatik yollarla çözdüğü de anlaşılmaktadır. Zaferlerini, askeri güç kullanmadan, anlaşma ve barış yollarıyla, masa başında elde etmektedir. Elçiler ve mektuplar göndererek uzlaşma yolları aramaktadır.

Ayrıca şunu da hatırlatmalıyız ki, sözlü yapılan tebliğin unutulması, çevredeki dikkat dağıtıcı etkilerden dolayı istenen etkiyi oluşturmaması ihtimali vardır. İnsanın konuşma anında aklından geçenleri güzel ifade edememesi veya dinleyenin dikkatinin dağılması da mümkündür. Oysa yazılı olarak yapılan tebliğde hem yazan kişinin hem de okuyan kişinin dikkatini toplaması daha kolaydır.

Hız. Süleyman'ın kullandığı tebliğ metodu da buna güzel bir örnektir. Bu nedenle iman edenlerin, Allah'ın dinini ve imani gerçekleri anlatma konusunda yazılı tebliğin önemli bir yol olduğunu unutmamaları gerekmektedir.

قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْا أَفْتُونِي فِي أَمْرِي مَا كُنْتُ قَاطِعَةً أَمْرًا حَتَّى تَشْهَدُوْنَ

"Dedi ki: "Ey önde gelenler, bu işimde bana görüş belirtin, siz (herşeye) şahidlik etmedikçe ben hiçbir işte kesin (karar veren biri) değilim."974[974]

Sebe Melikesi'nin, aldığı bu önemli mektup hakkında hemen yanındaki yöneticilere fikirlerini sorması, onun yaşadığı sistemin diktatörlük değil, bir meclise sahip demokratik vasıfta bir yönetim olduğunu göstermektedir. Melike, önde gelenlerden fikir sormakta, onların tecrübelerinden faydalanmaktadır.

قَالُوا نَحْنُ أَوْلُوا قُوَّةً وَأَوْلُوا بِأَسْ شَدِيدٍ وَالْأَمْرُ إِلَيْكِ فَانْظُرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ

Dediler ki: "Biz kuvvet sahibiyiz ve zorlu savaşçılarız. İş konusunda karar senindir, artık sen bak, neyi emredersen (biz uyguluyoruz)"975[975]

Bu ayette Sebe Melikesi'nin Hz. Süleyman'dan gelen mektup konusunda ne yapılması gerektiğini askerlerden oluşan bir meclis ile istişare ettiği anlaşılmaktadır. Askerlerin verdiği bu cevaptan ise söz konusu meclisin Sebe Melikesi'nin tam yetki ve emri altında hareket ettiği anlaşılmaktadır.

قَالَتْ إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا أَعْرَآ أَهْلِهَا آذِلَّةً وَكَذَلِكَ يَفْعَلُونَ

Dedi ki: "Gerçekten hükümdarlar bir ülkeye girdikleri zaman, orasını bozguna uğratarlar ve halkından onur sahibi olanları hor ve aşağılık kılarlar; işte onlar, böyle yaparlar."976[976]

Burada Sebe Melikesi'nin Hz. Süleyman'ın karşı konulamaz gücünü çok iyi tanıdığı tekrar anlaşılmaktadır. Süleyman Peygamberden gelen çağrı karşısında teslim olmaktan başka çaresi olmadığını anlamakta ve bunu ifade etmektedir. Ama yine de teslim olmamak için bir yol aramakta ve zaman kazanmak için Hz. Süleyman'a bir hediye göndermektedir.

وَإِنِّي مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ فَنَاطِرَةٌ بِمَ يَرْجِعُ الْمُرْسَلُونَ

"Ben onlara bir hediye göndereyim de, bir bakayım elçiler neyle dönerler."977[977]

Sebe Melikesi'nin hediye yollamaktaki hedefi, Hz. Süleyman'ın gerçek amacının ne olduğunu ve nasıl bir tepki vereceğini de öğrenmektir. Sebe Melikesi de Hz. Süleyman'ın mektup yollarken izlediği yöntemi denemekte, bir karara varmak için öncelikle karşısındakinin ne tepki göstereceğini öğrenmeyi beklemektedir.

Bu ayetle hediye, insanların tepkilerini ölçmek ve ruh hallerini tahlil etmek açısından önemli olduğuna dikkat çekilmiştir. Bir insan kendisine kararından vazgeçmesi maksadıyla gönderilen değerli

974[974] Neml,27/32

975[975] Neml,27/33

976[976] Neml,27/34

977[977] Neml,27/35

bir hediye kabul etmediğinde, bu tepki, onun samimiyetinin ve kararlılığının bir delili olarak görülebilir.

فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَنَ قَالَ أَتُمِدُّونَ بِمَالٍ فَمَا آتَيْنِيَ اللَّهُ خَيْرَ مِمَّا آتَيْكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بِهَدِيَّتِكُمْ تَفْرَحُونَ

"(Elçi hediyelerle) Süleyman'a geldiği zaman: "Sizler bana mal ile yardımda mı bulunmak istiyorsunuz? Allah'ın bana verdiği, size verdiğinden daha hayırlıdır; hayır, siz, hediyenizle sevinip öğünebilirsiniz" dedi."978[978]

Hız. Süleyman kendisine gönderilen hediyelerin, kararında bir değişikliğe yol açamayacağını, Allah'ın kendisine verdiklerinin onların hediyelerinden çok daha hayırlı olduğunu açıkça ifade etmektedir. Bu da, onun yalnızca Allah'ın rızasına rağbet eden güzel ahlakının bir örneğidir.

Hız. Süleyman Sebe Melikesi'nin gönderdiği elçileri, niyetlerini anladığını açığa vurarak ve onların isteklerini kabul etmeyeceğini kesin şekilde ifade ederek geri çevirmektedir. Böylece onların sevinip, övünmeleri ve mallarıyla gururlanmaları engellenmektedir. Mallarıyla hiçbir şekilde üstünlük sağlayamayacaklarını anlayan Sebe kavmi için bu durum, psikolojik açıdan büyük bir yenilgi anlamındadır.

ارْجِعْ إِلَيْهِمْ فَلَنَأْتِيَهُمْ بِجُنُودٍ لَا قِبَلْ لَهُمْ بِهَا وَلَنُخْرِجَنَّهُمْ مِنْهَا أَذِلَّةً وَهُمْ صَاغِرُونَ

"Sen onlara dön, biz onlara öyle ordularla geliriz ki, onların karşı koymaları mümkün değil ve biz onları ordan horlanmış-aşağılanmış ve küçük düşürülmüşler olarak sürüp çıkarırız."979[979]

Hız. Süleyman'ın ordularının olağanüstü bir güce sahip olduklarına dikkat çekilmektedir. Çünkü en güçlü orduya dahi, karşı koymak, direnç göstermek mümkün olabilir. Fakat ayetten anlaşıldığına göre Hız. Süleyman'ın ordusu metafizik güçlere sahip, yenilmesi mümkün olmayan ve bu yönüyle de dünyaca tanınan bir ordudur.

Burada Hız. Süleyman, öncelikle gönderilen elçinin kendine güvenini, kibirli tavrını yok etmiştir. İkinci aşamada ise gönderdiği mesaj ile Sebe Melikesi'ne ve ülkenin önde gelenlerine, kendisi ve ordusu karşısındaki zayıflıklarını hatırlatmaktadır. Bu yolla Hız. Süleyman, savaşmaksızın kendisine tabi olmalarını amaçlamış olabilir.

قَالَ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوا أَيُّكُمْ يَأْتِينِي بِعَرْشِهَا قَبْلَ أَنْ يَأْتُونِي مُسْلِمِينَ

"(Elçinin gitmesinden sonra Süleyman:) "Ey önde gelenler, onlar bana teslim olmuş (Müslüman)lar olarak gelmeden önce, sizden kim onun tahtını bana getirebilir?" dedi."980[980]

Hız. Süleyman Sebe Ülkesi'nin teslim olacağından emin konuşmaktadır. Bu ifade, onun gayba dair bir bilgiye sahip olabileceğine işaret ediyor olabilir. Allah Hız. Süleyman'a gayba dair bir bilgi vermiş ve Sebe Ülkesi'nin teslim olacağını bildirmiş olabilir.

Bilindiği gibi sancak, bayrak gibi unsurlar her ülke için çok değerlidir ve genelde o ülkenin bağımsızlığını simgelemektedir. Sebe Ülkesi'nin gururu ise, Hüdhüd'ün de daha önce ifade ettiği gibi, Sebe Melikesi'ne ait olan büyük tahttır. Hız. Süleyman çevresindeki önde gelenlerden bu tahtı kendisine getirmelerini istemektedir. Üstelik bu işin, Sebe Melikesi ve çevresindekilerin kendi sarayına

978[978] Neml,27/36

979[979] Neml,27/37

980[980] Neml,27/38

gelmelerinden önce hallolmasını istemektedir. Tahtın, onlar henüz köşke ulaşmadan gelmesi, Sebe Devleti için çok büyük bir moral kaybı olacak ve çok daha çabuk teslim olmalarına vesile olacaktır.

Bu ayetten Hz. Süleyman'ın çok hızlı bir manevra kabiliyetine sahip, hızlı karar alıp bunları hızla uygulamaya geçiren bir yönetici olduğu anlaşılmaktadır. Bu tavrıyla, özellikle de savaş durumunda, karşı tarafa üstünlük sağlamak için hızlı ve ani hareketlerde bulunmanın önemini vurgulamaktadır.

قَالَ عِفْرِيتٌ مِّنَ الْجِنِّ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَّقَامِكَ وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ

Cinlerden ifrit: "Sen daha makamından kalkmadan, ben onu sana getirebilirim, ben gerçekten buna karşı kesin olarak güvenilir bir güce sahibim" dedi."981[981]

Tahtın getirilmesi ile ilgili ilk teklif İfrit'ten gelmektedir. Cinlerden İfrit'in bu teklifinden anlaşıldığı gibi, cinlerin bir maddeyi bir başka yere taşıma, yani madde nakli yapma yetenekleri olması muhtemeldir.

قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِّنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قَالَ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي ءَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ

Kendi yanında kitaptan ilmi olan biri dedi ki: "Ben, (gözünü açıp kapamadan) onu sana getirebilirim." Derken (Süleyman) onu kendi yanında durur vaziyette görünce dedi ki: "Bu Rabbimin fazlındandır, O'na şükredecek miyim, yoksa nankörlük edecek miyim diye beni denemekte olduğu için (bu olağanüstü olay gerçekleşti). Kim şükrederse, artık o kendisi için şükretmiştir, kim nankörlük ederse, gerçekten benim Rabbim Gani (hiçbir şeye ve kimseye ihtiyacı olmayan)dır, Kerim olandır."982[982]

Tahtın hemen getirilmesi ile ilgili ikinci teklif ise "kendi yanında kitaptan ilim olan biri" olarak tanımlanan bir kişiden gelmektedir. Ayette söz edilen kişi Hz. Süleyman'a Sebe Melikesi'nin tahtını "gözünü açıp kapayana kadar", yani çok kısa bir sürede getirebileceğini söylemektedir. Burada akla çeşitli ihtimaller gelmektedir:

Bahsi geçen kişi askeri istihbarat içinde yer alan ve ileri görüşlü bir kişi olabilir. Ve tahtı da bir önlem olarak daha önceden getirtmiş olabilir. Dolayısıyla ayette de devlet istihbaratındaki askerlerin herhangi bir savaş ya da tehlike durumunda daha önceden hazırlık yapmalarına işaret ediliyor olabilir.

Sebe Melikesi'nin tahtının göz açıp kapayana kadar getirilmesinin, tahtın değişikliğe uğratılmasının ve kuşlarla bilgi alış verişinde bulunulmasının anlatıldığı ayetlerde, ahir zamanda kullanılacak olan ve madde nakline olanak veren yüksek bir teknolojiye işaretler olabilir.

Günümüzde yazı, resim, film gibi her türlü bilginin internet teknolojisiyle birkaç dakika, hatta birkaç saniye içinde çok uzun mesafeler katetmesi mümkün olmaktadır. Örneğin Sebe Melikesi'nin tahtının hızla uzak bir mekana gönderilmesinin anlatılmasıyla, böyle bir işlemin (örneğin bir tahta ait üç boyutlu görüntünün veya resmin gönderilmesinin) ahir zamanda internet kanalıyla göz açıp kapayana kadar mümkün olacağına dikkat çekiliyor olabilir.

Hız. Süleyman bu çalışmalarında cinlerin bilgilerinden ve sahip oldukları üstün özelliklerinden faydalanmış olabilir. Onların yönlendirmeleriyle bugün bilinmeyen, ancak günümüzdeki teknolojiye yakın, farklı cihazlar oluşturmuş ve ayetlerde bildirilen başarıları sağlamış olabilir.

Ayette tahtın getirilmesinin ardından, Hız. Süleyman'ın hemen Allah'a yönelip bağışlanma dilediği, dua ettiği ve şükrettiği aktarılmaktadır. Hız. Süleyman her başarının, her zorluğun ya da başına gelen her önemli olayın ardından samimiyetle Allah'a yönelen, ihlas sahibi bir peygamberdir. Onun bu özelliği tüm iman edenler için çok güzel bir örnektir.

قَالَ نَكُونُوا لَهَا عَرْشَهَا نَنْظُرُ أَتَهْتَدِي أَمْ تَكُونُ مِنَ الَّذِينَ لَا يَهْتَدُونَ

“Dedi ki: "Onun tahtını değişikliğe uğratan, bir bakalım doğru olanı bulabilecek mi, yoksa bulmayanlardan mı olacak?"983[983]

Sebe Ülkesi'nin sembolü olan tahtın Hız. Süleyman'ın sarayına getirilmesi, Melike için çok büyük bir psikolojik yenilgidir. Dahası Hız. Süleyman, tahtı Sebe Ülkesi'nden geldiği haliyle bırakmayıp, onun değişikliğe uğratılmasını emretmektedir.

Hız. Süleyman'ın emri üzerine yapılan eklemelerle taht daha güzelleştirilip, zenginleştirilmiş olabilir. Bu yöntemle Hız. Süleyman'ın, kendi zenginliğinin çok daha üstün olduğunu ve hatta Sebe Melikesi'nin mal ve mülkünün üstünde dahi hakimiyeti olduğunu ifade etmek istemiş olması muhtemeldir.

Ayette ayrıca Müslümanların her konuda olduğu gibi sanatta da mükemmeli aradıklarına işaret ediliyor olabilir. Sebe Melikesi'nin tahtının ne kadar güzel ve gösterişli olursa olsun, Hız. Süleyman'ın üstün sanat kabiliyeti karşısında bu tahtın zayıf kaldığına dikkat çekilmiş olabilir.

Burada karşımıza Hız. Süleyman'ın üstün sanat kabiliyetinin bir örneği de çıkmaktadır. Süleyman Peygamber, sanat ile teknolojiyi en güzel şekilde kaynaştırmış ve bunlarla insanları aklına ve sanat gücüne hayran bırakmış olabilir.

Taht için kullanılan "değişikliğe uğratmak" ifadesi de dikkat çekicidir. Böyle bir değişikliği günümüzde bilgisayar programları ile yapmak son derece kolaydır. Yani bir tahtın resminin internet aracılığı ile başka bir yere gönderilmesi, daha sonra bu resmin üzerinde çeşitli bilgisayar programları ile değişiklikler yapılması mümkündür. Bu ayette de ahir zamanda kullanımı son derece yaygınlaşacak olan benzer bir teknolojiye işaret olabilir.

فَلَمَّا جَاءَتْ قِيلَ أَهَكَذَا عَرْشُكَ قَالَتْ كَأَنَّهُ هُوَ وَأُوتِينَا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهَا وَكُنَّا مُسْلِمِينَ (*) وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ تَعْبُدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنَّهَا كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ كَافِرِينَ

Böylece (Belkıs) geldiği zaman ona: "Senin tahtın böyle mi?" denildi. Dedi ki: "Tıpkı kendisi. Bize ondan önce ilim verilmişti ve biz Müslüman olmuştuk." Allah'tan başka tapmakta olduğu şeyler onu (Müslüman olmaktan) alıkoymuştu. Gerçekte o, inkar eden bir kavimdendi.”984[984]

Hız. Süleyman'ın bu soruyu sormasının bir nedeni, Sebe Melikesi'nin dikkatini ölçmek olabilir.

Ayetten anlaşıldığı gibi Melike, zeki ve ihtiyatlı bir insan olduğunu hissettirmiş, Hz. Süleyman'ın kendisine sorduğu soruya da temkinli bir cevap vermiştir. Doğrudan "Evet, benim tahtımdır" veya "Hayır, benim tahtım değildir" gibi kesin bir cevap vermemiş, bunun yerine ortalı bir cevabı seçmiştir.

Sebe Melikesi, Güneş'e tapan bir kavim içinde yaşıyordu. Ancak Hz. Süleyman'ın samimi ve etkileyici bir dille yazdığı mektubunu okuması ve ardından Hz. Süleyman'ı ziyaret ederek, onun ihtişamlı hakimiyetine şahit olması, iman edip Müslüman olmasına vesile olmuştur.

قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الصَّرْحَ فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً وَكَشَفَتْ عَنْ سَاقِهَا قَالَتْ إِنَّهُ صَرْحٌ مُّمَرَّدٌ مِنْ قَوَارِيرَ قَالَتْ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Ona: "Köşke gir" denildi. Onu görünce derin bir su sandı ve (eteğini çekerek) ayaklarını açtı. (Süleyman:) Dedi ki: "Gerçekte bu, saydam camdan olma düzeltilmiş bir köşk-zemindir." Dedi ki: "Rabbim, gerçekten ben kendime zulmettim; (artık) ben Süleyman'la birlikte alemlerin Rabbi olan Allah'a teslim oldum." 985[985]

Ayette Sebe Melikesi'nin Hz. Süleyman'ın sarayına girdiğinde zeminin derin bir suyla kaplı olduğunu zannettiği bildirilmektedir. Bu durumla ilgili çeşitli yorumlar yapılabilir:

Bu sarayın zemini için ayette kullanılan "saydam cam" ifadesi ile, o dönemde kullanılmış farklı bir teknolojiye işaret ediliyor olabilir. Nitekim Sebe Melikesi, basacağı yerin zemin olduğunu fark edememiştir; bu da, Hz. Süleyman'ın köşkünün zemininin o dönemde bilinen zeminlerden daha farklı bir özelliğe sahip olduğu ihtimalini akla getirmektedir.

Saydam cam olarak ifade edilen zemin, dev bir televizyon ekranı olabilir. Sarayın giriş zeminine dev bir ekran yerleştirilmiş olabilir. Bu ekrana su görüntüsü verilmiş, çeşitli ışık oyunları ile insanların yerin su ile kaplı olduğu izlenimini edinmeleri hedeflenmiş olabilir. (günümüzde de bu tarz teknolojilere, iç dekorasyonda sıkça başvurulmaktadır.) Böylece Sebe Melikesi ekranın üstünde yürüdüğünde su üstünde yürüdüğü hissine kapılmış olabilir.

Ayette daha farklı bir teknolojiye de işaret ediliyor olabilir. Günümüzde simülatörlü gözlüklerle insanın kendisini, bulunduğu yerden daha farklı bir mekanda zannetmesi sağlanabilmektedir. Ayette geçen ifade de, ahir zamanda ortaya çıkacak olan bu teknolojiye bir işaret olabilir.

Hz. Süleyman'ın da Sebe Melikesi geldiğinde böyle bir durum oluşacağını bildiği anlaşılmaktadır. Çünkü o, sahip olduğu teknolojinin çok üstün ve alışılmışın dışında olduğunu farkındadır.

Allah bu ayetleriyle, ahir zamanda gelişmiş teknoloji ile üretilecek dekorasyon malzemelerinde suyun yoğun olarak kullanılacağına dikkat çekmiş olabilir. Suyun estetik ve temiz görünümünün kullanıldığı bu ürünler, Hz. Süleyman dönemindeki ihtişama benzer güzellikler meydana getirebilirler.

Bu kıssada karşımıza çıkan Hz. Süleyman'ın yüksek sanat anlayışı Müslümanlar için çok güzel bir örnektir. Bu anlayış onun Allah'a olan güçlü sevgisinin ve Allah'ın yaratışındaki harikuladeliklere olan hayranlığının bir ifade şeklidir.

İman eden sanatçılar tarih boyunca çok güzel eserler ortaya çıkarmışlardır. Allah'ın izniyle, ahir zamanda da Müslümanların sanat gücünde çok büyük bir artış yaşanacaktır. Allah'ın yaratışındaki

güzelliklerden ilham alan ve O'na karşı büyük bir sevgi duyan sanatçılar eşsiz sanat eserleri meydana getirecek, resim, müzik ve mimari alanındaki bu güzel gelişmeler tüm dünyayı saracaktır. Bu büyük gelişmenin öncüsü ise Allah'ın izniyle İslam dünyası olacaktır.

Hız. Süleyman'ın Vefatı

فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَى مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَأَتَهُ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجِنَّ أَنْ لَوْ كَانَوَا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ

“Böylece onun (Süleyman'ın) ölümüne karar verdiğimiz zaman, ölümünü, onlara, esasını yemekte olan bir ağaç kurdundan başkası haber vermedi. Artık o, yere yıkılıp-düşünce, açıkca ortaya çıktı ki, şayet cinler gaybı bilmiş olsalardı böylesine aşağılanıcı bir azab içinde kalıpyaşamazlardı.”986[986]

Pek çok peygamberin ölümü hakkında Kuran'da pek bilgi verilmezken, Hz. Süleyman'ın ölümü hakkında çok önemli bazı detaylar bildirilmektedir. Ayetlerden anlaşıldığına göre, Hz. Süleyman öldüğü esnada çevresinde cinler bulunmaktaydı ve muhtemelen bu cinler kendilerine Hz. Süleyman tarafından verilen görevleri tamamlamak için çalışıyorlardı. Ancak cinler, onun ölümünü fark etmedikleri için çalışmaya devam ettiler. Bu ayette, cinlerin gaybı bilmediklerine dikkat çekilmektedir. Şayet gaybı bilselerdi, hiç şüphesiz Hz. Süleyman'ın ölümünü de hemen fark edebileceklerdi. Çünkü ayette "aşağılanıcı bir azap" kelimesiyle vurgulandığına göre cinler son derece ağır ve yorucu bir iş yapmaktaydılar.

Bu işi yapmalarının en önemli nedeni ise Hz. Süleyman'dan korkmaları idi. Eğer gaybı bilip, Hz. Süleyman'ın öldüğünü fark etseler, işlerine devam etmeyip, bırakabilirlerdi. Ancak onlar asa kırılıp, Hz. Süleyman yere düşünceye kadar, onun ölümünü fark etmediler.

Ayrıca bu ayetle ilgili şunu da belirtmek gerekir: Ayette geçen "ağaç kurdu" ifadesinin Arapça'sı "dabbetul-arzi"dir. Dabbe kelimesinin anlamı, "hayvan, canlı"dır. Bu kelime "Debbe" kökünden türemiş bir isimdir. "Debbe" hafif yürüme, debelenme demektir. Hayvanlar ve haşereler için kullanılır. "Arzi" kelimesi ise "yer" anlamındadır. Dolayısıyla bu ayette ismi geçen "dabbetul-arzi" ağaç kurdunun yanı sıra, herhangi bir yer hayvanı olarak da düşünülebilir.

Hız. Süleyman'ın Emrindeki Cinler ve Hayvanlar

Önceki bölümlerde Hz. Süleyman'ın ordusundaki kuşların ve karınca vadisinde karşılaştığı karınca topluluğunun cin olabileceklerine kısaca değinmiştik. Bu canlıların son derece şuurlu davrandıklarına dikkat çekmiştik. Özellikle karınca vadisindeki karınca topluluğunun hiçbir hayvanda görülmeyen bir şuur sergilediklerini, Hz. Süleyman'ın ordularını tanıyıp, kendilerini nasıl korumaları gerektiğinin bilincinde olduklarını ifade etmiştik.

Bu bölümde de Hz. Süleyman kıssasında ismi geçen diğer bazı canlıların benzer özelliklerine değineceğiz.

فَمَكَثَ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطْتُ بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهِ وَجِئْتُكَ مِنْ سَبَإٍ بِنَيٍّ يَقِينٍ (*) إِنِّي وَجَدْتُ امْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ (*) وَجَدْتُهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ

(Hüdhüd) Derken uzun zaman geçmeden geldi ve dedi ki: "Senin kuşatamadığın şeyi, ben kuşattım ve sana Saba'dan kesin bir haber getirdim. Gerçekten ben, onlara hükmetmekte olan bir kadın buldum ki, ona herşeyden verilmiştir ve büyük bir tahtı var. Onu ve kavmini, Allah'ı bırakıp da güneşe secde etmekteyken buldum, şeytan onlara yaptıklarını süslemiştir, böylece onları (doğru) yoldan alıkoymuştur; bundan dolayı onlar hidayet bulmuyorlar."987[987]

Ayetlerde görüldüğü gibi, Hüdhüd son derece şuurlu hareket eden bir varlıktır. Sebe Ülkesi'ne gitmiş, orada detaylı bir istihbarat faaliyetinde bulunmuş ve geri geldiğinde öğrendiği her şeyi son derece tutarlı yorumlarla Hz. Süleyman'a aktarmıştır.

قَالَ سَنَنْظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ (*) اذْهَبْ بِكِتَابِي هَذَا فَأَلْقِهِ إِلَيْهِمْ ثُمَّ تَوَلَّ عَنْهُمْ فَأَنْظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ

(Süleyman:) "Durup bekleyeceğiz, doğruyu mu söyledin, yoksa yalancılardan mı oldun?" dedi. "Bu mektubumla git, onu kendilerine bırak sonra onlardan (biraz) uzaklaş, böylelikle bir bakıver, neye başvuracaklar?"988[988]

Hüdhüd'ün açıklamasının ardından Hz. Süleyman ona yeni bir görev vermiştir. Bunlar herhangi bir kuşun yapabileceği işler değildir. Burada karşımıza, Hüdhüd'ün sıradan bir kuş değil, bir cin olma ihtimali çıkmaktadır.

İkinci ihtimal ise, Hüdhüd'ün bir kuş olup, cinlerin yönlendirmesiyle hareket ediyor olmasıdır.

وَتَفَقَّدَ الطَّيْرَ فَقَالَ مَا لِيَ لَا أَرَى الْهُدْهُدَ أَمْ كَانَ مِنَ الْغَائِبِينَ

"Kuşları denetledikten sonra dedi ki: "Hüdhüd'ü neden göremiyorum, yoksa kaybolanlardan mı oldu?"989[989]

Ayette Hüdhüd için "kaçtı", "gitti" gibi ifadeler kullanılmamakta "kaybolanlardan olduğu" söylenmektedir. Burada kaybolma kelimesi ile dikkat çekilen, cinlerin, insanların kendilerini görebilecekleri boyuttan çıkıp, kendi boyutlarına geçmeleri ve bir anda "görünmez" hale gelmeleri olabilir.

إِذْ عَرِضَ عَلَيْهِ بِالْعَشِيِّ الصَّافِنَاتُ الْجِيَادُ (*) فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّي حَتَّى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ (*) رُدُّوهَا عَلَيَّ فَفُطِّقَ مَسْحًا بِالسُّوقِ وَالْأَعْنَاقِ

"Hani ona akşama yakın, bir ayağını turnağı üstüne diken, öbür üç ayağıyla toprağı kazıyan, yağız atlar sunulmuştu. O da demişti ki: "Gerçekten ben, mal (veya at) sevgisini Rabbimi zikretmekten dolayı tercih ettim." Sonunda bu atlar (koştular ve toz) perdesinin arkasına saklandılar. "Onları bana geri getirin" (dedi). Sonra (onların) bacaklarını ve boyunlarını okşamaya başladı."990[990]

Ayetlerde söz edilen atların da Hüdhüd gibi "toz perdesinin arkasına saklanarak" gözden kaybolmaları dikkat çekicidir. Buradaki perde arkasında saklanma da atların cinlerden olup, insanların göremeyeceği cin alemine bir anda geçmelerine işaret olabilir.

987[987] Neml,27/22-24
988[988] Neml,27/27-28
989[989] Neml,27/20
990[990] Sad,38/31-33

Veya bunlar gerçekten at olup, cinler tarafından yönlendiriliyor da olabilirler. Ayette geçen "... Onları bana geri getirin..." ifadesi, bu atların başkaları tarafından Hz. Süleyman'a getirildiğini açıklamaktadır ki, bunlar da cinler olabilir.

فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَى مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَأَتَهُ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجِنُّ أَنْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ

"Böylece onun (Süleyman'ın) ölümüne karar verdiğimiz zaman, ölümünü, onlara, esasını yemekte olan bir ağaç kurdundan başkası haber vermedi. Artık o, yere yıkılıp-düşünce, açıkca ortaya çıktı ki, şayet cinler gaybı bilmiş olsalardı böylesine aşağılanıcı bir azab içinde kalıpyaşamazlardı."991[991]

Yine yukarıdaki ayette "ağaç kurdu" olarak geçen, Arapça'sı ise "dabbetü'l-arz" olan canlının da bir cin olma ihtimali vardır. (En doğrusunu Allah bilir)

وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَانَ وَأَلْقَيْنَا عَلَى كُرْسِيِّهِ جَسَداً ثُمَّ أَنَابَ

"Andolsun, Biz Süleyman'ı imtihan ettik, tahtının üstünde bir ceset bıraktık. Sonra (eski durumuna) döndü."992[992]

H. Süleyman'ın tahtı üzerine bir deneme olarak bırakılan cesedin de bir cin cesedi olma ihtimali vardır. Ceset taht üzerine bırakılmış, sonra da bir anda cinler alemine geri alınmış olabilir. Ayette geçen "... Sonra (eski durumuna) döndü" şeklindeki ifade böyle bir olayın gerçekleştiğine işaret ediyor olabilir.

Tahtın üzerine bırakılanın bir insan cesedi olup, cinler tarafından bir anda geri alınıyor olması da mümkündür. Nitekim Süleyman kıssasında cinlerden bir İfrit'in Sebe Melikesi'nin tahtını çok kısa bir sürede bir yerden bir yere getirebileceği de ifade edilmektedir.

H. Süleyman ve H. Zülkarneyn Arasındaki Benzerlikler

Dünyada büyük bir hakimiyet kurduğu, Kuran'da bildirilen bir diğer Müslüman lider de H. Zülkarneyn'dir. H. Süleyman'ın hayatı ile H. Zülkarneyn'in hayatı arasında birçok yönden büyük benzerlikler bulunmaktadır.

Yeryüzünde İktidar Sahibi Olmaları

Allah H. Zülkarneyn'e de, aynı H. Süleyman'a olduğu gibi;

إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَآتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا

"yeryüzünde sapasağlam bir iktidar"993[993] vermiştir.

Ayette geçen "**sapasağlam**" ifadesiyle hem ekonomik, hem askeri, hem de siyasi açıdan güçlü bir iktidarın önemine dikkat çekilmiş olabilir. H. Zülkarneyn bu gücü sayesinde doğudan batıya büyük bir coğrafyaya hakim olmuş, nizam vermiş bir liderdir.994[994]

991[991] Sebe,34/14

992[992] Sad,38/34

993[993] Kehf,18/84

994[994] H. Zülkarneyn hakkında detaylı bilgi için bkz. Kehf Suresi'nden Ahir Zamana İşaretler, Harun Yahya, 2001, Kültür Yayıncılık

Akıllı ve İmanlı Liderler Olmaları

Kur'an'da Hz. Zülkarneyn'e **"herşeyden bir yol (sebeb)"**995[995] verildiği bildirilir.

Bu ifadeyle, Hz. Zülkarneyn'in ferasetli, basiretli, her şeye çözüm bulan, akıllı bir lider olduğuna işaret edilmektedir. Hz. Süleyman da, Kur'an'da, cinlerin, şeytanların yönlendirilmesinden devlet yönetimine kadar her konuda akıl örnekleri anlatılan bir peygamberdir.

Hz. Zülkarneyn, kitap boyunca ihtişamını anlattığımız Hz. Süleyman gibi çok güçlü ve tüm dünyaya nam salmış bir devletin başındadır. Kur'an'da diğer kavimlerin ondan yardım talebinde bulunduğu ve karmaşık gibi gözüken sorunlarına çözüm istedikleri haber verilmektedir. Yönetimi altında bulunmayan topluluklarca dahi **"yeryüzünde bozgunculuğu ve fitneyi önleyen bir kişi"** olarak tanınmakta, sıkıntı içinde olan halklar ona başvurumaktadırlar. Kehf Suresi'nde "iki seddin önünde, hemen hemen hiçbir sözü anlamayan" şeklinde tanıtilen bir kavmin ondan yardım istediği şöyle bildirilir:

قَالُوا يَا ذَا الْقُرْنَيْنِ إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَى أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا

Dediler ki: "Ey Zu'l-Karneyn, gerçekten Ye'cuc ve Me'cuc, yeryüzünde bozgunculuk çıkarıyorlar, bizimle onlar arasında bir sed inşa etmen için sana vergi verelim mi?"996[996]

Üstün Askeri Güçleri

Kitabın önceki bölümlerinde detaylı olarak gördüğümüz gibi Hz. Süleyman'ın çok güçlü orduları bulunmaktadır. Neml Suresi'nde şu şekilde bildirilir:

ارْجِعْ إِلَيْهِمْ فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ بِخُنُودٍ لَا قِبَلَ لَهُمْ بِهَا وَلَنُخْرِجَنَّهُمْ مِنْهَا أَذَلَّةً وَهُمْ صَاغِرُونَ

"Sen onlara dön, biz onlara öyle ordularla geliriz ki, onların karşı koymaları mümkün değil ve biz onları ordan horlanmış-aşağılanmış ve küçük düşürülmüşler olarak sürüp çıkarırız."997[997]

Hz. Zülkarneyn'in de Hz. Süleyman gibi çok büyük bir askeri güce sahip olduğunu yine Kehf Suresi'ndeki bazı ayetlerden anlarız:

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَا ذَا الْقُرْنَيْنِ إِمَّا أَنْ تُعَذِّبَ وَإِمَّا أَنْ تَتَّخِذَ فِيهِمْ حُسْنًا (*) قَالَ إِمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نَعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُكَرًا

"... Dedik ki: "Ey Zu'l-Karneyn, (istiyorsan onları) ya azaba uğrattırsın veya içlerinde güzelliği (geçerli ilke) edinirsin." Dedi ki: "Kim zulmederse biz onu azablandıracağız, sonra Rabbine döndürülür, O da onu görülmemiş bir azabla azablandırır."998[998]

Hz. Zülkarneyn yeryüzünde bozgunculuk çıkaran inkarcı toplulukları azaba uğratmakta, onların insanlara zulmetmelerine izin vermemektedir. Bunu da büyük askeri gücü sayesinde gerçekleştirmektedir. Bu ayetlerden, dünya hakimi olacak bir devletin çok büyük bir askeri güce sahip olması gerektiği anlaşılmaktadır.

995[995] Kehf,18\ 54

996[996] Kehf,18/94

997[997] Neml,27/37

998[998] Neml,27/86-87

Adaletle Hükmetmeleri

Hiz. Süleyman'ın adil yönetimini önceki sayfalarda detaylarıyla anlattık. Hiz. Zülkarneyn'in uygulamalarının çok adaletli, hakkaniyetli olduğunu da Kuran'da anlatılan kıssasından anlamaktayız. Hiz. Zülkarneyn'in kendisinden bozgunculuğa karşı yardım isteyen bir halka, hemen yardım etmesi bunun delillerindendir. Her iki kıssada da adil bir yönetime dikkat çekilmesi ise şunu göstermektedir: Dünyanın dört bir yanında güvenliği, huzuru, adaleti ve istikrarı sağlayabilmek için askeri ve polisiye güçle birlikte, çok güçlü bir hukuk sistemi de büyük bir önem taşır.

Hediye Kabul Etmemeleri

Hiz. Süleyman'ın Sebe Melikesi'nin gönderdiği hediyeği kabul etmediğini ve hediyeği getiren elçilere çok hikmetli bir karşılık verdiğini belirtmiştik. Hiz. Süleyman'ın cevabı şu şekildedir:

فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَنُ قَالَ أَتُمِدُّونَ بِمَالٍ فَمَا آتَيْنِ ٱللَّهَ خَيْرٌ مِّمَّا آتَيْكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بِهَدِيَّتِكُمْ تَفْرَحُونَ

(Elçi hediyeğiyle) Süleyman'a geldiği zaman: "Sizler bana mal ile yardımda mı bulunmak istiyorsunuz? Allah'ın bana verdiği, size verdiğinden daha hayırlıdır; hayır, siz, hediyeğinizle sevinip öğünebilirsiniz" dedi."999[999]

Hiz. Zülkarneyn de yapacağı yardım karşılığında kendisine vergi vermek isteyen bu kavme şu karşılığı vermiştir:

قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا

Dedi ki: "Rabbimin beni kendisinde sağlam bir iktidarla yerleşik kıldığı (güç, nimet ve imkan), daha hayırlıdır..."1000[1000]

Hediyeği kabul etmeyip, bu teklifi yapan kişilere tüm mülkün tek sahibinin Allah olduğunu hatırlatmaları onların samimi birer müslüman olduklarının bir delilidir. Bu örnekler her müslüman lider için çok önemli öğütler taşımaktadır.

Daima Allah'a Yönelip Dönmeleri

Hiz. Süleyman'ın güzel ahlak özelliklerinin anlatıldığı bölümde, onun her an Allah'a yönelip dönen, ihlas sahibi bir kul olduğunu ayetlerle açıklamıştık. Süleyman Peygamber herhangi bir başarı elde ettiğinde, bir zafer kazandığında ya da Allah'tan kendisine bir nimet verildiğinde hemen Allah'a yönelip O'nu tespih etmekte, tüm gücün Allah'a ait olduğunu zikretmektedir. Hiz. Zülkarneyn de aynı güzel ahlaka sahiptir. Söz konusu kavmi bozgunculardan korumak için yaptığı seddin etkili olması karşısında Allah'ı şöyle zikretmiştir:

فَمَا اسْطَاعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَاعُوا لَهُ نَقْبًا () قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا

"Böylelikle, ne onu aşabildiler, ne onu delmeye güç yetirebildiler. Dedi ki: "Bu benim Rabbimden bir rahmettir. Rabbimin va'di geldiği zaman, O, bunu dümdüz eder; Rabbimin va'di haktır."1001[1001]

999[999] Neml,27/36

1000[1000] Kehf,18/95

1001[1001] Kehf,18/97-98

Cinlere Hükmetmeleri

Bilindiği gibi Peygamberimiz, geçmişte yeryüzünde büyük hakimiyet kurmuş iki liderin Hz. Süleyman ve Hz. Zülkarneyn olduğunu bildirmiştir. Bu durumda Hz. Süleyman'da olduğu gibi, Hz. Zülkarneyn döneminde de cinler üzerinde bir hakimiyet kurulmuş olması söz konusu olabilir. İnsanların, kendilerine karşı Hz. Zülkarneyn'den yardım istedikleri Yecüc ve Mecüc isimli kavmin de bir cin topluluğu olma ihtimali olabilir.

Bu iki kıssada ve özellikle de Hz. Süleyman'la ilgili anlatılanlarda yoğun olarak cinler konusundan söz edilmesi, muhtemelen ahir zamana da işaretler içermektedir. Allah, ahir zamanda da cinleri ve şeytanları insanların hizmetine verecek olabilir. (En doğrusunu Allah bilir)

Katran veya Erimiş Bakır Madeni Kullanmaları

Hz. Zülkarneyn, Yecüc ve Mecüc'ü, ayette "aynel kıtri" olarak geçen maddeyi kullandığı bir set inşa ederek etkisiz hale getirmiştir:

اَتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ اِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ اانْفُخُوا حَتَّىٰ اِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ اَتُونِي اُفْرَغْ عَلَيْهِ قِطْرًا

"Bana demir kütleleri getirin", iki dağın arası eşit düzeye gelince, "Körükleyin" dedi. Onu ateş haline getirinceye kadar (bu işi yaptı, sonra:) dedi ki: "Bana getirin, üzerine eritilmiş bakır dökeyim."^{1002[1002]}

"Aynel kıtri" kelime anlamı olarak "erimiş bakır madeni"nin yanı sıra "katran" manasına da gelmektedir. Kuran'da Hz. Zülkarneyn'in kullandığı "aynel kıtri"nin Hz. Süleyman'ın da emrine verildiği şöyle bildirilir:

وَلَسَلَّيْمَنَ الرِّيحَ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ وَمِنَ الْجِنَّ مَنْ يَعملُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَمَنْ يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ

"Süleyman için de, sabah gidişi bir ay, akşam dönüşü bir ay (mesafe) olan rüzgara (boyun eğdirdik); erimiş bakır madenini (aynel kıtri) ona sel gibi akıttık. Onun eli altında Rabbinin izniyle iş gören bir kısım cinler vardı. Onlardan kim bizim emrimizden çıkıp-sapacak olsa, ona çılğın ateşin azabından taddırırdık."^{1003[1003]}

Hem Hz. Zülkarneyn'in hem de Hz. Süleyman'ın "aynel kıtri"yi kullanması dikkat çekici bir benzerliktir. Hz. Süleyman, emrine verildiği bildirilen bu madde sayesinde kendi dönemindeki cinler ve şeytanlar üzerinde hakimiyet kurmuş olabilir. "Aynel kıtri" olarak geçen bu maddenin katran olma ihtimali vardır. Katran;

سَرَابِلُهُمْ مِنْ قِطْرَانٍ وَتَغْشَىٰ وُجُوهُهُمْ النَّارُ

"Onların gömlekleri katrandandır ve onların yüzlerini ateş kaplayacaktır"^{1004[1004]} ayetiyle bildirildiği gibi cehennemde de bulunan bir maddedir.

^{1002[1002]} Kehs,18/ 96

^{1003[1003]} Neml,27/12

^{1004[1004]} İbrahim,14/50

Ayette Hz. Süleyman'ın emrine verilen bu maddeden bahsedildikten hemen sonra, cinlerin de ona hizmet ettiğinden söz edilmesi dikkat çekicidir. Hz. Süleyman da, Hz. Zülkarneyn de cinleri kontrol altına almak için bu maddeyi kullanmış olabilirler. Bu maddenin, cinlere etki eden bir özelliği olabilir. (En doğrusunu Allah bilir).

Ahir Zamana Yönelik Müjdelere

Hz. Süleyman'ın ve Hz. Zülkarneyn'in yaşadıkları dönemlerde gerçekleşmiş olan bu dünya hakimiyeti tüm Müslümanlar için çok büyük bir müjdedir. Çünkü bu kıssalarda ahir zamana yönelik önemli işaretler bulunmaktadır.

Allah'ın sınırlarını titizlikle koruyan, İslam ahlakını dünya üzerinde hakim kılmak için ciddi bir çaba sarf eden ve hiçbir zorluk karşısında yılgınlık göstermeyen Müslümanlar, tarihin her döneminde mutlaka üstün geleceklerdir. Allah'ın yardımı ve desteği mutlaka onların yanında olacaktır. Hz. Süleyman ve Hz. Zülkarneyn yukarıda saydığımız özelliklerinin dünyadaki karşılığını güçlü bir hakimiyetle (ve elbette Allah'ın diğer pek çok manevi lütfu ile) almışlardır. Ahir zamanda aynı hakimiyet Allah'ın izniyle mutlaka gerçekleşecektir. Bu, Allah'ın iman edenlere bir vaadidir. Bu hakimiyeti gerçekleştirecek olanlar ise, Peygamberimizin çeşitli hadislerinde de işaret edildiği gibi, söz konusu üstün vasıfları asırlardır karakterinde taşıyan şerefli İslam ümmeti olacaktır.

Üç kıtaya nizam vermiş Osmanlı İmparatorluğu'nun mirasçısı olan İslam ümmeti, İslam ahlakını tüm dünya üzerinde hakim kılacak ve dünya halklarının özlemini çektikleri huzuru, barışı, sevgi ve neşe dolu bir dünyayı mutlaka oluşturacaktır. Adaletli, hoşgörülü, merhametli ve inanç sahibi İslam ümmeti, bu görevi hakkıyla yerine getirecektir.

Kur'an'da Tarif Edilen İki Farklı Yönetim

Yönetim şekilleri hakkında Kur'an'da haber verilen iki önemli örnek vardır. Bunlardan biri Sebe Melikesi'nin ülkesindeki yönetim, diğeri ise Firavun'un baskıcı yönetimidir.

Hz. Süleyman'ın Güneş'e tapan Sebe Ülkesi'ni iman etmeye çağıran bir mektup yollamasının ardından gelişen olaylar, bu devletin yapısı hakkında bazı fikirler vermektedir.

Sebe Melikesi'nin yanında kavmin önde gelenlerinden oluşan bir grup bulunmaktadır. Sebe Melikesi Hz. Süleyman'dan gelen mektubu okuduktan sonra bu gruba danışmaktadır. Yani bu devlette tek bir hükümdarın karar hakkı söz konusu değildir, hükümdarla birlikte devletin yönetiminde söz sahibi olan bir grup da vardır. Sebe Melikesi, yanındakilerin fikrine önem vermekte, onlar da Melike'nin otoritesine ve kişiliğine saygı göstermektedirler. Bu yönüyle, Sebe Devleti'nde demokrasi benzeri bir yönetim şekli uygulanmış olması mümkündür.

Firavun'un yönetim tarzı ise ilk bakışta Sebe Devleti'ndekine benzer gibi gözükür. Onun yanında bulunan önde gelenlerin de yönetimde çok büyük bir etkiye sahip oldukları görülmektedir. Ancak bu kişiler Firavun'u yanlış yönlendirmekte, ona, fitne ve zulme sebep olacak emirler vermektedirler. Araf Suresi'nde Firavun'a şu şekilde hitap ettikleri bildirilir:

قَالُوا ارْجِهْ وَآخَاهُ وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ

“Dediler ki: "Onu ve kardeşini şimdilik bekletiver, şehirlere de toplayıcılar yolla.”1005[1005]

Firavun dönemindeki yönetim tarzını oligarşi olarak tanımlamak mümkündür. Oligarşi, "azınlık yönetimi" demektir. Bir sistemde, siyasi güç sadece sınırlı bir grubun elinde ise, o sistem bir oligarşidir. Oligarşinin gücü ise çoğu zaman askeri veya maddi gücünün miktarı ile doğru orantılıdır. Oligarşide yönetici kadrosu birkaç kişiden oluşabileceği gibi daha geniş kapsamlı da olabilir. Ancak her koşulda halka oranla bu küçük bir azınlıktır. Bu kişiler halkı kendi menfaatlerine göre, keyfi olarak yönetirler. Firavun düzeni de ayetlerden görüldüğü gibi bir oligarşidir.

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا عَالِينَ

"Firavun'a ve ileri gelen çevresine; fakat onlar büyüklendiler. Onlar, 'büyüklenen-zorba' bir topluluktur"1006[1006] ayetinde bildirildiği gibi, Firavun ve çevresi de kendi isteklerini zorbalıkla yaptıran bir topluluktur. Firavun'un yanındaki danışmanlar, büyücüler ve askerlerden oluşan oligarşik sınıf, halkın Firavun sistemine bağlı kalması için onu fikri yönden egemenlik altına almış, kitlelere Firavun'un üstün bir varlık olduğu yalanını telkin etmişti. Firavun ve yakın çevresi halka zulmetmekteydi. Bunu haber veren ayet şöyledir:

فَمَا أَمَنَ لِمُوسَىٰ إِلَّا ذُرِّيَّةٌ مِّنْ قَوْمِهِ عَلَىٰ خَوْفٍ مِّنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَن يَفْتِنَهُمْ وَإِنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ

"Sonunda Musa'ya kendi kavminin bir zürriyetinden (gençlerinden) başka -Firavun ve önde gelen çevresinin kendilerini belalara çarptırmaları korkusuyla- iman eden olmadı. Çünkü Firavun, gerçekten yeryüzünde büyüklenen bir zorba ve gerçekten ölçüyü taşıranlardandı."1007[1007]

Firavun sisteminin zalimliğini gösteren çok açık başka bir kanıt da, ülkedeki insanları, ırk veya inançlarına göre "firkalara" (zümrelere) ayırması ve bir kısmına kasıtlı olarak zulmetmesidir. Özellikle İsrailoğulları'nı hedef alan bu zulümden bir ayette şöyle söz edilir:

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضَعِفُ طَائِفَةً مِّنْهُمْ يُدَبِّحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ

"Gerçek şu ki, Firavun yeryüzünde (Mısır'da) büyüklenmiş ve oranın halkını birtakım firkalara ayırıp bölmüştü; onlardan bir bölümünü güçten düşürüyor, erkek çocuklarını boğazlayıp kadınlarını diri bırakıyordu. Çünkü o, bozgunculardandı."1008[1008]

Araf Suresi'nin 127. ayetinde ise Firavun'un, **"kahir bir üstünlüğe"** sahip olduğu bildirilir. Bu kahredici üstünlük Firavun'un güçlü ordusundan kaynaklanmaktadır. Bu sistemin ne kadar gelişmiş ve gücün ne kadar büyük olduğunu Firavun'un askerlerine verdiği emirlerden anlayabiliriz:

فَأَرْسَلَ فِرْعَوْنُ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ

"Bunun üzerine Firavun da şehirlere (askerler) toplayıcılar gönderdi."1009[1009]

قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ

"Dediler ki: "Onu ve kardeşini şimdilik bekletiver, şehirlere de toplayıcılar yolla."1010[1010]

1006[1006] Müminun,23/46

1007[1007] Yunus,10/83

1008[1008] Kasas,28/4

1009[1009] Şuara,26/53

1010[1010] Araf,7/111

Yukarıdaki ayetlerin de işaret ettiği gibi, Firavun çok baskıcı bir devlet mekanizmasına ve özellikle istihbarat sistemine sahipti. Öyle ki; belli bir hiyerarşi içinde ülkenin en ücra köşelerini bile denetleyebiliyordu. Bu denetim, Firavun yönetiminin katı disiplinini ve baskıcı uygulamalarını da göstermekteydi.

Sebe Melikesi'nin Hz. Süleyman ile görüştüktan sonra, Allah'a iman ettiğini ve Hz. Süleyman'a tabi olduğunu belirtmesi ise, Sebe Ülkesi'nde bu tarz bir baskının söz konusu olmadığına bir işaret olabilir. Sebe Melikesi'nin bu sözleri Kur'an'da şöyle bildirilir:

قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الصَّرْحَ فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً وَكَشَفَتْ عَنْ سَاقِهَا قَالَتْ إِنَّهُ صَرْحٌ مُّمَرَّدٌ مِنْ قَوَارِيرَ قَالَتْ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

“Ona denildi ki: "Saraya gir." Vaktâ ki onu gördü, onu derin bir su sandı, iki baldırını açıverdi. (Hazreti Süleyman) Dedi ki: "O hakikaten sırçalardan döşenmiş düz, açık bir yerdir.”1011[1011]

Sebe Devleti'nin yönetim şekli, ayetlerden de anlaşıldığı gibi, dönemin şartlarına göre "demokratik" ruha sahip bir sistemdir. Firavun sisteminin aksine, insanlar üzerinde bir baskı mevcut değildir. Devlet yönetiminde en önemli kararların dahi istişare ile alındığı, devlet kademeleri arasında uyum ve işbirliğinin sağlandığı, karşılıklı hoşgörünün, vicdan özgürlüğünün yaşandığı, hakların gözetildiği bir modeldir. Allah bizlere Firavun ve Sebe kıssalarındaki farklı sistemleri açıklayarak, hem din ahlakına şiddetle karşı olan bir sistemi, hem de din ahlakına yatkın bir toplum yapısının temel esaslarını öğretmektedir.

Sebe Halkının Uğradığı Son

Sebe Devleti'nin çok güçlü ordulara sahip olduğundan çeşitli ayetlerde bahsedilir. Sebe ordusunun komutanlarının Kuran'da aktarılan bir ifadesi, bu ordunun son kararı Sebe Melikesi'ne bıraktığını göstermektedir. Komutanlar, Sebe'nin kadın yöneticisine (Melikesi'ne) şöyle derler:

قَالُوا نَحْنُ أَوْلَا قُوَّةً وَأُولُوا بَأْسٍ شَدِيدٍ وَالْأَمْرُ إِلَيْكِ فَانْظُرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ

“Dediler ki: "Biz kuvvet sahipleriyiz ve şiddetli bir azim sahipleriyiz ve emir sana aittir. Artık bak, ne emredeceksen.”1012[1012]

Ancak Sebe Devleti'nin bu askeri gücü onlara hiçbir fayda sağlamamış ve peygamberlerinin uyarılarını dinlemeyen ve Allah'ın nimetlerine nankörlük eden Sebe halkı, nesiller sonra korkunç bir sel felaketiyle cezalandırılmıştır. Kur'an'da Sebe halkının yaşadığı yerler şöyle tarif edilmektedir:

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكِنِهِمْ آيَةٌ جَنَّتَانِ عَنْ يَمِينٍ وَشِمَالٍ كُلُوا مِنْ رِزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لَهُ بَلْدَةٌ طَيِّبَةٌ وَرَبٌّ غَفُورٌ

“Andolsun, Sebe' (halkı)nın oturduğu yerlerde de bir ayet vardır. (Evleri) Sağdan ve soldan iki bahçeliydi. (Onlara demiştik ki:) "Rabbinizin rızkından yiyin ve O'na şükredin. Güzel bir şehir ve bağışlayan bir Rabb(iniz var.)”1013[1013]

1011[1011] Neml,27/44

1012[1012] Neml,27/33

1013[1013] Sebe,34/15

Yukarıdaki ayetlerde de vurgulandığı gibi, Sebe halkı, estetik yönüyle çarpıcı, bereketli bağ ve bahçeleri olan bir toprakta yaşıyordu. Ticaret yolları üzerinde bulunan ve bu nedenle de refah düzeyi oldukça yüksek olan Sebe Ülkesi, dönemin en gözde beldelerinden biriydi. Hayat şartlarının ve ortamın böyle olumlu olduğu ülkede Sebe halkına düşen, ayette bildirildiği gibi **"Rablerinin rızından yemek ve O'na şükretmek"**ti. Ama öyle yapmadılar ve nankörlerden oldular. Ayetlerde Sebe halkının tavrı şu şekilde haber verilir:

فَاعْرَضُوا فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ وَبَدَّلْنَاهُمْ بِجَنَّتَيْهِمْ جُنَّتَيْنِ ذَوَاتِىْ اُكُلٍ خَمْطٍ وَّاَثَلٍ وَشَيْءٍ مِّنْ سِدْرٍ قَلِيْلٍ (٢٠) ذٰلِكَ جَزٰىنَاَهُمْ بِمَا كَفَرُوْا وَهَلْ نُّجٰزِىْ اِلَّا الْكَافِرَ

“Ancak onlar yüz çevirdiler, böylece Biz de onlara Arim selini gönderdik. Ve onların iki bahçesini, buruk yemişli, acı ılgınlı ve içinde az bir şey de sedir ağacı olan iki bahçeye dönüştürdük. Böylelikle nankörlük etmeleri dolayısıyla onları cezalandırdık. Biz (nimete) nankörlük edenden başkasını cezalandırır mıyız?”^{1014[1014]}

Sebe halkı, başarılarını ve zenginliklerini kendi çabalarının bir sonucu sandılar. Yüz çevirmelerinin karşılığını ise ayette bildirildiği gibi büyük bir selle aldılar ve helak oldular. Bu Allah'ın inkar eden tüm kavimlere verdiği İlahi bir karşılıktır. Allah'ın nimetlerine nankörlük eden, elçilerin gösterdiği hidayet yoluna uymayan ve gönderilen kitapları inkar eden her halk, mutlaka bu yaptıklarının karşılığını hem dünyada hem de ahirette alacaktır. Bu adetullahın (Allah'ın kanununun) bir sonucudur. Allah Hud Suresi'nde şu şekilde buyurmaktadır:

ذٰلِكَ مِّنْ اَنْبَاِ الْقُرٰى نَقُصُّهُ عَلَيْكَ مِنْهَا قَاتِمٌ وَحٰصِيْدٌ (٢٠) وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلٰكِنْ ظَلَمُوْا اَنْفُسَهُمْ فَمَا اَغْنَتْ عَنْهُمْ اِلٰهَتُهُمُ الَّذِى يَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مِنْ شَيْءٍ لَّمَّا جَآءَ اَمْرُ رَبِّكَ وَمَا زَادُوْهُمْ غَيْرَ تَتٰبٍ

“Bunlar, sana doğru haber (kıssa) olarak aktardığımız (geçmişteki) nesillerin haberleridir. Onlardan kimi ayakta kalmış, (hala izleri var, kimi de) biçilmiş ekin (gibi yerlebir edilmiş, kalıntısı silinmiş) dir. Biz onlara zulmetmedik, ancak onlar kendi nefislerine zulmettiler. Böylece Rabbinin emri geldiği zaman, Allah'ı bırakıp da taptıkları ilahları, onlara hiçbir şey sağlayamadı, 'helak ve kayıplarını' arttırmaktan başka bir işe yaramadı.”^{1015[1015]}

Arim Seli İle Helak Olan Sebe Kavmi

Tarihi kaynaklara göre Sebe halkı, Güney Arabistan'da yaşamış olan dört büyük uygarlıktan birisidir. Sebe halkı, tarihte medeni bir kavim olarak bilinmişlerdir. Bu kavmin en önemli eserlerinden olan Marib Barajı da, ulaştıkları teknolojik seviyenin önemli göstergelerindendir. Sebeliler daha uygarlıklarını kurma aşamasındayken buraya bir baraj inşa etmiş, sulama yapmaya başlamış ve bu baraj sayesinde de çok ileri bir refah seviyesine kavuşmuşlardı.

Marib'deki bu barajın yüksekliği 16 metre, genişliği 60 metre ve uzunluğu da 620 metreydi. Hesaplara göre baraj aracılığıyla sulanabilen toplam alan 9.600 hektardı ki, bunun 5.300 hektarı güney, geri kalanı ise kuzey ovasına aitti. Bu iki ova, Sebe kitabelerinde bazen "Marib ve iki ova" diye anılırdı.¹ İşte Kuran'daki "sağdan ve soldan iki bahçe" ifadesi, muhtemelen bu iki vadideki gösterişli bağ ve bahçelere işaret eder. Bu baraj ve sulama tesisleri sayesinde bölge, Yemen'in en iyi sulanan ve en verimli kesimi olarak ün yapmıştı.

¹⁰¹⁴[1014] Sebe,34/16-17

¹⁰¹⁵[1015] Hud,11/100-101

Bu baraj, MS 5 ve 6. yüzyıllarda geniş çaplı onarımlar görmüştü. Ancak bu onarımlar barajın MS 542 yılında yıkılmasını önleyemedi. Bu tarihte yıkılan baraj, Kur'an'da bahsedilen "Arim seli"ne yol açmış ve büyük tahribata neden olmuştu. Sebe halkının yüzlerce seneden beri işletmekte olduğu bağları, bahçeleri ve tarım alanları tamamen yok olmuştu. Barajın yıkılmasından sonra Sebe kavminin de hızlı bir gerileme sürecine girdiği görülmektedir; barajın yıkılmasıyla başlayan bu sürecin sonunda Sebe Devleti'nin de sonu gelmiştir.

Bu tarihsel gerçekler ışığında Kuran ayetlerini incelediğimiz zaman, ortada çok büyük bir uyum olduğunu görürüz. Arkeolojik bulgular ve tarihsel gerçekler, Kuran'da yazanlara işaret etmektedir. Kuran'da Sebe kavmine gönderilen azaptan "Seyl-ül Arim" yani "Arim seli" olarak bahsedilmektedir. Kuran'da geçen bu ifade, aynı zamanda bu selin meydana geliş şeklini göstermektedir. Zira "Arim" kelimesinin bir anlamı da baraj ya da settir. Dolayısıyla "Seyl-ül Arim" ifadesi de, setin yıkılması sonucunda meydana gelen bir sele işaret etmektedir.

"Kutsal Kitap Doğruyu Söyledi" (*Und Die Bibel Hat Doch Recht*) kitabının yazarı Alman arkeolog Werner Keller de, Arim selinin Kur'an'a uygun olarak gerçekleştiğini kabul ederek şöyle yazar:

"Böyle bir barajın olması ve yıkılarak şehri tamamen harap etmesi, Kur'an'daki bahçe sahipleriyle ilgili verilen örneğin gerçekten de meydana geldiğini kanıtlıyor."

Sebe halkının yaşadığı ve artık tümüyle ıssız bir harabe konumuna gelmiş olan Marib, şüphesiz, Sebe halkıyla aynı hatayı işleyen tüm insanlar için bir ibrettir. Onlar Allah'ın nimetlerine nankörlük edip zalimlerden olmalarının karşılığını bu felaket ile almış, sahip oldukları tüm zenginliklerini bir anda kaybetmişlerdir.^{1016[1016]}

Hz. Süleyman (a.s) Mûcizeleri

1-Sebe sûresi on ikici âyetinde bildirildiği üzere, rüzgârlar emri altındaydı.

2-Süleymân (aleyhisselâm) denizi geçmek istediği zaman, suyu çekilerek yol açılır, geçtikten sonra yine kapanırdı.

3- Âyet-i kerimede bildirildiği üzere, bütün cinniler emrindeydi. Ne zaman istese, kendisine, büyük büyük köşkler, sûretler, çanaklar, sâbit çömlekler, tencereler yaparlardı.

4-Süleymân (aleyhisselâm)'ın bir mührü vardı. Üzerinde ism-i âzam duâsı yazılıydı. O duâ ile her istediği kolay olurdu.

5- Karıncalara varıncaya kadar her hayvanın sesini işitir, dillerini anlardı.

6-Nereye gitmek istese, rüygâr emride olduğundan, kürsüsünü kaldırır, kürsüsünü berâberinde götürürdü.

7-Cinniler vâsıtasıyla denizdeki incileri, cevherleri yerde bulunan defineleri bilirdi. Kendisine Allahü teâlâ tarafından bildirilmeyen birşey yoktu.

^{1016[1016]} Detaylı bilgi için Bkz. Kavimlerin Helakı, 6. Baskı, Harun Yahya, 2001, Vural Yayıncılık.

8-Neml Vâdisinde, maiyetiyle berâber bir dağ üzerine konup, kaldığı esnâda o dağın yeşillik, çimenlik olması için, mübârek ellerine bir miktar su alıp, avucuyla o dağa serpti. Derhâl dağın üzeri çayırılık çimenlik oluverdi.

9-Süleymân (aleyhisselâm) bir yere gittiği vakit, berâberinde duvarlar da giderdi.

18-Hz.İLYAS (a.s) ve Mucizeleri

Kur'an-ı Kerîm'de ismi geçen peygamberlerden biri. Hz. Musa (a.s)'dan sonra gelen nesebi Hz. Harun (a.s)'a dayandığı rivayet edilen bir İsrailoğulları Peygamberi.

Hız. Musa'dan sonra İsrailoğullarının çeşitli boyları. Şam civarına yerleşmiştir. Şam bölgesindeki "Bek" şehrine yerleşen ve zamanla Allah'a isyan ederek haddi aşan bir Benu İsrail kabilesine Hz. İlyas (a.s)'ın gönderildiği rivayet edilmektedir. İlyas (a.s) Kur'an-ı Kerîm'de iki değişik sûrede anılmıştır. Bir yerde diğer Peygamberler ile birlikte ismi geçmiştir:

وَأَسْمِعِلْ وَأَذْرِيسَ وَذَا الْكَفْلِ كُلِّ مِنَ الصَّابِرِينَ

"(İbrahim'e) Zekeriya, Yahya, İsa ve İlyas'ı da bağışladık. Hepsi Salihlerdendi."1017[1017]

Diğer sûrede ise İlyas (a.s)'ın kıssası özetle anlatılmıştır. Musa ve Harun (a.s)'dan bahsedilmiş, onların Allah'ın salih kulları olduğu anlatıldıktan sonra İlyas (a.s)'ın kıssasına geçilmiştir:

وَإِنَّ إِلْيَاسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ

"Muhakkak İlyas da peygamberlerdendi."1018[1018]

Bu ayet-i kerime İlyas (a.s)'ın etrafında Yahudiler ve Hristiyanlar tarafından oluşturulmuş olan efsanevî kimliği aralamakta, onun Allah'ın diğer Peygamberleri gibi bir peygamber olduğunu anlatmaktadır. Buhârî, Kitâbu'l-Enbiyâ bölümünde İlyas (a.s) için bir bab açmış ve onun kıssasını anlatan es-Sâffât suresindeki ayetleri bu babda zikretmiştir. İbn Mes'ûd ve İbn Abbas'ın rivayetine göre Hz. İlyas ile İdris (a.s) aynı şahıstır.1019[1019] İdris (a.s) da Nuh (a.s)'ın babasının dedesidir.1020[1020]

İlyas (a.s) Peygamber olarak gönderildiği insanları dine davet etmiştir: "(Hz. İlyas) millete:

إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَلَا تَتَّقُونَ (*) أَتَدْعُونَ بَعْلًا وَتَذَرُونَ أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ (*) اللَّهُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ

"Allah'a karşı gelmekten sakınmaz mısınız? Yaratanların en iyisi olan, sizin de Rabbiniz önceki babalarınızın da Rabbi bulunan Allah'ı bırakıp da Ba'l putuna mı taparsınız?" demişti."1021[1021]

Ayet-i Kerime'de geçen "Ba'l" o kavmin tapındığı putun ismidir. Oturduğu şehirlerinin ismi "Bek" olan bu halkın, tapındıkları puttan dolayı şehirlerinin isminin "Ba'lebek" olduğu rivayet edilmektedir.

1017[1017] Enbiya,21/85

1018[1018] Saffat,37/123

1019[1019] Buhârî, Enbiyâ, 4

1020[1020] Buhârî, Enbiyâ, 5

1021[1021] Saffat,37/124-126

Rivayete göre Hz. İlyas İsrailoğullarına Hızır (a.s)'dan sonra gönderilmiştir. İnsanları Allah'a imana çağıran Hz. İlyas, kavminin Ba'l putuna tapmamasını emretmiştir. O bölgenin kralı önce iman etmesine rağmen daha sonra irtidat ederek Hz. İlyas (a.s)'ı öldürmeye kalkmıştır. Hz. İlyas yedi sene kadar dağlarda bayırlarda dolaşmış, insanları Tevrat'ın emirlerine davet etmiş, iman etmemeleri üzerine, o beldeye üç yıl hiç yağmur düşmemiştir. Daha sonra Hz. İlyas'ın duasıyla yağmur yağmasına rağmen yine İlyas (a.s)'a iman etmemişlerdir. Kendisinden sonraki Benûisrail Peygamberlerinden Kur'an'da ismi zikredilen Elyas'a (a.s)'ı Hz. İlyas yetiştirmiştir. Rivayete göre kavminin imansızlığına kızan İlyas (a.s), Allahu Teâlâ'dan kendisini gökyüzüne kaldırması için dua etmiş, bunun üzerine belirlenen bir yerde yanında Elyas'a (a.s) da varken gökten gelen ateş gibi bir ata binip havalanmış, nübüvvet simgesi olarak da aşağıda kalan Elyas'a hırkasını atmış ve semâya refedilmiştir.

Ancak şurası unutulmamalıdır ki bu rivayetler İsrailoğullarının Tevrat kökenli rivayetleridir. İşin doğrusunu en iyi Allah bilir.^{1022[1022]} Hz. İlyas (a.s)'ın, Hızır (a.s) ile yılda bir kez buluştuğuna inanılır, halk arasında bu buluşma Hızır İlyas (Hıdrellez) şeklinde simgelenmiştir.

Hz. İlyas (a.s)'ın Mûcizeleri

Abdullah ibni Abbâs'tan rivâyet edildiğine göre; Hz.İlyâs Baalbek'ten çıkınca, ilâhi emirleri bildirmek üzere dolaşırken yolu bir köye düştü. bu köydeki insanlara nasihat etti. Onları imâna dâvet etti. Köylüler onu severek köylerinde bir müddet kalmasını istediler. O da kabul etti ve İsrâiloğullarından ihtiyâr bir kadının evinde misâfir oldu. Bu kadının hasta bir oğlu vardı. Hastalığına bir türlü şifâ bulamamıştı. İhtiyâr kadın oğlunun durumunu Hz. İlyâs'a anlatarak çocuğunun şifâ bulup bu deritten kurtulması için Allahü Teâlâ'ya duâ etmesini istedi. Hz. İlyâs, üzülmeye şifâ Allahü Teâlâ'dandır, dedi. Abdest alıp iki rekât namaz kıldı. Hasta çocuğz şifâ vermesi için Allahü teâlâyâ yalvardı. Allahü Teâlâ duâsını kabul etti. Hasta çocuk iyileşti. Bu çocuğun adı Elyesa idi. Şifâ bulduktan sonra Hz. İlyâs'a imân etti. Yanından ayrılmadı. Ondan Tevrât'ı öğrendi. Hz. İlyâs'ın vefâtından sonra da İsrâiloğullarına peygamber olarak gönderildi.

Kur'ân-ı Kerim'in En'am ve Saffet sûrelerinde İlyâs (aleyhisselâm)'la ilgili haberler vardır:

"Zekeriya'yı Yahya'yı İsa'yı ve İlyas'ı da (hidayete eriştirdik.) Onların hepsi salihlerdendir."^{1023[1023]}

"Gerçekten İlyas da gönderilmiş (peygamber)lerdendi."^{1024[1024]}

"(İlyas) milletine: (Allah'a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız?"^{1025[1025]}

"Yaratanların en iyisini bırakıp da Ba'l'e mi taparsınız? demişti."^{1026[1026]}

"Sizin de Rabbiniz, sizden önce gelen atalarınızın da Rabbi olan Allah'ı?"^{1027[1027]}

"Bunun üzerine İlyas'ı yalanladılar. Onun için onların hepsi (cehenneme) götürüleceklerdir."^{1028[1028]}

"Ancak Allah'ın ihlâslı kulları müstesna."^{1029[1029]}

"Sonra gelenler içinde, kendisine bir ün bıraktık."^{1030[1030]}

"İlyas'a selâm!" dedi."^{1031[1031]}

"Şüphesiz biz, iyileri işte böyle mükâfatlandırırız."^{1032[1032]}

"Çünkü o, bizim mümin kullarımızdandı."^{1033[1033]}

^{1022[1022]} İbn Kesîr, Tefsiru'l Kur'ani'l Azîm, 7, 31

^{1023[1023]} Enam,6/85

^{1024[1024]} Saffet,37/123

^{1025[1025]} Saffet,37/124

^{1026[1026]} Saffet,37/125

^{1027[1027]} Saffet,37/126

^{1028[1028]} Saffet,37/127

^{1029[1029]} Saffet,37/128

^{1030[1030]} Saffet,37/129

^{1031[1031]} Saffet,37/130

^{1032[1032]} Saffet,37/131

^{1033[1033]} Saffet,37/132

19-Hz. ELYESA' (a.s.) ve Mucizeleri

İsrailoğulları'na gönderilen peygamberlerden biri.

Elyesa' (a.s.)'ın ismi Kur'an'da iki defa geçmekte:

وَأَسْمِعِ الْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ

“İsmail, Elyesa', Yunus ve Lût'u da (hidayete erdirdik). Hepsini âlemlere üstün kıldık.”^{1034[1034]}

وَأَذْكُرْ إِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ وَكُلٌّ مِنَ الْأَخْيَارِ

“İsmail'i, Elyesa'yı ve Zülkipl'i de an. Hepsi de hayırlı kimselerdendi.”^{1035[1035]}

Ahd-i Atık'te de Elîşa' şeklinde zikredilmektedir.^{1036[1036]} İslâm kaynakları ondan Elyesa' b. Uhtûb ismiyle bahsederler.

Elyesa' (a.s.), küçüklüğünde kötürüm bir vaziyetteydi. O sırada İsrailoğullarının peygamberi olan Hz. İlyâs, bir gün Yahudilerin azgınlığından kaçarak dul bir kadın olan Elyesa'nın annesinin evine sığınmış, kendisini koruyan bu kadının kötürüm oğluna yaptığı dua kabul olunarak Elyesa' sıhhatine kavuşmuştu. Bunun üzerine Elyesa', Hz. İlyâs'a iman edip ona tâbî oldu, hizmetinde bulundu, her gittiği yere onunla birlikte gitti.

Hz. İlyâs'tan sonra İsrailoğullarının ıslâhı ile meşgul olan, onlara va'z ve nasihatlerde bulunan Elyesa' (a.s.) Cenâb-ı Hak tarafından peygamberlikle görevlendirildi. Hz. Elyesa', hak dini tebliğ görevini var gücüyle yerine getirmeye çalışmasına rağmen İsrâiloğulları günden güne azıtıyorlardı.

Tevhîd düşüncesini yerleştirdikten sonra ruhunun alınmasını niyâz eden Elyesa' (a.s.)'ın bu duası kabul olundu ve o, yerine halef olarak Zül'l-Kıfl (a.s.)'ı bırakarak vefât etti.

Hız. Elyesa' (a.s.)'ın Mûcizeleri

1-Eriha şehri ahâlisinin içme suları acılaşmıştı. Bu durumu Elyesa aleyhisselâma bildirip, kendilerine yardımcı olmasını istemişlerdi. Bunun üzerine. Hz.Elyesa (aleyhisselâm) acılaşan suyun içine bir parça tuz atıp, "Tatlı ol!" deyince, Allahü Teâlâ'nın üznîyle su tatlı ve lezzetli olmuştur.

2-Borçlu ve dul bir kadın, Hz.Elyesa (aleyhisselâm)'a gelip, fakirliğinden şikâyetçi olmuştu. "Evinde neyin var?" deyince, kadın; "Bir kaşık kadar yağım var." dedi. Hz.Elyesa (aleyhisselâm), kadına; "Git, o yağı bir kab içine koy." buyurdu. Kadında gidip yağı bir kabın içine koydu. Hz.Elyesa (aleyhisselâm)'ın mûcizesiyle o yağ o kadar arttı ki, pekçok kap yağ ile doldu. Fakir kadın bundan borçlarını ödediği gibi, zengin de oldu.

^{1034[1034]} Enam,6/86

^{1035[1035]} Sad, 38/48

^{1036[1036]} Ahd-i Atık, I. Kırallar, 21, 16, 17, 19

20-Hz. ZÜLKİFL (a.s) ve Mucizeleri

Kur'ân'da adı geçen peygamberlerden biri.

Kur'ân'da iki yerde kendisinden bahsedilmektedir:

وَاسْمِعِلْ وَأَذْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلُّ مِنَ الصَّابِرِينَ (*) وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُمْ مِنَ الصَّالِحِينَ

"İsmâil, İdris ve Zülkifl, hepsi sabredenlerdendi. Onları rahmetimize soktuk. Şüphesiz onlar salih olanlardandı."1037[1037]

Âyette geçen "Zülkifl" adı değil lakabıdır ve "nasib ve kısmet sahibi" anlamına gelir. Fakat burada dünyevî zenginliği değil, onun üstün kişiliğini ve âhiretteki derecesini kastetmek için kullanılmıştır. Onun gerçek adı hakkında çok farklı rivayetler vardır. Yahudiler O'nun, İsrailoğullarının esâreti sırasında peygamber tayin edilen ve vazifesini Habur ırmağı yakınlarında bir bölgede yapan Hereksel olduğunu iddia etmişlerdir. Âlimlerin bir kısmı da onun Eyyub (a.s)'ın kendisinden sonra peygamber olan Bişr adındaki oğlu olduğunu söylemişlerdir. Fakat bu görüşlerin hiç biri kesinlik derecesine sahip değildir.

Zülkifl (a.s)'ın peygamber olmadığı söyleyenler olmuşsa da, âlimlerin ekseriyetine göre peygamberdir ve makbul olan görüş de budur.1038[1038]

Yüce Allah Eyyûb (a.s)'ın kıssasını arz ettikten sonra, peygamberlerinden bazılarını anmış ve onları övmüştür. İnsanları tevhide çağıran, Allah'ın sevgi ve övgülerini kazanan bu peygamberden biri de, Zülkifl (a.s)'dır. Bu konudaki âyetler şöyledir:

وَأَذْكُرْ عِبَادَنَا إِبْرَاهِيمَ وَاسْحَقَ وَيَعْقُوبَ أُولَى الْأَيْدَى وَالْأَبْصَارِ (*) إِنَّا أَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِ (*) وَإِنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنِ الْأَخْيَارِ (*) وَأَذْكُرْ إِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ وَكُلٌّ مِنَ الْأَخْيَارِ

"Kuvvetli ve basiretli kullarınız İbrahim'i, İshâk'ı ve Yâkub'u da an. Biz onları ahiret yurdunu düşünme özelliğiyle temizleyip, kendimize halis (kul) yaptık. Onlar bizim yanımızda seçkinlerden, hayırlılardandır. İsmâil'i, Elyesâ'ı, Zülkifl'i de an. Hepsi de iyilerdendir."1039[1039]

Taberî'de yer alan bir rivayete göre Zülkifl (a.s) Şam'da otururdu. Oradaki halkı Allah'a inanmaya, O'na ibadet etmeye ve dürüst bir şekilde yaşamaya çağırırdı ve orada vefât etti.1040[1040]

H.z.Zülkifl (a.s)'ın Mücizeleri

H.z.Zülkifl (a.s) sâlih bir kimse olduğu görüşünde olan Mücâhid'den aktarılan bir rivayete göre, yaşlanan Elyesa peygamber, kendisinden sonra insanları yönetecek birini yerine geçirip, nasıl icrâatta bulunacağını görüp sınamak ister. Üç şartı kabul eden birini yerine tayin edeceğini söyler ve şartlarını açıklar: Gündüzleri oruç tutacak, gecelerini İbâdetle geçirecek, ne yaparlarsa yapsınlar kimseye kızıp öfkelenmeyecek.

1037[1037] Enbiya,21/85, 86

1038[1038] Kurtubî, el-Cami'lî Ahkâmî'l-Kur'ân, Kahire 1967, 11, 327 vd.; el-Alusî, Ruhul-Meânî, Beyrut t.y., 17, 82; el-Mevdudî, Tefhimu'l-Kur'ân, İstanbul 1991, 3, 327

1039[1039] Sad, 38/45, 46, 47, 48

1040[1040] Taberî, Tarih, Mısır 1326, 1, 167

Bu şartları yerine getireceğini söyleyen şahsın teklifini birinci gün reddeden Elyesa, şartlarını ertesi gün de tekrar eder ve bu defa yine aynı şahıs talip olunca onu bu işe seçer.^{1041[1041]} Bu görüş mensuplarına göre, Zülkifl, Elyesa peygamberin ölümünden sonra onun makamına oturan ve verdiği sözleri yerine getirdiği için "Zülkifl" adı verilen bu gençtir.^{1042[1042]}

21-Hz. YÛNUS (a.s) ve Mucizeleri

Adı Kur'ân'da geçen peygamberlerden biri.

Soyu, Bünyamin vasıtasıyla Ya'kûb (a.s)'a ve onun vasıtasıyla de İbrâhim (a.s)'a dayanmaktadır. Bazı alimlerin naklettiğine göre, İsa (a.s) annesinin adıyla İsa b. Meryem diye anıldığı gibi, Yûnus (a.s) da annesinin adıyla Yûnus b. Matta diye anılmaktadır.^{1043[1043]} Buhârî'nin verdiği bilgiye göre ise, bu görüş yanlıştır. Aslında Matta, Yûnus (a.s)'ın annesinin değil, babasının adıdır. Yani Yûnus (a.s), Yûnûs b. Matta diye anılınca, babasının adıyla anılmış olur.^{1044[1044]}

Yûnus (a.s)'ın Ya'kub (a.s)'ın torunlarından olduğu, Kur'ân'da şöyle haber veriliştir:

إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا

"Nûh'a ve ondan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz gibi, sana da vahyettik. Nitekim İbrâhim'e, İsmail'e, İshâk'a, Yakub'a, torunlarına, İsa'ya, Eyyûb'a, Yûnus'a, Harûn'a, Süleyman'a da vahyetmiş ve Davud'a da Zebûr'u vermiştik."^{1045[1045]}

Bu âyette ifâde edildiği gibi İsâ (a.s), Eyyûb (a.s), Harun (a.s) ve Süleyman (a.s)'da Yunus (a.s) ile aynı soydan, Yakub (a.s)'ın torunlarındandır.

H.z.Yûnus (a.s)'ın nüfusu yüz bini aşkın bir şehrin halkına uyarıcı ve tevhide çağrıcı bir peygamber olarak gönderildiği, Kur'ân'da şöyle geçmektedir:

وَأَرْسَلْنَاهُ إِلَى مِائَةِ أَلْفٍ أَوْ يَزِيدُونَ

"Ve onu yüz bin insana, ya da daha fazla olanlara peygamber gönderdik."^{1046[1046]}

O'nun peygamber olarak gönderildiği bu yerin Ninova şehri olduğu nakledilmiştir. Ninova şehri, Dicle nehrinin kıyısında, şimdiki Musul'un yerinde bulunmaktaydı. Bu beldenin insanları küfrün içinde bulunuyorlardı ve putlara tapmakta idiler. Yûnus (a.s) onları küfürden ve putperestlikten nehyetmek bir de onlara, küfürlerinden dolayı tevbe etmelerini, Yüce Allah'ın varlığına ve birbirine inanmalarını emretmek üzere gönderilmişti.^{1047[1047]}

Yûnus (a.s)'ın adı, Kur'ân'ın çeşitli yerlerinde geçmekle beraber, Kur'ân'daki sûrelerden birine isim olarak verilmiştir. Kur'an'ın onuncu sûresinin adı, Yûnus sûresidir.

^{1041[1041]} İbn Kesir, Tefsir, IV, 586; Salebi, 261

^{1042[1042]} Prof. Dr. İsmail Yiğit, Peygamberler Tarihi, Kayıhan Yayınları: 370-372.

^{1043[1043]} İbn Sa'd, Tabakatü'l-Kübra, Beyrut 1957, 1, 55

^{1044[1044]} 126-ez-Zebîdî, Sahihî Buhârî Muhtasarı Tecridi Sarih Tercemesi ve Şerhî, trc: Kamil Miras, Ankara, 1971, 9, 152

^{1045[1045]} Nisâ, 4/163

^{1046[1046]} Saffat, 37/147

^{1047[1047]} Zemahşerî, el-Keşşâf, Kahire, t.y., 5, 126; et-Taberî, Tarih, Mısır 1326, 2, 42

Yûnus (a.s) milletini otuz üç yıl Allah'a imân etmeye, küfürden kurtulmaya davet etti, tebliğde bulundu ve peygamberlik vazifesini yerine getirdi. Ancak sadece iki kişi ona imân etti.¹⁰⁴⁸[1048]

Milletinin bu şekilde küfürde direnmesi ve imâna gelmemesi, Yûnus (a.s)'ın zoruna gitti. Yüce Allah onun bu kızgınlığını ve bunun neticesinde milletini terketmeye kalkışmasını şöyle haber vermiştir:

وَذَا التُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

"Zünnûn (Yûnus)'a gelince, o, öf keli bir halde geçip gitmişti. Bizim kendisini asla sıkıştırmayacağımızı zannetmişti. Nihâyet karanlıklar içinde; "Senden başka hiç bir ilâh yoktur. Seni tenzih ederim. Gerçekten ben zalimlerden oldum!" diye niyaz etti."¹⁰⁴⁹[1049]

Bu âyette Yûnus (a.s)'dan Zünnûn diye bahsedilmiştir. Zünnûn, balık sahibi demektir. Kur'ân'ın başka bir yerinde de, Yûnus (a.s) bu lakabla anılmıştır:

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْخُوْتِ إِذْ نَادَى وَهُوَ مَكْظُومٌ

"Sen Rabbinin hükmünü sabırla bekle. Balık sahibi (Yunus) gibi olma. Hani, o dertli dertli Rabbine niyaz etmişti."¹⁰⁵⁰[1050]

Hem bu âyette hem de yukarıdaki âyette Yûnus (a.s)'ın sabretmemesine, Allah'ın emri olmadan milletini terketmeye kalkışmasına işâret edilmiştir. Onun bu hali üzerine, Yüce Allah şöyle buyurmuştu:

فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُوا الْعَرْصِ مِنَ الرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ كَانَتْهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبُثُوا إِلَّا سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ فَهَلْ يُهْلَكُ إِلَّا الْقَوْمُ الْفَاسِقُونَ

"O halde, peygamberlerden azim sahibi olanların sabrettiği gibi sen de sabret."¹⁰⁵¹[1051]

Allah'ın müsaadesi olmadan Yûnus (a.s)'ın ayrılmaya kalkışması, iyi netice vermemiştir. Ninova'dan ayrılmak için bir gemiye binmişti. Geminin batmaya yüz tutması üzerine, hafiflemesi için yolculardan birinin suya atılması gerekti. Kimin suya atılacağını tespit için kur'a çekildi ve kur'a Yûnus (a.s)'a isâbet etti. Bu durum Kur'ân'da şöyle haber verilmiştir:

فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِينَ

"Gemide onlarla karşılıklı Kur'a çektiler de yenilenlerden oldu."¹⁰⁵²[1052]

İşin daha acısı, Yûnus (a.s) denize atıldıktan sonra bir balık onu yutmuştu. Yüce Allah Kur'ân'da onun bu durumunu şöyle haber vermiştir:

فَالْتَقَمَهُ الْخُوْتُ وَهُوَ مُلِيمٌ

¹⁰⁴⁸[1048] İbn Esir, el-Kâmil, Beyrut 1965, 1, 360; Sahihi Buhâri ve Tecridi Sarih Tercümesi, 9, 152

¹⁰⁴⁹[1049] Enbiya,21/87

¹⁰⁵⁰[1050] Kalem,68/48

¹⁰⁵¹[1051] Ahkâf, 46/35

¹⁰⁵²[1052] Saffat,37/141

"Yûnus, (Rabbinden izinsiz olarak kavminden ayrıldığı için) kendisi kötülüklerken, onu bir balık yuttu."1053[1053]

Burada Yûnus (a.s) hatasını anlamış ve nefsinı kınamaya başlamıştı. Balığın karnındaki karanlıklarda:

وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاصِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

"Senden başka ilâh yoktur. Sen eksikliklerden uzaksın, yücesin. Ben zalimlerden oldum!"1054[1054] diye dua etmeye ve Allah'a yalvarmaya başladı. Bu şekilde imân ve inançla Allah'a sığınması neticesinde, Yüce Allah onu affetmişti.1055[1055] Hz. Yûnus (a.s)'ın duasının kabul edildiği ve Allah tarafından bağışlandığı, Kur'ân'da şöyle dile getirilmiştir:

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذَلِكَ نُنَجِّي الْمُؤْمِنِينَ

"Biz de onun duasını kabul ettik ve onu tasadan kurtardık. İşte biz, insanları böyle kurtarıyoruz."1056[1056]

فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ (*) لَلَبِثَ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ

"Eğer tesbih edenlerden olmasaydı, (insanların) yeniden diriltilecekleri güne kadar onun karnında kalırdı."1057[1057]

Gücü her şeye yeten Yüce Allah, balığın karnındaki Yûnus (a.s)'ı öldürmedi. Bir süre sonra balık onu ağzı ile sahile bırakmıştı. Onun kurtuluş ve daha sonraki hali, Kur'ân'da şöyle haber verilmiştir:

فَنَبَذْنَاهُ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ (*) وَأَنْبَتْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِنْ يَقْطِينٍ

"(Ama balığın karnında bizi andı, tesbih etti), biz de onu hasta bir halde ağaçsız, boş bir yere attık ve üzerine (gölge yapması için) kabak türünden bir ağaç bitirdik."1058[1058]

Yûnus (a.s)'ın Allah tarafından affedilmesi ve büyük bir tehlikeden kurtarılması, Kur'ân'ın başka bir yerinde dile getirilmiştir:

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْخُوْتِ إِذْ نَادَى وَهُوَ مَكْظُومٌ (*) لَوْ لَا أَنْ تَدَارِكُهُ نِعْمَةٌ مِنْ رَبِّهِ لَبَدَّ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ (*) فَاجْتَبَيْهِ رَبُّهُ فَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ

"Sen Rabb'inin hükmüne sabret, balık sahibi (Yûnus) gibi olma. Hani o, sıkıntıdan yutkunarak (Allah'a) seslenmişti. Eğer Rabb'inden ona bir nimet yetişmeseydi, yerilerek çıplak bir yere atılırdı. Fakat (böyle olmadı), Rabb'i onun duasını kabul etti de onu salihlerden kıldı."1059[1059]

1053[1053] Saffat, 37/142

1054[1054] Enbiya,21/87

1055[1055] Maverdî, en-Nuketü ve'l-Uyûnu, Beyrut 1992, 3, 465 vd

1056[1056] Enbiya,21/88

1057[1057] Saffat,37/143, 144

1058[1058] Saffat,37/145, 146

1059[1059] Kalem,68/48, 49, 50

Yûnus (a.s)'ı bu sıkıntılardan kurtaran Yüce Allah, onun milletine de neticede hidâyeti nasip etti. Onlar da sonunda Allah'a imân edip tevhid'e sarıldılar. Onların tevbe edip hakka dönüşlerini ifâde eden âyet şöyledir:

فَآمَنُوا فَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ

"İnandılar, biz de onları bir süreye kadar geçindirdik."1060[1060]

Yûnus (a.s)'ın milletinin bu şekilde tevbe etmeleri, küfürden dönüp Allah'a inanmaları, Allah tarafından övülmüş, methedilmiştir:

فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةً آمَنَتْ فَأَنْفَعَهَا إِيْمَانُهَا إِلَّا قَوْمَ يُونُسَ لَمَّا آمَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ

"Keşke (azabı gördükten sonra) inanıp da, inanması kendisine fayda veren bir memleket olsaydı! (Azabı gördükten sonra inanmak, hiç bir memlekete yarar sağlamamıştır). Yalnız Yûnus'un kavmi, (azab henüz inmeden önce) inanınca, dünya hayatında onlardan rezillik azabını kaldırmış ve onları bir süre daha yaşatmıştı."1061[1061]

Hız. Yûnus (a.s)'ın faziletli bir insan olduğu, Yüce Allah tarafından şöyle haber verilmiştir:

وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَىٰ الْعَالَمِينَ

"İsmâil, el-Yesa', Yunus ve Lut'a da (yol gösterdik). Hepsi iyilerden idiler."1062[1062]

Hız. Muhammed (a.s) de onu şöyle övmüştür:

"Her kim ben Yûnus b. Mattâ'dan hayırlıym derse, yalan söylemiştir."1063[1063]

Yûnus (a.s) da, diğer peygamberler gibi, insanları küfrün şerrinden nehyetmiş ve Allah'a imân etmeye davet etmiştir. İnanan insanlar için, onun hayatından alınacak çeşitli ibretler vardır.

Hız. Yûnus (a.s) Mûcizeleri

1-Hız. Yûnus (aleyhisselâm), Kur'ân-ı Kerim'de bildirildiği üzere balığın karnında üç, yedi veya kırk gün yaşamıştır.

2- Hız. Yûnus (aleyhisselâm)'ın duâsı bereketiyle bulutlardan ateş çıkardı. Bir gün Nineve ve ahâlisi kendisinden bulutlardan ateş çıkarılmasını istediklerinde duâ etti ve bulutlardan ateş düşüp memleketin bir bölgesindeki ağaçları yaktı.

3- Hız. Yûnus (aleyhisselâm)'ın duâsı bereketiyle dağdan su çıkmıştır.

4- Hız. Yûnus (aleyhisselâm)'ın peygamberliğine bir keler şehâdet etmişti. Nineviler Hız. Yûnus (aleyhisselâm)'dan mûcize isteyince, Allahü Teâlâ'nın emriyle dağa işâret etti. Dağdan çıkan bir keler dile gelerek; "Ey insanlar! Biliniz ki, Yûnus Hak peygamberdir. Sizi Cennet'e, Rabbinizin mağfiretine devam ediyor." dedi.

1060[1060] Saffat,37/148

1061[1061] Yunus,10/98

1062[1062] Enam,6/86

1063[1063] Buhârî, Tefsiru sûre 6, 4

5- Hz.Yûnus (aleyhisselâm) Ninova hâkimini imâna dâvet etti. O zaman Hâkim; "Kapımda bulunan şu demir halka altın olursa imân ederim." dedi. Hz.Yûnus (aleyhisselâm) Allahü teâlânın emriyle elini kapının halkasına koydu. Demir halka altın hâline geldi.

6- Hz.Yûnus (aleyhisselâm) odun olmadığı halde su üstünde ateş yakmıştır.

7- Hz.Yûnus /aleyhisselâm), Hz.Dâvûd (aleyhisselâm) gibi güzel sesli olduğundan, tatlı sesli vahşi ve yırtıcı hayvanlara da tesir eder, onu dinlemek için etrâfında toplanırlardı.

22-Hz. ZEKERİYYA (a.s) ve Mucizeleri

Kur'ân'da adı gelen peygamberlerden biri. Soyu Dâvud (a.s)'a dayanmaktadır. Kur'ân'da anılan duâlarından,^{1064[1064]} anlaşıldığına göre, soyu daha sonra Yâkub (a.s)'a varmaktadır. ^{1065[1065]}

Hz.Zekeriyya (a.s) İsrâiloğullarının peygamberi olduğu gibi, aynı zamanda onların bilgini, reisi ve müşaviri yani danışmanı idi.^{1066[1066]}

Onun hakkında çeşitli âyet ve hadisler vardır. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre, Hz. Muhammed (a.s);" "Zekeriyya (a.s) marangoz idi"^{1067[1067]} diyerek O'nun elinin emeği ile geçinen bir sanat ehli olduğunu haber vermiştir.

Hz.Zekeriyya (a.s)'ın hanımı İsa (a.s)'ın annesi Meryem'in teyzesi İşâ idi. Zekeriyya (a.s) da, Meryem'e bakmakla meşgul oluyordu. O'na Beyt-i Makdis'te bir yer yapmıştı. O'nun odasına her girdiğinde, yanında kış mevsiminde yaz meyvesini ve yaz mevsiminde de kış meyvesini buluyordu. Zekeriyya (a.s), "Ey Meryem, bu sana nereden geliyor?" diye sorunca, Meryem, "Allah tarafındandır." diye cevap veriyordu.^{1068[1068]}

Hz.Zekeriyya (a.s) Hz. Meryem'in yanında böyle yaz mevsiminde kış meyvesini ve kış mevsiminde de yaz meyvesini görünce, Meryem'e bu nimetleri veren, buna gücü yeten yüce Allah, eşimin yaşı geldiği halde, bize hayırlı bir evlat verebilir şeklinde düşündü ve hayırlı bir evladın olması için Allah'a gizlice şöyle dua etti:

قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا (*) وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا (*) يَرْثُنِي وَيَرْثُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا

"Rabbim! Gerçekten kemiklerim zayıfladı, saçlarım ağardı, Rabbim!. Sana yalvarmaktan dolayı herhangi bir şeyden mahrum kalmadım. Doğrusu, benden sonra yerime geçecek yakınlarımın iyi hareket etmeyeceklerinden korkuyorum. Karım da kısırdır. Katından bana bir oğul bağışla ki, bana ve Yâkub oğullarına mirasçı olsun! Rabbim! O'nun, senin rızanı kazanmasını da sağla!"^{1069[1069]}

هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ

"Ya Rabbi! Bana kendi katından temiz bir soy bahşet!"^{1070[1070]}

^{1064[1064]} Meryem, 16/6

^{1065[1065]} Kurtubî, Ahkâmu'l-Kur'ân, Kahire 1967, 11, 82; er-Razî, Mefâtihu'l-Gayb, Mısır 1937, 5, 769

^{1066[1066]} Sa'l-ebî, el-Arais, 1951, 372

^{1067[1067]} Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, Mısır, 1954, 2, 405

^{1068[1068]} Kurtubî, Ahkâmu'l-Kur'ân, 4, 69 vd.

^{1069[1069]} Meryem,19/4,5,6

^{1070[1070]} Ali-İmran,3/38

وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَى رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ

"Rabbim! Beni tek başıma bırakma! Sen varislerin en hayırlısısın."^{1071[1071]}

Gücü her şeye yeten Yüce Allah, Zekeriyya (a.s)'ın duâsını kabul etti ve O'na bir erkek evlad vereceğini müjdeledi:

يَا زَكَرِيَّا إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ اسْمُهُ يَحْيَى لَمْ نَجْعَلْ لَهُ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا

"Ey Zekeriyya! Sana Yahya isminde bir oğlanı müjdeliyoruz. Bu adı daha önce kimseye vermemiştik."^{1072[1072]}

فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلَّى فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيَى مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ

"Mihrabda namaz kılmaya durduğu sırada, hemen melekler ona şöyle seslendi: "Haberin olsun! Allah sana Yahya adlı çocuğu müjdeliyor. O, Allah'tan gelen bir kelimeyi (İsâ'yı) tasdik edecek, milletin efendisi olacak, nefisine hakim bulunacak ve salihlerden bir peygamber olacaktır."^{1073[1073]}

Zekeriyya (a.s), Allah'ın verdiği bu müjdeye şaşıtı, hayret etti. Çünkü kendisi de hanımı da hayli yaşlı idiler:

قَالَ رَبِّ إِنِّي كُنْتُ لِي غُلَامٍ وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا

"Rabbim! Karım kısır, ben de son derece kocamışken nasıl oğlum olabilir?"^{1074[1074]} diyerek, bu ilginç müjde karşısında hayretini dile getirdi.

Yüce Allah ona şöyle cevap verdi:

قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَيَّ هَيِّئْ وَقَدْ خَلَقْتُكَ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ تَكُ شَيْئًا

"Rabbim böyle buyurdu. Çünkü bu bana kolaydır. Nitekim sen yokken, daha önce seni yaratmıştım."^{1075[1075]}

Kur'an'ın başka bir yerinde bu durum şöyle haber verilmiştir:

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَى وَأَصْلَحْنَاهُ لَهُ زَوْجَهُ إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ

"Zekeriyya'nın duasını kabul edip kendisine Yahya yı bahşetmiş, eşini de doğum yapacak hale getirmiştik. Doğrusu onlar iyi işlerde yarışıyorlar, korkarak ve umarak bize yalvarıyorlardı. Bize karşı gönülden saygı duyuyorlardı."^{1076[1076]}

^{1071[1071]} Enbiya,21/89

^{1072[1072]} Meryem,19/7.

^{1073[1073]} Ali-İmran,3/39

^{1074[1074]} Meryem,19/8

^{1075[1075]} Meryem,19/9

^{1076[1076]} Enbiya,21/90

Yüce Allah'ın bu güzel müjdesine son derece sevinen Zekeriyya (a.s);

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَ لَيَالٍ سَوِيًّا

"Rabbim! Öyle ise bana bir alamet var, dedi."^{1077[1077]}

Allah ona şu cevabı verdi:

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا زَمْزًا وَذِكْرًا رَبِّكَ كَثِيرًا وَسَبِّحْ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ

"Alâmetin; üç gün, işaretten başka şekilde insanlarla konuşmamandır. Rabbini çok an, akşam sabah hamdet!"^{1078[1078]}

Gün oldu, Zekeriyya (a.s)'ın nutku tutuldu. Mihrabdan çıktı ve milletine:

فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ أَنْ سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا

"Sabah-akşam Allah'ı tesbih edin! diye işârette bulundu."^{1079[1079]}

Zamanı gelince, Zekeriyya (a.s)'ın oğlu Yahya (a.s) dünyaya geldi.

Yukarıda görüldüğü gibi, Zekeriyya (a.s) ile ilgili olarak zikredilen âyetlerin çoğu, dua mahiyetindedir. O, çok dua eden, Allah'ın emir ve yasaklarına riayet ederek tam bir teslimiyet içinde yaşayan Yüce bir peygamberdi. Allah:

وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَى وَعِيسَى وَإِلْيَاسَ كُلٌّ مِنَ الصَّالِحِينَ

"Zekeriyyâ, Yahyâ, İsa ve İlyas'a da (yol göstermiştik). Hepsi iyilerden (idi)ler"^{1080[1080]} diyerek onu şahit peygamberlerle birlikte anmıştır.

Zekeriyya (a.s) bu şekilde ömrünü ibâdetle geçirdi. Daima insanları Yüce Allah'a inanmaya ve O'nun yolunda yürümeye çağırdı. fakat azmış olan, küfre dalan ve önünü görmeyecek kadar gözü dönenler, onu şehid ettiler.^{1081[1081]}

H.z.Zekeriyya (a.s)'ın Şehid Edilmesi

H.z. İsa'nın beşikte konuşması üzerine, Yahudiler ilzam oldular. H.z. Meryem'e yaptıkları bütün iftiraları çürümüştü. Fakat bir müddet sonra, tekrar aynı itham ve itiraflara başladılar. H.z. Meryam'e haşa zina isnad ediyorlar, hiç kimsenin babasız olmayacağını söylüyorlardı. "Bu işi olsa olsa Zekeriyya yapmıştır" diye Zekeriyya (as) gibi bir Peygamberi alışanı da ithama başlamışlardı. Bu fikir halk arasında işlene işlene nihayet H.z. Zekeriyya'yı öldürmeye teşebbüs edecek dereceye geldi. Galeyana gelerek halk masum Peygamber Zekeriyya (as)'ı şehid ettiler.

^{1077[1077]} Meryem,19/10

^{1078[1078]} Ali-İmran,3/41

^{1079[1079]} Meryem,19/11

^{1080[1080]} Enam,6/85

^{1081[1081]} Taberî, et-Tarih, Mısır 1326, 2, 16; Ahmet Cevdet Paşa, Kısus-ı Enbiyâ, İstanbul 1966, 1, 41

Hız. Zekeriya (a.s) Mucizeleri

1-Kalemleri, kendi kendine Tevrât'ı yazardı. Zekeriyâ (aleyhisselâm) Beyt-i Makdis'te maiyyetinde yetmiş kişi olduğu halde Tevrât yazarlardı. Yahûdilerin biri gelip; "Hak peygamber olsaydın, elinde Tevrât yazmaya muhtâç olmazdın; sen de elinle yazıyorsun, emrindekilerle rarnızda hiçbir fark görmüyorum." diye konuştu. Hz. Zekeriyâ bu söze çok üzüldü ve meraklandı. Cebrâil (aleyhisselâm) gelip: "Ey Zekeriyâ, buradan kalkınız! Kaleminize emr ediniz, kendi kendine yazsın!" dedi. Zekeriyâ kalkıp, emr edince, kalam istenen şeyi yazmaya başladı. O saatte kalem on iki sûre yazdı. Bu mucize ile birçok kimse imân etti.

2-Hz.Zekeriyâ (aleyhisselâm) Hz. Meryem'i terbiyesi altına aldığı vakit, yazılması lâzım gelen kefâletnâmeyi, kalemsiz, hokkasız yazmışlardır.

3-Kur'ân-ı kerimde bildirildiği gibi, Hz.Zekeriya (aleyhisselâm) ve Beyt-i Mukaddes hademe ve kayyimlerden yirmi dokuz kişi arasında Hz. Meryem'in kefâleti hakkında meydana çıkan ihtilaf üzerine herkes kendi kalemini Ürdün suyuna atmışlarken, yalnız Hz.Zekeriyâ (aleyhisselâm)'ın kalemi suyun üzerinde dikilmiş kalmıştır.

4-Ağaçlar, Hz.Zekeriyâ (aleyhisselâm)'la konuşurlardı. Yahûdilerden bir tâife kendisini şehit etmek üzere araştırırlarken, kendileri de onlardan kaçtığı vakit, bir ağaç; "Ey Allahın peygamberi, gel bende gizlen seni ben muhâfaza ederim" diye dile gelmişti.

5- Hz.Zekeriyâ (aleyhisselâm) su üzerinde yürür ve mübârek ayakları ıslanmazdı. Kendisi için suda yürümekle, karada yürümek arasında fark yoktu.

6- Hz.Zekeriyâ (aleyhisselâm)'dan mucize istendiği vakitte, yakınlarındaki ağaçlara mübârek eliyle işâret etmiş, hemen ağaçlar, köklerinden kopup, önlerine gelip kalmışlardır. Kur'ân-ı Kerim-in Âl-i İmrân, Meryem, Enbiyâ ve En'am sûrelerinde Hz.Zekeriyâ (aleyhisselâm)'la ilgili haberler verilmektedir.

23-Hz. YAHYA (a.s) ve Mucizeleri

Kur'an'da adı geçen peygamberlerden biri. Yüce Allah tarafından, Kur'an'da:

يَا زَكَرِيَّا إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ اسْمُهُ يَحْيَى لَمْ نَجْعَلْ لَهُ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا

"Ey Zekeriyya! Sana Yahya isminde bir oğlanı müjdeliyoruz. Bu adı daha önce kimseye vermemiştik" 1082[1082] ayeti ile haber verildiğine göre; Hz.Yahya (a.s.), Hz.Zekeriya (a.s)'ın oğlu idi. Kendisine Yahya adı da, Allah tarafından verilmişti.

Hz.Yahya (a.s)'nın yüzü güzel, kaşları çatık, saçları seyrek, burnu uzun, sesi ince ve parmakları kısa idi. O, Hz.İsâ (a.s)'dan altı ay önce dünyaya gelmişti. Yani Hz.İsâ (a.s)'dan altı ay büyüktü. Dolayısıyla, Hz.Musa (a.s)'nın şeraitiyle amel eden peygamberlerin sonuncusuydu.

Daha küçük yaşta iken, kendisine hikmet verilmişti. Yaşıtı olan çocuklar kendisine: "Ey Yahya! Bizimle gel, oynayalım" dedikleri zaman:

"Ben, oyun için yaratılmadım" derdi.1083[1083]

1082[1082] Meryem,19/7

1083[1083] Sa'lebî, el-Arais, Mısır 1951, 375 vd.

Onun küçüklüğünden itibaren böyle temiz, saygılı ve ibâdet ehli olduğu, Kur'an'da şöyle haber verilmiştir:

يَا يَحْيَى خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ وَآتَيْنَاهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا () وَحَنَانًا مِّن لَّدُنَّا وَزَكَاةً وَكَانَ تَقِيًّا () وَرَبًّا بِوَالِدَيْهِ وَلَمْ يَكُن جَبَّارًا عَصِيًّا () وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ
وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا

"(Ona çocukluğunda): Ey Yahyâ! Kitabı, kuvvetle tut! (dedik). Henüz çocuk iken, ona, hikmet'i verdik (Tevrat'ı öğrettik). Tarafımızdan (ona) bir kalb yumuşaklığı ve (günahlardan) temizlik (verdik). O, çok muttaki idi. Anasına ve babasına itaatlı idi, bir serkeş ve asi değildi. Dünyaya getirildiği günde, öleceği gün de, diri olarak (kabrinden) kaldırılacağı gün de, ona, selâm olsun!" 1084[1084]

Bu ayetlerde görüldüğü gibi Yüce Allah, Yahya (a.s)'ın çeşitli güzel vasıflarını haber vermiş ve onu selamla anmıştır. Bu, onun doğduğunda, vefat ettiğinde ve ahiret gününde Allah'ın himâyesinde bulunduğunu ifâde etmektedir. Her insanın başına geleceği kesin olan bu üç yalnızlık ve korku günlerinde Allah'ın selâm ve esenliği içinde olmak, ne büyük bir bahtiyarlıktır. Bu üç durumda Allah'ın himayesinde bulunmak, bir nevi devamlı bir şekilde Allah'ın himayesinde bulunmak demektir.1085[1085]

Yahya (a.s) Allah'ın emrettiği gibi kitabı kuvvetle tuttu. Önce Tevrat'a ve daha sonra İncil'e uygun hareket etti. Bu mukaddes kitapların hükümlerinin milleti tarafından yaşanması için çalıştı. Hz. Muhammed (a.s) onun bu mücâdelesini hakkında şöyle buyurdu:

"Yüce Allah, Zekeriyya (a.s)'ın oğlu Yahya (a.s)'a, hem kendisi amel etmek, hem de amel etmeleri için İsrail oğullarına emretmek üzere, beş kelime emretmişti. Kendisi bu hususta biraz ağır ve yavaş davranınca, İsa (a.s) ona:

-Sen, hem kendin amel etmek hem de amel etmelerini İsrâil oğullarına emretmek üzere, beş kelime ile emrolunmuştun. Bunu İsrail oğullarına ya sen tebliğ edersin, ya da ben tebliğ ederim, deyince, Yahya (a.s):

-Ey kardeşim! Sen bu vazifeyi yerine getirmekte beni geçersen, ben azaba uğramamdan veyâ yere batırılmamdan korkarım, dedi ve hemen İsrâil oğullarını Beytü'l-Makdis'te topladı. Beytü'l-Makdis, İsrail oğulları ile doldu. Yahya (a.s) yüksek bir yere oturarak Allah'a hamd ve senada bulunduktan sonra şöyle dedi:

-Yüce Allah, bana, hem kendim amel edeyim, hem de amel etmenizi size emredeyim diye beş kelime emretti. Onların ilki, Allah'a hiç bir şeyi Şerik koşmaksızın, O'na ibâdet etmenizdir. Bunun misâli, öz malı olan altın veya gümüşle bir köle satın alıp çalıştıran bir adama benzer ki, köle çalışmasının kazancını, efendisinden başkasına ödüyordur. Hanginiz, kölesinin böyle davranmasına sevinir, razı olur? Hiç kuşkusuz, sizi yüce Allah yarattı ve rızkınızı vermektedir. Öyle ise Allah'a, hiç bir şeyi şerik koşmaksızın, ibâdet ediniz.

Allah namaz kılmanızı size emretti. Namaza durduğunuzda, yüzünüzü sağa sola çevirmeyiniz. Şüphe yok ki Yüce Allah, kulu, yüzünü başka tarafa çevirmedikçe, hep ona yöneliktir.

Allah size orucu emretti. Bunun misâli, yanında misk kesesi olduğu halde, bir topluluk içinde bulunan ve hepsi ondaki misk kokusunu duyan bir kimseye benzer. Hiç şüphesiz oruçlunun ağzının kokusu, Allah'ın katında misk kokusundan daha güzeldir.

Allah size sadakayı emretti. Bunun misâli, düşmanın esir edip elini boynuna bağladıkları ve boynunu vurmak üzere yaklaştırdıkları bir kimseye benzer ki o, "canımı elinizden kurtarmak için size bir fidyeye, kurtulmalık versem, olmaz mı?" diyerek kendisini onlardan kurtarıncaya kadar, az çok kurtulmalık akçesi öder durur.

Allah size Allah'ı çok zikretmenizi, anmanızı da emretti. Bunun misâli, düşmanın süratle kendisini takip ettiği bir kimseye benzer ki, sağlam bir kaleye gelip onun içine sığınmıştır. İşte kul da, Allah'ı zikir ile meşgul oldukça, şeytandan böyle korunur."¹⁰⁸⁶[1086]

Bu hadiste görüldüğü gibi tevhid inancı, namaz, oruç, zekât ve zikir gibi ibâdetler, yalnız Hz. Muhammed (a.s)'ın ümmetine mahsus ibâdetler değildir. Daha önceki peygamberlerin de ümmetlerine emrettiği ibâdetlerdir.

Hz.Yahya (a.s)'da, babası Hz.Zekeriyya (a.s) gibi milleti tarafından şehid edildi.¹⁰⁸⁷[1087]

Hz. Yahya'nın Şehid Edilmesi

İsrail oğullarının reislerinde biri, Hz. Musa'nın şeriatına göre caiz olduğu halde, Hz. İsa'nın Şeriatı'nda haram edilmiş olan bir kızı nikahlamak istemiş; Nikah'ı kıyma için de Hz. Yahya'ya müracaat etmişti. Hz. Yahya, bu nikahı kıymaktan sakındı. Zira kendisi Hz. İsa'nın nübüvvetinden sonra onun şeriatıyla amel etmeye başlamıştı.

Kız tarafı Hz. Yahya'nın bu tutumuna gücendiler. Reise Hz. Yahya'nın öldürülmesi için ısrar ettiler. Bu ısrarlar üzerine reis'de Hz. Yahya'nın başını keserek, onu şehid etmiştir.

Hz. Yahya (a.s) Mûcizeleri

1-Taşın dile gelmesi: İsrâiloğulları, Yahûdi hükümdârı Birinci Herod'un emri üzerine Yahyâ aleyhisselâmı şehit etmek için arıyorlardı. Bu haberi duyan Hz.Yahyâ (aleyhisselâm) onlardan uzaklaşıyordu. Bu sırada bir kaya dile geldi: "Ey Allahın peygamberi! Bana gel" Hz.Yahyâ (aleyhisselâm) kayaya yaklaştığı zaman içinin kovan gibi oyulmuş olduğunu gördü. O taşın içine girdi. Hz.Yahyâ (aleyhisselâm)'ı şehit etmek üzere arayan kâfirler o kayaya yaklaştıkları zaman, o kayadan kâfirlerin üzerine oklar atılmaya başlandı. Bu durumu gören Yahûdiler geriye dönüp kaçtılar.

2- Gündüz vakti yıldız göstermesi: Hz.Yahyâ (aleyhisselâm) peygamber olarak vazifelendirilip Şam'a geldikten sonra insanlar ona; "Hakikaten peygambersen , bize gündüz gözü ile yıldızı göster." dediler. İnsanların bu isteği üzerine Hz.Yahyâ (aleyhisselâm) duâ edip gündüz güneşin çevresindeki yıldızlar görünmeye başladı. Kur'ân-ı Kerim'de Âl-i İmrân, Meryem ve Enbiyâ sûrelerinde Hz.Yahyâ (aleyhisselâm)'dan bahsedilmektedir.

¹⁰⁸⁶[1086] Tirmizî, es-Sünen, el-Emsâl, 3; Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 4, 202

¹⁰⁸⁷[1087] Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul 1971, 1, 421

24-Hz.MERYEM ve Oğlu Hz.İSA (a.s)

Hz. İsa'nın annesi Meryem, İmran bin Masa'nın kızıdır. Annesinin adı Hanne'dir, ki Hz. Zekeriyya'nın hanımı olan İşa'nın kız kardeşidir. Bu durumda İşa, Hz. Meryem'in teyzesidir.

İmran'ın karısı Hanne, artık yaşlanmaya başlamış; Fakat henüz çocuk sahibi olamamıştı. Bir gün bir ağaç altına oturmuş, ağacın dalları arasındaki kuş yuvasını seyretmeye başlamıştı. Ana kuşun yavrusunu beslemesi Hanne'nin içinde bir çocuk sahibi olma arzusu uyanmıştı ve tam bir ihlas içinde Rabbinde çocuk istemeye başladı.

Cenab-ı Hak'ta onun bu halis arzusunu ve duasını kabul etti. Hanne hamile olduğunu anlayınca çok sevindi ve Rabbinin bu lütfuna karşılık çocuğunu Mescd-i Aksa'nın hizmetine vermeye karar verdi. Bu konuda (Al-i İmran suresinde) şöyle açıklık getirmiştir:

إِذْ قَالَتِ امْرَأَةُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

"İmrân'ın karısı şöyle demişti: "Rabbim! Karnımdakini azatlı bir kul olarak sırf sana adadım. Adağımı kabul buyur. Şüphesiz (niyazımı) hakkıyla işiten ve (niyetimi) bilen sensin."1088[1088]

Hanne, nihayet çocuğu doğurdu. Ne yazık ki beklediği çıkmamıştı, doğan çocuk erkek değil kızdı. Ve duruma çok üzüldü. Çünkü geleneklere göre dine hizmette erkekler vardır. Hanne çocuğun ismini Meryem koydu. Beni israil lisanında Meryem "İbadet ve hizmet edici" manasındadır.

Hanne çocuğun kız olmasına rağmen nezirini ifa etmesi gerekiyordu. Kızın'ı alarak Beyt-i Makdise doğru yola koyuldu. Meryem'i oradaki din adamlarına teslim etti. Oradaki din adamlarının başında Zekeriyya (a.s) bulunuyordu. Hanne, her ne kadar Meryem kız ise de onu bir kere Allah yoluna adanmış bulunduğunu, onu bu haliyle kabul etmelerini rica etti.Onlarda bu ricayı kabul ettiler.

Çocuğun bakımı kimin üstleneceği hususu gündeme geldi. Önce Zekeriyya (a.s) öne atıldı, onun en yakın akrabası benim ve bana verilmelidir dedi. Fakat diğerleri razı olmadılar.

Daha sonra aralarında geçen bir münazara sonucu Hz. Meryem, Zekeriyya (a.s)'a verildi.1089[1089]

Hz. Meryem, kendi başına oturup kalkacak bir yaşa geldikten sonra, Hz. Zekeriyya ona Mescid-i Aksa'da hususi bir mahfel yaptırdı. Yanına yalnız kendisi girip çıkıyordu. Yiyeceğini de bizzat kendisi getiriyordu. Fakat her defasında da onun yanında türlü türlü yiyecekler görüyordu. Hz. Zekeriyya bu çocuğun sıradan birisi olmadığını, Allah indinde çok makul bir kul olacağını anlamıştı. Çünkü Hz. Meryem'e bu yiyeceklerin nereden geldiğini sorunca, her defasında:

"Allah tarafında geliyor" cevabını alıyordu."1090[1090]

Hz. Meryem artık epeyce büyümüşü. Ev halkından ayrılarak Mescid-i Aksa'nın doğu tarafında insanlardan hali bir yere çekilir; Orada devamlı ibadetle meşgul olurdu. Civarında hiç kimse olmadığı halde, Hz. Meryem, ansızın bir kimse gelme ihtimaline binaen, bir perde germişti. Böylece iffetini korumak hususunda tedbir ve ihtiyata riayet ediyordu.

1088[1088] Ali-İmran,3/35

1089[1089] Bkz:Al-i İmran,3\ 44

1090[1090] Ali-İmran,3/37

Günün birinde, Hz. Meryem o yerde ibadetle meşgulken Hz. Cebrail, insan suretine temessül etmiş olarak ona geldi. Azaları tam bir genç insan suretine girmişti. Hz. Meryem, aniden tanımadığı genç bir adamı karşısında görünce birden ürktü.^{1091[1091]}

Ne maksatla geldiğini bilmiyordu. Yoksa kötü maksatla mı gelmişti? Ona şöyle seslendi:

"Senin şerrinden Allah'a sığınırım. Eğer Allah'tan korkun varsa yanımdan çek git. Şerrinden emin kıl, beni..."^{1092[1092]}

Cebrail'in bu şekil gelmesi Hz. Meryem için bir imtihandı. Cenab-ı Hak, onun iffet ve namusunu ne derece titizlikle koruduğunu; ne derece iffet sembolü olduğunu aleme teşhir etmek istiyordu.

Hz. Cebrail, Hz. Meryem'in korkusunu izale için hemen Cerail (a.s) olduğunu bildirdi. Hz. Meryem'de kanaat getirdi.^{1093[1093]}

Cebrail bundan sonra Hz. Meryem'in yanına geliş amacını açıkladı:

قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَامًا زَكِيًّا

"Ey Meryem! Ben sana, umum kötü sıfatlardan ve hallerden temiz nur topu gibi bir oğul sahibi olacağını söylemek için geldim" dedi.^{1094[1094]}

Sonra doğacak çocuğun isminin Meryem oğlu Mesih İsa olduğunu, bu çocuğun sıradan bir çocuk olmadığını, henüz beşikte iken insanlarla konuşup hak ve hakikatleri haykıracağını sözlerine ekledi.^{1095[1095]}

Hz. Meryem, böyle beklenmeyen bir müjde karşısında şaşırıp kalmış, pek çok hayretine gitmişti. Cebrail (a.s)'a:

قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكُنْ بِعِثًّا

"Benim nasıl çocuğum olabilir ki, bana hiç bir insan şimdiye kadar el sürmedi. Hiç kimse ile evli değilim? Hiç bir zaman gayr-i meşru bir yola sapmadım."^{1096[1096]}

Cebrail (a.s) ona:

قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكِ هُوَ عَلَى هَيْنٍ وَلَنَجْعَلَهُ آيَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِنَّا وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا

"Bu işin Allah'ın kudretine göre gayet kolay olduğunu; Allah'ın Fail-i Muhtar olup dilediği şeyi yaratabilme, bir şeyi murad ettiği zaman "ol" demekle, o şeyin olduğunu; Cenab-ı Hakk'ın Hz. İsa'yı babasız olarak yaratmakla bütün insanlığa büyük bir ibret dersi vermek ve kudretinin azametini bir delil göstermek istediğini bildirdi."^{1097[1097]}

1091[1091] Meryem,19\ 17

1092[1092] Meryem,19/18

1093[1093] Meryem,19\19

1094[1094] Meryem,19/19

1095[1095] Al-i İmran,3\ 46

1096[1096] Meryem,19/20/3/47

1097[1097] Meryem,19/21/3/47

Cebrail (a.s) bu konuşmadan sonra Hz.Meryem'e doğru nefes olarak Meryem'in gömleğinin yakasından üfürmüş ve üfürdüğü, onun döl yatağına erişmiştir. Nihayet (Meryem) ona (İsa'ya) hamile kaldı.^{1098[1098]}

Gebelik hali çok zahmetliydi. İnsanların kendisine kötü nazarla bakmasında ayrıca bu zahmetin üstüne ikinci bir Üzüntü idi. Hz.Meryem'in günleri hep böyle üzüntü ve sıkıntı içinde geçiyordu. Birgün kaldığı yerin bahçesinde gezinirken kuru bir hurma ağacının altına gelmişti. Gebelik sancıları gittikçe artmıştı. Hurmanın da dalına yapışmak zorunda kaldı. Maddi ve manevi sıkıntılar için de kıvranıyor; kendi kendine:

فَاجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَى جَذْعِ النَّخْلَةِ قَالَتْ يَالَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًّا مَنْسِيًّا

"Ne olurdu bundan evvel ölseydim de bu günleri görmeseydim,de unutulup gitseydim" diyordum."^{1099[1099]}

Rivayete göre bu sıralarda mevsim kış olup Hz. Meryem'in yapıştığı bu hurma ağacında kuru idi. Hz.Meryem'in ağaca eli ile yapışması üzerine yeşermiş ve derhal meyve vermişti.

Cenab-ı Hak, Hz.Meryem'e ihsan ettiği bu kerametle, o'nun kederini azaltmak ve teselli etmek istemiştir.Ölmüş gibi kuru bir ağacın yeşerip meyve vermesi ile Hz.Meryem'in babasız çocuk arasında büyük bir benzerlik vardır. Böylece Hz. Meryem'in sıkıntıları hafifletilmek istenmiştir.

Nihayet aradan dokuz ay gibi bir zaman geçtikten sonra Hz.İsa dünyaya geldi.

Hız.İsa (a.s)'ın Peygamberliği Ve Daveti

Kur'ân-ı Kerim, Hz. İsa (a.s.)'ın hayatının safhaları, peygamberliği ve tebliğ faaliyeti hakkında çok az bilgi vermektedir. İncillerdeki bilgiler ise, bir kaç asır boyunca yapılan ilâvelerle gerçeklerden büyük ölçüde uzaklaşmış bulunmaktadır. Dolayısıyla bunlara güvenmek mümkün değildir. Ancak mukayeselerle bâzı doğrular tespit veya tahmin edilebilir.

Rivayet edildiğine göre Hz. Meryem, doğumundan kısa süre sonra, kendisine zina isnadında bulunan Yahudilerden veya hahamların anlattığı kehânetler sebebiyle kendisini ve çocuğunu ölümle tehdit eden Suriye kralı Herodos'tan korkarak, çocuğunu Mısır'a götürmüş, bu hükümdarın ölümüne kadar 12 yıl orada kaldıktan sonra tekrar Filistin'e dönmüştür.^{1100[1100]}

İbn Abbas'a dayandırılan bir habere göre, Hz. İsa (a.s.), çocukluğunda, Allah'ın lütfuyla hayret verici şeyler görürdü. Onun bu durumu Yahudiler arasında duyulunca, ona kötülük yapmak istediler. Hz. Meryem, ona bir kötülük yapmalarından çok korkuyordu. Neticede Allah Teâlâ, ona oğlunu Mısır'a götürmesini bildirdi ve o da emredileni yaptı. Onların gittiği yerin Dımaşk Gûta'sı veya Kudüs olduğu da söylenmiştir.^{1101[1101]}

Kur'ân-ı Kerim, anne-oğula yönelik bu ilahî himaye ve göçe kısaca işaret etmektedir:

وَجَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ آيَةً وَآوَيْنَاهُمَا إِلَى رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ

^{1098[1098]} Meryem,19\22

^{1099[1099]} Meryem,19\23

^{1100[1100]} İbnül-Esir, el Kamil fi Tarih, I, 312.

^{1101[1101]} İbn Kesir, Kasasu'l-enbiyâ, II, 684.

"Biz, Meryemoğlu İsa'yı ve annesini bir mucize yaptık. O ikisini oturmaya elverişli, akarsulu yüksekçe bir yerde barındırdık." ^{1102[1102]}

Hız. İsa (a.s.), iyi bir şekilde büyüdü, O, ağırbaşlı ve keskin anlayışlı bir çocuktur. Rivayete göre, annesi Filistin'e döndüğünde, 13 yaşına ulaşmış oğlunu, doğduğu köy olan Nâsıra'ya götürdü. Hız. İsa (a.s.), 30 yaşına ulaşmıca kadar bu kasabada yaşadı. Ne var ki, hayatının bu 17 yıllık süresi hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Hız. İsa (a.s.) 30 yaşında iken peygamberlik görevine getirildi ve insanları Allah'ın birliğini kabule davetle emrolundu. Kendisine hikmet verildi, Tevrat öğretildi ve İncil vahyedildi.

وَقَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَهُدًى
وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ وَلِيُحْكُمَ أَهْلَ الْإِنْجِيلِ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فِيهِ وَمَن لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

"O peygamberlerin peşinden, kendinden önceki Tevrat'ı tasdik eden Meryem oğlu İsa'yı gönderdik. Ve ona, içinde hidâyet ve nur olan ve kendinden önceki Tevrat'ı tasdik eden, Allah'tan korkanlar için bir hidâyet rehberi ve bir nasihat olan İncil'i verdik. İncil'e tâbi olanlar, Allah'ın onda indirdikleriyle hükmetsinler. Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenlere gelince, işte onlar, füsıklann tâ kendileridir." ^{1103[1103]}

Yahudilerin Hız. İsa (a.s.)'a iman etmeleri aslında çok kolay olmalıydı. Çünkü o, ümmetine kolaylık olmak üzere kaldırılan bazı hükümler dışındaki bütün hususlarda onların kitabı Tevrat'a tâbi olan bir peygamberdi. Bu âyette geçtiği gibi, sık sık Tevrat'ı tasdik edici olarak gönderildiğini hatırlatıyordu. Davetini yürütürken, insanları kendisine tâbi olmaya çağırıyor, Yahudileri içine düştükleri sapıklıklardan kurtarmaya gayret ediyordu. Haram ve helâl hususunda anlaşmazlığa düştükleri meseleleri açıklıyor, sonradan uydurdıkları haramların aslında helâl olduğunu söylüyordu;

وَلَمَّا جَاءَ عِيسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ وَلَآئِبِينَ لَّكُمْ بَعْضُ الَّذِي تَحْتَلِفُونَ فِيهِ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَبَّكُمْ فَاعْبُدُوهُ
هَٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ

"İsa, kavmine apaçık mucizelerle geldiği zaman demişti ki: Size hikmetle ve ayrılığa düştüğünüz şeylerin bir kısmını açıklamak üzere geldim. Allah'a karşı gelmekten sakının, bana itaat edin. Doğrusu Allah benim de Rabbidir, sizin de Rabbinizdir, artık O'na kulluk edin, doğru yol budur." ^{1104[1104]}

Hız. İsa (a.s.)'ın kavmi İsrailoğulları, Hız. Musa (a.s.)'dan sonra kendilerine çok sayıda peygamber gönderildiği halde, dinlerinden büyük ölçüde sapmış ve onu tahrif etmiş bulunuyorlardı. İçlerinde Sadûkîler olarak bilinen genellikle zengin ve aristokrat Yahûdilerden oluşan grup, ruhun ölümsüzlüğünü, Kıyameti ve Ahiret gününde hesaba çekilmeyi inkar ediyorlardı. Onlar, insanların yaptıkları iyi işlerin mükafatını, kötü işlerin cezasını dünyada gördüklerine inanıyorlardı. Tapınak görevlerinde hâkim durumda olan bu gurup, dinin ahkâmını değiştirmişler, dünya zevk ve lezzetlerine dalarak, dini bir takım semboller ve şekillere indirgemişlerdi. Tanrı Yahve ye ancak mabedin hizmetinde bulunan rahiplerle ulaşılabileceğine inanıldığı için, onların önemi son derece artmış bulunuyordu. Günlük takdimeleri onlar sunuyor, kanunların icrasını onlar takip ediyordu. Kudüs mabedinin hizmetini yürütmekle hem maddî hem de manevî imtiyaza sahip bulunan Sadûkîler, materyalist bir zihniyet taşıdıkları için, Hız. İsa (a.s.)'a şiddetle karşı çıktılar.

^{1102[1102]} Mü'minun , 23/50.

^{1103[1103]} Mâide, 5/46-47

^{1104[1104]} Zuhuf, 43/63-64.

Ferisîler denilen orta sınıfa mensup bir gurup Yahudi ise, Yahudi şeriatına bağlılıkları ve dindarlıklarıyla biliniyorlardı. Onlar, meleklerle, ölümden sonra dirilmeye ve ruhun ölümsüzlüğüne ve kadere inanıyorlardı. Bu mezhep mensupları da, sadece Tora'ya ve Yahudi geleneğine bağlı kalmak gayretiyle, Hz. İsa (a.s.)'ın dâvetine olumlu bakmamışlardır. Essenîler denilen cemâatin mensubu olan Yahûdiler ise, zâhidâne bir hayat süren ruhbanlar olarak, hayvan boğazlamayı reddeder, kurbanlarını dahi bitkilerden takdim ederlerdi. Bu grup mensupları, ruhun ölümsüzlüğüne, yeniden dirilmeye ve âhirete inanırlardı. Essenîler'in, Hristiyanlığı kendilerine yakın bulduğu söylenmektedir. İşgalci Roma kuvvetlerine düşmanlıklarıyla meşhur dindar milliyetçi Yahudilerin teşkii ettiği Zelotesler cemâatinin de, özellikle canlı tuttukları mesih inancı dolayısıyla Hristiyanlarla bir yakınlık içinde olduğu bilinmektedir.^{1105[1105]}

Hahamlar ve mâbed görevlileri, Tevrat'ı değiştirmekten, Allah'ın sözlerinin yerine kendi sözlerini koyarak para kazanmaktan kaçınmazlar, aksine bunu bir meslek haline getirirlerdi. Hazinelelerini doldurmak için, fakir fukarayı mabede kurban ve hediyeler sunmaya teşvik ederlerdi.^{1106[1106]} Onların bu tavrı, Kur'ân-ı Kerim'de şöyle açıklanmaktadır:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْأَخْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

"Ey iman edenler! Hahamlar ve papazlardan pek çoğu haksız yere insanların mallarını yerler. Onları, Allah'ın yolundan alı-koyarlar. Ey Muhammedi Altın ve gümüşü biriktirip Allah yolunda sar/etmeyenleri can yakıcı bir azap ile inzâr et."^{1107[1107]}

Bu dönemde, toplumda gelir dengesi altüst olmuş, büyük çoğunluk fakirlikle boğuşurken idareciler ve din adamlarından meydana gelen varlıklı üst sınıf, lüks ve sefahate dalmıştı, Toplumda ahlâksızlıklar, yolsuzluklar ve hastalıklar yaygın hâle gelmişti. Tıp ilminin ilerlemesine rağmen hastalıkların önü alınamıyordu. Yahudiler arasında zulüm ve haksızlıkların yayılması ve haram-helâl anlayışının bozulması hakkında şöyle buyurulmaktadır:

فَظَلَمُوا مِنَ الَّذِينَ هَادُوا حَرَمًا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ وَبِصَدَّهِمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ كَثِيرًا وَأَخَذَهُمُ الرِّبَا وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ وَأَكْلِهِمْ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

"Yahudilerin zulmetr leleri ve birçok kimseleri Allah'ın yolundan alıkoymaları, yasaklandıkları halde faiz almaları ve insanların mallarını haksız yere yemeleri sebebiyle daha önce kendilerine helâl kılınan temiz şeyleri haram kıldık. Onlardan kâfir olanlara can yakıcı bir azap hazırladık."^{1108[1108]}

Aslen bir Yahudi olan ve yahudi toplumu içinde büyüyen Hz. İsa (a.s.), davetini böylesine bozulmuş bir çevrede yürütüyor, insanlara Allah tarafından görevlendirilen bir peygamber olduğunu, yeni bir din icad etmeyip önceki peygamberleri ve Tevrat'ı tasdik etmekle vazifelendirildiğini ve Tevrat'ta yapılan değişiklikleri düzeltmek üzere gönderildiğini söyleyerek, insanları Allah'ın birliğini kabule, O'na kulluğa ve sadece O'nun emirlerine itaate çağırıyordu. İçinde bulundukları kötülüklerden sakındırıyor, âhirete iman etmeye ve o gün için hazırlık yapmaya davet ediyordu. Gurur ve kibiri, israf ve lüksü terk edip, zühd ve tevekküle, mütevâzi bir hayata çağırıyordu. Zulmü bırakmalarını ve aralarında iyi geçinmelerini istiyordu.^{1109[1109]}

^{1105[1105]} Geniş bilgi için bkz. Mehmet Aydın, Hristiyan. Kaynaklarına Göre Hristiyanlık, Ankara 1995, s.7-13.

^{1106[1106]} Ö. A. Ömer, II, 339; M. Ebu Zehre, Konferanslar, 41.

^{1107[1107]} Tevbe, 9/34.

^{1108[1108]} Nisa, 4/160-161.

^{1109[1109]} Prof. Dr. İsmail Yiğit, Peygamberler Tarihi, Kayıhan Yayınları: 587-591

Hz. İsa'nın Havarileri

İnciller'de anlatıldığına göre, insanları uyaran Hz. İsa (a.s.), arkasına takılan kalabalıklarla birlikte dolaşıyordu. Bu sırada akıl hastalarını, felçlileri ve diğer hastaları tedavi ediyordu. Hastaların tedavisinde gösterdiği bu fevkalâde başarı, bütün Suriye'de duyulmuştu. Çeşitli yörelerden akın akın hastalar ona geliyor veya getiriliyordu.^{1110[1110]} Bu arada ona iman edenlerin sayısı da giderek artıyordu. Onun yalan arkadaşları olan havariler, bütün zamanlarını onunla birlikte geçiriyor, davet faaliyetinde ona yardımcı oluyorlardı..

Havariler, Hz. İsa (a.s.)'a iman ederek, Allah rızası için onu destekleyen ve ona yardımcı olan yakın arkadaşlarıdır.^{1111[1111]} Onların on iki kişi olduğu rivayet edilir. Dini yaymak için etrafa gönderilmiş olmalarından "İsa'nın elçileri" diye de anılırlar. Kur'ân-ı Kerim, onlarla Hz.İsa (a.s.) arasında geçen bâzı konuşmaları nakletmiştir. Bu konuşmalarda, onların Allah'a ve rasülü Hz. İsa (a.s.)'a iman ederek Müslüman olduklarını açıkladıkları, Allah'a ve rasülüne itaat edeceklerine söz verdikleri, Hz. İsa (a.s.)'dan imanlarına şahitlik etmesini istedikleri görülmektedir. Yine Allah'tan kendilerini, Allah'ın birliğine şehâdet eden melekler, peygamberler, ilim sahipleri ve özellikle ahirette bütün ümmetlere şahitlik edecek son Peygamber Hz. Muhammed (a.s) ve ümmeti^{1112[1112]} ile birlikte yazması için niyazda bulundukları anlaşılmaktadır:

فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَى مِنْهُمُ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ أَمْنَا بِاللَّهِ وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ رَبَّنَا أَمْنَا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ

"İsa insanların inkârlarım hissedince, 'Allah uğrunda yardımcıları kimlerdir?' dedi. Havariler, 'Biz Allah'ın dininin yardımcılarıyız, Allah'a inandık, müslüman olduğumuza şahid ol. Rabbimiz! Senin indirdiğine inandık, Peygambere uyduk; bizi şahit olanlarla beraber yaz.' diye cevap verdiler."^{1113[1113]}

Yüce Allah, Havâri'leri biz müslümanlara örnek göstermiş, onlar gibi Allah'ın dininin yardımcıları olmamızı emrederek şöyle buyurmuştur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ فَأَمَّتْ طَائِفَةٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَى عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ

"Ey iman edenler! Allah'ın dininin yardımcıları olun. Nitekim Meryemoğlu İsa da havarilerine, 'Allah'a giden yolda benim yardımcıları kimdir?' diye sorunca, havariler, 'Allah'ın dininin yardımcıları biziz.' demişlerdi. Bunun üzerine İsrailoğulları'ndan bir gurup iman etmiş, bir gurup da inkâr etmişti. Ama biz, iman edenleri düşmanlarına karşı destekledik de muzaffer oldular."^{1114[1114]}

Hz. İsa (a.s.), davetini yürütürken, kendisine karşı zaman zaman işbirliği yapan iki önemli muhalefetle karşılaştı. Muhalefetin şiddetli kanadını, dinleri adına onun davetini engellemeye çalışan yahudiler teşkil ediyordu. Diğer muhalif gurup ise, o sırada Filistin ve çevresini işgal altında tutan Romalı idareciler idi, Yahudi hahamlarının Hz. İsa (a.s.) ve Hıristiyanlığı Roma idaresine karşı bir tehdit olarak göstermeye alışmaları, onları etkilemişti.

^{1110[1110]} Matta, IV/23-25.

^{1111[1111]} Havari kelimesinin menşei hakkında bkz. Kurtubî, Tefsir, IV, 97-98; Şevkânî, Tefsir, I, 345; Alûsî, Tefsir, III, 176-178; M. Esed, Kur'ân Mesajı, 99

^{1112[1112]} Bu şahitlik hakkında şöyle denilmektedir: "İşte böylece, sizin insanlığa şahitler olmanız, Rasül'ün de size şahit olması için, sizi orta yolu tutan mu'tedî bir ümmet kıldık." (Bakara sûresi, 2/143.)

^{1113[1113]} ÂI-i Imrân , 3/ 52-53

^{1114[1114]} Saf, 61/14.

Hız.İsa (a.s.)'ın Mucizeleri

Hız, İsa (a.s.)'ın davetini reddeden inkarcılar, onu zor duruma sokmak için, kendisinden mucize göstermesini istemeye başlamışlardı. Bu durum karşısında Allah Teâlâ, lütfettiğı büyük mucizelerle onu destekledi. Ona pek çok mucize lütfetti ki, onun meşhur mucizeleri şunlardır:

1. Çamurdan yaptığı kuşların, onun üflemesi üzerine canlanıp uçuşması.
2. Doğuştan kör olanların gözlerini sıvazlayarak görmelerini sağlaması.
3. Alaca hastalığına tutulanları eliyle tedavi etmesi.
4. Seslenmek veya dokunmak suretiyle Ölüleri diriltmesi.
5. İnsanların evlerinde yedikleri veya gizledikleri şeyleri bilerek onlara açıklaması.
6. Duası üzerine gökyüzünden mükemmel bir sofraya indirilmesi.

Hız. İsa (a.s.)'a verilen bu mucizelere, Kur'ân-ı Kerim'de şöyle işaret edilmiştir:

وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيِّ مِنَ التَّوْرَةِ وَلَا حِلَّ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَبَّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

"Ben size Rabbinizden bir âyet (mucize) ile gönderildim. Ben size çamurdan kuş gibi bir şey yapıp ona lifleyeceğim, Allah'ın izniyle, hemen canlı bir kuş olacaktır. Körleri, alaca hastalığına yakalanmış olanları iyileştiririm. Allah'ın izniyle, ölüleri diriltirim; yediklerinizi ve evlerinizde sakladıklarınızı da size haber veririm. İnanmışsanız bunda size bir delil vardır.

Benden Önce gelen Tevrat'ı tasdik etmekle beraber size yasak edilenlerin bir kısmını helal kılmak üzere, Rabbinizden size bir delil getirdim. Allah'tan sakının ve bana itaat edin; çünkü Allah benim de Rabbinizdir. O'na kulluk edin. İşte dosdoğru yol budur."^{1115[1115]}

Hız. İsa (a.s.), tıp ilminin son derece ilerlediğı bir zamanda gönderildiğı için, bu alandaki mucizelerle desteklenmişti. Ona lütfedilen bu mucizeler, her zaman olduğu gibi, herhangi bir insanın veya doktorun gerçekleştirmesi mümkün olmayan harikulade işler cinsindendi ve aklını kullanan herkes, bu mucizelerin ancak Allah'ın yardımıyla meydana gelebileceğini anlayabilirdi. Hız. İsa (a.s.), çamurdan bir kuş yapar ona üfleyince canlanıp uçardı. Yine Allah'ın izniyle, doğuştan kör olanların gözlerini iyileştirir, alaca hastalığına tutulanları tedavi eder; hattâ ölüleri diriltirdi. Yanına gelenlere ne yediklerini ve evlerinde ne biriktirdiklerini haber verirdi. Bu mucizeleri kendisinin yapmasının imkansız olduğunu ve bunları ancak Allah'ın emri ve izniyle yaptığını söyleyerek, insanları Allah'a kul olmaya ve O'na itaat etmeye çağırırdı.

Hız. İsa (a.s.)'a verilen bu mucizeler, ruhu inkârın yaygın olduğu bir ortamda, ruhun varlığını açıkça gösteren kesin deliller nevindendi. Çamurdan yaptığı bir kuşa üfleyince canlanıp uçuyor, çağırıldığı ceset canlanıp konuşuyordu. Bu, ancak çamurdan yapılmış kuşa veya cansız cesede yeniden ruh verilmesiyle olabilirdi. O, bu mucizelerle bir taraftan Allah'ın ölüleri diriltmeye kadir olduğunu bir taraftan da âhiretin varlığını ispat etmiş oluyordu. Zira o dönemde Yahudilerin ekserisi, Âhiret gününü inkâr ediyordu. Onlar, yeniden diriltilip hesaba çekileceklerine inanmıyorlardı.^{1116[1116]}

Kur'ân-ı Kerim, onun mucizelerinden bir başka yerde şöyle bahsetmiştir:

^{1115[1115]} Âl-i İmrân, 3/49-51.

^{1116[1116]} Önceki müfessirlere göre, Hız. İsa (a.s.)'a bu türden mucizeler verilmesinin sebebi, onun zamanında tıp ilminin yaygın ve İleri bir seviyede olmasıdır (bkz. İbn Kesir, Kasasul-enbiyâ, II, 696) Ancak Renan'ın, Hız. İsa (a.s.)'ın yaşadığı çevrede tıbbın yaygın olmadığı hususunu gündeme getirmesinden sonra, bu mucizelerin, yahudilerin ruhu inkâr etmeleriyle alâkalı olduğu fikri ortaya atılmış ve giderek kuvvet bulmuştur (bkz. Muhammed Ebu Zehra, Konferanslar, 39-40; ö. Ahmed Ömer, II, 342-343).

إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَىٰ وَالِدَتِكَ إِذْ أَيَّدْتُكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَإِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِأَذْنِي فَتَنفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا بِأَذْنِي وَتُبْرِئُ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ بِأَذْنِي وَإِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتَىٰ بِأَذْنِي وَإِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَنْكَ إِذْ جِئْتَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ

"Allah şöyle demişti: Ey Meryem oğlu İsa! Sana ve annene olan nimetimi an! Seni Ruhulkudüs (Cebrail) ile desteklemiştim; beşikte ve yetişkin iken insanlarla konuşuyordun. Sana kitabı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncil'i öğretmiştim. Sen iznimle çamurdan kuş gibi bir şey yapmış ona üflemiştin de iznimle canlanıp kuş olmuştu; anadan doğma körü, alaca hastalığına yakalanmış olanı iznimle iyi etmiştin. Ölülere iznimle diriltiyordun. İsrailoğulları'na mucizelerle geldiğinde, onlardan inkar edenler, 'Bu apaçık bir büyüdür.' dediklerinde, onların sana zarar vermelerini önlemiştim."^{1117[1117]}

Gökten İnen Sofra

Rivayet edildiğine göre, havariler, içinde bulundukları maddi imkansızlık ve açlık yüzünden, Hz. İsa (a.s.)'a başvurarak kendilerine gökten bir sofraya indirilmesi için Allah'a duâ etmesini istemişlerdi. Bu sofradaki yemekleri yiyecekler, kazandıkları güç ve kuvvet sayesinde Allah'a daha fazla ibâdet edeceklerdi.^{1118[1118]} Hz. İsa (a.s.), bunun kendileri için bir imtihan, bir fitne kılınmasından korktuğunu belirterek önce bundan kaçındı. Onlara, gerçekten inanıyorlarsa rızık hususunda Allah'a güvenmelerini tavsiye etti. Ancak havariler, isteklerinden vazgeçemediler ve gökten gönderilecek rızığa saygı gösterip onunla ihtiyaçlarını gidereceklerini, bu sayede peygamberliğine olan imanlarının daha da kuvvetleneceğini ve bu sofrayı peygamberliğini tasdik eden kesin bir mucize kabul edeceklerini söylediler. Onların niyetini hâlis bulan Hz. İsa (a.s.), sonunda tekliflerini kabul etti. Allah'a yalvararak, havariler ve açlık içinde bulunan diğer fakirler için, mucize olarak gökten bir sofraya göndermesini, bu sofranın öncekiler ve sonrakiler için bir bayram kılınmasını istedi. Onun dileğini kabul eden Allah Teâlâ, bu sofrayı indireceğini; ancak onu inkâr edecek olanları, hiç kimseye vermediği ağır bir ceza ile cezalandıracağını açıkladı. Kur'ân-ı Kerim'de, havarilerin bu istekleri ve söz konusu sofraya hakkında şu bilgi verilmiştir;

إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يَا عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ يُنْزِلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ قَالُوا نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَتَطْمَئِنَّ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ أَنْ قَدْ صَدَّقَتْنَا وَنَكُونَ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ

"Hani havariler, 'Ey Meryem oğlu İsa! Rabbin, gökten bize bir sofraya indirmeye güç yetirebilir mi?' demişlerdi. O da, 'Eğer iman ediyorsanız, Allah'tan korkun!' demişti. Bunun üzerine dediler ki: 'O sofradan yemeyi, kalblerimizin huzura kavuşması, senin bize doğru söylediğini bilmek ve ona şahidlik edenlerden olmak maksadıyla istiyoruz.'"^{1119[1119]}

Kur'ân-ı Kerim'de havarilerin istemiş olduğu mucize sofraya hakkındaki bilgi bundan ibarettir. Âyetlerde, bu sofranın gönderildiğini bildiren açık bir ifâde yoktur. Bu yüzden, müfessirler, sofranın gönderilip gönderilmediği hususunda ihtilâfa düşmüşlerdir. Ancak Taberi ve İbn Kesir başta olmak üzere müfessirlerin büyük ekseriyeti, sofranın gönderildiği ve onu inkar edenlerin şiddetle cezalandırıldığı görüşündedirler.^{1120[1120]}

^{1117[1117]} Mâide, 5/110.

^{1118[1118]} Başka bir rivayete göre İse, havariler, Hz. İsa (a.s.)'ın emriyle 30 gün oruç tutmuşlardı. Bunun ardından Hz. İsa (a.s.)'dan gökyüzünden kendilerine bir sofraya indirmesini istediler. Sofranın indirilmesini, oruçlarının Allah tarafından kabul edildiğine işaret sayacaklar ve ondaki yemekleri yiyeceklerdi. Ve aynı zamanda bu gün onlar için bir bayram olacak, zengin fakir yiyip içecekti (İbn Kesir, Kasasul-enbiyâ, II, 700).

^{1119[1119]} Mâide, 5/112-113.

^{1120[1120]} İbn Kesir, Tefsir, Beyrut 1401, II, 120; Kasasul-Enbiyâ, II, 702; Seyyid Kutub, Tefsir, IV, 497; Şevkânî, Tefsir, II, 93.

Bâzı rivayetlere göre ise, böyle bir mucize verildiği takdirde, onu inkâr edeceklerin azaba çarptırılacaklarını öğrenen havariler isteklerinden vazgeçmişler ve neticede sofraya gönderilmemiştir.

H.z. Muhammed (a.s.)'ın Geleceğini Müjdelemesi

Tevrat'ı tasdik etmekle mükellef olan Hz. İsa (a.s.)'ın insanlığa tebliğ etmekle yükümlü kılındığı önemli vazifelerinden biri de, ümmetine, kendisinden sonra Ahmed yani Muhammed isminde bir peygamberin gönderileceğini müjdelemektir. Cenab-ı Hak, bu hususu, onun diliyle hikâye ederek şöyle buyurmuştur:

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَآئِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ

"Meryem oğlu İsa, 'Ey İsrailoğulları! Doğrusu ben, Allah'ın, benden önce gelmiş olan Tevrat'ı doğrulamak ve benden sonra gelecek ve adı Ahmed olacak bir peygamberi müjdelemek için size gönderilmiş olan peygamberiyim.' demişti. Ama o İsa'nın müjdelediği peygamber, kendilerine apaçık delillerle geldiği zaman, 'Bu, apaçık bir sihirdir' dediler."^{1121[1121]}

Bu âyette, Hz. İsa (a.s.), asli görevleri arasında olan iki hususa işaret etmiştir. Birincisi kendisinden önce gönderilen Tevrat'ı tasdik etmek, ikincisi de, kendisinden sonra gelecek Ahmed isimli peygamberi müjdelemek. Hz. İsa (a.s.), böyle söylemiş olduğu halde, Yahudiler gibi, Hristiyanların çoğu da, Hz. İsa (a.s.)'ın Rasûlullah (a.s) hakkında vermiş olduğu bu müjdeyi gizlemişler veya tahrif ve inkâr yoluna gitmişlerdir. Peygamberimiz (a.s.)'ın davetiyle karşılaştıklarında, onu sihirbazlıkla itham etmişler ve, "Bu Ahmed, o müjdelenen Rasûl değil, bu şahıs açık sihirlerle bizi. aldatmak istiyor" diyerek hainlik etmişlerdir. Ancak onlar, İncillerde Rasûlullah (a.s.)'den bahseden ve onu müjdeleyen bilgileri ne kadar tahrif etmeye çalışmış olsalar da, bugün ellerinde bulunan muharref İncillerde dahi onun hakkında gerçeği açıkça ortaya koymaya yetecek miktarda bilgi bulunmaktadır.^{1122[1122]}

Rasûlullah (a.s) de, kendisini müjdelemiş olan Hz. İsa (a.s) hakkında şöyle demiştir:

"İsa'ya insanların en yakını benim. Peygamberler baba bir kardeşirler. Benimle İsa'nın arasında peygamber yoktur."^{1123[1123]}

H.z. İsa (a.s.)'a Kurulan Tuzak Ve Gökyüzüne Ref'i

İsyanları ve azgınlık sebebiyle Allah'ın lanetini hakeden ve peygamberlerinin diliyle lanetlenen Yahudiler^{1124[1124]} büyük ekseriyetle, gösterdiği açık mucizelere rağmen, Hz. İsa (a.s.)'ın davetini reddederek ona düşman kesildiler. İçinde bulundukları kötülükleri işlemeye devam ettiler ve onu davetten vazgeçirmek için her türlü kötülüğe başvurdular. Önceki peygamberlere yapmış oldukları kötülükleri ona ve ona iman eden az sayıdaki arkadaşlarına yapmaya başladılar. Yahudiler, Hz. İsa (a.s.) ve davetini, servetleri ve menfaatleri için büyük bir tehlike olarak görüyorlardı. Onun insanları kanaatkarlığa, iffet ve zühde davet ederek onları faiz, rüşvet ve zulmü terke çağırması, bundan zarar görecektik üst tabakayı harekete geçirmişti. Onu Romalı idarecilere şikâyet ederek, insanları saptıran, halkı birbirine düşüren, baba ile evladının arasını ayıran ve halkı idarecilere karşı

^{1121[1121]} Saf, 61/6.

^{1122[1122]} Tevrat ve İnciller'deki Rasûlullah (a.s.)le ilgili rivayetler hakkında bkz. Abdülahad Davud, Tevrat ve İncil'e Göre Hz. Muhammed (trc. Nusret Çam), İzmir 1990; Elmalılı, VIII, 12-17

^{1123[1123]} Müslim, Fezâil, 40.

^{1124[1124]} Yahudilerin peygamberleri tarafından lanetlenmesi hakkında şöyle buyurulmaktadır:

"İsrailoğulları'ndan inkar edenler, Davud'un ve Meryem oğlu İsa'nın dilinden lanetlendiler. Bu, onların isyan etmeleri ve ağır gitmelerindendi. Onlar, yaptıkları kötülüklerden birbirlerini menetmiyorlardı. Yaptıkları şey ne kötü idi." (Mâide, 5/78-79)

isyana çağırın birinin ortaya çıktığını söylediler. Roma Kayser'inin saltanatını ortadan kaldırmak için çalıştığını yaydılar. Ona çok ağır bir iftira atarak, veled-i zina olduğunu söylediler. Jurnalciler neticede, maksatlarına nail olmuşlar, Romalı idarecileri Hz.İsa (a.s)'ın peşine takmışlar, onun ölüm fermanını çıkartmışlardı.

Hız. İsa (a.s.)'ı ölüm cezasına çarptırmaya karar veren Romalı yönetici, bir askeri müfrezeyi onu yakalayıp getirmekle görevlendirmişti. Askerler onun evini kuşatmış hücumda hazırlanıyordu. Ancak Cenab-ı Hak, onların tuzaklarını boşa çıkardı, sevgili peygamberi Hz. İsa (a.s.)'ı gökyüzüne kaldırarak onların elinden kurtardı. İçeri girenler, Allah tarafından ona benzetilen birini İsa zannederek yakalayıp çarmıha gerdiler. Allah Teâlâ, tuzaklarını aleyhlerine çevirip nebisini onlardan kurtarmış ve onu öldürdüklerini zanneden bu şaşkınları sapıklık içinde bırakmıştı:

وَمَكَرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ، إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِيَ عَلَيْكَ إِذْ أَخْرَجْتَهُ بِالْحَقِّ إِتَابًا وَإِذْ عَلِمْتَ لَوْلَى اللَّهِ لِلنَّاسِ لَمْ يَقُمْ بِبَنِي إِدْرِكَاءَ وَهَلِ الْآخِرَةُ مِنَ الْأُولَىٰ أَدْنَىٰ أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتِلَةَ تَوْبَعًا أَوْ لَا تَذَكَّرُونَ؟ فَاصْلَحُوا مَا بَيْنَكُمْ إِنِّي مُؤَفِّيكُمْ بِهِ ثُمَّ أُغْفِرْ إِلَيْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَأَخْرِجَكُم مِّنْ ذَٰلِكُم بِإِذْنِي وَلَوْ أَنِّي جَاعِلٌ فِي الدُّنْيَا آسَاءً مُّجْرِمِينَ لَّوَجِدُوكُم بِهَا مَسْفُوحِينَ وَلَا تُؤْمِنُونَ إِلَّا بِالَّذِينَ آمَنُوا فَلَا يَصْعَدُ الْكَلَامُ الْغَائِبَ أَوْ لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ فَالَّذِينَ كَفَرُوا رَبُّهُمْ أَعْتَدَ لَهُمْ الْعَذَابَ الَّذِي لَمْ يَغْنَبْهُ الْكَافِرُونَ أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ

"Onlar tuzak kurdular, Allah da onları kurdukları tuzağa düşürerek cezalandırdı. Allah, tuzak kuranların cezasını en iyi verendir, Allah demişti ki: 'Ey İsa! Seni eceline kavuşturacak olan benim. Seni kanma yükselteceğim, seni inkâr edenlerden tertemiz olarak ayıracağım. Sana uyanları, Kıyamet gününe kadar, inkâr edenlerin üstünde tutacağım. Sonra dönüşünüz banadır. Ayrılığa düştüğünüz hususlarda aranızda hükmedeceğim. İnkâr edenleri de dünya ve dhirette şiddetli azaba uğratacağım. Onların hiç yardımcıları olmayacaktır.' İnanıp yararlı iş işleyenlere gelince, Allah, onların ecirlerini tastamam verecektir. Allah zâlimleri sevmez."^{1125[1125]}

Âyette belirtildiği gibi, içeri giren askerler Hz. İsa (a.s)'ı değil, ona benzetilen birini öldürmüşlerdi. Dolayısıyla Hz. İsa (a.s)'ın o sırada Allah tarafından öldürülmekten kurtarıldığı kesindir ve bu hususta İslâm alimleri arasında bir ihtilâf yoktur. Ancak âyette geçen **"Yâ İsa! İnnî müteveffike ve râfi'uke üeyye= Ey İsa! Ben, seni vefat ettireceğim ve seni katıma yükselteceğim"** ibaresi, müfessirler tarafından farklı şekillerde anlaşılmış, bu yüzden Hz. İsa (a.s)'ın Allah'ın katına yükseltilme keyfiyeti ve ne zaman öleceği meselesi tartışma konusu olmuştur. Müfessirler, bu ifâdenin tefsiri hususunda çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. Bu görüşlerden bâzıları şöyledir:

1. Bu ibare ile, Hz. İsa (a.s)'ın o anda Allah nezdine kaldırılacağı, daha sonra vefat zamanı yaklaşıncı yeryüzüne indirilip vefat ettirileceği kastedilmiştir. Buna göre ifâdede takdim ve te'hir vardır: Takdiri, "İnnî râfi'uke İleyye ve müteveffike ba'de zâlike=Ben seni katıma yükselteceğim ve daha sonra vefat ettireceğim" şeklindedir.

Yâni Yüce Allah, Hz. İsa (a.s.)'ı kafirlerin öldürmesinden kurtararak nezdine kaldırmıştır, ölüm vakti gelince, onun ecelini normal bir ölüm şeklinde Azrail vasıtasıyla verecektir. Dolayısıyla o suikast sırasında ölmemiş, olaydan önce Allah katma yükseltilmiştir. Düşmanları ise ona benzetilen birini Hz. İsa (a.s) zannederek çarmıha germek suretiyle öldürmüşlerdir. İslâm âlimleri arasında meşhur olan görüş de budur.^{1126[1126]}

2. "Müteveffike=senin ecelini vereceğim" ifadesiyle, ölüm vefatı değil, dünyadan semâya kaldırılması kastedilmiştir. Taberi, bu görüştedir.

3. Buradaki ölümle uyku kastedilmiştir. Bu görüşte olan müfessirler, Kur'ân-ı Kerim'de ölümün uyku mânâsına kullanıldığı şu âyetleri görüşlerine delil gösterirler:

1125[1125] Âl-i Imrân, 3/54-58

1126[1126] Sevkanî, Tefsir, I, 344

وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُم بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُم بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ لِيُقْضَىٰ أَجَلٌ مُّسَمًّى ثُمَّ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ ثُمَّ يُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

"Geceleyin sizi öldüren (öldürür gibi uyutan, sizi her türlü tasarruftan alıkoyan), gündüzün ne elde ettiğinizi bilen O'dur. Sonra tayin edilen vâdenin tamamlanması için sizi gündüzün diriltir gibi uyandırır. Sonra dönüşünüz yine O'nadır. Nihayet O, yaptıklarınızı size haber verecektir."^{1127[1127]}

اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

"Allah, insanların ruhlarını ölüm anında alır. Henüz ölmemiş dirilerin ruhlarını da uyurken alır. Uyurken eceli gelenlerin ruhlarını bedene göndermeyip tutar, eceli gelmeyenlerin ruhlarını ise, belli bir vakte kadar bedene iade eder. Şüphesiz ki, bunda, düşünen bir kavim için nice büyük deliller ve ibretler vardır."^{1128[1128]}

Görüldüğü gibi, bu iki âyette uyuyanlar, ruhları o sırada alındığından, uykuda iken hiç bir şey düşünemedikleri ve yapamadıkları için ölümlere benzetilmişlerdir. Bu âyetleri delil kabul eden müfessirler, Hz. İsa (a.s)'ın, kendisine bir korku ulaşmaması için uyutularak gökyüzüne kaldırıldığını ileri sürmüşlerdir.

Bu görüşü tercih eden müfessirlerden İbn Kesir şöyle der: "Sahih olduğunda kesinlik olan görüşe göre, Allah, İsa'yı uyku ile öldürdükten sonra gökyüzüne kaldırmış, onu, kendisine eziyet etmek için zamanın kâfir idarecilerine jurnalleyen Yahudilerin yapmak istediği kötülüklerden kurtarmıştır."^{1129[1129]}

4. "Müteveffike=senin ecelini vereceğim" ifadesiyle, doğrudan Hz. İsa (a.s)'ın vefatı kastedilmiştir. Dolayısıyla o da diğer peygamberler gibi vefat etmiştir. Bu ifâdeden sonraki 'Allah'ın onu kendi katına yükseltmesi" sözüyle ise, onun ölümünden sonra, Allah katında yüksek derecelere çıkarılması kastedilmiştir. Bu bakımdan onun durumu, Hz. İdris (a.s)'ın durumundan farksızdır. Nitekim Allah Teâlâ, Hz. İdris (a.s) hakkında şöyle buyurmaktadır: **"Onu yüksek bir mekâna çıkardık."**^{1130[1130]}

5. "Seni vefat ettireceğim" ifadesiyle, ruhunun geçici bir süre için alınması kastedilmiştir. Bu görüşü benimseyenlere göre, Cenab-ı Allah, Hz. İsa (a.s)'ı semâya yükseltinceye kadar üç veya yedi saatlik bir süre için vefat ettirmiştir. Ancak bu ihtimâl zayıf görülmüştür.^{1131[1131]}

İslâm alimleri, Kur'ân-ı Kerim'de bu konuda verilen bilgiler açık ve kesin olmadığı için, söz konusu ibareden bu farklı sonuçları çıkarmışlardır. Kesin olan tek durum, Hz. İsa (a.s)'ın aşılmadığı ve ona benzetilen birinin çarmıha gerildiği hususudur. Konunun diğer yönleri, ihtilâfa açık bulunmaktadır. Bununla birlikte o, az önce belirttiğimiz gibi, müfessirlerin ekseriyetine göre, cismi ve ruhu ile Allah'ın katma çıkarılmıştır. Ancak bâzı müfessirler, sâdece ruhunun yükseltildiği neticesine ulaşmışlar ve Yüce Allah'ın, mütecavizlerin elinden kurtarmak suretiyle onu manevî derecelere yükselterek şanını yücelttiğini ileri sürmüşlerdir.

^{1127[1127]} En'am, 6/60

^{1128[1128]} Zümer, 39/42

^{1129[1129]} İbn Kesir, Tefsir, I, 365-367, Kasasul-enbiyâ, II, 711; ayrıca bkz. Zemahşerî, Tefsir, I, 432-433; Salebi, 400

^{1130[1130]} Meryem, 19/57.

^{1131[1131]} Bu görüşler hakkında bkz. Elmalı, a.g.e, II, 372-375

Muasır Avrupalı ilim adamlarından bazıları da, çarmıh olayının uydurma olduğu görüşündedirler. Bunlardan Alman Ernest die Bons, "çarmıha gerilme ve kendini feda etme meselesi hakkında söylenenlerin, Mesih'i görmemiş olan Pavlos ve benzerlerinin icadı olduğunu" söylemektedir.^{1132[1132]}

Rivayete göre, Hz. İsa (a.s.)'m peygamberliği sadece 3 yıl devam etmiştir. 30 yaşında peygamber olarak görevlendirilmiş, 32 veya 33 yaşında göğe kaldırılmıştır. Annesi Hz. Meryem'in ise, onun refinden 5 ya da 6 sene sonra 53 yaşında iken vefat ettiği bildirilmektedir.^{1133[1133]}

Hz. İsa (a.s.)'ın İnişi

İslâm âlimlerinin Hz. İsa (a.s) hakkında en fazla tartıştığı konulardan biri de, onun Kıyamete yakın bir zamanda yeryüzüne inmesi meselesidir. Kur'ân-ı Kerim'de Hz. İsa (a.s)'ın yeryüzüne inişiyle alâkalandırılan iki âyet bulunmaktadır. Ancak bu âyetlerdeki ifâdeler, delâletleri bakımından kesin ve açık değildir. Böyle olmakla birlikte, Önce geçtiği gibi, Hz. İsa (a.s)'ın ruh ve beden olarak semâya çıkarıldığı görüşünde olan müfessirlerin ekseriyeti, işaret edilen bu iki âyeti, onun Kıyamet gününe yakın bir zamanda yeryüzüne ineceği şeklinde anlamışlardır. Diğer taraftan, güvenilir hadis kaynaklarında bu konuda yetmişin üzerinde hadis yer almaktadır. Bu hadisler, ifâdeleri bakımından açık ve kesinlik arzederler.^{1134[1134]}

Hz. İsa (a.s.)'ın Nüzûlüyle İlgili Görülen Ayetler

Hz. İsa (a.s.)'in nüzûlüyle alâkalandırılan iki âyetten biri Zuhurf suresinin 61. âyetidir. Bu âyetin manasını daha açık anlatabilmek için, bu âyetten önceki ve sonraki aynı konuyla ilgili âyetleri bütün halinde vermemiz gerekmektedir:

وَأَنَّهُ لَعَلَّمِ لِّلسَّاعَةِ فَلَا تَمْتَرُنَّ بِهَا وَاتَّبِعُون هَٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ وَلَا يَصُدُّكُمْ الشَّيْطَانُ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ وَلَمَّا جَاءَ عِيسَى بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ وَلَأُبَيِّنَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلَفُونَ فِيهِ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا رَّبِّي وَرَبَّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ عَذَابٍ يَوْمَ إِلِيمٍ

"(Ey Muhammed) Meryem oğlu İsa örnek verilince, senin kavmin (Kureyş müşrikleri) hemen ondan keyiflenerek bağıştılar. 'Bizim İlâhlarımız mı daha hayırlı, yoksa o mu?' dediler. Sana böyle söylemeleri, sadece tartışmaya girişmek içindir. Onlar şüphesiz kavgacı bir kavimdir. Meryem oğlu İsa, ancak kendisine nimet verdiğimiz ve İsrailoğulları'na örnek kıldığımız bir kuldur. Eğer dileyseydik, size bedel yeryüzünde sizin yerinizi tutacak melekler var ederdik.

Şüphesiz ki o, kıyametin yaklaştığını gösteren bir bilgidir. Sakın kıyametin geleceğinden şüphe etmeyin. Bana uyun, doğru yol budur. Sakın şeytan sizi bu yoldan alıkoymasın; şüphesiz o size apaçık bir düşmandır.

İsa, hakikatin bütün delilleriyle geldiği zaman, 'Ben size, hikmet ile ve üzerinde ayrılığa düştüğünüz şeylerin bir kısmını açıklığa kavuşturmak üzere geldim. O halde, Allah'a karşı sorumluluğunuzun bilincine varın ve bana tâbi olun. Allah, şüphesiz benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir; öyleyse yalnızca O'na kulluk edin, doğru yol sadece budur.' dedi.

Ama onlar, daha sonra gruplara bölündüler ve İsa hakkında görüş ayrılığına düştüler. Kıyamet gününün can yakıcı azabına uğrayacak zalimlerin vay hâline."^{1135[1135]}

Görüldüğü gibi bu âyetlerde, Mekke müşriklerine, Hz. İsa (a.s)'ın ilahlığı hakkında

^{1132[1132]} Bu husustaki bâzı kanâatler için bkz. Kâsımî, Tefsir, V, 1695-1696.

^{1133[1133]} İbnül-Esir, a.g.e, 1,307; Salebi, 403; İbn Kesir, Kasasu'l-enbiyû, II, 717

^{1134[1134]} Prof. Dr. İsmail Yiğit, Peygamberler Tarihi, Kayıhan Yayınları: 607

^{1135[1135]} Zuhurf, 43/60- 65.

Hristiyanlardan duyduklarının yanlışlığı anlatılmakta, onlardan duyduklarının aksine onun da diğer kullar gibi bir kul olduğu, Allah'ın onu peygamber olarak seçtiği bildirilmektedir. Hz. İsa (a.s.)'ın nüzûlüyle alâkalı görülen 61. âyette ise **"ve innehu le'ilmün li's-sâati= Şüphesiz o, Saat (Kıyamet) için bir ilimdir"** buyurulmaktadır.

Müfessirlerden bâzıları bu âyette **"innehu"daki "hu-o"** zamiriyle Kur'ân-ı Kerim'in kastedildiğini kabul ederler.^{1136[1136]} Ancak onların büyük bir kısmı, zamirin Hz. İsa (a.s.)'ın yerini tuttuğunu ileri sürmüşlerdir. Bu ikinci görüşü benimseyenler, önceki âyetlerde Kur'ân kelimesinin geçmediğini delil getirerek, birinci görüşü çok uzak bir ihtimâl saymışlardır. Onlara göre doğrusu, bu zamirle önceki âyetlerde adı geçen Hz. İsa (a.s.)'ın kastedilmesidir. Buna göre, âyetin mânâsı, **"İsa, Kıyâmet'in yaklaştığını gösteren bir bilgidir"** şeklinde olmaktadır.

Bu görüşü benimseyen müfessirler, Hz.İsa (a.s) ile Kıyamet bilgisi arasındaki irtibat hususunda ise, Hz. İsa (a.s.)'a verilmiş olan hastaları iyileştirme ve ölüleri diriltme mucizelerinin yeniden dirilmeye, onun yeryüzüne tekrar inişinin ise Kıyametin yaklaştığına işaret olduğunu ve Kıyametin yaklaştığını bildirdiğini söylemişlerdir. Dolayısıyla bu alimler, Hz. İsa (a.s.)'ın inişini, Kıyamet alâmeti olarak kabul etmişlerdir. İlk müfessirlerden İbn Abbas, Ebu Hureyre, Mücâhid, Ebul-Âliye, İkrime, Hasen-i Basrî, Katâde, Dahhâk ve diğer bâzı müfessirlerin bu görüşte oldukları nakledilmektedir.^{1137[1137]}

Bu husustaki ikinci âyet ise Nisa suresinin 159. âyetidir. Bu âyette şöyle denilmektedir:

وَأَنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لِيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا

"Kitap ehlinde (Yahudiler ve hristiyanlardan) hiçbir kimse yoktur ki, Ölümünden önce, ona iman etmiş olmasın. O, Kıyamet gününde onların üzerine şahitlik edecektir."^{1138[1138]}

Bu âyetin tefsiri hususunda da farklı görüşler vardır. Bu görüşlerden biri, âyette ölümünden önce iman edecekleri bildirilen şahısların yerini tutan birinci zamir ile bütün Yahudi ve Hristiyanların, kendisine iman edilecek şahıs için kullanılan **"o"** zamiriyle de, Allah Teâlâ veya son Resûlü Hz. Muhammed (a.s.)'ın kastedildiği şeklindedir. Buna göre, her bir Yahudi veya Hristiyan, ölüm esnasında gözlerinden perde kaldırılınca, Allah'ın tek ve ortaksız olduğuna, Hz. Muhammed (a.s.)'un de O'nun kulu ve Resûlü olduğuna iman edecektir.^{1139[1139]} Ancak onların yeis hâlindeki bu imanları geçerli olmayacaktır. Diğer bir görüş ise, gerek ölümünden bahsedilen şahıs, gerekse kendisine iman edilecek şahıs için kullanılan iki zamirin de Hz. İsa (a.s.)'ın yerini tuttuğu şeklindedir. Buna göre, Hz. İsa (a.s) gökyüzünden indiğinde, o sırada hayatta bulunan Yahudiler ve Hristiyanlar, ölümünden önce ona îman edeceklerdir. Büyük müfessirlerden Taberî ve İbn Kesir, bu görüşü tercih etmişlerdir.^{1140[1140]}

Diğer bir görüş de, Ehl-i kitap'tan olan insanlardan her birinin, vefatı öncesinde, Hz. İsa (a.s.)'ın Allah'ın Resûlü olduğu gerçeğini anlaması ve buna iman etmesidir. Ancak yeis halindeki bu iman geçersiz olacaktır.^{1141[1141]}

^{1136[1136]} Bu görüşte olanlar, Kur'ân-ı Kerim'in Kıyamet alâmetleri hakkında bilgi vermesini ve Kıyâmet'in yaklaştığını gösteren delillerden bahsetmesini gerekçe göstermişlerdir. Zamanımız müfessirlerinden Derveze bu görüşü tercih etmiştir (İ.Derveze, Tefsir, III, 383-384).

^{1137[1137]} Zemahşeri, Tefsir, III, 494; İbn Kesir, Tefsir, Beyrut 1401, IV, 131-132; İbnül-Cevzi, Tefsir, VII, 325; Nesefi, Tefsir, IV, 118; Şevkânî, Tefsir, IV, 562-564

^{1138[1138]} Nisa,4/159

^{1139[1139]} Bu konuda bkz. Derveze, Tefsir, VI, 24 vd.; Ö. Ahmed Ömer, I, 357-358

^{1140[1140]} İbn Kesir, Tefsir, Beyrut 1401, I, 578; Kasasul-Enbiyâ, II, 712; aynı görüş için bkz. Şevkanî, Tefsir, I, 535; Kâsımî, Tefsir, V, 1711; İbn Teymîye, Dekâiku't-tefsir, II, 95; Seyyid Kutub, Fî zilal, IV, 39

^{1141[1141]} Elmalılı, âyette "ölümü zamanında" değil de "ölümünden önce" tabirinin kullanılmasından hareketle, âyetten şu anlamı çıkarmıştır: "Ölümlerinden önce yahudiler Hz. İsa (a.s.)'ı yalanlamaktan, hristiyanlar tanrılık isnadından tevbe ederek her halde Hz. İsa (a.s.)'a İman etmek zorundadırlar, yani ona iman ile borçludurlar. Ölüm gelmeden, tevbe kapısı kapanmadan, zorunlu hale düşmeden

Hız. İsa (a.s.)'ın Nüzûlüyle İlgili Hadisler ve Bu Konudaki Görüşler

Sahih hadis kaynaklarında Hz. İsa (a.s.)'ın nüzulü hakkında rivayet edilen hadislerin sayısı yetmiş aşmaktadır. Bu hadislerden bâzılarında Peygamber Efendimiz (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Nefsim kudret elinde olana yemin ederim ki, Meryem, oğlu İsa, âdil bir yönetici olarak yakında aranıza inecektir. Sonra haçı kıracak, domuzu Öldürecek ve cizyeyi kaldıracaktır..."^{1142[1142]}

"Devlet başkanınız (imamınız) kendinizden olduğu halde Meryem oğlu İsa gökyüzünden yanınıza indiği zaman hâliniz nice olur."^{1143[1143]}

"Canımı kudret elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, Meryem oğlu İsa âdil bir hakem olarak aranıza inmedikçe Kıyamet kopmayacaktır. O, haçı kıracak (Hristiyanlığın hükümsüz olduğunu ilân edecek), domuzu Öldürecek ve cizyeyi kaldıracaktır (din olarak sâdece İslâmiyet kalacaktır). O zaman mal o kadar bollasaçaktır ki, kimse mal kabul etmeyecektir."^{1144[1144]}

"Ümmetimin hayatta bulunduğu bir zamanda Deccâl çıkar ve kırk bu kadar zaman kalır (râvi, Hz. Peygamber'in kırk gün mü, kırk ay mı, yoksa kırk yıl mı buyurduğunu bilemediğini söylemektedir}. Bunun üzerine Allah Teâlâ, İsa b. Meryem'i yeryüzüne gönderir; o da Deccal'i bularak ortadan kaldırır. Sonra insanlar, aralarında hiç bir düşmanlık bulunmadan yedi yıl yaşarlar."^{1145[1145]}

Meşhur muhaddislerden Kadı İyaz, bu hadislerden çıkarılan netice ile ilgili olarak şöyle demiştir:

"Ehl-i Sünnefe göre, İsa'nın inmesi ve Deccal'i öldürmesi, haktır, sahihtir. Çünkü bu bahta sahih hadisler nakledilmiştir. Aklen ve şer'an, bunu iptal edecek bir delil de yoktur. Binaenaleyh kabulü vaciptir."^{1146[1146]}

Hız. İsa (a.s.)'ın Tabiatı

Bilinen bütün bu gerçeklere rağmen Hristiyanlar, Hz. İsa (a.s.)'dan uzun bir süre sonra, onun babasız dünyaya gelişini, Allah'ın oğlu olmasıyla açıklayıp onu ilâhlaştırmışlar ve üçlü bir ilâh anlayışı (teslis) benimseyerek şirke düşmüşlerdir. Hz. İsa (a.s) Meryem'den doğduğu halde, onun mucizevi doğumuna ve Ruhülkudüs ile te'yid edilmesine bakarak, ekânim-i selâse (üç esas-Baba, Oğul, Ruhülkudüs) olarak üçlü bir ilâh kabul etmişlerdir. Onlar bu konuda aralarında ihtilâfa düşerek, İsa Mesih'in tabiatı hakkında, farklı neticelere ulaşmışlardır. Bir kısmı, Hz. İsa (a.s.)'da sadece bir tabiatı, diğer bir kısmı ise iki tabiatın bulunduğu inanır. Bir tabiatı sahip olduğunu söyleyenler de görüşleri bakımından iki gruba ayrılır. Bir grup, onun sâdece beşer olduğunu, diğer grup ise ilâh olduğunu kabul eder. Üçüncü gurubun kanâati ise, onda biri ilâhî, biri insanî olmak üzere iki tabiatın bulunduğu şeklindedir. Temelde üçe indirilen bu görüşler, Hristiyan mezheblerince çok farklı şekillerde izah edilmiştir.^{1147[1147]}

önce tevbe edip imana gelmelidirler. Yoksa o zaman imanın da faydası olmayacak, Hz. İsa (a.s) kıyamet gününde aleyhlerinde şahit olacak, Yahudiler için "Ey Rabbim, bunlar beni yalanladılar" diye; hristiyanlar aleyhinde de "Ey Rabbim, bunlar bana ilâh ve Allah'ın oğlu dediler." diye küfürlerine şahitlik edecektir." [Hak Dini Kur'an Dili, III, 121]. Bu konuda bkz. Şeyh Zâde, Haşiye, U, 182; Mevdüdi, Tefhim, I, 432; R. Rızâ, Menâr, VI, 21-22.

^{1142[1142]} Buhâri, Enbiyâ, 49; Müslim, İman, 242-246.

^{1143[1143]} Buhâri, Büyü', 102, Enbiyâ, 49; Müslim, İman, 242

^{1144[1144]} Buhâri, Mezâlim, 31

^{1145[1145]} Müslim, Pîten, 116

^{1146[1146]} A. Davudoğlu, Sahih-i Müslim Terceme. ve Şerhi, XI, 7049

^{1147[1147]} Hristiyanların teslis/üçlü ilâh anlayışına sapmalarının tarihçesi ve bu görüşün ilk olarak M. 325 tarihinde İznik'te toplanan ilk konsilde resmîleştirilmesi ve bunu kabul etmeyenlerin aforoz edilerek Hristiyanlık dışı sayılmaları ve sayıları gittikçe artan Hristiyan mezheplerinin Hz. İsa (a.s) hakkındaki görüşleri için bkz. Elmahlı, a.g.e, III, 190-204; 310-316

Hz. İsa (a.s.)'ı Allah'ın oğlu kabul eden Hristiyanlar, onun, Allah'ın tezahürü, Allah'ın kelimesi ve kutsal ruhunun cisme bürünmüş şekli olduğunu iddia etmişlerdir. Aynı zamanda, bütün insanlığın işlediği günahın yükünü üzerine alması ve bu yüzden çarmıha gerilerek kendi kanı ile tüm insanların günâhlarına kefareti olması için, Allah'ın biricik oğlunu yeryüzüne gönderdiğine inanarak büyük bir şirke düşmüşlerdir. Bu bâtıl inancın Hz. İsa (a.s) ile asla alâkası yoktur. Bu sapma, ondan sonraki dönemde, din adamlarının hayallerinin ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Onların bu inancının kaynağını İnciller teşkil etmektedir. İnciller'de Hz. İsa (a.s)'ın Baba'nın nezdinde tek şefaatçi olduğu ve onun bütün insanlığın günahlarına keffaret olarak geldiği bildirilmektedir.^{1148[1148]}

Ancak Kur'ân-ı Kerim'e göre, Hz. İsa, kendisine hâmile kalan Hz. Meryem'den doğmuştur; beşer olma yönünden diğer insanlardan farksızdır. Hemcinsleri gibi o da ölümlüdür. Dolayısıyla, Hristiyanların inandığı gibi bir ilâh veya Allah'ın oğlu olması düşünülemez. O da Allah'ın bir kuludur. Onun tabiatı ilâhî bir tabiat veya ilâhî-insânî bir tabiat değildir.^{1149[1149]}

^{1148[1148]} I. Yuhanna, II/2-2.

^{1149[1149]} Prof. Dr. İsmail Yiğit, Peygamberler Tarihi, Kayıhan Yayınları: 614-616.

Hz. Peygamber'in Mucizeleri ve Peygamberliğinin Delilleri

Gelecekte Haber Vermesi

عن جابر بن سمرّة رضي الله عنه قال: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا هَلَكَ كِسْرَى فَكَسْرَى بَعْدَهُ، وَإِذَا هَلَكَ قَيْصَرٌ فَقَيْصَرٌ بَعْدَهُ. فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتُنْفَقَنَّ كُنُوزُهُمَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ تَعَالَى]. أخرجه الشيخان.

- Cabir İbnu Semüre (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:

"Kisra ölünce, ondan sonra başka kisra yoktur. Kayser de öldü mü ondan sonra kayser yoktur. Nefsime kudret elinde tutan Zat-ı Zülcelal'e yemin olsun, siz her ikisinin de hazinelerini Allah yolunda harcayacaksınız." ^{1151[1151]}

Kisra kelimesi, eski İran'da devlet başkanının lakabıdır. Osmanlılarda padişah, cumhuriyet Türkiye'sinde reisicumhur dendiği gibi, İran'da da hep kisra denmiştir. Aynı şekilde kayser de Rumlarda başa geçen liderin lakabıdır.

Hadis, Kisra ve Kayser'in ölümleriyle saltanatlarının sona ereceğini ifade etmektedir. Halbuki fiiliyatta, Kisra'nın memleketi devam etmiş, sonuncu kisra, Hz. Osman zamanında öldürülmüştür. Keza Rum hakimiyeti daha fazla baki kalmıştır.

وعن عديّ بن حاتم رضي الله عنه قال: [بَيْنَا أَنَا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِذْ أَتَاهُ رَجُلٌ، فَشَكَا إِلَيْهِ الْفَاقَةَ، ثُمَّ أَتَاهُ آخَرُ فَشَكَا إِلَيْهِ قَطْعَ السَّبِيلِ. فَقَالَ: يَا عَدِيّ! هَلْ رَأَيْتَ الْحَيْرَةَ؟ قُلْتُ: لَمْ أَرَهَا، وَقَدْ أُبْنِيتُ عَنْهَا. فَقَالَ: فَإِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ لَتَرَيَنَّ الظَّعِينَةَ تَرْتَحِلُ مِنَ الْحَيْرَةِ حَتَّى تَطُوفَ بِالْكَعْبَةِ، تَخَافُ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ. قُلْتُ: فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَ نَفْسِي: فَأَيْنَ دُعَاؤُ طَيِّءِ الَّذِينَ صَعَرُوا الْبَدَنَ. وَلَئِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ لَتُنْفَقَنَّ كُنُوزُ كِسْرَى. قُلْتُ: كِسْرَى ابْنُ هُرْمَزٍ؟ قَالَ: كِسْرَى ابْنُ هُرْمَزٍ. وَلَئِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ لَتَرَيَنَّ الرَّجُلَ يَخْرُجُ مِلءَ كَفِّهِ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ فِضَّةٍ يَطْلُبُ مَنْ يَقْبَلُهُ فَوَاجِدًا أَحَدًا يَقْبَلُهُ مِنْهُ، وَلَيُلْقِيَنَّ اللَّهُ أَحَدَكُمْ يَوْمَ يَلْقَاهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ حِجَابٌ وَتَرَجُمَانٌ يُتْرَجِمُ لَهُ. فَلَيَقُولَنَّ: أَلَمْ أُنْعِثْ إِلَيْكَ رَسُولَ فَيْبَلْغَكَ! فَيَقُولَنَّ: بَلَى. فَيَقُولَنَّ: أَلَمْ أُعْطِكَ مَا وَأَفْضَلُ عَلَيْكَ؟ فَيَقُولَنَّ: بَلَى يَا رَبِّ. فَيَنْظُرُ عَنْ يَمِينِهِ فَوَجِدَ إِيَّاهُمْ، وَيَنْظُرُ عَنْ يَسَارِهِ فَوَجِدَ إِيَّاهُمْ. قَالَ عَدِيّ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: فَاتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ، فَمَنْ لَمْ يَجِدْ شِقَّ تَمْرَةٍ فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ. قَالَ عَدِيّ رضي الله عنه: فَرَأَيْتُ الظَّعِينَةَ تَرْتَحِلُ مِنَ الْحَيْرَةِ حَتَّى تَطُوفَ بِالْبَيْتِ تَخَافُ إِلَّا اللَّهَ، وَكُنْتُ فِيمَنْ افْتَتَحَ كُنُوزَ كِسْرَى ابْنِ هُرْمَزٍ، وَلَئِنْ طَالَتْ بِكُمْ حَيَاةٌ لَتَرَوْنَّ مَا قَالَ أَبُو الْقَاسِمِ ﷺ يُخْرِجُ الرَّجُلَ مِلءَ كَفِّهِ ذَهَبًا أَوْ فِضَّةً فَوَاجِدًا مَنْ يَقْبَلُهُ مِنْهُ]. أخرجه البخاري.

-Adiyy İbnu Hâtim (radiyallahu anh) anlatıyor: "Ben Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın yanında iken bir adam geldi ve fakirlikten şikayet etti. Derken biri daha gelip, o da yol kesilmesinden şikayet etti. Aleyhissalâtu vesselâm:"

Ey Adiyy dedi, sen Hire şehrini gördün mü?"

"Hayır görmedim, ancak işittim!" dedim. Bunun üzerine:

"Eğer ömrün biraz uzarsa, devesine binen bir kadının Hire'den (tek başına) kalkıp Ka'be'yi tavaf edeceğini mutlaka göreceksin. O bu seyahatini yaparken Allah'tan başka hiçbir şeyden korkmayacak!"

Adiyy der ki: "İçimden, kendi kendime, "memlekete dehşet saçan Tayy eşkiyaları nereye gidecek?" dedim. Resulullah sözlerine devam etti:

^{1150[1150]} Peygamberimiz (a.s)'ın hayatını "PEYGAMBERİMİZİN RUH

HARİTASI" isimli esrimizde geniş olarak anlatılacaktır. Burada sadece Efendimiz (a.s)'ın mü'cizelerini ele alacağız.

^{1151[1151]} Buharî, Menâkıb 25, Humus 8, Eyman 3; Müslim, Fiten 77.

"Eğer ömrün olursa Kisra'nın hazinelerinin de fethedildiğini göreceksin!

"Kisra İbnu Hürmüz mü?" diye araya girdim.

"Evet İbnu Hürmüz olan Kisra!" buyurdu ve devam etti:

"Eğer hayatın uzarsa mutlaka göreceksin: Kişi eli altın veya gümüş parayla dolu olduğu halde bunu tasadduk etmek üzere fakir arayacak fakat kendinden onu kabul edecek bir tek adam bulamayacak. Her biriniz, mutlaka bir gün gelecek aranızda herhangi bir perde, bir tercüman olmaksızın Allah'la karşılaşacaksınız. O zaman Allah Teala hazretleri:

"Sana tebliğ getiren bir peygamber göndermedim mi?" diye soracak. Muhatabı: "Evet gönderdin!" diyecek. Rabb Teala:

"Ben sana mal vermedim mi, ikram etmedim mi?" diye soracak, kul:

"Evet! Ey Rabbim verdin" deyip sağına bakacak, cehennemden başka bir şey görmeyecek, soluna bakacak cehennemden başka bir şey görmeyecek."

Adiyy der ki: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın şöyle söylediğini işittim:

"Bir hurmanın yarısı da olsa onu sadaka olarak vererek ateşten korunun! Kim yarım hurma bulamazsa güzel bir sözle korunsun!"

Yine Adiyy (radiyallahu anh) dedi ki:

"Ben Hire'den kalkıp, Beytullah'ı tavaf eden ve Allah'tan başka kimseden korkmayan yaşlı kadını gördüm. Kisra İbnu Hürmüz'ün hazinelerini fethedenler arasında ben bizzat bulundum. Eğer sizlerin ömrü uzun olursa mutlaka, Ebu'l-Kasım (aleyhissalâtu vesselâm)'ın şu söylediğini de göreceksiniz: "Kişi, eli altın veya gümüşle dolu olarak çıkacak, onu kendinden (sadaka olarak) kabul edecek adam bulamayacak."^{1152[1152]}

Hadiste bir husus yol emniyetini getirecek adalet-i İslamiye'nin hasıl edeceği maddî refah seviyesiyle ilgili. Aleyhissalâtu vesselâm: "Zekat veya sadaka vermek kasdıyla evden çıkan kimsenin, bunu kabul edecek bir adam bulamadan evine döneceği" derecede refahın artacağından bahsediyor ki, bu adaletli idarenin tabii sonucudur.

Beyhakî, bir kısım alimler hadiste Ömer İbnu Abdilaziz devrinde yaşanan duruma işaret edildiğini belirtirler. Beyhakî'nin Delail'de kaydettiğine göre, "Kişi Ömer İbnu Abdilaziz'in otuz aylık hilafeti sırasında, halife ölmezden önce, büyük miktarda para getirip "Bunu fakirlerden dilediğimize verin" derdi. Ancak "halkı Ömer zenginleştirdiği için" bunu verecek bir kimse bulamadan parasıyla geri dönerdi." Beyhakî, rivayeti kaydettikten sonra ilave eder: "Bunda Adiyy'in rivayet ettiği hadiste ihbar edilen durumun teyidi vardır."

وعن أبي ذرٍّ رضي الله عنه قال: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: سَتَفْتَحُونَ مِصْرَ، وَهِيَ أَرْضٌ يُسَمَّى فِيهَا الْقِيْرَاطُ. فَاسْتَوْصُوا بِأَهْلِهَا خَيْرًا. فَإِنَّ لَهُمْ دِمَّةً وَرَحْمًا]. أخرجه مسلم.

Hız. Ebu Zerr (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:

"Sizler Mısır'ı fethedeceksiniz. Orası (paraya) "kirat" denilen yerdir. Oranın halkına hayır tavsiye edin. Onların bir zimmet, bir de rahim (hakki) vardır."^{1153[1153]}

Resulullah, Mısır'ın fethedileceğini haber vermiş, gerçekten de sahabeler devrinde orası fethedilmiş, böylece gelecekte ihbar sadedinde varid olan hadisin mucizesi görülmüştür. Orada zimmet hakkına sahip Hristiyan zümrenin hâlâ varlığı, hadiste görülen bir diğer mucize halidir.

^{1152[1152]} Buharî, Menakıb 25.

^{1153[1153]} Müslim, Fezailu's-Sahabe 226.

وعن ثَوْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ زَوَى لِي أَرْضَ فَرَائِثٍ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا، وَإِنَّ أُمَّتِي سَيَبْلُغُ مُلْكُهَا مَا زَوَى لِي مِنْهَا، وَأُعْطِيتُ الْكَنْزَيْنِ أَحْمَرَ وَأَبْيَضَ، وَإِنِّي سَأَلْتُ رَبِّي أَنْ يُهْلِكَ أُمَّتِي بِسَنَةِ عَامَّةٍ، وَاسْلُطْ عَلَيْهِمْ عُدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ فَيَسْتَبِيحَ بَيْضَتَهُمْ، وَإِنَّ رَبِّي تَعَالَى قَالَ: يَا مُحَمَّدُ إِذَا قَضَيْتُ قَضَاءً فَإِنَّهُ يَرُدُّ، وَإِنِّي أُعْطِيتُكَ مُمْتِكًا أُنِّي أَهْلِكُهُمْ بِسَنَةِ عَامَّةٍ، وَاسْلُطْ عَلَيْهِمْ عُدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ يَسْتَبِيحُ بَيْضَتَهُمْ، وَلَوْ اجْتَمَعَ عَلَيْهِمْ مَنْ بِأَفْطَارِهَا حَتَّى يَكُونَ بَعْضُهُمْ يُهْلِكُ بَعْضًا.]

-Hz. Sevban (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:

"Allah Teala hazretleri yeryüzünü benim için dürüp topladı, ben de doğusunu da batısını da gördüm. Ümmetimin mülkü, bana gösterilen yerlere kadar uzanacaktır. Bana iki hazine verildi: Kırmızı ve beyaz hazineler. Ben Rabbinden, ümmetimi umumi bir kılıkla helak etmemesini, ümmetime kendi nefislerinden başka bir düşman musallat edip çoğunluğu helak etmelerine meydan vermemesini talep ettim.

Rabbim Teala hazretleri bu isteklerime şöyle cevap verdiler:

"Ey Muhammed! Bir hüküm verdim mi artık o geri alınmaz. Ben senin ümmetine "Onları umumi bir kılıkla helak etmeyeceğim, kendileri dışında, çoğunu helak edecek bir düşman da musallat etmeyeceğim, hatta yeryüzünün her tarafında bulunanlar, onlar aleyhinde toplansalar da. Ama kendi aralarında birbirlerini helak edecekler." ^{1154[1154]}

Hadiste Aleyhissalâtu vesselâm İslam'ın doğu batı istikametinde yayılacağına işaret buyurmaktadır. Gerçekten de öyle olmuş, bu istikametlerdeki gelişme güney kuzey istikametlerdeki gelişmeye nisbetle çok fazla olmuştur.

Aleyhissalâtu vesselâm'ın ümmeti adına Cenab-ı Hak'tan birkaç isteği olmuş ve bunlardan ikisi kabul edilmiştir.

Ancak hadis, ümmet arasında fitneler hususunda garanti vermiyor. Ümmetin bu fitnelerden zarar göreceğine dikkat çekiliyor. Şu halde Resulullah, dahilî fitnelerden kaçınmamız, her an çıkabilecek fitneye karşı müteyakkız olmamız gerektiğine bizleri uyarıyor.

وعن جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: هَلْ لَكُمْ مِنْ أَنْمَاطٍ؟ قُلْتُ: وَأَنَّى تَكُونُ لَنَا أَنْمَاطُ؟ قَالَ: إِنَّهَا سَتَكُونُ. فَكَانَتْ كَمَا قَالَ، فَأَنَا أَقُولُ لَهَا، يَعْنِي امْرَأَتَهُ: أُخْرَى عَنَّا أَنْمَاطُكَ. فَتَقُولُ: أَلَمْ يَقُلْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: سَتَكُونُ لَكُمْ أَنْمَاطُ؟ فَأَدْعُهَا. أَخْرَجَهُ الْخَمْسَةُ.] «أَنْمَاطُ» جمع نمط، وهو نوع من البسط المعروف.

-Hz. Cabir (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) bir gün: "Halınız var mı?" diye sordular.

"Bizde halı da nasıl olsun?" dedim.

"Şurası muhakkak ki o da olacak!" buyurdular. Nitekim dediği gibi oldu. Gün geldi ben hanımuma (İsraf ve mekruh addettiğim için):

"Şu halını benden bari uzak tut!" diye çıkıştığım vakit:

"Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm): "Sizlerin de halıları olacak!" dememiş miydi? diye karşılık verdi." ^{1155[1155]}

Duvar ve elbisenin resimlenmesi iki sebepten yasaktır:

- 1- Fuzulî israf ve iftiharî önlemek,
- 2- Putperestlik kapısını açmamak."

^{1154[1154]} Müslim, Fiten 19, (2889); Tirmizî, Fiten 14, (2177); Ebu Davud, Fiten 1.

^{1155[1155]} Buharî, Menakıb 25, Nikah 62, Mülim, Libas 39, Ebu Davud, Libas 45, (4145); Tirmizî, Edeb 26, (2775); Nesâî, Nikah 83.

وعن أبي هريرة رضي الله عنه قال: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ لِهَذِهِ أُمَّةٍ عَلَى رَأْسِ كُلِّ مِائَةِ سَنَةٍ مَنْ يُجَدِّدُ لَهَا دِينَهَا]. أخرجه أبو

داود.

-Hz. Ebu Hureyre (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:

"Muhakkak ki, Allah bu ümmet için, her yüz senenin başında, kendisine dini tecdid edecek kimse(ler) gönderecektir." ^{1156[1156]}

Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) bu hadis-i şeriflerinde kendinden sonra her asırda çıkacak ve hayat-ı içtimaiye-i medeniyete soktukları bid'alarla dinden uzaklaşmış olan insanları tekrar İslam'ın hakiki mecrasına sokacak olan kimseleri haber vermektedir.

Bu zatlara müceddid denmektedir. Bu mübarek zatların mümeyyiz vasfı bid'ayı temizleyip sünneti ihyadır. Ölümü hicrî 101 olan Ömer İbnu Abdilaziz'den bu yana ümmet böylesi insanlarla daima şerefya olmuştur.

Resulullah'tan sonra geleceği belirtilen bu şahıslar her asırda bir tane değildir. Aynı anda her memlekette, farklı mezhep ve meşreplere göre her bir çevrede birçok insanlar, müceddid manasında tecdid hizmeti yapabilecektir. Alimlerin belirttiği üzere, kimlerin müceddid olduğu kesinlikle bilinemez, sünneti ihya, bid'atı imha, ilmi artırma, insanları amel, ahval ve düşüncede İslam'a irca gibi karinelerle müceddid olduğuna zann-ı galible hükmedilir. Müceddidin, dini alimlerin zahir ve batın her çeşidinde alim olacağı belirtilmiştir. Fakih, muhaddis, müfessir, lügavi her tabaka kendi imamlarını "müceddid" görmüşlerdir.

"Yüzyıl başı" nedir? Asrın ilk yılları mı, son yılları mı ihtilaf edilmiştir. Bu hadiste, yüzyıl başı ile yüzyılın sonunun kastedildiği söylenmiştir.

وعن خُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: [قَامَ فِينَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَقَامًا فَمَا تَرَكَ شَيْئًا يَكُونُ مِنْ مَقَامِهِ ذَلِكَ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ إِحْدَثُهُ، حَفِظَهُ مَنْ حَفِظَهُ، وَنَسِيَهُ مَنْ نَسِيَهُ. قَدْ عَلِمَهُ أَصْحَابِي هُوَ ۚ وَإِنَّهُ لَيَكُونُ مِنْهُ الشَّيْءُ قَدْ نَسِيَهُ فَأَرَاهُ فَأَذْكُرُهُ كَمَا يَذْكُرُ الرَّجُلُ وَجْهَ الرَّجُلِ إِذَا غَابَ عَنْهُ. ثُمَّ إِذَا رَأَاهُ عَرَفَهُ]. أخرجه الشيخان وأبو داود.

-Huzeyfe (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) aramızda doğrulup, o günden kıyamete kadar olacak her şeyden bahsetti. Onu belleyen belledi ve unutan da unuttu. Şu arkadaşlarım da bunu bilirler. (Resulullah'ın haber verdiği ve fakat) unutmuş olduğum o şeylerden biri vukua gelip görünce, öylesine canlı hatırlıyorum ki, tıpkı, kişinin gördüğü bir şahsın yüzünü, o şahıs kaybolunca hatırlamadığı halde bilahare karşılaştınca hemen tanıyivermesi gibi." ^{1157[1157]}

Hadisin ravisi Huzeyfe (radiyallahu anh) Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın -başkaları tarafından bilinmeyen- sırlarına vakıf olan bir zattır. Bu sebeple ona sahib-i sır da denmiştir. Hadisin bir veçhinde "Allah'a yemin olsun benimle kıyamet arasında vukua gelecek bütün fitneleri biliyorum.." der.

Resulullah'ın kıyamete kadar gelip üç yüz ve daha fazla etbai bulunacak her bir fitne başını ismiyle, babasının ve kabilesinin ismiyle zikrettiğini belirtir.

^{1156[1156]} Ebu Davud, Melahim 1.

^{1157[1157]} Buharî, Kader 4; Müslim, Fiten 23, (2891); Ebu Davud, Fiten 1.

وعنه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: [أَخْبَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِمَا هُوَ كَائِنٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، فَمَا مِنْهُ شَيْءٌ إِلَّا وَقَدْ سَأَلْتُهُ عَنْهُ، إِلَّا أَنِّي لَمْ أَسْأَلْهُ مَا يُخْرِجُ أَهْلَ الْمَدِينَةِ مِنَ الْمَدِينَةِ]. أخرجه مسلم.

-Yine Huzeyfe (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), kıyamete kadar gelecek her şeyi bana haber verdi. Onlardan her ne varsa Aleyhissalâtu vesselâm'a sordum. Sadece "Medine halkını Medine'den kim çıkaracak?" bunu sormadım." 1158[1158]

وعن عَمْرِو بْنِ أُخْطَبٍ أَنَّهُ نَصَرَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ الْفَجْرِ وَصَعِدَ الْمِنْبَرَ فَخَطَبَنَا حَتَّى حَضَرَتِ الظُّهُرُ. فَتَنَزَّلَ، فَصَلَّى، ثُمَّ صَعِدَ الْمِنْبَرَ، فَخَطَبَنَا حَتَّى حَضَرَتِ الْعَصْرُ. فَتَنَزَّلَ فَصَلَّى ثُمَّ صَعِدَ الْمِنْبَرَ فَخَطَبَنَا حَتَّى غَرَبَتِ الشَّمْسُ فَأَخْبَرَنَا بِمَا هُوَ كَائِنٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ فَأَعْلَمْنَا أَحْفَظْنَا]. أخرجه مسلم.

-Amr İbnu Ahtab el Ensarî (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) bir gün bize sabah namazını kıldırıp minbere çıktı. Öğle vakti girinceye kadar hitap etti. Sonra minberden inip namaz kıldı. Tekrar minbere çıkıp ikindi vakti girinceye kadar bize hitap etti. İnip ikindiye kıldı, sonra tekrar minbere çıktı, güneş batıncaya kadar bize konuştu. Bu konuşmalarda kıyamet gününe kadar olacak (hadisatı) bize haber verdi. Bunları en iyi bilenimiz, en belleyişli olanımızdır." 1159[1159]

Hadisten bazı alimler "Resulullah makamından hiç ayrılmadan, aynı mecliste kıyamete kadar gelecek ve etbarı üç yüz ve daha fazla olacak fitneci başlarını isimleri, babalarının isimleri ve kabilelerinin isimleri ile birlikte haber verdi" manasını çıkarmışlardır.

Bunları en iyi bilenin kendisi olduğunu söylerken Hz. Huzeyfe, bu hutbeyi dinleyen diğerlerinin artık hayatta kalmadığını ima etmektedir.

وعن أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: [لَمَّا فُتِحَتْ خَيْبَرُ أَهْدَيْتُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ شَاةً فِيهَا سَمٌّ. فَقَالَ ﷺ: إِجْمَعُوا لِي مِنْ هَهُنَا مِنَ الْيَهُودِ، فَجَمَعُوا لَهُ. فَقَالَ لَهُمْ: هَلْ أَنْتُمْ صَادِقِي عَنْ شَيْءٍ إِنْ سَأَلْتُكُمْ عَنْهُ؟ قَالُوا: نَعَمْ. فَقَالَ لَهُمْ: مَنْ أَبُوكُمْ؟ قَالُوا: فُؤَادٌ. قَالَ: كَذَبْتُمْ، بَلْ أَبُوكُمْ فُؤَادٌ. قَالُوا: صَدَقْتَ. قَالَ: هَلْ أَنْتُمْ صَادِقِي كَمَا قَالَ أُوٍّ. قَالُوا: نَعَمْ. وَإِنْ كَذَبْنَاكَ عَرَفْتَهُ كَمَا عَرَفْتَهُ فِي آيِنَا. قَالَ: مَنْ أَهْلُ النَّارِ؟ قَالُوا: نَكُونُ فِيهَا يَسِيرًا. ثُمَّ تَخَلَّفُونَا فِيهَا. قَالَ: اخْسَئُوا، وَاللَّهِ نَخْلُقُكُمْ فِيهَا أَبَدًا، ثُمَّ قَالَ: هَلْ أَنْتُمْ صَادِقِي عَنْ شَيْءٍ إِنْ سَأَلْتُكُمْ عَنْهُ؟ قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: هَلْ جَعَلْتُمْ فِي هَذِهِ الشَّاةِ سُمًّا؟ قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: فَمَا حَمَلُكُمْ عَلَى ذَلِكَ؟ قَالُوا: أَرَدْنَا إِنْ كُنْتَ كَاذِبًا أَنْ نَسْتَبْرِحَ مِنْكَ، وَإِنْ كُنْتَ صَادِقًا لَمْ يَضُرَّكَ]. أخرجه البخاري.

-Hz. Ebu Hureyre (radiyallahu anh) anlatıyor: "Hayber fethedildiği zaman, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a zehir katılmış bir koyun (kızartması) hediye edildi. Aleyhissalâtu vesselâm:

"Yahudilerden burada olanları bana toplayın!" emrettiler ve derhal toplanıp getirildiler.

"Size bir şey sorsam doğru söyleyecek misiniz?" buyurdu. Onlar: "Evet!" deyince: "Babanız kimdir?" buyurdu.

"Falancadır!" dediler.

"Yalan söylediniz, bilakis babanız falandır!" buyurdu.

"Doğru söyledin!" dediler.

"Önceki gibi bana doğru söyleyecek misiniz?" diye tekrar sordu.

"Evet! Zaten biz sana yalan söylesek sen onu anlayacaksın, tıpkı babamız hakkındaki anlادیğın gibi" dediler.

"Cehennem ehli kimdir?" dedi.

"Biz orada az kalacağız. Orada bize siz halef olacaksınız!" dediler.

"Defolun! Vallahi biz ebediyen size cehennemde halef olmayacağız!" buyurdu. Sonra da:

"Size bir şey sorsam bana doğru söyleyecek misiniz?" buyurdu.

"Evet!" dediler.

"Bu koyuna zehir koydunuz mu, koymadınız mı?" dedi.

"Evet, koyduk!" dediler.

"Peki bu niye yaptınız?" buyurdu.

"Yalancı (bir peygamber) isen, senden kurtulmayı arzu ettik. Hakiki bir peygamber isen, bu zehir sana asla zarar vermez!" dediler." 1160[1160]

Hadis, Hayber'in fethinden sonra Zeyneb Bintu'l-Haris adında bir Yahudi kadınının ihanetini anlatmaktadır. Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın vefatıyla ilgili bahiste, Aleyhissalâtu vesselâm'ın bu zehirin tesiriyle öldüğüne dair rivayeti kaydetmiş idik.

وعن عائشة رضي الله عنها: [أن بعض أزواج النبي # قُلْنَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّا أَسْرَعُ بِكَ لُحُوقًا؟ قَالَ: أَطُولُكُمْ يَدًا، فَأَخَذَن قَصَبَةً يَذْرَعْنَهَا. فَكَانَتْ سَوْدَةً أَطُولُهُنَّ يَدًا. فَعَلِمْنَا بَعْدَ أَنَّمَا كَانَ طُولُ يَدِهَا الصَّدَقَةَ، وَكَانَتْ تُحِبُّ الصَّدَقَةَ، وَكَانَتْ أَسْرَعُنَا لُحُوقًا بِهِ]. أخرجه الشيخان والنسائي

-Hz. Aişe (radiyallahu anhâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın hanımlarından bazıları: "Ey Allah'ın Resülü! Hangimiz sana daha çabuk kavuşacak?" diye sordular. O da:

"Kolu en uzun olanınız!" diye cevap verdi. Onlar da bir karış alıp kollarını ölçtüler. En uzun kollusu Sevde idi. Bilahare anladık ki, kolunun uzunluğu(ndan murad) sadaka imiş. Zaten o sadaka vermeyi severdi. İlk önce o, Aleyhissalâtu vesselâm'a kavuşmuştu." 1161[1161]

ولمسلم في أخرى: [أَسْرَعُكُمْ لُحُوقًا بِي أَطُولُكُمْ يَدًا. قَالَتْ: فَكُنَّ يَتَطَاوَلْنَ أَيُّهُنَّ أَطُولُ يَدًا. فَكَانَتْ أَطُولُنَا رَيْتَب، نَهَا كَانَتْ تَعْمَلُ يَدِهَا وَتَصَدَّقُ.]

-Müslim'in diğer bir rivayeti şöyledir: "Bana kavuşmada en çabunuz kolu en uzun olanınızdır!"

Hız. Aişe devamla der ki: "Kol yönüyle kim daha uzun diye uzunluk ölçüşmesi yaptılar. En uzunumuz Zeyneb [Bintu Cahş] idi. Çünkü o, eliyle çalışır ve kazandığını sadaka olarak fukaraya verirdi." 1162[1162]

Bu iki hadiste, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın zevcelerinin, kendisine ahirete kavuşmada hangisinin erken davranacağını sorduklarını görmekteyiz. Aleyhissalâtu vesselâm mucize olarak "kolu en uzun olanınız" der. Muhatabları, zahire göre anlayarak kollarını ölçerler. Halbuki Aleyhissalâtu vesselâm mecaz kasdetmiştir. Buradaki kol uzunluğundan maksad cömertliktir, sehavettir. Allah yolunda yapılan tasaddukun çokluğudur. Bu durum, Allah Resülü'nün vefatından sonra ilk vefat edenin Zeyneb Bintu Cahş olmasıyla anlaşılır. Çünkü Zeyneb, deri ustasıdır, hem işliyor, hem de dikiyordu. Mamulatını satıp kazandığı parayı Allah yolunda tasadduk ediyordu.

Çalışmak ar değildir. Kişinin mevkii, makamı, maddî durumu ne kadar yüce olursa olsun, çalışmak evladır: Peygamber hanımı bile, ihtiyacı olmadığı halde çalışmayı ihmal etmemiştir, hem de deri işlemek gibi nahoş kokulu bir meslekte.

İçinde bulunduğumuz devrin gündemini işgal eden kadının çalışması meselesinde Zeyneb Bintu Cahş (radiyallahu anhâ) hadisesinden alacağımız ibretler olmalıdır.

1160[1160] Buhârî, Cizye 7.

1161[1161] Buhârî, Zekat 11; Nesâî, Zekat 59.

1162[1162] Müslim, Fezailü's-Sahabe 101.

وعن هَلِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: [سَمِعْتُ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَخْرُجُ مِنْ وَرَاءِ النَّهْرِ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ الْحَارِثُ، حَرَاثٌ، عَلَى مُقَدَّمَتِهِ، رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ مَنصُورٌ يُوطِئُ أَوْ يُمَكِّنُ] لِمُحَمَّدٍ كَمَا مَكَتَتْ فُرَيْشٌ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ نَصْرُهُ، أَوْ قَالَ: [إِجَابَتُهُ]. أَخْرَجَهُ أَبُو دَاوُدَ.

-Hilal İbnu Amr anlatıyor: "Hz. Ali (radiyallahu anh)'yi dinledim. Demişti ki: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:

"Maveraunnehir'den bir adam çıkacak, ona el-Haris Harras (çiftçi) [el-Haris İbnu Harras] denecek. (Ordusunun) önünde Mansur denen bir adam olacak. Bu zat Al-i Muhammed için (malıyla, hazineleriyle, silahıyla zemin) hazırlayacak, hilafeti mümkün kılacaktır. Tıpkı Kureyş'in Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a mümkün kıldığı gibi. Ona yardımcı olmak her Müslümana vacib olmuştur -veya ona icabet etmesi vacip olmuştur dedi.-" 1163[1163]

Burada, Aleyhissalâtu vesselâm, istikbalde Maveraunnehir bölgesinden çıkacak salih bir kimseden ve onun ifa edeceği güzel hizmetlerden bahsetmekte, haber vermektedir. Çıkacak olan bu salih zat, imkanlarıyla Al-i Beyt'in hilafete geçmesi için zemin hazırlayacak, yardımcı olacaktır. Al-i Muhammed'den maksad, ammeten Resulullah'ın nesl-i mübareklerinin hepsidir.

وعن ابن أبي كَثِيرٍ قَالَ: [قَالَ أَبُو سَهْمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: مَرَّتْ بِي امْرَأَةٌ فَأَخَذْتُ بِكَشْحِهَا ثُمَّ أَطْلَقْتُهَا. فَأَصْبَحَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي الْمَدِينَةِ يُبَايِعُ النَّاسَ فَأَتَيْتُهُ. فَقَالَ: أَلَسْتُ بِصَاحِبِ الْجَذْبَةِ يَا سَهْمٌ؟ فَقُلْتُ: بَلَى. وَإِنِّي أَعُوذُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَبَايَعَنِي]. أَخْرَجَهُ رِزِينَ.

- İbnu Ebi Kesir anlatıyor: Ebu Sehm (radiyallahu anh) dedi ki: "Bana [Medine'de] bir kadın uğramıştı. Böğründen tuttum, sonra saldı. Sabahleyin Aleyhissalâtu vesselâm halktan biat almaya başladı. Yanına ben de gittim.

"Dün kadını tutan değil misin sen?" diye sordular.

"Evet! Ama bir daha yapmayacağım ey Allah'ın Resülü!" dedim. Benim biatımı da aldı."

1164[1164]

Cansızların Resûlullah'a Konuşmaları

عن عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: [كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِمَكَّةَ فَخَرَجْنَا فِي بَعْضِ نَوَاحِيهَا، فَمَا اسْتَقْبَلَهُ شَجَرٌ وَوَجَلَّ وَهُوَ يَقُولُ: السَّامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ]. أَخْرَجَهُ التِّرْمِذِيُّ.

-Hz. Ali (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'la Mekke'de idim. Beraberce bir tarafına gitmiştik. O'nun karşısına çıkan her ağaç, her dağ O'na selam veriyor ve: "Allah'ın selamı üzerine olsun ey Allah'ın Resülü!" diyordu." 1165[1165]

وعن جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ بِمَكَّةَ حَجْرًا كَانَ يُسَلِّمُ عَلَيَّ لَيَالِيَ بُعْتُ، إِنِّي عَرَفْتُهُ نَ]. أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ وَالتِّرْمِذِيُّ.

-Cabir İbnu Semüre (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:

"Mekke'de bir taş var, peygamberlik geldiği zaman günler boyu bana selam verdi, şu anda o taşı biliyorum." 1166[1166]

1163[1163] Ebu Davud, Mehdi 1.

1164[1164] Rezin tahrir etmiştir. Hadis, Ahmed İbnu Hanbel'in Müsned'inde mevcuttur (5, 293).

1165[1165] Tirmizî, Menakıb 8.

1166[1166] Müslim, Fezail 2, (2277); Tirmizî, Menakıb 7.

وعن ابن عباس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قُل: [جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ #، فَقَالَ: بِمَ أَعْرِفُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ؟ قَالَ: أَنْ أَدْعُو هَذَا الْعِدْقَ مِنَ النَّخْلَةِ فَيَشْهَدُ لِي أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ، فَدَعَا، فَجَعَلَ الْعِدْقُ يَنْزِلُ مِنَ النَّخْلَةِ حَتَّى سَقَطَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ #، وَقَالَ: السَّامِعُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؛ ثُمَّ قَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ #: إِرْجِعْ إِلَى مَوْضِعِكَ. فَعَادَ إِلَى مَوْضِعِهِ وَالتَّمَامَ، فَأَسْلَمَ 'أَعْرَابِيٌّ'. أَخْرَجَهُ التِّرْمِذِيُّ.

- **İbnu Abbas (radıyallahu anhumâ) anlatıyor: "Bir bedevi gelerek Aleyhissalâtu vesselâm'a:**

"Senin Allah elçisi olduğunu ne ile bileyim?" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Hurma ağacından şu salkımı çağırmamla. O benim Allah'ın elçisi olduğuma şahadet eder!" dedi ve onu çağırdı. Salkım, ağaçtan inmeye başladı. Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın yanına düştü ve: "Selam senin üzerine olsun ey Allah'ın Rsulü!" dedi. Sonra Aleyhissalâtu vesselâm ona:

"Haydi yerine dön!" emrettiler. Salkım, yerine döndü ve eski yerine kaydı. Bedevi (bu manzara karşısında) Müslüman oldu. " 1167[1167]

وعن مَعْنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ِ قَالَ: [سَمِعْتُ أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ يَقُولُ: سَأَلْتُ مَسْرُوقًا مِّنْ أَذْنِ النَّبِيِّ # بِالْحِجْنِ لَيْلَةَ اسْتَمْعُوا الْقُرْآنَ؟ فَقَالَ: حَدَّثَنِي أَبُوكَ، يَعْنِي ابْنَ مَسْعُودٍ أَنَّهُ قَالَ: آذَنْتُ بِهِمْ شَجَرَةً]. أَخْرَجَهُ الشَّيْخَانُ.

-**Ma'n İbnu Abdirrahman anlatıyor: "Babam merhumu dinledim. Diyordu ki:**

"Mesruk'a sordum: "Kur'anı dinledikleri gece, cinleri(n geldiğini) Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a kim haber verdi?" Bana şu cevabı verdi: "Baban, yani İbnu Mes'ud bana bildirdi ki: "Onların yani cinlerin geldiğini bir ağaç haber verdi. " 1168[1168]

Sadedinde olduğumuz rivayet, cinlerin Resulullah'ı gıyabında dinlediklerini, fakat ağaçların bunu Aleyhissalâtu vesselâm'a haber verdiğini te'yid etmektedir.

وعن أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: [خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ # إِلَى لَزِقِ جَدْعٍ، فَلَمَّا صَنَعُوا لَهُ الْمُنْبَرَ فَخَطَبَ عَلَيْهِ حَنَّ الْجَدْعُ حَنِينَ النَّاقَةِ. فَتَزَلَّ # فَمَسَّهُ فَسَكَنَ]. أَخْرَجَهُ التِّرْمِذِيُّ.

-**Hız. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) bir hurma kütüğüne dayanarak hitapta bulun(ur)du. (Duyulan ihtiyaç üzerine) ona bir minber yaptılar, onun üzerinde hutbe vermeye başladı. Hurma kütüğü Aleyhissalâtu vesselâm'ın kendisini terketmesi üzerine) bir deve inleyişi gibi inleyip ağlamaya başladı. Bunun üzerine Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) minberden inip kütüğü meshedip okşadı. Kütük inlemeyi bırakıp sükunet buldu. "** 1169[1169]

Daha önce izahı geçtiği üzere, Mescid-i Nebvî'de cemaatin artmasıyla arkada kalanlar Aleyhissalâtu vesselâm'ın konuşmalarını yeterince işitemez olurlar. Bunun üzerine, hutbelerin yüksekçe bir yerden verilmesi zaruret haline gelir ve bir minber inşa edilir. Resulullah minberin inşasından sonra, daha önce hutbe sırasında dayandığı hurma kütüğünü terkederek minberin üzerinden hutbe vermeye başlar.

Kütük bu ayrılığın tesiriyle inler ve deve gibi ses çıkarır. Hadisin Buhârî'de, Hz. Cabir'den gelen veçhinde kütüğün çocuk gibi bağırdığı ifade edilir. Bu olay, mescidde çok sayıda kimsenin huzurunda cereyan etmiş olduğu için, pek çok sahabe tarafından rivayet edilmiştir, lafzî mütevatirlerden biridir.

Yiyecek ve İçeceklerin Artıp Bereketlenmesi

1167[1167] Tirmizî, Menakıb 9.

1168[1168] Buhârî, Menakıb'u'l-Ensar 32; Müslim, Salat 153.

1169[1169] Tirmizî, Menakıb 9.

عن أنسٍ رضي الله عنه قال: [رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ #، وَحَانتِ صَـةُ الْعَصْرِ، فَالْتَمَسَ النَّاسُ الْوُضُوءَ فَلَمْ يَجِدُوهُ. فَأَتَى # يَوْضُوءٍ، فَوَضَعَ يَدَهُ فِيهِ، وَأَمَرَ النَّاسَ أَنْ يَتَوَضَّعُوا مِنْهُ. قَالَ: فَرَأَيْتُ الْمَاءَ يَنْبُعُ مِنْ تَحْتِ أَصَابِعِهِ فَتَوَضَّعَ النَّاسُ عَنْ آخِرِهِمْ]. أخرجه الستة إ أبا داود.

-Hz. Enes (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ı ikinci namazının vakti girince gördüm. Halk abdest alacak su arıyordu, bulamadılar. Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a abdest suyu getirildi. Hemen elini içine koydu ve halka ondan abdest almalarını emretti. Enes der ki: "Ben suyun parmaklarının altından kaynadığını gördüm. Halk en sonuncuya varıncaya kadar abdestini aldı." 1170[1170]

وعن جابرٍ رضي الله عنه قال: [عَطِشَ النَّاسُ يَوْمَ الْخُدَيْيَّةِ، فَأَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ #، وَبَيْنَ يَدَيْهِ رَكْوَةٌ، فَتَوَضَّعَ، فَجَهَشَ النَّاسُ نَحْوَهُ. فَقَالَ: مَا لَكُمْ؟ قَالُوا: لَيْسَ عِنْدَنَا مَا نَتَوَضَّعُ بِهِ وَ نَشْرَبُ إَّ مَا بَيْنَ يَدَيْكَ، فَوَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ # يَدَهُ فِي الرِّكْوَةِ، فَجَعَلَ الْمَاءُ يُفُورُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ كَأَمْثَالِ الْعُيُونِ وَشَرِبْنَا. قِيلَ لَجَابِرٍ: كَمْ كُنْتُمْ يَوْمَئِذٍ؟ قَالَ: لَوْ كُنَّا مِائَةً أَلْفٍ لَكَفَانَا؛ كُنَّا خَمْسَ عَشْرَةَ مِائَةً]. أخرجه الشيخان.

-Hz. Cabir (radiyallahu anh) anlatıyor: "Hudeybiye günü, halk usandı, Aleyhissalâtu vesselâm'a geldiler. Resulullah'ın önünde deriden mamul bir su kabı vardı, abdest aldı. Halk ona doğru sokuldu. Bunun üzerine:

"Neyiniz var?" diye sordu.

"Yanımızda abdest almaya ve içmeye önünüzdekinden başka suyumuz kalmadı!" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm, derhal ellerini kaba koydu. Derken parmaklarının arasından su kaynamaya başladı, tıpkı gözelerin kaynaması gibiydi. Hepimiz ondan içtik."

H. Cabir'e:

"O gün kaç kişiydiniz?" denildi.

"Eğer, biz yüz bin de olsak su yetecekti, ama biz bin beş yüz kişi idik." cevabını verdi."

1171[1171]

. وعن البراء رضي الله عنه قال: [تَعُدُّونَ أَنْتُمْ الْفَتْحَ فَتَحَ مَكَّةَ، وَقَدْ كَانَ فَتَحَ فَتَحًا، وَنَحْنُ نَعُدُّ الْفَتْحَ بَعَّةَ الرِّضْوَانِ يَوْمَ الْخُدَيْيَّةِ، كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ #: أَرْبَعُ عَشْرَةَ مِائَةً، وَالْخُدَيْيَّةُ بَنُو. فَتَرَحَّنَا فَلَمْ نَتْرُكْ فِيهَا قَطْرَةً، فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ #، فَأَتَاهَا، فَجَلَسَ عَلَى شَفِيرِهَا ثُمَّ دَعَا بِإِنَاءٍ مِنْ مَاءٍ، فَتَوَضَّعَ وَتَمَضَّضَ وَدَعَا. ثُمَّ صَبَّهُ فِيهَا فَتَرَكْنَاهَا غَيْرَ بَعِيدٍ. ثُمَّ إِنَّهَا أَصْدَرَتْ مَا شِئْنَا نَحْنُ وَرِكَابُنَا]. أخرجه البخاري.

-Hz. Bera (radiyallahu anh)'dan rivayete göre demiştir ki:

"Siz Fetih deyince Mekke'nin fethini anlıyorsunuz. Evet Mekke'nin fethi bir fetihtir. Ancak biz sahabiler, fetih deyince, Hudeybiye günündeki Bey'atu'r-Rıdvan'ı anlardık. Biz o zaman, Aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında bin dört yüz kişi idik. Hudeybiye bir kuyu(nun adı)dır. Biz o kuyunun suyunu tamamen aldık, tek damla bırakmadık. Bu durum Aleyhissalâtu vesselâm'a ulaşmıştı. Derhal kuyunun yanına geldi, kenarına oturup bir kap su istedi. Elini yıkadı, ağzına su alıp [kuyuya püskürttü] ve dua etti. Sonra suyu kuyuya döktü. ["Onu bir müddet terkedin" dedi.] Biz kuyuyu terkedip biraz uzaklaştık. Az sonra kuyu bize ve bineklerimize yetecek kadar su saldı."

1172[1172]

. وعن ابن مسعود رضي الله عنه قال: [كُنَّا نَعُدُّ آيَاتِ بَرَكَةٍ، وَأَنْتُمْ تَعُدُّونَهَا تَخْوِيفًا، كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ # فِي سَفَرٍ فَقَالَ الْمَاءُ، فَقَالَ: اظْلُبُوا فَضْلَةً مِنْ مَاءٍ فَجَاءُوا بِإِنَاءٍ فِيهِ مَاءٌ قَلِيلٌ، فَأَذْخَلَ النَّبِيُّ # يَدَهُ فِيهِ ثُمَّ قَالَ: حَيَّ عَلَى الطَّهْوَرِ الْمُبَارَكِ، وَالْبَرَكَةُ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى. فَلَقَدْ رَأَيْتُ الْمَاءَ يَنْبُعُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ. وَلَقَدْ كُنَّا نَسْمَعُ تَسْبِيحَ الطَّعَامِ وَهُوَ يُؤْكَلُ]. أخرجه البخاري والترمذي والنسائي.

1170[1170] Buharî, Vüdu 32, Menakıb 25; Müslim Fezail 5, (2279); Muvatta, Taharet 32, (1, 32); Nesâî, Taharet 61, (1, 60); Tirmizî, Menakıb 12.

1171[1171] Buharî, Menakıb 25, Megazî 35, Tefsir Feth 5, Eşribe 31; Müslim, İmaret 67.

1172[1172] Buharî, Enbiya 25, Megazî, 35.

-İbnu Mes'ud (radiyallahu anh) anlatıyor: "Biz Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın mucizelerini bereket addederdik, siz ise onları bir korkutma vesilesi sayıyorsunuz. Biz Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'la birlikte bir seferde bulunuyorduk. Suyumuz azaldı.

"Bana (bir parça) artık su arayın!" buyurdular. İçerisinde azıcık su bulunan bir kap getirdiler. Aleyhissalâtu vesselâm elini içine soktu ve:

"Haydi temiz, mübarek suya gelin. Bereket Allah Teala hazretlerindendir!" buyurdular. Yemin olsun, suyun parmaklarının arasından kaynadığını gördüm. Vallahi biz, yenmekte olan taamin tesbihini işitirdik." 1173[1173]

وعن أبي هريرة رضي الله عنه قال: [كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي مَسِيرٍ فَفَدَّتْ أَرْوَاحُ الْقَوْمِ، حَتَّى هَمُّوا بِنَحْرِ بَعْضِ حَمَائِلِهِمْ. فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! لَوْ جَمَعْتُ مَا بَقِيَ مِنْ أَرْوَاحِ الْقَوْمِ. فَدَعَوْتُ اللَّهَ عَلَيْهَا فَفَعَلَ فَجَاءَهُ ذُو الْبُرِّ بِبُرِّهِ، وَذُو التَّمْرِ بِتَمْرِهِ، وَذُو النَّوَاةِ بِنَوَاتِهِ. قِيلَ: مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ بِالنَّوَى؟ قَالَ: كَانُوا يَمْصُونَهُ وَيَشْرَبُونَ عَلَيْهِ الْمَاءَ. فَدَعَا عَلَيْهَا حَتَّى مَءِ الْقَوْمِ مَزَادَهُمْ. ثُمَّ قَالَ عِنْدَ ذَلِكَ: أَشْهَدُ أَنْ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّي رَسُولُ اللَّهِ، يَلْقَى اللَّهُ بِهَمَّا عَبْدٌ غَيْرُ شَاكٍّ فِيهِمَا إِذْ دَخَلَ الْجَنَّةَ]. أخرجه مسلم .

-Hz. Ebu Hureyre (radiyallahu anh) anlatıyor: "Biz Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'la beraber bir seferde idik. Derken bir ara halkın azığı tükendi. Bineklerinden bazısını kesmek istediler. Hz. Ömer, (Aleyhissalâtu vesselâm'a müracaat ederek):

"Ey Allah'ın Resülü! Ben cemaatin geri kalan yiyeceklerini toptasam da sen onlar üzerine -bereketlenmeleri için- dua edersen daha iyi olur, (bineklerimizi kesmeyiz)!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm da öyle hareket etti. Buğdayı olan buğdayını, hurması olan hurmasını, (hurma) çekirdeği olan da çekirdeğini getirdi."

"Çekirdek ne yapıyorlardı?" diye sorulunca açıkladı:

"Halk onu emiyor, üzerine de su içiyorlardı. Resulullah dua buyurdu. (Taam öylesine bereketlendi ki) herkes azık kaplarını yiyeceklerle doldurdu. Aleyhissalâtu vesselâm bu İlahî ikram karşısında: "Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur ve ben O'nun resulüyüm. Bu iki kaziyede şüpheye düşmeden Allah'a kavuşan cennete gidecektir" buyurdu." 1174[1174]

وعن جابر رضي الله عنه قال: [كُنَّا فِي حَفْرِ الْخَنْدَقِ فَرَأَيْتُ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ خَمَصًا شَدِيدًا، فَأَنْكَفَأْتُ إِلَى امْرَأَتِي، فَقُلْتُ: هَلْ عِنْدَكَ شَيْءٌ؟ فَأَنَّى رَأَيْتُ بِالنَّبِيِّ ﷺ خَمَصًا شَدِيدًا؟ فَأَخْرَجَتْ جَرَابًا فِيهِ صَاعٌ مِنْ شَعِيرٍ وَلَنَا بِهِيمَةٌ دَاجِنٌ فَذَبَحَتْهَا وَطَحَنَتِ الشَّعِيرَ فَفَرَّغَتْ إِلَى فَرَاعِي وَقَطَعَتْهَا فِي بُرْمَتِهَا ثُمَّ وَلَيْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَتْ امْرَأَتِي: تَفْضِيحُنِي بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَجَنَّتُهُ وَمَنْ مَعَهُ، فَسَارَرْتُهُ؛ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ذَبَحْنَا بِهِيمَةً لَنَا وَطَحَنَّا صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ كَانَ عِنْدَنَا. فَتَعَالَ أَنْتَ وَتَفَرَّ مَعَكَ، فَصَاحَ بِأَعْلَى صَوْتِهِ: يَا أَهْلَ الْخَنْدَقِ إِنَّ جَابِرًا قَدْ صَنَعَ سُورًا فَحَيَّ هَـ بِكُمْ. ثُمَّ قَالَ تَنْزِلَنَّ بُرْمَتُكُمْ وَتَخْبِرَنَّ عَجِينَكُمْ حَتَّى أَجِي، فَجَنَّتْ وَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقْدُمُ النَّاسَ حَتَّى جَنَّتْ امْرَأَتِي، فَقَالَتْ: بِكَ وَبِكَ. فَقُلْتُ: قَدْ فَعَلْتُ الَّذِي قُلْتَ لِي. فَأَخْرَجْتُ الْعَجِينَ فَبَصَقَ فِيهِ وَبَارَكَ ثُمَّ عَمَدَ إِلَى الْبُرْمَةِ فَبَصَقَ فِيهَا وَبَارَكَ. ثُمَّ قَالَ: ادْعِي خَابِرَةَ فَلْتَخْبِرْ مَعَكَ، وَأَقْدَحِي مِنْ بُرْمَتِكَ، وَتَنْزِيلِهَا وَهُمْ أَلْفٌ فَأَقْسِمُ بِاللَّهِ كُلُّوْا حَتَّى تَرْكُوا وَانْحَرِفُوا، وَإِنْ بُرْمَتُنَا لَتَغْلُوا كَمَا هِيَ، وَإِنْ عَجِينَنَا يُخْبِرُ كَمَا هُوَ]. أخرجه الشيخان. «البهيمَةُ» تصغير بهيمة، وهي ولد الضأن ذكرًا كان أو أنثى. و«الذاجن» الشاة التي تألف البيت وتربى فيه. و«السُّورُ» بالهمزة وهي كلمة فارسية، معناها الوليمة والطعام الذي يدعى إليه. قال الزهري في هذا: إن النبي ﷺ قد تكلم بالفارسية. ومعنى «حيَّ هـ» تعالوا وعجلوا. و«غَطَّتِ» القدر: غلت، وغطيتها: صوتها.

-Hz. Cabir (radiyallahu anh) anlatıyor: "Hendek'in kazılması sırasında idi. Aleyhissalâtu vesselâm'ın çok acıktığını gördüm. Hanımına gelerek:

"Yanında yiyecek bir şey var mı, Aleyhissalâtu vesselâm'ı çok acıkmış gördüm" dedim. İçerisinde bir sa' kadar arpa bulunan bir dağarcık çıkardı. Bizim evcilleşmiş bir koyuncuğumuz vardı. Zevcem koyunu kesti, arpayı da öğüttü. Ben işimi bitirinceye kadar o da bitirdi. Koyunu onun çömleğine parçaladım. Sonra Aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına döndüm. Hanımım:

1173[1173] Buhârî, Menakıb 25; Tirmizî, Menakıb 14, (3637); Nesâî, Taharet 61.

1174[1174] Müslim İman 44.

"Sakın beni Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a karşı mahcup etmeyesin!" dedi. Ben Aleyhissalâtu vesselâm ve beraberindekilerin yanına geldim ve gizlice:

"Ey Allah'ın Resülü! Bir hayvancığımız vardı kestik, evde bulunan bir sa' kadar arpayı da öğüttük. Haydi siz ve beraberinizdekiler bize buyurun!" dedim. Ama Resulullah yüksek sesle:

"Ey Hendek halkı! Ca'bir size ziyafet hazırlamış! Haydi buyurun!" diye bağırdı. (Bana da):

"Ben gelinceye kadar tencereyi ocaktan indirmeyin, hamurunuzu da ekmek yapmayın!" buyurdular. Ben (eve) geldim. Halktan önce Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) geldi. Ben hanımıma uğramıştım. Bana:

"Yaptığını gördün mü, (beni mahcup edeceksin), alacağın olsun" dedi. Ben de: "Senin söylediğini yaptım" dedim. Hemen hamuru çıkardım. Aleyhissalâtu vesselâm içine tükürüğünden koydu ve bereketle dua etti, sonra tencereye yöneldi, ona da tükürük koyup bereketle dua etti. Sonra zevceme:

"Ekmek yapacak bir kadın çağır, seninle ekmek yapsın! Tencereden de kepçeyle al, onu ocaktan indirme!" diye talimat verdi. Gelenler bin kadardı. Allah'a yemin olsun hepsi de (doyuncaya kadar) yedi ve sofradan ayrıldı. Tenceremiz, olduğu gibi kaynıyordu. Hamurumuz ise, ekmek yapılıyor olduğu halde aynen (eksiksiz) duruyordu." ^{1175[1175]}

وعن أبي هريرة رضي الله عنه قال: [أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ # يَوْمًا بِتَمَرَاتٍ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ #، اذْغُ فِيهِنَّ بِالْبَرْكَةِ، فَصَمَّهِنَّ، ثُمَّ دَعَا لِي فِيهِنَّ بِالْبَرْكَةِ ثُمَّ قَالَ: خُذْهُنَّ فَاجْعَلْهُنَّ فِي مَزُودِكَ هَذَا، وَكُلَّمَا أَرَدْتَ أَنْ تَأْخُذَ مِنْهُ شَيْئًا اذْجُلْ يَدَكَ فِيهِ وَخُذْهُ وَتَنْثُرُهُ نَثْرًا. فَفَعَلْتُ، فَلَقَدْ حَمَلْتُ مِنْهُ كَدًّا وَكَدًّا وَسَقًّا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَكُنَّا نَأْكُلُ مِنْهُ وَنُطْعِمُ، وَكَانَ يُفَارِقُ حَقْوِي حَتَّى كَانَ يَوْمَ قَيْلِ عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ انْقَطَعَ؛ زَادَ رَزِينُ: فَسَقَطَ فَحَزِنْتُ عَلَيْهِ]. أَخْرَجَهُ التِّرْمِذِيُّ. «المزادة» القربة والرواية. و«الحقو» شدّ ازار، فسمى به ازار.

- Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Bir gün, elimde birkaç hurma olduğu halde, Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'in yanına geldim ve: "Ey Allah'ın Resülü, şunlara bereketle bir dua ediverin!" dedim. Hemen onları biraraya getirip, sonra onların bereketi için bana dua etti. Sonra:

"Bunları al, şu erzak kabına koy. Her ne zaman bundan bir şey almak isteyince, elini içine daldır ve al. Sakın, içindekileri döküp dağıtma!" buyurdular. Ben de öyle yaptım. Ben bundan şu kadar vask miktarında Allah yolunda tasaddukta bulundum. Ayrıca biz ondan hem kendimiz yedik hem de başkalarına yedirdik. Onu belimden hiç ayırmadım. Bu hal, Hz. Osman'ın şehid edildiği güne kadar devam etti. O zaman koptu. (Rezin şu ilavede bulundu: "Ve düştü, buna çok üzülüm.)" ^{1176[1176]}

Bu kaydettiğimiz örnekler, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın duası hürmetine yiyecek ve içeceklerin bereket kazandığına ve miktarca arttığına delil olmaktadır. Bu çeşitten başka rivayetler de var. Bu hadiselerden bir tanesi ile ilgili rivayetlerin sayısı, mütevatir denecek seviyeye ulaşmaz ise de, hepsinin toplamı ulaşır ve böylece "Aleyhissalâtu vesselâm'ın duası ile yiyecek ve içeceklerin bereketlenmesi" hadisesi mütevatir olur ve ilm-i yakın ifade eder. Bu çeşit mütevatir hadislere manevî mütevatir denmektedir.

Resulullah'ın Duasının Makbul Olması

. عن ابن مسعود رضي الله عنه قال: [بَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ # يُصَلِّي عِنْدَ الْبَيْتِ وَأَبُو جَهْلٍ وَأَصْحَابُهُ جُلُوسٌ، وَقَدْ نُحِرَتْ جُرُورٌ بِأَمْسٍ. فَقَالَ أَبُو جَهْلٍ: أَيُّكُمْ يَقُومُ إِلَى سَ جُرُورِ بَنِي فَنٍ، فَيُصْعَقُهُ بَيْنَ كَتِفَيْ مُحَمَّدٍ إِذَا سَجَدَ؟ فَأَنْبَعَثَ أَشَقَى الْقَوْمِ فَأَخَذَهُ، فَلَمَّا سَجَدَ النَّبِيُّ وَصَعَقَهُ بَيْنَ كَتِفَيْهِ. فَاسْتَضَحَّكُوا، وَجَعَلَ بَعْضُهُمْ يَمِيلُ عَلَى بَعْضٍ، وَأَنَا قَائِمٌ أَنْظُرُ، لَوْ كَانَتْ لِي مَنَعَةٌ طَرَحْتُهُ عَنْ ظَهْرِي، وَالنَّبِيُّ # سَاجِدٌ مَا يَرْفَعُ رَأْسَهُ، حَتَّى انْطَلَقَ إِنْسَانٌ

^{1175[1175]} Buharî, Megazî 29, Cihad 188; Müslim, Eşribe 141.

^{1176[1176]} Tirmizî, Menakıb (3838).

فَأَخْبَرَ فَاطِمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، فَجَاءَتْ وَهِيَ جُوبِرَةٌ، فَطَرَحَتْهُ عَنْهُ. ثُمَّ أَقْبَلَتْ عَلَيْهِمْ تَشْتِمُهُمْ. فَلَمَّا قَضَى # صَوْتَهُ رَفَعَ صَوْتَهُ. ثُمَّ دَعَا عَلَيْهِمْ، وَكَانَ إِذَا دَعَا دَعَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، وَإِذَا سَأَلَ سَأَلَ ثَلَاثًا. ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِقُرَيْشٍ ثَلَاثًا. فَلَمَّا سَمِعُوا صَوْتَهُ ذَهَبَ عَنْهُمْ الضَّحْكُ وَخَافُوا دَعْوَتَهُ. ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِأَبِي جَهْلٍ بْنِ هِشَامٍ وَعُتْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَشَيْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَالْوَلِيدَ بْنَ عُتْبَةَ وَأُمَيَّةَ بْنَ خَلْفٍ وَعُتْبَةَ بْنَ أَبِي مُعَيْطٍ، وَذَكَرَ السَّابِعَ وَلَمْ أَحْفَظْهُ. فَوَالَّذِي بَعَثَ مُحَمَّدًا # بِالْحَقِّ لَقَدْ رَأَيْتُ الَّذِينَ سَمَى صَرَغَى يَوْمَ بَدْرٍ. ثُمَّ سُجُّوا إِلَى الْقَلْبِ: قَلْبِ بَدْرٍ. [أخرجه الشيخان والنسائي]. «الس» هو الذي يكون فيه الولد في بطن أمه، وقيل هو الكرش. و«الجزور» البعير ذكرًا كان أو أنثى إِنْ أُنْشِيَ أَنْ اللفظة مؤنثة. و«المنعة» القوة والشدة التي يمتنع بها الإنسان على من يريد به أذى أو غيره. و«القلْب» البئر التي لم تطو.

-Hz. İbnu Mes'ud (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) Ka'be'nin yanında namaz kılarken, Ebu Cehl ve arkadaşları da orada oturuyordu. Bir gün öncesi bir deve kesilmişti. Ebu Cehl arkadaşlarına: "Falan ailenin kestiği devenin işkembesini kim getirip, secdeye gidince Muhammed'in omuzları arasına bırakacak?" dedi. Oradakilerin en bedbahtı fırlayıp, işkembeyi kapıldığı gibi, Aleyhissalâtu vesselâm secdeye kapanınca iki omuzu arasına bıraktı. Buna hepsi güldüler, (keyflerinden) birbirlerinin üzerine eğilmeye başladılar. Ben (biraz uzaklarında) ayakta durmuş onlara bakıyordum. Eğer bir destekcim olsaydı onu sırtından atardım. Resulullah secdede idi, başını kaldırmıyordu. Derken biri kalkıp Hz. Fatıma (radiyallahu anhâ)'ya haber verdi. O, henüz küçük bir kızcağızdı, geldi, işkembeyi sırtından yere attı. Sonra onlara yönelip, hakaretler savurdu. Aleyhissalâtu vesselâm namazını tamamlayınca, sesini yükseltti ve hepsine bedduada bulundu. Resulullah dua etti mi üç kere tekrar ederdi, bir şey isteyince de üç kere isterdi. Namazı bitince:

"Allah'ım, Kureyş(in helakini) sana havale ediyorum!" dedi ve üç kere tekrar etti. Resulullah'ın sesi kulaklarına gelince onlardan gülme gitti. Duasından korkuya düştüler. [Beddua edince bu onlara çok ağır geldi. Zira onlar bu beldede yapılan duaların kabul edildiğini biliyorlardı.] Sonra Resulullah:

"Ey Allah'ım, Ebu Cehl İbnu Hişam'ın, Utbe İbnu Rebia'nın, Şeybe İbnu Rebia'nın, Velid İbnu Utbe'nin, Ümeyye İbnu Halef'in, Utbe İbnu Ebi Muayt'ın helaklerini sana havale ediyorum" dedi. Bir yedinciye de zikretmişti, aklımda tutamadım. Muhammed'i hak ile gönderen Zat-ı Zülcelal'e yemin olsun, Resulullah'ın ismen zikrettiği bu adamları, Bedir günü hep yerlere serilmiş gördüm. Bunlar, sonra da kuyuya, Bedir kuyusuna sürüklenip atıldılar." 1177[1177]

Müşriklerin, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a yaptıkları hakaretin derecesi, görüldüğü üzere, secde ederken üzerine -işkembe diye tercüme ettiğimiz, aslında hayvan yavrusunun içinde bulunduğu- torbayı atıyorlar. Bu büyük bir hakarettir. Resulullah bunları sabırla geçiştirir idiyse de, burada beddua ediyor.

Aleyhissalâtu vesselâm'ın bedduası ciddi bir korkuya sebep oluyor ve bu korku zaman zaman dile getiriliyor. Öyle ki, Resulullah'ın beddua ettiklerinden Ümeyye İbnu Halef, Bedir Savaşı için Mekke'de hazırlık yapılırken, öldürülmekten korkarak gitmek istemez, ancak Ebu Cehl'in ısrarına karşı koyamaz, korktuğu zaman kolayca kaçabilecek en kaliteli bineği temin ederek yola çıkar. Hülasa, Mekke'nin hürmeti, orada yapılan duanın müstecab oluşu, müşrikler tarafından da kabul edilmektedir. Müşriklerin, Aleyhissalâtu vesselâm'ın duasından korkmaları, onların Resulullah'ın sıdkını te'yid ettiklerini gösterir. Buna rağmen Resulullah'a karşı çıkmaları hasedle izah edilmiştir.

وعن جابر بن عبد الله أن نصاري رضي الله عنه: [أن أباه توفى وترك عليه ثنتين وسقاً لرجل من اليهود. فاستنظره جابر رضي الله عنه فأبى أن ينظره. فكلم جابر رسول الله # ليشفع إليه. فكلمه # ليأخذ ثمر نخله بالذي له. فأبى؛ فدخل # النخل ومشى فيه؛ ثم قال لجابر: جد له فأوف له، فجد له فأوفاه ثنتين وسقاً، وفصلت سبعة عشر وسقاً. فأبى جابر رسول الله # ليخبره، فوجدته يصلي العصر. فلما انصرف أخبره بالفضل. فقال: أخير

بِذَلِكَ ابْنُ الْخَطَّابِ. فَذَهَبْتُ إِلَيْهِ فَأَخْبَرْتُهُ. فَقَالَ عُمَرُ: لَقَدْ عَلِمْتُ حِينَ مَشَى فِيهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِئَبَارَكَنَ فِيهَا. أَخْرَجَهُ الْبَخَارِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ. «إِسْتَنْظَارُ» طَلَبُ التَّأْخِيرِ إِلَى وَقْتٍ آخَرَ، وَأَنْظَرْتَهُ: أَخَّرْتَهُ. وَ«الْجَدَادُ» الصَّرَامُ، وَهُوَ قَطْعُ ثَمَرَةِ النَّخْلِ.

- Hz. Cabir İbnu Abdillâh (radiyallahu anh)'ın anlattığına göre, "babası öldüğü zaman bir Yahudiye otuz vask borç bıraktı. Hz. Cabir (radiyallahu anh) Yahudiden, bu borcun ödenmesi için biraz müddet talep etti. Ancak Yahudi, te'hîr kabul etmedi. Hz. Cabir Aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek, Yahudi nezdinde şefaâtçi olmasını talep etti. Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), (bu otuz vasklık) borca bedel bir hurmalığın meyvesini alması için konuştu. Yahudi kabul etmedi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm hurmalığa girdi, içerisinde yürüdü. Sonra Cabir'e:

"Hurmayı kes, ona borcunu (tamamıyla) öde!" buyurdu. Cabir hurmayı kesti, Yahudiye otuz vask borcunu ödedi. Geriye on yedi vask hurma da arttı:

Cabir, durumu haber vermek üzere Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a gitti. Aleyhissalâtu vesselâm ikindiye kılıyordu. Namazı bitince fazlalığı haber verdi.

"Bunu Ömer İbnu'l-Hattab'a haber ver!" buyurdular. Ben de gidip ona söyledim Ömer: "Ben, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) içinde yürüyünce hurmada bereket hasıl olacağını anlamıştım" dedi. ^{1178[1178]}

Bu hadis, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın ilgi ve duasıyla hasıl olan berekete bir başka örnek olmaktadır.

Bereket hadisesini Hz. Ömer'e söylemesinin emredilmesi, onun meseleyle daha yakından ilgilenmesiyle izah edilebilir. Nitekim Aleyhissalâtu vesselâm dua için geldiğinde onu da beraberinde getirdiği, rivayetin bazı vecihlerinde belirtilmiştir. Hatta bir veçhinde, Resulullah durumu Hz. Ebu Bekr ve Ömer'e haber vermesini Cabir'e emretmiştir.

وعن أبي هريرة رضي الله عنه قال: [كُنْتُ أَدْعُو أُمِّي إِلَى "سَمَ، وَهِيَ مُشْرِكَةٌ فَتَأْتِي عَلَيَّ، وَإِنِّي دَعَوْتُهَا يَوْمًا فَأَسْمَعَنِي فِي رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَا أَكْرَهُ، فَاتَيْتُهُ وَأَنَا أَبْكِي؛ فَقَالَ: مَا يُبْكِيكَ؟ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ. إِنِّي كُنْتُ أَدْعُو أُمِّي إِلَى "سَمَ فَتَأْتِي عَلَيَّ، وَإِنِّي دَعَوْتُهَا يَوْمًا فَأَسْمَعَنِي فِيكَ مَا أَكْرَهُ. فَادْعُ اللَّهَ أَنْ يَهْدِيَ أُمَّ أَبِي هُرَيْرَةَ. فَقَالَ: اللَّهُمَّ اهْدِ أُمَّ أَبِي هُرَيْرَةَ. فَخَرَجْتُ مُسْتَبْشِرًا بِدَعْوَتِهِ ﷺ. فَلَمَّا أَتَيْتُ أُمِّي قَصَدْتُ الْبَابَ فَإِذَا هُوَ مُجَافٍ، وَسَمِعْتُ أُمِّي خَشْفَ قَدَمَيَّ، قَالَتْ: مَكَانَكَ أَبَا هُرَيْرَةَ. وَسَمِعْتُ خَضْخَضَةَ الْمَاءِ. فَاعْتَسَلْتُ وَلَبَسْتُ دِرْعَهَا وَعَجَلْتُ عَنْ خِمَارِهَا، وَفَتَحْتُ الْبَابَ وَهِيَ تَقُولُ: أَشْهَدُ أَنَّ إِلَهَ اللَّهِ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ. قَالَ: فَارْجِعْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَنَا أَبْكِي مِنَ الْفَرَحِ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَبْشِرْ؛ فَقَدْ اسْتَجَابَ اللَّهُ لَكَ دَعْوَتَكَ، وَهَدَى أُمَّ أَبِي هُرَيْرَةَ، فَحَمِدَ اللَّهُ تَعَالَى وَقَالَ خَيْرًا. أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ. قَوْلُهُ: «إِذَا الْبَابُ مُجَافٍ» أَيُ مَغْلَقٌ. وَ«الْخَشْفُ» وَالْخَشْفَةُ: الصَّوْتُ وَالْحَرَكَةُ.

- Hz. Ebu Hureyre (radiyallahu anh) anlatıyor: "Ben müşrike annemi İslam'a davet ediyordum, fakat hep imtina ediyordu. Bir gün yine davette bulunmuştum, bana Resulullah Aleyhissalâtu vesselâm hakkında hoşuma gitmeyen sözler işittirdi. Ağlayarak Aleyhissalâtu vesselâm'a gittim.

"Niye ağlıyorsun?" diye sordu.

"Ey Allah'ın Resülü dedim, annemi İslam'a davet ediyordum, hep bana imtina etti. Bugün de aynı davette bulundum, bu sefer sizin hakkınızda hoşuma gitmeyen sözler sarfetti. Ebu Hureyre'nin annesine hidayet vermesi için Allah'a dua ediverin!" dedim.

Bu talebim üzerine Aleyhissalâtu vesselâm:

"Allahım! Ebu Hureyre'nin annesine hidayet et!" buyurdular. Ben, Aleyhissalâtu vesselâm'ın duasına sevinerek huzurlarından ayrıldım. Anneme geldiğim zaman, kapıya yöneldim. Kapı kapalıydı. Annem ayak seslerimi işitti:

"Ebu Hureyre! Yerinde dur (içeri girme)!" diye seslendi. Ben su şırıltılarını işittim, yıkıyordu. Yıkandı, entarisini giydi, alelacele başörtüsünü koydu ve kapıyı açtı.

Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur. Şehadet ederim ki Muhammed Allah'ın elçisidir!" diyordu. Ben hemen Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a döndüm. Sevinçten ağlıyordum.

"Ey Allah'ın Resülü! Müjde! dedim. Allah senin duanı kabul buyurdu. Ebu Hureyre'nin annesine hidayet nasip etti!"

Aleyhissalâtu vesselâm Allah'a hamdetti ve hayırlı sözler söyledi." 1179[1179]

وعن أبي زيد بن أخطب قال: [مَسَحَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدَهُ عَلَى وَجْهِهِ وَدَعَا لِي، قَالَ غُرُوءٌ: فَلَقَدْ رَأَيْتُهُ بَعْدَ مَا عَاشَ مِائَةً وَعِشْرِينَ سَنَةً وَلَيْسَ فِي لَحْيَتِهِ إِشْعَرَاتٌ تُعَدُّ، بِيضٌ]. أخرجه الترمذي.

- Ebu Zeyd İbnu Ahtab anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) eliyle yüzümü okşadı ve bana dua etti."

Urve der ki: "Ben onu yüz yirmi sene kadar yaşadktan sonra gördüm, yüzünde sayılabilecek kadar sayıda beyaz kıl vardı." 1180[1180]

وعن يزيد بن أبي عبيد قال: [رَأَيْتُ أَثَرَ ضَرْبَةٍ بِسَاقِ سَلَمَةَ بْنِ أُوَيْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ. فَقُلْتُ: مَا هَذِهِ؟ فَقَالَ: أَصَابَنِي يَوْمَ حَبِيرٍ. فَقَالَ النَّاسُ: أَصِيبَ سَلَمَةُ، فَأَتَى بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَتَفَتَّ عَلَيْهِ ثَلَاثَ نَفَثَاتٍ فَمَا اسْتَكْبَحْتُهَا حَتَّى السَّاعَةِ]. أخرجه أبو داود. قلت: وأخرجه البخاري، وهو أحد ثبائته، والله أعلم.

- Yazid İbnu Ebi Ubeyd anlatıyor: "Ben, Seleme İbnu'l Ekva (radiyallahu anh)'ın bacağına bir darbe izi gördüm.

"Bu da ne?" diye sordum. Şu açıklamayı yaptı:

"Bana Hayber günü isabet etmişti. Halk: "Seleme isabet aldı" diye bağırdı. Sonra Resulullah'a götürüldüm. O yara üzerine üç kere nefes etti. Şu ana kadar hiç acı duymadım!" 1181[1181]

وعن جابر رضي الله عنه قال: [غَزَوْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَبْلَ نَجْدٍ فَأَذْرَكْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي الْقَائِلَةِ فِي وَادٍ كَثِيرِ الْعِصَاءِ، فَنَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَحْتَ شَجَرَةٍ، فَعَلَّقَ سَيْفَهُ بِغُصْنٍ مِنْ أَغْصَانِهَا، وَتَفَرَّقَ النَّاسُ فِي الْوَادِي يَسْتَظِلُّونَ بِالشَّجَرِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ رَجُلًا أَتَانِي وَأَنَا نَائِمٌ، فَاخَذَ السَّيْفَ فَاسْتَيْقَظْتُ وَهُوَ قَائِمٌ عَلَى رَأْسِي، وَالسَّيْفُ فِي يَدِهِ صُلْتًا، فَقَالَ: مَنْ يَمْنَعُكَ مِنِّي؟ قُلْتُ: اللَّهُ. فَشَامَ السَّيْفَ، وَهَا هُوَ ذَا جَالِسٍ، ثُمَّ لَمْ يَغْرِضْ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَكَانَ مَلِكَ قَوْمِهِ. فَأَنْصَرَفَ حِينَ عَفَا عَنْهُ وَقَالَ: وَاللَّهِ أَكُونُ فِي قَوْمٍ هُمْ حَرْبٌ لَكَ]. أخرجه الشيخان. «العضاء» شجر الشوك كالسلم وغيره. و«السيف الصلت» المسلول من غمده. و«شام السيف» أغمده واستله، فهو من أصداد.

- Hz. Cabir (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) ile birlikte Necid istikametine gazveye çıktık. Resulullah'a öğle vakti, sık ağaçlı bir vadide yetiştik. Derken Aleyhissalâtu vesselâm bir ağacın altına indi. Kılıncını da dallardan birine astı. Askerler vadi içerisinde dağılıp ağaçların gölgelerine sığındılar.

Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) (bizi çağırdı. Yanına gelince, anlattı):

"Ben uyurken yanıma bir adam geldi, kılıncımı aldı. Derken derhal uyandım. Herif tepemde dikilmişti, elinde de kınından sıyrılmış kılınc vardı.

"Seni benden kim kurtarabilir?" dedi.

"Allah!" cevabını verdim. Derhal kılıncı kınına soktu. İşte o, şu oturan adamdır!" buyurdular. Aleyhissalâtu vesselâm (intikam maksadıyla) adama dokunmadı. O, kavminin lideri idi. Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) affedince, adamlarının yanına döndü. Ayrılırken:

"Allah'a yemin olsun size karşı harb eden bir kavimle beraber olmayacağım!" dedi. 1182[1182]

1179[1179] Müslim, Fezailu's-Sahabe 158.

1180[1180] Tirmizî, Menakıb 10.

1181[1181] Ebu Davud, Tıbb 19.

1182[1182] Buhârî, Cihâd 87, 84, Megazî 31, 32; Müslim, Müsafirîn 311.

Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın eza ve diğer hayatî tehlikelerden korunmasıyla ilgili olarak iki hadis kaydedilmiş bulunmaktadır. Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın, birkaç kişi dışında herkesin kendine düşman, hem de azılı düşman olduğu bir çevrede, aleyhine tezgahlanan her çeşit hile ve planlara, suikast tertiplerine rağmen, hayatının korunması başlı başına bir mucizedir.

5605. 1. عن ثوبان رضي الله عنه قال: [جاء خبر من اليهود الى رسول الله #. فقال: السُّمُّ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدُ. فَدَفَعْتُهُ دَفْعَةً كَادَ يُصْرَعُ مِنْهَا. فَقَالَ: لِمَ دَفَعْتَنِي؟ فَقُلْتُ: أَتَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ: إِنَّمَا أَدْعُوهُ بِاسْمِهِ الَّذِي سَمَّاهُ بِهِ أَهْلُهُ. فَقَالَ #: إِنَّ إِسْمِي الَّذِي سَمَّانِي بِهِ أَهْلِي مُحَمَّدٌ. قَالَ: جِئْتُ أَسْأَلُكَ. قَالَ #: أَيَنْفَعُكَ شَيْءٌ إِنْ حَدَّثْتُكَ؟ قَالَ: أَسْتَمِعُ بِأَذْنِي. فَقَالَ #: سَلْ. فَقَالَ: أَيْنَ يَكُونُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ يَوْمَ تُبَدَّلُ أَرْضُ غَيْرِ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتُ؟ قَالَ: فِي الظُّلُمَةِ دُونَ الْجِسْرِ؛ قَالَ: فَمَنْ أَوَّلُ النَّاسِ إِجْرَاءً؟ قَالَ: فَقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ. قَالَ: فَمَا تُحَفِّثُهُمْ حِينَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ؟ قَالَ: زِيَادَةُ كَبِدِ الْخَوْتِ. قَالَ: فَمَا غِذَاؤُهُمْ عَلَى أَثَرِهَا؟ قَالَ: يُنْحَرُ لَهُمْ ثَوْرُ الْجَنَّةِ الَّذِي كَانَ يَأْكُلُ مِنْ أَطْرَافِهَا. قَالَ: فَمَا شَرَابُهُمْ عَلَيْهِ؟ قَالَ: مِنْ عَيْنٍ فِيهَا تُسَمَّى سَلْسَبِي. قَالَ: صَدَقْتَ. قَالَ: وَجِئْتُ أَسْأَلُكَ عَنْ شَيْءٍ يَعْلَمُهُ إِيَّيَّيْ أَوْ رَجُلٍ أَوْ رَجُلَيْنِ. قَالَ: أَيَنْفَعُكَ إِنْ حَدَّثْتُكَ؟ قَالَ: أَسْمَعُ بِأَذْنِي. قَالَ: سَلْ. قَالَ: أَسْأَلُكَ عَنِ الْوَلَدِ. قَالَ: مَاءُ الرَّجُلِ أَبْيَضُ، وَمَاءُ الْمَرْأَةِ أَصْفَرُ فَإِذَا اجْتَمَعَا فَحَمَلَتْ مَنِ الرَّجُلِ مَنَى الْمَرْأَةِ يَأْذِنُ اللَّهُ. وَإِذَا عَمَلَتْ مَنِ الْمَرْأَةِ مَنَى الرَّجُلِ أَنْثَى يَأْذِنُ اللَّهُ قَالَ: صَدَقْتَ، وَإِنَّكَ لَنَبِيٌّ. ثُمَّ انْصَرَفَ فَقَالَ #: لَقَدْ سَأَلَنِي هَذَا عَنِ الَّذِي سَأَلَنِي عَنْهُ، وَمَالِي عِلْمٌ بِشَيْءٍ مِنْهُ حَتَّى أَتَانِي اللَّهُ تَعَالَى بِهِ.]. أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ.

- Hz. Sevbân radiyallahu anh anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a Yahudilerden bir âlim geldi.

"Ey Muhammed, Allah'ın selâmı üzerine olsun!" dedi. Bunu der demez adamı öyle bir ittim ki, nerdeyse yere yıkılayazdı.

"Beni niye ittin?" dedi.

"Niye ey Allah'ın Resûlü! demiyorsun?" dedim.

"Ben O'nu, ailesinin kendine koyduğu isimle çağırıyorum!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm:

"Ailemin bana koyduğu isim hakikaten Muhammed'dir!" buyurdu. Adam: "Size bir şey sormaya geldim" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm:

"Sana söylediğim takdirde işine yarayacak mı?" dedi. Adam:

"Kulaklarımla dinlerim!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm:

"Sor!" buyurdular. Adam:

"Kıyamet günü, yer ve gökler başka bir yer ve gök olup kılık değiştirdiği zaman, insanlar nerede olacaklar?" dedi. Resûlullah:

"Köprünün (sıratın) önünde, karanlıkta" buyurdular. Adam:

"Köprüyü ilk geçen kim olacak?" dedi.

"Muhacirlerin fakirleridir" buyurdu.

"Cennete girince onlara ne armağan edilecek?" dedi.

"Balık ciğerinin ziyadesi!" buyurdu.

"Bunun arkasından ne yiyecekler?" dedi.

"Onlara cennetin etrafında otlayan cennet öküzü kesilecek!" buyurdular.

"Bunun üstüne ne içecekler?" dedi.

"Selsebîl denen cennetteki bir gözenin suyundan" buyurdular. Adam: "Doğru söyledin!" dedi ve ilave etti:

"Ben sana bir peygamber veya bir veya iki kişiden başka hiç kimsenin bilemeyeceği bir şey sormak için geldim" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm:

"Söylediğim takdirde sana faydası olacak mı?" buyurdular.

"Kulaklarımla dinlerim" dedi.

"Sor!" buyurdular.

"Sana çocuktan soracağım" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm:

"Erkeğin suyu beyazdır. Kadının suyu ise sarıdır. İkisi birleşir ve erkeğin menisi kadının menisine üstün gelirse (ع) Allah'ın izniyle çocuk erkek olur. Kadının menisi erkeğin menisine üstün gelirse çocuk Allah'ın izniyle kız olur" buyurdular. Yahudi:

"Vallahi doğru söyledin! Sen gerçekten hak peygambersin" dedi ve ayrıldı. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm):

"Bu adam bana soracağını sordu. Ben bunlardan birşey bilmiyordum. Tâki ki Allah onları bana bildirdi" buyurdular." 1183[1183]

Zaman zaman Yahudilerin Aleyhissalâtu vesselâm'dan bir şeyler sordukları olmuştur. Bu rivayette birkısım sorular gözükmektedir. Yahudiler bunları Resûlullah'ı denemek maksadıyla sormuş olabilirler. Cevapları "Doğru söyledin" diye tasdik etmesi, bu meseleleri öğrenmek için sormadıkları, önceden cevapları da bildikleri kanaatini tasdik eder.

وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: [قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ! هَلْ أَتَى عَلَيْكَ يَوْمٌ كَانَ أَشَدَّ مِنْ يَوْمٍ أُحُدٍ؟ قَالَ: لَقَدْ لَقِيتُ مِنْ قَوْمِكَ، وَكَانَ أَشَدَّ مَا لَقِيتُ مِنْهُمْ يَوْمَ الْعَقَبَةِ، إِذَا عَرَضْتُ نَفْسِي عَلَى ابْنِ عَبْدِ يَالِيلَ بْنِ عَبْدِ كُؤَلٍ فَلَمْ يُجِبْنِي إِلَى مَا أَرَدْتُ، فَأَنْطَلَقْتُ وَأَنَا مَهْمُومٌ عَلَى وَجْهِ. فَلَمْ أَسْتَفِقْ إِلَّا وَأَنَا بِقَرْنِ الثَّعَالِبِ. فَرَفَعْتُ رَأْسِي، فَإِذَا أَنَا بِسَحَابَةٍ قَدْ أَظَلَّتْنِي. فَنَظَرْتُ فَإِذَا فِيهَا جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَنَادَانِي فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَدْ سَمِعَ قَوْلَ قَوْمِكَ لَكَ وَمَا رَدُّوهُ عَلَيْكَ، وَقَدْ بَعَثَ إِلَيْكَ مَلَكَ الْجِبَالِ لِتَأْمُرَهُ بِمَا شِئْتَ فِيهِمْ. فَنَادَانِي مَلَكُ الْجِبَالِ وَسَلَّمْ عَلَيَّ؛ ثُمَّ قَالَ: يَا مُحَمَّدُ! إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَدْ سَمِعَ قَوْلَ قَوْمِكَ لَكَ، وَأَنَا مَلَكُ الْجِبَالِ قَدْ بَعَثَنِي إِلَيْكَ لِتَأْمُرَنِي بِأَمْرِكَ، فَمَا شِئْتَ؟ إِنْ شِئْتَ أَطَبَّقْتُ عَلَيْهِمْ 'خَشَوْنِي'. فَقَالَ #: بَلْ أَرْجُو أَنْ يَخْرُجَ مِنْ أَصْوَافِهِمْ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ وَلاَ يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا]. أَخْرَجَهُ الشَّيْخَانُ. «أَخْشَابَانِ» جَب مَكَّةَ الْمُحِيطَانِ بِهَا. وَكُلَّ جَبَلٍ عَظِيمٍ فَهُوَ أَخْشَبٌ.

- Hz. Aişe radiyallahu anhâ anlatıyor: "Ey Allah'ın Resûlü! dedim. Uhud'dan daha kötü bir gün yaşadın mı?"

"Senin kavminden neler çektim neler. Onlardan en kötü hal Akabe günü başıma geldi. O zaman kendimi İbnu Abdıyalil İbni Abdi Kûlal'e arz etmişim. Teklif ettiğim şeye müsbet cevap vermedi. Ben de üzgün vaziyette yüzümün doğrultusunda yürüdüm. Karnu's-Seâlib nam mevkide kendime gelebildim ve başımı kaldırdım. Baktım ki, bir bulut bana gölge yapıyor. Bir de ne göreyim, bulutun içerisinde Cibril aleyhisselâm! Bana bağırdı ve:

"Allah Teâlâ hazretleri, kavminin sana neler söylediğini, seni nasıl reddettiğini işitti. Sana dağlar meleğini gönderdi, tâ ki kavmin hakkında dilediğini emredesin!" dedi. Bunun üzerine dağlar(a müekkel) melek bana seslenip, selam verdikten sonra:

"Ey Muhammed! Allah Teâla hazretleri, kavminin sana söylediği sözü işitti. Ben dağlar meleğiyim. Allah beni sana dilediğini emretmen için gönderdi. Öyleyse haydi ne dilerseñ dile! Eğer üzerlerine iki ahşeb'i kapamamı dilerseñ kapayayım!" dedi."

Aleyhissalâtu vesselam:

"Hayır! Bilakis, Allah'ın onların sulbünden Allah'a ihlâsla ibadet edip hiçbir şeyi ortak koşmayacak kimseler çıkarmasını dilerim" dedi." 1184[1184]

Hadiste Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın Uhud gününden daha kötü olarak tavsif ettiği hâdise, Tâif ziyaretidir. Amcası Ebu Tâlib ölünce, Aleyhissalâtu vesselâm, bir hami aramak, onun himayesi altında, Allah'ın kendisine tevdi ettiği neşr-i hak vazifesini ifa etmek için Tai'fe giderek oradaki akrabalarına uğramıştı. Bu ziyaret İbnu Sa'd'ın kaydına göre bi'setin onuncu yılında, Şevvâl ayında Hz. Hatice ve Ebu Talib'in ölümünün akabinde olur. Orada Taiflilerin liderlerini teker teker görüp, Kureyşlilerin yaptığı zulmü anlatır, onların himayelerini talep eder. Ancak, hiçbiri anlayış göstermez; çok bed bir muamele ile, oradan çıkmasını söylerler. Üstelik, ayak takımını ileri sürerek taşa tuttururlar. Beraberindeki Zeyd İbnu Hârise, atılan taşlara kendi vücudu ile perde olmaya çalışsa da, Resûlullah yaralanır ve kan içinde kalır.

1183[1183] Müslim, Hayz 34.

1184[1184] Buhârî, Bed'ü'l-Halk 6, Tevhîd 9; Müslim, Cihâd 111.

Resûlullah on gün kadar süren bu ziyaretin sonunda, maruz kaldığı gayr-ı insanî muamelenin elemini, Uhud'da savaşı kaybetme şartlarında çekilen sıkıntıya kıyasla çok daha ağır buluyor.

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ عَفْرِيئًا مِنَ الْجِنَّ تَفَلَّتْ عَلَى الْبَارِحَةِ لَيَقْطَعَ عَلَى صَتِي فَأَمْكَنِي اللَّهُ تَعَالَى مِنْهُ فَدَعَتْهُ فَأَرَدْتُ أَنْ أَرْبِطَهُ إِلَى سَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ حَتَّى تُصَيِّحُوا وَتَنْظُرُوا إِلَيْهِ كُلُّكُمْ، فَذَكَرْتُ قَوْلَ أَخِي سُلَيْمَانَ: رَبِّ هَبْ لِي مُلْكًا يَنْبَغِي أَحَدٍ مِنْ بَعْدِي. فَرَدَّهُ اللَّهُ خَاسِتًا]. أَخْرَجَهُ الشَّيْخَانُ. «الدَّعْتُ» أَشَدُّ الْخَنْقِ.

- *Hz. Ebu Hureyre (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:*

"Cinlerden bir ifrit, dün akşam, namazımı bozdurmak için üzerime atıldı. Allah ona galebe çalmama imkan verdi. Ben de onu boğazından yakaladım. Hatta onu, mescidin direklerinden birine bağlamayı arzu ettim, ta ki sabah olunca hepiniz onu göresiniz. Ancak, kardeşim Süleyman aleyhisselam'ın şu sözünü hatırladım: "...Ve benden sonra kimseye nasib olmayacak bir mülkû bana ihsan et" (Sad 35). Allah da onu hor ve hakir olarak geri çevirdi."^{1185[1185]}

Resulullah'a ifritin musallat olma hâdisesi muhtelif rivayetlerde gelmiştir. Abdürrezzak'ın rivayetinde "Bir kedi suretinde geldiği" belirtilir. Müslim'in bir rivayetinde "yüzüme koymak için ateşten bir şihab ile geldi" denilir.

-Okuma Parçası-

Hâtemü'l-Enbiyâ

Arapça bir isim tamlaması olan bu terim sözlükte, "**peygamberlerin sonu ve mührü**" anlamına gelmektedir. Arapça'da noktalı "**ha**" ile yazılan "**hateme**" fiili, "**mühür vurdu, bir işi bitirip serbest kaldı**" demektir. Mektubu okunmasın diye katlayıp mühürlemek, içine bir şey girip çıkmasın diye tencerenin ağzını sıkıca kapatmak, hiçbir şeyi anlamasın veya unûtmasın diye kalbe mühür vurmak" mânâlarına hep bu fiil veya masdarı kullanılmaktadır. İkinci kelime "**el-Mürselîn**" ise "**irsâl (göndermek)**" fiilinin "**ism-i mef'ûlû (edilgen ortacı)**" olan "**mürsel**"in çoğulu olup "**gönderilen peygamberler**" mânâsına gelmektedir.

İslâm literatüründe "**Hâtemü'l-Mürselîn**" terimi aynı anlamda, hatta daha kapsamlı olarak "**Hâtemü'n-Nebiyîn**" şeklinde şu âyetin metninde geçmektedir

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

"Muhammed sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat O, Allah'ın Rasûlü ve "Hâtemü'n-Nebiyîn" Peygamberlerin sonu, mührüdür. Allah herşeyi lâyıkıyla bilendir."^{1186[1186]}

Âyet Hz. Peygamber'in çevresindeki İslâm düşmanlarının, Hz. Muhammed (a.s)'ın Zeyneb binti Cahş ile evlenmesi üzerine yönelttikleri suçlamaları bertaraf etmektedir. Onlar Hz. Muhammed'in, evlâtlığı olan Hz. Zeyd'den ayrılan Zeyneb ile evlenmesini; gelini ile, gelini olmasa bile evlatlığının önceki karısı ile "**yasak bir evlenme**" sayıyorlardı. Adı geçen âyet Hz. Muhammed'in Zeyd dahil hiçbir adamın babası olmadığını, bir câhiliyye devri haramı olan "evlatlığın bıraktığı kadınla

^{1185[1185]} Buharî, Salat 75, Amel fi's-Salat 10, Bed'ül-Halk 11, Enbiya 40, Tefsir, Sad; Müslim, Mesacid 39.

^{1186[1186]} Ahzâb, 33/40

evlenme"nin aslında helal olduğunu ve bu sosyal değişikliğin son peygamber olarak Hz. Muhammed'in görevlerinden olduğunu son derece açık bir şekilde ifade etmektedir.

Âyette geçen "**hâtem**" kelimesi Âsım kıraatine göredir. Diğer kıraat imamlarına göre "**hâtım**" şeklinde okunur. Hâtem, "**mühür**", "**hâtım**" ise "sona erdiren ve mühürleyen" demek olur. Mühür, bir şeyin doğru ve geçerli olduğunu, mühürden sonra eklenecek bir şeyin hiçbir hukûkî kıymetinin olamayacağını belirtmek için en sona basıldığından, hem "son", hem de "tasdik" mânâsını içine alır. Şu halde iki kırâat şekli de, "**Hâtemü'l-Mürselîn**"in ayrı ayrı iki anlamını belirtiyor. Yani Hz. Muhammed (a.s), hem önceki peygamberleri tasdik edip belgelendiren, hem de nebîler silsilesini hitama erdirip kendisinden sonra peygamber gelmeyeceğini vurgulayandır. Eğer o gelmeseydi, Kur'ân-ı Kerîm'i getirmeseydi; önceki peygamberlerin hepsi unutulup gidecek; tarihteki varlıklarından ve peygamberliklerinin gerçek olduğundan ilmen söz etmek mümkün olmayacaktı. Çünkü diğer peygamberlerin hayatları ve peygamberlikleri Hz. Muhammed'inki kadar açık ve belgeli değildir. Bugün Kur'ân olmasaydı, hatta Hz. Musa ve Hz. İsâ'nın bile varlıkları ciddiyetle isbat olunamazdı.^{1187[1187]}

Hz. Muhammed (a.s)'ın Hâtemü'l-Mürselîn olduğu, pek çok hadîslerde de izah edilmiştir. Meselâ Câbir b. Abdillâh'dan rivayet edilen bir hadîs-i şerîf'de şöyle buyrulur:

"Ben ve diğer peygamberler şuna benziyoruz; bir adam bir ev yaptırır ve binayı tamamlayıp süsler de yalnız bir tuğlası noksan kalır. Bu durumda halk binayı gezmeye başlar ve (eksik yeri görüp) hayret ederek "şu tuğlanın yeri boş kalmasaydı"derler. Rasûlüllah buyurmuşlar ki: "İşte o noksan tuğla benim. Geldim ve Peygamberleri (tamamlayıp) sona erdirdim."^{1188[1188]}

Bir başka hadîs-i şerîf: Hz. Peygamber (a.s) müslümanlar ordusunun başında Tebûk Gazâsına giderken, şehrin savunması için Hz. Ali'yi Medîne'de bırakır ve ona; "Harun Mûsa'ya nasılsa, sen de bana öylesin." der. Yani Mûsâ (a.s) Tûr dağına çıkarken, İsrâiloğullarına nezaret için arkasından nasıl Hârûn (a.s)'ı bıraktıysa, ben de seni Medîne'ye nezaret için öyle bırakıyorum, dedi ve bu mukayese yanlış anlamaya yol açmasın diye hemen şunu ilâve etti: "ancak benden sonra bir peygamber yoktur."^{1189[1189]}

Âhir zamanda Arap ülkesinde İsmail (a.s)'ın evladından "**Hâtemü'l-Mürselîn**"in geleceği, önceki peygamberlere gönderilen kitaplarda yazılıydı. Geçmiş peygamberlerden bazıları da onun, vasıflarını sayarak tarif etmişlerdi.^{1190[1190]}

Bu husus Kur'ân-ı Kerîm tarafından da şu âyet ile desteklenmiştir:

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَآئِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ

"Meryem oğlu İsâ: Ey İsrâiloğulları, ben size Allah'ın elçisiyim. Benden önce gelen Tevrat'ı tasdik edici ve benden sonra gelecek, ismi de Ahmed olacak bir peygamberi müjdeleyici olarak geldim." dedi. Onlara belgeler getirince "bu apaçık bir sihirdir" dediler."^{1191[1191]}

İsrâiloğullarından gelen peygamberler Hâtemü'l-Mürselîn'i bazen "**Ahmed**", bazan da "**Muhammed**" diye zikretmiş ve alâmetlerini söylemiş olduklarından, o zamanki Yahûdî kâhinler arasında "**Hâtemü'l-Mürselîn**"e dair çok sözler konuşulur, geleceği beklenirdi.

^{1187[1187]} Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'ân Dili, 6, 3906

^{1188[1188]} Müslim, Fedâil 23

^{1189[1189]} Tecrid-i Sarih tercümesi, 10, 418 vd.

^{1190[1190]} Bkz. Tevrat, 5. Sifir, 18. fasıl

^{1191[1191]} Saff, 61/6

Hâtemü'l-Mürselîn sünnetli ve göbeği kesilmiş halde doğmuştu. İki kürek kemiği arasında, kalbinin hizasında da "**hâtem-i nübüvvet (Peygamberlik mührü)**" denilen bir nişan vardı. Bu konuda Hz. Aişe'den şu sözler rivayet edilir:

"Hz. Muhammed'in doğduğu gecenin ertesi günü Mekke'de bir Yahûdî, Kureyş'in topluca bulunduğu yere gelip "bu gece aranızda bir oğlan doğdu mu?" diye sormuş; "evet" demişler, "Abdülmuttalib'in oğlu Abdullah'ın bir oğlu oldu." Bunun üzerine Yahûdî, "işte son peygamber O'dur ve arkasında da alâmeti vardır" diye haber vermiş. Beraber gidip Muhâmmed'i görmüşler; Yahûdî o hâtem-i nübüvveti görünce aklı başında gitmiş ve "artık peygamberlik İsrailoğullarından alınmıştır. Bundan sonra başka peygamber gelme ümidi de kalmamıştır. Kureyşliler büyük bir devlete erişecek, şöhretleri doğudan batıya kadar ulaşacaktır" demiştir.^{1192[1192]}

Son zamanda gelecek Hâtemü't-Mürselîn'de böyle bir nübüvvet mührünün bulunacağını Busra'daki Râhip Bahîrâ'nın da bilmesi ve Hz. Muhammed'in on iki yaşındayken gittiği Şam seferinde, bir münasebetle bu mührü görerek tanınması hadîs ve tarih kitaplarında meşhur bir vak'a olarak zikredilir.

Kısacası, Hz. Muhammed (a.s)'ın en son ve en kâmil peygamber olduğu güneş gibi açıktır. Hz. Muhammed ile insanlık din konusunda tekâmülün zirvesine ermiştir. O'ndan sonra başka bir peygamber beklemek boşunadır.

Tarihî rivâyetlerden anlaşıldığı gibi, Rasûlullah'ın aniden vefatı üzerine peygamberlik iddiasında bulunanlar ile bunları kabul edenlere karşı ashab-ı kirâm topyekün savaşmışlardır. Özellikle Müseylimetü'l-Kezzab'ın, "risâlette Hz. Muhammed'e ortak olduğu" iddiasına kendisini kâfir saymakla cevap vermişler, üzerine ordu göndermiş, mağlup edildiğinde kendisinin ve takipçilerinden kadın ve çocukların köle yapılması Hz. Ebû Bekir tarafından bildirilmişti. Öyleyse suçları âdî bir isyan suçu değil, "peygamberlik iddiası" ve bu iddianın taraftar bulmasıydı. Hz. Ebûbekir zamanında ve bütün sahabenin icma-ı ile bu iddia bastırıldı.

Kıyamet alâmeti olarak Hz. İsa'nın tekrar dünyaya gelişi de Hz. Muhammed'in son peygamber olmasına ters düşmez. Çünkü İsa (a.s)'ın kendisi, önceden gönderilmiş peygamberlerden birisidir. İkinci kez geldiğinde Hz. Muhammed'in şeriatının bir izleyicisi ve onun ümmetinin bir üyesi olarak gelecektir.^{1193[1193]} O sadece, Deccal'in sebep olacağı fitneyi ortadan kaldırmakla görevli olacaktır. Dolayısıyla onun gelişyle, Hz. Muhammed'in

"Hâtemü'l-Mürselîn" olmasına ters düşmeyecektir.

Hz. Muhammed (a.s)'ın bu dünyada "peygamberlik ve hâtemü'l mürselîn" rütbesiyle şereflendirilmesi, onun ardından herhangi bir insan veya cinnin peygamberliğinin söz konusu olmadığı anlamına gelir.^{1194[1194]} Çünkü Rasûlullah Muhammed, "kendisinden sonra rasûl gelmeyecek biri" olduğundan, ümmetine İslâm Dinini tamamlamış ve eksiksiz bir kılavuzluk yapmıştır.^{1195[1195]}

Hâtemü'l-Enbiyâ

"Peygamberlerin sonuncusu" anlamında Rasûl-ü Ekrem Efendimizin vasıflarından biri.

^{1192[1192]} Ahmed Cevdet Paşa, Kısas-ı Enbiyâ ve Tenvîr-i Hulefâ, İstanbul 1972, I, 59
^{1193[1193]} Neseî, Medârikü't-Tenzîl, 471; el-Beydâvî, Envaru't-Tenzîl, I, 164
^{1194[1194]} Âlusî, Rûhu'l-Meânî, 18, 32
^{1195[1195]} Mâide, 5/3

Beşer tarihi boyunca Cenâb-ı Hak, insanları sapıklıktan doğru yola iletmek, onların sâdece kendisine kul olup ibâdet etmelerini sağlamak üzere peygamberler göndermiştir. Geçmişte insanoğlunun hak dinden uzaklaştığı her dönemde kavimlerini îkaz etmek üzere her millete mutlaka bir peygamber gönderilmiştir. Bu gerçek, bizzat Hak Teâlâ tarafından şöylece ifade edilir:

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَن هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَن حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ

"Andolsun ki her ümmete Allah'a kulluk edin, azdırcılardan kaçının diyen bir peygamber göndermişizdir."1196[1196]

Bu şekilde sayısını ancak Allah'ın bildiği pek çok peygamber hak dini tebliğ etmiştir. Bu peygamberlerin sonuncusu, Hz. Muhammed Mustafâ Efendimizdir. Artık O'ndan sonra peygamber gelmeyecektir. Çünkü O'nun getirdiği din en son, en mükemmel din olup cihanşümuldur ve çağlar üstüdür. Hükümleri, bütün bir beşeriyetin kıyâmete kadar bütün problemlerine çözümler getirecek üstünlüktedir. Bu sebeple Peygamber Efendimiz "Hâtemü'l-Enbiyâ: Peygamberlerin sonuncusu" diye vasıflandırılır.

Peygamber efendimiz hakkında bu vasıf bizzat Kur'ân-ı Kerîm'de şu şekilde geçmektedir:

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

"Muhammed içinizden herhangi bir adamın babası değildir. Fakat O, Allah'ın Rasûlü ve peygamberlerin sonuncusu (hâtemü'n-nebiyyîn)'dir."1197[1197]

Hiz. Peygamber'in bu vasfı bazan "**Hâtimü'l-enbiyâ**" şeklinde de kullanıldığı gibi hâtem ya da hâtim kelimesine mühür manâsı da verilmiştir. Çünkü Arap dilinde hâtem ve hâtim, mühür, damga, bir şeyin sonu ve sonuncusu anlamlarına gelir. Bu kelimeyi mühür manâsına aldığımızda terkip "Peygamberlerin mühürü" anlamını kazanır ki manâ da neticede "Peygamberlerin sonuncusu" demek olur. Çünkü mühür, bir şeyin en sonuna onun sonunu kapatmak için vurulur. Peygamber Efendimiz de peygamberlerin en sonuncusu olarak âdetâ O'nunla peygamberlik müessesesi artık mühürlenmiştir.

Gerek yukarıdaki âyet-i kerîmeden, gerekse Peygamberimizin bizzat kendi sözlerinden en ufak bir şüpheye yer vermeksizin Rasûlü Ekrem'in "hâtemü'l-enbiya" yani peygamberlerin hem sonuncusu, hem de peygamberlik müessesesinin sonu olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

Ebu Hüreyre'den nakledilen uzun bir hadiste insanların âhirette, kendilerine şefâat etsin diye Hz. Âdem (a.s)dan başlayarak, sırasıyla peygamberlerden şefâat isteyecekleri, ancak hiçbirinin şefâat edememesi üzerine neticede Hz. Muhammed (a.s)'e gelip: "ya Muhammed! Sen Rasûlüllah ve hâtemü'l-enbiyâ'sın. Allah senin gelmiş geçmiş bütün günahlarını affetmiştir. Bize Rabbin huzurunda şefâat eyle..." diyecekler.1198[1198]

Ayrıca Hz. Peygamber (a.s); "Risâlet ve nübüvvet son bulmuştur. Benden sonra bir rasûl ve bir nebî de gelmeyecektir."1199[1199]

1196[1196] Nahl,16/36

1197[1197] Ahzâb, 33/40

1198[1198] Buhârî, Tefsir, sûre 17; Müslim, İman, Hadis no: 327

1199[1199] Tirmizî, Menâkıb, 8; Dârimî, Mukaddime, 3

Bir diğ er hadiste: "Bana özgü olan beş isim vardır. Ben Muhammedim ve Ahmedim, ben o m  h  (yok eden, silen)yim ki, Allah benimle k  fr  izale edecektir. Ben o h şirim ki insanlar beni takibederek haşrolunacaktır. Ben ak b (hatem 'l-enbiya)im."1200[1200]

Yine Ebû Hureyre'den, Peygamber (a.s): "...Ben bütün insanlara gönderildim. peygamberler de benimle son buldu."1201[1201] ve "Benim, benden önce gelen peygamberlere nisbetle durumum buna benzer: Bir adam büyük bir bina yaptırıp onu güzelce dayayıp d şedi, fakat bir köşede bir tuğlalık boş yer bıraktı. Ahali binanın etrafında dolaşıyor, güzelliğine hayran kalıyor fakat şunu söylemeden edemiyordu: Niçin bu tuğlanın yeri boş? İşte ben o tuğlayım ve peygamberlerin sonuncusuyum."1202[1202]

1200[1200] Buhârî, Men k b, 17

1201[1201] Tirmizî, es-S re, 5

1202[1202] Buhârî, Men k b,18; Müslim, Fedail 32, Eb  Davûd, Fiten, 1

4.BÖLÜM

İhtilaflı Olan Peygamberler

Giriş

Esâtîru'l-Evvelin: Öncekilerin Masalları. "**Esâtîr**", "setara" kelimesinden türemiş çoğul bir kelime olup, tekili, "ustûr, ustûre veya estîr, estira" dır. Bâtıl olan, aslı olmayan uydurma hikâyeler ve "evvelîm" kelimesi ile birlikte, "İslâm öncesi milletlerin yazdıkları hikâyeler, masallar" manasına gelir.

Bu terkip Kur'an-ı Kerîm de birkaç yerde geçmektedir.^{1203[1203]} Bu âyetlerin hemen hemen hepsinde bu terkip Kur'an'ın ilâhî bir vahiy olmadığını iddiâ ederek, onun bir Allah kelâmı olduğuna inanmayan müşriklerin Hz. Peygamber'e söyledikleri sözleri mâhivetinde nakledilmektedir. Meselâ bunlardan bir ayet şöyledir:

وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا حَتَّى إِذَا جَاءُوكَ يُجَادِلُونَكَ يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

"İçlerinden kimileri de vardır ki, seni Kur'ân okurken dinler. Fakat biz onların kalplerine onu zevkiyle anlamalarına engel (olmak için) kat kat örtü (kabuklar) gerdik; kulaklarına da bir ağırlık koyduk. Artık onlar her belgeyi (mucizeyi) görseler de yine inanmazlar. Hatta sana geldiklerinde seninle tartışıp çekişirler ve kâfirler de, 'Bu, eskilerin masallarından başka bir şey değildir' derler."^{1204[1204]}

Böylece hakka boyun eğmeyen kâfirlerin, "sözlerin en doğrusu olan Allah kelâmını bir tür hurâfe yığını, yalanların en kötüsü olarak vasıflandırdıklarını"^{1205[1205]} yüce Allah Kur'an'da bize anlatmakta ve onların bu davranışlarının sebebini açıklamaktadır.

Bilindiği gibi Kur'an-ı Kerîm'in ayetleri nâzil oldukça fesâhat ve belâgat ilimlerinde çok ileri gitmiş Araplar, Kur'ân'ın hârikulâdeliği, i'câzı ve üstün belâgatı karşısında şaşırmışlardır. Ne yapacaklarını bilemeyerek, Hz. Peygamber'i mecnun göstermeye çalışmışlar ve neticede Kur'ân'ı Kerîm'i bir nevi sihirbazların ipe sapa gelmez sözleri gibi göstermek istemişlerdir. Hz. Peygamber'e daha bunun gibi birçok çamurlar atarak, Kur'an'ı dinleyen herkesin onun etkisinde kaldığını gördüklerinde de âdeta çıldırmışlar ve Kur'an'ı dinletmemek için çeşitli çarelere başvurmuşlardır. Kur'an'ın bir beşer sözü olduğunu iddia etmeye kalkışmışlar, fakat yüce Allah, onların bu iddiâlarına karşı meydan okuyarak, önce bütün insan ve cinler bir araya gelseler de, Kur'an'ın bir benzerini meydana getiremeyeceklerini beyan etmiş,^{1206[1206]} şayet davalarında samimi iseler, onun bir benzerini,^{1207[1207]} hattâ on sûresinin benzerini^{1208[1208]} hattâ sadece bir suresinin benzerini^{1209[1209]} getirmelerini isteyerek, bu meydan okumayı, en son merhalesine vardırmıştır. Sonunda da:

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ () فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ

^{1203[1203]} Enfâl, 8/3 1, en-Nahl, 16/24, el-Müminûn, 23/83...

^{1204[1204]} En'âm, 6/25

^{1205[1205]} Zemahşerî, el-Keşşâf, Beyrut (104), 2. 12

^{1206[1206]} İsrâ, 17/88

^{1207[1207]} Tûr, 34/52

^{1208[1208]} Hûd, 11/13

^{1209[1209]} Yunus, 10/38

"Eğer kulumuz (Muhammed)'a indirdiğimiz Kur'an 'dan şüphe ediyorsanız ve doğru sözlü iseniz, Allah'tan başka yardımcılarınızı da çağırın ve onun surelerine benzeyen bir sûre getirin. Bunu yapamazsınız -ki asla yapamayacaksınız-; o halde kâfirler için hazırlanan ve yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten sakının"^{1210[1210]} buyurmuştur.

Kur'an'ın bütün uyarılarına, nasihat ve öğütlerine, hatta korkutmalarına rağmen ilâhî dine karşı mücâdelelerine devam eden kâfirler Kur'an'ın bir parçasının benzerini bile getirememişler, çeşitli yollardan ona saldırmaya devam etmişlerdir. Kur'an'a "esâtîru'l-evvelin" (öncekilerin masalları) demeye kalkışmışlar, "biz istesek bir benzerini getiririz (el-Enfâl, 8/31) demişlerdir. Fakat onların şairleri, hatipleri bile bunu başaramamışlar; onlar da Kur'an'ın eşsiz uslûba ve hârikulâde bir beyana sahip olduğunu, ne o ana kadar duydukları bir şiire ne de bir efsuncu veya sihirbazın sözüne benzemediğini itiraf etmek zorunda kalmışlardır.

Gerçi Kur'an-ı Kerîm'de, geçmiş peygamberlere ve milletlere dair bazı hikaye ve kıssalar mevcuttur. Fakat bunlar ustûre, aslı olmayan yanlış ve batıl şeyler değil, hakikat olan yaşanmış veya gerçek hayattan alınmış ibret sahnelerinden ibarettir. Bu tür ibret dolu hâdiselerin Kur'an'da yer alması, müslümanların o milletlerin başına gelenlerden ibret alıp tarihi bir daha tekerrür ettirmemeleri ve aynı hatalara düşmemek için üzerinde düşünmeleri içindir. Zaten Kur'an ne kronolojik bir tarih kitabı, ne de mev'ıza kitabıdır. Bundan dolayı "Kur'an'da yer alan kıssaların asıl gayesi ahlâkî ve terbiyevî olmasıdır. Bunlar Kur'an'ın kendine has uslûbu ile anlatılmışlardır.^{1211[1211]}

Esas itibarıyla "esâtîr"ın, Yunanca, "isturya" kelimesiyle ilişkisi olduğu açıktır. Avrupalılar da buna "histor" demişlerdir. Biz bugün bu kelimeye karşılık olarak 'tarih' sözcüğünü kullanmaktayız. Bunun için, "esâtîr" kelimesi Arapça'dır, fakat "usture"nin Arapça olup olmadığı araştırma konusudur diyenler vardır. Dolayısıyla bu dillerdeki söz konusu kelimelerin, aynı değilse bile, ortak bir köke sahip oldukları söylenmiştir. Araplarda esasen "mestûrâtul evvelin" demek olan, "esâtîru'l evvelin", Türklerin "masal", Yunanlıların "misus", Avrupalıların "mit" dedikleri, eski kahramanlık hikâyeleri, tarih öncesi efsaneleri, destanları olarak mülâhaza edilmiş ve uydurma, hurâfeler manasında kullanılmıştır. Bu yönüyle gerçek tarihten ayrılır. Fakat tarih de belli bir zamana kadar mestûrâta dayanmak durumundadır. Çünkü ilk tarihi bilgiler, önce dillerde dolaşan sözlü kaynaklara dayanılarak tespit edilmeye çalışılmaktadır.

Daha sonra bu bilgiler satırlara geçmeye başlamıştır.

Bazı düşünürler bu durumu göz önüne alarak, birçok milletlerin ilk efsâne ve destanlarını; insanların düşünce tarzlarını, inançlarını anlamak için delil ve ilmin ilk çıkışı sayarak, tarih, felsefe ve dinlerin bunlardan çıkmış olduğunu kabul ederler. Tarih felsefesinde, dinler tarihinde mitolojiye önemli bir esas nazariyle bakarlar. Bazıları da buradan hareketle bütün dinlere "esâtîru'l-evvelîn" veya hurâfat nazariyle bakarak, bu konuda mücâdele ederler. Bu görüşleri de kalplerinin hurâfelerle dolu olmasından ve bu engeller içinde hakkı anlamak kabiliyetini yitirmiş bulunduklarından doğar. İşte Kur'an'ın haber verdiği ve Kur'an'a "esâtîr" gözüyle bakan kâfirler de, bunlardan veya bunların pirlerindenidir. Onlar bunu söylemekle şunu kastetmiş oluyorlar: "Kur'an ilahî vahiy veya Allah kelâmı değildir; Muhammed bunu eski kitaplardan alıp alıp yazdırıyor. Üstelik bunda hurafelerden başka hiçbir hakikat da yoktur" Bu görüşleri gösteriyor ki, Hak kelâm ile esâtîri birbirinden ayıramayacak kadar temyiz kabiliyetine sahip değildirler.^{1212[1212]} Fakat yüce Allah Kur'an'daki birçok akli delillerle ve icazıyla bu tür görüşte olanları susturmuş ve Kur'an'ın gerçek, ilâhî kaynaklı olduğunu açıkça ispatlamıştır.

^{1210[1210]} Bakara, 2/23-24

^{1211[1211]} İsmail Cerrahoğlu, Tefsir Usulü, Ankara 1979, s.172

^{1212[1212]} Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul, 1979, 3. 1904 1907, sadeleştirerek ve özetle

1-Hz.LOKMAN (a.s)

Hiz.Lokman (a.s): Bir nebî veya velî olduğu ihtilâflı; ancak çoğunluğun tercihine göre hakim bir şahsiyet.

Kur'ân-ı Kerîm'de Lokman adı iki yerde geçer.^{1213[1213]} Kelime, aynı zamanda Mekki bir surenin adıdır. Bu sûrenin nüzul sebebi Kureyşlilerin Lokman'ı Hiz. Peygamber (a.s)'e sormalarıdır.

Lokman'ın adı geçen iki ayet şöyledir:

وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنِ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَن يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ () وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ

"Andolsun Biz Lokman'a Allah'a şükretmesi için hikmet verdik. Şükreden kimse ancak kendisi için şükretmiş olur. Nankörlük eden ise, bilsin ki Allah her şeyden müstağnîdir, övülmeye lâyık olandır. Lokman, oğluna öğüt vererek. "Yavrum, Allah'a eş koşma, doğrusu eş koşmak büyük zulümdür" demişti."^{1214[1214]}

Lokman'ın adı içinde geçmese de onun oğluna öğütleri devam etmektedir. Ancak arada iki ayet içinde Yüce Allah, Lokman'ın öğüdündeki eş koşmayı(şirk) tekit için ana-babaya iyi davranmak; Yaratana şükür, ana-babaya teşekkür etmesini bilmekle beraber; eğer ana-baba Allah'a eş koşmak üzere çocuğunu körü körüne zorlarsa o çocuğun onlara itaat etmemesi, dünya işlerinde onlarla güzelce geçinip Allah'a yönelen kimselerin yoluna uyması gerektiğini bildirmektedir.^{1215[1215]}

Lokman'ın öğütleri şöyle devam etmektedir:

يَا بُنَيَّ إِنَّهَا إِنْ تَكُ مِنْقَالًا حَبَّةً مِنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ () يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ () وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ () وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاعْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ

"Yavrum, işlediğin şey bir hardal tanesi ağırlığınca olsa da, bir kayanın içinde, göklerde veya yerde bulunsa da, Allah onu getirip meydana kor. Doğrusu Allah Lâtif'dir, haberdar'dır. Yavrum, namazı kıl, iyiliği emret, kötülükten vazgeçir ve başına gelene sabret; doğrusu bunlar azmedilmeye değer işlerdir. İnsanları küçümseyip yüz çevirme, yeryüzünde böbürlenerek yürüme! Allah, kendini beğenip böbürlenene kimseyi hiç şüphesiz ki sevmez. Yürüyüşünde ölçülü ol, sesini de kıs! Seslerin en çirkini şüphesiz merkeplerin sesidir."^{1216[1216]}

Lokman suresinde geçen ayetlerden anlaşılmaktadır ki, bu zat bir hakimdir. Çünkü ona hikmet verilmiştir. Böyle bir hikmete ulaşan kimseye gereken, o hikmete şükürdür. Aslında Yüce Allah'ın, şükür de dahil hiç bir şeye ihtiyacı yoktur. Ancak şükre ihtiyacı olan insandır. Çünkü Allah, şükredince nimetleri artırma vadinde bulunmuştur.^{1217[1217]}

Lokman, üç kere "yavrum" veya "oğlum" diye hitap ederek oğluna öğüt vermiştir. Bunlardan ilkinde Allah'a eş, ortak koşmamasını öğütlemiştir. Çünkü bu, Allah'ın hakkını başkasına vermek,

^{1213[1213]} Lokman, 31/12,13

^{1214[1214]} Lokman,31/12,13

^{1215[1215]} bkz.Lokman,31/14,15

^{1216[1216]} Lokma,31/16-19

^{1217[1217]} İbrahim,14/7

kulların ve bütün varlıkların yaratanına olan bu haksızlıkla onların haklarını çiğnemek, başta Yüce Allah'ın ikram ettiği, şerefli kıldığı insan olmak üzere bu varlıkları esas yaratanından başka fâni, âciz, güçsüz şeylere yönelterek onları tahkîr etmektir. Lokman, ikinci "yavrum" hitabeyle başlayan öğüdünde, Yüce Allah'ın hardal tanesi kadar da olsa yapılan bütün iyilik ve kötülükleri gördüğünü, bildiğini ve onları ahirette değerlendireceğini anlatmıştır. Nitekim Yüce Allah, zerre miktar hayır-şer işleyenin karşılığını göreceğini bildirmektedir.^{1218[1218]}

Lokman, yine oğluna hitaben üçüncü öğüdünde onun namazı kılmasını, iyiliği emredip kötülükten vazgeçirmesini, başına gelene sabretmesini, insanlara böbürlenip kibirlenmemesini, çalım satıp öğrenmemesini, yürümesinde, konuşurken sesinde ölçülü olmasını tavsiye etmiştir.

Lokman hakkında hadislerde de bazı bilgiler bulunmaktadır. En'âm suresi'nin 82. ayetinin nüzulünde sahabeler: "Ey Allah'ın Resulü! Bizim hangimiz nefesine zulmetmez ki...?" dediklerinde, Peygamberimiz. Bu ayetteki zulüm sizin sandığınız gibi değildir. O zulüm, şirk demektir. Lokman'ın oğluna nasihat ederken, yavrum, Allah'a şirk koşma. Zira şirk en büyük zulümdür dediğini işitmediniz mi?" cevabını vermiştir.^{1219[1219]}

Lokman şöyle derdi: "Yavrum, ilmi âlimlere karşı böbürlenmek, sefihlerle münazarada bulunmak ve meclislerde gösteriş yapmak için öğrenme!." ^{1220[1220]} Bu anlatım ve devamı başka bir rivayette şöyle yer almaktadır: "...Gınâ göstererek ve cehalete düşerek ilmi terketme! Yavrum, meclisleri ihmal etme! Allah'ı anan bir topluluk gördüğünde onlarla otur. Eğer âlimsen ilmin işine yarar; cahilsen onlar sana öğretirler. Umulur ki Allah onlara rahmetini lütfeder, onlarla beraber sana da ulaşır. Allah'ı anmayan bir topluluk gördüğünde onlarla oturma. Eğer âlimsen ilminin sana bir yararı olmaz; cahilsen onlar seni saptırırlar. Allah onları azabına düşür kılar, sana da onlarla beraber isabet eder." ^{1221[1221]}

Yine bir hadis-i şerifte ilim-hikmet hakkında şöyle denilmektedir: "Hakîm Lokman oğluna şu tavsiyede bulunmuştur. Yavrum âlimlerin yanında otur ve dizlerinle onlara çok yaklaş. Çünkü Allah, gökten indirdiği yağmurla ölü toprağı dirilttiği gibi, kalpleri hikmet nûruyla diriltir." ^{1222[1222]}

Lokman hakkında başka bir hadis de şöyledir: "Hakim Lokman, şöyle derdi: Şüphesiz Allah bir şeyi emânet aldığı zaman onu korur." ^{1223[1223]}

Bu hadislerin, meselâ zulüm, hikmet, ilim gibi konularda Kur'ân-ı Kerîm'deki Lokman ile ilgili ayetlerle rabıtalı olduğu görülmektedir.

Lokman'ın kim olduğu konusunda çeşitli görüşler vardır. İbn İshak'a göre Lokman'ın nesebi [Lokman b. Bâur b. Nahor b. Tarih (Terah: Âzer)] Dördüncü. Kuşakda Hz İbrahim (a.s)'ın babası Âzer'e ulaşır. Vâkıdî, Lokman'ın İsrâiloğulları kadısı, Eyle ve Medyen taraflarında yaşayan, Eyle'de ölen bir kimse olduğunu zikreder. İkrime'ye göre Lokman bir nebîdir. Ancak onun bir hakim olduğunda âlimlerin ittifakı vardır.^{1224[1224]} Vehb b. Münebbih'e göre; Lokman İbn Bâûra, Âzer neslindedir. Mukâtil'e göre ise, Hz. Eyyub (a.s)'ın kızkardeşinin veya teyzesinin oğlu idi. Uzun müddet yaşadı. Hz. Davud'a yetişti ve ondan ilim aldı. Sanat sahibi idi. Bir nebî olduğunu söyleyenler de oldu. İbn Rüşd, Tehâfüt'ünde söylediği gibi, her nebî hakîmdir, fakat her hakim nebî değildir. Bakara sûresi'nin 269. ayetine göre Yüce Allah hikmeti istediğine verir. Kime de hikmet verilmişse ona büyük hayır

1218[1218] Zilzal,99/7-8

1219[1219] Sahih-i Buhârî, Tecrid-i Sarîh, Tercemesi, 9/163

1220[1220] Ahmed b. Hanbel, 1/190

1221[1221] Dârimî, Mukaddime, 34

1222[1222] Muvatta, İlim,5

1223[1223] Ahmed b. Hanbel, 2/87

1224[1224] Sahih-i Buhârî Tecrid-i Sarîh Tercemesi, 9/163

lütfe edilmiştir. Dolayısıyla o kimsenin ilmen, amelen bunun şükrünü yerine getirmesi gerekir. Lokman için de Kur'ân'da böyle söylenmiştir.^{1225[1225]}

Lokman, İslâm'dan önceki Araplarda kendisinden çok bahsedilen bir şahsiyet idi. Yahudi ve Hristiyan kutsal kitaplarında adı geçmez. Onun Âd kabilesinden veya Habeşli bir köle olduğu da belirtilmiştir.^{1226[1226]}

Eski Arap geleneğinde cahiliyye devri insanları bu zata Lukmânü'l-Muammer diyorlardı. Onun yedi kartalın ömrü kadar uzun yaşadığına inanılırdı. Ebû Hâtim es-Sicistânî'nin "Kitâbü'l-Muammarîn" adlı eserinde Lokman, Hızır'dan sonra uzun yaşayan ikinci şahsiyet olarak yer alır. Yedi kartal ömrü beş yüz altmış yıl yapsa da çeşitli rivayetlerde onun bin, hatta üç bin-üç bin beş yüz yıl yaşadığı bile ileri sürülmüştür. Lokman'a, Nâbiga'nın şiirlerinde bile rastlanır. Cahiliyye geleneğinde Lokman aynı zamanda bir kahraman ve hakim bir kimse olarak da görülürdü. Bir çok macera ona isnat edilmişti.

Bütün bunlar arasında Lokman, Âd kabilesinden olmakla bu kabîleye Sodom gibi günahkârlığı dolayısıyla kuraklık cezası verildiğinde, onun da dahil olduğu bazı kimseler yağmur için dua etmek üzere Mekke'ye giderler. Ancak Âdlılar orada zevk ve safâya dalıp esas vazifelerini unuturlar. Hatırlatıldığında da birisi siyah bir bulut isteyiverir. Âd kabilesinin mahvı bu bulutla olur. Aslında onların cezalandırılmaları Hz. Hûd'a itaatsizlikleri dolayısıyladır. Âd kavmi ile ilgili ayetlerde ve Hûd suresinde Lokman'ın adı geçmez.

Lokman, Kur'ân-ı Kerîm'de yer aldıktan sonra, Arapça darb-ı mesel ve hikmet kitaplarından Kasasul-Enbiyalara kadar bir çok eserlerde yer aldı. Sa'lebî (ö. 427/1035) Ârâisul-Mecâlis"inde ondan bahsederken Kur'ân'daki anlatımı başka rivayetlerle genişletir. O, Lokman'ın kim olduğu konusunda yukarıdaki bütün bilgileri verdikten sonra Mücâhid'in onun uzun dudaklı siyahî bir köle olduğu yolundaki rivayetlerini de bunlara ekler. Ancak bu rivayeti takviye sadedinde insanlardan Sudan'dan çıkmış üç hayırlı kimse arasında, Bilâl (Habeşli ?), Hz. Ömer (ra)'ın kölesi Mühecca' ve Lokman'a (Sudan'ın Mısır'a yakın Nubya tarafından) yer veren rivayeti de almaktadır.

O, Lokman'ın Habeş'li bir marangoz, bir terzi olduğu konusundaki iddiaları da aktardıktan sonra, âlimlerin onun hakim olup nebî olmadığına ittifak ettiklerini, bu konuda İkrime'nin farklı görüşe sahip olduğunu (bazılarına göre Lokman'ın nebîlik ile hakimlikten birini tercihte serbest bırakıldığı, onun hikmeti seçtiğini) belirtmektedir. O, ayrıca Lokman'ın nebî olmadığı; Allah'ın çok tefekkür, iyi yakın ile takvâ ehli kıldığı bir kul olduğu; onun Allah'ı, Allah'ın da onu sevdiği, ona hikmet lütfettiğini açıklayan bir hadis de nakleder.^{1227[1227]}

Sa'lebî, Lokman'ın, dünyada sıkıntı çekenin refahtakinden hayırlı olduğunu; dünyayı ahirete tercih edenin dünyada da, ahirette de kaybedeceğini; malın sıhhat, nimetin nefis temizliği gibi olmadığını; doğru söz, emaneti yerine teslim ve boş yere konuşmayı terkin hikmeti doğurduğunu söylediğini nakleder. Yine onun nakline göre Lokman oğluna şöyle dedi:

"Dünya derin bir denizdir. Çokları onda boğulmuştur. O denizde senin gemin Allah'dan takvâ olsun. Bineğin Allah'a imanın ve yolun Allah'a tevekkül olsun. Umulur ki kurtulursun; tamamen kurtulacağını da sanmam.

Yavrum, insanlar ibadet ve taatte her gün noksanlaştıkları halde nasıl olur da vadolunduklarından korkmazlar!

^{1225[1225]} Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, 9/ 3842-3843

^{1226[1226]} S.G.F. Brandon, A Dictionary of Comparative Religion, London 1970, s. 414

^{1227[1227]} Sa'lebi, Ârâisul-Mecâlis, 312

Yavrum! Dünyadan yetecek kadar al, ona kapılma, bu ahiretine zarar verir. Dünyadan el etek de çekme, yoksa insanlara yük olursun. Oruç tut, bu şehvetini keser. Seni namazdan alıkoyan orucu tutma, çünkü Allah'ın katında namaz oruçtan daha büyüktür...

Yavrum! İyiliği ondan anlayana yap. Nitekim koç ile kurt arasında dostluk olmadığı gibi; iyi ile kötü arasında da dostluk olmaz. Çekişmeyi seven hakarete uğrar, kötülük olan yerlere giden töhmet altında kalır, kötülüğe yaklaşan kendini kurtaramaz ve dilini tutmayan pişman olur.

Yavrum! iyilerin hizmetinde bulun; fakat kötülerle dostluk kurma. Yavrum! Güvenilir kimse ol ki zengin olasın. Kalbin günah lekeleriyle dolu olduğu halde insanlara, Allah'tan korkuyormuşsun gibi görünme.

Yavrum, âlimlerle bir arada bulun ve onların dizinin dibinden ayrılma; fakat onlarla tartışmaya da girme, yoksa sohbetlerinden seni mahrum ederler. Onlara bir şey sorarken nazik davran. Seni ihmal ettiklerinde onlara bıkkınlık verme, yoksa senden usanırlar.

Yavrum! her şeyi arkana dönerek isteme ve yüzün dönük olarak da ondan uzaklaşma! Zira bu, basîreti azaltır ve akli zayıflatır.

Yavrum, küçükken edepli olursan, büyüdüğünde faydasını görürsün!

Yavrum, yolculuğa çıktığında, onu çekip götürebileceğin bir yerde olmadıkça, hayvanından emin olma; çünkü onun sırtı çabuk yağır olur ve bu hakimlerin işlerinden değildir. Gideceğin yere yaklaştığında da hayvanından in ve yürü; kendinden önce onu doyur. Gecenin ilk saatlerinde yolculuğa çıkmaktan sakın! Sana gecenin yarısına kadar dinlenip gece yarısından sonra yola çıkmanı tavsiye ederim. Sefere çıkarken yanına kılıcını, mest'ini, sarığını, elbiseni, su kabını, iğne ve ipliğini, biz'ini (saraç iğnesi) al! Ayrıca yanında sana ve beraberindekilere yetecek kadar ilâç bulundur. Arkadaşlarınla, Allah'a isyanın dışındaki hususlarda uyum sağla ve onlara vefâ göster!

Yavrum, kanaatkâr görünmekten sakın, zira bu tavrın sana gündüzleri şöhret, geceleri ise şüphe getirir.

Yavrum, kendini unutup da insanlara iyiliği emretme! Yoksa senin durumun, insanlara ışık verdiği halde kendisi yanarak tükenen kandile benzer!

Yavrum, küçük işleri umursamazlık etme! Çünkü küçük, yarın büyüğe dönüşür.

Yavrum, yalan söylemekten sakın! Çünkü yalan, dînini ifsat eder, insanların yanında mürüvvetini noksanlaştırır ve bu durumda da utanma duygun yok olur; değer düşer, makam ve mevkiin elden gider; küçümsenirsin, konuştuğun zaman sözün dinlenmez, söylediğine itibar edilemez. Bu duruma düşüldüğünde de yaşamının zevki kalmaz!

Yavrum, kötü huydan, sıkıntı vermekten, sabırsızlıktan sakın! Bu hasletler karşısında hiç bir arkadaşın sana dürüst davranmaz ve seninle aralarında dâima bir mesafe bırakırlar. İşini sev; sık sık karşılaştığın olaylar karşısında sabret! İnsanlara karşı güzel huylu ol! Zira huyu güzel olan, herkese güler yüz gösteren ve bunu yaygınlaştıran, iyiler yanında nasibini alır; ona karşı iyi kimseler sevgi besler, kötüler de ondan uzaklaşır.

Yavrum, gönlünü kederlerle ve kalbini üzüntülerle meşgul etme. Aç gözlülükten sakın. Takdire rıza göster. Allah tarafından sana verilene kanaat et ki hayatın güzelleşsin, gönlün sürurla dolsun ve hayattan zevk alsın. Eğer dünya zenginliklerinin senin için bir araya getirilmesini istersen, insanların ellerinde olanlara göz dikme! Zira peygamberleri bulundukları mertebeye ulaştıran şey insanların ellerinde bulunanlara göz dikmemeleridir.

Yavrum, dünya hayatı kısadır. Senin oradaki ömrün ise daha da kısadır. Bu kısa ömrün de daha az bir kısmı geride kalmıştır.

Yavrum, iyiliği ehline yap, ehil olmayana iyilik yapma; yoksa o, dünyada boşa gider, ahirette de sevabından mahrum olursun. İktisatlı ol, savurgan olma; cimrilik derecesinde mala sarılma, israfa varacak şekilde de onu dağıtma!

Yavrum, hikmete sarıl ki onunla ikram göresin, onu yücelt ki sen de üstün tutulasın. Hikmet ahlâkının en üstünü Allah (c.c)'ın dinidir.

Yavrum, hasetçinin üç belirgin özelliği vardır: Gıyabında dostunu çekiştirir, yanında olduğu zaman ona yaltaklanır, o bir musibete duçar olduğunda da ona sevinir."1228[1228]

Lokman'la ilgili olarak sadece oğluna öğütler, hikmetli sözler, atasözleri (emsâl, durub-ı emsâl) değil, kıssalar da nakledildi. Bunlardan Lokman'ın bir köle olarak birisine takdim edildiğinde. o, diğer kölelerin incirleri onun yediğini ileri sürerek efendilerini kandırmak istedikleri zaman, hep beraber sıcak su içmelerini tavsiye eder. Efendileri öyle yapar, sonunda Lokman yalnız su kusarken, diğerleri incir artıklarını su ile çıkarmaya başlarlar. Bir gün efendisi, gelen misafiri için, Lokman'a en iyi ne varsa onu ikram etmesini söyler. O da koyun dili ve yüreği getirir. Bir başka gün yine misafir için bu defa en kötü ne varsa onu çıkarmasını söylediğinde aynı şeyleri verdiğini görünce, sebebini sorar. Lokman, iyi bir dil ve yürekten daha iyi bir şey olmadığı gibi, kötü bir dil ve yürekten de daha kötü bir şey bulunmadığı cevabını verir.1229[1229]

Lokman'a bu kıssalar dolayısıyla Arapların Ezop'u (Aesopos) denilmiş, Avrupa'da Ezop'a atfedilen bir çok nükteler Lokman'a isnat olunmuştur. Batılı yazarlar Lokman'la ilgili kıssaların sonraki devirlerde Ezop'unkilerden kopya edildiğini ileri sürerler. Bu konuda karşılaştırmalar ve örneklere de yer verip eski gelenekte Lokman, hakîm, hatta peygamber bir kimse olarak tanınırken; sonraki devrede artık köle, marangoz haline sokulduğunu eklerler. Onlara göre Lokman; Bileam, Ahikar, Ezopla aynı görülmüştür. Bileam, Kitab-ı Mukaddes'te geçer. Müfessirler, seceresi Lokman b. Bâûr b. Nahor b. Tarih şeklinde geçen bu zatın İbrani dilinde "bala", Arapça "Lakama" kökleri aynı yutmak anlamına geldiği için, Kitab-ı Mukaddes'teki karşılığının Bileam olduğu kanaatine ulaşmışlardır.

Lokman, Bileam mıdır tartışmasında buna olumlu bakanlar yanında karşı çıkanlar; Lokman, Kur'an ve önceki gelenekte saygı duyulan; Bileâm, Kitab-ı Mukaddes ve Aggada'da nefret edilen bir kimsedir, demektedirler. Lokman'ı, Roma'lı Ahikar veya Yunan'ın Ezop'una benzetenler, onların sözlerinin veya onlarla ilgili anlatımların benzerliklerine dayanmaktadırlar.1230[1230]

Sonuç olarak; Lokman (a.s), Davud (a.s) devrinde yaşamış, Medyen ve Eyke halkındandır.

Hz. Lokman, Beni israil arasında kadı olarak bulunduğu veya Habeşli bir zenci dülger (Marangoz) olduğu rivayet edilir.

Kur'an-ı Kerim de adı zikredildiği halde, Peygamber olup olmadığı ihtilaflı olan zatlardan birisidir.

Lokman sur. 12' nci ayetinde;

وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنِ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَن يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ

"And olsunki biz, Lokman'a Allah'a şükret diye hikmet verdik"1231[1231] buyurulmaktadır.

Buradaki hikmet; ilim, diyanet, isabet-i fikir olarak tefsir edilmiştir. Hz. Lokman'ın Peygamber olduğunu söyleyenler olduğu gibi, Peygamber olmayıp, sadece hikmet ve din alimi olduğunu söyleyenlerde vardır.

Hz. Lokman'ın bir oğlu vardır. Fakat Allah'a inanmıyordu, Hz. Lokman oğluna hakimane öğütler verirdi. Bu öğütler Kur'an-ı Kerim'de şöyle anlatılır:

1228[1228] Sa'lebî, a.g.e., 313-315

1229[1229] Sa'lebî, aynı yer

1230[1230] Bernhard-N.A. Stillman,"Lokman", Encyclopedia of İslam, Leiden 1978, 4/813

1231[1231] Lokman,31\12

وَإِذْ قَالَ لُقْمَنُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ () وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفَصَّالَهُ فِي سَبِيلٍ مَنْ أَنَابَ إِلَىٰ ثُمَّ إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ فَأَتَّبْتُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ () يَا بُنَيَّ إِنَّهَا إِنْ تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ () يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ () وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ () وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاعْصِضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ

"Lokman, oğluna öğüt vererek: Yavrucuğum! Allah'a ortak koşma! Doğrusu şirk, büyük bir zulümdür, demişti.

(Lokman, öğütlerine devamla şöyle demişti:) Yavrucuğum! Yaptığın iş (iyilik veya kötülük), bir hardal tanesi ağırlığında bile olsa ve bu, bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde bulunsa, yine de Allah onu (senin karşına) getirir. Doğrusu Allah, en ince işleri görüp bilmektedir ve her şeyden haberdardır.

Yavrucuğum! Namazı kıl, iyiliği emret, kötülükten vazgeçirmeye çalış, başına gelenlere sabret. Doğrusu bunlar, azmedilmeye değer işlerdir.

Küçümseyerek insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Zira Allah, kendini beğenmiş övünüp duran kimseleri asla sevmez.

Yürüyüşünde tabî ol, sesini alçalt. Unutma ki, seslerin en çirkinini merkeplerin sesidir."1232[1232]

Bir gün birisi, Hz. Lokman'ın siyah yüzüne kalın ve çatlak dudaklarına bakarak O'nu hakir görmek istemiş. Hz. Lokman bu adama kızmadan şu karşılığı vermiştir.

- "Yüzümün siyah, dudaklarımın kalın ve çatlak olduğuna hakaretle bakma. Çünkü, onları ne ben boyadım, ne de ben çatlattım. Benim elimde olan, o kalın dudaktan kötü söz çıkarmamak, siyah yüzü ayıp işte utandırmamaktır. Kalbim beyaz, sözüm inci gibi güzel olduktan sonra, yüzümün siyah dudağımın kalın oluşunun ne ehemmiyeti var?"

Demek ki, insanın kafa yapısını, fikir ve ruh dünyasını bırakıp da, yüzüne sürdüğü putra ve boynuna taktığı kravatıyla değerlendiren bizler hala, milattan önce yaşayan Hz. Lokman kadar gerçekçi olamamış; O'nun insan değerlendirmekteki sağlam ölçüsünü henüz idrak edememiş bulunmaktayız.

2- Hz.ÜZEYR (a.s)

Hz. Üzeyr (a.s): İsrail oğullarına (Yahudilere) göre meşhur bir peygamber olan Üzeyr (a.s)'ın adı Kur'an-ı Kerim'de geçmektedir. Fakat İslâm'a göre onun peygamber olup olmadığı hususunda ihtilaf vardır.

Üzeyr (a.s)'ın adı hakkında da alimlerin farklı yorumları vardır. Bazı alimlere göre onun adı Arapça bir isimdir. Diğer bazı alimlere göre ise, Üzeyr kelimesi Arapça değil, İbrani'cedir.1233[1233]

İbranice'de Üzeyr kelimesinin karşılığı "Azra"dır. Tevrat'ın bu dildeki nüshasında böyle geçmektedir.1234[1234]

1232[1232] Lokman,31/13,16,17,18,19

1233[1233] Ukberî, İmlau ma menne bihi'r Rahman, Mısır, 1961, 2/, 7

1234[1234] Biblio Hobraica, nşr. Rud. Kittel, Stuttgart,1952; Esra, 7/,1; Nehemio, 8/,13

Üzeyr (a.s), Harun Peygamber'in neslinden gelmektedir.1235[1235]

Üzeyr (a.s)'ın adı, Kur'an-ı Kerîm'de bir yerde geçmektedir:

وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ يُضَاهَوْنَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ
() اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ

"Yahudiler. 'Üzeyr, Allah'ın oğludur; dediler. Hristiyanlar da: Mesih Allah'ın oğludur', dediler. Bu, onların ağızlarıyla geveledikleri sözlerdir. (Sözlerini), önceden inkâr etmiş(olan müşrik)lerin sözlerine benzetiyorlar. Allah onları kahretsin, nasıl da (haktan batıla) çevriliyorlar!.. Hahamlarını ve rahiplerini Allah'tan ayrı rehber edindiler, Meryem oğlu Mesih'i de. Oysa kendilerine yalnız tek Tanrı olan Allah'a ibâdet etmeleri emredilmişti. Ondan başka ilâh yoktur. O, onların ortak koştukları şeylerden münezzehtir."1236[1236]

Burada söz konusu olan Üzeyr (a.s) hakkında çeşitli rivâyetler vardır. En meşhuru İbn Abbas'ın rivâyetidir. Buna göre, Yüce Allah İsrâil oğullarının elinde bulunan Tevrat'ı onlardan aldı. Tevratın içinde bulunduğu sandığı kaybettiler. Aynı zamanda Tevrat zihinlerinden de silindi. İsrail oğulları buna çok üzüldüler. Bilhassa Üzeyr (a.s) Allah'a çok ibâdet etti; O'na yalvarıp yakardı. Allah'tan inen bir nur, onun kalbine girdi. Unutmuş olduğu Tevrat'ı hatırladı. Ondan sonra Tevrat'ı yeniden İsrail oğullarına öğretti. Daha sonra Tevrat'ın içinde bulunduğu sandık bulundu. Bunun üzerine Üzeyr (a.s)'ın öğrettiğinin aslına uygun olduğunu gördüler. Bunun üzerine Üzeyr (as)'ı çok sevdiler. Fakat bu hususta aşırı gittiler. "O, olsa olsa Allah'ın oğludur" dediler.1237[1237]

Bu âyetler, onların bu hususta aşırı gitmelerini ve Hristiyanların da, İsâ (a.s) Allah'ın oğludur diye söylemelerini reddetme mahiyetinde nazil olmuştur. Onların bu sözlerinin batıl olduğu anlatılmış ve Yüce Allah'ın, onların bu iddialarından münezzehtir olduğu ifâde edilmiştir.1238[1238]

Yahudilerin bu hususta aşırı gitmeleri, Kur'an'ın başka yerlerinde de tenkid edilmiştir:

فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ زُؤُسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلُمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ

"Vay haline o kimselerin ki, Kitabı elleriyle yazıp, az bir paraya satmak için, "Bu Allah'ın katındandır. " derler. Ellerin yazırlığından ötürü vay haline onların! Kazandıklarından ötürü vay haline onların!"1239[1239] ayette Yahudiler kasdedilmektedir. Onların Tevrat'ı tahrif ettikleri, ondan sonra kendileri tarafından yazılan bir kitabı Allah'ın kitabı diye tanıtımları söz konusudur. Onlar bu şekilde kitab yazmışlar, Allah'ın kelâmı olarak ileri sürmüşler ve bununla menfaat ile nüfûz sağlamaya çalışmışlardır. Bu âyette, onların bu yaptıkları tenkid edilmektedir.1240[1240]

Aşağıdaki âyette de, Yahudilerin bu durumu tenkid edilmiştir:

وَإِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا يَلُونُ أَلْسِنَتَهُم بِالْكِتَابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

1235[1235] Sa'lebî, el-Arais, Mısır, 1951, 344

1236[1236] Tevbe,9/30,31

1237[1237] İbn Cerir et-Taberî, Camiu'l-Beyân, Mısır,1951, 10,111

1238[1238] Beydâvî, Envaru't-Tenzil ve Esraru't Te'vîl, Mısır, 1955, 1, 196

1239[1239] Bakara,2/2/79

1240[1240] Muhammed Ali es-Sâbûnî, Safvetu't-Tefâsir, İstanbul, 1987, 1, 71 vd

“Onlardan bir grup, okuduklarını kitaptan sanasınız diye kitabı okurken, dillerini eğip bükerek. Halbuki okudukları, kitaptan değildir. Söyledikleri Allah katından olmadığı halde, "Bu, Allah katındandır. " derler. Onlar bile bile Allah'a iftira ediyorlar.”1241[1241]

İbn Abbas (r.a)'dan nakledildiğine göre, bu ayette de Yahudiler kasdedilmektedir. Buna göre, onlar Allah'ın kelâmını kaybetmişler. Kendi uydurduklarını Allah'ın keliması olarak tanıtmaya çalışmışlar. Onların bu yaptıkları yalan ve uydurmadır.1242[1242]

Hız.Üzeyr (a.s) ile ilgili bulunduğu söylenen diğerk bir ayet de şöyledir:

أَوَكَلْدَى مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّى يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةً عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَلْ لَبِثْتُ مِائَةً عَامٍ فَأَنْظُرْ إِلَى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ وَأَنْظُرْ إِلَى حِمَارِكَ وَلِنَجْعَلَكَ آيَةً لِلنَّاسِ وَأَنْظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنشِزُهَا ثُمَّ نَكْسُوهَا لَحْمًا فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Yahut görmedin mi o kimseyi ki, evlerinin çatıları duvarları üzerine çökmüş (yıkık dökük olmuş) ıssız bir kasabaya uğradı. "Ölümünden sonra Allah bunları nasıl diriltir acaba!" dedi. Hemen Allah onu öldürdü, yüz sene sonra tekrar diriltti. "Ne kadar kaldın burada?" dedi. "Bir gün yahut bir kaç saat" dedi. Allah ona: "Bilakis yüz sene kaldın. Yiyeceğine ve içeceğine bak, henüz bozulmamıştır. Bir de eşeğine bak. Seni insanlar için bir âyet (ibret işâreti) kılalım diye (yüz sene ölü tuttuk sonra tekrar dirilttik). Şimdi sen kemiklere bak, onları nasıl birbiri üstüne koyuyor, sonra ona nasıl et giydiriyoruz. " dedi. Durum kendisince anlaşılnca, "Şüphesiz Allah'ın her şeye kadir olduğunu bilmeliyim" dedi.1243[1243]

Bu ayette söz konusu olan zatın kim olduğu hususunda çeşitli rivâyetler vardır. Fakat alimlerin ekseriyetine göre bu zat, Üzeyr (a.s)'dır.1244[1244]

Hız. Muhammed (a.s), Üzeyr (a.s)'ın peygamber olup olmadığı hususunda şöyle buyurmuştur: "Bilmiyorum, Üzeyr peygamber midir, değil midir?"1245[1245] Bundan dolayı İslâm inancında Üzeyr (a.s)'ın peygamberliği ihtilâflı kabul edilmiştir.

Peygamber olsun veya olmasın, Üzeyr (a.s) Allah'a tam manasıyla inanmış, kâmil imân sahibi olan bir zattı. Hayatı boyunca, Allah'ın rızasını kazanmak için şerden kaçmış, hayra koşmuştur. Çevresindeki insanları da bu şekilde inanmaya ve Allah'ın emir ile yasaklarına riâyet etmeye davet etmiştir.

Hız.Üzeyr (a.s), kırk yaşına bastığı zaman, Yüce Allah, ona, hikmet verdi. Tevrat-ı onun kadar ezberleyen ve bilen yoktu.

Allah'ın, salih ve hakim bir kulu olduğu muhakkak ve İsrail oğulları Peygamberlerinden bir Peygamber olduğu meşhurdur.

İsrail oğulları, Beytûlmakdis'e döndükleri zaman yanlarında Tevrat yoktu. Çünkü, Beytûlmakdiste bulunan şeyler alınırken Tevrat'ta ellerinden alınıp yakılmış ve yok edilmişti.

1241[1241] Ali-İmran,3/78

1242[1242] Zemahşerî, el-Keşşâf, Kahire,1977,1, 182 vd.

1243[1243] Bakara,2/259

1244[1244] Beydâvî, Envaru't-Tenzil, 1, 57

1245[1245] Ali Nasıf et-Tâc, 3, 302

Yüce Allah, İsrail oğulları için, Tevrat'ı yenilesin ve bu, kendileri içinde, bir mucize olsun diye, Uzeyr (a.s)'ı gönderdi.

O da, onlara Tevrat'ı okuyup yazdırdı ve;

"Tevrat, işte budur!" dedi.

İsrail oğulları; Tevrat'taki helalleri, haramları, yeniden öğrenmiş oldular ve Uzeyr (a.s)'a da, hiç bir kimseye göstermedikleri sevgiyi gösterdiler. O da, onları düzeltti.

Bakara sur. 259. Ayetinde; yüz yıl ölü halde bırakılıp diriltildiği açıklanan zat'ın Uzeyr (a.s) olduğu da ileri sürülmektedir.

3-Hz.ZÜLKARNEYN (a.s)

Hz.Zülkarneyn (a.s): Adı Kur'ân'da geçer. Allah ondan övgü ile bahsetmiştir. Peygamber mi, yoksa veli mi olduğu ihtilâf konusu olmuştur.

Zülkarneyn kelimesi Arap'çadır. Zü ve karneyn kelimelerinin birleşmesinden meydana gelmiştir. Zü, sahip ve malik demektir. Karn ise, boynuz, perçem, tepe, zaman, güneş anlamlarına gelir. Karneyn, karn'ın tesniyesi yani iki tanesi demektir. Buna göre Zülkarneyn kelimesi iki boynuz sahibi şeklinde tercüme edilir.^{1246[1246]}

Zülkarneyn'in kim oluşu ve neden kendisine bu lakabın takıldığı konusu, eskiden beri tartışmalı bir husus olarak devam etmiştir. Kendisine Zülkarneyn denilmesi, alimler tarafından, başının iki yanında iki boynuza benzer çıkıntıların bulunması, dünyanın şark ve garbını dolaşması, başının iki yanının bakırdan olması, örülmüş iki destе saçı olması, Allah'ın kendisine nur ve zulmeti musahhar kılması (emrine vermesi), yürürken nurun önünden, zulmetin ise arkasından gelmesi, şecaati dolayısıyla bu lakabı almış bulunması, rüyasında gökyüzüne çıktığını ve güneşin iki tarafına asıldığını görmesi anlamlarında yorumlanmıştır.

Zülkarneyn'in kim olduğu hususu da, çok farklı şekillerde yorumlanmıştır. Bilindiği gibi Zülkarneyn kelimesi onun esas adı değil, lakabıdır. Onun esas adı hakkında değişik görüşler ileri sürülmüştür. Birçok kişi, onun Büyük İskender (M.Ö 356-323) olduğunu iddia etmiştir. Fakat Kur'ân'da söz konusu olan Zülkarneyn ile Büyük İskender'in vasıfları birbirini tutmamaktadır. Zülkarneyn, Allah'a inanan, dürüst bir hayat süren ve peygamber olduğu bile ileri sürülen bir kişidir. Büyük İskender ise, tek tanrı inancından uzak, girdiği şehirleri yerle bir edecek kadar zalimve barbar bir insandı.

Bilhassa son devrin alimlerinin ekseriyeti ise, Zülkarneyn'in İran kralı Kisra (Hüsrev) olduğunu kabul etmişlerdir. M.Ö altıncı asırda imparatorluk kuran Kisra'nın vasıflan, Kur'ân'da adı geçen Zülkarneyn'in vasıflarına daha uygun düşmektedir. Nitekim Araplar Kisra'ya, Nûşirevan-ı Âdil demektedirler. Yine de Zülkarneyn'in gerçek adını Allah bilir. Onun peygamber olup olmadığını ihtilaflıdır.^{1247[1247]}

Zülkarneyn'in adı Kur'ân'da üç âyette geçmektedir:

^{1246[1246]} Firuzabâdî, el-Kamusu'l-Muhît, Kahire 1332, 4, 257 vd

^{1247[1247]} Râzî, Mefâtihu'l-Gayb, Mısır 1937, 21,163, vd.; İbn Kuteybe, el-Maarif, Beyrut 1970, 25

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ ذِي الْقُرْنَيْنِ قُلْ سَأَتْلُوا عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا ۚ إِنَّا مَكِّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَاتِّبَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبِيلًا ۚ فَاتَّبَعَ سَبِيلًا ۚ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَا ذَا الْقُرْنَيْنِ إِنَّمَا أَنْتَ تُعَذِّبُ وَإِنَّمَا أَنْتَ تُنقِذُ فِيهِمْ حُسْنًا ۚ قَالَ أَأَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نَعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُكَرًا ۚ وَأَمَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءُ الْحُسْنَىٰ وَسَنَقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا ۚ ثُمَّ اتَّبَعَ سَبِيلًا ۚ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَمْ نَجْعَلْ لَهُمْ مِنْ دُونِهَا سَبِيلًا ۚ كَذَلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ۚ ثُمَّ اتَّبَعَ سَبِيلًا ۚ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ۚ قَالُوا يَا ذَا الْقُرْنَيْنِ إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا ۚ قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ۚ آتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَى بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انْفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ آتُونِي أُفْرِغَ عَلَيْهِ قِطْرًا ۚ فَمَا اسْطَاعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَاعُوا لَهُ نَقْبًا ۚ قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا

*"(Ey Muhammed), sana Zülkar neyn'den soruyorlar. De ki: Size ondan bir hatıra okuyacağım. Biz yer yüzünde onun için sağlam bir mekan ve orada istediği gibi hareket edeceği yönetim hürriyeti hazırladık ve kendisine (muhtaç olduğu) her şeyden bir sebep verdik (ulaşmak istediği herşeye ulaşmanın yolunu, aracını verdik). O da (kendisini batı ülkelerine ulaştırarak) bir yol tuttu. Nihayet güneşin battığı yere ulaştınca, onu, kara balçıklı bir gözede batır buldu. Onun yanında bir kavim buldu. Dedik ki: Ey Zülkarneyn, (onlara) ya azab edersin veya kendilerine güzel davranırsın (onları güzellikle yola getirirsin. Nasıl istersen öyle yaparsın). Dedi: Kim haksızlık ederse, ona azap edeceğiz) sonra o, Rabb'ine döndürülecektir. O da ona görülmemiş bir azap edecektir. Fakat inanıp iyi iş yapan kimseye de en güzel mükâfat vardır. Ona buyruğumuzdan kolay olanı söyleriz (kolay işler yapmasını emrederiz, zor işlere koşmayız onu). Sonra yine bir yol tuttu. Nihayet güneşin doğduğu yere ulaştınca, onu, öyle bir kavim üzerine doğar buldu ki, onlara güneşin önünden (korunacak) bir siper yapmamıştık. İşte (Zülkarneyn) böyle (yüksek bir mevkie ve hükümranlığa sahip) idi. Onun yanında (daha) nice (hükümranlılık) bilgisi (tecrübesi ve vasıtası) bulunduğu biz biliyorduk. Sonra yine bir yol tuttu. Nihayet iki sed arasına ulaştınca, onların önünde hemen hiç söz anlamayan bir kavim buldu. Dediler ki: Ey Zülkarneyn, Ye'cuc ve Me'cuc bu yerde bozgunculuk yapıyorlar. Bizimle onların arasında bir sed yapman için sana bir vergi verelim mi? Dedi ki: Rabb'imın beni içinde bulundurduğu (mal ve mülk, sizin vereceğinizden) daha hayırlıdır. Siz bana insan gücüyle yardım edin de, sizinle onlar arasına sağlam bir engel yapayım. Bana demir kütleleri getirin. (Zülkarneyn) iki dağın arasını (demir kütleleriyle doldurup dağlarla) aynı seviyeye getirince, üfleyin dedi. Nihayet o demir kütlelerini bir ateş haline koyduğu zaman; getirin bana, üzerine erimiş bakır dökeyim, dedi. Artık (Ye'cuc ve Me'cuc) onu ne aşabildiler ne de delebildiler. (Zülkarneyn) dedi: Bu, Rabb'imden (kullarına) bir rahmettir. Rabb'imın va'di ge(lip Ye'cuc ve Me'cuc'un çıkması, yahut kıyametin kopması gerek)diği zaman, onu yerle bir eder. Şüphesiz, Rabb'imın va'di gerçektir."*1248[1248]

Bazı alimlerin rivayetine göre, Yahudilerden birkaç kişi, Hz. Muhammed (a.s)'e gelerek Zülkarneyn'in kim olduğunu sormuşlar. Bunun üzerine bu âyetler nazil olmuştur.1249[1249]

Diğer bir rivayette ise, Mekkeliler kitap ehli olan Yahudilere adam gönderip Hz. Muhammed (a.s)'ı çetin bir sınavdan geçirmek için, birkaç soru hazırlayıp göndermelerini istemişlerdi. Onlarda şu üç şeyden sormalarını tavsiye etmişler: Ruh, Ashab-ı Kehf ve Zülkarneyn Bunun üzerine ilgili âyetler inmiştir.1250[1250]

Yukarıdaki âyetlere göre, Zülkarneyn'in bazı özelliklerini şöyle sıralamak mümkündür. Zülkarneyn, üstün yeteneklere, geniş kudret ve imkanlara sahipti. Bilgili, kültürlü, dünya coğrafyasının önemli bir kısmını bilen ve ilâhî yardıma mazhar olan bir kişiydi. Zalimlere hadlerini bildiren, onları

1248[1248] Kehf,18/83-98

1249[1249] Nisâburî, Esbâbu'n-Nuzûl, Mısır 1968, 75

1250[1250] Taberî, Camiu'l-Beyân, Mısır 1373, 16, 7

cezalandıran, ahiret gününe kesin bir şekilde imân eden, ona göre hareket eden ve iyi ahlaklı dindar toplumları himâye eden bir zattı.

Zülkarneyn, Hakk'a karşı teslimiyet gösterir, her şeyi ilâhî emrin istikâmetine çevirmeye çalışırdı.

Hız. Ali'ye göre Zülkarneyn ne bir nebi, ne de bir kraldı. Fakat Allah'ın salih bir kulu idi. Allah onu sevmiş ve o da Allah'ı sevmişti.¹²⁵¹[1251]

Zü'l-Karneyn'in Kur'an'da anlatıldığı şekliyle özelliklerine bir göz atalım:

1) Zü'l-Karneyn (iki boynuzlu) adı Yahudiler tarafından çok iyi biliniyor olmalı, çünkü onların teklifi üzerine Mekke'li müşrikler bu soruyu Peygamber (a.s.)'e yönelttiler. Bu nedenle "İki Boynuzlu" diye bilinen şahsın kim olduğunu veya "İki Boynuzlu" diye bilinen krallığın hangi krallık olduğunu öğrenmek için Yahudi edebiyatından yararlanmalıyız.

2) Zü'l-Karneyn fetihleri doğudan batıya, daha sonra da üçüncü bir yöne ya kuzeye ya da güneye yayılmış büyük bir kral ve büyük bir fatih olmalı. Kur'an'ın indirilmesinden önce böyle büyük fatih olan bir kaç kral vardı. Bu nedenle araştırmamız Zü'l-Karneyn'in diğer özelliklerini bu krallardan birinde bulmak yönünde olmalıdır.

3) Bu isim ancak krallığını Ye'cuc ve Me'cuc'un saldırısından korumak için iki dağın arasına sağlam bir duvar yapan bir krala verilmiştir. Bunu açığa çıkarabilmek için Ye'cuc ve Me'cuc'un kim olduklarını öğrenmeliyiz. Aynı zamanda böyle bir duvarın ne zaman inşa edildiğini ve hangi ülkenin sınırları içinde olduğunu da tespit etmeliyiz.

4) Yukarıdaki özelliklerin yanı sıra Zü'l-Karneyn Allah'a ibadet eden bir kral ve adil bir yönetici olmalı. Çünkü Kur'an her şeyden önce bu özellikleri vurgulamaktadır.

Bu özelliklerin ilki Kisra'ya uymaktadır, çünkü Kitab-ı Mukaddes'e göre Daniel Peygamber, rüyasında Medva ve Fas krallıklarını Yunanlıların yükselişinden önce iki boynuzlu bir koç şeklinde görmüştür. Yahudiler "İki Boynuzlu" şahsa çok saygı duyarlar çünkü onun saldırısıyla Babil Krallığı çökmüş ve İsrailoğulları özgürlüklerine kavuşmuştur. ¹²⁵²[1252]

İkinci özellik de tamamen olmasa da kısmen Kisra'ya uymaktadır. Onun fetihleri batıda Anadolu ve Suriye'ye, doğuda Belh'e kadar uzanmıştır, fakat onun kuzeye ve güneye bir sefer düzenlediğini gösteren hiçbir delil yoktur. Oysa Kur'an onun bu üçüncü seferinden açıkça bahseder. Bununla birlikte üçüncü sefer tamamen konu dışı değildir, çünkü tarih Kisra'nın krallığının kuzeyde Kafkasya'ya kadar genişlediğini söyler. Ye'cuc ve Me'cuc'e gelince, onların eski zamanlardan beri yerleşik imparatorluk ve devletlere saldırılar düzenleyen ve çeşitli adlarla bilinen- Tatarlar, Moğollar, Hunlar ve İskitler- Orta Asya kabileleri olduğu söylenir. Kafkasya'nın güney bölgelerinde sağlam siper ve duvarların yapıldığı da bilinmektedir. Fakat bunların Kisra tarafından yaptırıldığı tarihi olarak tespit edilmiş değildir.

Son özelliğe gelince, Kisra eski krallar arasında bu özelliğe sahip olabilecek tek insandır. Çünkü düşmanları bile onun adaletini övmekten, kendilerini alamazlardı. Kitab-ı Mukaddes'in kitaplarından biri olan Ezra onun İsrailoğullarını Allah'a ibadet ettiği için serbest bırakan ve ortağı olmayan Allah'a ibadet edilmesi için Süleyman tapınağının tekrar inşa edilmesini emreden Allah'tan korkan ve Allah'a ibadet eden bir kral olduğunu söyler.

¹²⁵¹[1251] İbn İshâk, Kitabul-Mübtedâ ve'l-Meb'as ve'l-Meğâzî, thk. Muhammed Hamidullah, Mağrib 1976, 185
¹²⁵²[1252] Daniel 8: 3, 20

Yukarıda belirtilen noktaların ışığında, Kur'an'ın nazil oluşundan önce yaşayan krallar içinde sadece Kısra'nın Zül-Karneyn'in özelliklerine uyduğunu söyleyebiliriz. Fakat Kısra'nın Zül-Karneyn olduğunu kesin bir şekilde iddia edebilmemiz için daha fazla delile ihtiyacımız var. Yine de Kur'an'da anlatılan özelliklere Kısra'dan daha fazla uyan hiçbir kral ve fatih yoktur.

Tarihi olarak Kısra'nın M.Ö. 549'da tahta geçen bir Pers Kralı olduğunu söylememiz yeter. Tahta geçtikten birkaç yıl sonra Medyen ve Lidya krallıklarını ele geçirdi ve M.Ö. 539'da Babil'i fethetti. Bundan sonra ona karşı çıkacak hiçbir güçlü krallık kalmamıştı. Kısra'nın fetihleri bir tarafta Sind ve Türkistan'a, bir tarafta Mısır ve Libya'ya, diğer tarafta Trakya ve Makedonya'ya ve kuzeyde Kafkasya ve Harzem'e kadar uzanmıştı. Yani bütün medeni ülkeler onun yönetimi altındaydı.

Sonuç olarak; Hz.Zülkarneyn (a.s) ismi, soyu ve Peygamber olup olmadığı hakkında bir çok rivayetler vardır. Zülkarneyn (a.s) hakkında, "Hem nebi, hen de Resul idi" diyenler olduğu gibi, "Hayır! O, Resul olmayan bir nebi idi. Resul olmayan bir nebi oluşu, inşaallah sahih'dir!" diyenlerde vardır.

Başka hiç kimseye verilmeyen, Zülkarneyn (a.s)'a verilmiş, her türlü sebepler, imkanlar, ona bahş edilmişti.

Yeryüzünün doğularındaki ve batılarındaki beldelerine, hatta doğunun, batının gerisinde halk bulunmayan yerlerine kadar ulaşmış, ayak bastığı her yerin halkına hakim olmuştu.

Hz.Zülkarneyn'in; yeryüzünün, doğularına, batılarına varıncaya kadar ulaşmağa nasıl güç yetirebildiği hakkında görüşün nedir? diye sorulunca Hz. Ali;

"Bulutlar, ona yol aldırır, yollar, ona düzeltilir.

Nurlar ona döşenip yayılır; kendisine gece-gündüz, bir olurdu" demiştir.^{1253[1253]}

-Okuma Parçası-

İnsanlık İçin İlahî Hidayet Zinciri

Bütün Kâinat'ın yaratıcısı, sahibi ve hâkimi olan Cenab-ı Hak sonsuz âlemin dünya dediğimiz ve içinde yaşamakla olduğumuz bu bölümünde insanı yarattı. Ona bilme, düşünme ve anlama gücü, iyi ile kötüyü ayırma yeteneği, seçme ve iradesini kullanma kabiliyeti verdi. Tasarruf yetkileri bağısladı. Kısacası, ona özgürlük verdi ve yeryüzüne halifesi olarak gönderdi.

Alemlerin Rabbi, insanı bu mevkiye getirirken, ona şunları açıkça bildirdi. Senin ve bütün kâinatın sahibi, Rabbi ve hakimi Benim. Büyük kâinatımda sen ne tamamıyla özgürsün, ne de başkalarının kulusun. Ben'den başka tapılacak yoktur. Senin, yetkiler verilerek dünyaya gönderilmen aslında bir sınavdır. Sınav süresi bittiğinde yine Bana döneceksin. Ben o zaman dünyada geçirdiğin süre ve yaptığın işleri değerlendirerek sınavı kimlerin kazandığını kimlerin kaybettiğini açıklayacağım. Senin için en doğru yol Ben'i tek ilâh ve hakim olarak kabul etmektir. Buyruklarıma göre dünyadaki işlerini yapmalı ve orada geçireceğin ömrü bir imtihan süresi olarak görmelisin. Amacın ve hedefin bu imtihanı kazanmak olmalıdır. Aksine yapacağın her hareket yanlış olacaktır. Şayet ilk yolu seçersen, -ki bunu yapmakta serbestsin- dünyada huzur ve sükûn bulacaksın ve Bana geldiğinde sana Cennet denilen ebedi rahatlık ve mutluluğu vereceğim. Fakat başka yol seçecek olursan -ki bunu da yapmakta serbestsin- dünyada rahat yüzü göremezsin ve dünyadan âhirete döndüğünde de Cehennem denilen ebedi huzursuzluk ve mutsuzluğun çukuruna düşersin.

Müslüman Olma Emri

Kâinatın Hâkimi işte bu telkinle insanoğlunu dünyaya yerleştirdi. İnsanların ilkinde (Hz. Adem ve Havva) yeryüzünde nasıl yaşamaları gerektiği konusunda da bazı emirler verdi. Bu ilk İnsanlar cehalet ve bilgisizliğin karanlığında dünyaya gelmemişlerdi. Aksine onlar bilgi sahibi olarak dünyaya gönderilmişti. Onlar bazı gerçekleri biliyorlardı. Hayatın bazı kurallarını öğrenmişlerdi. Hayat tarzları, Allah'a itaat yani İslâmiyet'ti. Onlar evlâtlarına da "müslim" (müslüman), yani Allah'a itaatkâr olma emrini vermişlerdi.

Doğru Yoldan Sapma

Ne var ki, daha sonraki yüzyıllarda İnsanlar bu doğru hayat tarzından (din) ayrılarak çeşitli yanlışlıklara düştüler. Gaflet içinde yollarını şaşırarak kalmadılar, bunu tahrif de ettiler. Allah'ın yanı sıra yerde ve göklerdeki pek çok insanî ve insanüstü, hayali ve maddi güçleri birer ilâh yaptılar. Allah'ın kendilerine bahsettiği Hakikat ilmine türlü çeşit batıl itikat ve nazariyeler karıştırarak kendi heva ve heveslerine göre öylesine hayat, kural ve kanunlar icat ettiler ki, Allah'ın yarattığı dünyada, zulüm ve baskıdan geçilmez oldu.

Allah (cc)'ın insanlara verdiği sınırlı özgürlükle, yaratıcı müdahalesini kullanarak, onları zorla doğru yola getirmesi bağdaşamazdı. Dünyada insanlara tanıdığı süre ve hareket serbestisiyle, isyan çıkar çıkmaz insan soyunu yok etmesi de uygun olamazdı. Dünyanın yaratılışından beri koyduğu belli bir kural vardı. İnsan'a kendi çapında hareket serbestisi verilecek ve kendisine tanınan süre içinde doğru yola getirilmesi için zaman zaman uyarılarda bulunulacak. Bu kaide ve kurala göre Rabbimiz, kulları arasından kendisine en çok inanan ve güvenenleri bu amaç için seçip görevlendirmeye başladı. Bu seçilen İnsanlar O'nun temsilcisiydiler. Allah temsilcilerine buyruklarını ve mesajlarını ilettiler; onlara ilahî ilmi öğretti, hayalın gerçek kanunlarını anlam ve yollarını kaybeden insanları doğru yola getirmekle görevlendirdi.

Bu temsilci veya peygamberler çeşitli millet ve memleketlerde ortaya çıktılar. Binlerce yıl dünyaya geldiler. Sayıları binleri ve hatta yüz binleri aştı. Ama hepsinin dini aynı idi. Yani, doğduğu

ilk gün insana öğretilen doğru yol. Onlar aynı hidayet yolunun takipçisiydiler, yani doğuştan itibaren insanoğlu için önerilen ahlâk ve kültürün ebedi ilkeleri. Hepsinin görevi ve amacı aynıydı; insan soyunu gerçek dine ve hidayete davet etmek, daveti kabul edenleri teşkilâtlandırarak, bu insanları Allah'ın kanunlarına bağlı olan, dünyada ilâhî Nizamı kurmayı amaç edilen ve ilâhî kanunların çiğnenmesini önlemeye çalışan bir ümmet haline getirmek. Bu Peygamberler yaşadıkları devirlerde kendi görevlerini tam olarak yerine getirdiler. Ne var ki, insanlardan çok küçük gruplar peygamberlerin davetlerini kabul ediyor, büyük bir çoğunluk ise bu çağrıya yanaşmıyordu. Bu daveti kabul edenler bile bir süre müslüman bir ümmet olarak yaşadıkları sonra, hatalara düştüler. Bazıları ilahî hidayeti tamamıyla unutup, yanlış yola meylettiler. Bazıları ise Allah'ın buyruklarına bambaşka anlam ve şekiller verdiler.

Nihayet Alemlerin Rabb'i, Arabistan topraklarında Muhammed (a.s.)'ı görevlendirdi. Bu yeni ve son peygamberin muhatapları hem Arap halkı, hem geçmiş peygamberlerin yollarını kaybetmiş ümmetleri idi. Görevi, herkesi doğruya ve Hakk'a davet etmek, Allah (cc)'a döndürmekti. Davetini kabul edenleri de, kendi yaşantılarını Allah'ın emrine göre düzenleyecek ve aynı zamanda bütün dünyanın ıslahı için mücadele edecek bir ümmete dönüştürecek.

Peygamberlik ve Ezeli Anlaşma

وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ 172- أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ

"Hani Rabb'in Ademoğullarının sırtlarından zürriyetlerini almış ve onları kendi nefislerine karşı şahidler kılmıştı: "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" (demişti de) onlar: "Evet (Rabbimizsin) şahit olduk" demişlerdi. (Bu) Kıyamet Günü: "Biz bundan habersizdik" dememeniz içindir. Ya da "Bizden önce alalarımız şirk koşmuştu. Biz ise onlardan sonra gelen bir kuşağız, işleri bâtil olanların yaptıklarından dolayı bizi helâk mı edeceksin?" dememeniz için."^{1254[1254]}

Yukarıdaki ayette dünyanın yaratılışı sırasında, yani ezelde, bütün insan soyunun girdiği bir anlaşmadan söz ediliyor. Bu anlaşmaya göre insanlardan Allah'a isyan bayrağını çekecek olanlar, kendi yaptıklarından tamamıyla sorumlu olacaklardır. Kendilerini savunurken ne habersiz olduklarını ileri sürebilecek, ne de doğru yoldan sapma yükünü geçmişteki insanlara atabileceklerdi. Yani Allah ile kullar arasında varılan ezeli anlaşmaya göre, her fert Allah'ın tek bir ilâh olduğuna kanaat getirmiştir. Bu sebeple, yolundan sapmış olan insan, kendi hatalarını ve kendi bilgisizliğini ne çevresine ve ne de geçmiştekilere mal edemez.

Şimdi sorun şudur: Gerçekten böyle ezeli bir anlaşma yapıldıysa neden onun bilincinde değiliz, veya neden hafızalarımızdan silinmiştir? Bu soruyu bir yana bırakalım; bir kere biz şunu da biliyor muyuz ki, dünyamız yaratılırken Allah'ın huzuruna çıktığımızda, "Elestü birabbiküm" sorusu bize sorulmuş ve biz de "belâ" cevabını vermiştik? Biz bu olayı bile hatırlamıyorsak, ezeli anlaşmayı hatırlayıp hatırlamamız aleyhte bir delil olarak nasıl kullanılabilir?

Bu soruyu aslında şöyle cevaplamak mümkündür: Ezeli anlaşmanın hatırası insanın şuuru ve hafızasında taze bırakılsaydı, insanoğlunun dünya gibi bir imtihan yerine gönderilmesi tamamen anlamsız bir şey olacaktı. Çünkü bu durumda, imtihan ve deneme gibi kavramlar anlamını yitirecekti. Sonuç olarak ezeli anlaşmanın hatırası hafızada kalmamakla beraber, bu hadise şuuraltına ve vicdan'a bırakıldı. Bu olay, şuuraltı ve vicdan'la ilgili diğer bilgilerimiz gibidir. Medeniyet, kültür, ahlâk ve örf âdet alanlarında insanın bugüne kadar yaptığı ve başardığı işler aslında onun öz gücünden kaynaklanıyordu. Dış etkenler ve iç eylemlerin birleşmesiyle ancak kuvvede (öz güç) olanlar fiile

geçmiştir. Şurası bir gerçektir ki, herhangi bir eğilim, terbiye, kültür, çevrenin etkinliği veya herhangi bir dahili uyarı ve etki, bir insanın kuvvesinde olmayan bir şeyi yaratamaz. Aynı şekilde bütün bu etken ve unsurlar, insanın kuvvesinde bulunan bir şeyi hiçbir şekilde ortadan kaldıramazlar. Yapabilecekleri tek şey asıl tabiat ve huyunu saptırmaktır. Fakat her şeye rağmen kuvvede olan güç ve yetki özünü koruyabilir. Bu güç ve yetki ortaya çıkmaya ve dıştan gelen çağrıya tepki göstermeye hazırdır. Bilinçaltı ve vicdanî bilgilerimizin durumu işte böyledir. Bunlar kuvvemizde olup fiillerimizle ispatlanırlar.

Bütün bu bilgilerimizin ortaya çıkması için dış hatırlatma, telkin, eğitim, öğretim ve düzenlemeye ihtiyacımız vardır. Bizde ortaya çıkanlar, aslında içimizdeki kuvvenin dıştan gelen çağrıya cevabından başka bir şey değildir. Dolayısıyla, gerek iç duygular gerekse dış faaliyetlerle ıslah ve değişiklik yapmak mümkündür. Aynı durum kâinattaki gerçek mevkiimiz ve kâinatın yaratıcısıyla olan ilişkileri konusunda edindiğimiz vicdani ilim için de geçerlidir. Bunun varoluşunun bir kanıtı, insan ömrünün her döneminde, yeryüzünün her noktasında, her yerleşim merkezinde, her ulus ve her nesilde kendisini göstermiş olması ve dünyanın hiçbir gücünün bunu tamamıyla yok edemeyişidir. Gerçeğe uygun olmasının bir delili de, ortaya çıkarak, fiilen hayatımıza yön verdiği zamanlarda iyi ve yararlı sonuçlar doğurmuş olmasıdır.

Vicdanî bilginin belirlenmesi ve pratik bir şekle bürünmesi her zaman dıştan gelen bir davetin etkisiyle mümkün olmuştur. Nitekim, peygamberler, kutsal kitaplar ve bunların takipçisi olan Hak yolunun yolcuları aynı ihtiyaca cevap vermiş, aynı vazifeyi yerine getirmişlerdir. Bu sebepten dolayıdır ki, onlara Kur'an-ı Kerim'de "müzekkir" (hatırlatanlar) ve yaptıkları işlere "zikir" (hatırlatma), "tezkere" (hatıra), ve "tezkir" (hatırlatma) denilmiştir. Demek Nebi'ler, Kitaplar ve Hakk'a davet edenler, İnsanlar için yepyeni bir şey getirmez, aksine onlarda daha önceden varolanları keşfedip tekrar ortaya çıkarırlar.

Peygamberlik Hakkında Aklî Yaklaşım

Büyük şehirlerde, görürüz ki, elektrik enerjisiyle yüzlerce fabrika çalışır, tren, tramvay ve benzeri araçlar gidip gelir, akşam olur olmaz binlerce, yüz binlerce ışık yanar, yaz mevsiminde her yerde havalandırma cihazları çalışır. Ama bu olaylar bizi hayrete düşürmez, bu eşya ve aletlerin yanması veya hareket etmesi konusunda en küçük tereddüde kapılmayız. Bu neden böyledir? Çünkü, söz konusu aletlerin bağlı oldukları kabloları gözümüzle görürüz. Sonra bu kabloların hangi elektrik santrallerinden geldiğini de biliriz. Söz konusu santrallerde çalışan kişiler hakkında da bilgimiz vardır. Elektrik santrallerindeki görevlilerin bir elektrik mühendisine bağlı olduğunu biliriz. Biz o mühendisin elektrik uzmanı olduğunun da bilincindeyiz. Birçok kompleks aletlerin bir araya gelmesiyle elektrik üretildiğini, daha sonra bunun ilgili yerlere sevk edildiğini biliriz. Elektrik akımıyla ampullerin yandığını, vantilatörlerin döndüğünü, tren ve tramvayların hareket ettiğini ve fabrikaların çalıştığını anlarız. Elektriğin etki ve sonuçlarını görerek, sebep ve kaynakları hakkında herhangi bir ihtilafa veya tereddüde düşmememiz sebep-netice ya da etki ile tepki arasındaki bulun aşamayı duyularımızla algılamamızdan ileri geliyor.

Farz edelim ki, aynı lambalar yansa vantilatörler çalışsa, trenler ile tramvaylar hareket etse, çarklar dönse makineler çalışsa, ama bunlara cereyanın geçmesini sağlayan kablolar gözümüzle görülmeseydi, trafo veya elektrik santrali duyularımızdan uzak olacaktı. Trafoda çalışanlardan ve elektrik santralinin bir baş mühendisi olduğundan da haberimiz olmayacaktı. Böyle bir durumda elektriği görünce aynı umursamazlık ve soğukkanlılığı gösterebilecek miydik? Belli ki bunun cevabı hayır olacaktır. Neden? Çünkü, sonucun sebebi saklı olduğu belirtilen kaynak bilinmediği zaman insanın içine tereddüt, hayret, tedirginlik ve endişenin düşmesi, aklın bu sırrı araştırmaya kalkışması ve esrar perdesi içinde olanlarla ilgili kıyas ve spekülasyonların yapılması gayet tabiidir.

Şimdi bu faraziye üzerinde biraz daha etraflıca düşünelim. Diyelim ki, farz ettiğimiz olay hakikaten dünyada vardır. Yüz binlerce, milyonlarca lambalar yanıyor, milyonlarca vantilatör

alışıyor, fabrikalar mal üretiyor, ama bütün bunları çalıştıran gücün ne olduğunu, nereden geldiğini bilmiyoruz. Bu durumda bütün İnsanlar şaşkınlık içindedir.

Herkes ortadaki bu gerçekler konusunda aklına gelenleri söylüyor. Biri diyor ki, bütün bunlar kendiliğinden yanıyor, hareket ediyor, çalışıyor, bunları çalıştıran ayrı ve üstün bir gücü yoktur. Başka birisi diyor ki, söz konusu aletler hangi maddelerden olmuşsa o maddelerin terkibiyle onlar yanıyor veya alışıyor. Bir başkası da diyor ki, bu maddeler dünyasının ötesinde bazı ilâhlar var. İşte bu ilhlardan bazısı lambaları yakıyor, bazısı trenleri çalıştırıyor ve gene bazısı fabrikaları çalıştırıyor. Bazı kimseler ise düşünmüş, taşınmış ama bir sonuca varamamış şaşkın bir haldedirler. Bıkmış, usanmış ve demişlerdir ki aklımız bu tılsım ve sırrın köküne inememiştir, biz sadece görüp, hissettiklerimizi biliriz, gerisini anlayamayız ve anlayamadığımız şeyleri ise ne doğrulayabilir ne de reddedebiliriz.

Bütün bu gruplar birbiriyle ekişiyor ve kavga ediyor, ama kendi görüşlerini savunmaları ve başkalarının görüşlerini reddetmeleri için kimsede kıyas, zan ve tahminden başka bir şey yoktur.

Değişik Bir Yaklaşım

Bu kavga devam ederken bir kişi geliyor diyor ki: "Kardeşlerim, bakın, bende varolan bir bilgi kaynağı sizde yoktur. Bu kaynağa dayanarak bütün bu yanıp snen lambalar, dönen vantilatörler, hareket eden trenler ve çalışan fabrikaların sizin göremediğiniz ve hatta duymayacağınız bir takım kablolarla bağlı olduğunu biliyorum. Bu kablolar bir trafo veya elektrik santraline bağlıdır, ki oradan gelen cereyanla ışık ve enerji elde ediliyor. Söz konusu elektrik santralinde dev makinalar var, bunları birçok kişi çalıştırıyor. Bu alışan kişiler de baş mühendisin emrindedirler. İşte bunun gibi bir iradenin yüce ilmi ve kudretiyle dünya dediğimiz büyük ve eşsiz bir düzen sadece ayakta durmakla kalmıyor, tıkır tıkır işliyor da. Onun direktifi ve denetimiyle her şey yerli yerinde bulunuyor görevini yapıyor."

Yukarıdaki iddianın sahibi olan kişi tezini kuvvetle savunuyor. İnsanlar onu yalanlamaya çalışıyor, büyük bir çoğunluk da ona karşı çıkıyor, deli-divane diyor, svyor, dövüyor, eziyet ediyor ve evinden kovuyorlar. Ama bütün bu beden ve ruhanî eziyetlere rağmen o davasını savunuyor, en ufak bir tereddüde kapılmıyor. Hiçbir korku veya hırs onu davasından zerre kadar ayıramıyor. Hiçbir gclk, dünyaya vermek istediği mesajda en kck bir değişiklik yapmasına sebep olamıyor veya ondan taviz vermesini sağlamıyor. Her sözü ve her hareketiyle inancına ne kadar bağlı olduğunu ortaya koyuyor.

Bundan sonra bir başka şahıs geliyor, aynı sözleri aynı güven ve inançla söylüyor. Daha sonra cnc, dördüncü ve beşinci kişiler geliyor ve aynı şeyleri tekrarlıyorlar. Derken, bunların sayısı hızla artmaya başlıyor, yüzleri ve hatta binleri buluyor, hepsi aynı sözleri tekrarlıyor, aynı davayı savunuyor, aynı mesajı veriyor. Zaman ve mekn değişikliğine rağmen konuştukları dil, kullandıkları üslûp aynıdır. Hepsi alelâde insanlarda bulunmayan ilim kaynağından bahsediyor. Hepsine mecnun nvanı takılıyor, her türlü zulüm ve baskıya hedef oluyorlar. Herkes davalarından vazgecmelerini isliyor. Ama hepsi de sözlerinde duruyor, dünyanın hiçbir gücü onların imanını, inancını sarsamıyor. Bu kadar büyük azim ve kararlılığa sahip olan bu kişilerin, bir başka ynleri de, yalancı, hırsız, hain, ahlâksız, zalim veya haram yiyici gibi özelliklerinin olmaması. En büyük düşman ve en alçak muhalifleri bile bu insanların bu meziyetlerini kabul ediyorlar. Bunların ahlâkî tertemizdir, haysiyeti büyüktür, alçak gnlldrler, namusludurlar. Karakterleri bakımından hemcinslerinden üstündürler. Delilikleri de sabit değildir. Tam tersine, iyi ahlâk, nefis terbiyesi ve dünya işlerinin ıslahı için getirdikleri talimat ve kuralların eşine rastlamak şöyle dursun, birçok alim, birçok kil bunların inceliklerini araştırmak amacıyla ömürlerini geirmışlerdir.

Olayın Akıl Plânında Tartışılması

Bir tarafta çeşitli görüşteki davalı ve sanıklar var, diğer tarafta görüş-birliğinde ve birlik içinde olan davacılar var. ikisinin davası da aklın mahkemesine gider. Hakim olarak akıl ilk önce kendi durumunu iyi kavramalıdır, daha sonra tarafların vaziyetine vakıf olmalıdır. Sonra iki tarafın ifadesini alarak kararını vermelidir.

Hakim'in durumuna gelince, onun için gerçeği öğrenmenin yolu ve imkânı yoktur. Kararını tarafların ifadesine göre vermek zorundadır. O, elindeki bilgiler, ifadeler, deliller, tanık ve sanıkların kişilikleri, dış görünüşleri ve izlenimlerine dayanarak gerçeği bulmakla yükümlüdür. Araştırmacı ve gözleyici bir tavırla kimin haklı kimin haksız olduğuna kanaat getirmelidir. Fakat yine de sadece fikrini söyleyebilir, tahminini yürütebilir, "işte hakikat budur" diyemez. Ağırlığını taraflardan birinden yana koyabilir ama, herhangi birisini kesinlikle temize çıkaramaz veya cezaya çarptıramaz.

Davalı veya "yalancıların durumu şöyle özetlenebilir:

1) Hakikat ile ilgili görüşleri birbirinden farklıdır. Hiçbir konuda veya noktada hemfikir değildirler. Hatta, aynı grubun çeşitli üyeleri arasında görüş ayrılığı vardır.

2) Kendilerinin de itiraf ettiği gibi, başkalarında olmayan herhangi bir bilgi kaynağına sahip bulunmuyorlar. Bu grupların tek iddiası kendi tahminlerinin başkalarınınkinden daha kuvvetli olduğu noktasındadır. Ama herkes kabul ediyor ki bütün bilgileri yalnızca tahminlerden ibarettir.

3) Kendi tahminlerine olan inançları çok katı ve sarsılmaz bir noktaya henüz varmamıştır. Bu bakımdan fikirlerini, tahminlerini değiştirenler çoktur. Öylesine kişiler ve bilim adamları vardır ki düne kadar savundukları tezin tam tersine bir görüşü benimsemiş, eski görüşlerini tekzip eder duruma gelmişlerdir. Yaş, bilgi ve deneyimleri arttıkça görüşleri ve ideolojileri de değişmiş ve bir bakıma olgunlaşmışlardır.

4) Davacıların delillerini çürütmek, onları tekzip etmek ve yalanlamak için sadece tek bir görüş ileri sürüyorlar. Kendilerine göre; "davacılar, davalarının doğru olduğuna dair inandırıcı bir delil ortaya koymamışlardır. Davacılar, lambalar, vantilatör ve makinaların bağlı olduğunu söyledikleri gizli kabloları bize gösterememişlerdir. Ne elektriği göstermiş ne elektrik santralini gezdirmişlerdir. Bizi hiçbir görevli, yetkili veya baş mühendis ile görüştürmemişlerdir" diyor ve ekliyorlar, "bu durumda söylediklerinin doğru olduğuna nasıl inanabiliriz?"

Davacıların durumu ise şöyledir:

1) Davacıların tümü görüş birliği içindedir. Davanın bütün yönleri hakkında tam bir ittifak halindedirler.

2) Üzerinde tam görüş birliği içinde oldukları husus, diğer insanlarda olmayan bilgi kaynağına sahip bulunmalarıdır.

3) Hiçbiri davalarının sadece kıyas veya tahminlere dayandığını söylemiyor, aksine Baş Mühendis ile çok yakın ilişki içinde olduğunu, O'nun habercilerinin kendisine geldiğini, elektrik santralini de gezdiğini, her şeyi inanarak ve güvenerek söylediğini kesin bir ifade ile belirtiyor.

4) Görüş ve düşüncelerinde en ufak bir değişiklik yaptıklarına dair hiçbir örneğe rastlamıyoruz. Her biri, aynı şeyi ve aynı tezi başından sonuna kadar savunmuş bulunuyor.

5) Kişilik ve karakterleri tertemiz olup, özgeçmişlerinde yalan, iftira, iki yüzlülük, sahtekârlık ve dolandırıcılık konusunda en ufak bir belirti görülüyor. Bu nedenle, hayatlarının her safhasında dürüst ve doğru olanların yalnızca bu konuda sözbirliği etmişçesine yalan söylemelerine imkân ve ihtimal yoktur.

6) Savundukları davanın kendilerine kişisel çıkar sağladığı da söylenemez. Tam tersine, davaları uğruna son derece güç durumlara düştükleri, bedensel ve ruhsal eziyetler çektikleri, tutuklandıkları, dövüldükleri, işkence gördükleri, sürgün edildikleri katledildiklerini hatta bazılarının canlı gömüldüğü ve çeşitli eziyetlerle öldürüldüğü görülmüştür. Birkaç istisna ile hiçbirinin dünyada maddi yönden rahat ve huzur ve refah dolu bir hayal sürdüğü iddia edilemez. Dolayısıyla, şahsi menfaat suçu kendilerine yüklenemez. Aksine bin bir güçlük ve engeller karşısında davalarına tamamıyla sadık

kalmaları, samimiyet ve iyi niyetlerinin birer kanıtıdır. Onlar davalarına öylesine bağlıydılar ki bunun için canlarını bile seve seve feda ettiler.

7) Söz konusu insanların deli veya akli dengelerinin bozuk olduğu da iddia edilemez. Hayatın bütün meselelerinde hepsinin son derece akıllı, anlayışlı ve zeki olduğu olaylarla sabit olmuştur. Muhallifleri bile zaman zaman akıl ve zekâlarına hayran kalmışlardır. Bu durumda hepsinin aynı şekilde delirdiği nasıl kabul edilebilir? Hem de onları "deli" eden meseleye bakın ki, bunun için ölüm kalım savaşı vermişlerdir. Bu dava için dünyaya meydan okumak ve dünyayı karşılına almaktan çekinmemişlerdir. Bu dava öyle bir davadır ki, bunun için hayal boyunca mücadele etmişlerdir, varolan imkânlarının tümünü bunun için seferber etmişlerdir. Böyle bir durumda akılsız veya çılgın olduklarına kim inanabilir?

8) Bu kişiler, Baş Mühendis veya elemanlarıyla sizi görüştürürüz, O'nun gizli fabrikasını size gösterebiliriz, veya deneyler ile gözlemlerle davamızı ispatlayabiliriz dememişlerdir. Zira, onlara göre bütün bu işler "gâip"ten olmaktadır. Onlar sadece kendi söyledikleri ve anlattıklarına itimat edilmesini istiyorlar.

İki tarafın durumu ve ifadelerini inceledikten sonra akıl mahkemesi kararını verir ve der ki, bazı belirti ve sonuçları görerek her iki taraf illiyet veya sebep-netice gibi kavramları gözden geçirmişler ve bunlardan kendi fikir ve tutumları doğrultusunda sonuçlar çıkarmışlardır. Görünüşte her iki tarafın çıkardığı sonuçlar ve ileri sürdüğü tezlerde akıl ve mantığa aykırı, göze çarpan bir husus yoktur. Akıl ve zekâ ölçülerine göre iki tarafın da nazariye ve faraziyelerinin imkânsız olduğu söylenemez, ikincisi, her iki tarafın görüşü de deney veya gözlemlerle doğru ya da yanlış olarak tesbit edilemez. Ne birinci taraf herkesi tatmin edecek ve ikna edecek şekilde bilimsel bir kanıt ileri sürebilir. Ne ikinci taraf bunu yapacak güçte veya iddiadadır, ne var ki, mesele derinliğine tetkik edildiğinde pek çok konuda ikinci tarafın haklı olduğu, ileri sürdüğü nazariyenin daha tutarlı ve inandırıcı olduğu anlaşılır.

Öncelikle, bu kadar çok sayıda insanın, olağanüstü bir bilgi kaynağına sahip olmak ve bununla, dış belini ve sonuçların asli sebeplerini keşfetmek konusunda birleşmeleri, çeşitli zaman ve mekânlarda bulunmalarına rağmen aynı görüşü paylaşmaları, davalarının haklılığını ortaya koyuyor. Bu İnsanlar bilhassa, kendi bilgileri konusunda çelişkili ifade kullanmıyorlar. Söylediklerinde akla aykırı bir şey de yok. İkinci olarak, bazı kimselerin diğer insanlara nisbetle bir takım olağanüstü güç ve yeteneklere sahip oldukları da akıl ve mantık kurallarına ters gelmiyor. Üçüncüsü, dış elken ve belirtilere bakıldığında ikinci tarafın tezinin daha doğru olduğu anlaşılıyor. Öyle ki, ampul, vantilatör, fabrika ve trenlerin kendi kendine yandığı veya çalıştığına kimse inanamaz. Zira böyle bir şey, söz konusu eşyanın irade gücüne bağlı olurdu. Ama bu eşyaların herhangi bir iradesi olmadığı bir gerçektir. Aydınlik ve çalışma özellikleri, maddi terkiplerinden de ileri gelmiyor. Çünkü ışık saçmadıkları ve çalışmadıkları zamanlarda da aynı durumda kalıyorlar. Buna ilâveten, bunların ayrı ayrı güçlerin etkisinde olduğu da akla yatkın değildir. Çünkü ampullerin yanmadığı zaman vantilatörlerin dönmediğine, trenlerin çalışmadığına, fabrikalarda da işin durduğuna şahit oluyoruz. Bu sebeple, dış etken ve belirtiler konusunda ilk tarafın ileri sürdüğü bütün tez ve kavramlar akıl ve mantıktan uzaktır. Akıl daha kolay kabul edebileceği husus, bütün dış belirtilerde aynı gücün varoluşudur. Bu gücün kaynağı da, belirli bir düzen içinde bu gücün etkilerini gösteren bir bilge ve uzman'dır.

Şimdi gelelim, şüpheli ve kararsız kişilerin şu mantığına: Bütün bu meseleleri aklımız, almıyor, bundan hiçbir şey anlayamıyoruz. Anlayamadığımız bir şeyi ne onaylayabilir ne reddedebiliriz. Aslında akıl mahkemesinin hakimi bu mazereti kabul etmezdi. Çünkü bir olayın olması onu gören veya duyanın anlayıp anlamamasına bağlı değildir. Bir olayın meydana gelmesi güvenilir ve birden fazla tanığın ifadesiyle ispatlanmış oluyor. Şimdi diyelim ki bazı güvenilir dostlarımız gelip bize diyor ki, biz batılı ülkelerde insanların demir, çelik veya alüminyumdan yapılmış araçlarla havada uçtuklarını gördük veya biz Londra'da iken Amerika'dan yayınlanan şarkıları dinledik. Böyle bir durumda bizim araştırmak ve bilmek istediğimiz tek şey bize bu masalları anlatanların yalancı veya şakacı olup olmadığı olacaktır. Ayrıca, söz konusu kişilerin şahsi çıkarlarının bulunup bulunmadığı ve akli

dengeklerinin de yerinde olup olmadığı araştırılması gereken hususlardandır. Kendilerinin ne yalancı, ne şakacı, ne de deli oldukları ve kişisel çıkar gütmelikleri sabit olursa ve pek çok dürüst, akıllı başında kişinin, gayet ciddi bir şekilde istisnasız aynı olayları bize anlattıklarını görürsek, demir ve alüminyumdan yapılmış araçların havada uçuşması veya bir şarkıcının sesinin binlerce kilometre öteden duyulmasını bir türlü anlayamazsak dahi kabullenmek zorundayız.

İşte aklın hükmü budur. Fakat, "iman" dediğimiz tasdik, te'yid ve inanç keyfiyeti bundan doğmaz. Bunun için vicdan ve ilhama gerek vardır. Bunun için içimizden öyle bir duygu gelmelidir ki; şüphe, tereddüt ve kararsızlığın her türlüşünü ortadan kaldırıp, insanların her çeşit kıyas, tahmin ve hayallerinin batıl olduğuna ve gerçeğin, doğru ve dürüst insanların kıyaslarıyla değil, ilim ve basiretleriyle anlaşılabilceğine kanaat getirsın.

İnsanın En Büyük İhtiyacı

"Ve doğru yolu gösterme işi Allah'a aittir, halbuki kötü yollar da vardır."

Bu ayette tevhid, rahmet ve ulûhiyyet hakkında deliller ileri sürülürken peygamberliğe de kısaca değinilmiştir. Şöyle ki; dünyada İnsanlar için düşünme ve hareket etme konusunda çeşitli yollar vardır ve bunların fiilen izlenmesi mümkündür. Belli ki bütün bunlar hak yol değildir. Gerçek sadece tektir ve gerçek bir hayat tarzı doğru bir hayat nazariyesine dayanır.

Bu doğru nazariyeyi, başka bir deyimle, doğru yolu bilmek insanın en büyük zarureti ve ihtiyacıdır. Hatta temel ihtiyacıdır. Bu öyle bir ihtiyaçtır ki, insan buna bizatihi insan olduğu için ihtiyaç duyar. Bu ihtiyaç karşılanmadığı takdirde ise insanın bütün ömrünün boşa gittiği söylenebilir.

Şimdi düşünün bir kere, sizi yaratmadan önce bu kadar nimetler yaratmış ve sizi yarattıktan sonra her türlü beşerî ihtiyacınızı karşılamak amacıyla bu kadar titiz davranmış olan Yüce Allah (cc)'ın hayatınızın bu en büyük ihtiyacını gidermek için hiçbir şey yapmadığını, insan olarak düşünebilir misiniz?

İşte bu temel ihtiyaç, nübüvvet veya risalet ile karşılanmıştır. Eğer peygamberliğe inanmıyorsanız, bana söyleyebilir misiniz ki insanın doğru yola ulaşması için Hak Tealâ başka ne yapmıştır veya başka ne yapabilir? Buna cevap olarak, "doğru yolu bulmamız için Allah bize akıl ve zekâ vermiştir" diyemezsiniz. Çünkü insan akıllı zaten birçok yol icat etmiştir ve bu yollar insanın doğruyu bulmasını imkânsız kılmaktadır. Allah'ın kurtuluşa ermemiz için hiçbir tedbir almadığını da iddia edemezsiniz. Çünkü, beşer olarak büyüme, gelişme ve rahat etmemiz için bunca nimet vermiş olan Rabb'imizin bizi insan olarak cehalet ve dalâletin pençesinde bıraktığını söylemekten daha büyük bir günâh yoktur.

Baskıyla Hidayet Yerine İlham Yoluyla Hidayet

وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ وَمِنْهَا جَائِزٌ وَلَوْ شَاءَ لَهَدَيْكُمْ أَجْمَعِينَ

"Şayet Allah isteseydi, hepinizi hidayete erdirirdi. " ^{1255[1255]}

Allahu Tealâ'nın bütün insanları iradesiz veya iradeleri zayıf olan diğer mahlûkat gibi hidayetle yaratması pekâlâ mümkündü. Fakat hikmeti ve kudretinin gereği bu değildi. Amacı ve hedefi; kendi isteği, dileği ve beğenisiyle iyi ile kötü ve doğru ile yanlış arasında tercih yapabilecek irade ve hürriyete sahip bir varlık yaratmaktır. Bu hürriyetin kullanılması için insana ilim ve bilgi kaynakları verildi, akıl ve zekâ bahşedildi, arzu ve irade gücü verildi, içinde ve dışında olan çeşitli güç ve eşyaya hükmetme kabiliyeti bağışlandı. Hem doğru, hem yanlış yolu seçmesine yardımcı ya da engel olabilecek bir takım

tuzak ve mükâfatlar sağlandı. Doğuştan itibaren ona doğru yol gösterilmiş olsaydı veya başka bir deyimle, zorla dürüst bir kişi yapılmış olsaydı, yaratılan her şey anlamını kaybedecekti. Ayrıca, özgürlüğünü iyi kullanmasıyla bir insanın varabileceği en yüksek ve faziletli mevkiye varmak da mümkün olamayacaktı. Bundan dolayıdır ki, Allah (cc.) insanın hidayeti için mecburi ve cebrî yolu değil, ilhamı hidayet, yani peygamberlerin telkiniyle seçilen yolu uygun gördü. Böylece, bir yandan insanın hürriyetine zarar gelmeden, onun sınavdan geçirebilmesi imkânı doğdu, öte yandan da, nasıl yaşaması ve inanması gerektiğini kendisine sunan ve yaşayan bir örnek olarak peygamberler gönderilmiş oldu.

Yaşayan Hayatta Hidayet Örneğine Duyulan İhtiyaç

وَعَلَامَاتٍ وَبِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ

"O, yere yol gösteren alâmetler koymuştur ve insanlar yıldızlar vasıtasıyla da yollarını bulurlar."^{1256[1256]}

Yani, Allahu Tealâ, dünyanın her tarafını aynı şekilde yaratmamıştır. Her bölgeye kendine mahsus bazı özellikler ve simgeler vermiştir. Bunlara farklı sıfatlar sağlamıştır. Bunun birçok faydalarından biri, insanın kendi yolunu ve gideceği yeri bulmakta güçlük çekmemesidir. Yoldaki işaretlerin önemi, çölde yolunu kaybetmiş bir insanın karşılaştığı güçlükler esnasında iyice anlaşılır. Burada insan her an yolunu bulamama tehlikesiyle karşı karşıyadır. Deniz yolculuğu sırasında yol işaretlerinin önemi bir kat daha artar, çünkü böyle bir durumda yol işaretini bulmak oldukça zordur. Ancak Rabbimiz çölde de denizde de bize yol gösterme kolaylığını sağlamıştır. Örneğin, yıldızlar, asırlardan beri insanların yollarını aydınlatmaktadırlar.

Bu ayette, tevhid, rahmet ve ulûhiyetten bahsedilirken risâlet yani peygamberliğe de kısaca atıfta bulunulmuştur. Bu noktada ister istemez bir soru aklımıza geliyor. İnsanın maddî hayatında yolunu bulabilmesi için bunca tedbirler almış ve imkânlar yaratmış olan bir Yaradan, insanı manevî alanda rehbersiz bırakacak kadar ilgisiz kalabilir mi? Bir kerre, maddi alanda uğranılan zarar, manevî alanda karşılaşılan zararın yanında çok küçük kalır. Üstelik, dağlarda yolumuzu açan, vadi ve yaylalarda yolumuzu bulmak için işaretler koyan, çölde, sahrada ve denizde bize yol göstermek için göklerde kandiller (yıldızlar) bulunduran Yüce Allah'ın ahlâkî ve manevî kurtuluşumuz için bize yol göstermediğine, yol işaretleri koymadığına inanmak mümkün müdür?

قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى

"Musa Firavun'a cevap verdi, Rabbimiz, her şeye yaratılışı verip, sonra ona yol gösterendir."^{1257[1257]}

Yukarıdaki âyette dünyada görülen ve hissedilen her şeyin Cenab-ı Allah tarafından yapıldığı ifade ediliyor. Her şeye görüntü, şekil, kuvvet, kabiliyet, Selahiyet ve hususiyet Cenab-ı Hak tarafından verilmiştir. İnsanın elinin belli işler yapabilmek için sahip olduğu yapı ve özellik O'nun ihsanıdır. Ayaklarınıza da en uygun şeklini O vermiştir. İnsan, hayvan, nebat, madde, hava, rüzgâr, su ve ışık, kısacası her şey kendisine düşeni yapmak için şekil ve selâhiyeti O'ndan almıştır.

Ayrıca, Allahu Teâlâ eşyalara sadece şekil ve yetki bahşederek onlardan bütün alâkasını kesmiş değildir. Onlara yol göstermek vazifesini de yerine getirir. Dünyada hiçbir şey gösterilemez ki Rabbimiz ona şekil ve güç vermenin yanı sıra yaradılış amacını da öğretmiş olmasın. Kulağa duyma,

^{1256[1256]} Nahl, 16/16

^{1257[1257]} Tâhâ, 20/50

göze görme vazifesini O öğretmiştir. Balığa suda yüzme ve kuşa havada uçma yeteneğini O vermiştir. Ağaçlara dal budak salıp meyve verme ve toprağa bitkiler yetiştirme emrini O vermiştir. Kısacası, bütün evreni ve içinde bulunan her şeyi yaratmakla kalmamış onlara gereken bilgiyi de vermiş ve onlara kılavuzluk etmiştir.

Yukarıda bahsettiğimiz ayette Hz. Musa (a.s) aynı zamanda Firavun'un inkâr ettiği Peygamberlikle ilgili bir delile de işaret etmiştir. Bu delile göre, tüm evren'in yaratıcısı ve hâmisi olan ve her şeye, durumuna, ihtiyacına göre gereken talimatı veren Allah'ın yol gösterici vasfının bir gereği de, insanın bilinçli yaşantısında izlemesi için belirlediği yolun, şuur ve irade sahibi olmayan diğer varlıklardan farklı olmasıdır. İnsanlara rehberlik ve önderlik yapılmasının en uygun şekli, gayet tabii ki şuurlu bir insanın onlara yol göstermesi, hem de bunun akıl ve mantıklarına aykırı olmayacak şekilde yapılmasıdır.

Peygamberlik Nedir?

Dünyada insanın ihtiyaç duyduğu her şeyi, ona Allah yaratmış ve vermiştir. Bir çocuk doğunca dünyaya nelerle geliyor? Görmek için gözler, işitmek için kulaklar, koklamak ve nefes almak için burun ve duymak için derisindeki hassasiyet, yürümek için ayaklar, çalışmak için eller, düşünmek için beyin ve benzeri duyu ve organlarla. Küçük vücudunda geleceğin ihtiyaçlarını gidermek için bakın ne çok şeyler toplanmıştır? Daha sonra dünyaya adım atarak, hayatını yaşaması için de sayısız eşya ve malzemeler ona bahşedilmiştir. Meselâ, rüzgâr, ışık, ısı, su, toprak vs. Ayrıca bebek doğmadan önce annesinin memelerine süt gelmiş olur, ana-baba akrabalar ve hatta başkalarının yüreğine sevgi ve şefkat inmiş olur ki bunların sayesinde yetiştirilip büyütülebilsin. Bebek büyüdükçe ihtiyaçların karşılanması için her türlü kolaylık da sağlanır. Sanki yeryüzündeki ve gökteki bütün nesneler onun için seferber edilmiştir.

Dünyada çalışmak ve iş görmek için gereken bütün kabiliyet ve güç insana verilmiştir. Bedensel güç, akıl, zekâ, düşünme ve konuşma kabiliyeti ve benzeri yetenekler her insanda az çok vardır. Fakat burada Kâdir-i Mutlak'ın değişik ve ilginç bir nizam kurduğunu görürüz. Bütün kabiliyetler insanlara eşit şekilde verilmemiştir. Bunun hikmeti şudur: Eğer insan aynı güçte ve yetenekte olsaydı, o zaman kimse kimseye muhtaç olmayacak, kimse kimseye aldırış etmeyecekti. Onun için, Cenab-ı Allah insanlara genel olarak bütün yeteneklerini verirken, ölçülerini değişik tutmuştur. Bir takım yetenek ve imkânlar bazı insanlarda fazla, bazı insanlarda az bulundurulmuştur. Bazı İnsanlar, bedensel çalışmalarını diğerlerine oranla daha fazla yapacak şekilde yaratılmıştır. Bazıları belli bir mesleğe ve uzmanlığa doğuştan yatkın olurlar, bazılarında bu gibi hüner ve marifetler az bulunur. Bazı İnsanlar da akıl ve zekâ bakımından diğerlerinden kat kat üstün olurlar. Bazıları doğuştan asker ve kumandan olurlar, bazıları ise başkalarını yönetmek için yaratılmışlardır. Aynı şekilde bazıları inanılmaz konuşma kabiliyetiyle doğarlar, bazılarına yazarlık ve sanatçı kabiliyeti verilmişken, bazıları da matematikte uzman olurlar, öyle ki, başkalarının büyük enerji ve zaman harcayıp halledemediği problem ve formülleri ânında hallediverirler. Yine bazıları var ki çeşit çeşit eşya ve aletler icat eder, başkalarının hayranlığını çekerler. Bazıları ise hukukun öylesine ince noktalarını ortaya koyarlar ki herkes şaşkına döner. Allah vergisi denilenler işte bunlardır. Kimse bu hüner ve kudretini kendi kendine elde edemez. Eğitim, kültür ve terbiye de bunları yoktan var edemez. Bunlar doğuştan olan kabiliyetler olup, Allah'ın bahsettiği kişilerde bulunur.

İnsan uygarlığı için gerekli olan yetenekler gerektiği miktarda verilir, bazıları çok, bazıları az. İnsanların çoğu asker, marangoz ve demirci olarak doğabilir. Benzeri meslek sahipleri de çok sayıda bulunabilir. Ancak üstün bilgi ve zekâ sahipleri nispeten az olurlar. Siyaset adamları, devlet adamları ve komutanların sayıları da azdır. Ayrıca fen ve teknikte fazlasıyla uzmanlık isleyen sahalarda yetişenler daha da az olurlar, çünkü bilim adamlarının hizmetleri ve buluşları asırlarca insanlığa yararlar sağlar.

Şimdi üzerinde düşünmemiz gereken husus şudur. Dünyada başarılı bir hayatın icabları sadece mühendis, matematikçi, bilim adamı, hukukçu, politikacı, iktisatçı veya diğer meslek sahiplerinin yetişmesinden mi ibarettir? Elbette hayır. Bütün bunların üstünde bir ihtiyaç daha vardır, o da insanlara Allah'ın yolunu gösteren birinin bulunmasıdır. Birileri bu dünyada yalnızca İnsanlar için nelerin bulunduğunu ve bunların nasıl kullanıldığını anlatmakla mükelleftirler. Fakat bir başkasının, bizzat insanın ne olduğu, kimin için ve niçin yaratıldığını, onu yaratanı memnun etmek için hangi yolu takip etmesi gerektiğini ve hem bu dünyada hem öbür dünyada daim ve ebedi saadet ve refaha kavuşması için ne gibi özelliklere sahip olması icap ettiğini anlatması gerekmez mi? Şüphesiz gerekir, hem de çok! Aslına bakılırsa, bu, insanın en büyük ihtiyacıdır. En ufak ihtiyaçlarımızı gidermek için bu kadar imkân ve kolaylıklar sağlamış olan Yüce Allah'ın en büyük ihtiyacımızı görmezlikten geldiğine inanmak zordur. Aklımız bunu hiç kabul etmez.

Rasûllerin Konumu

Allahu Azimüşşân'ın her hüner, her fen ve her bilim dalı için yarattığı üstün kabiliyetli İnsanlar gibi, bizzat Allah'ı bilen ve O'na yakın olabilecek İnsanlar da dünyaya gelmişlerdir. Allah bu insanlara din, ahlâk ve şeriat ilminin en âlâsını vermiş ve daha sonra aynı bilgileri başkalarına aktarabilmeleri için kendilerini peygamberlik makamına getirmiştir. İşte bu insanlara biz Rasûl veya Nebi deriz.

Bilim ve tekniğin çeşitli dallarında üstün zekâlı ve üstün yetenekli kişilerin yetişmesi gibi, din ve hidayet alanında da üstün yetenekli kişiler doğar. Ayrıca nasıl ki bilim ve teknikte şan ve şöhret sahibi olmak için belli bir kafa yapısı ve karaktere ihtiyaç varsa, peygamberler de muayyen bir tabiat, huy ve şahsiyete sahip olurlar.

Doğuştan şair olan bir kişinin şiirlerini dinler dinlemez üstün bir şairlik yeteneğine sahip olduğuna kanaat getiririz. Çünkü başkaları ne kadar çaba gösterse de onun kadar güzel şiir söyleyemezler. Aynı şekilde doğuştan hatip, yazar, edip, sanatçı, mucit ve lider olanlar da kendi eser ve çalışmalarından derhal tanınırlar. Aynı şey peygamberler için de geçerlidir. O'nun düşünebildiği ve sezebildiği şeyleri alelâde kişiler kolay anlayamaz. Anlattıkları ve söylediklerini başkaları anlatamaz. Bakışları keskin olup pek çok meselenin derinliğine iniverir. Söylediklerini aklımız kabul eder, yüreğimiz de teyid eder. Dünyadaki tecrübeler ve kâinattaki gözlemlerle her sözünün doğru olduğu tesbit edilir. Ayrıca peygamber tertemiz bir kişiliğe sahip olur. Her konuda dürüst davranır her sözünü doğru söyler. Yanlış bir şey söylemez, kötü bir iş yapmaz. Hayatında söylediklerinin aksine hareket ettiği vaki olmamıştır. Söz ve hareketlerinde şahsî bir menfaati yoktur. Başkalarının yararı ve rahatı için bin bir güçlük çeker. Kendi iyiliği için başkalarına zarar vermez, bütün hayatı doğruluk, dürüstlük, iyi niyet, fazilet, namus ve yüksek seviyeli insanlığın bir örneği olur. Bir tek kötülük göremezsiniz hayatında. Bütün bunlar görülür görülmez, adı geçenin Allah'ın gerçek peygamberi olduğu derhal anlaşılır.

Peygambere İtaat

Herhangi bir şahsın Allah'ın gerçek peygamberi olduğunu anlayınca da sözlerini dinlemek, O'na itaat etmek ve yolunda yürümek farz olur. Bir şahsı peygamber olarak tanıyacaksınız, sonra da sözlerini dinlemeyeceksiniz, bu hiç de uygun bir davranış değildir. Zira birini peygamber olarak tanıdınızsa, O'nun söylediklerinin Allah'ın sözleri olduğunu ve O'nun hareketlerinin Allah'ın emrine uygun olduğunu kabul etmişsiniz demektir. Yani söyledikleri veya yaptıklarına aykırı hareket etmeniz bizzat Allah'ın emrine itaatsizlik olur. Allah'a karşı olan her şey, kesinlikle yanlıştır. Demek ki peygamberlerin dediklerini yapmak zorundayız. Gerçi ilk bakışta peygamberin bazı söz ve fiillerini anlayamayız, ama bunların peygamberlerden kaynaklanması zâten yapılanların doğru ve hikmet dolu olduğunun birer delilidir. Bir şeyi anlamaktan âciz isek bu demek değildir ki o şeyde bir kusur ve noksanlık vardır. Bu aslında anlayışımızın eksikliğidir.

Herkes her bilim ve fen dalını lâıykıyla bilemez, bilmesi de beklenemez. Bu sebeple, bir bilim adamı veya teknik uzmanının anlattığı bazı şeyleri o bilim ve tekniğin yabancısı olan bir kişinin aklı almıyorsa; anlatılanları reddetmesi ahmaklık olur. Dünyada her işin uzmanları vardır. Bu uzmanların işlerine başkaları karışmaz. Uzmanlık isteyen bir işi bir acemi yapmaya kalkışırsa her şeyi berbat eder. Önemli olan, her işi ehline yaptırmaktır. İş yapılmadan önce onu yapacak kişinin yeterli derecede bilgili, deneyimli ve yetenekli olup olmadığı araştırılmalıdır. Bu ölçüye uyan bir kişi bulununca da ona güvenmek şarttır, işine karışılmamalıdır. Yoksa işe başladıktan sonra ona ikide bir müdahale etmek ve "şu anda ne yapıyorsun, anlamıyorum, bunun doğru olduğunu ispatlamazsan sana inanmam", gibi çıkışlar yapmak akıllılık değil, budalalıktır. Bir dava için bir avukat tuttuktan sonra işine karışmaya ve hatta onu sorguya çekmeye başlarsanız, o sizi derhal terk edecektir. Bir doktor tedaviye başladıktan sonra ona sık sık ne yaptığını ve verdiği ilâçların faydalı olup olmadığını sorarsanız, eminim o da hastayı bırakacaktır. Aynı durum dinimiz için de geçerlidir. Biz Allah hakkında bilgi edinmek ve Allah'ın dediği yoldan gitmek isteyip, bunu kendi kendimize başaramıyorsak, Allah'ın elçisini, peygamberini aramalıyız. Fakat bu arayış akıllıca ve titizlikle yapılmalıdır. Çünkü peygamber sanarak yanlış kişiye varırsak yanlış bir yola sapmış olacağız. Ancak iyice ölçüp biçtikten sonra, birinin Allah'ın hakiki rasulü ve elçisi olduğunu anladığımız an, ona tam güvenmeli, söylediklerine eksiksiz uymalıyız.

Peygamberlere İmân Etmek

Allah tarafından gönderilen Peygamber'in gösterdiği, doğru ve gerçek yolun anlaşılmasından sonra, bütün insanların peygamberlere iman etmeleri, itaat etmeleri ve uymaları gerektiği kendiliğinden ortaya çıkar. Bu nedenle, peygamberi bırakıp kendi yolunu kendi çizmeye çalışan biri mutlaka yanlış bir tutum içindedir.

Bu hususta İnsanlar garip yanlışlıklar yaparlar. Bazıları peygamberlerin varoluşuna inanırlar, ama onlara ne iman eder, ne de itaat ederler. Bu gibi İnsanlar sadece kâfir değil aynı zamanda aptaldırlar. Düşünün bir kere, insanın bile bile yalan yanlış şeylere umudunu bağlamasından daha büyük aptallık olur mu?

Bazıları diyor ki "peygamberlere itaat etmemize gerek yoktur, biz kendi kendimize doğru yolu buluruz." Bu da büyük bir yanlışlıktır. Matematik okumuş olan biri pekâla bilir ki bir noktadan başka bir noktaya düz çizgi sadece bir tane çizilebilir. Bu çizginin dışındakiler ya eğri olur ya da eksik. Hak yolu da tıpkı bunun gibidir. İslâm dininde buna "Sırat-ı Müstakim" yani doğru yol denir. Bu yol insandan başlayarak Allah'a kadar gider. Aynen matematik kuralı gibi, bu, tek bir yoldur ve bunun dışındakilerin hepsi yanlıştır. Şimdi, doğru yolun peygamber tarafından gösterildiğine inandınızsa teslim etmelisiniz ki kendi yolunu kendi bulmaya çalışan bir kişi için iki ihtimal vardır. Ya Allah'a gidecek yolu hiç bulamayacaktır, ya da bulsa bile bu, doğru yol, veya matematik diliyle, düz çizgi olmayacaktır. Dolambaçlı ve uzun bir yol olacaktır. Birinci durumda söz konusu kişinin felâkete uğraması işten değildir. İkinci duruma gelince, bu da onun akılsızlığını apaçık ortaya koymaktadır. Akılları kıt olan hayvanlar bile bir yerden bir yere gitmek için en kısa yolu tercih ederler. Ama şu insana bakın ki Allah'ın iyi bir kulu ona doğru yolu, kısa bir yolu göstermektedir, fakat o "senin yolunu takip etmem; kendi doğru bildiğim yoldan uzak ve dolambaçlı olsa da giderim" demekte ısrar etmektedir.

Bu basit örnek herkesin anlayabilmesi için verilmiştir. Fakat meseleyi daha derinliğine inceleyecek olursak anlarız ki peygambere inan etmekten çekinen bir şahıs Allah'a giden hiçbir yol bulamaz, ne düz ne eğri. Şöyle ki, doğru ve dürüst bir insanın sözüne inanmayan birinin aklından şüphe etmek gerekir. Belki geri zekâlıdır, belki de kibirlidir. Ya iyilik ve doğruluktan bir şey anlamıyor, ya da atalarının kötü geleneklerine körü körüne bağlı kalmak istiyor. Böyle bir kişinin nefesine düşkün biri olma ihtimali de vardır. Belki de günâhlarından haz alıyor, zevk ve safa âleminden vazgeçmek istemiyor ve bu sebeple peygamberin söylediklerini inkâr ediyor. Böyle bir durumda olan kişinin

Allah'ın yolunu bulması düşünülemez ve eğer bu sebepler yoksa, doğru, sözlerinde ve fiillerinde dürüst olan bir kişinin gerçek bir peygambere iman etmemesi için hiçbir geçerli neden yoktur.

Sözün kısası, peygamber Allah tarafından gönderildiğine göre, O'na itaat etmek Allah'ın emrine itaat etmektir. Bu bakımdan peygambere iman etmeyen, Allah'a itaatsizlik etmiş olur. Bilindiği gibi, hangi devlette yaşarsak yaşayalım, o devletin tebaası ve vatandaşı olarak bütün mülki âmir ve idarecilere itaat etmek zorundayız. Vâli ve diğer idarecilere başkaldırmak bizzat devlete karşı isyan bayrağını çekmek anlamına gelir. Bir devleti tanıyacaksınız, ama o devletin temsilcisine sırt çevireceksiniz, olmaz böyle şey. Benzetmek gerekirse, Allahu Teâlâ ile peygamberin durumu da aynıdır. Allah bütün insanların gerçek hükümdarıdır. Allah'ın insanların hidayeti, ıslâhı ve kurtuluşu için dünyaya elçi olarak gönderdiği peygamberlere imân, sadakat ve hürmet şarttır. Yüce Allah insanlara böyle buyurmuştur. Bu buyruğa karşı gelen, ister Allah'a inansın, ister inanmasın, kâfirdir.

Peygamberlik Zincirine Bir Bakış

İnsanlar arasında peygamberlik geleneği nasıl başladı? İlk peygamber kimdi, onu takip edenler kimlerdi ve bu silsile nasıl noktalandı?

Cenab-ı Allah, ilk önce bir insan yarattı, sonra bunun eşini ve daha sonra da soyunu. İnsan soyu büyüüp genişledi ve bütün dünyaya yayıldı. Dünyaya gelen bütün İnsanlar o ilk çiftin evlâtlarıdır. Bütün ulusların dini ve tarihi geleneklerine göre insan ırkının başlangıç noktası bir insandı. Bilimsel araştırmalar da dünyanın çeşitli bölgelerinde aynı zamanda çeşitli insan tiplerinin doğduğunu kanıtlamıyor. Pek çok bilim adamı ve biyolog ilk önce tek insanın doğduğunu sonra soyunun giderek yayıldığını, hepimizin o tek kişinin evlâdı olduğunu tahmin ediyorlar.

Dinimizde ilk insana Adem (a.s.) deniliyor. Bu kelimeden "adam" kelimesi türemiştir ki "insan" anlamına gelir. Allahu Teâlâ ilk peygamber olarak Hazreti Adem'i seçti ve O'na dedi ki: "Git evlâtlarına İslâm'ı öğret". Adem de insanlara dedi ki, "sizin ve bütün âlemlerin İlâh'ı Allah'tır. O'na ibadet edin, önünde eğilin, O'ndan yardım talep edin, O'nun istediği gibi iyi ve dürüst bir hayat sürün. Böyle yaparsanız, ödüllendirilirsiniz, ama yapmazsanız ağır bir şekilde cezalandırılırsınız."

Hız. Adem'in soyundan iyi olanlar babalarının gösterdiği yoldan yürüdüler, ama kötü olanlar başka yollara saptılar. Zaman geçtikçe bataklığa saplandılar, karanlığa gömüldüler. Bazıları güneşe, aya ve yıldızlara tapmaya başladılar; bazıları ağaç ve nehirleri ilâh edindiler. Bazılarına göre rüzgâr, su ve ateş, tanrılarıydı. Yine bazıları hastalık, sağlık ve kudret için çeşitli tanrı ve tanrıçalar bulunduğuna, hepsini memnun etmek için hepsine tapılması gerektiğine inandılar. Kısacası, şirk ve putperestliğin sayısız türleri doğdu, birkaç düzine din ortaya çıktı. O zamana kadar Hız. Adem'in evlâtları dünyanın pek çok bölgelerine yayılmış, birçok milletler türemiş, her millet kendine göre bir din uydurmuş ve hepsinin gelenek ve görenekleri değişik şekiller almıştı. Allah'ı unutan bu İnsanlar Hız. Adem'in kendi evlâtlarına verdiği ilk talimat ve telkinleri de unuttular. İnsanlar kendi arzu ve isteklerinin kulu oldular, her türlü kötülüğe bulaştılar ve cehalete saplandılar, iyi ile kötü arasındaki farkı unuttular, iyiler kötü, kötüler iyi oluverdi.

Bilgisiz İnsanlar kendi kıyas ve tahminlerine dayanarak "din"ler tarihini yazarken insanın, dünyadaki hayatına şirk ve cehalet içinde başladığını ama kademeli olarak olgunlaşma ve gelişme süreci içinde karanlıktan aydınlığa doğru yol aldığını ve en son, tevhid veya Allah'ın tek oluşu fikrine ulaştığını belirtmeye çalışırlar. Kur'an-ı Kerim'in anlattıkları ise bunun tam tersidir. Kur'an'a göre insan inançsızlığın karanlığında değil, ilim, irfan ve İman'ın aydınlığında doğdu. Allahu Teâlâ doğan ilk insana Hakikat'in ne olduğunu ve hangi yolu takip etmesi gerektiğini en başta söylemişti. Bundan sonra Adem'in evlâtları uzun bir süre doğru yolda yürüyüp tek bir ümmet sıfatını korudu. Ama daha sonra İnsanlar sapıklığa ve çeşit çeşit yollara düştüler. Bu sapma, onlara hak yolunun anlatılmamasından ileri gelmiyordu, aksine onlar Hakk'ın ne olduğunu biliyorlardı, ama kendilerine daha çok menfaat

sağlamak ve başkalarının haklarına tecavüz etmek, onlara zulmetmek için bu yollar seçmişlerdi. İşte bu başıboşluğu ve sapıklığı gidermek amacıyla Allahu Tealâ dünyaya peygamberleri göndermeye başladı. Bu peygamberlerin her biri kendisine mensup ayrı ayrı dinler kurmak için dünyaya gönderilmemişti. Hepsinin hedefi, insanların kaybettiği "Hak yolu" tekrar bulmalarına yardımcı olmak ve kendilerini tek bir ümmet haline getirmekti.

Peygamberlerin Görevi

Peygamberler kendi ümmetlerine unuttukları esasları hatırlattılar. Bir tek Allah'a tapmalarını tekrar öğrettiler. Şirk ve putperestlikten menettiller. Allah'ın rızasını kazanacak işler yapmalarını tavsiye ettiler. Allah'ın kanunlarını getirdiler ve herkese duyurdular. Hindistan, Çin, Irak, İran, Mısır, Afrika ve Avrupa'ya, kısacası dünyanın her yerine Allah'ın gerçek peygamberleri geldiler. Hepsinin dini aynıydı, yani İslâm. Ama peygamberlerin talim ve terbiye şekilleri farklıydı. Anlatılan dinin bazı ilke ve kurallarında da biraz fark vardı, ama özü aynıydı. Değişen şey, ilgili milletin tabiatı ve içinde bulunduğu şartlara uygun telkin ve talimattı. Hangi milletle hangi kötülükler, bilgisizlikler çoksa onların düzeltilmesi ön plâna çıkarıldı. Öncelikle çokça yaygın olan bâtıl inançların ıslâmına çalışıldı. Milletler medeniyet, kültür, ilim ve fenin ilk merhalelerinde bulundukları sırada kendilerine sade bir telkin ve terbiyede bulunuldu. Fakat İnsanlar kalkınıp daha çok uygarlaştıkça kendilerine daha geniş ve teferruatlı talim ve terbiye ilkeleri getirildi. Yani aralarındaki fark dinin kendisinde değil, bunu öğretme ve anlatma metodundaydı.

Peygamberlerin Karşılaştıkları Tepkiler

İnsanlar, peygamberlere garip muameleler yaptılar. İlk önce onlara eziyet ettiler, işkence yaptılar. Söylediklerini dinlemediler. Kimini sürgüne gönderdiler, kimini öldürdüler. Bazı peygamberler ömür boyunca didinip çalıştıktan sonra ancak beş on dindar veya taraftar toplayabildiler. Ama bu salih ve yüce İnsanlar tebliğ ve talimden vazgeçmediler. Bunlardan bazıları çok sayıda taraftar toplayabildiler ve bazı yerlerde devlet de kurdular. Ama bundan sonra, bazı peygamberler garip bir muameleye tabi tutuldular. Bu peygamberler öldükten sonra, getirdikleri din tanınmayacak şekilde değiştirildi, İnsanlar kitaplarda gelişigüzel değişiklikler yaptılar. Peygamberlerini bazıları Allah'ın nuru ve hatta Allah'ın ta kendisi ilân ettiler. Bazıları da Allah'ın oğlu olarak takdim etti. Bir kısmı da onları Allah'a ortak koştular. Diğer bir kesim ise peygambere tapmaya başladı. İşin tuhafı, putu kıranlar birer put haline getirildiler. Peygamberlerin getirdikleri şariat da ortadan kayboldu; yerine batıl itikatlar, merasim, gelenek ve efsaneler geçer akçe oldu. Allah'ın kanunları, insanların kanunlarıyla karıştırıldı. Kısaca, birkaç yüzyıl sonra peygamberin getirdiği şariat ve kanunun gerçek muhteva ve şeklinin anlaşılması imkansızlaştı. Bizzat peygamberlerin hayalı ve sözleri içinden çıkılmaz hale geldi.

Ancak peygamberlerin bütün çabaları boşa gitmeyip, bütün tahrif ve değişikliklere rağmen, bazı değişmez gerçekler her ümmet ve millette az da olsa kalmıştır. Allah ve âhiret mefhumları, değişik şekillerde olsa da, hemen hemen bütün milletlere yayılmıştır. İyilik, doğruluk ve güzel ahlâk ile ilgili bazı kurallar bütün dünya tarafından kabul edilmiştir. Bütün ümmetlerin peygamberleri her kavmi ayrı ayrı öyle eğitmişlerdir ki bütün dünyada insanlığın istisnasız aynı dini benimseyebilmesi için ortak bir zemin oluşmuştur.

Peygamberlerin Ortak Çağrısı

Kur'an-ı Kerim'de görüyoruz ki peygamberler belirli aralıklarla dünyaya geliyor ve ümmetlerini hep aynı şeylere davet ediyorlar.

"Ey milletim, Allah'a itaat ediniz. O'ndan başka ilâhınız yoktur."

İster Babil toprakları olsun, ister Sodom, Medyen, Hicr veya Nil vadisi. İster Hz. İsa (a.s) dan 40 yüzyıl önce, ister 20 yüzyıl, 10 yüzyıl önce olsun. İster bağımsız ve özgür bir millet olsun, ister köle ve perişan bir ümmet olsun. İster gelişmenin en alt seviyesinde olsun, ister medeni ve siyasi kalkınma

ve refahın en üstü düzeyinde bulunsun, her yerde, her devirde ve her ulusta Allah'ın elçileri hep aynı tavsiye ve telkinlerde bulunmuşlardır. Öğütledikleri hep aynıdır. "Allah'a dönün, O'na bağlanın, O'ndan başka bir ilâh yoktur." Hz. İbrahim (a.s) ümmetine açık açık şöyle demişti: "Her şeyin özü olan Hak Teâlâ'yı kabul etmedikçe sizin aranızda müşterek herhangi bir bağ, gerçek herhangi bir işbirliği olmayacaktır." Hz. Musa (a.s) Firavun'a gitmeden önce kendisinin Allah'ın Rasûlü olduğunu ilân etti ve herkesi kurtuluşa ve doğruya çağırdı. Firavun'a da dedi ki, "sen Rab olamazsın, çünkü Rab olan her şeyi yaratan ve herkese yaşama imkânı veren Allah'dır." Hz. İsa (a.s), Romalıların kölesi haline gelen Beni İsrail'i ve diğer kavimleri, Roma imparatorluğu ve sömürgeciliğine karşı isyan bayrağını çekmeğe değil, tek Allah'a inanmaya ve doğru yolu takip etmeye davet etti. Görüldüğü gibi, Kur'an-ı Hakim'de anlatılan bu olaylar başka bir dünyaya değil, bugün içinde yaşadığımız dünyaya aittir. Ayrıca Kur'an'da sözü geçen İnsanlar da bizim gibi insandılar. Şimdi, Nebilerin geldiği ülke ve milletlerin çözüm bekleyen diğer herhangi bir siyasi, ekonomik, toplumsal sorununun bulunmadığı iddia edilemez. Bu gibi sorunlar vardı ve her zaman süregelmiştir. Ancak İslâm hareketinin her önderi -yani peygamberler- değişik yörelerdeki insanları Tevhid'e davet etmeyi her şeyden üstün tutmuştur. Her türlü ulusal, bölgesel, siyasi, ekonomik ve toplumsal sorunları bir yana bırakarak Hakk'a davete öncelik tanımışlardır.

Hiz. İsa (a.s) Beni İsrail'i Hakk'a çağırırken, dünyaya gelişinin sebebini anlattı:

وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَلَأُحِلَّ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرًا فَإِذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

"(Ben), benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı olarak size haram kılınan bazı şeyleri helâl kılmak üzere gönderildim. Size Rabb'inizden bir ayetle geldim; o halde Allah'tan korkun, bana itâat edin! 'Allah benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir; O'na kulluk edin, doğru yol budur.'"^{1258[1258]}

Demek oluyor ki, bütün Nebi'ler gibi Hiz. İsa (a.s)'ın daveti de şu üç önemli noktaya dayanıyordu:

Birincisi, bütün insanların itaat etmesi gereken bir üstün otorite vardır. Bu otorite Allah'a aittir. Hayatın ve uygarlığın esası bu temel üzerine kurulmalıdır.

İkincisi, bu üstün otoritenin temsilcisi olan, peygambere itaat şarttır.

Üçüncüsü, insanın hayatını düzenleyen ve yönlendiren kanun ve nizam ancak Allah'ın koyduğu kurallardan müteşekkildir. İnsan'ın hem varlık sebebi, hem de yok olma sebebi, O'nun bahşettiği kanun ve düzendir. Bunun dışındaki bütün kanun ve kurallar geçersiz sayılmalıdır

Demek ki, Hiz. İsa, Musa, Hiz. Muhammed Mustafa (a.s) ve diğer peygamberlerin davet ve görevlerinde hiçbir fark yoktur. Çeşitli peygamberlerin, çeşitli görevlerle dünyaya geldiğini iddia eden ve davetlerinin maksadı ve şekli arasında ayırım yapanlar büyük bir hataya düşmüşlerdir. Allah tarafından kavmine gelen elçi'nin görevi, kavmini itaatsizlik ve is-yan'dan alıkoymaktan başka bir şey değildir. Bütün peygamberler insanları tek Allah'a itaat etmeye ve O'na bağlı kalmaya çağırmışlardır.

Kur'an-ı Kerim'de Nebilerin dünyaya gelişinin maksadı bir başka türlü de anlatılmıştır:

رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِّئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

"Bütün bu Rasûl'ler, müjde vermek ve korkutmak için dünyaya gönderilmiştir ki bundan sonra insanların Allah'a karşı bahaneleri kalmasın."^{1259[1259]}

Yani, bütün peygamberler aynı amaç için gönderilmişti. Allahu Teâlâ insanlara son hüccetini göstermek istiyordu. Böylece, son mahkemede yolundan sapmış olan bir suçlu, karşısına çıkıp, "Ya Rab, ne yapalım, hiç haberimiz yoktu, Sen bize gerçeği anlatmak için de herhangi bir tedbir de almamıştın" diye özür beyan edemeyecekti. İşte bu sebepten dolayıdır ki Allah (cc) dünyanın çeşitli kesimlerine peygamberlerini gönderdi ve kitaplarını indirdi. Bu peygamberler bazen çok sayıda insanlara Allah'ın talimatını iletiler, ayrıca aralarında insanlara yol gösterecek kitaplar bıraktılar. Bu kitaplar her zaman varolmuştur. Şimdi biri doğru yolu bırakıp yanlış yola sapıyorsa, bunun sorumluluğu elbette ki Allah ve Rasullerine ait değildir. Sorumluluk, Allah'ın davetinin kendisine ulaştığı, ama onu değerlendiremeyen o kişiye ya da doğru yoldan haberdar olmalarına rağmen, yanlış yolu takip edenleri uyarmayanlara aittir.

Demek oluyor ki, Rasuller sadece Allah'a iman edilmesini bildirmek için gönderilmedi. Peygamberler yanlarında uyulması ve yaşanması gereken bir nizamı da getirmişlerdi. Bu şartlarda, onlara inanıp başkalarına tâbi olmak düpedüz tutarsızlıktır. Peygamber'e geldiklerine inanıldıktan sonra başka kanunlar bir yana bırakılmalıdır. Peygamberin getirdiğine uyularak yaşanmalıdır. Eğer yaşanmıyorsa, inanmanın anlamı kalmaz.

Din'i galip ve üstün getirme görevi de peygamberlere aittir.

Din kelimesi Arapçada delil, burhan ve belgelerle kabul edilen ve emrine uyulan bir kişinin kurduğu hayat tarzı ve hayat nizamı anlamına gelir. Burada görüldüğü gibi, peygamberlerin dünyaya gelişinin maksadı, yanında getirdiği hidayet ve Hak dinini, din nevinden her şeye galip getirmektir. Başka bir deyimle, peygamber'in getirdiği din ve hayal tarzının, başka bir dine veya hayat tarzına bağlı kalması düşünülemez. Peygamber, yeryüzünün ve göklerin Hakiminin temsilcisi olarak dünyaya gelir ve amacı da getirdiği din ve sistemi başka sistemlere galip kılmaktır. Şayet peygamberin gelişinden önce dünyada örneğin zımmiler (gayri müslim)inki gibi, başka bir düzen varsa, cizye ödeyerek ve peygamberlerin getirdiği nizama tabi olarak kendi düzenlerini sürdürebilirler.

İnsanın Allah'a kul olmayıp, kendi nefesine uyması ve Allah'ın emirlerini bir kenara iterek ahlâk, cemiyet ve medeniyetleri için başka başka temel ve ilkeler aramaları bütün kötülüklerin kaynağı olup başlı başına bir fesattır. Bu temel fesat, dünyada türlü türlü kötülöklere yol açar. İşte bu fesadı durdurmak ve yok etmek için dünyaya Kur'an-ı Kerim indirilmiştir. Bu fesat da sırf insanın cehaleti ve nankörlüğünden doğar. Dünya iyilik ve güzellik üzerine kurulmuşken insanların bilgisizliği ve ayaklanması onun uyumunu bozmuştur. Bu bakımdan insan hayatının cehalet, vahşet, şirk, isyan ve ahlakî bozuklukla değil, iyilik ve dürüstlikle başladığını söylemek daha doğru olur. Kötülük sonradan gelmiştir. Bu kötülüğe son vermek ve hayata yepyeni bir düzen getirmek gayesiyle, Allah dünyaya, zaman zaman peygamberlerini göndermiştir. Peygamberler de gelip aynı telkinde bulunmuşlardır. "İyiliğe, doğruluğa dönün, fesat'tan sakının." Nübüvvet iddiası, hayat düzeninin tümünü değiştirme iddiasından ibarettir. Bu düzen değişikliğinin içine tabi ki siyasi nizam da girer. Bir kişinin kendisini Alemlerin Rabbi'nin temsilcisi olarak insanlara tanıtması, onların kendisine kayıtsız şartsız ve tam olarak itaat etmelerini istemesi demektir. Çünkü Allah'ın temsilcisi ve naibi başkalarına tabi olamaz. Bir kâfirin hükümlanlık hakkını tanımak risalet geleneğine tamamen aykırıdır.

Resûllerin Dünyaya Geliş Sebepleri

وَلَوْلَا أَن تَصِيَهُمْ مُصِيَّةً بِمَا قَدَّمْتُ أَيْدِيَهُمْ فَيَقُولُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

"Kendi elleriyle yaptıkları (günahlar) yüzünden başlarına bir felâket geldiği zaman: 'Ey Rabbimiz, bize bir elçi göndersen de ona uyup mü'minlerden olsaydık' diyecek olmasalardı (seni göndermezdik. Bu bahanelerine fırsat vermemek için seni gönderdik)."^{1260[1260]}

Kur'an-ı Hakim çeşitli yerlerde bu hususu peygamberlerin dünyaya gönderilmesinin sebebi ve maksadı olarak gösteriyor. Ama bundan, her zaman, her yere bir peygamberin gelmesinin şart olduğu sonucu çıkarılmamalıdır. Aslında, dünyada bir Resul'ün mesajı olduğu gibi durduğu ve bunun başkalarına ulaşma imkânı varolduğu sürece yeni bir Resûl'e gerek yoktur. Ama bu mesaja bir şey eklenmek veya yeni bir mesaj verilmek gerekiyorsa, yeni bir peygamber gelebilir. Ancak, peygamberlerin getirdiği talimat ortadan kalkar, İnsanlar doğru yoldan saparsa, insanların bazı özürlerde bulunabilmek imkânı vardır. Örneğin, söz konusu kişiler diyebilir ki "bize Hak ile Batıl arasında ayırım yapma öğretilmediği ve doğru yolu görebilmemiz için hiçbir şey yapılmadığı için doğru yolu bulamadık." Allah işte bu tür özörlere mehil bırakmamak için Nebi ve Resulleri, gerektiği ve uygun bulduğu zamanlarda dünyaya göndermiştir. Ta ki doğru yoldan sapmış olanlar sorumluluğu başkalarına atmasınlar.

5.BÖLÜM

Helak Olan Kavimler

Giriş

Musîbet: Başa gelen felâket, belâ, afet, sıkıntı, ceza gibi olaylar için kullanılan bir terim.

Bir musibete uğrayan kimse, ya Allah (c.c.) tarafından imtihan edilmekte veya işlediği bir kötülüğe karşı cezalandırılmaktadır. Musîbet kelimesi Kur'an-ı Kerim'de bu iki anlamda da kullanılmıştır.

Kur'an-ı Kerim'de Allah Teâlâ sevdiği mü'min kullarına değişik şekiller altında musîbetler göndererek onları imtihan ettiğini ve bu musibetlere karşı gösterdikleri sabır ve tevekkül neticesinde de büyük mükâfatlarla mükâfatlandırılacaklarını bildirmektedir. İnananlar zümresi içerisinde peygamberlerin Allah Teâlâ'ya en yakın kitle oldukları halde, musîbetlerin en büyüklerine uğradıkları görülmektedir. Nuh (a.s), İbrahim (a.s), Musa (a.s) ve İsa (a.s)'ın kıssaları bunun örnekleriyle doludur. Ulu'l-azm peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed (a.s) de Mekke döneminde büyük musîbetlere maruz kalmıştır. O, kavmi tarafından yalanlanmış, işkence görmüş, ölümle tehdit edilmiş, hatta taşa tutulmuştur. Taife gidip halkı Allah'ın dinine davet ettiği zaman, onlar bir peygambere uymayı reddettikleri gibi köle ve çocuklara onu taşılatmışlardı. İnsanlığa rahmet olarak gönderilmiş o büyük peygamber, Taiflilerin saldırısından kurtulduktan sonra, ellerini kaldırıp Rabbine şöyle seslenmişti:

"Ya Rabbi" Gerçekte benim üzerime çöken bu musîbet ve eziyet, şayet senin bana karşı bir gadap ve öfkenden ileri gelmiyorsa, ben buna aldırış etmem ve gönülden tahammül ederim. "

Allah Teâlâ da ona;

ذَلِكُمْ بِأَنكُمْ اتَّخَذْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ هُزُؤًا وَغَرَّكُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فَالْيَوْمَ لَا يُخْرِجُونَ مِنْهَا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ

"Ey Muhammed! Sen de, "azim ve sebat" sahibi peygamberlerin sabrettiği gibi sabret" 1261[1261] şeklinde vahyetmiştir.

Allah Teâlâ, hidayet ihsan edip rahmet nuruyla kuşattığı mü'min kullarım, bir takım dünyevî zorluklarla imtihan ederek bunu onlar için bir rahmet vesilesi kılmıştır. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır:

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالشَّمَرَاتِ وَبِشْرِ الصَّابِرِينَ

"And olsun ki sizi biraz korku, biraz açlık, biraz da mallardan, canlardan ve mahsullerden yana eksiklikle imtihan edeceğiz. Sabredenleri müjdele. Onlara bir musibet dokunduğu zaman "Mutlaka biz Allah içiniz ve mutlaka O'na döndürüleceğiz" derler." 1262[1262]

Bu ayetler, her ne şekilde olursa olsun, karşılaşılan bir belâ ve musîbet karşısında inanan kimselerin göstermesi gereken tavrı ortaya koymaktadır.

Musîbete karşı takınılan tavır, aynı zamanda iman ile nifakın arasını ayıran ve münafık tiplerin kalplerindeki nifakı açığa çıkaran bir imtihan aracıdır. Yani imanların musibetle sınanmasıdır.

Münafıklar, müslümanlar savaşta bir başarısızlığa (musîbete) uğradığı zaman onlarla birlik olmadıkları için sevinirler ve bunu kendileri için bir nimet sayarlar. Allah Teâlâ gerçek anlamda nimetlendirilenlerin musibetlere uğrayıp bunlara sabreden kimselerden başkaları olmadığını ve farklı düşünenlerin ise kalplerinde hastalık bulunan tipler olduğunu bildirmektedir:

وَإِنَّ مِنْكُمْ لَمَنْ لِيُطِئَنَّ فَإِنْ أَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا قَدْ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْنَا إِذْ لَمْ أَكُنْ مَعَهُمْ شَهِيدًا

"Şüphesiz ki içinizden (savaşa çıkmak için) pek ağır davrananlar vardır. Size bir musîbet geldiği zaman (onlar) "Allah bana nimet ihsan etti de onlarla beraber olmadım" der."1263[1263]

Diğer bir musîbet de, insanların işledikleri kötü amelleri ve kalplerindeki nifak ve küfürlerinden dolayı muhatap oldukları musibettir. Kur'an-ı Kerîm'de bu anlamda kullanılan musîbet kelimesi ile, bu kötülöklere karşı bir cezalandırma kastedilmektedir:

وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ

"Başınıza gelen bir musîbet kendi ellerinizle kazandığınız günahlar yüzündendir. O, işlenenlerin bir çoğunu da affeder."1264[1264]

Münâfıkların hallerinden söz edilen başka bir âyet-i kerimede de şöyle buyurulmaktadır:

فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ ثُمَّ جَاءُوكَ يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا إِحْسَانًا وَتَوْفِيقًا

"Kendi yaptıklarından dolayı başlarına bir musîbet geldiğinde nice olur halleri..."1265[1265]

İşlenen kötü amellere karşılık ahirette elim Cehennem azabına uğrayanların durumları da musîbet olarak nitelendirilmektedir:

وَلَوْلَا أَنْ تُصِيبَهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَيَقُولُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَتَتَّبِعَ آيَاتِكَ وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

"Eğer onlar (Yahudiler) işledikleri günahlar yüzünden başlarına bir musibet geldiği zaman; "Rabbimiz bize Peygamber gönderseydin de biz de senin âyetlerine uyup mü'minlerden olsaydık ya" diyecek olmasalardı (seni göndermezdik.)"1266[1266]

İnsanların başına gelen bütün musîbetler Allah Teâlâ'nın izni ve takdiri dahilinde ortaya çıkmaktadır:

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

"Yeryüzüne ve kendinize inen hiç bir musîbet yoktur ki biz onu yapmadan önce Levh-i mahfuz'da yazılmış olmasın. Şüphesiz ki bu, Allah için çok kolaydır."1267[1267]

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ اللَّهُ قَلْبَهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

1263[1263] Nisa, 4/72
1264[1264] Şûra, 42/30
1265[1265] Nisa, 4/62
1266[1266] Kasas, 28/47
1267[1267] Hadîd, 57/22

"Allah'ın izni olmadan kulun başına hiç bir musibet gelmez..."1268[1268]

Bu anlamda, ölüm olayı da bir musibet olarak zikredilmektedir:

إِنْ أَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ

"... Veya yolculukta iseniz ve başınıza ölüm musibeti gelmişse..."1269[1269]

Bir de, toplum boyutunda kavimlerin helak edilişi musibeti vardır ki bu, azgın bir kavmin kendi elleriyle işledikleri günahları ve aşırı sapıklıkları yüzünden peygamberlerine karşı direnmeleri neticesinde ortaya çıkmaktadır. Allah Teâlâ, aynı zamanda bu musibetleri diğer toplumlar için birer ibret vesilesi de kılmıştır. Kur'an-ı Kerîm'de helâk edilişleri ve buna sebep olan durumları tafsilatlı bir şekilde gözler önüne serilen, Nuh, Âd, Semûd, Lût kavimlerinin başlarına gelenler bu tür musibetlerdendir.

1-Ashab-ı Ress

Ress kelime manası olarak örülmemiş kuyu demektir. Fakat Ress halkının kimler olduğu bilinmiyor. İbnu Abbastan " O Semud'dur." diye bir rivayet var; halbuki burada bağlaç bir başkasını gerektiriyor. Katade'den " Yemame'de, Ress, diğer namıyla Fele denilen büyük bir köy halkı olup Semud'un geride kalanlarındandılar. Peygamberlerini öldürdüler, yok edildiler." diye rivayet edilmiştir.

Vehb bin Kelbi'den "Ress halkı Eyke halkı gibi Hz.Şuayb (as)'ın gönderildiği bir topluluk idi. Putlara taparlardı, kuyuları ve koyun, keçi, inek ve sürüleri vardı. Şuayb (as) kendilerini İslam'a, kulluğa davet etti. Yalanlayıp azgınlık ve eziyete devam ettiler ve günün birinde örülmemiş kuyuları olan Ress'in etrafında bulundukları sırada orası çöktü ve yere geçti." diye nakledilmiştir. Ress halkına uhud (hedek) halkı da denilmiştir. Hanzale b. Safvan isimli peygamberin kavmi olup Anka-i Muğrib (Batı Anka Kuşu) denilen ve fetih isimli dağda oturarak avsız kaldıkça, çoluk çocuklarını kapıp götüren ve tüyleri renk renk olan büyük bir kuş belasına tutulmuşlardı da denilmiştir.

İbni Abbas'tan bir rivayette de "Ress Azerbeycan kuyusudur." diye nakledilmiştir. Bir de Ress doğu ülkelerinden birindeki bir nehrin adıdır. Buranın halkına Yüce Allah (cc) Yehuza b. Yakup evladından bir peygamber göndermişti. Onu kuuyya attılar ve bu yüzden yok oldular, denilmiştir. Bu konuda daha başka rivayetler de vardır. Bununla beraber, rivayetlerin çoğunda, peygamberlerini öldüren veya kuyuya atan bir topluluk olduğu belirtilmiştir.

Mü'cemü'l-Büldan'da ki, Ress; Kuyu, Maden ve bir topluluğun arasını düzeltmektir. Ebu İshak der ki; Kur'an'da Ress kuyu demektir. Rivayet edilir ki, bunlar peygamberlerini yalanlayıp bir kuyuya atarak üstünü kapatan bir topluluktur. Ress'in Yemame'de Fele denilen bir topluluk ve Semud'tan bir takım insanların beldesi olduğu rivayet olunmaktadır. Her kuyu ress'tir. İbnü Düreyd demiştir ki; "Ress" ve küçültmesi "Rüseyr" (Kuyucuk) Necid'de iki vadi veya iki mevkidir. Zemaşşeri diyor ki; "uleyy Ress Kabliyye vadilerindendir, demiş.

Diğerleri de:

وَعَادًا وَثَمُودَ وَأَصْحَابَ الرَّسِّ وَقُرُونًا بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرًا، وَكُلًّا ضَرَبْنَا لَهُ الْأَمْثَالَ وَكُلًّا تَبَّرْنَا تَتْبِيرًا

“Ad’ı, Semûd’u, Ress halkını ve bunlar arasında daha birçok nesilleri de (inkârcılıklarından ötürü helâk ettik). Onların her birine (uymaları için) misaller getirdik; (ama öğüt almadıkları için) hepsini kırdık geçirdik”1270[1270] ayetlerinde; Ress Azebeycan vadisidir. Azebeycan’ın sınırı "Maveray-ı Ress" Ress’in arkasıdır, denilmiştir. Deniliyor ki, Ress üzerinde "Erran" da bir şehir vardır. Yüce Allah onlara Musa adında bir peygamber gönderdi. Bu Musa, Musa bin İmran değildir. Onları Allah'a davet etti. Yüce Allah'ta Taiften Haris ve Hüveyris tahvil edip üzerlerine gönderdi. Bunun için Ress halkı şu iki dağın altında kaldı, deniliyor. Bu Ress'in kaynağı Kalikala'dan başlar, Eran'a, Mecma'a uğrar; orada "Kürr" ile birleşir ve ikisinin arasında Beylekan şehri vardır. Kürr ve Ress vadisi acayip bir vadidir. Balığın her türlü bulunur. Şurimahi denilen balık oraya mahsustur, derler.

Miş'ar b. Mühelhil "Bezbabik" şehrini anlatırken demiştir ki; bir tarafında Ress nehri vardır, Ress nehri Belescan ovasına doğru çıkar, bu ova da deniz sahilince Berzed'den Berzaa'ya oradan Versan ve Beykan'a doğru uzanır.

Bu ovada beş bin köy vardır. Ve çoğu yıkıntı halindedir. Ancak toprağı iyi ve sağlam olduğu için duvarları ve binaları kalmıştır. İşte bu köyler, Kur'an'da adı geçen Ress halkını deniliyor. Bunlar Davud (a.s)'ın öldürdüğü Calut'un kavmi idiler de denilmektedir.

2-Ashab-1 Yasin

Ashab-1 Yasin; Kur'an-ı Kerim'de:

وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ (١) إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُم مُّرْسَلُونَ

“Ey Muhammed! Haberi sana anlatılacak olan şu şehir halkını; taşkınlık, inat, küfür ve peygamberi yalanlamakta ısrarları bakımından Mekke'li müşriklere misal olarak anlat. Yani bunların durumlarını, Peygamberleri kendilerine geldiği zaman aynen Mekke'li müşriklerin sana gösterdik tuhaf hale benzetmektedir. Biz onlara iki elçi gönderdik. Elçiler kendilerinden onlara gitmedi. Biz, onları o şehir halkına gönderdik, fakat her ikisini de yalanladılar. Biz, üçüncü bir elçi ile Hakk'ı güçlendirip te'yid ettik. Elçilerin hepsi onlara dediler ki: Ey şehir halkı! Biz, size Allah tarafından gönderilmiş elçileriz.

Elçiler o şehir halkına dediler ki: Biz Allah tarafından gönderilmiş elçileriz”1271[1271]

Şehir halkı onlara dediler ki:

قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ

“Siz elçi değilsiniz. Sizin Allah tarafından gönderilen elçiler olmanız mümkün değildir. Bunu aklımız kabul etmiyor. Çünkü sizler de bizim gibi insanlarsınız. Sizi, bize üstün kılan özelliğiniz nedir? Sizde zenginlik, itibar ve kuvvet varmı ki, bizim gibi kimselere elçilik ve peygamberlik yapasınız?”1272[1272]

1270[1270] Furkan,25/38.39

1271[1271] Yasin,36/13,14

1272[1272] Yasin,36/15

Böyle demekle onlara itirazda bulundular. Peygamberliklerini kabul etmediler. Bilmediler ki, Allah risaletini emanet edeceği yeri bilir! Peygamberler de insanlardan biridir. Bu ifadelerden de anlaşıldığına göre kafirlerin Peygamberlere karşı yaptıkları itirazlar hep aynıdır.

Dediler ki:

Rahman bir şey indirmedir. Siz elçi olduğunuzu iddia ederken yalan söylüyorsunuz. Peygamberlik iddiasında bulunduğunuz her zaman yeni bir yalan ortaya atıyorsunuz.

Onların bu ithamlarına karşılık vermek ve ortaya attıkları şüpheleri çürütmek için elçiler onlara dediler ki: Rabbimiz bilir ki, biz size O'nun katından gönderilmiş elçileriz. Biz halkının durumunu bilmeyen veya kendi nefsinde aciz olan bir kimsenin elçileri olduğumuzu iddia etmiyoruz. Bilakis bizler, her şeyden haberdar ve her şeyi gören Allah tarafından gönderilmiş elçileriz. Eğer bizler bu sözlerimizde yalancı isek, O bizi Mahvu perişan eder. Zira akıllı kimse bir başkasının elçisi olarak gönderildiğini iddia etmez.

Görüyorsunuz ki, o elçiler davetlerini tekrar tekrar ortaya koymaktan usanmadılar. Bilakis davalarını bir önceki duyurularına nispetle daha da te'kid edip kuvvetlendirerek şehir halkına "Rabbimiz bilir ki biz size gönderilmiş elçileriz" dediler. "Bu hakikatleri size tebliğ ettikten sonra artık bizim üzerimizde bir sorumluluk kalmıyor" diye devam ettiler.

Bundan sonra neler oldu? Şehir halkı o elçilere şöyle dedi:

قَالُوا إِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ لَئِن لَّمْ تَنْتَهُوا لَنَرْجُمَنَّكُمْ وَلَيَمَسَّنَّكُم مِّنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ

"Sizin yüzünüzden uğursuzluğa uğradık. Bu yalan iddiaları ortaya attığınız ve bunlara inanmamız için yemin edip ısrarda bulunduğunuz zaman bize kötülük isabet etti!"1273[1273]

Ayeti Kerime'de sözü edilen elçiler peygamberlik görevlerini ifa ettiler. Emaneti eda ettiler ama onlara icabet eden oldu mu, olmadı mı? Evet onlara bir kısım halk icabet etti. Şehrin uzak bir mıntikasından kamil ve olgun bir adam geldi. Hakk'ı ortaya çıkarmak için çaba sarf etti. Hakka yardımcı olmak, batılla ve batılın gücü ile savaşmak istedi. Batılın kuvvetine karşı baş kaldırdı:

وَجَاءَ مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى قَالَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ، اتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْتَلْكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ

"Ey aşiretim ve ey kavmim! Şu elçilere uyun, onlar peygamberlik davasında bulunurken doğru konuşuyorlar. Sizden ücret istemeyen, mal talep etmeyen, reislik ve başka bir amaç peşinde bu kimselere tabi olun. Bunlar Hak yolda yürüyen, doğru yolu bulan kimselerdir" dedi."1274[1274]

Kavmi adama şöyle cevap verdiler; sen de mi onların Allah olduklarına inanıyor musun? Tek Allah'a ibadet etmemiz gerektiğine dair söyledikleri sözü doğruluyorsun?

Cevaben adam dedi ki:

وَمَا لِيَ لَا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ (۱) نَأْتِيهِ مِنْ دُونِهِ إِلَهًا إِنْ يُرِدْنِ الرَّحْمَنُ بِضُرٍّ لَا تُغْنِ عَنِّي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا وَلَا يُنْقِذُونِ

1273[1273] Yasin,36/18

1274[1274] Yasin,36/20,21

“Bana ne olmuş ki beni yaratan, bana güzel şekli veren Rabbime ibadet etmeme engel olacak ne gibi bir mani vardır? Halbuki kıyamet gününde sevap ya da ikap için insanlar onun huzurunda toplanıp divan duracaklardır.”1275[1275]

O imanlı zat ile kavmi arasında tartışmalar konuşmalar bir süre böyle devam etti. O zat sözlerine şöyle devam etti:

وَمَا لِيَ لَا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ، ءَاتَّخِذْ مِنْ دُونِهِ آلِهَةً إِنْ يُرِدْنِ الرَّحْمَنُ بِضُرٍّ لَا تُغْنِي عَنْهُمْ شَيْئًا وَلَا يَقْدِرُونَ

“Keşke kavmim, Rabbimin beni bağışladığını ve kıyamet gününde bol sevap, geniş mükafat ile beni değerli kimselerden kıldığını bilselerdi!”1276[1276]

Allah'ın elçilerini doğrulayanların halleri işte böyledir... Allah'a ortak koşup kafir olan ve onu yalanlayanların hallerine gelince bunların akibetleri kayıp, ziyan, sapıklık ve helaktır:

قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يَإَيَّتِ قَوْمِي يَعْلَمُونَ، بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ

“Kurtuluşundan sonra şu mü'min adamın kavmine gökten ordular indirmedik. İndirmek bize yaraşmaz da zaten buna ihtiyacımız yoktur.”1277[1277]

Onları cezalandırışımız Cebrail (a.s) tarafından atılan bir çığlıkla oldu:

وَمَا أَنْزَلْنَاهُ عَلَىٰ قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ جُنْدٍ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ

“(Onları helâk eden) korkunç sestten başka bir şey değildi. Birdenbire sönüverdiler.”1278[1278]

Bu çığlığın yıldırım gibi suratinden dolayı onlar derhal bir sönük bir ateş gibi cansız, ıssız, hareketsiz ve hayatsız olarak düşünüp öldüler. Kahredici güce sahip olan tek olan Allah noksanlıklarından münezzehtir ve yücedir.

3-Ashab-ı Kehf

Kur'an'ı Kerim Ashab-ı Kehf hakkında bize şunları bildirir:

أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا () إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا () فَضَرَبْنَا عَلَى آذَانِهِمْ فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا () ثُمَّ بَعَثْنَاهُمْ لِنَعْلَمَ أَيُّ الْحِزْبَيْنِ أَحْصَىٰ لِمَا لَبِثُوا أَمَدًا () نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُم بِالْحَقِّ إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى () وَرَبَطْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَنْ نَدْعُو مِنْ دُونِهِ إِلَهًا لَقَدْ قُلْنَا إِذًا شَطَطًا () هَؤُلَاءِ قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً لَوْلَا يَأْتُونَ عَلَيْهِمْ بِسُلْطَانٍ بَيِّنٍ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا () وَإِذِ اعْتَزَلْتُمُوهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ فَأَوْا إِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيُهَيِّئْ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مِرفَقًا () وَتَرَى السَّمَاسَ إِذَا طَلَعَتْ تَرَاوُرَ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَإِذَا غَرَبَتْ تَقَرَّبُ مِنْهُمْ ذَاتَ الشَّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ مِنْهُ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُرْشِدًا () وَتَحْسَبُهُمْ آيَاقًا وَهُمْ رُقُودٌ وَنُقَلِّبُهُمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشَّمَالِ وَكَلْبُهُمْ بَاسِطٌ ذِرَاعَيْهِ بِالْوَصِيدِ لَوِ اطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ مِنْهُمْ فِرَارًا وَلَمَلِئْتَ مِنْهُمْ رُعْبًا () وَكَذَلِكَ بَعَثْنَاهُمْ لِيَتَسَاءَلُوا بَيْنَهُمْ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضُ يَوْمٍ قَالُوا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثْتُمْ فَابْعَثُوا أَحَدَكُمْ بِوَرِقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ

1275[1275] Yasin,36/22,23

1276[1276] Yasin,36/26,27

1277[1277] Yasin,36/28

1278[1278] Enam,6/13-29

فَلْيَنْظُرْ آيُهَا أَرْكَى طَعَامًا فَلْيَأْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا () إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ أَوْ يُعِيدُوكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ وَلَنْ تُفْلِحُوا إِذَا أَبَدًا () وَكَذَلِكَ عَثَرْنَا عَلَيْهِمْ لِيَعْلَمُوا أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَأَنَّ السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا إِذْ يَتَنَزَّعُونَ مِنْهُمْ أَمْرُهُمْ فَقَالُوا ابْنُوا عَلَيْهِمْ بُنْيَانًا رَبُّهُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَى أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ مَسْجِدًا () سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةٌ رَابِعُهُمْ كُذِّبُوا وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كُذِّبُوا رَجْمًا بِالْغَيْبِ وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَثَامِنُهُمْ كُذِّبُوا قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ بِعَدَّتِهِمْ مَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ فَلَا تُمَارِ فِيهِمْ إِلَّا مِرَاءً ظَاهِرًا وَلَا تَسْتَفْتِ فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا () وَلَا تَقُولَنَّ لِيْشَاءَ إِنْ فَعَلْتُ ذَلِكَ غَدًا () إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَادْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ عَسَى أَنْ يَهْدِيَنِّي رَبِّي لِأَقْرَبَ مِنْ هَذَا رَشَدًا () وَلَبِثُوا فِي كُفْرِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَارْدَادُوا تَسْعًا () قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا لَهُ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَبْصِرْ بِهِ وَأَسْمِعْ مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا () وَأَتْلُ مَا أُوْحِيَ إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَلَنْ تَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ()

“(Resûlüm)! Yoksa sen, bizim âyetlerimizden (sadece) Kehf ve Rakîm sahiplerinin ibrete şâyan olduklarını mı sandın?

O (yiğit) gençler mağaraya sığınmışlar ve: Rabbimiz! Bize tarafından rahmet ver ve bize, (şu) durumumuzdan bir kurtuluş yolu hazırla! demişlerdi.

Bunun üzerine biz de o mağarada onların kulaklarına nice yıllar perde koyduk (uykuya daldırdık.)

Sonra da iki guruptan (Ashâb-ı Kehf ile hasımlarından) hangisinin kaldıkları müddeti daha iyi hesap edeceğini görelim diye onları uyandırdık.

Biz sana onların başından geçenleri gerçek olarak anlatıyoruz. Hakikaten onlar, Rablerine inanmış gençlerdi. Biz de onların hidayetini arttırdık.

Onların kalplerini mefîn kıldık. O yiğitler (o yerin hükümdarı karşısında) ayağa kalkarak dediler ki: "Bizim Rabbimiz, göklerin ve yerin Rabbidir. Biz, O'ndan başkasına tanrı demeyiz. Yoksa saçma sapan konuşmuş oluruz.

Şu bizim kavmimiz Allah'tan başka tanrılar edindiler. Bari bu tanrılar konusunda açık bir delil getirirler. (Ne mümkün!) Öyle ise Allah hakkında yalan uydurandan daha zalimi var mı?

(İçlerinden biri şöyle demişti:) "Madem ki siz onlardan ve onların Allah'ın dışında tapmakta oldukları varlıklardan uzaklaştınız, o halde mağaraya sığın ki, Rabbiniz size rahmetini yaysın ve işinizde sizin için fayda ve kolaylık sağlasın."

(Resûlüm! Orada bulunsaydın) güneşi görürdün: Doğduğu zaman mağaralarının sağına meyleder; batarken de sol taraftan onlara isabet etmeden geçerdi. (Böylece) onlar (güneş ışığından rahatsız olmaksızın) mağaranın bir köşesinde (uyurlardı). İşte bu, Allah'ın âyetlerindendir. Allah kime hidayet ederse, işte o, hakka ulaşmıştır, kimi de hidayetten mahrum ederse artık onu doğruya yöneltecek bir dost bulamazsın.

Kendileri uykuda oldukları halde sen onları uyanık sanırdın. Onları sağa sola çevirirdik. Köpekleri de mağaranın girişinde ön ayaklarını uzatmış yatmakta idi. Eğer onların durumlarına muttali olsa idin dönüp onlardan kaçardın ve gördüklerin yüzünden için korku ile dolardı.

Böylece biz, aralarında birbirlerine sormaları için onları uyandırdık: İçlerinden biri: "Ne kadar kaldınız?" dedi. (Kimi) "Bir gün ya da günün bir parçası kadar kaldık" dediler; (kimisi de) şöyle dediler: "Rabbiniz, kaldığınız müddeti daha iyi bilir. Şimdi siz, içinizden birini şu gümüş paranızla şehre gönderin de, baksın, (şehrin) hangi yiyeceği daha temiz ise size ondan erzak getirsin; ayrıca, nâzik davransın (gizli hareket etsin) ve sakın sizi kimseye sezdirmesin."

"Çünkü onlar eğer size muttali olurlarsa, ya sizi taşıyarak öldürürler veya kendi dinlerine çevirirler ki, o zaman ebediyyen iflah olmazsınız."

Böylece (insanları) onlardan haberdar ettik ki, Allah'ın vâdinin hak olduğunu, kıyametin şüphe götürmez olduğunu bilsinler. Hani onlar aralarında Ashâb-ı Kehf durumunu tartışıyorlardı. Dediler ki: "Üzerlerine bir bina yapın. Rableri onları daha iyi bilir." Onların durumuna vâkıf olanlar ise: "Bizler, kesinlikle onların yanibaşlarına bir mescit yapacağız" dediler.

(İnsanların kimi:) "Onlar üç kişidir; dördüncüleri de köpekleridir" diyecekler; yine: "Beş kişidir; altıncıları köpekleridir" diyecekler. (Bunlar) bilinmeyen hakkında tahmin yürütmektir. (Kimileri de:) "Onlar yedi kişidir; sekizincisi köpekleridir" derler. De ki: Onların sayılarını Rabbim

daha iyi bilir. Onlar hakkında bilgisi olan çok azdır. Öyle ise Ashâb-ı Kehf hakkında, delillerin açık olması haricinde bir münakaşaya girişme ve onlar hakkında (ileri geri konuşan) kimselerin hiçbirinden malumat isteme.

Hiçbir şey için "Bunu yarın yapacağım" deme.

Ancak Allah dilerse (yapacağım de). Unuttuğun zaman Allah'ı an ve "Umarım Rabbim beni,doğruya daha yakın olana eriştirir."de.

Onlar,mağaralarında üçyüz yıl kadar kaldılar ve dokuz yıl da buna ilave etmişlerdir.

De ki: Ne kadar kaldıklarını Allah daha iyi bilir. Göklerin ve yerin gizli bilgisi O'na aittir. O'nun görmesi de, işitmesi de şâyânî hayrettir. Onların (göklerde ve yerde olanların), O'ndan başka bir yöneticisi yoktur. O, kendi hükümranlılığına kimseyi ortak etmez."

Rabbinin Kitabı'ndan sana vahyedileni oku. Onun kelimelerini değiştirebilecek yoktur. O'ndan başka bir sığınak da bulamazsın."^{1279[1279]}

Evet Kehy süresinde de anlatıldığı üzere Allah'a iman eden bir gurup genç vardı. Bu gençler kendilerine inanmayan ve zülüm eden kavimlerinin ve zalim devlet adamlarının elinden kaçarak bir mağaraya sığınmışlar ve oda Yüce Allah onları korumak için ve bizlere öldükten sonra dirilişin var olduğunu bildirmek için bu gençlere uyku vermiştir. Bu uyku süreci Üç Yüz küsür yıl olduğu belirtilmektedir. Daha sonra yine Yüce Allah uykudan uyandırılıp insanlara o hadisenin gerçeklik payını ispat için onları halkın içine göndermiştir. İnsanlar bunların ayıları sayıları hakkında ihtilafa düşmüşlerdir. Ve onların sayılarını ancak Yüce Allah bilmektedir.

Gençlerden biri şehre inip alış-veriş edecektir. Fakat şehri bıraktıkları gibi bulamaz ve hüsrana uğrar. Daha sonra arkadaşlarına gelerek bambaşka bir alemle karşılaştığını çok şartların bulunduğunu ve bu ortamda yaşamayacaklarını belirtti. Onlar pratik hayat süren şahıslar olmaktan ziyade canlı bir hatıra durumuna gelmişlerdi. Bunun üzerine Yüce Allah'a dua ettiler ve Yüce Allah da onlara acır ve canlarını alır

4-Ashâbu'l-Medye

Akabe körfezinin doğusundaki Medye şehrinde yaşamış bir kavim. Medye akarsuları, bahçeleri, hurmaları bol bir şehir olup, Allahu Teâlâ burada yaşayanlara Şuayb (a.s.)'ı elçi göndermişti. Şuayb (a.s.) onları ahiret gününe ve Allah'a imana çağırmıştır. Onlar ise Allah'a ve ahiret gününe inanmak şöyle dursun, putlarından ayrılmayacaklarını ısrarla belirtmişler, atalarının yanlış yollarından ayrılmamışlardır ve Allah'tan kendilerine gönderilen mucizeleri reddederek, günlük işlerindeki hile ve sahtekârlıklarına devam etmişlerdir Medyenliler. Yol kesmeyi, hırsızlık yapmayı, zayıfları ezmeyi alışkanlık haline getirmişlerdi. Ancak, güçlü bir aileye mensup olan Şuayb (a.s.)'a dokunamamışlardır. Neticede Allah'ın gazabı onları yakalamış ve bir sarsıntı ve gürültü ile mahvolmuşlardır.

5-Ashâbu'l-Uhdûd

İslâm'dan önce, Allah'a inananları, ateşli hendeklere atarak cezalandıran kâfir bir topluluk.

Ashab-ı Uhdûd'un kimler olduğu ve ne zaman nerede yaşadığı hakkında çok değişik rivayetler ve her bir rivayetin uzunca birer hikâyesi vardır. Bu rivayetlere göre olay; Yemen, Necrân, Irak, Şam, Habeş, Mecûsî veya Yahûdî kralları tarafından meydana getirilmiştir. Bu rivayetlerden herhangi birinin doğruluğu kesin değildir. Zaten Kur'an da bu olayı; yer, zaman ve faillerini belirtmeden zikretmektedir. Allah'a inanmayan kâfir bir beldenin kralı, Allah'a inananları dinlerinden çevirmek, tekrar kendi sapık dinine döndürmek için müminlere eziyet eder, uzunlamasına ve derin hendekler,

kanallar (Uhdûd) kazdırır. Bu hendeklerin içine büyük ateşler yakılır. Allah'a inanmaktan başka hiçbir günahı olmayan müminler hendeğin başına getirilir, Allah'a imanda ısrar edenler ateşe atılır, küfre dönenler ateşten kurtarılır. Bütün bu zor durumlarına rağmen müminler imanından dönmez ve ateşe atılırdı. Müminleri ateşe atan bu zalimler, hendeğin etrafına oturmuş olarak yaptıkları bu zulmü zevkle seyrederlerdi. Fakat Cenâb-ı Allah o kâfirleri, aynı ateşle veya başka bir yolla helak etmiştir. Çeşitli rivayetlerin bildirdiğine göre, binlerce mümin bu hendeklere atılmış, fakat Allahu Teâlâ müminlerin ruhunu, ateşe düşmeden önce kabzetmek suretiyle onları, ateşin azabından kurtarmıştır.

Bu hadisenin zamanı kesin olarak bilinmemekle beraber, İslâm'a yakın bir zamanda, büyük bir ihtimalle de Hz. İsa'dan sonra olmuş, Mekke müşrikleri ve müslümanlar tarafından da bilinmekte idi. Bu hadiseyi Kur'an'da anlatmak suretiyle Cenâb-ı Allah, Mekke'de çeşitli eza ve cefaya uğrayan müslümanların mutlaka bundan kurtulacaklarını ve müslümanlara eziyet eden Mekkeli müşriklerin, Aşhab-ı Uhdûd gibi cezalandırılacağını dolaylı bir şekilde açıklamaktadır. Şüphesiz ki bu ayetler, sadece o zamanın insanlarına hitap etmemekte, geçmişte olduğu gibi gelecekte de imana, dine ve inananlara yapılacak kötülük ve zulümlerin mutlaka Allahu Teâlâ tarafından cezalandırılacağını ifade etmektedir. Bu durum, Kur'an kıssalarının en önemli özelliklerindendir.

Hâdis, Kur'an-ı Kerîm'de şöyle dile getirilmektedir:

قَتِلَ أَصْحَابُ الْأُخْدُودِ () النَّارِ ذَاتِ الْوَقُودِ () إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ () وَهُمْ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ () وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ () الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ () إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ () إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ () إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ

"Hazırladıkları hendekleri, tutuşturulmuş ateşle doldurarak çevresinde oturup, inanmış kimselere, dinlerinden dönmeleri için yaptıkları işkenceleri seyredenlerin canı çıksın. Bu inkârcıların inananlara kızmaları; onların sadece, göklerin ve yerin hükümrانlığı kendisinin bulunan, övülmeye lâyık ve güçlü olan Allah'a inanmış olmalarındandır. Allah her şeye şahittir. Fakat, inanmış erkek ve kadınlara işkence ederek onları dinlerinden çevirmeye uğraşanlar, eğer tövbe etmezlerse, onlara Cehennem azabı vardır. Yakıcı olan azap da onlarıdır. Şüphesiz, inanıp yararlı işler yapanlara, içlerinden ırmaklar akan Cennetler vardır. Bu, büyük bir kurtuluştur. Doğrusu Rabbi'nin yakalaması amansızdır... "1280[1280]

Olay, Hâdis-i Nebevide şöyle geçmektedir

-Hz. Süheyb (ra) anlatıyor: "Resulullah (as) buyurdular ki: "Sizden öncekiler arasında bir kral vardı. Onun bir de sihirbazı vardı. Sihirbaz yaşlanınca krala: "Ben artık yaşlandım. Bana bir oğlan çocuğu gönder ve sihir yapmayı öğreteyim!" dedi. Kral da öğretmesi için ona bir oğlan gönderdi. Oğlanın geçtiği yolda bir rahip yaşıyordu. (Bir gün giderken) rahibe uğrayıp onu dinledi.

Bir taş aldı ve: "Allahım! Eğer rahibin işi, sana sihirbazın işinden daha sevimli ise, şu hayvanı öldür ve insanlar geçsinler!" deyip, taşı fırlattı ve hayvanı öldürdü. İnsanlar yollarına devam ettiler. Delikanlı rahibe gelip durumu anlattı. Rahib ona:"Evet! Bugün sen benden efdalsin (üstünsün)! Görüyorum ki, yüce bir mertebedesin. Sen imtihan geçireceksin. İmtihana maruz kalınca sakın benden haber verme!" dedi. Oğlan anadan doğma körleri ve alaca hastalığına yakalananları tedavi eder, insanları başkaca hastalıklardan da kurtarırdı. Onu kralın gözleri kör olan arkadaşı işitti. Birçok hediyeler alarak yanına geldi ve: "Eğer beni tedavi edersen, şunların hepsi senindir" dedi. O da:"Ben kimseyi tedavi etmem, tedavi eden Allah'tır. Eğer Allah'a iman edersen, sana şifa vermesi için dua

edeceğim. O da şifa verecek!" dedi. Adam derhal iman etti, Allah da ona şifa verdi. Adam bundan sonra kralın yanına geldi.

Eskiden olduğu gibi yine yanına oturdu. Kral: "Gözünü sana kim iade etti?" diye sordu. "Rabbim!" dedi. Kral: "Senin benden başka bir rabbim mi var?" dedi. Adam: "Benim de senin de rabbimiz Allah'tır!" cevabını verdi. Kral onu yakalatıp işkence ettirdi. O kadar ki, (gözünü tedavi eden ve bazılarını teslim etti."Onu falan dağa götürün, tepesine kadar çıkarın. Zirveye ulaştığınız zaman (tekrar dininden dönmesini talep edin); dönerse ne âla, aksi takdirde dağdan aşağı atın" dedi. Gittiler onu dağa çıkardılar. Oğlan: "Allahım, bunlara karşı, dilediğin şekilde bana kifayet et!" dedi.

Bunun üzerine dağ onları salladı ve hepsi de düştüler. Oğlan yürüyerek kralın yanına geldi. Kral: "Arkadaşlarıma ne oldu?" dedi. "Allah, onlara karşı bana kifayet etti" cevabını verdi. Kral onu adamlarından bazılarını teslim etti ve: "Bunu bir gemiye götürün. Denizin ortasına kadar gidin. Dininden dönerse ne âla, değilse onu denize atın!" dedi. Söylendiği şekilde adamları onu götürdü. Oğlan orada: "Allahım, dilediğin şekilde bunlara karşı bana kifayet et!" diye dua etti. Derhal gemileri alabora olarak boğuldular. Çocuk yine yürüyerek hükümdara geldi. Kral: "Arkadaşlarıma ne oldu?" diye sordu. Oğlan: "Allah onlara karşı bana kifayet etti" dedi. Sonra krala: "Benim emrettiğimi yapmadıkça sen beni öldüremeyeceksin!" dedi. Kral: "O nedir?" diye sordu. Oğlan: "İnsanları geniş bir düzlükte toplarsın, beni bir kütüğe asarsın, sadağımdan bir ok alırsın. Sonra oku, yayın ortasına yerleştirir ve:

"Kim dininden dönmezse onu bunlara atın!" diye emir verdi. Yahut hükümdara "Sen at!" diye emir verildi. İstenen derhal yerine getirildi. Bir ara, beraberinde çocuğu olan bir kadın getirildi. Kadın oraya düşmekten çekinmişti, çocuğu: "Anneciğim sabret. Zîra sen hak üzeresin!" dedi.1281[1281]

6-Ashâbu's-Sebt

Cumartesi anlamına gelen Sebt günü, çalışmaları ve özellikle balık avlamaları kendilerine yasaklanmış bir Yahudi kavmi için kullanılan Kur'an-i bir tabir. "Cumartesi tatiline saygı duymaları emredilmişken bunda görüş ayrılığına düşen Yahudilere (tatil yapmaları) farz kılındı.1282[1282] Yahudiler, kendilerine bunun farz kılınmasına rağmen bu farza kulak asmayıp sınırı çiğneyerek hadlerini aştılar.1283[1283] Bundan dolayı da lânete uğratıldılar.1284[1284] Yahudiler Allah'ın emir ve yasaklarına uymayıp kendi hevâ ve heveslerine tabi olduklarından dünya ve ahirette cezalandırıldılar. Bu da gerek çağdaşları oldukları insanlar ve gerekse daha sonra gelecek nesiller için büyük bir ibret kılındı.

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدَوْا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ (۱) فَجَعَلْنَاهَا نَكَالًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ

“Biz bunu (maymunlaşmış insanları), hadiseyi bizzat görenlere ve sonradan gelenlere bir ibret dersi, müttakîler için de bir öğüt vesilesi kıldık.

İçinizden cumartesi günü azgınlık edip de, bu yüzden kendilerine: Aşağılık maymunlar olun! dediklerimizi elbette bilmektesiniz”1285[1285]

Bu Kur'an-î ifadelerden anlaşıldığına göre Yahudiler Allah'ın emir ve yasaklarına uymadıkları ve verdikleri sözde durmadıkları için kötü bir cezaya çarptırılarak maymunlar hâline getirildiler. Bunların maymun kılınmaları meselesinde gerçek maymun suretine mi sokuldular, yoksa maymun

1281[1281] Müslim, Zühd 73, (3005); Tirmizî, Tefsir, Bürûc, (3337)

1282[1282] Nahl, 16/124

1283[1283] A'râf, 7/163

1284[1284] Nisâ, 4/47

1285[1285] Bakara,2/65-66

kılık-lılar hâline mi getirildiler şeklinde bir görüş ayrılığı söz konusudur. Ancak müfessirlerin büyük bir çoğunluğu bu Yahudilerin dış görünüşleri itibariyle maymuna dönüştürüldüklerini ifade ederken, bazıları da bunların temsilen maymun kılıklı insanlar diye ifade edildiği kanaatindedirler.

7-Ashâbu'l-Karye

Köy veya şehir halkı anlamında Kur'an-î bir tabir. Karye, insanların toplandığı küçük köy anlamındadır. Kur'an-ı Kerîm'de sık sık geçen bu kelime şehir' anlamına da gelebilmektedir. Yâsin suresinde geçen "Ashâbu'l-Karye" tabiriyle Antakya'da yaşamış bir topluluk anlatılmak istenmiştir. Allah'u Teâlâ bu şehir halkına önce iki, sonra üç elçi göndermiştir. Onlar kendilerinin Allah'u Teâlâ tarafından gönderilen elçiler olduğunu söylediklerinde oranın halkı:

قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ

“Elçilere dediler ki: Siz de ancak bizim gibi birer insansınız. Rahmân, herhangi bir şey indirmedir. Siz ancak yalan söylüyorsunuz.”^{1286[1286]} deyip, onları yalanladılar. Hatta onların, beldelerine uğursuzluk getirdiğini, çekip gitmezlerse taş tutacaklarını söyleyerek tehdit ettiler. Karşılıklı süren bu konuşmalar sırasında bir kişi şehrin öbür ucundan koşarak yanlarına geldi ve karye halkına bu elçilere inanmalarını söyledi. Gerçekleri çok mantıklı sözlerle dile getiren bu zatı o azgın kâfirler hemen öldürdüler. Kendilerine iman etmemekte direndikleri bu üç elçi oradan uzaklaşır uzaklaşmaz onları kuvvetli bir ses, bir haykırma yakaladı. Bu sesle yok olup gittiler.

Yâsin suresi 13. ayeti ve devamında anlatılan bu olayda söz konusu olan elçilerin Hz. İsa (a.s.)'nın havarîlerinden olduğu rivayet edilir. Ancak buradaki olayın gerçekten vukû bulmuş bir olay olarak değil Kur'an-î bir üslup ile imana daveti dile getiren bir temsil olduğu hususuna da itiraz eden bu müfessirler, belli bir şehrin kastedilmediğini ileri sürerler. Burada ilk önce gönderilen iki elçiden maksadın Hz. Musa ile Hz. İsâ (a.s.), üçüncüsünün ise Hz. Muhammed olduğunu belirtirler. Durum ne olursa olsun buradaki olayla, imana davet ve Allah'ın dinine bağlanmanın anlamı dile getirilmiştir.

8-Ashâbu'l-Hicr

El-Hicr bölgesinde yaşamış olan Semûd kavmi. El-Hicr, Suriye ile Hicaz bölgesi arasında kalan Vâdiu'l Kurâyı yurt edinen Hz. Nûh (a.s.)'ın oğlu Sâ'm'ın neslinden geldiği söylenen Semud kavminin ülkesine verilen isimdir. Semûd kavmi, nesilleri devam etmiş olan Arab-ı Ârîbe'den gelmektedir. Yaşadıkları bölgeyi son derece mamûr bir hâle getiren ve birçok sanat dalında bir hayli mesafe almış bulunan Semûd kavmi, Allah yolundan uzaklaşmış, ondan başkasına tapınmağa başladıkları için onları uyarsın ve tevhîd akîdesine yeniden davet etsin diye Cenâb-ı Allah, Hz. Salih (a.s.)'ı peygamber olarak göndermiştir.

Ashâbu'l-Hicr tabiri Kur'an-ı Kerîm'in el-Hicr suresinde bir defa geçmektedir.

وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحِجْرِ الْمُرْسَلِينَ

“Ashâbu'l-Hicr de peygamberleri yalanlamışlardır.”^{1287[1287]}

Bu sure adını bu ayette geçen "el-Hicr" kelimesinden almıştır. Hz. Salih (a.s.), bu Semûd kavmini Allah'ın vahdaniyetine iman'a ve yalnız ona kulluğa davet edip durduğu hâlde onlar bir türlü iman etmeye yanaşmadılar.

وَالْيَوْمَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ وَلَا تَمْسُوهَا يَسُوءَ فَيَأْخُذْكُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

“Semûd kavmine de kardeşleri Salih'i (gönderdik). Dedi ki: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin; sizin O'ndan başka tanrınız yoktur. Size Rabbinizden açık bir delil gelmiştir. O da, size bir mucize olarak Allah'ın şu devesidir. Onu bırakın, Allah'ın arzında yesin, (içsin); ona kötülük etmeyin; sonra sizi elem verici bir azap yakalar”^{1288[1288]} ayetiyle imana davetleri dile getirilmektedir.

Hız. Salih onlara Cenâb-ı Allah'ın kendilerine verdiği sayısız nimetleri hatırlatıp durdu.^{1289[1289]} Fakat bu zalim kavim, peygamberlerini son derece sert bir tepki ile yalanlayarak ona iman etmediler. Hatta bu kaba davranışları yetmiyormuş gibi onu sihirbazlık ve delilikle de suçladılar.

قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ

“Dediler ki: Sen aşırı bir şekilde büyülenmiş (aklı dengesi bozulmuş)lardansın.”^{1290[1290]}

Semûd kavmi diğer bütün azgın topluluklar gibi Hız. Salih'e vahiy geldiğini kabul etmediler. Bu batıl anlayış ve inançlarından vazgeçemediler.

Semûd kavminin bu aşırı inatları üzerine Hız. Salih'e mucize olarak bir dişi deve gönderildi.

وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ وَآتَيْنَا ثَمُودَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا بِهَا وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا تَخْوِيفًا

“Bizi, âyetler (mucizeler) göndermekten alıkoyan tek şey, öncekilerin bu âyetleri yalanlamış olmasıdır. Nitekim Semûd kavmine, açık bir mucize olmak üzere bir dişi deve vermiştik. Onlar ise, (bu deveyi boğazladılar ve) bu yüzden zalim oldular. Oysa biz âyetleri ancak korkutmak için göndeririz.”^{1291[1291]}

فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَذَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذَنْبِهِمْ فَسَوَّاهَا

“Ama onlar, onu yalanladılar ve deveyi kestiler. Bunun üzerine Rableri günahları sebebiyle onlara büyük bir felâket gönderdi de hepsini helâk etti.”^{1292[1292]}

Sonra Hız. Salih'e meydan okurcasına:

فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ وَقَالُوا يَا صَالِحُ ائْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ

“Derken o dişi deveyi ayaklarını keserek öldürdüler ve Rablerinin emrinden dışarı çıktılar da: Ey Salih! Eğer sen gerçekten peygamberlerdensen bizi tehdit ettiğin azabı bize getir, dediler”^{1293[1293]} dediler.

1288[1288] Araf,7/73
1289[1289] A'râf, 7/74
1290[1290] Şuara,26/153
1291[1291] İsra,17/59
1292[1292] Şems,91/14
1293[1293] Araf,7/77

Hiz. Salih, Hicr halkının bu tavırları karşısında üç gün beklemelerini söyledi. Bu üç günün sonunda gelmesini hiç de beklemedikleri şiddetli azap geliverdi. Korkunç bir sarsıntı ve zelzele onları yeryüzünden silip süpürdü.

فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ

“Bunun üzerine (gökten inen) şiddetli bir sarsıntı onları yakalayiverdi. Yurtlarında (kalpleri korkudan parçalanıp) diz üstü (yere) çöken kimseler oldular.”1294[1294]

Küfrün mantığı, her zaman ve her yerde bütün dünya tarihi boyunca aynı olmuştur. Dünya hayatını tercih eden ve dünyada kurdukları müstekbir düzenlerini bozmak istemeyen yöneticiler ve onlara tâbi olan halk kitlesi her zaman peygamberleri ve onların yolundan giden mü'minleri yalanlamışlardır. Fakat kâfirlerin akibeti de her zaman Semûd ve benzeri kavimlerin başına gelen felâket olmuştur.

9-Ashâbu'l-Fil

Komutanlığını Habeşistan'ın Yemen valisi Ebrehe'nin yaptığı ve Kâbe'yi yıkmak niyetiyle harekete geçip de, Mekke yakınında Cenâb-ı Hakk'ın gönderdiği bir kuş sürüsünün attığı taşlarla helâk olan ordu.

VI. asrın ortalarında Habeşistan'ın Yemen valisi olan Ebrehe, Arapların Kâbe'ye olan saygılarını görerek dinî, siyasî ve iktisadî düşünceler içinde Arapları celbdebilmek için San'â şehrinde "el-Kulleys" adında haşmetli bir kilise yaptırmıştı. Çevrede yayınladığı bir tamimle Araplar'ı Kâbe yerine Kulleys'i ziyarete çağırdıysa da, bu çağrı kabul görmedi. Hatta bir gece Kulleys'e gizlice giren bir Arap, hakaret olsun diye içine pisledi.

Duruma son derece öfkelenen Ebrehe, Kâbe'yi yıkmaya karar vererek büyük bir orduyla Mekke'ye doğru harekete geçti. Orduya heybet vermek üzere Habeşistan'dan bir fil de getirtmişti. Fil, ordunun önünde azametle yürüyordu. Bu filden dolayı bu olaya "Fil Olayı", bu seneye de "Fil Senesi" adı verilmiştir. Ebrehe, ordusuyla birlikte süratle Mekke üzerine ilerliyordu. Onun maksadını öğrenen Araplar telâşa kapılmışlar, Mukaddes Beyt'lerinin yıkılmasına mani olmak üzere mukavemet hareketlerine teşebbüs etmişlerse de Ebrehe'nin muazzam ordusu karşısında yenilip, dağılmışlardı. Zaten Arap kabileleri siyasî bir organizasyondan mahrum olup dağınık bir vaziyetteydiler ve henüz bir birlik sağlayamamışlardı. Böylece Ebrehe, küçük bir takım mukâvemetleri kolaylıkla bertaraf ederek Mekke yakınlarına kadar geldi.

Bir öncü birliği, Kureyşliler'e bu arada Mekke reisi Abdülmuttalib'e ait olup Mekke meralarında otlayan sürüleri önüne katıp ele geçirirken Ebrehe'nin bir elçisi Mekke'ye gelip, kendilerine karşı konulmaması ve Kâbe'nin yıkılmasına müdahale edilmemesi hâlinde kimseye dokunulmayacağı, fakat küçük bir direnişle karşılaşılırsa Mekke'de taş üzerinde taş bırakılmayacağı ihtarında bulundu.

Mekke reisi olarak Abdülmuttalib b. Hâşim, bir heyetle Ebrehe'ye müracaat edip de onun Kâbe'yi yıkma hususunda kesin kararlı olduğunu görünce, çaresiz Mekke'ye geri döndü. Bu arada bizzat kendi gözleriyle Ebrehe ordusunun haşmetini görmüş, kendi mukavemetlerinin hiç bir fayda sağlamayacağını, işi Kâbe'nin sahibi olan Allah'a bırakmaktan başka çarelerinin olmadığını anlamıştı. Bu sebeple halka bir zarar gelmemesi için Mekkeliler'in derhal şehri boşaltıp dağlara çekilmelerini emretti. Kendisi de Kâbe önünde Cenâb-ı Hakk'a yaptığı bir münacattan sonra oradan ayrıldı.

Ertesi sabah Ebrehe, ordusuna hareket emrini verdi. Kısa bir mesafe katedildikten sonra Mekke'ye ve Kâbe'ye hücum edilecekti. Ancak ordunun hareketinden az zaman sonra gökte görülen bir kuş sürüsü, ordunun tam üzerine geldiği zaman taşıdıkları taş parçalarını Ebrehe'nin askerleri üzerine bırakmaya başladılar. Her kuş, biri gagasında, ikisi ayaklarında olmak üzere üç taş taşıyordu ve rivayetlere göre mercimekten biraz büyük, nohut tanesinden biraz küçük olan ve pişmiş topraktan oluşan bu taşlar, mutlaka bir askere isabet ediyor, taşın isabet ettiği yerde de derhal bir yara açılıyordu ki kısa sürede derinleşen ve iltihaplanan bu yara, askerlerin tamamen kırılıp telef olmasına sebep teşkil etmişti. Ebrehe ordusunun bir kısmı bizzat olay yerinde cansız düşmüş, bir kısmı geri kaçarken Yemen yolunda can vermişti. Bizzat Ebrehe de yara almış bir vaziyette San'a'ya dönebilmişse de orada ölmüştü.

Böylece Cenâb-ı Hak sonsuz güç ve kudretiyle, kısa bir süre sonra, içerisinde âlemlere rahmet olarak gönderilecek âhir zaman peygamberinin doğacağı şehri ve Mukaddes Beyt'i Kâbe'yi düşman taarruzundan korumuş oluyordu.

İbn Hişâm, bu olaydan sonra ilk defa bu bölgede çiçek ve kızamık hastalıklarının görüldüğünü nakleder.^{1295[1295]} Buna dayalı olarak bazı âlimler, nasslarda yer alan Ebrehe ordusu üzerine atılan taşlardan kastın çiçek ve kızamık mikropları olabileceğini belirterek, burada mecazî bir anlatımın bulunduğunu belirtmişlerdir. Ancak Kur'an-ı Kerîm'de müstakil bir sure ile dile getirilen bu olayla ilgili ayetler, herhangi bir tevile ihtiyaç kalmaksızın olayı olduğu gibi kabul etmeyi gerekli kılmaktadır. Cenâb-ı Hak şöyle buyurmaktadır:

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ () أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ () وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ () تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ () فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ ()

“(Ey Muhammed! Kâbe yi yıkmaya gelen) fil sahiplerine Rabbinin ne ettiğini görmedin mi? Onların düzenlerini boşa çıkarmadı mı? Onların üzerine pişmiş çamurdan (tuğladan) taşlar atan sürülerle kuşlar gönderdi. Sonunda onları yenilmiş ekin gibi yaptı.”^{1296[1296]}

Fil olayı, 570 senesinde, Peygamber Efendimizin doğumundan yaklaşık iki ay önce vukû bulmuştu.

Fil suresinde anlatılan bu kıssayı ibretle düşünmek gerekir. Tarihte ve günümüzde bir çok İslâm düşmanı sistem ve insanlar Allah'ın dinine tuzak kurmak için çalışıp durmaktadırlar. Mümin insanlar bu tuzakları bozmakta aciz kalınca Cenâb-ı Allah o zalimleri kendi tuzakları içinde bozguna uğratmıştır.

10-Ashâbu'l-Eyke

Sık ağaçlık, ağaçları birbirine sarmaş dolaş olmuş bir orman, yumuşak ağaçlıklı bir bataklık bölgesinde yaşayan kitle. Ashabu'l-Eyke son derece verimli bir arazi üzerinde yaşıyorlardı. İklimi son derece güzel ve mutedil idi. Buranın Kızıldeniz sahillerinde olan Medyen şehri olduğu bilinmektedir. Ashabu'l-Eyke tabiri Kur'an-ı Kerîm'de bir kaç kez geçmektedir.

وَإِنْ كَانَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ لظَالِمِينَ

“Ashabu'l-Eyke de gerçekten zalim kimselerdi.”^{1297[1297]}

كَذَّبَ أَصْحَابُ لُئِيكَةَ الْمُرْسَلِينَ

“Ashabu'l-Eyke resullerini yalanladılar”^{1298[1298]} ayetlerinde de bu kavimden söz edilmektedir.

Medyen veya Ashabu'l-Eyke halkına Hz. Şuayb (a.s.) gönderilmişti.

وَالْيَ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ وَلَا تَنْقُصُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ إِنِّي أَرِيكُمْ بِخَيْرٍ وَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ مُحِيطٍ

"Medyen'e de kardeşleri Şuayb'ı gönderdik. Dedi ki: 'Ey kavmim Allah 'a ibadet edin. Sizin ondan başka bir ilâhınız yoktur...' "^{1299[1299]}

Allah'ın dinini ve emirlerine uymayı, onun emir ve yasaklarından başka emir ve yasak kabul etmemeyi onlara son derece güzel bir belâgat ve fesahetle anlatan Hz. Şuayb'ın davetine icabet etmeyip, küfür ve inatlarında ısrar ettiler. Onların vazgeçemedikleri son derece kötü bir alışkanlıkları da vardı. Ölçü ve tartılarda halkı aldatmak; sahte para basıp kalpazanlık yapmak; hile yapmak. Hz. Şuayb (as.) onları bu hâllerinden bir türlü alıkoyamadı. Tevhid'e davet, onlara fayda vermedi ve bu davete kulak asmadılar. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah onlara yedi gün, yedi gece şiddetli bir sıcaklık musallat etti. Nefeslerini tıkadı. Çok bunaldılar. O anda gördükleri bir bulutun altına koşarak toplandılar. Allah'ı Teâlâ da gölgelik diye koştukları bulutu ateş haline getirip onları mahvetti. Bu onların istekleriydi. Gerçekten Şuayb (a.s.)'ı yalanlarken:

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ () يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَأَنْتُمْ أَتِيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ مَرْدُودٍ () وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِئًا بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ

“Eğer mümin iseniz Allah'ın (helâlinden) bıraktığı (kâr) sizin için daha hayırlıdır. Ben üzerinize bir bekçi değilim.”

“Dediler ki: Ey Şuayb! Babalarımızın taptıklarını (putları), yahut mallarımız hususunda dilediğimizi yapmayı terketmemizi sana namazın mı emrediyor? Oysa sen yumuşak huylu ve çok akıllısın!” ^{1300[1300]} demişlerdi.

Ama hakkı tasdikten uzak durdukları, Allah resulüne muhalefet ettikleri için gerçek yalancı kendileriydi. Nihayet istedikleri oldu ve hak ettikleri cezaya kavuştular.

^{1297[1297]} Hicr,15/78

^{1298[1298]} Şuara,26/176) Ayrıca Sad, 38/13 ve Kaf, 50/14

^{1299[1299]} Hud,11/84

^{1300[1300]} Hud,11/85-87

1301[1301] Tevbe,9/70

refah (hayır)' içinde görüyorum. Doğrusu sizi çepeçevre kuşatacak olan bir günün azabından korkuyorum."

"Ey kavmim, ölçüyü ve tartıyı -adaleti gözeterek- tam tutun ve insanların eşyasını değerden düşürüp-eksiltmeyin ve yeryüzünde bozguncular olarak karışıklık çıkarmayın. Eğer müminseniz, Allah'ın bıraktığı (helal işlerden olan kazanç) sizin için daha hayırlıdır. Ben, sizin üzerinizde bir gözetleyici değilim."

"Dediler ki: 'Ey Şuayb, atalarımızın taptığı şeyleri bırakmamızı ya da mallarımız konusunda dilediğimiz gibi davranmaktan vazgeçmemizi senin namazın mı emrediyor? Çünkü sen, gerçekte yumuşak huylu, akli başında (reşid bir adam)sın."

"Dedi ki: 'Ey kavmim görüşünüz nedir söyler misiniz? Ya ben Rabbimden apaçık bir belge üzerinde isem ve O da beni kendisinden güzel bir rızık ile rızıklandırmışsa? Ben, size yasakladığım şeylere (kendim sahiplenmek suretiyle) size aykırı düşmek istemiyorum. Benim istediğim, gücüm oranında yalnızca ıslah etmektir. Benim başarıım ancak Allah iledir; O'na tevekkül ettim ve O'na içten yönelip-dönerim."

"Ey kavmim, bana karşı gelişiniz, sakın Nuh kavminin ya da Hud kavminin veya Salih kavminin başlarına gelenlerin bir benzerini size de isabet ettirmesin. Üstelik Lut kavmi size pek uzak değil. Rabbinizden bağışlanma dileyin, sonra O'na tevbe edin. Gerçekten benim Rabbim, esirgeyendir, sevendir."

"Ey Şuayb' dediler. 'Senin söylediklerinin çoğunu biz kavrayıp anlamıyoruz. Doğrusu biz seni içimizde zayıf biri görüyoruz. Eğer yakın-çevren olmasaydı, gerçekten seni taşta tutar-öldürürdük. Sen bize karşı güçlü ve üstün değilsin. "

"Dedi ki: 'Ey kavmim, sizce benim yakın-çevrem, Allah'tan daha mı üstündür ki, O'nu arkanızda-unutulmuş (önemsiz) birşey edindiniz. Şüphesiz benim Rabbim, yapmakta olduklarınızı sarıp-kuşatandır. Ey kavmim, bütün yapabileceğinizi yapın; şüphesiz, ben de yapacağım. Kime aşağılatıcı azap gelecek ve yalancı kimdir, yakında bileceksiniz. Siz gözetleyip durun, ben de sizinle birlikte gözetleyeceğim. "

"Emrimiz geldiği zaman, tarafımızdan bir rahmetle Şuayb'ı ve onunla birlikte iman edenleri kurtardık; o zulmedenleri dayanılmaz bir ses sarıverdi de kendi yurtlarında dizüstü çökmüş olarak sabahladılar. Sanki orada hiç refah içinde yaşamamışlar gibi. Haberiniz olsun; Semud (halkına) nasıl bir uzaklık verildiyse Medyen (halkına da Allah'ın rahmetinden öyle) bir uzaklık (verildi.)"1302[1302]

Kendilerini yalnızca iyiliğe çağırmaktan başka birşey yapmayan Hz. Şuayb'ı "taşa-tutup öldürmeyi" tasarlayan Medyen halkı, Allah'ın azabıyla cezalandırılmış ve üstteki ayetlerde anlatıldığı gibi helak edilmiştir. Medyen halkı, türünün tek örneği de değildir. Aksine, Hz. Şuayb'ın kavmiyle konuşurken belirttiği gibi, Medyen halkından önce de pek çok toplum helak edilmiştir. Medyen'den sonra da yine pek çok toplum Allah'ın gazabına uğramışlardır.

İlerleyen sayfalarda, söz konusu helak olmuş kavimleri ve onların kalıntılarını konu edineceğiz. Kur'an'da bu kavimlerle ilgili ayrıntılı bilgi verilir ve insanlar bu kavimlerin sonu üzerinde düşünmeye ve "ibret almaya" davet edilir.

Bu konuyla ilgili olarak Kur'an'da dikkat çekilen noktalardan biri, helak edilmiş olan kavimlerin çoğu kez yüksek bir medeniyet kurmuş olmalarıdır. Kur'an'da, helak olmuş kavimlerin bu özelliği vurgulanırken şöyle denir:

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ هَلْ مِنْ مَحِيصٍ

“Biz bunlardan önce nice nesiller yıkıma uğrattık ki onlar, zorbaca yakalamak (yakıp-yıkarak, baskı ve şiddetle yönetmek, sindirmek) bakımından kendilerinden daha üstündüler; şehirlerde (yerin üstünü altına getirip, sayısız kazı, inşaat ve araştırmalarla her yanı) delik-deşik etmişlerdi. (Ama) kaçacak bir yer var mı?”1303[1303]

Ayette, helak edilmiş toplumların iki özelliğine dikkat çekiliyor. Birincisi, "zorbaca yakalamak bakımından üstün" olmalarıdır. Bu, helak olmuş kavimlerin disiplinli ve güçlü askeri-bürokratik sistemler kurdukları ve kaba kuvvet yoluyla yaşadıkları coğrafyada iktidarı ele geçirdikleri anlamına gelir. Vurgulanan ikinci nokta ise, söz konusu toplumların, mimari özellikleriyle dikkat çeken büyük şehirler kurduklarıdır.

Dikkat edilirse, bu iki özellik de, tam tamına, bugün teknoloji ve bilim yoluyla süslü bir dünya meydana getirmiş, merkezi devletler, büyük şehirler kurmuş olan ancak tüm bunların Allah'ın verdiği güçle olduğunu unutarak Allah'ı inkar ya da gözardı eden medeniyetlerin özelliğidir. Ancak ayette bildirildiği gibi, oluşturdıkları medeniyet, helak olmuş kavimleri kurtaramamıştır; çünkü medeniyetleri Allah'ı inkar ve yeryüzünde bozgunculuk temeline dayanıyordu. İnkâr ve yeryüzünde bozgunculuk temeline dayandığı sürece, bugünkü medeniyetlerin sonu da farklı olmayacaktır.

İşte bazıları Kur'an'da bildirilen bu helak olaylarının önemli bir bölümü, modern çağda yapılan arkeolojik araştırmalar sonunda ortaya çıkarılmıştır. Kur'an'da sözü edilen olayların delilleri olan bu bulgular, Kur'an kıssalarının "ibret olma" özelliğini daha da açık bir biçimde gösteriyor. Çünkü Allah, Kur'an'da "yeryüzünde gezip dolaşılması" ve "öncekilerin uğradıkları sonun anlaşılması" gerektiğini bildiriyor:

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا أَفَلَا تَعْقِلُونَ () حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْسَرَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِّبُوا جَاءَهُمْ نَصْرُنَا فَنُجِّيَ مَنْ نَشَاءُ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُنَا عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ () لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةً لِأُولِي الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَىٰ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

“Biz senden önce, şehirler halkına kendilerine vahyettiğimiz kimseler dışında (başkalarını elçi olarak) göndermedik. Hiç yeryüzünde dolaşmıyorlar mı, ki kendilerinden öncekilerin nasıl bir sona uğradıklarını görmüş olsunlar? Korkup-sakınanlar için ahiret yurdu elbette daha hayırlıdır. Siz yine de akıl erdirmeyecek misiniz?

Öyle ki elçiler, umutlarını kesip de, artık onların gerçekten yalanladıklarını sandıkları bir sırada onlara yardımımız gelmiştir; Biz kimi dilersek o kurtulmuştur. Suçlu-günahkarlar topluluğundan zorlu azabımız kesin olarak geri çevrilmeyecektir.

Andolsun, onların kıssalarında temiz akıl sahipleri için ibretler vardır. (Bu Kur'an) düzüp uydurulacak bir söz değildir, ancak kendinden öncekilerin doğrulayıcısı, herşeyin 'çeşitli biçimlerde açıklaması' ve iman edecek bir topluluk için bir hidayet ve rahmettir.”1304[1304]

Gerçekten de öncekilerin kıssalarında temiz akıl sahipleri için ibretler vardır. Allah'a isyan ettikleri ve O'nun hükümlerini tanımadıkları için helak edilmiş olan kavimler, bizlere insanın Allah karşısında ne denli aciz ve zayıf olduğunu göstermektedir. İlerleyen sayfalarda bu ibretleri tarihsel sırası içinde inceleyeceğiz.

PEYGAMBERLER TARİHİNİN TESTİ

Soru 1 : Allah (c.c.)'ın emir ve yasaklarını insanlara haber veren, kendisine yeni bir kitap ve yeni bir şariat gönderilmeyip de kendinden önceki peygamberlerin kitabı ve şeriatı ile amel eden Peygamberlere ne ad verilir?

Cevap : Nebi

Soru 2 : Kendisine yeni bir kitap ve yeni bir şariat verilerek insanları hak yola çağırmak için gönderilen peygamberlere ne ad verilir?

Cevap : Resul

Soru 3 : Diğer peygamberlere göre bir derece daha üstün olan peygamberlere Ulul-Azm denir. Ulul-Azm olan peygamberler hangileridir?

Cevap : Hz. Nuh(a.s.), Hz. İbrahim(a.s.), Hz. Musa(a.s.), Hz. İsa (a.s.) ve Hz.Muhammed(as)

Soru 4 : Kur'an'ı Kerim'de ismi geçen peygamberler kaç tanedir?

Cevap : 28 tane olup 3 tanesinin veli mi yoksa peygamber mi olduğu hususunda ihtilaf vardır.

Soru 5 : Vahiy ne demektir?

Cevap : Yüce Allah (c.c.)'ın dilediğini peygamberlere yine dilediği tarzda indirmesine denir.

Soru 6 : Vahyin geliş şekilleri kaç tanedir ve nelerdir?

Cevap : 7 çeşittir:

- a- Rüya şeklinde
- b- Melek görülmeksizin peygamberin kalbine bildirilmesi
- c- Vahiy meleğinin insan suretinde gelmesi
- d- Bir uğultu şeklinde gelmesi
- e- Cebrail'in gerçek surette gelmesi
- f- Göklerin üstünde, perde arkasından hitapta bulunulması
- g- Melek bulunmadan peygambere direk hitap şeklinde olması

Soru 7 : Peygamberlerde peygamberlik gelmeden önce görülen ve nübüvvetin temellerini kuvvetlendiren harikuladeliğeler görülmesine ne ad verilir? (Mesela; Peygamberimiz (as) bir bulutun takip etmesi gibi.)

Cevap : İrhasat

Soru 8 : Peygamberlerin unutarak yaptıkları çok küçük hatalara ne ad verilir?

Cevap : Zelle

Soru 9 : Peygamberlerin sıfatları nelerdir?

- Cevap : a- Sıdk; Doğruluk
b- Emanet; Güvenilirlik
c- Tebliğ; Allah (c.c.)'dan aldığı emirleri tam olarak bildirmek
d- Fetanet; Akıllı olmak
e- İsmet; Günahsız olmak

Soru 10: Peygamber Efendimiz (a.s)'ın diğer peygamberlerden ayrılan özellikleri nelerdir?

- Cevap : a- Peygamberlerin sonuncusudur
b- İnsanların ve cinlerin peygamberidir
c- Getirdiği şeriatın kıyamete kadar geçerli olması

Soru 11: Cesedi topraktan yaratılmış ve cennette yaşamış ve dünyaya gönderilmiş, beşeriyetin babası ve ilk peygamberdir. Lakabı Safiullah olan, kendisine on sahife emirler ve yasaklar şeklinde verilen Hz. Şit (a.s.)'ın da babası olan, 930 yıl yaşamış olan, cenazesi Ebu Kubey's dağına defnedilen, insanların ve peygamberlerin de ilki olan (annesiz ve babasız olan insan) kimdir?

Cevap : Hz. Adem (a.s.)

Soru 12: Hz. Adem (a.s.)’a Allah (cc) şöyle dedi: “Arşımın alt hizasında benim bir haremim (yasak bölge) vardır, sen git ve benim için bir beyt (mabet) yap ve tavaf et, beni zikret.” Hz. Adem (a.s.)’da bu beyti (Kabe’yi) beş ayrı dağın taşlarını getirerek inşa etti. Bu dağlar hangileridir?

- Cevap : a- Tur-i Sina
b- Tur-i Zeyta (zeytun)
c- Lübnan
d- Cudi
e- Hira

Soru 13: Hz. Adem (a.s.)’ın eşi ve beşeriyetin annesi kimdir ve nasıl yaratılmıştır?

Cevap : Hz. Havva’dır ve Hz. Adem (a.s.)’ın ıveğı kemiğinden yaratılmıştır.

Soru 14: Hz. Adem (a.s.)’ın ilk çocuklarının isimleri nelerdir?

Cevap : İlk ve ikinci çocukları ikiz doğmuşlardır. İlk ikizler; Kabil ile kız kardeşi Lubut, ikinci ikizler ise; Habil ile kız kardeşi İklima’dır.

Soru 15: İnsanlık tarihinde kıskançlık sebebiyle kardeşini öldürerek ilk katil olan insan aynı zamanda ilk şirk koşan ve Allah (c.c.)’dan başka ateşe tapan ilk insandır. Çünkü şeytan ona gelerek şöyle dedi: “Kardeşinin kurbanını Hz. Allah onun ateş yakması ve ibadet etmesi sebebiyle kabul etti, sen de böyle yap.” Bu ifadelere inanarak ateş yakıp ilk defa puta tapmış olan insan ve ilk katil kimdir?

Cevap : Kabil.

Soru 16: Babası Hz. Adem (a.s.), annesi Hz. Havva olan ve kendisine 50 sahife indirilen bir peygamberdir. Kendisine Hibetullah (Allah (c.c.)’ın hibesi) yani Kabil kardeşi Habil’i kıskanarak öldürdükten sonra Hz. Adem (a.s.)’a oğlu Habil’in yerine Allah (c.c.)’ın verdiği hibe denilen, 912 yıl yaşamış insanlığın ikinci peygamberinin adı nedir?

Cevap : Hz. Şit (Şis) (a.s.)

Soru 17: İnsanlığın üçüncü peygamberi, kendisine 30 sahife verilen bir peygamberdir. İlk defa ok ve yay kullanan, ilk yazı yazan, ilk defa dikiş diken, kendisine elbise dikerek giyen, ilk defa yıldızlar ilmini başlatan ve diri iken göğre yükseltilen peygamber kimdir?

Cevap : Hz. İdris (a.s.)

Soru 18: Kur’an’ı Kerim’de 27 defa ismi geçen, 1050 yıllık ömre sahip Ulul-Azm peygamberlerdendir. Kendisine inanmayan kavmine ilahi azap geleceğı için Allah (c.c.)’ın emriyle gemi inşa edip, kendisine inananları, tüm hayvan çiftlerinden de birer çift olmak üzere yanına alarak kurtararak beşeriyetin ikinci babası olarak bilinen ikinci Adem kimdir?

Cevap : Hz. Nuh (a.s.)

Soru 19: İnsanlığın ikinci babası olarak bilinen Hz. Nuh (a.s.)’ın gemiye binen ve insanlık kendilerinden türemiş olan üç oğlu vardı. Bu üç evlat üç ırkın babası olmuş, yeryüzünde bugüne kadar var olan ırklar da bunlardan türemiştir. Hz. Nuh (a.s.) bu üç oğlunun isimleri ve hangi ırkın babası olduklarını söyleyiniz?

- Cevap : a- Sam; Arapların babası
b- Yafes; Rumların babası
c- Ham; Habeşlerin babasıdır.

Soru 20: Nuh Tufanından sonra bir kavim var ki, sapıklık içersinde yaşıyorlardı. Allah (c.c.) bu kavmi azgınlıklarından dolayı “Sarsar Rüzgarı” ile helak etti. Bu kavmin İrem adıyla meşhur bağları ve bahçeleri vardı. Bu kavmin ve bu kavme gelen peygamberin adını söyleyiniz?

Cevap : Ad kavmi ve Hz. Hud (a.s.)

Soru 21: Atalarının başına gelen belaları unutmuş bir kavim vardı ki, soygun, vurgun, yol kesicilik onlarda alışkanlık haline gelmişti. Putçuluk hat safhaya ulaşmış, kayaları oyup evler yaparak bir medeniyet kurmuşlardı. Kendilerine gelen peygamber sarp kayaların içinden Allah (c.c.)’ın izniyle mucize olarak bir deve çıkartmış, ama

onlar devenin bacaklarının keserek öldürmüşlerdi. Bu olay üzerine kendilerine üç gün mühlet verilir ve sonunda bir Sayha (bir çılgık) gelir ve iman etmeyenlerin hepsi helak olurlar. Bu kavim ve bunları irşat eden peygamber kimdir?

Cevap : Semut kavmi ve Hz. Salih (a.s.)

Soru 22: Ulul-Azm peygamberlerden olup, Nemrut döneminde yaşamış, kendisine 10 sahife verilmiş, Azer'in oğlu olup kendisine Allah (c.c.)'ın dostu anlamına gelen Halilullah lakabı verilen bir peygamberdir. Halkı sapıtan Nemrut'a karşı mücadele etmiş, putları inkar edip Nemrut tarafından ateşe atılmış fakat, Allah (c.c.)'ın izni ile ateş bir gülistan olmuştur. Oğlu İsmail'i Allah (c.c.)'ın emri üzere Rabbin rızası için kurban etmekten çekinmediği için kendisine Allah (c.c.) tarafından kurban için koç ikram edilmiş, 80 yaşında sünnet olarak zürriyetine bu sünnet kendisinden kalmıştır. Kendisini ateşe atan Nemrut ise bir sivrisinek belasıyla helak olmuştur. Bizim de milletinden olduğumuz bu peygamber kimdir?

Cevap : Hz. İbrahim (a.s.)

Soru 23: Hz. İbrahim (a.s.)'ın oğlu olan bir peygamberdir. Amerikalıları 50 yıl boyunca irşada çalışmış olan, çocukluğunda Mekke çölünde annesi onun için Safa ve Merve tepeleri arasında koşuşarak su ararken Allah (c.c.) onun ayakları altından bugün hacılarımızın içtiği Zemzem suyunu çıkartarak ümmete onun sebebi ile hediye edildiği, babasının adağı üzerine kurban olunması, istendiğinde tereddüt etmeden Allah (c.c.) için bıçağın altına yatan ve bu sadakati sebebi ile de kurban için koç ikram edilen peygamber ve annesi kimdir?

Cevap : Hz. İsmail (a.s.), annesi, Hz. Hacer validemizdir

Soru 24: Beytullah (Kabe)'nın ilk yapılışı ve ondan sonraki yapılması ve onarılması kimler tarafından yapılmıştır?

- Cevap : a)İlk defa Allah (c.c.)'ın emri ile melekler inşa etmişlerdir
b)İkinci kez Hz. Adem (a.s.) tarafından yapılmıştır
c)Hz. Adem (a.s.)'ın oğlu Hz. Şit (a.s.) tarafından ilk defa taş ve çamurla yapılmıştır
d)Dördüncü defa Hz. İbrahim (a.s.) ve oğlu Hz. İsmail (a.s.) tarafından yapılmıştır.

Soru 25: Hz. İbrahim (a.s.)'ın yüz yaşlarında iken yaklaşık doksan yaşlarında olan hanımı Sare'den olma ve Şam ile Filistin halkına peygamber olarak gönderilen, Beni İsrail'e gönderilen tüm peygamberleri kendi soyundan gelen peygamber kimdir?

Cevap : Hz. İshak (a.s.)

Soru 26: Hz. İbrahim (a.s.)'ın kardeşi Harran'ın oğlu olan bir peygamber var ki, tek başına bir şeriat getirmemiş ama Hz. İbrahim (a.s.)'ın şeriatıyla iman etmiştir. Peygamber olarak gönderildiği halk dünyadaki en pis ameli işliyorlardı. Çünkü bu amel için Peygamber Efendimiz (as): “Lut kavminin amelini işleyene Allah lanet etsin” “Lut kavminin amelini işleyen kimse melundur” buyurmuştur. Tepelerine ,işledikleri suç sebebiyle taş yağmuru yağdıran, şehirlerinin altı üstüne çevrilen halkın ismini ve bu belaya uğradıkları amelin adını söyleyiniz?

Cevap : Sodom halkı ve Livata (Eş cinsellik, Homoseksüellik)

Soru 27: Hz. İshak (a.s.)'ın oğlu, Hz. Yusuf (a.s.)'ın babası, lakabı ise “İsrail” olan ve soyuna da Beni İsrail denilen, oğlu Yusuf'un kaybolduğunu duyduğunda onun gömleği bulunup gözlerine sürülünceye kadar gözleri görmeyen peygamber kimdir?

Cevap : Hz. Yakup (a.s.)

Soru 28: Kardeşleri tarafından kıskançlığın kurbanı olarak kuyuya atılan, bir kervan tarafından çıkartılıp Mısır ilinde köle olarak satılan, kölesi olduğu evin hanımı kendisine zina teklif ettiği zaman reddettiği için zindanlara atılmış olan, orada kendisine Allah (c.c.) tarafından rüya tabiri öğretilmiş ve bu sayede zindandan kurtularak Mısır'a Sultan olmuş ve Hz. Yakup (a.s.)'ın oğlu olan peygamber, Kölesi olduğu evin hanımı kendisinin yakışıklılığına dayanamayarak zina teklifi yaparken “Saçın ne kadar güzel” dedi. O ise “Cesedimde ilk dökülecek şey odur” cevabını verdi. “Gözlerin ne kadar güzel”deyince, O, “Cesedimden yere ilk akacak şey odur” diye cevap verdi. “Yüzün ne kadar güzel” dediğinde ise, O, “O toprak içindir, toprak onu yiyecektir” cevabını veren peygamber kimdir?

Cevap : Hz. Yusuf (a.s.)

Soru 29: Sabır örneği olarak bilinen, 18 yıl yaralı bir şekilde imtihana tabi tutulan, yaralarına kurtçukların düştüğü bu hastalık sonunda Allah (c.c.)'ın “Biz onu sabır üzere bulduk” diyerek imtihanı kazanan ayağı yere vur

emri sonucu çıkan su ile yıkanıp yaralarından kurtulduğu gibi gökten yağın altın çekirge bereketine nail olan, sabır örneği bu peygamber kimdir?

Cevap : Hz. Eyyub (a.s.)

Soru 30: Rum diyarında yaşayan halka hakkı tavsiye eden ve onların “Ey Bişr biz hayatı severiz, ölmeyi değil, bizi dilediğimiz zamanda öldürmesini Rabbinden iste” gibi şartları ile karşılaştığı halde onları ecellerine razı ederek inandıran, asıl ismi Bişr Bin Eyyub (a.s.) olan peygamber kimdir?

Cevap : Hz. Zülkifl (a.s.)

Soru 31: Hz. Musa (a.s.)’ın abisi ve en büyük yardımcısı olan peygamber kimdir?

Cevap : Hz. Harun (a.s.)

Soru 32: Kendisine dört büyük kitaptan Tevrat verilen, Beni İsrail peygamberlerinden olan Tevhit mücadelesinde Batılın temsilcisi olarak karşısında Firavun ile karşılaşmış, düşmanı Firavunun sarayında büyümüş, zamanın silahı olarak eline verilen Asası 15000 sihirbazı dize getirmiş, Turu Sina dağında Allah (c.c.) ile konuştuğu için lakabı Kelamullah olan peygamber kimdir?

Cevap : Hz. Musa (a.s.)

Soru 33: Günahları Allah (c.c.)’a şirk koşmak, meşe ağacına tapmak, ölçüde, tartıda eksik yapmak, halkın eşyasını gasbetmek, yol kesip soygunculuk yapmak, mü’minleri ölümlle tehdit etmek olduğu için sonunda üzerlerine gelen Sam yeli ve arkasından kuraklık ve sıcaklığın dehşetinden kaçmak için gördükleri bir bulutun altına sığındıkları sırada yer sarsıntısı ve Cebraill (a.s.)’ın sayhasıyla helak olan Medyen halkı ve bunlara tabi olup ateş ve sıcaklıktan kavrulan Eyke halkına gönderilen peygamber kimdir?

Cevap : Hz. Şuayb (a.s.)

Soru 34: Hz. Musa (a.s.)’a inanmayan halka, Allah (c.c.)’ın verdiği belalar nelerdir?

Cevap : a- Tufan belası (sağanak halinde sürekli yağmur)

b- Çekirge belası (ekinleri ve her şeyi yiyen çekirgeler)

c- Kummel belası (Kanatsız çekirge, karınca ve ekin biti)

d- Kurbağa belası (şehri istila eden ve evlere giren kurbağalar)

e- Kan belası (Su ve meyvelerin kan halinde olması)

f- Mal ve servetin yok olması belası.

Soru 35: Hz. Musa (a.s.)’ın amcasının oğlu olan ama ona inanmadığı gibi başına bela olan ve tarihin en zengin insanı olarak bilinen, 300 süslü carıye, 9000 hizmetinde adamı olan ve evinin kapı ve duvardaki tabelaları altından olan sonunda her şeyiyle beraber yerin dibine batan zalim kimdir?

Cevap : Karun.

Soru 36: Hz. Musa (a.s.)’ın başının belası olan, kendini halkına ilah olarak tanıtan: “Ben sizin en büyük rabbinizim” dediğı halde ömrü boyunca cinsel ilişkiyi tadamayın, iktidarsız olan, kendine bela olacak bir çocuğun doğduğunu kahinlerin bildirmesi üzerine o yıl doğan 900 çocuğu öldürten ama kendisinin belası olacak çocuğu sarayında besleyen, sonunda Kızıl denizin sularında boğulurken “Musa’nın rabbine iman ettim” diye bağırın, yaptırdığı Piramitler kıyamete kadar zulmünün şahidi olacak olan zalim kimdir?

Cevap : Firavun

Soru 37: Hz. İbrahim (a.s.)’ı ateşe atma teşebbüsünde bulunan ve bela olarak burnuna giren bir sivrisineğin beynine ulaşp oradaki hareketine dayanamayp kafasını duvara vurarak kendini öldüren, hükümdarlar arasında başına taç takan ve insanları kendine ibadet etmeğe çağırın ilk kişi olarak bilinen zalim kimdir?

Cevap : Nemrut.

Soru 38: Babası, dedesi ve büyük dedesi peygamber olan peygamber kimdir?

Cevap : Hz. Yusuf (a.s.)

Soru 39: Hz. Musa (a.s.)’dan sonra İsrail oğullarını 29 yıl Tevrat’la idare eden, Hz. Musa (a.s.)’ın Hızır (a.s.)’a gidişinde yol arkadaşı olan ve halkına onu anlatırken “Ona muhalefet eden melundur” diyerek İsrail oğullarını kendinden sonra ona inanmaya davet ettiğı peygamber kimdir?

Cevap : Hz. Yuşa Bin Nun (a.s.) (İstanbul Beykoz'da ismi ile anılan Yuşa tepesindedir.)

Soru 40: Hz. Musa (a.s.)'ın damadı olan ve Hızır (a.s.) ile yolculuğa çıktığında halkını emanet ettiği bir peygamberdir. Hz. Yuşa (a.s.)'dan sonra Beni İsrail'e peygamber olmuş olan kimdir?

Cevap : Hz. Kalip Bin Yüfenna (a.s.)

Soru 41: Binlerce ölünün dirilmesine şahit olmuş olan bir peygamberdir. Hz. Musa (a.s.)'ın damadı Hz. Kalip (a.s.)'dan sonra Ben-i İsrail'e peygamber olmuştur. Annesinin duası sonucu olduğu için (ve annesi çok yaşlı olduğu için) "İbnül Acuz" Kocakarının oğlu diye anılan peygamber kimdir?

Cevap : Hz. Hızkıl (a.s.)

Soru 42: İsrail oğulları, Hz. Musa (a.s.)'ın şeriatını terk edip altından yaptıkları, göz bebekleri yakuttan, başına inci ve cevherlerle süslü taç koydukları "Bal" isimli puta tapmaya başlamışlardı. Bu zamanda kendilerine gönderilen peygambere inanmayınca da kuraklık ve sıcaklıktan kavrulunca duası ile yağmurlar yağdırdığı halde halkın azı iman etmişti. Balbebek halkına gönderilen bu peygamberin adı nedir?

Cevap : Hz. İlyas (a.s.)

Soru 43: Hz. İlyas (a.s.)'ın devamlı yanında olmuş ve ondan sonra yerine İsrail oğullarına peygamber olmuş olan peygamber kimdir?

Cevap : Hz. Elyasa (a.s.)

Soru 44: Ninava halkına peygamber olarak gönderilmiş, 33 yılda kendisine ancak iki kişi iman etmiş, yaptığı bir hatadan dolayı denizde gemiden atılarak balığın karnında 40 gün kadar kaldığı bilinen peygamber kimdir?

Cevap : Hz. Yunus (a.s.)

Soru 45: Dinlerini terk eden Ben-i İsrail'in başına belalar gelip cizye ödedikleri zaman Allah (c.c.)'ın onlara gönderdiği peygamber onlara hem Allah (c.c.) yardımı ile bir hükümdar olarak Talut'u başlarına getirmiş hem de Talut'un Calut ile yaptığı savaşta Calut'u öldürecek şahsın (sonradan kendisinin yerine peygamber olarak gelecek) Davut olduğunu bildirmiş olan peygamber kimdir?

Cevap : Hz. Şemuyel (a.s.)

Soru 46: Hz. Davut (a.s.)'ın oğlu olup babasının krallık ve peygamberliğine varis olan, Kudüs'te bulunan Mescidi Aksa'yı yaptıran, insanların ve cinlerin kendisine kıyam ettiği gibi tüm mahlukatın dilinden anlayan, rüzgarın dahi emrine verildiği peygamber kimdir?

Cevap : Hz. Süleyman (a.s.)

Soru 47: Talut ile Calut ordularının yaptığı savaşta Calut'u öldürüp, Talut'un verdiği söz üzerine onun kızını almış ve neticede Beni İsrail'in önce hükümdarı sonra peygamberi olmuş olan, kendisine dört büyük kitaptan Zebur verilmiş olan koyun gütmesi, sapan taşı atması ve demire şekil vermesinden bahsedilen, demirden yaptığı zırhları satarak geçimini temin eden peygamber kimdir?

Cevap : Hz. Davut (a.s.)

Soru 48: Hz. Davut (a.s.) zamanında yaşamış olan, ilmi, hikmeti ile ona vezirlik yapmış, kendisine teklif edilen nübüvvet, krallık ve hikmetten o, hikmeti tercih etmiş Kur'an'ı Kerim'de oğluna nasihatlerinden bahsedilen peygamber olup olmadığı ihtilaflı olan insan kimdir?

Cevap : Hz. Lokman (a.s.)

Soru 49: Babil kralı Buhtunnassar'ın Beytül Makdis'i yıkıp insanları esir etmesinden yıllar sonra geri dönen Beni İsrail arasında Tevrat'ı olan olmadığı gibi onu bilen de yoktu. Aralarında biri vardı ki, bu Tevrat'ı bildiği için yeniden onu yazdı. Beni İsrail'e peygamber olarak gönderilmiş olan bu insana sonunda, "O Allah'ın oğludur" diyecek kadar ileri gittiler. Beni İsrail'e Tevrat'ı yeniden Allah (c.c.)'ın izni ile ezberinden yazan bu peygamber kimdir?

Cevap : Hz. Üzeyr (a.s.)

Soru 50: Teyzesinin kocası olan Hz. Zekeriyya (a.s.)'ın himayesinde büyüyen ve yaptırdığı kendisine has mihrabında devamlı Allah (c.c.)'ı zikreden, Hz. İsa (a.s.)'ı kocasız olarak dünyaya getiren ve Peygamber Efendimiz

(a.s.)’ın diliyle cennet kadınlarının üstünlerinden olarak bildirilen adına Kur’an’ı Kerim’de sure bulunan kadın kimdir?

Cevap : Hz. Meryem

Soru 51: Hz. Zekeriyya (a.s.)’ın oğlu olup Hz. İsa (a.s.)’dan önce gelen ve onunla aynı zamanda yaşayıp onun varlığını Ben-i İsrail’e bildirmiş, oda babası gibi kendi halkı tarafından şehit edilmiş olan peygamber kimdir?

Cevap : Hz. Yahya (a.s.)

Soru 52: Kendisine dört büyük kitaptan İncil verilmiş olan Peygamber Efendimiz (a.s.)’den bir önce gelen peygamber olup annesi İmran’ın kızı Meryem’e erkek eli değmeden ve evlenmeden dünyaya getirdiği evladı olan ve 33 yaşında iken göğe kaldırılan peygamber kimdir?

Cevap : Hz. İsa (a.s.)

Soru 53: Yeryüzünün doğusundaki ve batısındaki tüm beldelere ulaşmış, ayak bastığı her yerin halkına hakim olmuş bir insandır. Bunun nasıl bu kadar geniş bir alemde gezebildiğini Hz. Ali (r.a.)’a sorduklarında: “O, bulutlar ona yol aldırır, yollar ona düzeltilir, nurlar ona döşenip yayılır, kendisine gece ve gündüz bir olurdu” diye cevap verdiği, peygamber olup olmadığı bilinmeyen Kur’an’ı Kerim’de ismi geçen bu insan kimdir?

Cevap : Hz. Zülkarneyn (a.s.)

Soru 54: Peygamber Efendimiz (a.s.)’ın mübarek hadislerinde “Cennet kadınlarının üstünleri olarak bildirilen” dört kadın kimlerdir?

Cevap : a)Hz. Hatice b)Hz. Fatıma c)Hz. Meryem d)Hz. Asiye (Firavunun karısı)

Soru 55: Hz. İsa (a.s.)’ın dini üzerine yaşayan, Tarsus ahalisinden olan, kendilerine Ashabı Kehf denilen, adlarına Kur’an’ı Kerim’de sure bulunan yedi genç bir de refakatçi köpekleri, Rum hükümdarı olan Dekyanus’un zulmünden kurtulmak için “Neclus” adında bir dağın mağarasına saklanmışlar, hükümdarın ölmeleri için mağaranın girişini kapattırması üzerine Allah (c.c.)’ın yardımı ile 309 yıl uyuyan ve yine sonunda o kadar yıldan sonra uyanıp halkın içine karışarak yaşayan bu insanların isimleri nedir? (Bu isimler hastalara şifa niyetiyle okunduğu bilinmektedir)

Cevap : Telmiha (Yemliha), Meslina, Mekselmina, Mernus, Debernus, Şazenuş, Keşeftedayyüş ve köpekleri Kıtımir

Soru 56: İslam öncesi devirlerden birinde, bir gurup mü’mine imanlarından dönmeleri için işkence yapan, dinlerinden dönmediklerini görünce de onları bir hendeğe atarak yakan bu zalim yöneticilere verilen isim nedir?

Cevap : Ashabı Uhdut

Soru 57: Hayvanların dilinden anlayıp onlarla konuşan peygamber kimdir?

Cevap : Hz. Süleyman (a.s.)

Soru 58: İlmi Hz. Musa (a.s.)’ın ilminden üstün ve onunla arkadaşlık yapmış olan, hala sağ olduğu rivayet edilen, Peygamberimiz (as)’ın onun hakkında “O otsuz kuru bir yere otururdu, kalktığında yeşillenerek onun arkası sıra dalgalandı” buyurduğu, üstün ilim sahibi olan kimdir?

Cevap : Hızır (a.s.)

Soru 59: Yemen melikesine Süleyman (a.s.)ın mektubunu onun emri ile götüren kuşun adı nedir?

Cevap : Hüdühüd kuşu

Soru 60: Ömrü boyunca bir oruç tutup bir gün iftar eden peygamber kimdir?

Cevap : Hz. Davut (a.s.)

Soru 61: Yeryüzünde ilk cinayeti işleyen kimdir ve niçin cinayet işlemiştir?

Cevap: Hz. Adem (a.s.)’ın oğlu Kabil kardeşi Habil’i kiskandığı için cinayet işlemiştir.

Soru 62: Yusuf (a.s.)’ı kardeşleri niçin kuyuya atmışlardı?

Cevap : Kıskandıkları için

Soru 63: Kafir Firavunun mü’min hanımının adı nedir?

Cevap : Asiyeye

Soru 64: Hangi peygamber Hızır (a.s.) ile yolculuk yapmıştır?

Cevap : Musa (a.s.)

Soru 65: Hangi peygamberi balık yutmuştur?

Cevap : Yunus (a.s.)

Soru 66: Ateşe atılıp yanmayan peygamber ve onu ateşe atan zalim kimdir?

Cevap : İbrahim (a.s.)'ı zalim Nemrut ateşe atmıştır.

Soru 67: Hangi peygamber halkını 950 sene Hakka davet etti?

Cevap : Hz. Nuh (a.s.)

Soru 68: Hangi peygamberlerin hanımları iman etmeyerek helak oldular?

Cevap : Hz. Lut (a.s.) ve Hz. Nuh (a.s.)'ın hanımları

Soru 69: Doğduğunda konuşan peygamber hangi peygamberdir?

Cevap : Hz. İsa (a.s.)

Soru 70: Topukları altından zenzem suyu çıkan ve bıçağın kesmediği peygamber kimdir?

Cevap : Hz. İsmail (a.s.)

Soru 71: Firavunun sarayında büyüyen peygamber kimdir?

Cevap : Hz. Musa (a.s.)

Soru 72: Ömrü boyunca bir gün oruç tutan bir gün iftar eden peygamber kimdir?

Cevap : Hz. Davut (a.s.)

Soru 73: Hz. Nuh (a.s.)'ın kavmi nasıl helak oldu?

Cevap : Tufan sonunda boğularak

Soru 74: M.Ö. 1.yüzyılda İsrail oğullarına gönderilen, ismi Kur'an'ı Kerim'de geçen peygamberlerden olup Yahya (a.s.)'ın babasıdır. Rabbine: "Ey Rabbim! Bana senin katından temiz bir nesil ihsan et" diye dua etti. Bunun üzerine melekler ona Yahya (a.s.)'ı müjdelediler. Filistin valisi Herodos bu peygamberin babasını öldürmek istemiştir. Babasının öldürülmesine karşı çıkan bu peygamberi Herodos'un askerleri yakalamak istemişler oda kaçarak bir ağaç kovuğuna saklanmıştır. Burada zalimler kendisini ağaçla birlikte testere ile keserek şehit etmişlerdir. Bu peygamber kimdir?

Cevap : Hz. Zekeriyya (a.s.)

Soru 75: Körlerin gözlerini açma mucizesi hangi peygambere verilmiştir?

Cevap : Hz. İsa (a.s.)

Soru 76: Kabe'nin yanında bulunan Haceri Esvet taşı nereden gelmiştir?

Cevap : Cennetten

Soru 77: Kabe'yi Allah (c.c.)'ın emri ile ilk inşa eden peygamber kimdir?

Cevap: Hz. İbrahim (a.s.) oğlu İsmail (a.s.) ile inşa etmiştir.

Soru 78: Kudüs'te bulunan Mescidi Aksa'yı hangi peygamber inşa etmiştir?

Cevap : Hz. Süleyman (a.s.)

Soru 79: Safa ve Merve tepeleri arasında su bulabilmek için koşan kadın kimdir?

Cevap : Hz. Hacer

Soru 80: Hz. Adem (a.s.)'ın üçüncü oğlu ve ikinci peygamber kimdir?

Cevap : Hz. Şit (a.s.)

Soru 81: Hz. Adem (a.s.) ve Hz. Havva annemiz cennetten kovulduktan sonra dünyada Allah (c.c.)'ın izniyle nerede birleştiler?

Cevap : Arafat, Rahmet dağında

Soru 82: Hz. Lut (a.s.)'ın gönderildiği şehir hangisidir?

Cevap : Semut

Soru 83: Hz. Yusuf (a.s.) kaç sene zindanda kaldı?

Cevap : Yedi sene

Soru 84: Hükümdarlar arasında başına taç takan ve insanları kendisine ibadete çağıran ilk kişi kimdir?

Cevap : Nemrut

Soru 85: Hz. Nuh (a.s.)'a iman ederek gemiye binen oğullarının isimleri nelerdir?

Cevap : Sam, Ham, Yafes

Soru 86: İçenlere ölümsüzlüğü ve ebedi hayatı kazandıran suyun adıdır. O sudan birisi içmiş ve ölümsüzlüğe ermiştir. Milli Görüşçü gençte işte bu su gibi olmalı ki, onu gören onda dirilmeli ve ona bakan onda canlanmalı, hayat bulmalı, kendine bakana ümit vermeli. İşte bahsettiğimiz, içenlere ölümsüzlük veren suyun ve ondan içip ölümsüzlük kazanan, Hz. Musa (a.s.) ile de meşhur yol arkadaşlığı olan kişinin adları nelerdir?

Cevap : Ab-ı Hayat ve Hızır (a.s.)

Soru 87: Hz. Şit (a.s.)'dan sonra peygamber olarak gönderilen, ilk kalem ile yazı yazan, ilk elbise diken, sonunda Cenabı Allah (c.c.) tarafından göğe çekilen peygamber kimdir?

Cevap : Hz. İdris (a.s.)

Soru 88: Milattan önce (M.Ö.) 10.yüzyılda İsrail oğullarına gönderilen ve Kur'an'ı Kerim'de adı geçen peygamberlerdendir. Davut (a.s.)'ın oğludur. Ona da babası gibi hem krallık hem de peygamberlik verildi. Saba Melikesi Belkıs'la aralarında geçen olaylar meşhurdur. Kaç yıl yaşadığı bilinmemektedir. Ancak kırk yıl hükümdarlık yaptığı söylenir. İçinde Mescidi Aksa'nın da bulunduğu çok sayıda yapı yaptırmıştır. Kendisine öldükten sonra devlet, İsrail oğulları ve Yahuda diye ikiye bölünmüştür kimdir bu peygamber?

Cevap : Hz. Süleyman (a.s.)

KAYNAKÇA*

Ahmed ibni Hanbel (v.s. 241/885). **Müsned**, 1:6, Beyrut 1398 (1978)

Ahmet Cevdet Paşa (1822-1895). **Kısas-ı Enbiya ve Tevarih-i Hulefa**, İstanbul: Bedir Yayınevi, 1966.

Akdağ, Halil, **Son Zamanlarla İlgili Hadisler**, Tekin Kitabevi, 1986

Alexander I. **Oparin, Origin of Life**, (1936) New York, Dover Publications, 1953

Ali bin Hüsamüddin, **Kitabül Burhan Fi Alametil Mehdiyyil Ahir Zaman (Ahir Zaman Mehdi'sinin Alametleri)**, Gonca Yayınevi, İstanbul, 1986,

Ali el-Kari, **Cem'ul-Vesail fi Şerh'iş- Şemail**, İstanbul

Alusî, **Ruhu'l-Meânî**, Beyrut t.y.

Atalay, Yrd. Doç. Dr. Orhan, **Doğu-Batı Kaynaklarında Birlikte Yaşama**, Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999

Bağdadi, Muhammed Fehmi, **Tarih-i Edebiyat-ı Arabiye**, İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1335 (1917).

S.G.F. Brandon, **A Dictionary of Comparative Religion**, London 1970

Bediüzzaman, Said Nursi, **Sözler**, İstanbul 1962

Bertholet, **Wörterbuch der Religionen**, Stuttgart 1962

- Belazuri, Ebu'l-Abbas Ahmed İbni Yahya (v. 279). **Ensabü'l-Eşraf**. C I. Mısır: Darü'l-Maarif Matbaası, 1959.
- Bernhard-N.A. **Stillman, "Lokman", Encyclopedia of İslam**, Leiden 1978
- Beydâvî, **Envaru't-Tenzîl ve Esraru't Te'vîl**, Mısır, 1955
- Beyhakî, **el-Esmâ ve's-Sıfât**, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1410
- Biblio Hobraica, **nşr. Rud. Kittel, Stuttgart**, 1952
- Buhari, Ebü Abdullah Muhammed İbni İsmâil (v. 256/869). **El-Camiü's-Sahih**. C. 14, Beyrut, Matbaa-i Âmire, 1329.
- Canan, Prof. Dr. İbrahim, **Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi**, Akçağ Yayınları, Ankara 1994
-**Tebliğ, Terbiye ve Siyasi Taktik Açıklarından Hicret**. İst., Yeni Asya Yayınevi, 1981.
- Ebu Dâvud, **es-Sicistânî, Sünen**, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992
- Efe, Ahmet, **Osmanlı Ansiklopedisi**, Vefa Yay., İst.
- Firuzabadî, **el-Kamusu'l-Muhît**, Kahire 1332
- Darimi, Ebü Muhammed Abdullah ibni Abdurrahman (v. 255/868) **Sünen**. C. 12, Beyrut, Tarihsiz.
- el-Ezrakî, **Ahbaru Mekke**, Mekke 196;
- el-Hamev, **Mu'cemü'l-Büldan**, Beyrut 1956
- Heytemi Ahmet İbn-i Hacer-i Mekki, **El Kavul Muhtasar Fi Alamatil Mehdiyyil Muntazar (Beklenen Mehdi'nin Alametleri)**, Şafak Yayınevi, Manisa, 1985
- Halebi, Ali ibni Bürhanü'd-Din (975/1044 H.) **İnsanü'l-Uyun**, C. 1-3, Beyrut: 1400 (1980).
- Hamidullah, Prof. Dr. Muhammed. **İslam Peygamberi**. C. 1-2, İstanbul: İrfan Yayınevi, 1972.
-**İslam Müesseselerine Giriş**, Düşünce Yayınları, İstanbul, 1981
-**İslâm'da Devlet İdaresi**, Trc: Kemal Kuşçu, İstanbul 1963,
- Hodgson, M.G.S. **İslam'ın Serüveni**, İz Yayıncılık, İstanbul, 1993
- İbn Asakir, **Tarih**, Beyrut, 1979
- İbnu'l-Verdî, **Tetimmetu'l-Muhtasar**, Mısır, 1285
- İbni Abdi'l-Berr, Ebû Ömer Yusuf (v. 463/1070). **El-İstiab**. C. 14, Mısır: Mustafa Muhammed Matbaası, 1358 (1939).
- İbn Ebî Usaybia, **Uyûnü'l Enbâ**, Beyrut: 1978,
- İbni Esir, İzzeddin Ebu'l-Hasen Ali İbni Ebi'l-Kerem Muhammed bin Muhammed bin Abdü'l-Kerim, (v. 630) **Üsdü'l-Gâbe f: Ma'rifeti's-Sahabe**. C. 15, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, Tarihsiz.
-**el-Kâmil**, Beyrut 1385/1965,

İbni Hacer, Şihâbü'd-Din Ebül Fadl, Ahmed İbni Ali el-Askalâni (v. 852/1448). **El-İsâbe fi Temyiz's-Sahabe**. C. 14. Bağdat, Ofset baskı, Tarihsiz.

.....**ed-Dureru'l-Kâmine**, Kahire, 1966,

İbn Haldun, **Tarih**, Beyrut, 1971

İbni Hişâm, Cemâlüddin Ebû Muhammed Abdülmelik (v. 218/838). **Er-Siyretü'n-Nebeviyye**. C. 14, Beyrut: İhyâu't Türesi'l-Arabî, 1391 (1971).

İbni İshâk, **Kitabu'l-Mübtedâ ve'l-Meb'as ve'l-Meğazî**, thk. Muhammed Hamidullah, Mağrib 1976

İbni Kuteybe, **el-Maarif**, Beyrut 1970

İbni Kayyım (v. 751). **Zâdü'l-Meâd**. C. 14. Mısır: 1390.

İbn Kesir, **Hadislerle Kur'ân-ı Kerim Tefsiri**, Çevirenler: Dr. Bekir Karlığa-Dr. Bedrettin Çetiner, 16 cilt, Çağrı Yay., İst. 1983

.....Ebu'l-Fidâ İsmâil, (701/774). **Siyretü'n-Nebeviyye**, C. 14. Beyrut: Dârü't-Ma'rife, 1396 (1976).

.....**el-Bidâye ve'n-Nihâye**, Kahire, 1358,

..... **Kasasu'l-Enbiyâ**, Beyrut 1982

İbnu Mace-Ebu Abdullah Muhammed İbnu Yezid el-Kazvini (v. 275), **Sünenü İbni Mace**, Kahire 1952, Tahkik; Muhammed Fuad Abdalbaki.

İbn Sa'd, **Tabakât**, Beyrut 1376/1957

İmamı Gazali, **İhya'u Ulum'id-din**, Çeviri: Dr. Sıtkı Güllü, Huzur Yayınevi, İstanbul 1998,

İmam Rabani, **Mektubat-ı Rabbani**, Çev. Abdulkadir Akçiçek, İstanbul Dağıtım A.Ş., İstanbul

İslami Bilgiler Ansiklopedisi, Haz. Heyet, 3 cilt, Hikmet Neşriyat, İst. 1993

İslam Ansiklopedisi, Haz. Heyet, 27 cilt, (yayını devam ediyor) T.D.V. Yay.

Kandehlevi, M. Yusuf, **Hadislerle Hz. Peygamber ve Ashabının Yaşadığı Müslümanlık**, Terc. A. M. Büyükcınar, vdğ., 5 cilt, Kalem Yay., İst. 1979

el-Kâsanî, **Bedâiyu's-Sanâyi'**, Beyrut 1328/1910

Khoduri, Majid, **İslamda Savaş ve Barış**, Fener Yayınları, İstanbul, 1998

Köksal, M. Asım, **Peygamberler Tarihi**, Ankara 1990,

.....**İslâm Tarihi**, 2. baskı, İstanbul, t.y.,

Keşmîrî, Muhammed Enver (v. 1352/1933): **Feyzü'l-Bârî fi Sahihi'l-Buhârî**, Beyrut, tarihsiz.

Maverdî, **en-Nuketü ve'l-Uyûnu**, Beyrut 1992

Mevdudi, **Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Peygamberin Hayatı**, çev. Nazife Şişman, 2 cilt, İnsan Yay., İst. 1984

..... **Tefhimu'l-Kur'ân**, İstanbul 1991

el-Meydânî, **el-Lübâb**, İstanbul t.y.

Molla Cami, **Nefahatü'l-Üns**, çev. Abdulkadir Akçiçek, İstanbul 1981

Mutlu, İsmail, **Kıyamet Alametleri**, Mutlu Yayıncılık, İstanbul, 1999

Münavi-Şemsü'd-Din Muhammed Zeynü'd-Din Abdurrauf (v. 1031), **Feyzu'l-Kadir Şerhu'l-Cami'i's-Sağır**, Beyrut, 1972.

Müslim-Ebu'l-Hüseyin Müslim İbnu'l-Haccac el-Kuşeyri en-Neysaburi (v. 261) **Sahihu Muslim Tahkik**: Muhammed Fuad Abdul'l-Baki Kahire, 1955.

en-Neccâr, **Kasasu'l-Enbiyâ**, Beyrut, ty.

Nesâî, Ebu Abdurrahman Ahmed, **Sünen**, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992

1981 **Sünenü'n-Neseî**, Çev: A. M. Büyükçınar, A. Tekin, Ö. F. Harman, Y. Erol, Kalem Yayıncılık, İstanbul

Nisâburî, **Esbâbu'n-Nuzûl**, Mısır 1968,

1970. Nûru'd-Dîn İbnu Muhammed: **el-İmâmu't-Tirmizî ve'l-Muvâzene Beyne Câmi'ihî ve Beyne's-Sahîheyn**, Mısır,

Özcan, İsmail, **İslam Ansiklopedisi**, Milliyet Yay., 1991

Özfatura, Necati, **Kurtlar Sofrasında Ortadoğu**, Adım Yayıncılık, 1983

Rahman, H.U. **İslam Tarihi Kronolojisi**, Birleşik Yayıncılık, İstanbul 1995

Razi-Ebu Abdillâh Muhammed İbnu Ömer İbni Hüseyin (v. 606), **et-Tefsiru'l-Kebir**, Naşiri: Abdurrahman Muhammed, Kahire, tarihsiz.

..... **İsmetü'l-Enbiyâ**, Kahire 1986

Refik, A. **Tarih-i Umumi**, İstanbul 1328

er-Rudani, **Büyük Hadis Külliyyatı**, Cem'ul-feva'id min Cami'il-usul ve Mecma'iz-zevaid, İz Yayıncılık

Sabri, Mustafa, **Mevkiful-Akli vel-İlmi vel Âlem**, Kahire 1950,

Sa'lebî, **el-Arais**, Mısır, 1951

es-Sâbûnî, Muhammed Ali, **Safvetu't-Tefâsir**, İstanbul, 1987

..... **en-Nübüvve vel-Enbiya**, Dimaşk 1985

Safedî, **el-Vâfi Bi'l-Vefeyât**, Mısır, 1974.

Sıbai, Mustafa, **H. Muhammed'in Hayatı**, İst. 1993

Sidney Fox, **Klaus Dose, Molecular Evolution and The Origin of Life**, New York: Marcel Dekker, 1977

- Suruç, Salih, **Kainatın Efendisi Peygamberimizin Hayatı**, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1998
- Şamil, **İslam Ansiklopedisi**, Haz. Heyet, 8 cilt, Şamil Yay., İst. 2000
- Şarani, **Ölüm-Kıyamet- Ahiret ve Ahir Zaman Alametleri**, Bedir Yayınevi, İstanbul
- Şener, A. Naim, **Peygamberimizin Dilinden Müslüman Kadın ve Yuvası**, Eskin Matbası., İst. 1973
- Şehristânî, **El Milel ve'n Nihal**, Kahire: 1392
- Şevkânî , **el-Bedru't-Tâli'**, Kahire, 1348
- Taberî, **Camiu'l-Beyân**, Mısır 1373
- **Tarihul-Umem vel-Muluk**, Mısır 1326,
- Tirmizi, İmam Ebu İ'sa Muhammed, **Şemail-i Şerife**, Hilal Yayınları, Ankara, 1976
- Tabbara, Afif Abdulfettah, **Kur'an'da Peygamberler ve Peygamberimiz**, Terc. Ali Rıza Temel-Y. Alkın, Gonca Yay., İst. 1982
- Ukberî, **İmlau ma menne bihi'r Rahman**, Mısır, 1961
- Vâkidî, **Kitabü'l-Meğâzî**, Kahire 1965,
- Warren Treadgold, **A History of the Byzantine State and Society**, Stanford University Press, 1997
- Yahya, Harun, **Kavimlerin Helakı**, 6. Baskı, 2001, Vural Yayıncılık
- Yâkubî, **Tarih**, Beyrut 1960,
- Yardım, Ali, **Peygamberimizin Şemaili**, Damla Yayınevi, 3 Baskı, İstanbul, 1998
- Yeni Rehber Ansiklopedisi**, Haz. Heyet, 20 cilt, Türkiye Gazetesi Yay., İst. 1993
- ez-Zebîdî, **Tecridî Sarîh**, Terc. K Miras, Ankara 1978
- ez-Zemahşerî, **el-Keşşâf**, Kahire 1977
- Zehebî, Ebu Abdillâh Muhammed İbnu Ahmed (v. 748/1347): **Mîzânu'l-İttidal fî Nakdi'r-Ricâl**, Kahire. 1963.
-**Tezkîretu'l-Huffâz**, Haydarâbâd. 1956.
- Zeylâî, **Nasbu'r-Râyeli Ehâdisi'l Hidâye; eş-Şevkânî**, Neylû'l-Evtâr, Mısır t.y
- Ziyaüddin, G.Ahmed, **Ramuz El Hadis**, Gonca Yayınevi, İstanbul, 1997
- Zürkani, Ebu Abdillâh Muhammed İbnu Abdilbaki İbnu Yusuf (v. 1122), **Şerhu'l-Muvatta** Kahire 1961.